(9)

فتاوی
دار العلوم دیوبند
پښتو
مکمل او مدلل

له افاداتو
حضرت مفتی عزیز الرحمن عثمانی صاحب

تر هدایت لاندی
حکیم الاسلام حضرت مولانا محمد طیب صاحب

ترتیب
مولانا محمد ظفیر الدین صاحب

تخریج او نوی زیاتونه
مولانا محمد یامین صاحب

خپرونکی
محمد ساجد

مکتبہ رشیدیہ
سرکی روڈ کوئٹہ

دموجوده وخت په دار الافتآء کې دمروجه نسخو مطابق، دنوي تخريج سره اعلىٰ کمپوټري چاپ

فتاویٰ دار العلوم دیوبند

مُدلّل و مکمّل

په آسانه او روانه کندهاري پښتو

نهم جلد ۹

کتابُ الطّلاق (نصفِ اوّل)

تالیف: مفتی اعظم عارف بالله حضرت مولانا مفتی عزیز الرحمٰن صاحب عثمانی رح
((ددار العلوم دیوبند اول مفتی))

په لار ښوونه د: حکیم الاسلام حضرت مولانا قاري محمدطیّب صاحب رح (مهتمم دارالعلوم دیوبند)

مرتب: مولانا محمد ظفیر الدین صاحب، رفیقِ شعبۂ ترتیبِ فتاویٰ دار العلوم دیوبند

اضافه تخریج جدید: مولانا مفتی محمد صالح، رفیقِ دارالافتآء جامعۃ اسلامیه، بنوری ټاؤن کراچی

ژباړه، تعلیق او تحقیق: مولانا الحافظ محمّد أحمد الحقاني الأفغاني، فاضلِ حقانیه، پشاور

زیرِ نګراني: شیخ الحدیث حضرت مولانا الشیخ عبد القادر النهرکاریزي (دامت بر کاتهم العالیة)

مکتبهٔ حبیبیه

کاسي روډ، کوئټه : 0812662448

لومړی چاپ

۱۴۲۹ شعبان \ اګست 2008

Maktabah Habibiyah
Publishing Organization

مکتبه حبيبيه
خپروندويه ټولنه

Arg Bazar, Kandahar, Afghanistan. Mob : 0799447413 : ارګ بازار کندهار ، افغانستان ، ګرځنده تليفون
Kasi Road, Quetta, Pakistan . Phone : 0812662448 : کاسي روډ ، نزد مسجد نور ، کوټه ، تليفون شميره
AL-ILM Computers, Quetta. Mob: 03218016371 :العلم کمپيوټرز، کوټه پاکستان، ګرځنده تليفون شميره

دفتاوٰی دار العلوم دیوبند مدلّل او مکمل (پښتو) دمضامینو فهرست، جلد ❾

بسم الله الرحمٰن الرحيم

الحمد لله وكفٰى وسلام علىٰ عباده الذين اصطفىٰ.

دفتاوىدارالعلوم ديوبندنهم ټوك چيكله دفضيلت اوكمال دخاوندانو، علماؤ اومشائخو او عامو مسلمانانو په خدمت كي وړاندي كوي، نو دخاكسار مرتب زړه دحمد او دشكر څخه ډك دى چي رب العالمين ﷻ خپل يو بې سرمايې بنده ته دعلمي او ديني خدمت توفيق ورووبخښى او په كاميابى سره يې سرته ورسوى.

دفتاوى لومړني جلدونه دړې ځلي چاپ سويدي، ددې څخه دا اندازه هم معلوميږي چي په خواصو اوعوامو كي دا سلسله قبوله ده او هغوى ددې څخه پرلپسې ګټه ترلاسه كوي ، يقيناً چي دا ټوله ددار العلوم ديوبند فيض او بركت دى.

ستاسي په لاس كي دا جلد دطلاق پر مسئلو اواحكامو باندي مشتمل دى، او دا ښكاره ده چي دلمانځه او روژې څخه وروسته دنكاح او طلاق مسئلې داسي دي چي دهغو په عمومي ډول ډيره اړتيا پېښيږي، اميد دى چي داجلد به هم ان شاء الله دمخكښيو هغو په شان لاس پر لاس سي.

داسي يو انسان څوك دى چي دهغه څخه غلطي نه كيږي، او مرتب خاكسار خو ديوې كښتي درجې طالب العلم دى دده څخه كه غلطي وسي نو څه دتعجب خبره نه ده، نور مي تر خپله وسه پوري دفتاوى په ترتيب، دمكرراتو په لېري كولو، دحوالو په پلټنه او پيدا كولو، او دكتابت او طباعت په نګراني كي كوتاهي نه ده كړې، دعلماؤ څخه درخواست دى چي كه يو ځاى څه غلطي په نظر ورسي بې له ځنډه دي خبر راكړي ترڅو په راتلونكو چاپونو كي دهغه تصحيح وكړو.

په اخيركي ددې ځانګي دسرپرست سيدي حكيم الاسلام حضرت مولانا القاري محمد طيب صاحب مدظله العالي مهتمم ددارالعلوم ديوبند،خپل مهربانه استاذان، او دشورٰى دغړيو په بركتمن خدمت كي دمنني او كوروداني تُحفه ډالۍ كول خپله فريضه ګڼم ځكه چي ددوى دپاملرنو، دعاؤ، او حوصله افزايي په بركت سره دا خدمت سرته رسيږي، الله تعالى ﷻ دي دخاكسار دا كوچنۍ خدمت قبول وګرځوي، اوددنيا او آخرت دكاميابيو او لاس ته راوړونو څخه دي نفعمند وګرځوي، ربنا تقبّل منّا انك انت السميع العليم.

ددعا غوښتونكى

محمد ظفير الدين غفرله

۱۵ ذي القعده كال ۱۳۹۴ هـ دار العلوم ديوبند

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

الحمد لله رب العالمين، والصلوة والسلام علىٰ سيّد المرسلين وعلىٰ آله وصحبه اجمعين.

کتاب الطلاق

باب اول: دطلاق واقع کیدو شرطونه، طلاق کله او ولی ورکول سی، او دچا طلاق واقع کیږی او دچا دا نه؟

ښځه کله دطلاقومطالبه کولی سی؟ **سوال:** (۱) ښځه په کم صورت کی طلاق طلبولی سی؟

جواب: چی دښځی او دخاوند په مینځ کی نا اتفاقی وی اوبل څه صورت دموافقت نه وی او دطرفینو حقونه نه سی اداء کیدی نوښځه طلاق طلبولی سی اوخلع کولی سی [1] خو په دې کی دښځی هیڅ اختیار نسته سړی ته اختیار دی چی دی طلاق ورکوی اوکه نه؟ او خلع کوی اوکه نه [2].

چی دښځی او دخاوند تعلق ښه نه وی نو څه حکم دی؟ **سوال:** (۲) په زوجینو کی اتفاق نسته نو څه کول په کاردی؟

جواب: خاوند لره په کار دی چی اتفاق راولی کنې نو طلاق دی [3].

صرف په زړه کی په خیال راتلو سره چی دري طلاقه می ورکړل طلاق نه دی واقع: **سوال:** (۳) محمد ابراهیم یوه ورځ دخپلی بی روزګاری څخه تنګ سو نو خیال یې وکړی چی زه خو داسی تنګ دسته یم او دخپل ځان سره دخپلی ښځی حالت هم تباه کوم ما ناحقه خپل واده وکی په دی سره یې په زړه کی خیال راغی چی دری طلاقه می ورکړل خو په ژبه یې څه نه دی ویلی اونه دده نیت دطلاقو وو، چی کله یې زړه ته داخیال راغی نو سمدستی یې په ژبه استغفار او لاحول وویل خو شیطانی خیال دی چی بیا یې هم دا په فکر کې راځی چی ما طلاق ورکړی دی خو په ژبه یې څه خبـره نه ده ویلی نو په دی خیال سره په

---

(1) ولا باس به عند الحاجة للشقاق بعد الوفاق بما يصلح للمهر (درمختار) اى بوجود الشقاق وهو الاختلاف والتخاصم وفى القهستانى عن شرح الطحاوى السنة اذا وقع بين الزوجين اختلاف أن يجتمع أهلهما ليصلحوا بينهما فإن لم يصطلحا جاز الطلاق والخلع آه وهذا هو الحكم المذكور في الآية (وان خفتم شقاق بينهما فابعثوا حكما من اهله وحكما من اهلها ان يريدا اصلاحا يوفق الله بينهما) النساء (ردالمحتار باب الخلع ج۲ ص۷۷۷، ط. س. ج۳ ص ۴۴۱). ظفير

(2) فان خفتم الا يقيما حدود الله فلا جناح عليهما فيما افتدت به تلك حدود الله فلا تعتدوها، البقرة ۲۹. ظفير

(3) الطلاق مرتان فامساكم بمعروف اوتسريح باحسان (البقرة: ۲۹) وأما سببه فالحاجة إلى الخلاص عند تباين الأخلاق وعروض البغضاء الموجبة عدم إقامة حدود الله تعالى الخ ويكون واجبا اذا فات الامساك بالمعروف (البحر الرائق كتاب الطلاق ج۳ ص۲۵۳). ظفير

نکاح کې خو څه خلل نه راځي؟

جواب: په صحیح حدیث شریف کې دي: ان الله تجاوز عن امتي ما وسوست به صدورها ما لم تعمل بها او تتکلم بها رواه الشیخان (۱). نومعلومه سوه چې په دې صورت کې دمحمد ابراهیم پر ښځه طلاق واقع نه دی (۲).

چې کله دښځې خبر نه سي اخیستی نو طلاق ورکول واجب دي: **سوال**: (۴) یو سړی چې دملکیت خاوند دی اوخپله ښځه یې دکور څخه ایستلې ده او خرچه هم نه ورکوي اوس دا ډیره په سختي ژوند تیروي مذکور سړی خپل ملکیت دبلې په نوم کړیدی نوددی وجه څخه په ذریعه دانګریزی عدالت هم څه مقدمه نه سی کیدی نواوس داښځه په دی بی وسه حالت کې دطلاقو حقداره ده اوکه نه هم داسې په دی سختي او بې کسی کې خپل روح الله تعالی ته وسپاري، که څه صورت دطلاق کیدی سی نو وې لیکئ!

جواب: په دی صورت کې بې شکه دخاوند پرذمه لازم دی چې کله دی امساك بالمعروف نه کوي او خپلې ښځې ته نفقه نه ورکوي او ددې حقونه نه اداء کوي نودی ته دی طلاق ورکړي او ددی مصیبت څخه دی دا خلاصه کړي. قال الله تعالی: فامساكٌ بمعروف او تسریحٌ (۳) باحسان، اوپه درمختار کې دي: ویجب لو فات الامساك بالمعروف الخ (۴)، نومعلومه سوه چې په داسې حالت کې به خاوند مجبوره سي پرطلاق ورکولو باندي (۵)، خو ښځه په خپله بې له طلاق ورکولو دخاوند نه سې جلا کیدی اونه تفریق کولی سي. قال في الدرالمختار: ولا یفرق بینهما بعجزه عنها الخ ولا بعدم ایفائه الخ حقها الخ (۶).

چې داواز پرده نه کوي نو طلاق باید ورکول سي اوکه نه؟ **سوال**: (۵) دیو سړي ښځه خو لمونځ کوي خو په محبت یې نه کوي او دنامحرمه داواز پرده نه کوي نو داسې ښځې ته خاوند طلاق ورکړي اوکه څنګه؟

(۱) مشکوٰة باب الوسوسة ص ۱۸، الفصل الاول. ظفیر

(۲) فقد افاد ان رکنه (ای الطلاق) اللفظ الدال علی ازالة حل المحلیة (البحر الرائق کتاب الطلاق ج۳ ص۲۵۲) وشرعًا رفع قید النکاح الخ به لفظ مخصوص هو ما اشتمل علی الطلاق الخ ورکنه لفظ مخصوص (درمختار) واراد اللفظ ولوحکما لیدخل الکتابة المستیقنة واشارة الاخرس الخ (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۰ – ۵۷۴. ط. س. ج۳ ص۲۲۲ – ۲۲۷). ظفیر

(۳) البقرة ۲۹. ظفیر

(۴) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۷۲، ط. س. ج۳ ص ۲۲۹. ظفیر

(۵) ولذا قالوا اذا فاته الامساك بالمعروف ناب القاضی منابه فوجب التسریح باحسان (البحرالرائق کتاب الطلاق ج۳ ص۲۵۵). ظفیر

(۶) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب النفقة ج۲ ص۹۰۳ مطلب فسخ النکاح بالعجز عن النفقة ط. س. ج۳ ص۵۹۰. ظفیر

جواب: داسي ښځې ته دطلاق ورکولو حکم نسته [۱] دخاوند پرذمه دې ته صرف نصیحت کول دي او چې دا لمونځ کوي دادي غنیمت وګڼي په لمونځ کولو سره به يې محبت هم پیدا سي اوزیاته سختي دي نه کوي او داواز داسي سخته پرده نسته بلکه دضرورت په وخت دنامحرم سره خبرې کول صحیح دي کذا فی الشامی [۲].

ښځه دشریعت تابعه نه ده نوطلاق ورکول څنګه دي؟ سوال: (۶) که یوه ښځه دهر قسم پوهولو سره سره خپل اخلاق او اعمال صحیح نه کړي او دکفر او دشرك رسمونه اوخبرې نه پریږدي او ددې خاوند متبع دشریعت وي اوده ته دخپلې ښځې څخه صرف په دې خبره خفګان دي نو آیا دی طلاق ورکولی سی؟

جواب: طلاق ورکول په داسې صورت کې واجب نه دي خو که طلاق ورکړي نوصحیح دي خو ښه داده چې دی دا پوهه کړي او طلاق دي نه ورکوي [۳].

دمرګ دبیرې څخه یې طلاق ورکې نو ددې څه حکم دي؟ سوال: (۷) یوسړي خپل ورور ووهي چې ته ښځې ته طلاق ورکړه اوده دخپل ځان دبیرې څخه خپلې ښځې ته طلاق ورکړي نو په دې صورت کې طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دې صورت کې طلاق واقع سو ځکه چې عند الحنفیة په اکراه سره هم طلاق واقع کیږي کذا فی الدر المختار [۴].

په شرعي او بدعي طلاق کې فرق سته اوکه نه؟ سوال: (۸) شرعي او بدعي طلاق، دغیر شرعي طلاق تعریف دفقهاؤ په نزد څه دي؟ او ددواړو حکم یو دی اوکه فرق سته؟ پردې یو بنګالي مولوي داجواب ولیکی چې دهغه خلاصه داده چې که درې طلاقه بدعي وي

---

[۱] الاصح خطره الا لحاجة الخ بل یستحب لو موذیة او تارکة صلاة ومفاده لا اثم بمعاشرة من لاتصلی (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۱، ط. س. ج۳ ص۲۲۷). ظفیر

[۲] خلا الوجه والکفین الخ وصوتها علی الراجح (درمختار) قوله صوتها معطوف علی المستثنی یعنی انه لیس بعورة الخ فانا نجیز الکلام مع النساء للاجانب ومحاوراتهن عند الحاجة الی ذالك ولا نجیز لهن رفع اصواتهن وتمليطها ولا تلیینها الخ (ردالمحتار باب شروط الصلاة مطلب فی ستر العورة ج۱ ص۳۷۲، ط. س. ج۱ ص۴۰۵). ظفیر

[۳] وقولهم الاصل فیه ای فی الطلاق الحظر معناه ان الشارع ترك هذا الاصل فاباحه بل یستحب لو موذیة او تارکة صلاة ومفاده ان لا اثم بمعاشرة من لا تصلی (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۱ - ۵۷۲، ط. س. ج۳ ص۲۲۹) لا یجب علی الزوج تطلیق الفاجرة ولا علیها تسریح الفاجر الا اذا خافا ان لا یقیما حدود الله فلا باس ان یتفرقا (ایضا فصل فی المحرمات ج۲ ص۴۰۲، ط. س. ج۳ ص۵۰). ظفیر

[۴] ویقع طلاق کل زوج عاقل بالغ ولو عبدا او مکرها فان طلاقه صحیح لا اقراره بالطلاق (درمختار) وفی البحر ان المراد الاکراه علی التلفظ بالطلاق فلو اکره علی ان یکتب صلاة امراته فکتب لا تطلق (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۷۹، ط. س. ج۳ ص ۲۳۵). ظفیر

نو دحلالي ضرورت نسته، تجديد دنكاح كافي دی پردی حضرت مفتي صاحب تحرير وكي.

جواب: اقول قال فی الدرالمختار والبدعی ثلاث متفرقة او ثنتان بمرة او مرتین فی طهر واحد لا رجعة فیه الخ قال شارحه العلامة الشامی قوله ثلث متفرقة وكذا بكلمة واحدة بالاولٰی وعن الامامية لا يقع بلفظ الثلاث ولا في حالة الحيض لانه بدعة محرمة وعن ابن عباس ﷺ يقع به واحدة الخ وذهب جمهور الصحابة والتابعين ومن بعدهم من ائمة المسلمين الٰی انه يقع ثلث (الٰی ان قال) وقد ثبت النقل عن اكثرهم صريحا بايقاع الثلث ولم يظهر لهم مخالف فماذا بعد الحق الا الضلال (۱) الی اٰخر مانقل عن الكمال ابن الهمام صاحب فتح القدير فعلم ان الطلاق والبدعی ايضا واقع ومن طلقت ثلثا بالطلاق البدعی فقد حرمت علی الزوج بالحرمة الغليظة حتٰی لا تحل له حتٰی تنكح زوجاً غيره كما قال الله تعالٰی: فان طلقها فلا تحل له حتٰی تنكح زوجا غيره (۲)، فهذه الاٰية باطلاقها تدل علی ان المطلقة الثلاثة بای وجه كان لا تحل للزوج الاول حتٰی تنكح زوجا غيره هذا. فقط

چې كمه ښځه دخپل خاوند دپلار عزت نه كوي او پلار خپل زوی ته دطلاق وو ايي نوڅه حكم دی؟ **سوال:** (۹) زما ښځه دپلار ډيره بی عزتی كوی اوپلار ما مجبوره كوی چی ته دوهم واده وكړه اودی ښځی ته طلاق وركړه دشپږو مياشتو راهيسی ما راوستلی ده او دخپل ورور كره اوسيږی اوزه څه خرڅ وغيره دې ته نه وركوم كه طلاق وركړم نوپلار می زما څخه خوشحاله كيږي كنې نو خفه دی او ښځه می دبدكلامی څخه بالكل نه بنديږی نو په دی صورت كی شرعا څه حكم دی اودطلاق وركولو څه ترتيب دی؟

جواب: په داسی حالت كی ښځی ته طلاق وركول صحيح بلكه مناسب دی (۳) اودطلاق وركولو ښه صورت دادی چی داښځه پاكه وی يعنی ددی حيض نه وی نو دغه وخت دي طلاق وركول سی يعنی چی دی ښځی ته داسی وويل سی چی ما تاته يوطلاق دركی (۴).

دانګريزی جامو دوجه طلاق ضروری نه دی: **سوال:** (۱۰) يوه ښځه انګريزی جامی اغوندی نو كه دا انګريزی جامی پرې نږدی نودې ته طلاق وركول لازم دی اوكه نه؟

جواب: ددی وجه څخه طلاق وركول نه دی په كار (۵).

(۱) ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۶ – ۵۷۷، ط. س. ج۳ ص ۲۳۲ – ۲۳۳. ظفير

(۲) سورة البقرة : ۲۹. ظفير

(۳) وايقاعه ای الطلاق مباح بل يستحب لو موذية (درمختار) قوله لو موذية اطلقة فشمل المؤذية له اولغيره بقولها او بفعلها (ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۱ – ۵۷۲، ط. س. ج۳ ص ۲۲۹). ظفير

(۴) وركنه لفظ مخصوص خيال عن الاستثناء طلقة رجعية فقط فی طهر لا وطئ فيه وتركها حتٰی تمضی عدتها احسن (الدرالمختارعلی هامش ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۴ – ۵۷۵. ط. س. ج۳ ص۲۳۰ – ۲۳۱). ظفير =

<u>دپاګل طلاق نه واقع کیږي</u>: سوال: (۱۱) یوسړی دی که دهغه پرتندی څوك لاس کښیږدی نووایي چی ده په ماجادو وکی اوکه دده مخ ته څوك اوبه توی کړی نووایي چی جادو یې وکی، دده کوروالاوو دپیدا ینښت دورځي خوشحالي جوړه کړه نو دی وایي ګوری جادو یې وکی که دده ښځه ده ته راوستل سی نودی خوراك څیښاك بالکل نه ورکوی اوکه دده دښځی مخ ته پیشی یا سپی تیر سی نوښځه وهی اوټکوی او دشپی په کټ کی سجده کوی اولمونځ هم په کټ کی کوی اوکه یو شی یې په آسمان کی په نظر راغی نووایی ګوری جادو راغی اوکور والا وهی، آیا دامذکوره سړی دیوانه دی اوکه نه؟ نوکه ده ته دیوانه وویل سی نو دده طلاق به واقع وی اوکه نه؟

جواب: داسی خبری وهمی سړی کوی ددی وجه څخه ددی خبرو دوجه به ده ته مجنون نه ویل کیږی اوکه دده په ټولو حرکتونو اوکارونو سره دده مجنون کیدل اولیونی کیدل خلګو ته معلومه سوه نودغه وخت به ده ته مجنون او لیونی وویل سی اوپه شریعت کی دمجنون او دلیونی طلاق نه واقع کیږی ([1]) اوچی کم مجنون نه وی صرف وهمی اوکم عقل وی نودده طلاق به واقع کیږی ([2]). قال ﷺ رفع القلم عن ثلثة وعد منهم المجنون. الحدیث ([3]).

<u>چی دښځی نفرت وی نو په طلاق ورکولو کی څه ګناه نسته</u>: سوال: (۱۲) خاوند چی دښځی سره څومره محبت کوی نوښځه ورته دومره دنفرت په نظر ګوری او تښتی او په سختیا کولو باندی ورځ په ورځ خفګان زیاتیږی نوکه خاوند طلاق ورکړی نو ددی څه ګناه سته اوکه نه؟

جواب: چی کله دیو ځای اوسیدو او داتفاق څه صورت نه وی نوسړی طلاق ورکولی سی او په دی باره کی پرده څه ګناه نسته بلکی هم دا طریقه ښه ده ([4]).

([1]) قیل الاصح حظره ای منعه الا لحاجة الخ ومفاده ان لا اثم بمعاشرة من لا تصلی (الدرالمختار علی هامش رد المحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۱ – ۵۷۲. ط. س. ج۳ ص۲۲۷) جامه چی پرده پوشه وی نو په دی کی څه مخصوص جوړول او ګنډل منصوص نه دی چی ددی دوجه تعلقات ګډوډ سی. ظفیر

([1]) لا یقع طلاق المولی علی امراة عبده والمجنون الخ والصبی ولومراهقا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۵ – ۵۸۲، ط. س. ج۳ ص ۲۴۳ – ۲۴۲). ظفیر

([2]) یقع طلاق کل زوج بالغ عاقل ولوعبدا اومکرها اوسفیها خفیف العقل (ردالمحتار ایضا ج۲ ص۵۸۲، ط. س. ج۳ ص ۲۳۵). ظفیر

([3]) مشکوٰة باب الخلع والطلاق فصل ثانی ص۲۸۴ وسنن ابن ماجه باب طلاق المعتوه ص ۱۴۸. ظفیر

([4]) فی القهستانی عن شرح الطحاوی السنة اذا وقع بین الزوجین اختلاف ان یجتمع اهلهما لیصلحوا بینهما فان لم یصطلحا جاز الطلاق والخلع (ردالمحتار باب الخلع ج۲ ص۷۷۲، ط. س. ج۳ ص۴۴۱) بل یستحب الطلاق =

صرف په تحریری طلاق سره هم طلاق واقع کیږي: **سوال**: (۱۳) کریم گوجر خپلی ښځی مدخوله منکوحی ته په خپله تحریری طلاق ولیکی خو په ژبه یی څه ونه ویل نو په دی صورت کی طلاق واقع سو او که نه؟

جواب: تحریری طلاق هم واقع کیږی په خپله دې ولیکی یاپه بل چادی ولیکی ددی څخه هم طلاق واقع کیږی، کذا فی الشامی ([1]).

صرف دخیال په تسلط سره طلاق نه واقع کیږي: **سوال**: (۱۴). یو سړی ته دزړه خیال پیدا سو چی که دبکر سره خبری وکړم نوزما ښځی ته دری طلاقه اوس دده دا حالت دی چی که ساه اخلی نو معلومیږی چی د (طلاق می ورکی) لفظ ووتی په توکلو او په گوله تیرولو دژبی څخه دا اواز محسوسیږی چی (طلاق می ورکی) وایی، آیا په داسی صورت کی طلاق واقع سو او که نه؟

جواب: په دی واقع کی په هیڅ صورت کی طلاق نه دی واقع اوصرف په لفظ د (طلاق می ورکی) په طریقه دتذکره ویلو سره چی دده نیت خپلی ښځی ته دطلاق ورکولو نه وی نوطلاق نه واقع کیږی (په سوال کی چی څومره الفاظ دی نو دا پر وهم دلالت کوی او په خیال او په وسوسی سره طلاق نه واقع کیږی، ظفیر).

صرف په خیال راتلو سره طلاق نه کیږي: **سوال**: (۱۵) که یوسړی ته صرف په زړه کی خیال پیداسی چی که ما دوهم واده وکی نوپر دې درې طلاقه دی نوپه دی صورت کی پر دوهمه ښځه طلاق واقع دی او که نه؟

جواب: په دی صورت کی پردی ښځی طلاق نه واقع کیږی ([2]).

په دي ویلو سره چي طلاق اچول غواړي طلاق نه واقع کیږي: **سوال**: (۱۶) که خاوند خپلی ښځی ته صرف دا لفظ ووایی چي (آیا طلاق اچول غواړی) نو په دی ویلو سره دده پر ښځی به طلاق واقع وی او که نه؟

= لوموذية (درمختار) اطلقه فشمل الموذية له او لغيره بقولها او بفعلها (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۲، ط. س. ج۳ ص ۲۲۹). ظفیر

([1]) کتب الطلاق ان مستبينا على نحو لوح وقع ان نوى وقيل مطلقا (درمختار) لوقال للكاتب اكتب طلاق امراتی کان اقرارا بالطلاق وان لم يكتب (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲). ظفیر

([2]) عن ابی هريرة ﷺ قال قال رسول الله ﷺ ان الله تجاوز عن امتی ما وسوست به صدورها ما لم تعمل به او تتكلم متفق عليه (مشکوٰة باب الوسوسة فصل اول ص ۱۸) ورکنه ای رکن الطلاق لفظ مخصوص (درمختار ج۳ ص۲۳۰) هو ما جعل دلالة على معنى الطلاق من صريح او كناية الخ واراد اللفظ ولو حكما (ردالمحتار ط. س. ج۳ ص۲۳۰ کتاب الطلاق ج۲ص۵۷۴) لو كرر مسائل الطلاق بحضرة زوجة ولا ينوی لاتطلق الخ (البحر الرائق کتاب الطلاق ج۳ ص۲۷۸، فتاوٰی شامی ط. س. ج۳ ص۲۹۳). ظفیر

جواب: دخاوند په دومره ویلو سره چې آیا طلاق اچول غواړې، طلاق نه واقع کیږي، هکذا في عامة كتب الفقه (١).

دسړي په شان ښځه هم سړي پرېږدي نو دوهم واده کولی سی اوکه نه؟ **سوال**: (١٧) لکه ځنګه چې سړي ته اختیاردی چې ښځه بې رضا ددي په ذریعه دطلاقو دخپلې ښځې والی ځخه ایستلی سی نو همداسی ښځه هم چې دخاوند دبدکاري وغیره ځخه مجبوره سی بې درضامندي دده ځخه شرعا دده دښځې والي ځخه بېلیدی سی اوکه نه؟ او دوهمه نکاح کولی سی اوکه نه؟

جواب: دطلاق اختیار شریعت صرف سړي ته ورکړیدی او ښځې ته یې دا اختیار نه دی ورکړي په حدیث کې دي: الطلاق لمن اخذ الساق (٢)، وغیره پردي شاهد دي او دآیت شریف: الرجال قوامون علی النساء (٣)، وغیره ځخه هم دا ثابتیږي نو ددي وجه ځخه داحنافو مفتٰی به مذهب هم دادی چې ښځه په خپل اختیار جدایی نه سی راوستی خو په صورت دناچاقی کي اوچې خاوند شرعی حقونه نه ادا کوی نوسړي ته داحکم دی چې دی خپله ښځه کالمعلقه پرې نه ږدي بلکي یا خودی خبر اخلی کنې نو طلاق دی ورکړي (٤)، او حاکم خاوند پردي مجبورولی سی (٥).

دښځې په غیر موجودګی کې په طلاق ورکولو سره طلاق کیږي اوکه نه؟ **سوال**: (١٨) یو سړي خپلې ښځې ته ددي په غیر موجودګی کې طلاق ورکې نوطلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کې دده پر ښځه طلاق واقع سو ځکه چې دطلاق ورکولو په وخت کي دښځې مخامخ یا خوا ته کیدل ضروري نه دي.

په ټوکو سره یې چې کم دري طلاقه ورکړه نو ددې ځخه وروسته رجوع جائز ده اوکه نه؟

سوال: (١٩) دزید دوست دزید سره دزید دښځې په باره کې ټوقې وکړې او زید هم په ټوقه کې دري واره دا وویل چې طلاق می ورکی طلاق می ورکی طلاق می ورکی، نو مولوی عبدالله ټونکی فتوٰی ورکړه چې طلاق واقع نه دی، اویوبل عالم فتوٰی ورکړه چې

---

(١) ددي دپاره وګوری تیره سوی حواله ط. س. ج٣ ص ٢٣٠. ظفير

(٢) الدرالمختار على هامش ردالمحتاركتاب الطلاق ج٢ ص ٥٨٥ وابن ماجه ص١٥١، ط. س. ج٣ ص٢٤٢. ظ

(٣) سورة النساء ٧. ددي ځخه علاوه دا آیت: واذا طلقتم النساء فبلغن اجلهن فامسكوهن بمعروف او سرحوهن بمعروف (بقره) ددي ځخه معلومه سوه چې حق دطلاقو صرف سړي لره دی. ظفير

(٤) ويجب اى الطلاق لو فات الامساك بالمعروف (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الطلاق ج٢ ص ٥٧٢. ط. س. ج٣ ص ٢٢٩). ظفير

(٥) ولذا قالوا اذا فاته الامساك بالمعروف ناب القاضى منابه فوجب التسريح بالاحسان (البحر الرائق كتاب الطلاق ج٣ ص ٢٥٥). ظفير

طلاق واقع سو، خو رجوع کولی سی نوزید رجوع وکړه، اوچی کم وخت زید لفظ دطلاقو ویلی نو په دی کي یي نیت دطلاقو نه وو بلکه دټوقو وو، اوزید دمشکوٰة ترجمه وکتله چي په دی کی یی لیکلی دی چی په زمانه درسول الله ﷺ کی به دری واره ویل یووار ګڼل کیدل نوددی وجه څخه رجوع جائز ده اوهمدا حال دعمر فاروق ترزمانی پوری وو، نوآیا شرعا رجوع کول دزید دپاره په مسئوله صورت کی جائزدی اوکه نه؟

جواب: چی دمخکی څخه ذکر دزید دښځی وو نو ددی وجه څخه دزید ښځه په مذکوره الفاظو سره په دری طلاقو طلاقه سوه او په صریحو الفاظو کی دنیت ضرورت نسته او دصریح اضافت هم حاجت نسته (١) بلکه په قرائنو سره واضحه ده چی زید دخپلی ښځی په باره کی ویل طلاق می ورکی اودری واره یی لفظ دطلاقو وویل، او رجوع کول یې صحیح نه دی اونکاح بغیر دحلالی څخه جائزنه ده، کما قال الله تعالی: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتٰی تنکح زوجا غیره (٢). او اجماع داصحابو هم پر دې ده چی مطلقه ثلاثه که په یوه لفظ وی نو بغیر دحلالي څخه نکاح صحیح نه ده (٣).

دتبی په بی هوښی کی په طلاق ورکولو سره به طلاق وی اوکه نه؟ سوال: (٢٠) دیوسړی په باره کی دمحلی والا دا دعوٰی کوی چی دوه دری کاله وسوه چی ده خپلی ښځی ته طلاق مغلظ ورکړیدی او بیایی دامطلقه په خپل کور کی وساتله اوژوند تیروی اودا سړی ډیرو ورځو څخه ناجوړی وو اودطلاق ورکولو په وخت کي دی په تبه کی وو اوبعضی شاهدان وایی چی دطلاق ورکولو په وخت دی دتبی دلاسه په لړزان وو، په دوهمه ورځ چی دده څخه پوښتنه وسوه چی تا ولی طلاق ورکی نوده جواب ورکی چی ماڅه ویل او څه می وکړل ماته هیڅ معلوم نه دی زه دتبی په وجه په هوښ کي نه وم نو اوس به دده قول معتبر وی اوکه نه؟ سوال دادی چی تردرو کالو پوری شاهدی نه ورکول اوطلاق نه ښکاره کول بلکی دده سره خوراك چښاك کول اوس طلاق ثابتوی اوکه نه؟

---

(١) ویقع بها ای بهذه الالفاظ وما بمعناها من الصریح الخ فلا فرق بین عالم وجاهل (درمختار) ولا یلزم کون الاضافة صریحة فی کلامه (ردالمحتار باب الصریح ج٢ ص٥٩٠، ط. س. ج٣ ص٢٤٨) والحاصل ان قولهم الصریح لا یحتاج النیة (البحر الرائق کتاب الطلاق ج٣ ص ٢٧٨). ظفیر

(٢) سورة البقرة ٢٩٠. ظفیر

(٣) والبدعی ثلاث متفرقة وکذا بکلمة واحدة بالاولی الخ وذهب جمهور الصحابة والتابعین ومن بعدهم من أئمة المسلمین إلی أنه یقع ثلاث الخ وقد ثبت النقل عن أکثرهم صریحا بإیقاع الثلاث ولم یظهر لهم مخالف فماذا بعد الحق إلا الضلال (ردالمحتار کتاب الطلاق ج٢ ص٥٧٢ - ٥٧٧، ط. س. ج٣ ص٢٣٢ - ٢٣٣) وان کان الطلاق ثلثا فی الحرة وثنتین فی الامة لم تحل له حتٰی تنکح زوجا غیره نکاحا صحیحا ویدخل بها ثم یطلقها او یموت عنها (عالمگیری مصری ج١ ص١ ٥٠ طبع ماجدیة ج١ ص٤٧٣). ظفیر

جواب: ویجب الاداء بلا طلب الشهادة فی حقوق الله تعالیٰ ومتیٰ آخر شاهد الحسبة شهادته بلا عذر فسق فترد کطلاق امرأة الخ [۱]. ددی څخه معلومه سوه چی دطلاقو دشاهدانو بی عذره تاخیر کول موجب دفسق اودرد دشهادت دی نوپه دی صورت کی به دشاهدانو شاهدی معتبره نه وی اوخاوند چی کله منکر دی دطلاقو څخه یا دا وایی چی ماته یاد نه دی نوپه دی صورت کی به طلاق ثابت نه وی [۲].

<u>په حالت دحیض کی طلاق واقع کیږی اورجوع کولی سی بلکی واجب ده</u>: سوال: (۲۱) که یو سړی په حالت دحیض کی خپلی ښځی ته طلاق ورکړی نوطلاق واقع سو اوکه نه؟ او رجوع کولی سی اوکه نه؟

جواب: دده طلاق واقع سو او رجوع دده واجب ده که یوطلاق یی ورکړی وی اوپه دری طلاقو دغه ښځه مغلظه ګرځی چي بی له حلالي به ددی سره نکاح جائز نه وی. په در مختار کی دی: او واحدة فی حیض موطؤة الخ وتجب رجعتها علی الاصح فیه ای فی الحیض رفعا للمعصیة الخ [۳].

<u>پلار طلاق نامه ولیکله زوی دستخط وکی نوڅه حکم دی؟</u> سوال: (۲۲) یوسړی پرخپل زوی زور وکی چی خپلی ښځی ته طلاق ورکړه او یا ددې سره بل ځای ته ولاړسه زوی وویل چی ته طلاق نامه ولیکه طلاق به ورکړم پلار طلاق نامه ولیکله او زوی ته یی ورکړه چی پردی دستخط وکړه زوی طلاقنامه وویله اوپر هغې یی دستخط وکی او په ژبه یی هیڅ هم ونه ویل څو ورځی وروسته زوی وایی چی ما په جبر اوپه اکراه پر طلاقنامه دستخط کړی وو، نوڅه حکم دی؟

جواب: په دی صورت کی طلاق واقع سو اوطلاق دمکره هم واقع کیږی کذا فی الدر المختار [۴] وفی الحدیث ثلاث جدهن جد وهزلهن جد [۵]. الحدیث (څو په مسئوله

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الشهادات ج۴ ص ۵۱۴. ظفیر

(۲) لایقع طلاق المولی علی امراة عبده الخ والمجنون والمعتوه المغمی علیه والمدهوش والنائم (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۵ - ۵۸۲، ط. س. ج۳ ص ۳۴۱ - ۳۴۲) ولا یقع طلاق الصبی وان یعقل والمجنون والنائم والمبرسم والمغمی علیه والمدهوش هکذا فی فتح القدیر (عالمګیری مصری ج۱ ص۳۷۲، ط. ماجدیه ج۱ ص ۳۵۳). ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۷۲ ، ط. س. ج۳ ص ۲۳۳. ظفیر

(۴) ویقع طلاق کل زوج بالغ عاقل الخ ولوعبدا اومکرها فان طلاقه صحیح ای طلاق المکره (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۷۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۳۵). ظفیر

(۵) مشکوٰة باب الخلع والطلاق ص۲۸۴. چی په دغه کی مخ ته ددغه درو صراحت دی: النکاح والطلاق والرجعة (ایضا). ظفیر

صورت کې طلاق واقع نه سو ځکه چې په زور او زبردستي سره په ژبه ویلو سره خوطلاق واقع کیږي خوپه زور لیکلو سره طلاق نه واقع کیږي، فقهاؤ ددې صراحت کړیدی: وفي البحر ان المراد الاكراه على التلفظ بالطلاق فلو اكره على ان يكتب طلاق امرأته فكتب لا تطلق لان الكتابة اقيمت مقام العبارة باعتبار الحاجة ولا حاجة هنا كذا في الخانية. وګورئ ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص**۵۷۹**، ظفير).

بې اجازته ښځه یوځای ولاړه سي نو دېته طلاق ورکول څنګه دي؟ سوال: (۲۳) یوه ښځه بې اجازته دخاوند داوبنې سره ولاړه نوخاوند لره طلاق ورکول واجب دي اوکه نه؟

جواب: طلاق ورکول واجب نه دي خوکه طلاق ورکړي نوواقع کیږي ([1]).

ښځې ویل چې ما دخاوند سره تعلق ختم کې زه دده خور او دی زما ورور، نو ددې څه حکم دې؟ سوال: (۲۴) دمطيع الله خان اودده دښځې زمرد بیګم په مینځ کې دلسو دولسو کلو راهیسې ناچاقي ده ښځه دمور او پلار کره اوسیږي مطيع الله خان ددې دراوستلو او درضا کولو دپاره ورغی خو ښځه رضا نه سوه او دایې وویل چې دنن څخه ما دمطيع الله خان سره تعلق ختم کې زه دده خور اودی زما ورور دی آیا ښځې ته داحق سته چې خاوند پریږدي اوتعلق ختم کړي اوښځه په دې صورت کې داخیستلو حقداره ده اوکه نه؟

جواب: ښځې ته دا اختیار نسته چې داپه خپل اختیار دخاوند سره دښځې والي تعلق ختم کې، طلاق ورکول اودتعلق ختمولو اختیار خاوند ته دی. كما ورد الطلاق لمن اخو الساق. رواه ابن ماجه ([2])، نوخبره دښځې خطاده او په دې سره تعلق قطع نه سو او طلاق واقع نه سو اودمهرِ مؤجل مطالبه ښځه دطلاق او دمرګ څخه وروسته کولی سي اواوس چې طلاق واقع نه سو اوښځه اوخاوند ژوندي دي نوښځه مطالبه داداء کولو دمهر موجل نه سي کولی ([3]).

په خدای قسم دابه کله هم نه ساتم، په دې ویلو سره طلاق نه راځي: سوال: (۲۵) زید خپله ښځه ووهله او دکور څخه یې وایستله او دایې وویل چې په خدای قسم دابښځه به زه هیڅکله هم ونه ساتم نودځلورو کالو څخه نان او نفقه نه ورکوي نودزید په دې ویلو سره

([1]) ومفاده ان لا اثم بمعاشرة من لاتصلى (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص**۵۷۲**، ط. س. ج۳ ص ۲۲۹) لايجب على الزوج تطليق الفاجرة (ايضا فصل فى المحرمات ج۲ ص**۴۰۲**، ط. س. ج۳ ص**۵۰**). ظفير

([2]) سنن ابن ماجه باب طلاق العبد ص**۱۵۱**، دهغه الفاظ دادي: انما الطلاق لمن اخذ بالساق، شامي ج۳ ص ۲۴۲. ظفير

([3]) الا التاجيل الطلاق اوموت (درمختار) فالمختار انه لا يطالب بالمهر الموجل الى الطلاق (ردالمحتار باب المهر ج۲ ص ۴۹۳. ط. س. ج۳ ص ۱۴۴). ظفير

به آیا دزید ښځه دطلاقو دنیت په باره کی پوښتنه کیږي اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی دزید پر ښځه طلاق واقع نه دی او دنیت دپوښتنی کولو هم ضرورت نسته ځکه چی په صیغه داستقبال کی که په صریح الفاظو سره هم تکلم وکړی نو په دی سره طلاق نه واقع کیږی مثلاً که داسی ووایی چی په خدای زه به تاته یا دیته طلاق ورکوم نو په دی سره طلاق نه کیږی. کذا فی العالمگیریه ([1]).

<u>دمور او دپلار په خوښه یی نکاح وکړه خو خوښه یی نه ده نو اوس طلاق ورکولی سی اوکه نه؟</u> سوال: (۲۶) مور اوپلار دزوی نکاح وکړه اوهلك ناراضه دی چی دلته یې مه کوی اوس په دوی دواړو کی ناراضگی ده اوس که دی طلاق ورکړی نوځه گناه خوبه نه وی؟

جواب: ښه داده چی دمور او دپلار اطاعت وکړی اوطلاق ورنه کړی ([2]) خو که دموافقت څه صورت نه وی نوطلاق ورکول جائزدی څه گناه به په دی کی نه وی ([3]).

<u>په زور سره که ښځه دخپل مور او پلار کره راسی نو دا دطلاق وجه نه سی کیدی</u>: سوال: (۲۷) که یوسړی دخپل زوی ښځه ووهی او ویی باسی اوچی کم ځای دا اوسیږی هغه ځای ته قلف ولگوی اومذکوره ښځه دمور اوپلار کورته راسی نودا ښځه قابله دطلاق ده اوکه نه؟ دوتلو په وجه دنکاح څخه وزی اوکه نه؟

جواب: چی کله دا په مجبوری دباندي ووتله او دمور او پلار کره ولاړه نو ددی وجه څخه دا ښځه نافرمانه او ناشزه نه سوه شرعاً، ددی وجه څخه مستحقه دطلاق نه ([4]) ده او ددی وتلو په وجه پردی طلاق واقع نه سو ([5]).

<u>دیوه طلاق څخه وروسته دوهم دریم طلاق کله ورکول سی</u> ؟ سوال : (۲۸) داول وار دطلاق

([1]) بخلافه قوله کتم لانه استقبال فلم یکن تحقیقا بالتشکیك وفی المحیط لوقال بالعربیة اطلق لایکون طلاقا الا اذا غلب استعماله للحال فیکن طلاقا (عالمگیری مصری ج۱ ص ۲۱۰). ظفیر

([2]) عن ابی الدرداء قال اوصانی رسول الله ﷺ بتسع لا تشرك بالله شیئا واطع والدیك وان امراك ان تخرج من دنیاك فاخرج لهما (الادب المفرد باب بر والدیه ما لم یکن معصیة). ظفیر

([3]) وایقاعه مباح ای ایقاع الطلاق وقیل الاصح حظره الا لحاجة (درمختار ص۲۲۷) لما فیه من کفر ان نعمة الناکح (ردالمحتار کتاب النکاح ج۲ ص۵۷۱، ط. س. ج۳ ص۲۲۸). ظفیر

([4]) فتجب (ای النفقة) الزوجة علی زوجها الخ ولو هی فی بیت ابیها اذا لم یطالبها الزوج بالنقلة به یفتی وکذا اذا طالبها ولم تمنع (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب النفقة ج۲ ص۸۸۹، ط. س. ج۳ ص۵۷۲) ددی څخه معلومه سوه چی کله ده په خپله وایسته نو دښځي هیڅ گناه نسته هغه بې قصوره ده، لهذا بې له کومي وجي طلاق منع دی: الاصح حظره ای منعه الا لحاجة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۱، ط. س. ج۳ ص۲۲۷). ظفیر

([5]) الطلاق شرعا رفع قید النکاح الخ بلفظ مخصوص هو ما اشتمل علی الطلاق (درمختار) ای علی مادة ط، ل، ق، صریحا اوکنایة (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۷۱ ، ط. س. ج۳ ص ۲۲۲). ظفیر

څخه وروسته ددوهم او دریم طلاق ورکولو دپاره دځومره وقفې ضرورت دی؟

جواب: دمدخوله ښځې طلاق دسنتو موافق دادی چې دیته دری طلاقه په دری طهرو کی ورکړی خو که دری طلاقه ورکړی نوهم به دری طلاقه واقع سی اوداسی طلاق ورکوونکی به دخلاف سنت دفعل مرتکب سی (۱). فقط

دناجوړی طلاق هم واقع کیږی: **سوال**: (۲۹) یوناجوړی سړی په یووجه دشاهدانوپه مخکی دری طلاقه ورکړل نودا طلاقونه واقع سوه اوکه نه؟ اودوباره دا ساتلی سی اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی دری طلاقه واقع سوه (۲) اوبی له حلالی اول خاوند ددی مطلقی ښځې سره نکاح نه سی کولی (۳). فقط

په غصه کی یی بی نیته وویل تاته سل طلاقه، نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۳۰) یوسړی په بحث کی خپلی ښځې ته وویل ما تاته سل طلاقه درکړل اوس داسړی وایی چی ما دغصی په حالت کی بی له نیت دطلاقو څخه دا الفاظ ویلی وه نو طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په صریحو طلاقوکی دنیت ضرورت نسته اوبغیر دنیت څخه طلاق واقع کیږی (۴) اودغصی په حالت کی طلاق واقع کیږی بلکی ښکاره ده چی اکثره هم غصه سبب دطلاق ورکولو وی اوپه بعضو کنایاتو کی فقهاء حالت دغضب قرینه دوقوع دطلاق بی له نیته کول دا دلیل کافی ګڼی اوپه شامی کی دغایه حنبلیه څخه نقل کوی اولیکی: ویقع طلاق غضب خلاف لابن القیم وهذا الموافق عندنا (۵). فقط

بی له وجهی طلاق ورکول څنګه دی؟ **سوال**: (۳۱) دیوسړی واده دنهوکالو په عمرکی وسو دفقیری اوپه یو طرف کی دکښېنستو په غرض یی دخپلی ښځې سره مباشرت وکړی او داوولسو کالو په عمر یی طلاق ورکی، په ښځه کی نه څه عیب سته اونه څه داغ نودا

---

(۱) أما الطلاق السني في العدد والوقت فنوعان حسن وأحسن فالأحسن أن يطلق امرأته واحدة رجعية في طهر لم يجامعها فيه ثم يتركها حتى تنقضي عدتها والحسن أن يطلقها واحدة في طهر لم يجامعها فيه ثم في طهر آخر أخرى ثم في طهر آخر أخرى وأما البدعي أن يطلقها ثلاثا في طهر واحد بكلمة واحدة او بكلمات متفرقة الخ فاذا فعل ذلك وقع الطلاق وكان عاصيا (عالمگیری مصری کتاب الطلاق ج۱ ص۳۷۱ - ۳۷۲، ط. ماجدیه ج۱ ص۳۴۸). ظفیر

(۲) ویقع طلاق کل زوج عاقل بالغ ولوعبدا اومکرها الخ اومریضا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۵ ، ط. س. ج۳ ص ۲۳۵). ظفیر

(۳) وان کان الطلاق ثلاثا فی الحرة لم تحل له حتی تنکح زوجا غیره نکاح صحیحا ویدخل بها ثم یطلقها او یموت عنها کذا فی الهدایه ولا فرق فی ذلك بین کون المطلقة مدخولا بها اوغیر مدخولا بها کذا فی فتح القدیر (عالمگیری مصری باب الرجعة ج۱ ص ۵۰۱، ط. ماجدیة ج۱ ص ۴۷۳). ظفیر

(۴) لان الصریح لا یحتاج الی النیة (ردالمحتارکتاب الطلاق باب الصریح ج۲ ص۵۹۱، ط. س. ج۳ ص۲۵۰). ظ

(۵) ردالمحتار کتاب الطلاق ص۵۸۷ تحت مطلب فی طلاق المدهوش ط. س. ج۳ ص۲۴۴. ظفیر

سړی ګنهګار دی اوکه نه؟ اودده پر فقیری به دطلاق څه اثر پریوزی؟ اودخط په ذریعه او یوازیوالی کی دطلاقو څه حکم دی؟

جواب: که بی له وجه څخه هم طلاق ورکړی نوڅه ګناه نسته خوبی دڅه وجه څخه طلاق ورکول ښه نه دی، په درمختار کی دی: وایقاعه مباح عند العامة لاطلاق الایات (۱). پر دی شامی نقل کړیدی: لاطلاق قوله تعالٰی فطلقوهن لعدتهن، لاجناح علیکم ان طلقتم النساء. ولانه ﷺ طلق حفصة لا لریبة ولاکبر وکذا فعله الصحابه (۲) الخ. نومعلومه سوه چی په مذکوره صورت کی که خاوند دبالغیدو څخه وروسته طلاق ورکړیدی نودده پر ښځی طلاق واقع سو اودطلاق ورکولو والا دګناه مرتکب نه دی اودده په فقیری کی په دی وجه هیڅ فرق رانغی اودخط په ذریعه سره هم طلاق واقع کیږی (۳) اوپه یوازی والی کی هم طلاق واقع کیږی که څه هم دخاوند څخه ماسوا بل چاته خبرنه وی.

په حالت دحیض کی یی وویل طلاق طلاق طلاق نو ددی څخه وروسته یی ساتلی سی اوکه نه؟

سوال: (۳۲) یوسړی خپلی ښځی ته په حالت دحیض کی په وخت دجګړه کی داوویل تاته طلاق طلاق طلاق، نوپه دی صورت کی طلاق وسو اوکه نه؟ اوخاوند داساتلی سی اوکه نه؟ اوعده به دکله څخه شمارل کیږی؟

جواب: داښځه په دی صورت کی په درو طلاقو طلاقه سوه اوپه حالت دحیض کی طلاق واقع کیږی که څه هم ډیر بد دی (۴) اودا بائنه مغلظه سوه اوبی له حلالې داښځه دمخکنی خاونددپاره به حلاله نه وی(۵) اوعده دطلاقوبه دوخت دطلاق ورکولوڅخه شماریږی. (۶)

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۱۷ ، ط. س. ج۳ ص ۲۲۷. ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۱. ظفیر

(۳) کتب الطلاق ان مستبینا علی نحو لوح وقع ان نوی وقیل مطلقا (درمختار) المراد به فی الموضعین نوی اولم ینوی (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹، ط. س. ج۳ ص ۲۴۶). ظفیر

(۴) والبدعی ثلاث متفرقة (وکذا بکلمة واحدة) فی طهر واحد اوفی حیض موطوئة (الدرالمختار علی هامش رد المحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۲، ط. س. ج۳ ص۲۳۱ – ۲۳۲). ظفیر

(۵) وینکح مبانیته بما دون الثلاث فی العدة وبعدها بالاجماع لاینکح مطلقة من نکاح صحیح نافذ بها ای بالثلاث حتٰی یطأها غیره الخ بنکاح نافذ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۳۸ – ۷۳۹، ط. س. ج۳ ص ۴۰۹). ظفیر

(۶) یلزم المراة بعد زوال النکاح (عالمګیری مصری باب العدة ج۱ ص ۵۴۹، ط. ماجدیه ج۱ ص۵۲۲). ظفیر

په استفهام او ددروغو په خبر سره طلاق واقع کيږي اوکه نه؟ سوال: (۳۳) په استفهام او په خبر کاذب سره طلاق واقع کيږي اوکه نه؟ مثلاً چا يوسړي ته وويل تا خپلي ښځي ته طلاق ورکړيدی ده وويل هو ورکړي مي دي!

جواب: داستفهام په جواب کې دا ويل چې هو! ورکړي مي دي يا په دروغ ويلو سره چې ورکړي مي دي يعنې که څه هم دروغ وي طلاق واقع کيږي، کذا في الشامي (۱).

په دوو ثقه شاهدانو سره دطلاقو حکم کول صحيح دي: سوال: (۳۴) ديوی انجلې دواده شپږ کاله وسوه چې يوځاي سوي وه، دا انجلې دخپل خاوند کره يو وار ولاړه او بيانه ده تللی اونه ددي خاوند ديته طلاق ورکړي وو اوس دانجلې پلار ددي دوهمه نکاح کړيده هم ددوي په رشته دارانو کې ددرو کسانو شاهدي يې واخيسته او نکاح يې جائزه کړه يعنې ددوو سکه ترونو اويو سکه دعمه دخاوند شاهدي يې واخيسته اونکاح يې جائز کړيده نو په دې صورت کې شرعًا څه حکم دي؟

جواب: که دطلاقو دوه ثقه معتبر شاهدان وي نو دعدی دطلاقو چې دحائضی دپاره دری حيضه دي په پوره کيدو دوهمه نکاح ددی مطلقي ښځي صحيح ده اوداکا اودعمه دزوج شاهدي معتبره او قبوله ده (۲).

دنه خوښيدو په صورت کې ښځې ته طلاق ورکولي سی اوکه نه؟ سوال: (۳۵) که سړي ښځه نه خوښوی که ښځه پرسړي ددرواغو الزام ولګوی چې دهغه په سبب سړي ته نقصان وسی او سړي بد ناميږي او دسړي څه خطاهم نه وي نوپه داسې صورت کې طلاق ورکړي اوکه يې ورنه کړي؟

جواب: که طلاق ورکړي نوصحيح دي (۳) خوښه داده چې طلاق ورنه کړي اوددی قصور معاف کړي. والله تعالی اعلم

دحيض او دنفاس په حالت کې هم طلاق کيږي: سوال: (۳۶) که چا په حالت کې دحيض يا دنفاس خپلي ښځي ته يوطلاق يا دری طلاقه ورکړل نو واقع به وي اوکه نه؟

جواب: په دې صورت کې طلاق کيږي خوپه داسې حالت کې طلاق بدعت اومکروه دي اوکه دری طلاقه نه وي نورجوع کول لازم دي (۱) خو ددرو طلاقو څخه وروسته درجوع څه صورت نسته اوبې له حلالې دوباره دامطلقه داول خاوند په نکاح کې نسي راتلی (۲).

---

(۱) لو اقر بالطلاق کاذبا او هازلا وقع قضاء لا ديانة (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹. ط. س. ج۳ ص ۲۳۲). ظ

(۲) وتقبل شهادة الرجل لاخيه وعمه لانعدام التهمة الخ (هدايه ج۳ ص ۱۲۲). ظفير

(۳) وفی غاية البيان يستحب طلاقها اذا کانت سليطة مؤذية (البحر الرائق کتاب الطلاق ج۳ ص ۲۵۵. ط. س. ج۳ ص۲۳۷). ظفير

په طلاق کې دطاء پرځاى تاء يا دقاف پرځاى كاف ووايه، نوځه حكم دى؟ **سوال**: (۳۷) دطلاق په لفظونو کی دحرفونو، ط، ت او يا ق، ك هم امتياز كيدل په كاردى اوكه نه؟

جواب: په دى كى هيڅ فرق نسته په ټولو الفاظو سره طلاق واقع كيږى (۳).

آيا دطلاق په وخت کی ددوو شاهدانو کيدل ضرورى دى په يوازې والى کى طلاق واقع کيږی اوکه نه؟ **سوال**: (۳۸) آيا دطلاق وركولو په وخت كي دشاهدانو شتون ضرورى دى او كه يوازي يې هم وركولى سى؟

جواب: ضرورى نه دى طلاق په يوازى والى کی په وركولو سره هم واقع كيږى (۴) دشاهدانو شتون دثبوت دطلاق عند القاضى دپاره په وخت دانكار دخاوند ضرورى دى.

دديارلسو كالو دهلک طلاق واقع کيږی اوکه نه؟ **سوال**: (۳۹) هلك كله بالغ كيږى كه دديارلسو كالو هلك خپلى منكوحى ته طلاق وركړى نو معتبر به وى اوكه نه؟

جواب: كه يوه علامه دبلوغ په شان داحتلام وغيره په هلك كى ښكاره نه وى نوفتوٰى پر دى ده چى دپنځلس كالو په عمر پوره كيدو به دى بالغ ګڼل كيږى كذافى الدرالمختار (۵) نوچى په كم هلك كى څه علامه دبلوغ نه وى اودى دديارلسو كالو وى نودده طلاق به واقع نه وى ځكه چى دنابالغ طلاق نه كيږى. كذا فى كتب الفقه (۶).

ويې ليكل چې دمهر دمعافى ليک را وليږه نو زه به طلاق وليکم او دروبه يې ليږم، دخاوند جواب رانغى نو څه حكم دى؟ **سوال**: (۴۰) زيد هنده دپلار كره پرېښووله او ملايا ټاپو ته ولاړى چى دنهو كالو څخه زيات وخت يې وسو په دى دوران كى دى دهندى دنان او نفقه

---

(۱) وطلاق الموطوئة حائضا بدعى فيراجعها ويطلقها فى طهرتان (البحر الرائق كتاب الطلاق ج۳ ص ۲۵۹، ط. س. ج۳ ص ۲۴۱). ظفير

(۲) وان كان الطلاق ثلاثا فى الحرة لم تحل له حتٰى تنكح زوجا غيره نكاحا صحيحا ويدخل بها ثم يطلقها او = = يموت عنها (عالمگيرى مصرى كتاب الطلاق باب الرجعة ج۱ ص۵۰۱، ط. ماجدية ج۳ ص ۴۷۳). ظفير

(۳) يقع الطلاق بها اى بهٰذه الالفاظ وما بمعناها من الصريح ويدخل نحو طلاع وتلاغ وضلاك وتلاك اوط ل ق او طلا باش بلا فرق بين عالم وجاهل وان قال تعمدته تخويفا لم يصدق قضاءاً (الدرالمختار على هامش رد المحتار كتاب الطلاق باب الصريح ج۲ ص ۵۹۰ - ۵۹۱، ط. س. ج۳ ص ۲۴۹ - ۲۴۸). ظفير

(۴) ذهب جمهور الفقهاء من السلف والخلف الى ان الطلاق يقع بدون اشهاد لان الطلاق من حقوق الرجل ولا يحتاج الى بينة كى يباشر حقه ولم يرو عن النبى ﷺ ولا عن الصحابة ما يدل على مشروعية الاشهاد، قال الله تعالى: يا ايها الذين آمنوا اذا نكحتم المؤمنات ثم طلقتموهن، وقال الله تعالى: اذا طلقتم النساء فبلغن اجلهن فامسكوهن بمعروف او فارقوهن بمعروف. ظفير

(۵) بلوغ الغلام بالاحتلام والاحبال والانزال الخ فان لم يوجد فيهما شیء فحتٰى يتم لكل منهما خمس عشرة سنة به يفتى (الدرالمختار على هامش ردالمحتار فصل بلوغ الغلام ج۵ ص۱۳۲. ط. س. ج۲ ص ۱۵۳). ظفير

(۶) ولايقع طلاق الصبى والمجنون والنائم (هدايه كتاب الطلاق ج۲ ص۳۳۷). ظفير

وغیره خبر نه اخلي اوس زید په ذریعه دخط هندي ته اطلاع ورکړه چي که چیري هنده په ذریعه دخط خپل مهر معاف کړی او ددوو شاهدانو څخه یی دستخط واخیستی او ماته یی را ولیږی نو زه به هندی ته طلاق ورولیږم یعنی ورواستوم لکه چي هنـدی همـداسی وکړل لکه څنګه چي ددوو میاشتو څخه زیاته موده وسوه مګر تراوسه پوری زید هندی ته بیځي جواب ورنه کی نو آیا پرهندی باندی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: زید چي څه په خط کی لیکلی دی نو دهغه حاصل دادی چي که چیري هندی دمهر معافی ولیکله اوراوی لیږله نوزه به بیا طلاق ورولیږم (۱) او وروبه یی لیږم اوبیا دغه وعده وسوه چي دزید دطرف څخه دطلاق ورکول دمهر دمعاف کیدلو په بدل کی دی، بیا زید که غواړی چي موافق دخپلی وعدی طلاق ورکړی او وی لیکی اووی لیږی، خوچي ترڅو پوری زید طلاق نه ورکوی نوتر هغه وخته پوری طلاق نه واقع کیږی اونه مهر معاف کیږی ځکه چي دمهر معافی په طلاقو باندی مشروطه ده حاصل داچي بغیر دطلاق ورکولو دزید څخه به طلاق نه واقع کیږی، نو زید ته دی دوباره خط ولیکی او ورودی لیږی چي هغه جواب ورکړی. فقط

<u>دناجوړی په حالت کی یی دری واره وویل چي طلاق می ورکی نو آیا اوس دیو ځای اوسیدو څه صورت سته؟</u> سوال: (۴۱) زید په حالت دغضب او دناجوړی دتبي او دلرزه کي خپلی ښځی ته دری واره په تکرار دا الفاظ وویل چي ما تاته طلاق درکی آیا دزید ښځه په څه طریقه دده په نکاح کی پاته کیدی سی اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی دزید پر ښځه دری طلاقه واقع سوه (۲) بی له حلالی دزید سره ددی نکاح دوباره نه سی کیدی او کیفیت دحلالی دادی چي طلاقه سوی ښځه دعدی څخه وروسته (عده دطلاق دحائضې دپاره دری حیضه دی) دبل سړی سره نکاح وکړی او دا دوهم خاوند ورته دوطی او دکوروالی څخه وروسته طلاق ورکړی اوبیا دده عده هم تیره سی دغه وخت داول خاوند سره نکاح کولی سی (۳) کما قال الله تعالیٰ: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتیٰ تنکح زوجاً غیره، (۴) الآیة.

---

(۱) ولیس منه اطلقك بصیغة المضارع الا اذا غلب استعماله في الحال کما في فتح القدیر (البحر الرائق باب الصریح). ظفیر

(۲) یقع طلاق کل زوج بالغ عاقل ولو عبدا او مکرها الخ او مریضا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ص ۵۷۹ - ۵۸۰، ط. س. ج۳ ص۲۳۵) ویقع طلاق من غضب خلافا لابن القیم (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۷، ط. س. ج۳ ص۲۴۴). ظفیر

(۳) وان کان الطلاق ثلثا فی الحرة لم تحل حتیٰ تنکح زوجا غیره نکاحا صحیحا ویدخل بها ثم یطلقها او یموت (عالمگیری مصری باب الرجعة ج۱ ص ۵۰۱، ط. س. ج۳ ص ۴۷۳). ظفیر

(۴) سورة البقرة رکوع ۲۹. ظفیر

په يوه جمله کې پردرو طلاقو باندې اجماع ده اوکه نه؟ او دا واقع کيږي اوکه نه؟ **سوال**: (۴۲) پرطلاقِ ثلاثه جملهٔ واحده باندې اجماع سته اوکه نه چې کم سړی دا اجماع مخالفت وکړي پرده شرعاځه حکم دی؟ په غصه کې چې عوام الناس اکثره درې طلاقونه اچوي دا واقع کيږي اوکه نه؟

جواب: پردې باندې اجماع ده او مخالف اومنکر ددې اجماع ګمراه دی په فتح القدير کې ددې اجماعي مسئلې دليکلو ځخه وروسته ليکي فما ذا بعد الحق الا الضلال ([1]).

دطلاق ورکولو په وخت کې وايي چې مدهوش وو خو دظاهري علاماتو ځخه داسې نه معلوميږي نوځه حکم دی؟ **سوال**: (۴۳) چاپه حالت دغضب کې طلاق ورکړې دوو شاهدانو شاهدي وکړه خو دښکاره علاماتو ځخه دده مدهوش کيدل نه معلوميږي خو دی دعویٰ دمدهوش کوي په داسې حالت کې به دده قول معتبر وي اوکه دشاهدانو؟

جواب: چې کله دښکاره علاماتو ځخه دده مدهوش کيدل معلوم نه دي نو قاضي به دده دقول اعتبار نه کوي خو که دی په خپله پوهيږي او ورته معلومه وي چې زه مدهوش وم او په ځه خبر نه وم نو ديانةً به طلاق نه وي واقع ([2]). فقط

دقهرجن طلاق: **سوال**: (۴۴) دغضې والا سړي دظاهري اقوالو او افعالو ځخه مجنونيت معلوميږي نوده ته مدهوش ويل کيږي داحق دی اوکه نه؟ اوکه صرف دده دقول تصديق به وي.

جواب: چې کله دده دظاهري اقوالو اوافعالو دده ځخه مدهوش او مجنون کيدل معلوم وي نو ښکاره ده چې دده دطلاق دوقوع حکم به نه وي او چې کله داسې وي او دی دمدهوش کيدو دعويدار وي نودده قول به معتبر وی کنې نو نه. کذا فی الشامی ([3]).

([1]) والبدعی ثلاث متفرقة وکذا بکلمة واحدة بالاولی الخ وذهب جمهور الصحابة والتابعين ومن بعدهم من ائمة المسلمين الی انه يقع ثلاث الخ وقد ثبت النقل عن اکثرهم صريحا بايقاع الثلاث ولم يظهر لهم مخالف فماذا بعد الحق الا الضلال وعن هذا قلنا لو حکم حاکم بانها واحدة لم ينفذ حکمه لانه لا يسوغ الاجتهاد فيه (رد المحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۲ – ۵۷۷، ط. س. ج۳ ص ۲۴۱ – ۲۴۲). ظفير

([2]) لا يقع طلاق المولی علی امرأة عبده والمجنون والصبی والمعتوه والمغمٰی عليه والمدهوش والنائم لانتفاء الارادة (درمختار) علی ثلثة اقسام احدها ان يحصل له مبادی الغضب بحيث لايتغير عقله ويعلم مايقول ويقصده وهذا الاشکال فيه (ای نفذ طلاقه) الثاني ان يبلغ النهاية فلا يعلم ما يقول ولا يريده فهذا لا ريب انه لا ينفذ شيء ای لا يقع طلاقه (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۷، ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظفير

([3]) قلت للحافظ ابن القيم الحنبلي رسالة في طلاق الغضبان قال فيها إنه على ثلاثة أقسام أحدها أن يحصل له مبادئ الغضب بحيث لا يتغير عقله ويعلم ما يقول ويقصده وهذا لا إشكال فيه والثاني أن يبلغ النهاية فلا يعلم ما يقول ولا يريده فهذا لا ريب أنه لا ينفذ شيء من أقواله الثالث من توسط بين المرتبتين بحيث لم يصر كالمجنون فهذا محل النظر والأدلة

دغضب درجي او په دې حالت کې طلاق: **سوال**: (**۴۵**) دغضب درې درجې دی مبادی، متوسط، انتهاء، په اولو دوو درجو کې دطلاق فتوٰی ورکول صحیح اوحق دی اوکه نه؟

جواب: داحنافو مذهب هم داسې معلومیږي اوعلامه شامي په دې کې څه بحث کړیدی او بیايي پردي اشکال کړیدی اوجواب یې هم ورکړیدی چې خالي داشکاله څخه نه دی (۱).

دکم عقل طلاق به واقع وي اوکه نه؟ **سوال**: (**۴۶**) یو سړي دی خبری اتری دعقلمندو په شان کوي اوجامي وغیره هم ښه اغوندي خوپه معاملاتو کې ډیر تاوان کوي مثلا دپنځلسو شي په پنځو کې خرڅوي اوکه څوك ووايي چې ښځې ته طلاق ورکړه نوکیدی سي چې داسې هم وکړي اوپه لالچ طلاق ورکړي دده طلاق به واقع وي اوکه نه؟

جواب: داسړي لیوني نه دی چې دده طلاق واقع نه سي بلکې دداسي سړي طلاق واقع کیږي (۲). فقط

ددیارلسو څوارلسو کالو دهلک طلاق به واقع وي اوکه نه؟ **سوال**: (**۴۷**) دیو هلك داتو نهو کالو راهیسې دیوې انجلي سره نکاح سویده دهلك عمر اندازتًا دیارلس څوارلس کاله او دانجلي عمر شل پنځه ویشت کاله دی، انجلي څوانه ده دګناه سخته بیره ده ورباندي، ددې وجه څخه ټول متفق دی چې په دوی کې باید جدايي وسي او دهلك نکاح دده دښځې دخور سره وسي اومنکوحه انجلي طلاقه سي او ددې نکاح ددې دیو همزولي سره وسي شرعا هلك طلاق ورکولی سي اوکه نه؟

جواب: شرعا دبلوغ عمر پنځلس کاله دی که ددې څخه مخکې څه علامت دبلوغ مثلا انزال او احتلام په هلك کې ښکاره سي نو دپنځلس کالو په پوره کیدو به دی بالغ وي او دغه وخت به دده طلاق واقع کیدی سي او ددې څخه مخکې دده طلاق نه واقع کیږي کما صرح به الفقهآء من ان طلاق الصبي غیر واقع (۳). درمختار وغیره وفي الحدیث رفع القلم عن ثلثة وعد ﷺ منهم الصبي (۴). او دنابالغ دطرفه دده ولي هم طلاق نه سي اچولی نه پلار نیکه، اونه بل ولي عصبه لحدیث ابن ماجه: انما الطلاق لمن اخذ الساق.

تدل على عدم نفوذ أقواله اه لكن أشار في الغاية إلى مخالفة الثالث حيث قال ويقع طلاق من غضب خلافا لابن القيم اه وهذا الموافق عندنا لما مر (رد المحتار كتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۷، ط. س. ج۳ ص ۲۴۴). ظفير

(۱) لكن اشار في الغاية الى مخالفة الثالث حيث قال ويقع طلاق من غضب خلافا لابن القيم (ايضا) ددې څخه په مخکې حاشيه کي دتفصيل څخه معلومه سوه چې دغصې په مبادي کې هم طلاق کیږي اوپه مینځ کې هم خوپه انتهاء کې نه واقع کیږي. ظفير

(۲) ويقع طلاق كل زوج عاقل بالغ ولو عبدا الخ او هازلا او سفيها خفيف العقل (درمختار. ط. س. ج۳ ص۲۳۵) وشرح السفه في اللغة الخفة وفي اصطلاح الفقهاء خفة تبعث الانسان على العمل في ماله بخلاف مقتضى العقل (رد المحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۲، ط. س. ج۳ ص ۲۳۹). ظفير

(۳) الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۲. ظفير

(۴) مشكوٰة باب الخلع والطلاق ص ۲۸۴. ظفير

درمختار (۱) نوچی ترڅو داهلك بالغ سوی نه وی اوطلاق ورنه کړی تردغه وخته پوری دوهمه نکاح ددی منکوحی بالغی انجلی به صحیح نه وی خو دا ټول هلته دی چی ددی نابالغی نکاح دده ولی جائزه کړی وی نودا دولی پراجازه موقوفه ده اوکه ولی نه وی نو باطله ده بیا دطلاقو ضرورت نسته.

جبراً طلاق کیږی اوکه نه؟ **سوال**: (۴۸) یو سړی دیوی کونډی سره نکاح وکړه خو ددی خسر جبراً طلاق ورڅخه واخیستی نو طلاق وسو اوکه نه؟ دوی دواړه بیا په هم دی نکاح کی پاته کیدی سی اوکه نه؟ اورجوع وکړی که دبل سړی سره دنکاح ضرورت به وی؟

جواب: په دی صورت کی طلاق واقع سو ځکه چی په جبر طلاق اخیستو سره هم طلاق واقع کیږی (۲) خوکه یوطلاق یی ورکړی وی نوپه عده کی دننه داسړی بی له نکاح خپلی ښځی ته رجوع کولی سی (۳) اوکه عده تیره سویده نو دنکاح جدید سره بیرته راتلی سی دحلالی ضرورت نسته.

په ژبه ویلو سره طلاق کیږی دلیکلو ضرورت نسته: **سوال**: (۴۹) زید هندی ته ددرو سړیانو په مخکی دوه واره طلاق ورکی خو مولوی صاحب وایی چی طلاق به تحریری وی او دا به ښه تصور کیږی او عده به دلیکلو دتاریخ څخه وروسته شروع کیږی نو زید تحریری طلاق هم ولیکی دیوحیض دتیریدوڅخه وروسته زید دوهمه طلاق نامه ولیکله اووروپی لیږله ددی څخه وروسته دهندی ورور په تجدید دنکاح کولو مجبوره کی نو زید وویل چی دمقرره طلاق څخه زیات سویدی اوس هیڅ هم نه سی کیدی بی له حلالې څخه نه سی جائز کیدی خو مولوی صاحب دتحریر دتاریخ دمخکی او ددوهم طلاق اعتبار وکی او دتجدید دنکاح رایه یی ورکړه پردی بناء تجدید دنکاح وسو، دژبی دطلاق ورکولو دتاریخ څخه به عده وی اوکه دلیکلو دتاریخ څخه او دا تجدید دنکاح صحیح دی اوکه نه؟ آیا په دوی کی باید تفریق وسی؟

جواب: په دی صورت کی طلاق په هغه وخت کي سوی وو چی کله زید په خولی دوه واره طلاق ورکړی وو دا قول غلط دی چی بی له لیکلو دطلاق اعتبار نسته بلکی دژبی طلاق په شریعت کی معتبر دی (۴) اوعده هم ددغه وخت څخه شروع کیږی چی کم وخت زید

---

(۱) الدرالمختارعلی هامش ردالمحتارکتاب الطلاق ج۱ص۵۸۵، ط.س. ج۳ص۲۴۲ سنن ابن ماجه ص۱۵۱. ظ

(۲) ویقع طلاق کل زوج بالغ عاقل ولو عبدا او مکرها فان طلاقه ای المکره صحیح (الدرالمختار علی هامش رد المحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹، ط. س. ج۳ ص ۲۳۵). ظفیر

(۳) اذا طلق الرجل امراته تطلیقه رجعیة او تطلیقتین فله ان یراجعها فی عدتها رضیت بذالك او لم ترض (هدایه باب الرجعة ج۲ ص ۳۷۴). ظفیر

(۴) واذا کان الطلاق بائنا دون الثلث فله ان یتزوجها فی العدة وبعد انقضائها لان حل المحلیة باق لان زواله =

زيات طلاق ورکړي وو (۱) بيا ديو حيض څخه وروسته چي کله زيد دوهمه طلاق نامه وليکله او ورويی ليږله ددې څخه غرض دزيد انشاء دطلاق جديد وه نودزيد ښځه مطلقه ثلاثه سوه بيا بی له حلالی دزيد سره ددی ښځی نکاح صحيح نه ده او تفريق او جدايی دی وسی لکه چی په خپله دقول دزيد څخه ثابته ده او سره دتصريح دزيد چی دمقرر طلاق څخه زيات سويدی دمولوی صاحب تجديد دنکاح کول اوددی اجازه ورکول سخته غلطی (۲) ده خوکه زيد ووايی چی په دوهمه طلاق نامه کی کم طلاق ليکل سويدی ددی څخه هم ددغه مخکی دوو طلاقو خبر ورکول مقصود دی انشاء دطلاق جديد مراد نه ده نو بيا به حکم دتجديد دنکاح بغير دحلالی صحيح وی خو چی کله په خپله دقول دزيد څخه انشاء دطلاق ثابته ده نوبيا هيڅ تاويل پاته نه دی. کما فی عامة کتب الفقه.

ماته وويل سول چی په ليکلو سره طلاق نه کيږی ددی وجه څخه ما طلاقنامه وليکله څه حکم دی؟ **سوال**: (۵۰) ماخپله مخطوبه پرينبوولـه اوبل ځای مې نکاح وکړه خو زما مخطوبه ددی سره هم زما په انتظار کی ناسته وه آخر دخلکو په بيا بيا ويلو سره دنکاح تياری وسوه خوپه عين موقع دنکاح ددی پلار وويل چی مخکی ښځی ته طلاق ورکړه زه سخت خفه سوم اوصفا انکار می وکی يوه ورځ يو مولوی وويل چی ته کاغذ وليکه نو ددوی خوله به بنده سی اووخت به تيرسی اوصرف په ليکلو سره طلاق نه کيږی ترڅوچی په ژبه ونه وايی دمولوی په ويلو زما يقين وسو چی صرف په ليکلو به طلاق نه کيږی مولوی ويل اوما ليکل او لفظ ددرو طلاقو يی هم وليکی او دښځی نوم وغيره هم، نوپه دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: طلاق چی څنگه دژبی په ويلو واقع کيږی نوداسی په ليکلو هم واقع کيږی نوچی کله دی مولوی باقاعده ستا په قلم طلاق نامه وليکله نو ستا پرښځی دری طلاقه واقع سوه دی مولوی تاته دهوکه درکړه لکه چی ددی تحقيق په شامی کی دی چی په کتابت سره هم طلاق واقع کيږی (۳) اوپه حديث پاك دی: ثلث جدهن جد وهزلهن جد، الحديث

معلق بالطلقة الثالثة فينعدم قبله (هدايه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۹). ظفير

(۱) ويقع طلاق كل زوج عاقل بالغ اذا كان عاقلا بالغا (هدايه كتاب الطلاق ج۲ ص۳۳۸) فالصريح قوله انت طالق ومطلقة وطلقتك فهذا يقع به الطلاق الرجعى ولا يفتقر الى النية لانه صريح فيه لغلبة الاستعمال (هدايه باب ايقاع الطلاق ج۲ ص۳۳۹). ظفير

(۲) وان كان الطلاق ثلاثا فى الحرة لم تحل له حتى تنكح زوجا غيره نكاحا صحيحا ويدخل بها ثم يطلقها او يموت (عالمگيرى مصرى ج۱ ص۵۰۱، ط. ماجديه ج۱ ص۴۷۳). ظفير

(۳) كتب الطلاق ان مستبينا على نحو لوح وقع ان نوى وقيل مطلقا (درمختار) ثم المرسومة لاتخلو اما ان ارسل الطلاق بان كتب اما بعد فانت طالق فكما كتب هذا يقع الطلاق وتلزمها العدة من وقت الكتابة (ردالمحتار =

(۱). ددی ځخه معلومه سوه چې په ټوکه او خندا کې هم طلاق واقع کیږي او بې نیته هم صریح طلاق واقع کیږي (۲).

دطلاقنامې مضمون يې باندې وليکې او په نقل کولو سره طلاق واقع سو: **سوال**: (**۵۱**) زيد ته دزيد ورور وويل چې خپلې ښځې هندې ته طلاق ورکې زيد انکار وکې، ورور خفګان ښکاره کې زيد دورور دخفګان دختمولو دپاره وويل چې ته دطلاقنامې مضمون جوړکړه زه به يې نقل کړم نوزيد نقل کې اوپه ژبه يې ونه وايه، په داسې صورت کې طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دې صورت کې دزيد پرښځې درې طلاقه واقع سوه ځکه چې په صريح الفاظو کې دطلاق دنيت ضرورت نسته اوبل سړی ته په ويلو سره چې ته طلاقنامه وليکه زه به ددې نقل وکم په دې سره هم طلاق واقع کيږي په حديث پاك دی: ثلث جدهن جد وهزلهن جد، الحديث (۳). اوپه شامي کې دې: ولو قال للكاتب اكتب طلاق امرأتي كان اقراراً بالطلاق وان لم يكتب (۴). ص ۴۲۹ جلد ثاني شامي.

ښځې خاوند ته وويل ته زما پلار يې اوزه ستا لور په دې ويلو سره طلاق نه واقع کيږي: **سوال**: (**۵۲**) يوشرابي سړي چې کله يې شراب وڅښل اوکورته راغی نوپر ښځې يې سختي وکړه نو دده ښځې دا وويل چې ته زما پلار يې اوزه ستا لور، نو په دې ويلو سره طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دې صورت کې پرمذکوره ښځې طلاق واقع نه سو دښځې په دې ويلو سره چې ته زما پلار يې اوزه ستا لور طلاق ونه سو اوپه دې کې څه ګناه هم نسته خو بيا دې داسې لفظ نه وايي (۵).

دولي طلاق نه واقع کيږي: **سوال**: (**۵۳**) دنابالغ زيد نکاح دده ولي دنابالغه قريشيه سره وکړه اوځو ورځې وروسته دڅه وجه ځخه چې لا تراوسه دواړه نابالغ دي دزيد ولي قريشيه ته طلاق ورکې دا طلاق جائزدی اوکه نه؟

جواب: دا طلاق نه دی سوی (۶).

= کتاب الطلاق مطلب فی الطلاق بالکتابة ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲). ظفير

(۱) مشکوٰة باب الخلع والطلاق ص ۲۸۴. ظفير

(۲) ولا يفتقر الى النية لانه صريح فيه لغلبة الاستعمال (هدايه باب ايقاع الطلاق ج۲ ص ۳۳۹). ظفير

(۳) مشکوٰة المصابيح باب الخلع والطلاق ص ۲۸۴. ظفير

(۴) ردالمحتار کتاب الطلاق مطلب فی الطلاق بالکناية ج۲ ص ۵۸۹، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفير

(۵) طلاق دخاوند حق دی دښځې نه دی نوپه دې الفاظوکې دښځې سره هيڅ هم نه کيږي چې دطلاقوشبهه ورځخه وسي خو داسې ويل بد زباني ده او ددې ځخه ځان ساتل ضروري دي. ظفير =

ددولسو كالو دهلک دطلاقو څه حکم دی؟ سوال: (۵۴) ددولسو کالو هلك خپلی ښځی ته طلاق ورکی علامه دبلوغ انزال وغیره هیڅ ښکاره نه ده نوطلاق وسو اوکه نه؟

جواب: ددولسو کالو دعمر هلك چی دهغه څه علامه دبلوغ دانزال وغیره هم نه وی دده طلاق نه کیږی کما فی الحدیث یرفع القلم عن ثلثة، الحدیث (۱) وهکذا فی الدرالمختار (۲).

دجذام والا ښځی ته ددباو دوجه څخه طلاق ورکول څنګه دی؟ سوال: (۵۵) دزید ښځی ته جذام وسو او محلی والا ددی څخه نفرت کوی اوپر زید زور راوړی چی ښځی ته طلاق ورکړه او ددی دلاس خوراك نه خوښوی، داجائز دی اوکه نه؟

جواب: دښځی په جذامی کیدو سره نکاح نه فسخ کیږی او دمحلی والا په جبر باندی طلاق نه سی اچولی او دمحلی والا ددی ښځی دایستلو څه حق نسته خو ددی څخه دی جلا اوسی او ددی دلاس خوراك دی نه کوی داصحیح ده خوخاوند په طلاق ورکولو نه سی مجبورولی اونه دخاوند پرذمه طلاق ورکول ضروری دی خو ددې سره په احتیاط اوسیدل په کاردی او ددی دلاس پوخ کړی خوراك خوړل نه دی په کار، اوکه په توکل علی الله یی وخوری نوڅه ممانعت نسته په دی غرض چی دا امر دخاوند پر طبیعت موقوف دی چی څه دده طبیعت وی نوهغه دی وکړی شریعت دی په یوامر نه مجبوروی.

په زور یی طلاق واخیستی نو وسو اوکه نه؟ سوال: (۵۶) زید دخپل خسر سره په دارجلنګ کی اوسیدی څلور میاشتی وسوې خپل وطن ته په دی وجه راغی چی دده خسر او دده زوی دواړو قسم قسم پر ده باندې دځان بیری تیرولی او صرف په یوساده کاغذ یی دزید څخه دستخط واخیستی او ګوته یی ولګوله او طلاق یی باندی واچوی، نوپه داسی حالت کی دزید طلاق ورکول صحیح سوه اوکه نه؟ اودبکر طلاق اخیستل دخپلی بالغی لور دطرفه شرعا جائزدی اوکه نه؟

جواب: که زید مجبوره کړی او په زور یی طلاق باندی ویلی وی او ده په مجبوری خپلی

---

(۲) ولا یقع طلاق المولی علی عبده لحدیث ابن ماجه انما الطلاق لمن اخذ بالساق (درمختار ط. س. ج۳ ص۲۴۲) کنایة عن ملك المتعة (الدر المختار علی هامش رد المحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۵، ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظفیر

(۱) پوره حدیث په دې طریقی سره دی: عن علی ﷺ قال قال رسول الله ﷺ رفع القلم عن ثلثة عن النائم حتی یستقیظ وعن الصبی حتی یبلغ وعن المعتوه حتی یعقل رواه الترمذی وغیره (مشکوٰة باب الخلع والطلاق ص ۲۸۴). ظفیر

(۲) لایقع طلاق علی عبده الخ والمجنون والصبی ولو مراهقا او اجازه بعد البلوغ (الدرالمختار علی هامش رد المحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۵ – ۵۸۲، ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظفیر

ښځې ته طلاق ورکړي وي نوبيا خو دده پرښځې طلاق واقع سو اوس هيڅ نه سي کيدی ځکه چې دمکره طلاق هم عند الحنفية واقع کيږي (١) اوکه زيد په ژبه طلاق نه وي ورکړی اوصرف په ساده کاغذ يې دزيد څخه دستخط او ګوته لګولي وي او بيايې پردې کاغذ دچا څخه طلاق ليکلي وي نوپه دې صورت کې دزيد پرښځې طلاق ونه سو (٢).

په جبر سره طلاق ورکول هم کيږي: **سوال**: (**٥٧**) ديوسړي واده ديوې ښځې سره وسو مهر پنځه سوه روپۍ اويوه اشرفۍ مقرر سو ددې ښځې په مهر کې ددې خاوند خپل کور او خپل فصل چې دمهر دقيمت برابر وه وليکې او ددې څخه ځلور پنځه هلکان هم وسوه ددې څخه وروسته ددې مور داخپل کورته بوتله نو چې کله خاوند ديته دراوستلو دپاره ورغی نو انجلي رانغله او دمهر دعوٰی يې وکړه دانجلي وکيلانو دخاوند وکيلانو ته ښکاره کړه چې طلاق دې واچول سي اوموږ به مهر معاف کړو خاوند ته دامنظور نه وه خو وکيلانو زور باندې وکی او دده څخه يې پرصلح نامه دستخط وکې او ده په خپلې ژبې سره طلاق ورنه کې په دوهمه ورځ ښځه اجلاس ته ولاړه او پيشکار صلح نامه واوروله اوده څه ونه ويل نو په دې صورت کې ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: داحنافو په نزد په جبر اوپه اکراه سره هم طلاق کيږي او استدلال يې ددې حديث پاك څخه دې چې: ثلث جدهن جد وهزلهن جد (٣)، الحديث. خوکه خاوند په ژبه طلاق ونه وايي اونور خلګ طلاقنامه وليکې اوجبراً دده څخه دستخط واخلي اوده اقرار نه وي کړی چې داطلاق نامه زما په حکم ليکل سويده نوبيا طلاق واقع نه دی په درمختار کې دي: ويقع طلاق كل زوج بالغ عاقل الخ ولو عبدا او مكرها فان طلاقه صحيح لا اقراره بالطلاق الخ قوله لا اقراره بالطلاق، وفي البحر ان المراد الاكراه على التلفظ بالطلاق فلو اكره على ان يكتب طلاق امرأته فكتب لا تطلق الخ شامي (٤).

دنابالغ طـلاق نه دی سوی او ددې دکوچنی خور واده هم دده سره ونه سو: **سوال**: (**٥٨**) ديو

---

(١) ويقع طلاق كل زوج بالغ عاقل ولو عبدا او مكرها فان طلاقه صحيح (درمختار ط. س. ج٣ ص ٢٣٥) اى طلاق المكره صحيح (ردالمحتار كتاب الطلاق ج٢ ص٥٧٩، ط. س. ج٣ ص٢٣٥). ظفير

(٢) وفى البحر ان المراد الاكراه التلفظ بالطلاق فلو اكره على ان يكتب طلاق امراته فكتب لاتطلق لان الكتابة اقيمت مقام العبارة باعتبار الحاجة ولا حاجة هنا كذا فى الخانية (ردالمحتار كتاب الطلاق ج٢ ص٥٧٩، ط. س. ج٣ ص٢٣٦). ظفير

(٣) مشكوٰة المصابيح باب الخلع والطلاق ص ٢٨٤، ويقع طلاق كل زوج بالغ عاقل الخ ولومكرها فان طلاقه اى المكره صحيح لا اقراره بالطلاق (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الطلاق ج٢ ص٥٧٩، ط. س. ج٣ ص٢٣٥). ظفير

(٤) وګوره ردالمحتار كتاب الطلاق ج٢ ص٥٧٩، ط. س. ج٣ ص٢٣٥. ظفير

نابالغ هلك نكاح ديوى انجلى سره وسوه انجلى بالغه سوه اوهلك تراوسه نابالغه دى او دده پلار مړ سويدى دانجلى مور اوپلار هلك را وبولى اودده څخه يې طلاق واخيستى او كشره لور يې ده ته په نكاح كړه نودا جائزده اوكه نه؟

جواب: دنابالغ طلاق نه دى سوى (١) او دده دښځي دكوچنى خور سره نكاح هم ونه سوه (٢). فقط

په لفظ دتلاخ يې طلاق وركى، نو وسو اوكه نه؟ **سوال**: (۵۹) يوسړى په حالت دسخت غصه كى خپلى ښځى ته وويل تلاخ مى دركى ما تلاخ دركى تلاخ، په دى صورت كى دابنځه ساتلى سى اوكه نه؟

جواب: په دى صورت كى دده پر ښځى درى طلاق واقع سوه (٣) بى له حلالې دى ددې ښځى سره دوباره نكاح نه سى كولى. فقط

داوولسو كالو دهلک طلاق صحيح دى: **سوال**: (٦٠) تقريبا داوولسو كالو دعمر هلك كه خپلى ښځى ته طلاق وركړى نوصحيح دى اوكه نه؟

جواب: دپنځلسو كالو په عمركى شرعا حكم دبلوغ كيږى اوپر دى فتوىٰ ده. كذا فى الدر المختار. نو دشپاړسو يا اوولسو كالو په عمركى كه خاوند طلاق وركړى نو واقع به (٤) وى. فقط

په دى ويلو سره طلاق ونه سو چى زه به تا طلاقه نه ساتم: **سوال**: (٦١) كه څوك خپلى ښځى ته ووايى چى زه تا نه ساتم نوطلاق وسو اوكه نه؟

جواب: په دى صورت كى طلاق واقع نه سو (٥).

---

(١) لا يقع طلاق الصبى والمجنون والنائم لقوله عليه السّلام كل طلاق جائز الا طلاق الصبى والمجنون ولان الاهلية بالعقل المميز وهما عديم العقل والنائم عديم الاختيار (هدايه كتاب الطلاق ج٢ ص٣٣٨). ظفير

(٢) په قرآنكريم كى حرمت عليكم امهاتكم، چى كم ځاى راغلى دى هلته داهم دى چى: وان تجمعوا بين الاختين (النساء ركوع۴) نوچى كله دمخكى خور نكاح باقى ده نو ددوهمى سره دنكاح دصحيح كيدو سوال نسته. ظفير

(٣) ويقع بها اى بهذه الالفاظ وما بمعناها من الصريح ويدخل نحو طلاع وتلاغ وطلاك وتلاك اوط، ل، ق، او طلاق باش بلا فرق بين عالم وجاهل (درمختار) وقال فى البحر ومنه الالفاظ المصحفة وهى خمسة فزاد على ما هنا تلاق وزاد فى النهر ابدال القاف لا ما قال ط وينبغي ان يقال ان فاء الكلمة اما طاء او تاء واللام اما قاف او عين او غين او كاف اولام واثنان فى خمسة بعشرة تسعة منها مصحفة (ردالمحتاركتاب الطلاق باب الصريح ج٢ ص ٥٩٠ - ٥٩١، ط. س. ج٣ ص ٢٤٩ - ٢٤٨). ظفير

(٤) وبلوغ الغلام بالاحتلام والاحبال والانزال الخ فان لم يوجد فيهما شيء فحتى يتم لكل منهما خمس عشر سنة به يفتى (الدرالمختار على هامش ردالمحتار فصل فى بلوغ الغلام ج۵ ص١٣٢. ط. س. ج٦ ص ١۵٣) ويقع طلاق كل زوج بالغ عاقل (ايضا كتاب الطلاق ج٢ ص ۵٧٩ ، ط. س. ج٣ ص ٢٣۵). ظفير

(٥) په دى كي دطلاق دمعنى لفظ نسته اوبله صيغه دمستقبل ده په دى سره طلاق نه واقع كيږى. ظفير

زما او دښځې مې نکاح سالمه پاته نه ده، په دې ویلو سره طلاق نه کیږي: **سوال**: (۲۲) که یو سړی دخپلې ښځې په باره کې بل سړي ته مخاطب سي او وایي چې زما اوددې ښځې نکاح سالمه نه ده نو آیا ددوباره نکاح ضرورت سته؟ که بې ددوباره نکاح کولو څخه کوروالي وسي نو څه حکم دی؟

جواب: چې مخکې نکاح سویده نوپه دې ویلو سره طلاق نه واقع کیږي (۱) او ددوباره نکاح ضرورت نسته او کوروالي صحیح دی. فقط

دښځې نوم صغرٰی بنت پانچو وه او وی ویل هاجره بنت چهدا ته مې طلاق ورکی نو طلاق وسو اوکه نه؟ **سوال**: (۲۳) یوسړي دوهمه نکاح وکړه دده دمنکوحې پیدائشي نوم صغرٰی بنت پانچو ده اوبلا ورته ویل کیږي او دنکاح په وخت صغرٰی بنت چهدا یعنې دمیریزی پلار نوم واخیستل سو دمخکې ښځې دپلار اودخپل ورور په دباؤ سره یې دوهمې ښځې ته طلاق ورکی او هاجره بنت چهدا یې وویل اوطلاق یې ورکی داسې چې دمنکوحې یو دریم نوم دی چې نه پیدائشي دی اونه په هغه باندې ورته ویل کیږي نو په دې صورت کې طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په درمختار کې دي: غلط وکیلها بالنکاح في اسم ابیها بغیر حضورها لم یصح وکذا غلط في اسم بنته الا اذا کانت حاضرة واشار الیها فیصح الخ (۲). چې که انجلۍ په مجلس دنکاح کې حاضره نه وي اوشاهدان اووکیل دې ته اشاره ونه کړي نو بیا دپلار دنوم په غلط اخیستو سره یا دانجلۍ دنوم په غلط اخیستو سره نکاح نه کیږي ددې وجه څخه په صورت مسئوله کې نه نکاح صحیح سوه اونه طلاق واقع سو.

بې له طلاقه په پریښوولو سره طلاق نه کیږي: **سوال**: (۲۴) چې خپله ښځه دخپله کوره په سبب دجنګ جګړو وباسي دولس کاله باندې تیرسي نه ددې خرڅ دنان او نفقه ورکوي او نه ددې سره جماع ته راځي اونه طلاق ورکوي خو ښځه خپل ځان طلاقه ګڼي نو په دې صورت کې شرعاً څه حکم دی؟

جواب: بې له طلاق ورکولو څخه ددې ځان مطلقه ګڼل معتبر نه دی مناسبه ده چې طلاق ورکول سي اوطلاق دعدې دتیریدو څخه وروسته دوهمه نکاح وکړي خو تراوسه ددې نکاح باقي ده په ایستلو اوپه نه اداء کولو دنان او نفقه طلاق نه واقع کیږي او ددې خپل ځان مطلقه ګڼل خطا ده (۳) خوکه په وخت دایستلو په نیت دطلاق یې دې ته څه ویلي

---

(۱) داجمله دباب الکنایات څخه نه ده. ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب النکاح ج۲ ص ۲۷۸. ط. س. ج۳ ص ۲۲. ظفیر

(۳) ځکه چې نه یې صریح لفظ دطلاق ووایه اونه یې څه لفظ دکنایي، صرف نه راوړل طلاق نه دی. ظفیر

وی چې دکوره ووزه ورك سه یا داسي نور الفاظ دکنايي اونيت يې دطلاقو کړي وی نو طلاق واقع سو.

دنشي په حالت کې دري طلاقه يې ورکړل نوڅه حکم دی؟ سوال: (۲۵) دزید نکاح دنشي په حالت کې قاضي وکړه دوه کاله وروسته يې په حالت دنشه کې په يوه جلسه کې دري طلاقه ورکړل دنشي دتللو څخه وروسته يې ډېر افسوس وکړی او دخپلي ګناه څخه يې توبه وکښله اوس دوباره ددوی عقد جائزدی اوکه نه؟

جواب: دنشي په حالت کې چې خاوند خپلي ښځې ته طلاق واچوی نوطلاق واقع کيږي لکه چې په درمختار کې دی: ويقع طلاق كل زوج بالغ عاقل ولو تقديرا ليدخل السكران ولو عبدا أو مكرها أو هازلا أو سفيها أو سكران، درمختار ملخصاً، قوله ليدخل السكران فإنه في حكم العاقل زجراً له فلا منافاة بين قوله عاقل وقوله الآتي او سكران الخ شامي [1]. نوکه خاوند دري طلاقه ورکړي وی نوبيي له حلالي دمطلقه ثلاثه نکاح دده سره نه سی کيدی. قال الله تعالیٰ: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتٰی تنکح زوجا غيره. الآية [2]، او دحلالي طريقه داده چې دا ښځه دعدی دتيريدو څخه وروسته چې دري حيضه دی (دهغه ښځې دکمي چې حيض راځي اوچې دچا حيض نه راځي نو دري مياشتي دی) دبل سړي سره نکاح اووطي وکړي اودی دوطي څخه وروسته طلاق ورلره ورکړي اودده عده تيره سی نوبيا اول خاوند نکاح کولی سی [3].

په زور يې اضافي طلاق ورکی نو وسو اوکه نه؟ سوال: (۲۶) زيد دعمر څخه په زور او زبردستي طلاق اضافي واخيستی آيا دحلت دنکاح څه صورت کيدی سی اوکه نه؟

جواب: په زور او زبردستي طلاق اخيستو سره هم طلاق واقع کيږي [4] او دطلاق اضافي عقد هم په طريقه دتعليق صحيح دی مثلاً داسي ووايي: کلما تزوجت فهي طالق، نو چې

---

[1] ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹، ط. س. ج۳ ص۲۳۵. قوله سکران السکر سرور يزيل العقل فلا يعرف به سماء من الارض وقالا بل يغلب علی العقل فيهذی فی کلامه الخ وبين فی التحرير حکمه انه ان کان سکره بطريق محرم لا يبطل تکليفه فتلزمه الاحکام وتصح عباراته من الطلاق والعتاق والبيع والاقرار وتزويج الصغار من کفو والاقراض والاستقراض لان العقل قائم الخ (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۲، ط. س. ج۳ ص۲۳۹). ظفير

[2] سورة البقره رکوع ۲۹. ظفير

[3] وان کان الطلاق ثلاثا فی الحرة لم تحل له حتٰی تنکح زوجا غيره نکاح صحيح ويدخل بها ثم يطلقها اويموت (عالمگيری مصری ج۱ ص ۵۰۱، ط. ماجدية ج۱ ص ۴۷۳). ظفير

[4] ويقع طلاق کل زوج بالغ عاقل ولو عبدا اومکرها فان طلاقه ای المکره صحيح (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۷۹، ط. س. ج۳ ص ۲۳۵). ظفير

دکمي ښځي سره نکاح وکړي نو هغه به طلاقه سي (۱). كذا في الدر المختار (۲).

دپنځلسو کالو دهلک طلاق واقع کيږي: **سوال**: (۲۷) هلك په ۲۱ دمارچ سنه ۱۹۰۵ کي پيدا سو اوس چي موږ حساب ولګوی پنځلس کاله پوره کيږي نودده طلاق جائزدی او که نه؟

جواب: که په قمري حساب دپنځلسو کالو عمر پوره سي نودا هلك شرعًا بالغ دی او دده طلاق واقع کيږي (۳) او تاريخ دپيدائش چي کم تاسي ۲۱\ مارچ سنه ۱۹۰۵ ليکلی دی نو ددی په حساب تر ۲۱ دمارچ سنه ۱۹۱۹ پوري څوارلس کاله عيسوی پوره سوه او تر۲۱ داکتوبر سنه ۱۹۱۹ پوري څوارلس کاله او اوه مياشتي پوره سوی اوپه قمري حساب سره په يوکال کي دلسو ورځو فرق دی نوپه جنتري کي دي حساب وکتل سي چي ۲۱ دمارچ سنه ۱۹۰۵ کمه مياشت اوتاريخ وو ددی څخه دی حساب ولګول سی (۴).

څوک په زړه کي طلاق ورکړي او په خوله ونه وايي نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۲۸) دزيد په زړه کي داقسم وسوسی راځي چي خپلي ښځي ته به طلاق ورکړم يامي ورکي خلاصه داچي په کلام نفسي کي که يو سړی طلاق ورکړي اودطلاقو الفاظ دژبي څخه ونه باسي نوطلاق به واقع وي اوکه نه؟

جواب: په دی سره هيڅ نه کيږي يعني طلاق نه واقع کيږي (۵).

په تهانه کي چي کم عمر ليکل سويدی چي ددې په حساب سره پنځلس کاله پوره سي نو طلاق واقع سو: **سوال**: (۲۹) يوهلك دی چي علامات دبلوغ احتلام احبال وغيره پکښي ښکاره نه دی دجسم اودقد څخه قصير معلوميږي په موجب دچوکيدار دعلاقي په تهانه اوسرکاري دفترکي دده عمر په انګريزی کال باندی څوارلس کاله اوشپږ مياشتي او شپږ ورځي سوی اودهجري کال په اعتبارسره څوارلس‌کاله يوولس يوولس مياشتي اواوولس

(۱) اذا اضاف الطلاق اى النكاح وقع عقيب النكاح نحو ان يقول لامراة ان تزوجتك فانت طالق وكل امراة اتزوجها فهى طالق الخ واذا اضافه الى الشرط وقع عقيب الشرط اتفاقا مثل ان يقول لامراته ان دخلت الدار فانت طالق (عالمگیری مصری فصل فی تعليق الطلاق ج۱ ص ۴۵۰، ط. ماجدية ج۱ ص ۴۲۰). ظفير

(۲) وګوره الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب التعليق ج۲ ص ۷۷۷. ظفير

(۳) بلوغ الغلام بالاحتلام والاحبال والانزال الخ فان لم يوجد فيهما شى فحتى يتم خمس عشرة سنة به يفتى (رد المحتار فصل فى بلوغ الغلام ج۲ ص۵۷۹، ط. س. ج۲ ص۱۵۳) ويقع طلاق كل زوج بالغ عاقل الخ (الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹، ط. س. ج۳ ص ۲۳۵). ظفير

(۴) واهل الشرع انما يتعارفون الاشهر والسنين بالاهلة فاذا اطلقوا السنة انصرف الى ذالك مالم يصرحوا بخلافه فتح (ردالمحتار باب العنين وغيره ج۲ ص۸۱۸، ط. س. ج۳ ص ۴۹۷). ظفير

(۵) ان الله تجاوز عن امتى ما وسوست به صدورها ما لم يعمل بها او تتكلم بها رواه الشيخان (مشكوٰة باب الوسوسة ص ۱۸). ظفير

ورځی سوی تحریر دڅوکیدار په باره دطلاق کي معتبر دی اوکه نه؟ دمذکوره تحریر څخه ماسوا بل شاهد دکال دپیدائش دده نسته، دا بیان کړی چی دمذکوره هلك دمذکوره تحریرمطابق پنځلس کاله برابرسی نودده طلاق به نافذوی اوکه ثبوت دشاهدی ضروری دی او چی شاهدی نسته نوتر ظهور دعلامې دبلوغ پوری به انتظار کیږي اوکه به څنګه کیږی؟ اوپنځلس کاله به هجری معتبر وی اوکه عیسوی او وروسته دپنځلسو کالو دپوره کیدو څخه موافق دتحریر مذکور پرده به حکم دبلوغ کیږی او دده طلاق به ښځی ته صحیح وی اوکه نه؟ او دده ښځه به بل ځای نکاح کولی سی اوکه نه؟

جواب: په شامی جلد رابع باب کتاب القاضی کی یی تصریح او تحقیق ددی امر کړیدی چی تحریرات ددفترونو دباچاهانو اودحاکمانو اودفترونو دسوداګرو او دصرافانو معتبر دی دعرف پربناء [1]نوسن اوتاریخ ولادت دماشومانو چی په سرکاری دفترکي دی معتبر اومسلم دی که څه هم په ذریعه دچوکیدار وی چی عرفًا ټول معتبر اومسلم ګرځیدلی دی اوحاکمان دامنی او ددغه تاریخ څخه که پنځلس کاله دده پوره سی نوحکم دبلوغ دده په تصریح دفقهاؤ به کیږی. فی الدرالمختار: فان لم یوجد فیهما بشيء مما ذکر یتم لکل منهما خمس عشرة سنة وبه یفتی [2]. پنځلس کاله قمری په حساب دمیاشتو اوداسلامی کلونو به نیول کیږی اوهمدا حساب معتبر په شرع کی دی [3]. قال الله تعالیٰ: یسئلونك عن الاهلة قل هي مواقیت للناس [4]. نوطلاق دیو سړی چی په عمر دپنځلس کالو په حساب دخپل اهل ورسیدی، هغه واقع دی.

چی په کم نوم یی طلاق ورکی که په دی نوم سره دا پیژندل کیږی نوطلاق واقع سو: سوال:

(۷۰) یوسړی خپلی ښځی ته طلاق ورکی نوچی دښځی اوددی دپلار نوم چی کم په وخت دنکاح ویل سوی وو په وخت دطلاق طلاق ورکوونکی دغه نومونه وانه خیستل بلکی په خلاف ددی دوه نومونه دمنکوحی او ددی دپلار بل نوم یی واخیستی اوطلاق یی ورکی نو آیا طلاق وسو اوکه نه؟

جواب: چی کم نوم ده دمنکوحی او ددی دپلار اخیستی وو او طلاق یی ورکی که په دی

---

[1] یجوز الرجوع في الحکم الی دواوین من کان قبله من الامناء لان مسجل القاضی لایزور عادة حیث کان محفوظا عند الامناء (ردالمحتار کتاب القضاء ج۴ ص۴۴۸) وابن الشحنة وابن وهبان جزما بالعمل بدفتر الصراف ونحوه الخ قال ان هذه العلة في الدفاتر السلطانیة أولی الخ اما خط البیاع والصراف والسمسار فهو حجة (کتاب القاضي ج۴ ص۴۸۹). ظفیر

[2] ردالمحتار فصل فی بلوغ الغلام ج۵ ص۱۳۲، ط. س. ج۲ ص ۱۵۳. ظفیر

[3] واهل الشرع انما یتعارفون الاشهر والسنین بالاهلة (ردالمحتار باب العنین وغیره ج۲ ص۸۱۸). ظفیر

[4] سورة البقرة رکوع ۲۴. ظفیر

نوم دا رابلل کیږي اواراده کیږي باندي که څه هم دنکاح په وخت دانوم نه وي اخیستل سوي نوطلاق پردي منکوحه واقع سو، (کني نو طلاق به واقع نه وي ځکه چي داپه نوم بدلیدو سره په حکم دپردۍ کي سوه (۱). ظفیر). فقط

دلیوني طلاق واقع نه دي: سوال: (۷۱) یوسړي په حالت دلیونتوب کي ښځي ته دری طلاقه ورکړل نو په دي صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په حالت دلیونتوب طلاق نه واقع کیږي. قال فی الدرالمختار وغیره لایقع طلاق المجنون والصبی الخ (۲).

دخاوند نافرمانه ښځه دنکاح څخه وزي: سوال: (۷۲) چي کمه ښځه بي درضاء دخاوند څخه دخپلو رشته دارانو کره اوسیدل اختیارکړي دخاوند په بیا بیا ورتلو هم دخاوند کره رانه سي دمشکوکو خلګو په مخکي بي پرده راځي بلکي خاوند ته دخفګان ورکولو دپاره دخاوند ددښمنانو سره تعلق ساتي پرخاوند ناجائز تهمت لګوي اومقابله ورسره کوي په هرصورت دخاوند داطاعت څخه وتلي ده داسي ښځه دنکاح څخه وزي اوکه نه؟

جواب: داسي ښځه چي دخاوند نافرماني کوي اوپه ښو کارونو کي دده خبره نه مني او دګناه کار وکړي نودا سخته ګنهګاره فاسقه فاجره ده او نان او نفقه ددي دخاوند پر ذمه ساقطه ده ترڅو چي دا دخاوند تابعداري نه کوي اوچي کم ځای یې دي ساتي هلته نه اوسیږي نوتر دغه وخته پوري به دیته نان او نفقه نه ورکول کیږي (۳) اونکاح فسخ نه سوه داښځه اوس هم دخپل خاوند ښځه ده اودوهمه نکاح دبل سړي سره نسي کولی (۴).

---

(۱) ما حصل دادی چي کله طلاق ښځي ته ورکول سو اوداپه دي نوم پیژندل کیږي چي په کم نوم ورته طلاق ورکول سویدی نوطلاق واقع سو اوکه داسي نه وي نوطلاق به واقع نه وي. رجل قال امرأته عمرة بنت صبیح طالق وامرأته عمرة بنت حفص ولا نیة له لا تطلق امرأته وإن کان صبیح زوج أم امرأته وکانت تنسب إلیه وهي في حجره الخ الاصل انه متى وجدت النسبة وغیر اسمها بغیره لا یقع لان التعریف لا یحصل (البحر الرائق باب طلاق الصریح ج۳ ص۲۷۳). ظفیر

(۲) لایقع طلاق المولی علی امراة عبده الخ والمجنون الخ والصبی (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۲، ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظفیر

(۳) لا نفقة لخارجة من بیته بغیر حق وهی الناشزة (درمختار) ای بالمعنی الشرعی اما فی اللغة فهی العاصیة علی الزوج المبغضة له الخ وللزوج ان یمنع امراته عما یوجب خللا فی حقه (ردالمحتار باب النفقة ج۲ ص۸۹۰ – ۸۹۱، ط. س. ج۳ ص ۵۷۶). ظفیر

(۴) طلاق دخاوند په لاس کی دی یا ځیني وختونه فسخ دنکاح دقاضی په اختیارکي وي ښځه په غلطو حرکتونو په خپله دنکاح څخه نه سي بهر کیدی: الطلاق حق من حقوق الزوج لان رسول الله ﷺ وسلم قال ایما امرأة سالت زوجها طلاقا من غیر باس فحرام علیها رائحة الجنة رواه اصحاب السنن (مشکوٰة باب الخلع والطلاق ص۲۸۳) ولان الطلاق لایکون من النساء (الدرالمختارعلی هامش ردالمحتارباب نکاح الکافرج۲ ص۵۳۲، ط. س. ج۳ ص۱۹۰).

آیا پرطلاقو چي څه موده تيره سي نو دا ختميږي؟ **سوال**: (۷۳) يوملا سړي چي دهغه ښځه ديوی مسئلي پوښتنه وسی او داهم ورته وويل سی چي فلانی سړی خپله ښځه سره دطلاق ورکولو دخپل ځان سره ساتلی ده او ددی سره څملی ملاصاحب ثبوت دشاهدی اخلی اوپه خپله ژبه باندی اقرار هم کوی چي دطلاق شاهدی معتبره ده اوطلاق ورکول ثابت دی خوچي دطلاقو ورکولو زياته موده سويده نوددی وجه څخه دطلاق ميعاد باقی پاته نه دی ځکه چي پرکمو طلاقو شپږ اوه مياشتی تيری سی او دهغه پوښتنه ونه سی نو دا طلاق نه کيږی يعنی ددی طلاق ميعاد تير سويدی، آيا داصحيح دی اوکه غلط؟

جواب: طلاق چي هر وخت هم واقع سی نوبيا دهغه ميعاد نسته چي ددی ميعاد څخه وروسته حکم دطلاق نه پاته کيږی داغلطي اوجهالت ددی ملا دی چي داسی وايی خوکه طلاق رجعي وی، بائنه اومغلطه نه وی نوپه دی کی په عده کی دننه رجوع بغير دنکاح صحيح ده او دعدی څخه وروسته په نکاح جديد سره رجوع کولی سی (۱) داسی په طلاق بائن کی هم نکاح جديده کيدی سی (۲) اوپه طلاق مغلظ کی بی له حلالی څخه داول خاوند سره نکاح نه سی کولی. هکذا فی کتب الفقه (۳).

دپنځلسو کالو هلک چي بالغ نه دی دهغه دطلاقو څه حکم دی؟ **سوال**: (۷۴) يوهلك دپنځلسو کالو سو خوبالغ سوی نه دی نودده طلاق جائزدی اوکه نه؟

جواب: چي کله دده عمر پنځلس کاله سويدی نودی شرعا بالغ ګڼل کيږی که څه هم احتلام وغيره ورته نه وی سوی (۴) نودده طلاق به شرعا واقع وی (۵).

دڅوارلسو کالو دهلک دطلاق څه حکم دی؟ **سوال**: (۷۵) دڅوارلسو کالو دهلك غير محتلم چي مميز دی شرعا دده طلاق واقع کيږی اوکه نه؟

جواب: دنابالغ طلاق نه واقع کيږی که څه هم دی مراهــق يعنی قريــب البلوغ وی او مميز

(۱) واذاطلق الرجل امراته تطليقة رجعية او تطليقتين فله ان يراجعها فی عدتها رضيت بذالك اولم ترض الخ واذا انقطعت الدم من الحيضة الثالثة بعشرة ايام انقطعت الرجعة ج۲ ص۳۷۴، دعدی دختميدو څخه وروسته بائنه کيږی اوبائنه سره ددې چي ددری څخه کم طلاقه ورته ورکول سوی وی بی دحلالی جديده نکاح کولی سی لکه چي مخ ته راروان دی. ظفير

(۲) وان کان الطلاق بائنا دون الثلث فله ان يتزوجها في العدة وبعد انقضائها (ايضاً ج۲ ص۳۷۹). ظفير

(۳) وان کان الطلاق بائنا دون الثلث فی الحرة لم تحل له حتٰی تنکح زوجا غيره نکاحا صحيحا ويدخل بها ثم يطلقها اويموت (ايضا ج۲ ص ۳۷۹). ظفير

(۴) وبلوغ الغلام بالاحتلام والاحبال والانزال الخ فان لم يوجد فيهما شیء فحتٰی يتم خمس عشرة سنة به يفتی (ردالمحتار فصل فی بلوغ الغلام ج۵ ص۱۳۲، ط. س. ج۲ ص۱۵۳). ظفير

(۵) ويقع طلاق کل زوج بالغ عاقل (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹، ط. س. ج۳ ص۲۳۵). ظفير

وی (۱) او دځوارلسو کالو په عمر کی شرعا دبلوغ حکم نه کیږی چی کله احتلام وغیره علامه دبلوغ نه وی ښکاره سوی، په درمختار کی دی: والصبي ولو مراهقا او اجازه بعد البلوغ. اوپه شامی کی دی: قوله او اجازه بعد البلوغ لانه حين وقوعه وقع باطلا والباطل لا يجاز (۲) ط. فقط

ښځی ته یی وویل طلاق درکوم طلاق وسو اوکه نه؟ **سوال:** (۷۶) یوسړی خپلی ښځی ته دلسو سړیو په مخکی وویل زه تاته طلاق درکوم، شرعا طلاق وسو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی طلاق صحیح سو دده ښځه طلاقه سوه (۳).

په زبردستی سره په طلاق ورکولو طلاق کیږی اوکه نه؟ **سوال:** (۷۷) زید سخت ووهل سو چی دی خپلی ښځی هندی ته طلاق ورکړی نوده ولیکل چی زه په مجبوری سره دری طلاقه ورکوم اوپه زور دا الفاظ دتوری تر سایې ترلاندی په ده وویل سوه په دې صورت عند الشرع طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: که پر خاوند زور او زبردستی وسی اوپه بیره اوپه دباؤ طلاق واچول سی نوطلاق واقع کیږی لکه چی په درمختارکی دی: اومکرها فان طلاقه صحيح (۴) الخ. او په شامی کی دبحر څخه نقل کړیدی چی په ژبه که په زبردستی طلاق واچول سی نو واقع کیږی خو که جبرا طلاق ولیکل سی اوخاوند په ژبه څه ونه وایی نوطلاق به واقع نه وی. فلو اكره على ان يكتب طلاق امرأته فكتب لا تطلق الخ (۵). فقط

دولی په زور سره خاوند طلاق ورکړی نوهم کیږی: **سوال:** (۷۸) یوبالغ هلك دولی دسختی دوجه خپلی ښځی ته طلاق ورکړی نو واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی طلاق واقع سو. کما فی الدرالمختار ویقع طلاق کل زوج بالغ عاقل ولو مکرها الخ انتهٰی (۶) ملخصًا.

دښځی نوم یی بدل کی او طلاق یی ورکی نیت یی دطلاقو نه وو بل ته ددهوکی ورکولو وو نوڅه حکم دی؟ **سوال:** (۷۹) بدر الحق ښځی ته داسی طلاق ورکی چی دنواب لور سکینه

---

(۱) لايقع طلاق المولى على عبده الخ والمجنون والصبي ولو مراهقا واجازه بعد البلوغ (ايضا ج۲ ص۵۸۶. ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظفير

(۲) وګوری ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۶، ط. س. ج۳ ص۲۴۳. ظفير

(۳) ويقع طلاق كل زوج بالغ عاقل ولو عبدا او مكرها الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹، ط. س. ج۳ ص۲۳۵). ظفير

(۴) الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹، ط. س. ج۳ ص۲۳۵. ظفير

(۵) ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹، ط. س. ج۳ ص ۲۳۶. ظفير

(۶) الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹، ط. س. ج۳ ص ۲۳۵. ظفير

ته مي چي زماپه زوجيت کی ده دری طلاقه ورکړل حال دادی چي سکينه دده ښځه نه ده بلکی دده دښځی نوم حبيبه ده اونيت يی دطلاق ورکولو نه وو اودا حيله يی ځکه وکړه چي بدر الحق دوهم واده کوی نوپه دی وجه خلګو ورته وويل چي ته خپلی ښځی ته طلاق ورکړه ددی وجه څخه په دی حيلی سره ده طلاق ورکی نوپه دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی دبدرالحق پرښځی طلاق واقع نه سو اودا اوس هم دده منکوحه ده په کتابونو دفقه کی تصريح ده چي دتغير داسم په صورت کی نسبت الی الاب هيڅ فائده نه ورکوی، ځکه چي کله ده نوم بدل کی نوددی بدلولو په نوم سره به دايوه پردی ښځه ګڼل کيږی اوپلار ته چي يی کم نسبت سويدی هغه غلط دی اوبی معنٰی دی او خاص په دی صورت کی چي دطلاقو اچولو نيت يی هم نه وو، نقل صاحب البحر عن المحيط وفی المحيط الاصل انه متٰی وجدت النسبة وغير اسمها بغيره لايقع لان التعريف لايحصل بالتسمية متٰی ابدل اسمها لان بذالك الاسم تکون امراة اجنبية بحر الرائق ([1]) جلد۳ وفی العالمگيرية عن الذخيرة ولوقال امراته الحبشية طالق ولا نية له فی طلاق امراته وامراته ليست بحبشية لايقع عليها وعلی هذا اذا سمی بغير اسمها ولا نية له فی طلاق ([2]) امراته عالمگيريه جلد ۲. والله سبحانه وتعالٰی اعلم. فقط

دوهم واده دپاره ددوکی په طور دمخکی ښځی نوم يي بدل کړی او طلاق يی ورکی نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۸۰) يوسړی ددوهمي نکاح دپاره ولاړی نودمخطوبی اولياؤ وويل چي ته به خپلی ښځی افروزه خاتون بنت ابوميان ته طلاق ورکړی نوموږ به نکاح وکړو نوده بياپه نوم کی قصداً غلطی وکړه چي عافية خاتون بنت ابوميان ته مادری طلاقه ورکړل نوپه دی صورت کی څه حکم دی؟

جواب: دنوم په غلطی سره چي څنګه نکاح نه منعقد کيږی نوطلاق به هم نه وی واقع نوپه دی صورت کی دده ښځه افروزه خاتون طلاقه نه ده ([3]). غلط وکيلها بالنکاح فی اسم ابيها بغير حضورها لم يصح للجهالة وکذا لوغلط فی اسم بنته الخ، درمختار ([4]).

بی له نوم اخيستو څخه په طلاق ورکولو سره هم طلاق واقع کيږی: **سوال**: (۸۱) يو سړی د

([1]) البحر الرائق باب الطلاق الصريح ج۳ ص ۲۷۳. ظفير

([2]) عالمگيری مصری باب ايقاع الطلاق ج۱ ص۳۸۲ ط. ماجديه ج۱ ص ۳۵۸. ظفير

([3]) لوقال امراته الحبشية طالق وامرأته ليست بحبشية لا يقع الخ وفي المحيط الأصل أنه متى وجدت النسبة وغير اسمها بغيره لا يقع لأن التعريف لا يحصل بالتسمية متى بدل اسمها لأن بذلك الاسم تكون امرأة أجنبية (البحر الرائق باب طلاق الصريح ج۳ ص ۲۷۳. ظفير

([4]) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب النکاح ج۲ ص ۳۷۸، ط. س. ج۳ ص ۲۲. ظفير

خپلی ښځی نوم وانه خیستی بی له نیت دطلاقو څخه یی داسی وویل چی یوطلاق دوه طلاقه دری طلاقه دغه وخت دده ښځه موجوده نه وه، په دی صورت کی دده ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: دوقوع دطلاق دپاره دښځی موجیدل شرط نه دی اودارکم په لفظ دطلاق کی نیت هم شرط نه دی اوبی نیته هم طلاق واقع کیږی. کما فی الدرالمختار ویقع بها ای بهذه الالفاظ ومابمعناه من الصریح الخ وان نوی خلافها اولم ینو شیئا الخ. ([1]) درمختار نو په دی صورت کی که ذکر دښځی وو یایی پردی باندي غصه وه یا چا سوال دطلاقو دښځی څیني کړی وو په دی سره خاوند وویل یوطلاق دوه طلاقه دری طلاقه نو دده پر ښځی دری طلاقه واقع سوه او دا مطلقه ثلاثه سوه بی له حلالی ددې سره نکاح نه سی کیدی.

په لاندینی ښکنځلو سره نکاح ماتیږی اوکه نه؟ **سوال**: (۸۲) نن سبا په کلیو کی دښځو اولاد ته ښکنځل دادی چی پلار او ورور دخاوند پرځای گڼی اوداولاد نسبت پلار او ورور ته کوی نو په دی سره نکاح ماتیږی اوکه نه؟

جواب: په داسی ښکنځلو سره نکاح نه ماتیږی ([2]) خو سخته گناه کیږی توبه کښل په کار دی او بیا دخولی څخه ښکنځل نه دی ایستل په کار دا دجاهلانو اوفاسقانو کاردی.

دتلاک په لفظ سره په طلاق اچولو سره هم طلاق کیږی: **سوال**: (۸۳) زید خپلی ښځی هندی ته دری واره په لفظ داستاره طلاق ورکی نودا طلاق وسو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی دزید ښځه په دری طلاقو باندی طلاقه سوه څکه چی دفقه په کتابونو کی تصریح ده چی په تاء سره په طلاق ورکولو سره هم طلاق کیږی په درمختار کی دی: ویدخل نحو طلاغ تلاغ وطلاك وتلاك الخ. اوپه شامی کی دی: قال فی البحر ومنه الالفاظ المصحفة وهی خمسة فزاد علی ماهنا تلاق الخ ([3]).

دطلاق ورکولو په نیت سره یی کاغذ واخیستی خونه یی په ژبه څه وویل اونه یی پر کاغذ څه ولیکل، څه حکم دی؟ **سوال**: (۸۴) یوسړی خپلی ښځی منکوحه غیر مدخول بها ته دطلاق ورکولو نیت وکی او ددی دپاره یی کاغذ سټامپ والا په بیعه واخیستی دغه وخت یی

([1]) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص ۵۹۱ - ۵۹۲ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۸. ظفیر

([2]) بنیادی خبره دا یاد ساتل په کاردی چی ښځه په نکاح ماتولو ماسوا دردت څخه په هیڅ جمله قادره نه ده طلاق دسړی حق دی دښځی نه دی: لان الطلاق لایکون من النساء (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب النکاح الکافر ج۲ ص۵۳۲، ط. س. ج۳ ص۱۹۰) باقی ښکنځل بدکار دی په حدیث پاك دی: سباب المسلم فسوق وقتاله کفر، متفق علیه (مشکوٰة باب حفظ اللسان ص۴۱۱). ظفیر

([3]) وگوری ردالمحتار للشامی باب الصریح ج۲ ص۵۹۰ - ۵۹۱، ط. س. ج۳ ص۲۴۹). ظفیر

څه لفظ دطلاق صراحةً یاکنایةً دژبې څخه ونه وتې خو دڅه وجه څخه ده طلاق ورنه کې او استامپ یې تحریر کې آیا په دې اراده قلبي او استامپ اخیستو باندې بغیر دتلفظ دلفظ دطلاقو طلاق واقع کیږي؟

جواب: په دې صورت کې طلاق ونه سو په اراده دطلاقو طلاق نه واقع کیږي (۱).

تکوونکې خاوند دې مجبوره سې چې طلاق ورکړي: **سوال**: (۸۵) ما دخپلې لور نکاح دیو داسې سړي سره وکړه چې هغه ډیر تکلیفونه ورکړیدي چې دهغې دولس کاله وسوه چې برابر تکلیف به یې برداشت کوي اوس زما کور ته راغلې ده او ده یووار داهم وویل چې ته زما مور یې اوزه ستا مشر زوی اوس مقدمه په عدالت کې ده عدالت وایې چې ته فتوٰی شرعي وغواړه کنې نو ښځه به په زبردستۍ ددې خاوند کره ولیږل سې چې کم حکم شرعي وي دا تحریر کړي چې فتوٰی په عدالت کې وړاندې کړي او انجلي دعذاب څخه خلاصه سې.

جواب: دمور په ویلو سره طلاق نه واقع کیږي (۲) خوپه داسې حالت کې چې دښځې او خاوند مینځ کې موافقت نسته اوخاوند قسما قسم تکلیفونه خپلې ښځې ته ورکوي ښځه ده ته لیږل نه دي په کار بلکې خاوند دې مجبوره سې چې دې طلاق ورکړي اودا دې ازاده کړه اویا دې دنان او نفقې خبر واخلې اوحقوق دزوجیت دې اداء کړي (۳).

چې دمستقبل په صیغه طلاق ورکړي نوواقع به وي اوکه نه؟ **سوال**: (۸٦) ان زیداً قال لزوجة الهندة اطلقك واحدا ثم قال ثانیا ساطلقك ثلاثا نوی بالقولین الاستقبال هل تقع الفرقة بینهما ام لا؟ ورجع بعد الیومین الیها هل یکون العاصی؟

جواب: لا تقع الفرقة بالقولین لان معنٰی الاستقبال فی الثانی ظاهر بالسین وفی الاول لما اراد الاستقبال لم یقع به ایضا وان وقع فالرجعة جائزة فیه فلا یکون عاصیا بالرجعة قال

---

(۱) الطلاق رفع قید النکاح بلفظ مخصوص هو ما اشتمل علی الطلاق (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب النکاح ج۲ ص۵۷۰ – ۵۷۱. ط. س. ج۳ ص۲۲۲) قوله لفظ مخصوص هو ما جعل دلالة علی معنٰی الطلاق من صریح اوکنایة واراد اللفظ ولو حکما لیدخل الکنایة المستبینة (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۷۴). ظفیر

(۲) وان بانت علی مثل اوکامی وکذا لو حذف علی برا الأظهار أو طلاقا صحت نیته ووقع ما نواه لأنه کنایة وإلا ینو شیئا أو حذف الکاف لغا وتعین الأدنی أي البر یعني الکرامة ویکره قوله أنت أمي ویا ابنتي ویا أختي ونحوه (درمختار) قوله اوحذف الکاف بان قال انت امی قوله لغا لانه مجمل فی حق التشبیه لا یحکم شيء (رد المحتار باب الظهار ج۲ ص۷۹۴، ط. س. ج۳ ص ۴۷۰). ظفیر

(۳) ویجب الطلاق لوفات الامساك بالمعروف (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۲ ، ط. س. ج۳ ص ۲۲۹). ظفیر

فی الدرالمختار او انا اطلق نفسی لم یقع لانه (۱) وعد وهکذا صرح فی العالمگیریة بانه لا یقع الطلاق باطلقك لانه وعد (۲).

طلاق یی ورکی خو نیت یې هیڅ هم نه وو نو څه حکم دی؟ **سوال:** (۸۷) که څوك دا ووایي چې ما خپلی ښځی ته طلاق ورکی او دهیڅ نیت یې هم نه وی نو څه حکم دی؟

جواب: په دی صورت کی یوطلاق رجعی واقع سو نیت یې وی اوکه نه په داسی صورت کی دنیت اعتبار نسته (۳). بخلاف ما اذا قال انت طالق للسنة ولم ینص علی الثلاث لا تصح نیة الجمع فیه کذا فی الهدایة (۴).

چې نوم بدل کړی او طلاق ورکړی نوکیږی اوکه نه؟ **سوال:** (۸۸) که یوسړی نوم بدل کړی او طلاق ورکړی نو واقع کیږی اوکه نه؟ که سهواً نوم بدل کړی نوڅه حکم دی؟

جواب: په دی صورت کی که سهوا نوم بدل وی اوکه قصداً طلاق واقع نه دی. سئل عمن اراد ان یقول زینب طالق فجری علی لسانه عمرة علی ایهما یقع الطلاق فقالا فی القضاء تطلق اللتی سمی وفیما بینه وبین الله لاتطلق واحدة منهما کذا فی الشامی (۵).

ددروغو انکاردنکاح څخه طلاق نه دی: **سوال:**(۸۹) زیداوهندی دیو مصلحت په وجه دحاکم په مخکی اقرار وکی چی په موږکی نکاح نه ده سوی نونکاح ماته ده اوکه باقی ده؟

جواب: دزید او دهندی نکاح قائمه ده ددرواغو اقرار چې په موږ کی نکاح نه ده سوی په دې سره طلاق نه کیږی.

چې کله په غصه کی دحواسو هوش پاته نه سی اوطلاق ورکړی نوڅه حکم دی؟ **سوال:** (۹۰) دیوسړی دخپل اخښی سره ډیره جګړه وسوه خبره دیته ولاړه چې داسړی بد حواسه سو چې بی هوده الفاظ اوبی حیاء خبری یی دخولی څخه وتلی چې په دی فحش الفاظو کی دده دخولی څخه دبی هوښی په حالت کی طلاق هم ووتی نوآیا داسی دجنون په شان حالت کی دلفظ دطلاق دخولی څخه په وتلو سره طلاق واقع کیږی اوکه نه؟

جواب: چې کله غصه دی حالت ته ورسیږی چې هوش دحواسو پاته نه سی نو په داسی حالت کي طلاق نه واقع کیږی. کذا حققه الشامی، حیث قال الثانی ان یبلغ النهایة فلا

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب تفویض الطلاق ج۲ ص ۲۵۷ ، ط. س. ج۳ ص ۳۹۱. ظفیر

(۲) عالمگیری مصری کتاب الطلاق ج۱ ص ۳۸۴. ظفیر

(۳) صریحا مالم یستعمل الا فیه کطلقتك وانت طالق ومطلقة الخ یقع بها ای بهذه الالفاظ وما بمعناها من الصریح واحدة رجعیة وان نوی خلافها من البائن اولم ینوی شیئا (درمختار) لمامر ان الصریح لایحتاج الی النیة (ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص ۵۹۰ - ۵۹۱. ط. س. ج۳ ص ۲۴۷). ظفیر

(۴) هدایه کتاب الطلاق ج۲ ص ۳۳۸. ظفیر

(۵) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۴، ط. س. ج۳ ص ۲۴۱. ظفیر

یعلم ما یقول ولا یریده فهذا لاریب انه لا ینفذ شيء من اقواله الخ (۱)، وقال قبیله نقلا عن الخیریه وسئل نظما فیمن طلق زوجة ثلاثا في مجلس القاضي وهو مغتاظ مدهوش فاجاب نظما ایضا بان الدهش من اقسام الجنون فلایقع الخ (۲). فقط

چې په کمه غصه کې هوش نه وي او طلاق ورکړي نوطلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (۹۱) عبد العزیز خپله ښځه په یو قصور ووهله اودرې طلاقه یې ورکړل خوپه غصه کې ده ته خبر دطلاقو نه وو عبدالعزیز ددې خبرې اقرار کوي چې ماخپله ښځه په لرګي درې واره ووهله ددې ځخه وروسته بیا ماته هیڅ خبرنه وو په وجه دغصې آیا په داسې صورت کې دده پرښځې طلاق واقع کیږي اوکه نه؟

جواب: قال في ردالمحتار نقلا عن الخیریة: وسئل نظما فیمن طلق زوجة ثلاثا في مجلس القاضي وهو مغتاظ مدهوش فاجاب نظما ایضا بان الدهش من اقسام الجنون فلایقع واذا کان یعتاده بان عرف منه الدهش مرة یصدق بلا برهان الخ (۳). نو کله چې عبدالعزیز طلاق ورکوونکی ددې خبرې مدعی دی چې ماته په وجه دغیظ وغضب هیڅ خبر دطلاقو نسته نو مابینه ومابین الله دده پرښځې طلاق واقع نه سو اوکه دده عادت دداسې غصې مشهور وو نوقاضي به هم دده دقول تصدیق کوي بې له برهانه کمامر عن الخیریة. فقط

په طلاق کې دښځې مخامخ خطاب کیدل ضروري نه دي: سوال: (۹۲) په طلاقو کې خطاب کیدل او دښځې مخامخ کیدل شرط دی اوکه نه؟

جواب: خطاب او دښځې مخامخ کیدل شرط نه دی که ښځه غائبه وي اودې ته خطاب ونه سي اوطلاق ورکول سي نوهم طلاق واقع کیږي. (۴) فقط

چې کمه ښځه په فسق او فجور کې اخته وي دېته طلاق ورکول څنګه دي؟ سوال: (۹۳) یو سړي خپلې ښځې ته په پرده کې داوسیدو اودلمونځ تاکیدکوي په دې ښځې خفه سوه او دخاوند دکور ځخه دپلار کره ولاړه او دفسق اوفجور او دشرك کارونه یې شروع کړل ددروغو دقبر سالار مدار پرغلاف باندې مړل وغیره او منني وغیره ورکول یې شروع کړل اودهندوانو میلو ته ځي اوبې پردې ګرځي اوطلاق غواړي اوخاوند طلاق نه ورکوي

---

(۱) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۷ مطلب في طلاق المدهوش ط. س. ج۳ ص ۲۴۴. ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ مطلب في طلاق المدهوش ج۲ ص ۵۸۷، ط. س. ج۳ ص ۲۴۴. ظفیر

(۳) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۷، ط. س. ج۳ ص ۲۴۴. ظفیر

(۴) ولایلزم کون الاضافة صریحة في کلامه کمافي البحر لوقال طالق فقیل من عنیت فقال امراتي طلقت امرأته (رد المحتار باب الصریح ج۲ ص۵۹۰، ط. س. ج۳ ص ۲۸۴). ظفیر

نو په دی امر کی څه حکم دی؟ ښځه سره ددغه امورو مرتکبه دمهر حقداره ده اوکه نه؟

جواب:په داسی صورت کی طلاق ورکول مناسب دی که څه هم واجب نه دی: قال فی الدر المختار لایجب علی الزوج تطلیق الفاجرة الا اذا خافا ان لایقیما حدود الله فلاباس ان یتفرقا (١). خو شامی داتحقیق کړیدی چی کله امساك بالمعروف فوت سی نوطلاق ورکول واجب دی (٢) نومقتضی ددی داده چی په دی صورت کی طلاق ورکول واجب دی خوکه داښځه تائبه سی نوبیا طلاق ورکول ضروری نه دی اوښځه که مدخوله ده نوټول مهر واجب دی اوکه ددخول اودخلوت څخه مخکی طلاق ورکړی نونیم مهر به لازم وی.

چی کمه ښځه یی پرینبووله دیته طلاق ورکول ضروري دي: سوال: (۹۴) ددوو کالو راهیسی ما خپله ښځه پرې ایښی ده طلاق می نه دی ورکړی اودا طلاق غواړی آیا طلاق ورکول ضروری دی؟

جواب: په درمختار کی دی: ویجب لوفات الامساك بالمعروف. (٣) یعنی که ښځه ښه ونه ساتل سی او ددی حقونه ادا نه سی نو طلاق ورکول ضروری دی.

دشرابو په نشه کی په طلاق ورکولو سره طلاق کیږي اوکه نه؟ سوال: (۹۵) یوسړی خپلی ښځی ته دشرابو په نشه کی دری طلاقه ورکړل په حالت دنشه کی طلاق واقع کیږی اوکه نه؟

جواب: په حالت دنشهٔ مذکوره کی دده پرښځی دری طلاقه واقع سوه لکه چی په شامی کی دی: وفی التتارخانیة طلاق السکران واقع اذا سکر من الخمر والنبیذ وهو مذهب اصحابنا. (٤) فقط

په نشه کی چی کم طلاق ورکول سو ددی څه حکم دی؟ سوال: (۹٦) زید نشه وکړه او ښځی ته یی طلاق طلاق ووایه او دخلګو دوهلو او ټکولو په وجه طلاق طلاق وایی ولاړی دری ورځی وروسته دخپلی ښځی څخه دخپل قصور معافی غواړی اودطلاق دوجه په معلومولو باندی خپله لاعلمی ښکاره کوی، غرض دا چي په حالت دنشه کی یې خپلی ښځی ته څوواره طلاق طلاق ویلی دی نودا طلاق واقع سو اوکه نه؟ اوکه واقع سو نو کم یو سو؟ په مجنون او سکران کي څه فرق دی؟ دأردو په کتابو کي لیکلي دي

---

(١) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار فصل فی المحرمات ج۲ ص۴۰۲، ط. س. ج۳ ص۵۰. ظفیر

(٢) ویجب لو فات الامساك بالمعروف فالظاهر انه استعمل لا باس ابتداء هنا للوجوب الخ (ردالمحتار فصل فی المحرمات ج۲ ص۴۰۲، ط. س. ج۳ ص۵۰). ظفیر

(٣) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۲، ط. س. ج۳ ص ۲۲۹. ظفیر

(٤) رد المحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۵۴، ط. س. ج۳ ص ۲۴۱. ظفیر

چي دمجنون طلاق نه واقع کيږي اودسکران طلاق واقع کيږي حال داچي دواړه فاتر العقل دي!

جواب: په شامي کی دی: وفی التتارخانية طلاق السکران واقع اذا سکر من الخمر والنبيذ وهومذهب اصحابنا [۱]. نوپه موجب ددی روايت په مسئله کی دزيد ښځه طلاقه سوه بياکه زيد لفظ دطلاق دری يا ددی څخه زيات وروسته ويلي وی نودده ښځه مغلظه بائنه سوه رجوع صحيح نه ده اونوی نکاح هم بی له حلالی صحيح نه ده اوکه لفظ دطلاق يی دوه واره ويلي وی نوپه دی کی رجوع په عده کی صحيح ده اودعدی څخه وروسته نکاح جديد هم کيدی سی خو دسوال دښکاره څخه دزيد څلور واره لفظ دطلاق ويل ښکاره کيږی چی دوه واره يی په خپله په حالت دنشه کی وويل اودوه واره دخلګو په وهلو ټکولو نوکه په واقع کی داسی وي اودا تکرار دعبارت نه وی نوپه دی صورت کی دری طلاقه دده پرښځی واقع سوه اوجديده نکاح بی له حلالی څخه صحيح نه ده او که څه هم په دی کی شك نسته چی دمجنون په شان سکران هم فاتر العقل دی، ليکن په مقدمه دطلاقو کی دده داسکر چی دهغه صحيح تعريف دادی چی په وجه دنشی په آسمان او مځکه کی فرق نه کوی [۲] دزجر او توبيخ په غرض دا ناقابل اعتبار تصور سويدی اوپر ځای دفاتر العقل يی قائم العقل ګرځولی دی لکه چی ددرمختار ددی عبارت: ويقع طلاق کل زوج بالغ عاقل ولوتقديراً ليدخل [۳] السکران، څخه داخبره صفا ښکاره ده چی سکران زجراً په لزوم داحکامو کی پرمنزله دهوښيار اوپه حکم دعاقل کی دی په خلاف دمجنون يعنی داسی سړی چی دده په دماغو کی پيدائشي څه نقصان وی او يا دڅه آفت اودصدمی دوجه داسی خلل واقع سوی وی چی دهغه په وجه دښه اودبدو امتياز ورته باقي نه وی نه په يو کارکی دده نظر په فائده اوپه تاوان کی په حکم دحديث رفع القلم عن الثلاثة [۴] ددی حکم څخه خارج دی لکه چی ددرمختار ددی عبارت څخه ښکاره ده نو دده دطلاق هيڅ اعتبار نسته اوهم ددی وجه څخه په حالت دجنون کی دمجنون دطلاق متعلق دعدم وقوع حکم دی [۵]. فقط

---

(۱) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۴. ظفير

(۲) السکر سرور يزيل العقل فلا يعرف به السماء من الارض وقالا بل يغلب على العقل فيهذی فی کلامه الخ قال فی البحر والمعتمد فی المذهب الاول (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۲، ط. س. ج۳ ص ۲۳۹). ظفير

(۳) الدرالمختار على هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹، ط. س. ج۳ ص۲۳۵، قوله ليدخل السکران فانه فی حکم العاقل (حواله ردالمحتار ايضا). ظفير

(۴) مشکوٰة باب الخلع والطلاق ص ۲۸۴. ظفير

(۵) ولايقع طلاق المولى على عبده الخ والمجنون درمختار) قال فی التلويح الجنون اختلال القوة المميزة بين =

دطلاق ورکولو په وخت کي دشاهد شتون ضروري نه دي: **سوال**: (۹۷) لکه څنګه چي دصحت دعقد دپاره ددوو کسانو شاهدی ضروری ده دطلاق په باب کی ولی حضور دشاهدانو ضروری نه ګڼل کیږی اوپه ادنٰی سبب سره هم طلاق واقع کیږی؟

جواب: دشریعت حکم هم داسی دی چی نکاح بی دشاهدانو صحیح نه ده اودطلاقو دپاره داشرط نه دی (۱) پرموږ دشریعت پابندی لازمه ده دچون او چرا اجازه نسته (په نکاح کی اعلان ضروری دی چی دا دناجائزه تعلق څخه ممتاز سی په طلاق کی ددی ضرورت نسته. ظفیر).

په یوازي والي کي په طلاق ورکولو سره هم طلاق کیږي: **سوال**: (۹۸) که طلاق یی دچا په مخکی نه وی ورکړی نو واقع کیږی اوکه ونه؟ اومهر ورکول به وی اوکه نه؟

جواب: طلاق هرکم واقع کیږی که څوك وی اوکه نه (۲) مهر لازم دی.

ښځه چي کله په اختيار کي نه وي نوخاوند څه وکړي؟ **سوال**: (۹۹) دچا ښځه که دده په اثر کی نه وی اوعلی الاعلان دشریعت خلاف کارونه کوی نوسړی لره څه کول په کاردی؟

جواب: دا پوهول په کاردی په داسی حالت کی په وهلو تنبیه ورکول هم صحیح دی او طلاق ورکول شرعا په داسی حالت کی واجب نه دی بلکی ترکمه چی ممکنه وی نو اصلاح دی وسی او دادی پوه سی. (۳) فقط

دښځي په تښتيدو سره نکاح نه ماتيږي: **سوال**: (۱۰۰) یوه ښځه دخاوند دکور څخه وتښتیده اودمور او پلار کره ولاړه نونکاح ماته سوه اوکه نه؟ اومهر ساقط سو اوکه نه؟

جواب: دیوکور څخه بل کورته په تللو سره نکاح نه ماتیږی اوپه نکاح کی هیڅ فرق نه راځی (۴) ددی وجه څخه په دی صورت کی نکاح قائمه ده فسخ نه ده خوداسی کول بددی او ددومره ورځو نفقه به ساقطه وی. (۵) فقط

= الامور الحسنة والقبيحة الخ (ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۲، ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظفير

(۱) وفی البحر قيدنا الاشهاد بانه خاص بالنكاح (ردالمحتار كتاب النكاح ج۲ ص۳۷۳. ط. س. ج۳ ص۲۱). ظ

(۲) دوقوع دطلاق دپاره دچا په خواکی شتون شرط نه دی. ظفیر

(۳) قال الله تعالى والتى تخافون نشوزهن فعظوهن واهجروهن فى المضاجع واضربوهن فان اطعنكم فلاتبغوا عليهن سبيلا (سورة النساء) لايجب على الزوج تطليق الفاجرة ولا عليها تسريح الفاجر الا اذا خافا ان لا يقيما حدود الله فلا باس ان يتفرقا (درمختار) الفجور العصيان كما فى المغرب (ردالمحتار فصل فى المحرمات ج۲ ص۴۰۲، ط. س. ج۳ ص۵۰) بل يستحب لو موذية اوتاركة صلوة ومفاده ان لا اثم بمعاشرة من لا تصلى (الدر المختار على هامش ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۲، ط. س. ج۳ ص۲۲۹). ظفير

(۴) نکاح خاوند ماتولی سی یاپه وخت دضرورت کی قاضی اوهم ددی وجه څخه ښځی ته دا اختیار نسته لان الطلاق لايكون من النساء (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ج۲ ص۵۷۲، ط. س. ج۳ ص ۱۹۰). ظفير

(۵) لا نفقة لخارجة من بيته بغير حق وهي الناشزة (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب النفقة ج۲ =

دښځې نوم اختري وو او وې ويل اتري ته دې طلاق وي نوځه حکم دې؟ **سوال**: (۱۰۱) عبد الکريم خپلې ښځې زيب النساء ته په دې نوم سره طلاق وواېه چې ما ترې ته درې طلاقه ورکړيدې خو دښځې نوم اختر النساء ده اوپه کوچنې والې به ورته خلګو اختري ويله او دده ښځه داترې په نوم مشهوره نه ده اوعبد الکريم په سخت قسم سره وايې چې زما نيت دښځې دطلاق نهٔ ددې وجه ځخه ما داختري پرځای اتري ووېل چې زما ښځه وبيريږي، په دې صورت کې دعبدالکريم پرښځې طلاق واقع دې اوکه نه؟

جواب: که داتري په نوم ديته اواز نه کيږي نواتري ته په درې طلاق ورکولو سره دعبد الکريم پر ښځه اختر النساء يا اختري باندې طلاق نه واقع کيږي ځکه چې اضافت الى الزوج دوقوع دطلاق دپاره ضروري دی که څه هم اضافت معنوية وي کالخطاب والاشاره په درمختار کې دي: قيد بخطابها لانه لو قال ان خرجت يقع الطلاق الخ لم يقع لترکه الاضافة اليها الخ وفى ردالمحتار قوله لترکه الاضافة اى المعنوية فانها الشرط والخطاب من الاضافة المعنوية الخ وکذا الاشارة نحو هذه طالق وکذا نحو امرأتى طالق وزينب طالق [1] ص۴۳۹ جلد ثانى کتاب الطلاق، شامى. خوکه خاوند داويلي وی چې ما وخپلې ښځې اتري ته درې طلاقه ورکړل نو دده ښځه مطلقه ثلاثه کيږي. فقط

ښځې ته (ښځه دبل چا) په ليکلوسره طلاق نه واقع کيږي: **سوال**: (۱۰۲) هنده دزيد په نکاح کې وه وروسته بيا زيد هندې ته طلاق ورکې هندې عدت تيره کړه اودبکر سره يې نکاح وکړه اوس بکر چې موجوده خاوند دی په يو مصلحت سره کرايه بهي يا په سرکاري بهي کې هنده زوجه دزيد وليکل او قصد دبکر دطلاقو نه وو اونه دی، دبکر ددې مصلحت يا دتدبير دا نتيجه خوبه نه وي چې هندې ته دبکر دطرفه طلاق واقع سي؟

جواب: هنده ښځه دزيد په ليکلوسره پرهندې دموجوده خاوند دبکردطرفه طلاق هم واقع نه سو اودا ليکل خطا دی او ياپه اعتبار دسابق دی يعنى مطلب ددې دادی چې هنده پخوانې ښځه دزيد، په درمختارکې دی چې که دخپلې ښځې نکاح ددوهم سره هم وکړي نو بغير دنيت دطلاقو څخه پردې به طلاق نه واقع کيږي او ددې بل سره نکاح به ددې ښځې صحيح نه وي: وفى القنية زوج امرأته من غيره لم يکن طلاق ثم رقم ان نوى طلقت، در مختار [2]، خو په دې صورت کې دا هم ونه سو چې دغير سره ددې نکاح کيدله ددې

= ص۸۹۰، ط. س. ج۳ ص۵۷۵ – ۵۷۲). ظفير

[1] وګورى ردالمحتار کتاب الطلاق باب الصريح ج۲ ص۵۹۰، ط. س. ج۳ ص ۲۴۸) الاصل انه متى وجدت النسبة وغير اسمها بغيره لايقع الطلاق لان التعريف لايحصل (البحر الرائق باب طلاق الصريح ج۳ ص۲۷۳). ظ

[2] الدرالمختار على هامش ردالمحتار کتاب الطلاق باب الکنايات ج۲ ص۷۵۲، ط. س. ج۳ ص۳۱۴، سئل =

وجه څخه دلته هیڅ قسم طلاق به نه وی واقع.

په حالت دحمل کی طلاق واقع کیږی اوکه نه؟ **سوال:** (۱۰۳) یوه ښځه په مرض ولیونتوب باندی اخته سوه هغه به په خپل کورکی نه اوسیدله یوی خوا اوبلی خواته به گرځیدله په حالت دناجوړی کی دابنځه حامله سوه ددی څخه وروسته دابنځه ښه سوه اوس ددی خاوند دحامله کیدو په وجه دیته طلاق ورکول غواړی نوطلاق جائز دی اوکه نه؟

جواب: په حالت دحمل کی طلاق واقع کیږی اوعده ددی وضع دحمل (۱) ده اودا حمل به دخاوند گڼل کیږی یعنی ددی بچی نسب به دخاوند څخه ثابت وی اوتفصیل په دی کی دا دی چی که طلاق رجعي وی نودوه کاله او ددی څخه په زیات کی هم که وضع دحمل وسی نونسب دبچی به دده څخه ثابت وی شرط دادی چي ښځی دعدی دتیریدو اقرار نه وی کړی اوکه مطلقۀ بائنه ده نو ددوو کالو څخه که په کم کی بچی پیدا سو نونسب به یې دده څخه ثابت وی کنې نو نه به وي کذا فی الدرالمختار (۲).

خاوند وویل چی کمه ښځه دخاوند خبره نه منی نو پرهغې طلاق واقع کیږی او بیا دی دخاوند په نصیحت عمل ونه کی: **سوال:** (۱۰۴) زید په سفر کی دتللو په وخت خپلی ښځی ته نصیحت وکی چی ستا دورور به واده وی که هلته څه کار خلاف دشریعت وی نوته ددغه ځای څخه بیرته راسه او دایی هم وویل چی کمه ښځه دخاوند خبره نه منی نوهغه طلاقیږی، ښځی دانصیحت قبول کی په سفر باندي دزید دتللو څخه وروسته ښځه واده ته ولاړه اودشریعت خلاف په کارونو دهغه ځای څخه بیرته رانغله نوطلاق وسو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی طلاق واقع نه سو (۳).

بی علمه په دهوکه سره اقرارنامه په بل لیکلو اودستخط کولوسره طلاق نه واقع کیږی: **سوال:**

= الك امرأة فقال لا، لا تطلق اتفاقا وان نوى (درمختار) ومثله قوله لم اتزوجك اولم يكن بيننا نكاح الخ والاصل ان نفی النکاح اصلاً لایکون طلاقابل یکون جحود(ردالمحتارباب الصريح ج۲ص۲۲۳، ط. س. ج۳ص۲۸۳). ظ

(۱) (وفی حق الحامل) مطلقا ولو امة او كتابية او من زنا بان تزوج حبلی من زنا ودخل بها ثم مات اوطلقها تعتد بالوضع (وضع جميع حملها) (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العدة ج۲ ص۸۳۱، ط. س. ج۳ ص۵۱۱).

(۲) فيثبت نسب ولد معتدة الرجعي الخ وان ولدت لاكثر من سنتين ولو لعشرين سنة فأكثر لاحتمال امتداد طهرها وعلوقها في العدة ما لم تقر بمضي العدة وكانت الولادة رجعة لو في الأكثر منهما لا في الأقل كما في مبتوتة جاءت لأقل منهما من وقت الطلاق ولم يقر بمضي العدة وكانت الولادة رجعة لو في الاكثر منهما لا في الاقل كما في مبتوتة جاءت لأقل منهما من وقت الطلاق ولم تقر بمضيها ولو لتمامها لا يثبت النسب (ايضا فصل فی ثبوت النسب ج۲ ص۷۵۷ – ۷۵۸، ط. س. ج۳ ص۵۴۹). ظفیر

(۳) دنصیحت په خلاف ورزی سره طلاق نه واقع کیږی شرعاً: رفع قيد النكاح فی الحال بالبائن او المآل بالرجعی بلفظ مخصوص هو ما اشتمل علی الطلاق (درمختار) ای علی مادة ط، ل، ق، صريحا مثل انت طالق اوكناية كمطلقة بالتخفيف الخ (ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۰ – ۵۷۱، ط. س. ج۳ ص ۲۲۷). ظفير

(۱۰۵) دزید واده دبکر دلور سره وسو اودعقد څخه مخکې یوبیع مقاسه دمهر وسوه او ددې سره یوه اقرارنامه په بنګالي ژبه رجسټرسوه زیدته دواړه کاغذونه واورول سوه خوزید په بنګالي نه پوهیدی زید خیال وکې چې صرف دمهر رجسټرې ده حاصل دکلام دادې چې دا اقرار نامه جعلي اودهوکه ده، ډیره موده وسوه بکر خپله لور هم رخصت نه کړه اودمهر دعوه یې وکړه او ډګرې یې حاصله کړه بکر وایې په وجه داقرار نامې طلاق واقع سو اوس واده نه سې کیدی نوپه دې صورت کې شرعي څه حکم دی؟

جواب: چې ترڅو زید ته داعلم نه وي چې په اقرار نامه کې څه شرطونه دي نودا اقرار نامه دزید دطرفه دزید څخه نه منل کیږي اوچې کله داشرطونه زید ته قبول نه دي نو په تحقق دشرط سره طلاق هم واقع نه سو (۱).

که فلانی کار می کړي وي نوزما ښځه طلاقه بیا وریه یاد سوه چې کړي مې دي نو اوس څه وکړي؟

سوال: (۱۰۶) زید قسم واخیستی چې که ما فلانی کار کړي وي نو زما ښځه به طلاقه وي په وخت دقسم دده یقین وو چې ما داکار نه دی کړی ددې یقین پربناء ده دا قسم واخیستی څو ورځې وروسته ورته یاد سوه چې ما داکار دقسم کولو څخه مخکې کړي وو نوپه دې صورت کې طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دې صورت کې دده ښځه طلاقه سوه. کما فی الدرالمختار ولو الحالف مکرها او مخطئًا او ذاهلاً اوناسیًا الخ (۲).

دچا پرښځه څوک ناجائزه قبضه وکړي نوآیا پرښځې والا باندې طلاق ورکول ضروري دي؟

سوال: (۱۰۷) دزید ښځه هنده عمر په ناجائزه ډیره موده داسې دخپل ځان سره ساتلې وه عمر زید ته وایي چې ته خپلې ښځې هندې ته طلاق ورکړه اوزید یې نه منی اووایي چې زما ښځه هنده ماته وسپاره خوعمر تراوسه داسې کولو ته تیار نه دی، نوپه دې صورت کې زید ته به دیوث ویل کیږي اوکه نه؟ اوشرعًا پرزید طلاق ورکول واجب دي اوکه نه؟

جواب: په دې صورت کې عاصي فاسق ظالم عمر دی، زید مظلوم دی ده ته دده دښځې رسیدل په کاردي او دزید پرذمه طلاق ورکول لازم اوواجب نه دي. قال فی الدرالمختار لا یجب علی الزوج تطلیق الفاجرة الخ (۳). (په دې کې ګنهګار اوظالم هغه سړی دی چې

(۱) ولو استکتب من آخر کتابا بطلاقها وقرأه علی الزوج وختمه وعنونه وبعث به إلیها وإن لم یقر أنه کتابه ولم تقم بینة لکنه وصف الأمر علی وجهه لا تطلق قضاء ولا دیانة وکذا کل کتاب لم یکتبه بخطه ولم یمله بنفسه لا یقع الطلاق ما لم یقر أنه کتابه (ردالمحتار کتاب الطلاق مطلب فی الطلاق بالکتابة ج۲ ص۵۸۹، ط. س. ج۳ ص ۲۴۷ - ۲۴۲). ظفیر

(۲) وګوری الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ط. س. ج۳ ص۷۰۹. ظفیر

(۳) الدرالمختارعلی هامش ردالمحتارفصل فی المحرمات ج۲ ص۴۰۲، ط.س. ج۳ ص ۵۰، لوزنت امراة رجل =

چا دبل پرښځې په زور قبضه کړيده او دزنا مرتکب دی. قال رسول الله ﷺ لایزنی الزانی حین یزنی وهو مومن فایاکم ایاکم. متفق علیه مشکوٰۃ شریف باب الکبائر ص۱۷ ظفیر)

چې دښځې دخود کشې په وجه دبیرې څخه طلاق نامه ولیکې نوطلاق کیږی اوکه نه؟

سوال: (۱۰۸) دیو سړی پرښځې لیونتوب دی یوه ورځ دښځې او دخاوند په مینځ کې تکرار وسو ښځې خاوند ته وویل چې ماته طلاق نامه ولیکه زه ستاسره نه اوسیږم او توره یې په لاس کې واخیسته اووی ویل چې که طلاق نه لیکې نوخپله مرۍ به باندی پرې کړم او ځان به ووژنم دخاوند اراده دزړه څخه دطلاقو نه وه خو دښځې په دباؤ یې طلاقنامه ولیکله او دری طلاق یې ولیکل اوښځې ته یې واوروله او دایې وویل چې پر دی شاهدان جوړوم نو دربه یې کړم په دی خیال چې کله دښځې څخه حالت دجنون ختم سی اوغصه یې کمه سی نوپوه به سی نوچې کله دښځې غصه ختمه سوه نو افسوس یې وکی په دی صورت کې ښځه خاوند ته مباح ده اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی ددی سړی پرښځې دری طلاقه واقع سوه (۱). لقوله ﷺ ثلث جدهن جد وهزلهن جد. الحدیث (۲). بی له حلالې داښځه دی خاوند ته حلاله نه (۳) ده.

په زړه کی په دی سوچ چې طلاق دی یا داچې نه به یې ساتم طلاق به نه وی: **سوال**: (۱۰۹) یوهلك چې دهغه عمر څوارلس پنځلس کاله دی ده پرخپله ښځه په غصه کی په زړه کی داخیال وکی چې اوس به دانه ساتم اودی ته طلاق دی دری څلور ورځې وروسته یې دښځې سره کوروالی وکی نوطلاق وسو اوکه نه؟

جواب: که صرف په زړه کی یې داخیال کړی وی چې اوس به دانه ساتم او دیته طلاق دی نو په دی سره طلاق واقع نه سو اوکه دالفظ چې دیته طلاق دی په ژبه یې ویلی وی نو طلاق رجعی واقع سو بیا چې کله ده ورسره کوروالی وکی نو رجوع وسوه نو ددی وجه څخه دا دده ښځه ده.

دروپو اودکالیو په تښتولوسره طلاق نه واقع کیږی: **سوال**: (۱۱۰) زما ښځې دسهار په وخت کې زما په بی خبری کې زما دکوره زما اوزما دمور او پلار اوه سوه نقد یووړه او دارنګه زما دضعیفو والدینو نژدې دڅلورو سوو روپو سره زر یې یووړه اوخپل کور ته ولاړه په

= لم تحرم علیه وجاز له وطؤها عقب الزنا (ردالمحتار فصل فی المحرمات ج۲ ص۳۸۲، ط. س. ج۳ ص۳۴). ظفیر

(۱) کتب الطلاق ان مستبینا علی نحو لوح وقع وقیل مطلقا (درمختار) نوی اولم ینو (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۳۸۹، ط. س. ج۳ ص ۳۴۶). ظفیر

(۲) مشکوٰۃ باب الخلع والطلاق ص ۲۸۴. ظفیر

(۳) وان کان الطلاق ثلثا فی الحرة لم تحل حتیٰ تنکح زوجا غیره نکاحا صحیحا ویدخل بها ثم یطلقها اویموت عنها والاصل فیه قوله تعالی فان طلقها فلاتحل حتیٰ تنکح زوجا غیره (هدایه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۹). ظفیر

کوشش کولو سره کالي اوځلور سوه روپۍ خو راکول سوی او باقي وصول نه سوی نو په دی صورت کی دا ښځه زما په نکاح کی ده او که نه؟

جواب: نکاح قائمه ده (۱).

په پنسل سره پرکارډ دطلاق لفظ ولیکی او ښځی ته یی ولیږی نو طلاق به وسی: **سوال**: (۱۱۱) یو هلك دشلو کالو اوانجلی دلسوکالو ده چی ددوی یوځای کیدل لا نه دی سوی هلك پریو کارډ چی په پنسل پرهغه کی لیکل سوی وو یولفظ دطلاقو ولیږی یاپه خفګان کی یی ورته یوطلاق ولیکی نوطلاق به واقع وی او که نه؟

جواب: په پنسل لیکل سوی وی او که دخفګان په وجه خو چی خاوند لفظ دطلاق خپلی ښځی ته ولیکی اووی لیږی که څه هم دبل په ذریعه یی لیږلی وی نو دیته یوطلاق واقع سو (۲) اوښځه چی غیر مدخوله ده نوپه یوه طلاق بائنه سوه اوعده لازمه اورجوع بغیر دنکاح صحیح نه ده اونوی نکاح بغیر دحلالی کولی سی (۳).

داوولسو کالو دهلک طلاق واقع سو: **سوال**: (۱۱۲) دزید عمر داوولسو کالو دی زید خپلی ښځی ته طلاق ورکی نوواقع سو او که نه؟ زید ته نابالغ وایی.

جواب: شرعا دپنځلسو کالو په عمر پوره کیدو باندی بالغ کیږی (۴) نوزید چی داوولسو کالو دی دده طلاق واقع سو کذا فی الدر المختار (۵).

په حالت دلیونتوب کی طلاق نه واقع کیږی: **سوال**: (۱۱۳) یوسړی دجنون په حالت کي ښځی ته طلاق ورکی نو طلاق واقع سو او که نه؟

جواب: په حالت دجنون کی طلاق نه واقع کیږی. قال ﷺ رفع القلم عن ثلثة عن النائم حتٰی یستیقظ وعن الصبی حتٰی یبلغ وعن المجنون حتٰی یفیق (۶) او کما قال ﷺ .

---

(۱) دښځی په دی حرکت طلاق نه کیږی ځکه چی داحق دسړی دی خو ددی داکار دبدنامی سبب دی ځان ساتل ځینی په کاردی: لان الطلاق لایکون من النساء (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص۵۳۲، ط. س. ج۳ ص۱۹۰). ظفیر

(۲) وان کانت مرسومة یقع الطلاق نوی اولم ینوی (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۹، ط. س. ج۳ ص۲۴۲).

(۳) قال لزوجته غیر المدخول بها انت طالق ثالث الغ وقعن وان فرق بانت بالاولی (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب طلاق غیر المدخول بها ج۲ ص۲۲۴، ط. س. ج۳ ص۲۸۴) وینکح مبانته بمادون الثلاث بالعدة وبعدها بالاجماع ومنع غیره فیها (ایضا باب الرجعة ج۲ ص۷۳۸). ظفیر

(۴) بلغ الغلام بالاحتلام والاحبال والانزال الغ فان لم یوجد فیهما شیء حتی یتم لکل منهما خمس عشرة سنة به یفتی (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار فصل فی بلوغ الغلام ج۵ ص۱۳۲، ط. س. ج۲ ص۱۵۳). ظفیر

(۵) ویقع طلاق کل زوج اذا کان عاقلا بالغا ولا یقع طلاق الصبی والمجنون والنائم (هدایه کتاب الطلاق ج۲ ص ۳۳۸). ظفیر

(۶) وګوری مشکوٰة باب الخلع والطلاق ص۲۸۴ ولایقع طلاق الصبی والمجنون (هدایه ج۲ ص ۳۳۸). ظفیر

دځوارلسو کالو او دلسو ورځو په عمرکي يې طلاق ورکي نو واقع سو اوکه نه؟ **سوال:** (۱۱۴) ديوسړی عمر ځوارلس کاله اولس ورځي دی ده خپلې ښځې ته طلاق ورکی نوطلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: که څه علامې دبلوغ دانزال وغيره نه وی نوهلك پوره دپنځلسو کالو په عمر کی بالغ ګڼل کيږی اوددی څخه مخکی بالغ نه ګڼل کيږی وروسته که په ده کی څه علامه دبلوغ لکه انزال او احتلام وی نوطلاق دده واقع دی (۱) اوکه څه علامه دبلوغ نه وی نو دځوارلسو کالو او دلسو ورځو والا هلك طلاق به واقع نه وی (۲).

ښځې زنا وکړه او خاوند معاف کړه نوڅه حکم دی؟ **سوال:** (۱۱۵) يوی ښځې دخپل ليور سره زنا وکړه دښځې خاوند وويل چی ته زما څخه طلاق واخله او دده سره نکاح وکړه ښځه دخاوندڅخه دقصورمعافی غواړی نوسړی ته په دی صورت کی څه کول په کاردی؟

جواب: چی کله داښځه توبه وکاړی نو ددی پرېښوول اوطلاق ورکول ضروری نه دی (۳) ددی قصور دي معاف کړی او دبيا دپاره دي په دی توبه وکاړی اودالله ﷻ څخه دی معافی وغواړی.

ولی طلاق نه سی ورکولی اونه دده طلاق واقع کيږي: **سوال:** (۱۱۶) چی دچاپه ولايت سره نکاح کيږی دده يا دده څخه وروسته چی کم ولی جائز موجود دی، دهغه په ذريعه خلع طلاق وغيره کيدی سی اوکه نه؟

جواب: دطلاق اختيار ماسوٰی دخاوند څخه بل چاته نسته. قال فی الدرالمختار ويقع طلاق كل زوج بالغ عاقل الخ والصبی ولو مراهقا (۴). او په ابن ماجه کی حديث دی: انما الطلاق لمن اخذ الساق الحديث (۵). نو يو ولی هم دصغير خاوند دطرفه دطلاقو مجاز نه دی.

ښځه وتښتيدله نوخاوندڅه وکړي؟ **سوال:** (۱۱۷) ديوسړی ښځه دکالوجامولوښووغيره سره

---

(۱) بلوغ الغلام بالاحتلام والاحبال والانزال الخ فان لم يوجدفيهما شيء فحتی يتم لكل منهما خمس عشرة سنة به يفتی (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار فصل بلوغ الغلام ج۵ ص۱۳۲. ط. س. ج۲ ص۱۵۳) ويقع طلاق كل زوج اذا كان عاقلا بالغا (هدايه كتاب الطلاق ج۲ ص۳۳۸). ظفير

(۲) ولا يقع طلاق الصبی والمجنون والنائم (هدايه كتاب الطلاق ج۲ ص ۳۳۸). ظفير

(۳) ولايجب علی الزوج تطليق الفاجرة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار فصل فی المحرمات ج۲ ص۴۰۲) لو زنت امراة ورجل لم تحرم عليه وجاز له وطؤها عقب الزنا (ردالمحتار فصل فی المحرمات ج۲ ص۳۸۲، ط. س. ج۲ ص۳۴). ظفير

(۴) وګوره الدرالمختار علی هامش ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹ - ۵۸۰، ط. س. ج۲ ص ۳۴. ظفير

(۵) وګوره ابن ماجه ابواب الطلاق ص ۱۵۱. ظفير

دشپی وتنبتیدله، ددې خاوند لره څه کول په کاردی دا وساتی اوکه نه؟
جواب: داسی ښځه که ساتی نوساتلی یې سی په شریعت کی طلاق ورکول پرده واجب او لازم نه دی اوکه دموافقت نه کیدو او ددی ښځه دنفرت په وجه طلاق ورکړی نوهم صحیح (۱) ده.

دطلاق په معنٰی نه پوهیدی اوطلاق یی ورکی نوهم طلاق صحیح سو: **سوال**: (۱۱۸) که خاوند په خپل عرف کی دطلاق ذکر کوی اودلفظ په معنٰی بالکل نه پوهیږی اوښځه ده ته ووایی چی ماته دری واره ووایه طلاق می درکی اودطلاق په معنٰی بالکل نه پوهیږی نو طلاق به صحیح سی اوکه نه؟
جواب: په لفظ دطلاق ویلو سره بی له پوهی هم طلاق کیږی (۲).

دری واره یی وویل چی زه به تاته طلاق درکړم نوطلاق صحیح سو اوکه نه؟ **سوال**: (۱۱۹) زید خپلی ښځی ته په غصه کی وویل زه به تاته طلاق درکړم آیاطلاق صحیح سواوکه نه؟
جواب: په مذکوره الفاظو سره طلاق واقع نه سو ځکه چی دمستقبل په لفظ ویلو سره طلاق نه کیږی (۳). کذا فی العالمگیریه وغیرها لانه وعد (۴).

په خیال کی یی طلاق راغی او بیا یی کرار په ژبه هم راغلی نوطلاق وسو اوکه نه؟ **سوال**: (۱۲۰) دنکاح کیدو څخه زه لږ ساعت وروسته ده پر زړه اوپه ژبه شیطانی وسوسه او فاسد خیالات خود بخوده بی له نیت اوقصد اوارادی جاری سوه چی تا فلانۍ قبوله کړه او که نه؟ ما ونه کړه ما داپرې ایښی ده، اوپه زړه کی یی خیالات فاسدسوه بی ارادی یې دژبی څخه کرار یولفظ دطلاق هم وتلی وی نوددی سړی نکاح صحیح پاته سوه اوکه نه؟
جواب: په داسی وسوسو اوخیالاتو او وهمی حرکت دژبی سره طلاق نه کیږی اونکاح نه ماتیږی لکه چی په درمختار کی دی: وادنٰی المخالفة السماع نفسه ومن یقربه الخ ویجری ذالک المذکور فی کل مایتعلق بنطق کتسمیة علی ذبیحة الخ وعتاق وطلاق الخ (۵).

چی په عقل کی نقصان وی نو طلاق واقع کیږی او که نه؟ **سوال**: (۱۲۱) جواب دفتوٰی را

---

(۱) ولا یجب علی الزوج تطلیق الفاجرة الخ الا ان یخافا ان لایقیما حدود الله فلاباس ان یتفرقا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار فصل فی المحرمات ج۲ ص۴۰۲، ط. س. ج۲ ص۵۰). ظفیر
(۲) صریحه ما لم یستعمل الا فیه کطلقتك وانت طالق الخ یقع بها ای بهذه الالفاظ وما بمعناها من الصریح ویدخل نحو طلاغ الخ بلا فرق بین عالم وجاهل (ایضا کتاب الطلاق باب الصریح ج۲ ص۵۹۰، ط. س. ج۳ ص۲۴۷). ظفیر
(۳) او انا اطلق نفسی لم یقع لانه وعد (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج۲ ص۶۵۷، ط. س. ج۳ ص۳۱۹).
(۴) عالمگیری مصری ج۱ ص ۳۸۷. ظفیر
(۵) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار فصل فی القراءة ج۱ ص۴۹۸ - ۴۹۹، ط. س. ج۲ ص ۵۳۵. ظفیر

ورسیدی ستاسی دتحریر څخه دوی وجه دطلاق نه کیدو سته یو داچی نه دوه شاهدان سته دطلاق، دوهم داچی خاوند اقرار کوی شاهدان خو دوه دی یومشر ورور چی دهغه بیان لیکل سویدی اودوهم دده رشته دار یعنی چی چا طلاق ویلی دی اوپه حقیقت کی دی په سخت مرض کی ضرور اخته وو اوس څه حکم دی؟

جواب: اقول وبالله التوفیق په شامی کی دی: وکذا یقال فیمن اختل عقله لکبر او لمرض او لمصیبة فاجأته فمادام فی حال غلبة الخلل فی الاقوال والافعال لا تعتبر اقواله الخ (۱) نو چی کله په وجه دشدت دمرض څخه دده عقل دغه وخت کار نه کوی اوپه قول دطبیب حاذق دی داسی مریض هم وو نو په دی حالت کی دده طلاق واقع نه سو . فقط

پرطلاقو باندی صرف په دستخط کولوسره طلاق کیږی اوکه نه؟ **سوال**: (۱۲۲) یوسړی خپلی ښځی ته په ژبه سره لفظ دطلاقو ونه وایه بلکی مصدی چی کمه طلاق نامه لیکلی وه پر هغه یی دستخط وکی نوپه دی سره طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: دطلاق نامی مضمون یی واوریدی اوپه طریقه دتصدیق دمضمون په دستخط کولو سره شرعا طلاق واقع کیږی کذا فی الشامی (۲) (که دادستخط یی په رضا کړی وی او دبل چا په زور سره نه وی).

شراب یی باندی وچښل او په بی خبری کی یی پرساده کاغذ دده څخه ګوته ولګوله او بیایی پردی طلاقنامه ولیکله، نو څه حکم دی؟ **سوال**: (۱۲۳) دیوسړی دښمنانو دوثیقه فروش او دعارضه نویس سره ملګري وکړه اوپه یو موقع یی په دی سړی شراب وچیښل اودده دطرفه یی یو سټامپ دطلاقنامی واخیستی اودده څخه یې هم ددی نشی په حالت کی پر رجسټر اوپر دی سپین کاغذ باندی ګوته ولګوله اوبیا دی مشوره والاوو دده دطرفه دده منکوحه ښځی ته طلاق ورکی خوده ته اودده ښځی ته ددی وثیقي او طلاق هیڅ خبر نسته، مقصد داچي ټوله معامله فرضي او مصنوعي کړه وړه اودهوکه ده، په دي صورت کی به دده پرښځي طلاق واقع وی اوکه نه؟ اوکم اولاد چي ددی قصی څخه وروسته سوی دی دهغه څه حکم دی؟

جواب: په فرضی طور سره دچا دطرفه طلاقنامه لیکل اوبی له دی اطلاع څخه چی په دی کاغذ کی طلاق لیکل سوی دی دخاوند دګوتی په لګولو سره طلاق نه کیږی دارنګه پر سپین ساده کاغذ دخاوند څخه ګوته لګول په یوچل اوبیا په دې کاغذ کی په طلاق

---

(۱) ردالمحتار کتاب الطلاق مطلب فی طلاق المدهوش ج۲ ص ۵۸۷ ، ط. س. ج۳ ص۲۴۴. ظفیر

(۲) استکتب من اخر کتابا لطلاقها وقراءة علی الزوج فاخذه الزوج وختمه وعنونه الخ وقع ان اقر الزوج انه کتابه (رد المحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۹، ط. س. ج۳ ص ۲۴۷). ظفیر

لیکلو سره دخاوند دطرفه څخه طلاق نه واقع کیږی (۱) کما فی حدیث ابن ماجه الطلاق لمن اخذ الساق (۲). اوپه شامی کی دی: وکذا کل کاتب لم یکتبه بخطه ولم یمله بنفسه لا یقع الطلاق ما لم یقر انه کتابه الخ (۳). نوپه دی صورت کی دخاوند دطرفه طلاق واقع نه سو او اولاد ثابت النسب او ولد الحلال دی.

دبیری دوجه څخه یی په عدالت کی انکار دنکاح وکی نوپه دی سره طلاق واقع نه سو:

سوال: (۱۲۴) دکونډی هندی نکاح دزید سره دشاهدانو اودوکیل په مخ کي وسوه خوپه مجلس دنکاح کی صرف دغه څوکسان وه چی ذکرسوه دامجلس دنکاح عام نه وو ځکه چی دهندی دپخوانی خاوند بکر جائیداد زرعی وو اودا ټول دهندی په نوم لیکل سوی وو داپټول صرف دمحرومی دوارثانو دمقدمی دپاره سوی وو چی کله دوارثانو دجانبه په عدالت کی مقدمه دائره سوه شاهدانو دهندی دزید سره دنکاح صحیح کیدو بیان وکی، دزید دنطفی څخه او دبطن دهندی څخه یوه انجلی هم پیدا سویده چی موجوده ده خوناکح په وجه ددی بیری چی په رجسټر کی اندراج نسته نوجرم به راباندی عائد سی او منکوحه په وجه دزائل کیدو دملکیت دخپل عقد دنکاح دصحیح کیدو څخه انکار په مخکی دعدالت وکی اووی ویل چی زموږ عقد نه دی سوی آیا دا انکار به معتبر وی او که نه؟ یعنی نکاح به جائز وی اوکه نه؟

جواب: په درمختار کی دی: وسئل ألك امراة فقال لا، لا تطلق اتفاقا وان نوی لان الیمین والسوال قرینتا ارادة النفی فیهما الخ وفی ردالمحتار قوله: لا تطلق اتفاقا وان نوی ومثله قوله لم اتزوجك اولم یکن بیننا نکاح او لا حاجة لي فیك بدائع الی ان قال والاصل ان نفی النکاح اصلا لا یکون طلاقًا بل یکون جحوداً الخ (۴). نومعلومه سوه چی په مسئوله صورت کی نکاح کیدل خوشرعا ثابت اومحقق دی نوانکار ددی څخه کذب او جحود دی طلاق نه دی، ددی وجه په مسئوله صورت کی نکاح په مینځ دزید او دهندی کی قائمه ده اوطلاق واقع نه دی. فقط

---

(۱) ولو استکتب من آخر کتابا لطلاقها وقراءة علی الزوج فاخذه الزوج وختمه وعنونه وبعث به إلیها فاتاها وقع ان اقر الزوج انه کتابه ولم یقم بینة لکنه وصف الأمر علی وجهه لا تطلق قضاء ولا دیانة وکذا کل کتاب لم یکتبه بخطه ولم یمله بنفسه لا یقع الطلاق ما لم یقر أنه کتابه اهـ (ردالمحتار کتاب الطلاق مطلب فی الطلاق بالکتابة ج۲ ص۵۸۷، ط. س. ج۳ ص ۲۴۷ – ۲۴۲). ظفیر

(۲) وګوره ابن ماجه ابو اب الطلاق ص۱۵۱، الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۵، ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظفیر

(۳) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۷، ط. س. ج۳ ص۲۴۷. ظفیر

(۴) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار قبیل باب طلاق المریض ج۲ ص ۲۲۳. ط. س. ج۳ ص ۲۸۳. ظفیر

عمر یی پنځلس کاله دی خوبر کوروالی قادرنه دی نودده طلاق به واقع وی اوکه نه؟ سوال:
(۱۲۵) دبکر عمر پنځلس کاله دی خو دښځی سره پرکوروالی قادر نه دی دده طلاق به واقع کیږی اوکه پلار یی ورکړی؟ دوهمه نکاح دښځی باید څنګه وسی؟
جواب: که دبکر عمر پنځلس کاله پوره سوی وی نودی شرعا بالغ دی او دده طلاق به واقع وی اودپلار طلاق نه واقع کیږی [۱] دده څخه دی طلاق واخیستل سی بی دطلاقو څخه دجلا کیدو څه صورت نسته (دپنځلسو کالو په عمر پوره کیدو باندی هلك او انجلی شرعا بالغ ګڼل کیږی که دده پرکوروالی قدرت وی اوکه نه، اوکه ددولس کالو څخه وروسته دده احتلام یا انزال وسو که دپنځلس کالو څخه کم هم وی نوهم دی شرعا بالغ ګرځیږی [۲]. والله اعلم. ظفیر)
دنابالغ طلاق په یو صورت کی جائز دی اوکه نه؟ او دضرورت څخه څه مراد دی؟ سوال:
(۱۲۶) په باره دطلاقو دصغیر کی اهل علم مختلف سویدی، اول فریق وایی چی ښځه مشره ده او بیره دزنا ده او دښځی دمور او پلار دپښیمانتیا او دفساد دزمانی دبیری دوجه ضرورت دی نو دصبی طلاق واقع دی اوضرورت دحاکم مجاز اودقاضی شرعی په فسخ کی نسته په خپله صغیر مالك دطلاق دی دده څخه دی طلاق واخیستل سی اوپه بل ځای کی یی نکاح جائز ده، دوهم فریق وایی چی ضرورت هغه دی چی په کتابونو کی باندی تصریح ده اودا مذکوره ضرورت په یوکتاب کی مصرح نه دی هرسړی دضرورتونو دایجادولو اجازه نه لری اوکه بالفرض ضرورت تسلیم هم سی نوقضاء دقاضی شرط ده اوهر څوك مجازنه دی، اول فریق وایی چی په دی مذکوره ضرورتونو سره ترك دمذهب جائز دی اوپه بل مذهب عمل جائز دی اودوهم فریق په دی ضرورت کي دترك تقلید څخه منکر دی، په وخت دضرورت کي دصبی طلاق واقع کیږی اوکه نه؟ مراد ددی ضرورت څخه کم ضرورت دی؟ هرسړی دضرورت جوړولو مجازدی اوکه هغه چی په کتابونو کی یی تصریح سویده؟ یاد سوی ضرورت داول فریق واقعی ضرورت دی اوپه دي باندي طلاق دصبی جائز اوعمل په مذهب دبل جائزدی اوکه نه؟ قضاء دقاضی په دی مسئله کی شرط دی اوکه هرچاته اختیاردی چی دصبی څخه طلاق واخلی اوبل ته یی په نکاح

---

[۱] یقع طلاق کل زوج بالغ عاقل ولو عبدا او مکرها الخ ولا یقع طلاق المولی امرأة عبده لحدیث ابن ماجه: الطلاق لمن اخذ الساق (درمختار) کنایة عن ملك المتعة (وګوره ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹ – ۵۸۰. ط. س. ج۳ ص۲۳۵). ظفیر

[۲] بلوغ الغلام بالاحتلام والاحبال والانزال الخ فان لم یوجد فیهما شيء وحتی یتم لکل منهما خمس عشرة سنة به یفتی وادنی مدته اثنا عشرة سنة ولها تسع سنین (درمختار) قوله فان لم یوجد فیهما ای فی الغلام والجاریة شيء مما ذکر (ردالمحتار کتاب الحجر فصل بلوغ الغلام ج۵ ص۱۳۲، ط. س. ج۳ ص۱۵۳). ظفیر

کړي؟ زموږ غوندې مقلدينو لره ترك دمذهب په مخترع ضرورت باندې جائزدي اوکه هلته چي تصريح په کتابونو دفقه کي پيدا سي؟ په وخت دسخت ضرورت کي په دي معامله کي ترك دخپل مذهب اوعمل په بل مذهب جائزدي لکه چي په زوجه دمفقود او معتدة الطهر کي مصرح تحرير دمولوي محمد بخش په امتناع دطلاق دصغير کي دي اوکه څنګه؟

جواب: طلاق دصبي واقع نه دي (۱) دي محل دطلاق دواقع کولو نه دي لحديث: رفع القلم عن ثلثة (۲) الحديث. ولما صرح به الفقهاء قاطبة (۳)، او تفريق دقاضي په مخصوصو مواقعو کي دبعضو په قول کي طلاق کيدلي سي خو دصبي طلاق اچول په دي کي کار نه لري بلکي تفريق دقاضي ته حکم دطلاق ورکول سويدي نوتفريق دقاضي ته په دغه موقع کي هم ضرورت دي بلکي اصل هم دغه دي اوهم دغه تفريق دقاضي ته نوم دطلاقو ورکول سويدی نه داچي طلاق دصبي بي له تفريق دقاضي څخه به واقع سي اومواضع دتفريق دقاضي هم هغه دي چي فقهاؤ ددي تصريح کړيده (۴) نه هغه چي زه يي په خلاف دمواقع مذکوره حکم دجواز دطلاقو دصبي وکړم او ضرورت چي کم فريق اول خيال کړيدي په دي کي داخل نه دي اوتفريق دقاضي ضروري دي ځکه چي هرسړي لره اختيار نسته چي په موقع دضرورت دصبي څخه طلاق واخلي او دوهمه نکاح وکړي او ترك دمذهب موږ مقلدينو لره ماسوا دهغه ځايونو څخه چي فقهاؤ په بل مذهب عمل کول جائز ګرځولي دي نه دي جائز. نوتحرير دمولوي محمد بخش صاحب په باره دعدم وقوع دطلاق دصبي کي صحيح اومعتبر دي اوتحرير دمجوزينو دطلاق دصبي صحيح او معتبر نه دي. فقط

دنابالغ طلاق نه واقع کيږي او نه هم دده دمور او دپلار: سوال: (۱۲۷) ديو هلك نکاح په حالت دنابالغتيا وسوه او والدينو ايجاب اوقبول وکي اوس داهلك طلاق ورکولي سي اوکه نه هلك طلاق نه دي ورکړي نو انجلي دده سره رخصت کول په کاردي اوکه نه؟

جواب: په مسئوله صورت کي نکاح وسوه دنابالغ دطرفه دده والدين ايجاب وقبول کولي سي اونکاح کيږي خودنابالغ طلاق نه واقع کيږي اونه دده مور اوپلارطلاق ورکولي سي

(۱) ولا يقع طلاق الصبي والمجنون والنائم (هدايه کتاب الطلاق ج۲ ص۳۳۷، شامي ج۳ ص۲۴۲). ظفير

(۲) مشکوٰة باب الخلع والطلاق ص ۲۸۴. ظفير

(۳) ولا يقع طلاق المولى على امراة عبده الخ وطلاق المجنون والصبي ولو مراهقا او اجازه بعد البلوغ (الدر المختار على هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۵ - ۵۸۲، ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظفير

(۴) الا اذا کان مجبوبا وفرق بينهما او اسلمت زوجته فعرض الاسلام عليه مميزا فابى وقع الطلاق (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۲). ظفير

(۱). نودا انجلی ددی دخاوند کورته رخصتول په کار دی. فقط

نابالغ یا دده پلار طلاق ورکولی سی اوکه نه؟ سوال: (۱۲۸) زما دنابالغه زوی چی دځلورو کالو وو نکاح دیوی انجلی دپنځلسو کالو سره سویده یوکال وسو اوس دانجلی عمر شپاړس کاله دی اوهلك دپنځو کالو، دانجلی ګذاره مشکله ده اوس ماته دخپل عزت بیره ده زه غواړم چی دیته طلاق ورکړم په داسی حالت کی هلك یازه دیته طلاق ورکولی سو اوکه نه؟

جواب: دپلار طلاق دزوی ښځی ته نه کیږی او دنابالغ طلاق هم نه واقع کیږی نو ترڅو چی هلك بالغ سوی نه وی بل څه صورت دجدایی نه سی کیدی، هکذا فی الدرالمختار (۲) وغیره. فقط

دنابالغی ښځی ته دطلاق ورکولو څه صورت دی؟ سوال: (۱۲۹) یوسړی دخپل نابالغ زوی نکاح دډیر وخت راهیسی دیوی نابالغی سره کړی وه اوس ددوو کالو راهیسی ښځه بالغه ده اوهلك نابالغ، اوس دیوې وجه څخه پلار داغواړی چی نکاح فسخ سی نو داسی یو صورت وښیاست چی په حیله سره نکاح فسخ سی ددی دپاره چی دانجلی نکاح بل ځای وسی، او حیله کول شرعا جائزده اوکه نه؟ اوفسخ دنکاح ځکه غواړی چی انجلی په حرامو کی اخته نه سی؟

جواب: اقول وبالله التوفیق جاء فی الحدیث الطلاق لمن اخذ الساق الخ کتاب (۳) الطلاق وفی درالمختار من کتاب الماذون وکذا لایقع من غیره کابیه ووصیه والقاضی للضرورة وسیجئ هذه العبارات بتمامها وفی الدرالمختار والصبی ولو مراهقا ای لایقع الطلاق الخ (۴) درمختار کتاب الطلاق وفي کتاب المأذون وتصرف الصبی والمعتوه ان کان نافعا محضا کالاسلام والاتهاب صح بلا اذن الخ وان ضاراً کالطلاق والعتاق الخ لا وان اذن به ولیهما الخ (درمختار) قوله: وان اذن به ولیهما لاشتراط الأهلية الکاملة وکذا لو أجازه بعد بلوغه إلا إذا کانت بلفظ یصلح لابتداء العقد کأوقعت الطلاق أو العتاق وکذا لا تصح من غیره کأبیه ووصیه والقاضي للضرورة قلت ومواضع الضرورة مستثناة عن قواعد الشرعية کما لو کان مجبوبا أو ارتد أو أسلمت امرأته وأبی الإسلام أو کاتب ولیه حظه من عبد مشترک واستوفی

---

(۱) لا یقع طلاق المولی علی امراته عبده لحدیث ابن ماجه الطلاق لمن اخذ بالساق الخ والمجنون والصبی ولو مراهقا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۵ - ۵۸۶، ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظفیر

(۲) لایقع طلاق المولی علی امراة عبده لحدیث ابن ماجه الطلاق لمن اخذ بالساق الخ والمجنون والصبی ولو مراهقا (ایضا کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۵ - ۵۸۶، ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۵، ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظفیر

(۴) ایضا ج۲ ص۵۸۶، ط. س. ج۳ ص۲۴۳. ظفیر

بدلها فقد صار الصبي مطلقا في قول الخ (۱). په دی قول کي چي صبی ته په دی ځایونو منصوصه کی مطلق ویل سویدی ددی مطلب دادی چي په دی خاصو ځایونو کی پرده باندی اطلاق دمطلق کیږی نه داچي په غیر ددی خاصو مواقعوکي دده طلاق واقع کیږی نو کمه حیله ده چي په مسئوله صورت کی په کار راسی او طلاق دصبی واقع سي، دا محال دی اوخیال دی.

دنابالغ دطلاق چي کمه تذکره داصول فقه په کتابونو کی ده نو ددی مراد څه دی؟ سوال:

(۱۳۰) زید دخپل زوی عمر نکاح چي عمر یی تقریباً شپږ کاله دی دبکر ددولس کلنی لور سره کړیده مذکوره زید دوه کاله وروسته مړسو دغه وخت دناکح عمر اته کاله دی او دانجلی عمر څوارلس کاله دی دزید وارث په دی خیال سره چي هلك نابالغ دی اوانجلی بالغه ده که په دی حالت کی واده وسی نو جوړښت به یی رانه سی بلکی دناکح تاوان دی، له دې امله غواړي چي دمنکوحه نکاح فسخ سي او ددی په بدل کی بله انجلی چي دهلك دعمر برابره وي دهلك نابالغ سره په نکاح سی په دی صورت کی طلاق دنابالغ جائز کیدی سی اوکه نه؟ په کتاب نور الانوار مطبع یوسفی ص۲۸۵ کی داروایت دی: وان طلاق الصبی واقع الخ، اوپه کتاب التلویح کی دی: قال شمس الائمة الحق انه لا ضرورة فی اثبات الخ اوپه کتاب النامی شرح حسامی مطبع مجتبایی ډهلی جلد ثانی ص ۸۷ کی درج دی: ان الطلاق والعتاق الخ. فقط

جواب: دصبی طلاق نه واقع کیږی اونه دده ولی طلاق ورکولی سی په درمختار کی دی: لا یقع طلاق المولی (الی ان قال) والصبی، قال الشامی قوله والصبی الا اذا کان مجبوبا الخ شامی ج۲ ص۵۸۲، نومعلومه سوه چي طلاق دصبی نه واقع کیږی اودنور الانوار وغیره دعبارتونو مطلب هم دغه دی چي کم شامی بیان کړیدی بیا دایو اصولی بحث دی چي اباء عن الاسلام وغیره طلاق کیږی اوپه کارده اوکه نه؟ نودمذکوره کتابونو مطلب دادی چي په دی خاص مواقع کی په ضرورت سره دطلاقو حکم کیږی اودا حکم بل ځای نه سی جاری کیدی دارنګه داکتاب داصول فقه دی دفتاویٰ کتابونه نه دي چي ددوی څخه فتویٰ ورکول سی. داصول فقه هغه بحث دادی: وفي شرح التحرير قال صاحب الكشف وغيره المراد من عدم شرعية الطلاق أو العتاق في حق الصغير عدمها عند عدم الحاجة فأما عند تحققها فمشروع قال شمس الأئمة السرخسي زعم بعض مشايخنا أن هذا الحكم غير مشروع أصلا في حق الصبي حتى أن امرأته لا تكون محلا للطلاق وهذا وهم عندي فإن الطلاق يملك بملك النكاح إذ لا

(۱) ردالمحتار کتاب الماذون مبحث فی تصرف الصبی ج۵ ص ۱۵۰. ظفیر

ضرر في إثبات أصل الملک بل الضرر في الإيقاع حتى إذا تحققت الحاجة إلى صحة إيقاع الطلاق من جهته لدفع الضرر کان صحيحا فإذا أسلمت زوجته وأبی فرق بينهما وکان طلاقا عند أبي حنيفة ومحمد وإذا ارتد والعياذ بالله تعالى وقعت البينونة وکان طلاقا في قول محمد وإذا وجدته مجبوبا فخاصمته فرق بينهما الخ (ردالمحتار باب الکافر ج۲ ص۵۳۶، ظفير).

دمراهق طلاق واقع کیږي اوکه نه؟ **سوال:** (۱۳۱) ددين اودشرع عالمان اومفتيان څه وايي چې ديوسړي دنابالغه زوی نکاح دنابالغی انجلی سره وسوه او دغه زوی دی انجلی ته دری طلاق ورکړل برابره خبره ده چې دا زوی يې نابالغ عاقل دی اوکه نه؟ پرتقدير اول مراهق دی اوکه غير مراهق دی، موافق دشريعت اودملت بيضاء وقوع دطلاق کيږی اوکه نه؟ نو دانجلی مور اوپلار دا انجلی بل سړی ته په نکاح کولی سی اوکه نه؟ اودا دوهمه نکاح به منعقده وی اوکه نه؟ اوپر دوهم تقدير به تفريق په مينځ ددوی کی ضروری وی اوکه نه؟ اوکه ضروری وی نوحکم داولاد ددوی به څه وی حلال به وی اوکه نه؟

جواب: طلاق دصبی نابالغ واقع نه دی که څه هم مراهق اوعاقل وی طلاق يی نه کيږی او نکاح ددی انجلی دبل سړی سره باطله ده، اونابالغ مرفوع القلم دی په نص دحديث پاك نو پرصحيح مذهب دده طلاق صحيح نه دی او ددی خلاف معتبر نه دی او دوهمه نکاح باطله اوناجائز ده اوتفريق ددوی په مينځ کی لازم دی اواولاد ولد الحرام دی. والله اعلم (فی العالمگيريه ولايقع طلاق الصبی وان کان يعقل الخ جلد۱ ص ۳۳۰ مصری). فقط

دنابالغ طلاق واقع کيږي اوکه نه؟ **سوال:** (۱۳۲) که نابالغ خپلی منکوحی ته طلاق ورکړی نوواقع به وی اوکه نه؟ مولوی سراج احمد بهاولپوری فتوٰی دوقوع ورکوی.

جواب: دنابالغ طلاق نه واقع کيږی. کما فی الدرالمختار لا يقع طلاق المولٰی علی امرأة عبده الخ والمجنون والصبي ولو مراهقا او اجازه بعد البلوغ الخ لانه حين وقوعه وقع باطلاً والباطل لا يجاز الخ، شامی ج۲ ص۴۲۲. (۱) نومعلومه سوه چی فتوٰی دوقوع دطلاق دصبی صحيح نه ده غلطه ده عند الحنفية.

دنابالغ خپلی ښځی ته دطلاق ورکولو څخه وروسته ددی دخور سره نکاح کولی سی اوکه نه؟

سوال: (۱۳۳) يو نابالغه هلك دخپل پلار په ذريعه خپلی ښځی ته طلاق ورکی دغه وخت يو مولوی ددی سړی نکاح ددی ښځی دخور سره وکړه نو دانکاح او طلاق صحيح دی او که نه؟

جواب: دنابالغ طلاق نه واقع کيږی (۲) دنابالغ پلار يابل يو ولی دنابالغی ښځی ته طلاق =

(۱) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۵ – ۵۸۲، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفير

نه سي ورکولی لحدیث ابن ماجه: الطلاق لمن اخذ الساق، کذا فی الدر المختار (۱)، نو دنابالغ نکاح دښځی دخور سره په موجوده حالت کی صحیح نه بلکی باطله ده. قال الله تعالٰی وان تجمعوا بین الاختین. الآیة (۲).

دضرورت په وخت کی دماشوم طلاق جائز دی اوکه نه؟ سوال: (۱۳۴) دضرورت په وخت کي دصبی طلاق جائز دی اوکه نه؟

جواب: دماشوم طلاق نه واقع کیږی کما فی الدر المختار: والصبی ولو مراهقا او اجازه بعد البلوغ (۳)، او داچی په بعضو مواقعو کی دصبی ښځه دده څخه جلا کوی اوقاضی تفریق کوی لکه چی دمجبوب ښځه دده څخه جلا کیږی یا دمرتد ښځه دده څخه جلا کیږی نو داپه حقیقت کی دصبی طلاق نه دی که څه هم دیته مجازاً طلاق دصبی ویل کیږی نوپر دی موقع نور مواقع نه سی قیاس کیدی ځکه چی داتفریق په اعتبار دتصریح دفقهاؤ په همدې موقع سره خاص دی (۴). کما لوکان مجبوبا او ارتد او اسلمت امرأته وابی الاسلام الخ، شامی (۵).

دنابالغ ښځه چی په زناکی اخته سی نوبیابه هم دده طلاق واقع نه وی: سوال: (۱۳۵) دکریم بخش نابالغ ددری کالو نکاح دزینب بالغی سره وسوه دا ښځه بالغه وه دی وویل ددی نابالغ څخه مالره طلاق واخلی او دیو بالغ سړی سره می نکاح وکړی صبر می نه کیږی او زنا به راڅخه وسی چی طلاق دصبی نافذ نه وو نو دامعامله ونه سوه نو زینب زنا شروع کړه دزنا څخه یو هلك هم پیدا سو چی مړسو یوه انجلی هم چی دځلورو کالو موجوده ده مذکوره ښځه اوس هم غواړی چی طلاق راکړی چی زه دبل چا سره نکاح وکړم هلك کریم بخش نابالغ دغیرت دوجه په طلاق ورکولو هروخت تیار دی په داسی صورت کی طلاق دنابالغ جائز کیدی سی اوکه به څنګه وی؟ په کتابونو دفقه کی دی طلاق دصبی عند الضرورت جائزدی ددی ضرورت څخه څه مراد دی چی دښځی بالغی دزنا کیدو سخته بیره وی او لا تراوسه سوی نه وی دا دخپل ناکح نابالغ څخه طلاق اخیستی سی؟ او ددی نابالغ طلاق جائز کیدی سی اوکه نه؟

---

(۲) ولا یقع طلاق الصبی (هدایه کتاب الطلاق ج۲ ص ۳۳۸). ظفیر

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۵، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفیر

(۲) سورة النساء رکوع ۴. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۷، ط. س. ج۳ ص ۲۴۳. ظفیر

(۴) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۷، ط. س. ج۳ ص ۲۴۳. ظفیر

(۵) ووقوع فی المسائل الاربع ودفع الضرر لا ینافی عدم اهلیة للطلاق فی غیرها کمامر تحقیقه فی نکاح الکافر (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۷، ط. س. ج۳ ص ۲۴۳). ظفیر

جواب: طلاق دنابالغ بالکل صحیح نه دی او دا په وجه دعنین کیدو یا دلیونی کیدو یا دمقطوع الذکر کیدو دخاوند، یادښځی دنابالغ په اسلام راوړو، یاپه انکارکولو دخاوند داسلامه څخه، نوقاضی به په سبب دضرورت سره تفریق کوی اودا په حقیقت ایقاع دطلاق دجانبه دنابالغه څخه نه دی، او ماسوا دهغه مواقعو څخه چی په هغه کی فقهاوو تصریح کړیده اوپه نورو ځایونو کی فقهاوو دعدم وقوع دطلاق دصبی تصریح کوی چی ماسوا دمسائلو اربعه وو څخه په صبی کی اهلیت دصبی دطلاقونسته. قال فی الشامی: ([1]) ووقوع فی المسائل الاربع للحاجة ودفع الضرر لاینافی عدم اهلية للطلاق فی غيرها كما مر تحقيقه فی باب نكاح الكافر الخ ([2]). وايضا فی الشامی فی كتاب الماذون ومواضع الضرورة مستثناة عن قواعد الشرع كما لو كان مجبوبًا او ارتد او اسلمت امرأته وابى الاسلام او كاتب وليه حظه من عبد مشترک واستوفى بدلها فقد صار الصبى مطلقًا في قول كما صار معتقًا الخ ([3]). فقط

دګونګی خاوند ښځه طلاق څنګه حاصل کړی؟ سوال: (۱۳۶) یوسړی دخپلی لور نکاح په زمانه دطفولیت کی دیوه هلك سره کړی وه دغه وخت په هلك کی هیڅ عیب نه وو بیا وروسته دبلوغ څخه په هلك کی څو عیبونه پیدا سوه یو داچی هلك نامرد دی دوهم ګونګی دی ددی وجه څخه دانجلی پلار غواړی چی ددی دوهمه نکاح وکړم خو هلك دګونګي کیدو په وجه طلاق نه سی ورکولی نو ددی دوهمه نکاح صحیح ده اوکه نه؟

جواب: دګونګی طلاق په اشارې سره کیږی اوپه لیکلو هم کیږی که دی لیك کولی سی نو دده څخه دی طلاق ولیکل سی کنې نو په اشاره سره دی طلاق واچول سی بغیر دطلاقه ددی انجلی دوهمه نکاح صحیح نه ده. ([4]) فقط

په دی صورت کی طلاق وسو او که نه ؟ سوال : (۱۳۷) هندی دخاوند دمرګ څخه وروسته

([1]) ایضا کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۶، ط. س. ج۳ ص۱۵۰. ظفیر

([2]) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۶، دکافر په نکاح کي دا بحث په دې ډول دی: وهو من اغرب المسائل حيث يقع الطلاق من صغير ومجنون، زيلعي نمبر ج۲، وفيه نظر اذ الطلاق من القاضي وهو عليهما لا منهما فليسا باهل للايقاع بل للوقوع كما لو ورث قريبه (درمختار) قوله فليسا باهل للايقاع ای ايقاع الطلاق منهما بل هما اهل للوقوع ای حكم الشرع بوقوعه عليهما عند وجود موجبه (ردالمحتار كتاب النكاح الكافر ج۲ ص۵۳۶، ط. س. ج۳ ص۱۹۰). ظفیر

([3]) ردالمحتار کتاب الماذون ج۵ ص۱۵۰، ط. س. ج۲ ص۱۵۰. ظفیر

([4]) او اخرس ولو طارئا باشارته المعهودة فانها تكون كعبارة الناطق استحسانا (درمختار) يقع طلاق الاخرس بالاشارة يريد به الذی ولد وهو اخرس او طرء عليه ذلك ودام حتى صارت اشارته مفهومة وان لم تعتبر ففی كافی الحاكم الشهيد مانصه فان كان كالاخرس لايكتب وكان له اشارة تعرف فی طلاقه ونكاحه وشرائه وبيعه فهو جائز الخ فقد رتب جواز الاشارة على عجزه عن الكتابة فيفيد انه ان كان يحسن الكتابة لا تجوز اشارته (رد المحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۴. ط. س. ج۳ ص۲۴۱). ظفیر

دوهمه نكاح دخالد سره وكړه زميندار دنكاح ځخه لس كاله وروسته بناء پردى قانون چې كله كونډه ښځه نكاح وكړي نو زميندار ته اختيار دى چې ددې داول ميړه دمځكې ځخه بې دخلي وكړي، دهندې دبې دخلي استغاثه په عدالت كې وسوه خالد دابيان وركى چې زما نكاح دهندې سره نه ده سوې او هندې هم همدا ډول جواب وركى نو ددوي نكاح باقي ده او كه نه؟

جواب: دخالد په دې بيان سره دده پرښځه طلاق نه واقع كيږي: قوله لاتطلق اتفاقا ومثله قوله لم اتزوجك الخ والاصل ان نفى النكاح اصلا لا يكون طلاق بل يكون جحوداً الخ ج۲ ص۴۵۳ شامى. (۱)

(۱۳۸) **سوال**: **يو ځل نكاح وسوه بيا پلار بيرته واخيسته نو آيا په دې سره طلاق واقع سو؟** يوه سړي خپله لور دبل دزوى په نكاح كې وركړه او دده لور يې خپل زوى ته په نكاح كړه، دنابالغي انجلى نكاح دنابالغ هلك سره لومړى وسوه اوبيا دبلې انجلى او هلك نكاح وسوه دنكاح دكيدو ځخه وروسته معلومه سوه چې انجلى بالكل ليونى ده ددې وجهې ځخه هغه دا ليونى انجلى رد كړه اوخپله نابالغه لور يې بيرته خپله كړه اوس دا بالغه انجلى نكاح كول غواړي آيا ديته طلاق اخيستل ضروري دي او كه ددې دپلار بيرته اخيستل ددې دپاره طلاق دى؟

جواب: ددواړو انجونو نكاح وسوه په دوى كې يوه هم بيرته نه سي رديداى او ددواړو نكاح قائمه ده ترڅو چې ميړه بالغ نه سي او طلاق ورنه كړي تر هغه وخته پورې به يوه انجلى هم دخپل ميړه دنكاح ځخه بهر نه وي او بل ځاى به يې نكاح صحيح نه وي او دپلار طلاق نه واقع كيږي. (۲)

(۱۳۹) **سوال**: **دليوني دطرفه دده وارث طلاق نه سي وركولاى**: دليوني طلاق دده دوراثانو يعنى دورور يا دپلار دطرفه كيداى سي او كه نه؟ اوپه دې كې عده سته اوكه نه؟

جواب: دليوني طلاق نه واقع كيږي اودده ولي مثلا ورور اونورهم طلاق نه سي وركولاى لقوله عليه السلام الطلاق لمن اخذ الساق (۳) خو امام محمد رحمه الله فرمايي چې كه ښځه

(۱) رد المحتار قبيل باب الصريح ج۲ ص۲۲۳، ط. س. ج۳ ص۲۷۳. ظفير

(۲) چې كله نكاح صحيح سوه نو دجدايي صورت هم دادى چې ميړه بالغ سي او طلاق وركړي ځكه چې دنابالغ طلاق نه واقع كيږي او نه دده دپلار طلاق دده پرښځه واقع كيږي: ولا يقع طلاق الولى على امرأة عبده الخ والمجنون والصبى وان كان مراهقا واجازه بعد البلوغ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۵ - ۵۸۶، ط. س. ج۳ ص۲۴۳). ظفير

(۳) ولا يقع طلاق المولى على امرأة عبده الخ والمجنون والصبى (ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۵ ابن ماجه ص۱۵۰ ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظفير

تفریق غواړي نو قاضي به لیوني ته یوکال په غرض دعلاج مهلت ورکړي ددې څخه وروسته که دی ښه نه سو نو په دوی کي به تفریق راوستل سي، او وروسته دتفریق څخه به ښځه عدت تیره کړي او بیا دوهمه نکاح کولای سي. (۱)

دښځي دخنثي توب په ظاهرولو سره طلاق واقع کیږي اوکه نه؟ سوال: (۱۴۰) زید ددریو څلورو سړیانو په مخ کي دخپلي ښځي خنثي توب ظاهر کی چي زما ښځه زما دکار نه ده ایا دزید په دي خبره دده پرښځه طلاق واقع سو اوکه نه؟ او دده ښځه شرعا دمهر اخیستو حقداره ده اوکه نه؟

جواب: په دي خبره دزید ښځه طلاقه نه سوه (۲) او دمهر موجل مطالبه دطلاق یا مرګ څخه مخکي نه سي کیدای. (۳)

ښځه وتښتیده او بل ځاته ولاړه میړه یي دهغې دبیرته راوستلو څخه انکار وکی نوڅه حکم دی؟ سوال: (۱۴۱) یوه ښځه دخپل میړه دکور څخه وتښتیده اوبل سړي ته ولاړه چي کله ددي میړه ته وویل سوه چي ته دي ښځه بیرته بوزه نو ده دبیولو څخه انکار وکی نو آیا لومړی نکاح فسخ سوه او ددي ښځي دوهمه نکاح جائزه ده اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي نکاح فسخ نه سوه او طلاق واقع نه دی ددي میړه ته دی وویل سي چي: یا دا طلاقه کړه او یا یي دځان سره بوزه او دنفقي خبر یي واخله، او دطلاق پرته دوهمه نکاح کول ښځي ته جائز نه دي. (۴)

مرګوني ناروغ چي په حالت دصحت کی طلاق ورکړي نو واقع کیږي: سوال: (۱۴۲) دزید نکاح دهندي سره په داسي حالت کي وسوه چي دواړه نابالغ وه زید دنکاح څخه وروسته

---

(۱) ولا یتضر احد الزوجین بعیب الاخر ولو فاحشا کجنون وجذام وبرص ورتق وقرن وخالف الائمة الثلاثة بالخمسة لو بالزوج ولو قضی بالرد صح (درمختار) ومحمد فی الثلاثة الاول لو بالزوج کما یفهم من البحر (رد المحتار باب العنین ج۲ ص۸۲۲. ط. س. ج۳ ص۵۰۱). دتفصیل دپاره وګورئ: الحیلة الناجزة للتهانوی او للرحمانی. ظفیر

(۲) کله چي میړه طلاق ورکي نو واقع به وي خو دامسئله ضرور ده چي دخنثي مشکل سره نکاح نه کیږي: وعقد یفید ملك المتعة ای حل استمتاع الرجل من امرأة لم یمنع من نکاحها مانع شرعی فخرج المذکر والخنثی المشکل (درمختار) ای ایراد العقد علیهما لایفید ملك استمتاع الرجل بهما لعدم محلیتهما له الخ لو زوجه ابوه او مولاه لامرأة اورجلا لایحکم بصحته (ردالمحتار کتاب النکاح ج۲ ص۳۵۷. ط. س. ج۳ ص۳). ظفیر

(۳) وهذا لان الغایة معلومة فی نفسها وهو الطلاق او الموت (عالمگیری مصری باب المهر ج۱ ص۳۱۸. ط. ماجدیه ج۱ ص۳۱۷). ظفیر

(۴) ویجب الطلاق لو فات الامساك بالمعروف (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج۲ ص۵۷۲. ط. س. ج۳ ص۲۲۹) واما نکاح منکوحة الغیر الخ فلم یقل احد بجوازه فلم ینعقد اصلا (ایضا باب المهر ج۲ ص۴۸۲. ط. س. ج۳ ص۱۳۲). ظفیر

تر یوه کاله پوري روغ رمټ وو ددي څخه وروسته ده ته مرګوني یا وژونکي ناروغي وریښه سوه چي دهغي دوره به وخت په وخت راتله اوس دزید عُمر اووه لس کاله اونه میاشتي دی که زید خپلي ښځي ته طلاق ورکړي نو واقع به سي او که نه؟

جواب: که دروغتیا په حالت کي زید طلاق ورکړي نو طلاق صحیح دی اوواقع به وي (۱).

وېي ویل که دي داسي ونه کړل نو ستا سره به تعلق ختم کړم، آیا طلاق واقع سو؟ سوال:

(۱۴۳) حامله هنده دزید ښځه داسي بیان کوي چي د۱۹۱۷ کال دمارچ په ۲۸ دملازمت ځای ته دروانیدو په وخت کي زما میړه زید ماته وویل چي: که په وخت دوضع دحمل کي زما مور ستا سره نه وه نو تعلق به درسره ختم کړم، او زید ددي الفاظو دویلو څخه منکر دی، یو بل دوهم خط په اول ځل راغلی وو چي دزید په نامه دهندي مور راوړی وو دهغه اول او اخر یي پري کړی ؤ، دپاڼي په یوه کرښه کي ددي عبارت (که ستا پرذات زما دذات څخه داغ لګیدی) څخه مخکي او وروسته عبارت دخولي په ناړو خراب سوی وو، یوازي (تعلق ختم کړو) پاته وو دهندي مور راوړیدی دی او هغه وایي چي دا زید په زور سره دخولي په ناړو پاك کړی دی په دي صورت کي دزید پرښځه طلاق واقع سو او که نه؟

جواب: موافق ددي تحریر چي ورسره پیوست دی دزید پرښځه طلاق نه واقع کیږي ځکه چي کم بیان دهندي دی دهغه سره سم خو دهغه وجهي طلاق نه واقع کیږي، ځکه چي موافق دقول دهندي زید دشرطیت په طریقه داسي وویل چي که داسي وسوه نوزه به ستا سره تعلق ختم کړم، نو په دي لفظ سره که شرط موجود هم سي طلاق نه واقع کیږي: لانه بلفظ المستقبل ولا یقع الطلاق بلفظ المستقبل لانه وعد کذا فی کتب الفقه (۲) او دهندي مور چي کم مشتبه لیك وړاندي کړی دی نو په هغه سره هم طلاق نه سي واقع کیدای ځکه چي په هغه کي دانه معلومیږي چي زید دا لفظ چاته لیکلی دی اوپه دي لفظ سره یي نیت څه دی که بالفرض زید دا لفظ خپلي ښځي ته هم لیکلی وي خو کله چي دالفظ کنایي دی اوپه کنایي کي چي نیت دطلاق وي طلاق واقع کیږي کني نه واقع کیږي، نو ددي وجهي دا تحریر هم موجب دوقوع دطلاق نه سو: قال فی الدرالمختار علم انه حلف ولم یدر بطلاق او غیره لغا کما لو شك اطلق ام لا الخ. (۳)

(۱) ویقع طلاق کل زوج عاقل بالغ الخ ولو مریضا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹، ط. س. ج۳ ص۲۳۵). ظفیر

(۲) انا اطلق نفسي لم یقع لانه وعد (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب تفویض الطلاق ج۲ ص۶۵۷. ط. س. ج۳ ص۳۱۹). ظفیر

(۳) ایضا کتاب الطلاق باب الصریح ج۲ ص۶۲۳، ط. س. ج۳ ص۲۸۳. ظفیر

<u>دسختی غصي په حالت کی یی طلاق ورکی نوواقع سو اوکه نه؟</u> سوال: (۱۴۴). زید په قسم ددی خبری تصدیق کوی چی دبکر سره عمر چی خسر دبکر دی ډیره جاهلانه مناقشه وکړه چی یومعزز سړی دی یوڅه یی ورته وویل مخاطب یې کی اوډیر الفاظ یی ورته وویل چی دهغه په سبب بکر داسی غصه سو چی بدن یی په رپیدو سو اودده په باره کی مشهوره ده چی سخت غصه ناك او مغلوب المزاج سړی دی بکر عمرته ټکی په ټکی جواب ورکول شروع کړه زید حیران سو چی داڅه جهالت دی په بکر باندی څه وسول دومره عزت مندسړی دی اوپر عامه لار داسی جهالت کوی په دی بحث کی عمر خسر دبکر شپږ اووه واره یویو نقص اوعیب ده ته بیان کی اوطلاق یی ځینی وغوښتی ده عمر ته کتل داسی معلومیده چی حیران بی هوښه ولاړدی په همداسی بې هوښی کی یی طلقت، طلقت، طلقت وویل دزید سره کتونکی څوسړی نور هم وه ددی څخه وروسته دبکر غصه ختمه سوه اودسړی په شان خبری یی شروع کړی کنې نو زید ته بالکل یقین وو چی دبکر داغصه او دلیونتوب حرکت به لاس اچولو ته ورسیږی، آیا دبکر پر ښځی طلاق واقع سواوکه نه؟ بینوا وتوجروا !

پردی سوال باندي مولوی محمد شبلی مدرس ندوه داجواب لیکلی دی چی په مسئوله صورت کی طلاق نه دی سوی ځکه چی دمدهوش طلاق نه واقع کیږی اودشامی جلد۲ ص۴۲۲: وسئل فیمن طلق زوجته ثلاثا فی مجلس القاضی وهو مدهوش فاجاب بان الدهش من اقسام الجنون فلایقع الخ [1] پیش کړیدی، پردی باندي بیا حضرت مفتی صاحب دا تحریر وکی:

جواب: اقول وبالله التوفیق داښکاره ده چی طلاق اکثره دغصی په حالت کی ورکول کیږی اوهم غصه سبب عموما دطلاق ورکولو وی لکه چی په کتابونو کی یی حالت دغضب دوقوع دطلاقو قرینه کړیده دادلیل واضح دی چی په حالت دغضب کی طلاق واقع کیږی اوپه سوال کی دبکر څه بیان هم ذکرنه دی مثلا داچی زه دغضب دلاسه په هوش نه وم اوماته څه خبر نسته چی زه څه وایم وغیره، بیا حکم دنه واقع کیدو دطلاق په دی صورت کی مشکل دی اودبکر ښکاره حالت ته په کتلو باندی دی مدهوش ګرځول صحیح نه دی اوپه باب دطلاقو کی احتیاط په کاردی چی تحلیل حرامو ته مفضی نه سی او په صورت مذکوره کی دری طلاقه ورکول ذکر دی ددې وجه څخه حکم دا دی چی بی له حلالې دامطلقه داول خاوند دپاره حلاله نه ده [2]. فقط

---

[1] ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۷ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۴. ظفیر

[2] ویقع طلاق من غضب خلافا لابن القیم هذا هو الموافق عندنا (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۷، ط. =

په وخت دطلاق کي داسې غصه وي چې بد حواسه وي نوڅه حکم دی؟ سوال: (۱۴۵) (مکرر، په مخکني سوال پوري اړوند) دجناب پردی جمله چې (په سوال کې دبکرڅه بیان هم مذکور نه دی) دبکر څخه پوښتنه کیږی نوهغه وایي چې بې شکه پرما داسې غصه غالبه سوې وه چې بدحواسه اوپه دهشت کې وم اوس به حکم دوقوع دطلاق څه وی؟

جواب: قاضي خوبه دانه مني اوحکم به دوقوع دطلاقو کوی خو دیانةً موافق داختیار دشامي طلاق به واقع نه وي اوبنده ته په دی کې تامل دی ځکه چې دباب التعلیق عبارت پرهرحال کې وقوع دطلاق غواړي اومحققینو مثلاً صاحب دفتح اودخانیه دا اختیارکړی دی اوداعبارت داحقر: په سوال کې دبکرڅه بیان الخ علی سبیل التنزل ؤ چې موافق داختیار دشامي دی چې کله دی وایي ماته څه پته نسته چې زما له ژبې څه ووتل.

دغصې پرطلاق سوال اوجواب: سوال: (۱۴۶) صاحب په استفتاء کې دا لیکلي وه چې په سوال کې دبکر هیڅ بیان هم ذکرنه دی مثلاً داچې زه دډیری غصې څخه په هوښ نه وم او ماته هیڅ خبر نسته چې زه څه وایم که په خپله دابنکاره کړی چې زما داحالت وو دغه وخت دعدم وقوع دطلاقو حکم لګیدی سی که نور خلګ دده دښکاره حالت او دقرینې څخه دده بې هوښي بیان کړي نودا حکم به نه کیږی که بې هوښی دداسې حکم نه وی چې دی څه وایي دهغه خبر ورته نه وی نوآیا طلاق به واقع وی اوکه داسې ده نو دشامي ددی عبارت ددی حصې تردید به څه وی چې دامفتی صاحب دندوة العلماء پیش کړیدی هغه دادی: لا یلزم فیه ان یکون بحیث لا یعلم ما یقول بل یکفی فیه بغلبة الهذیان واختلاط الجد والهزل (۱)؟

جواب: په خپله په ویلو سره هم معلومیدی سی اوکله یې نور خلګ هم په قرائنو سره معلومولی سی مثلاً داسې امور دده څخه وسی چې هغه یې په حالت دهوش کې نه سی کولی لکه چې لیونی او پاګلان لیدل کیږی او دشامي پرمذکوره عبارت باندې چې ده خپله کم اشکال پیش کړیدی: نعم یشکل علیه ما سیاتی فی التعلیق عن البحر وصرح به فی الفتح والخانیة وغیرهما الخ. اوپردی یې ویلي دی چې: هذا یشکل جدا. نو په حقیقت کې مذهب داحنافو هم هغه دی چې کم دفتح القدیر اوخانیه څخه نقل دی چې طلاق دغضبان واقع دی او تمام تفریعات فقهیه دطلاق دغضبان دوقوع مثبت دی اوچې کم جواب شامي داشکال مذکور ورکړیدی هغه کافي نه دی اوپه باب دحرمت دفروجو کې پوره احتیاط لازم دی، ددی وجه څخه په مذکوره سوال کې چې کم بیان سوی دی چې کم

= س. ج۳ ص۲۴۴). ظفیر

(۱) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۷ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۴. ظفیر

په غضب کی کیږی ددی جواب همدا کیدل پکاردی چی طلاق واقع دی. فقط

<u>دنابالغ ورور په طلاقنامه لیکلو طلاق نه کیږی</u>: سوال: (۱۴۷) دیو نابالغ ښځی ته دده ورور دبل سړی په لمسون طلاقنامه ولیکله آیا دنابالغ طلاق واقع کیږی؟

جواب: دنابالغ طلاق نه واقع کیږی اودده ولی یعنی پلار ورور وغیره طلاق نسی ورکولی په درمختار کی دی: لایقع طلاق الولی علی امراة عبده والمجنون والصبی الخ (۱). اوپه حدیث پاك کی دی: الطلاق لمن اخذ الساق (۲). فقط

<u>ښځه چی خاوند ته ورور یا پلار ووایی نوځه حکم دی؟</u> سوال: (۱۴۸) که ښځه خپل خاوند ته ورور یا پلار ووایی نوطلاق وسو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی طلاق صحیح نه سو (۳).

<u>دښځی دناجائز تعلق څخه په بچی پیدا کیدو سره طلاق کیږی اوکه نه؟</u> سوال: (۱۴۹) که ښځه خرابه سی او حرام بچی پیدا سی نوطلاق صحیح سو اوکه نه؟

جواب: په دی سره هم طلاق نه کیږی (۴).

<u>زه تا بیول نه غواړم په دې ویلو سره طلاق کیږی اوکه نه؟</u> سوال: (۱۵۰) زه تا بیول نه غواړم داکه خاوند ووایی نو طلاق راځی اوکه نه؟

جواب: په دی کی هم بی له نیته طلاق نسته (۵). فقط

<u>دښځی متعلق یی ویل دا خدای هم ګڼم اورسول هم نو طلاق صحیح وسو اوکه نه؟</u> سوال:

(۱۵۱) غلام رسول په سنه ۱۹۲۴ کی عبثیات ویل اوکلمات دکفر هم دده دخولی څخه ووتل مثلا داچی زه خان بانو انجلی چی دده خوښۀ ده خدای هم ګڼم اورسول هم ګڼم والعیاذ بالله بیا په ۳۰ جولایی سنه ۱۹۲۵ باندی ده خپلی ښځی ته مغلظ طلاق ورکی، په دی باره کی دمولوی احمد دین جواب دادی چی دا الفاظ دکفر دی، قائل یی مرتددی او دمرتد طلاق واقع کیږی ددی وجه څخه بی له حلاله دده ښځه به ده ته جائز نه وی ددی

---

(۱) ایضا کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۵ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۴ مطلب فی طلاق المدهوش. ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۵ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفیر

(۳) لان الطلاق لایقع من النساء (ایضا باب نکاح الکافر ج۲ ص ۵۳۲ ، ط. س. ج۳ ص ۱۹۰). ظفیر

(۴) لا یجب علی الزوج تطلیق الفاجرة (ایضا فصل فی المحرمات ج۲ ص۴۰۲، ط. س. ج۳ ص۵۰) لوزنت امراة رجل لم تحرم علیه (ردالمحتار فصل فی المحرمات ج۲ ص ۳۸۲. ط. س. ج۳ ص ۳۴). ظفیر

(۵) ففی حالة الرضاء ای غیر الغضب والمذاکرة تتوقف الأقسام الثلاثة (من الکنایات المذکورة) علی نیة للاحتمال القول له بیمینه في عدم النیة الخ وفي الغضب توقف الأولان إن نوی وقع وإلا لا وفي مذاکرة الطلاق یتوقف الأول فقط ویقع بالأخیرین وإن لم ینو (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق باب الکنایات ج۲ ص۲۴۰، ط. س. ج۳ ص ۳۰۰). ظفیر

څخه علاوه دوهم اودریم جواب دعدم وقوع دطلاقو دی، په دی صورت کی ستاسو څه تحقیق دی؟

جواب: په دی صورت کی داحقر په نزد مخکی جواب صحیح دی یعنی حکم دارتداد به په دی صورت کی وی بی له حلالی به دابنځه مطلقه ثلثه داول خاوند سره نکاح نه سی کولی [1] لکه چی په درمختار اوشامی کی تصریح ده چی ردة حکم دطلاق نه باطلوی.

په درمختار اوشامی کی تصریح ده: فلا يحلها وطؤ المولى ولا ملك امة بعد طلقتين او حرة بعد ثلث وردة وسبى الخ (درمختار) قال في الشامي أي لو طلقها ثنتين وهي أمة ثم ملكها أو ثلاثا وهي حرة فارتدت ولحقت بدار الحرب ثم سبيت وملكها لا يحل له وطؤها بملك اليمين حتى يزوجها فيدخل بها الزوج ثم يطلقها كما في الفتح ثم قال بعد اسطر: فوجه الشبه بين المسألتين أن الردة واللحاق والسبي لم تبطل حكم الظهار واللعان كما لم تبطل حكم الطلاق الخ ص۵۳۹ جلد۲ شامی [2].

دنشي په حالت کی یی طلاق ورکی خوخاوند ته یاد نه دي ښځه وایی اوڅه شاهد هم نسته نو څه حکم دی؟

سوال: (۱۵۲) یوسړی په حالت دنشه کی دری واره دخپلی ښځی نوم واخیستی اوطلاق یی ورکی چی څه ماتاته طلاق درکړیدی خوسړی ته خپل ویل معلوم نه دی صرف ښځه وایی چی تا ماته داسی وویل او ددی بل څه شاهد هم نسته نوپه دی صورت کی طلاق صحیح سو اوکه نه؟

جواب: دسکران طلاق دصحیح مذهب موافق کبری نوپه صورت مسئوله کی چی کله ښځه په دی اقرار کوی اوخاوند هم انکار نه کوی نوپه ښځی دری طلاقه واقع سوه اوس

---

[1] ددی مطلب دادی چی دکفر دکلماتو دوجه غلام رسول مرتد سو اوتر اوسه یي تجدید دایمان نه دی کړی چی کال وروسته ده خپلی ښځی ته طلاق مغلظ ورکی نوپه حالت دارتداد کی دی جواب دطلاق ورکی نودا دده پر ښځی واقع سو اوس دتجدید دایمان څخه وروسته دی پخوانی ښځه بی دحلالی څخه نه سی ساتلی: ويقع طلاق زوج المرتدة عليها ما دامت في العدة لأن الحرمة بالردة غير مؤبدة فإنها ترفع بالإسلام فيقع طلاقه عليها في العدة الخ قلت وهذا إذا لم تلحق بدار الحرب ففي الخانية قبيل الكنايات المرتد إذا لحق بدار الحرب فطلق امرأته لا يقع وإن عاد مسلما وهي في العدة فطلقها يقع والمرتدة إذا لحقت فطلقها زوجها ثم عادت مسلمة قبل الحيض فعنده لا يقع وعندهما يقع (ردالمحتار باب نكاح الكافر ج۲ ص۵۳۹. ط. س. ج۳ ص۱۹۳) ددی څخه معلومه سوه چی دارتداد څخه وروسته په عده کی هم طلاق واقع کیږی خو دارتداد څخه وروسته دعده دتیریدو څخه وروسته که چیري مرتد خپلی ښځی ته طلاق ورکی نو دپورتني تفصیل څخه معلومیږی چی طلاق به واقع نه وی په صورت مسئوله کی غلام رسول دکلماتو دکفر څخه یوکال وروسته طلاق ورکی نودا صراحت ضروری وو چی که ده دا طلاق مغلظ دعدی دختمیدو څخه مخکی ورکړی وی نو واقع سو او اوس حلاله ضروري ده اوکه چیري دعدت دتیریدلو څخه وروسته دا طلاقِ مغلظه ورکول سوی وي نودا طلاق به واقع نه وي، والله اعلم. ظفیر مفتاحی

[2] وګوره ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص ۷۴۱ ، ط. س. ج۳ ص ۴۱۲. ظفیر

بې له حلالې ددوی په مینځ کې دحلت هیڅ صورت نسته په هدایه کې دی: طلاق السکران واقع الخ لانه زال عقله بسبب هو معصیة فجعل باقیا حکما زجرا له (۱).

دغضب دحالت طلاق واقع کیږي اوکه نه؟ سوال: (۱۵۳) زید چې نیك سړی دی خپلې منکوحې موطوئة ته یې وویل په سخت غضب اودغصې په حالت کې تاته یوطلاق ښځې وویل چې ماته دطلاقو ضرورت نسته اوبیا زید په سخته غصه کې وویل دری طلاقه، دری طلاقه، سل طلاقه، چې په دې کې دزید خور راغله اوزید ته یې وویل چې په هوش کې سه ستا هوش پرځای نه دی، زید وویل زه په هوش کې یم، دغصه ختمیدو څخه پس زید خپلې خور ته وویل چې تا ماته وویل په هوش کې سه اوما داچې زه په هوش کې یم نه دی ویلي دزید نیت هم دطلاق ورکولو نه وو او ددوو ښځو اودیو سړي دشاهدی څخه معلومه سوه چې دزید هوش اوحواس پرځای نه وه، سترګې یې سرې وی او پټکی یې دسر څخه غورځیدلی وو او لاس او پښې یې رپیدل خو زید وایې چې ماته دطلاق علم سته، نوطلاق واقع سو اوکه نه؟ که واقع وی نو په شامی جلد ثاني مصری ص۵۸۷ کې چې کم دغضب دحالت تشریح کړیده نو ددې څه مطلب دی؟

جواب: په دې باره کې مخکې علامه شامي دحافظ ابن قیم قول نقل کوی اوتحقیق کوی چې دهغه حاصل دادی چې که غصه اوغضب دې درجې ته رسیدلی وی چې دده حالت بالکل دلیوني وی اوده ته هوش اوخبر نه وی چې دی څه کوی نوپه دې حالت کې طلاق نه واقع کیږی که دمبادی دغضب اودمنتهاء دغضب مینځنی حالت وی لکه چې دصورت مسئوله څخه معلومیږی نو ابن قیم په دې کې هم عدم وقوع دطلاق راجح ګڼی اوداحنافو مذهب په دې صورت کې دوقوع دطلاقو دی کما فی الشامی: لکن اشار الی مخالفته فی الثالث حیث قال: ویقع الطلاق من غضب خلافا لابن القیم (۲). په آخر کې علامه شامی دفتح القدیر او دخانیه څخه یوه مسئله نقل کړیده چې پردې دلالت کې چې په حالت دغضب طلاق واقع کیږی اومسئوله صورت ددې مطابق دی، هغه مسئله داده: لو طلق فشهد عنده اثنان أنك استثنیت وهو غیر ذاکر وإن کان بحیث إذا غضب لا یدري ما یقول وسعه الأخذ بشهادتهما وإلا لا الخ (۳) ثم ذکر الاشکال والجواب عنه فراجعه حاصله وقوع الطلاق فی مثل الصورة المسئولة عنها (۴). غرض داچې په صورت

(۱) هدایه کتاب الطلاق ج۲ ص ۳۳۸ – ۳۳۹. ظفیر
(۲) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۷ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۴. ظفیر
(۳) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۷ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۴. ظفیر
(۴) وګوره ردالمحتار للشامی کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۷ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۴. ظفیر

مسئوله کی دری طلاقه واقع سوه بی له حلالې داول خاوند دپاره هیڅ صورت نسته فقهاء کرامو چی کم اقسام دکنایاتو اواقسام دمطلق تفصیل کوی دهغه څخه هم ښکاره کیږی چی دغضب دحالت طلاق واقع کیږی باقی هغه غضب چی بالکل دلیونتوب حالت سی نو هغه به څینی وتلی وي چی دا لیونتوب دی او دسترګو سره کیدل وغیره په دی حالت کی دلیل نه دی په غصه کی اکثره داسی کیږی په احادیثو کی دی: الا ترٰی الی انتفاخ اوداوجه واحمرار عینیه الحدیث (۱) او کما قال رسول الله ﷺ . اوپه ابوداود کی دی: استبت رجلان عند النبی ﷺ جعل احدهما تحمر عیناه وتنفخ اوداوجه الحدیث (۲).

خاوند انکار کوی اوشاهد شاهدی ورکوی نوڅه حکم دی؟ سوال: (۱۵۴) دیوسړی په باره کی څلور شاهدان شاهدی ادا کوی چی ده خپلی ښځی ته طلاق ورکی اونور خلګ وایی چی موږ نه دی اوریدلی نوطلاق به واقع وی اوکه نه؟ اوخاوند انکار کوی.

جواب: په شاهدانو کی چی دوه شاهدان هم عادل وی (۳) نوطلاق به واقع وی اوانکار دخاوند به مقبول نه وی.

چی خاوند منکردی او په شاهدانوکی اختلاف دی نوڅه حکم دی؟ سوال: (۱۵۵) ښځه وایی چی خاوند ماته دری طلاقه راکړیدی اوخاوند منکردی اودوه شاهدان دی خودغه وخت دواړه موجودنه وه په بل مجلس کی ددوی په مخکی خاوند اقرار کړیدی اوپه دوی کی یو دطلاقو اقرار کوی اوبل وایی چی دطلاقو اقرار یی نه دی کړی بلکی دایی ویلی دی چی ښځه به نه ساتم نو ایا طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: چی کله خاوند منکردی دطلاقو څخه او دشاهدانو په خپل مینځ کی اختلاف دی نو ددی وجه څخه په مسئوله صورت کی به طلاق ثابت نه وی او دښځی دعوه خطاده او قول دخاوند معتبر دی. کما فی الشامی في شرح قول الدرالمختار وکذا تجب مطابقة الشهادتین لفظا ومعنٰی بطریق الوضع قوله بطریق الوضع ای بمعناه المطابقی وهذا جعله الزیلعی تفسیرًا للموافقة فی اللفظ الخ (۴).

ګونګی په ژبه دحال یعنی په اشاره سره ښځه پریښوولہ نوطلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (۱۵۶) زید پیدائشی ګونګی دی خو دعقل دپوهي اودګتې تاوان اوڅه دحرام او حلال

(۱) مشکوٰة باب الامر بالمعروف ص ۴۳۷. ظفیر

(۲) ابوداود باب مایقبل عند الغضب ج۲ ص ۳۰۳. ظفیر

(۳) ونصابها من الحقوق سواء کان الحق مالا اوغیره کنکاح وطلاق ووکالة الخ رجلان اورجل وامراتان (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الشهادات ج۵ ص ۵۱۵). ظفیر

(۴) وګوری ردالمحتار شامی کتاب الشهادات الاختلاف فی الشهادات ج۲ ص۵۳۹. ظفیر

تمیز هم لری او روژه اولمونځ په اشاره اداء کوی دکور اودمحلی خلګ دده په اشاره باندی پوهیږی دشپی په وخت یی دخپلی ښځی څخه څه ناروا امر کیدل ولیدل اوپه غصه کی راغی خپل پلار او ورور اوځو ښځو ته یی په اشاره اوژبه سره وویل چی دامی پرینښووله او ومی ایستله آیا دده ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: دطلاق اخرس باشارته المعهودة واقع دی کما في الدرالمختار: او اخرس ولو طاريا ان دام للموت به يفتى [۱] الخ واستحسن الكمال اشتراط كتابته بإشارته المعهودة فإنها تكون كعبارة الناطق الخ وفی الشامی وطلاق المفهوم بالاشارة اذا كان دون الثلاث فهو رجعی كذا فی المضمرات [۲]. (نو معلومه سوه چی په دی معینی اشاری سره به طلاق وسی، ظفیر).

نشه یی وکړه چی کله یې هوش نه وو نو طلاق یی ورکی نو وسو اوکه نه؟ سوال: (۱۵۷) زیدته څو کسانو بنګي داندازی څخه زیاتي ورکړی چی په دی سره دده هوش اوحواس ولاړه په حالت دنشه کی یی دده ښځه دده په مخکی راوسته او ورته وی ویل چی دیته طلاق ورکړه نوپه حالت دسکر کی زید دیته طلاق ورکی نوطلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: دنشی په حالت کی په طلاق ورکولو سره طلاق کیږی کذا فی کتب الفقه نو ددی سړی پرښځی په دی صورت کی طلاق واقع سو [۳].

صرف ددوو ښځوپه شاهدی سره طلاق نه ثابتیږی: سوال: (۱۵۸) الله رکهی نومی ښځه وایی چی ماته زما خاوند طلاق راکړیدی خوپه دی مجلس کی په خپله موجود نه ؤ بلکه عبد الوحید او مقبول احمد نومي سړی اوخورشیدی، بیګم، زینب اوحسینه نومي ښځی موجودي وی دټولو بیان دی چی زموږ په مخکی یی طلاق ورکړیدی داعرض دی چی حسینه او خورشیدی نومي ښځی دلمانځه پایبندی دی او زینب اوبیګم او عبدالوحید دلمانځه پایبنده نه دی نوپه دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟ دشاهدانو بیانونه د

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۴ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۱. ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۴ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۱. ظفیر

(۳) ويقع طلاق كل زوج بالغ عاقل الخ ولو سكران ولو بنبيذ اوحشيش او افيون اوبنج زجراً به يفتى تصحيح القدوری واختلف التصحيح فيمن سكر مكرها (درمختار) وفی التتارخانية طلاق السكران واقع اذا سكر من الخمر والنبيذ وهو مذهب اصحابنا (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۲ - ۵۸۴. ط. س. ج۳ ص۲۳۵) اوکه نشه په زور باندی سوی وی نوپه دی حالت دطلاقو کی اختلاف دی خو راجح داده چی طلاق واقع نه دی: فصحح فی التحفة وغيرها عدم الوقوع وجزم فی الخلاصة بالوقوع قال فی الفتح والاول احسن لان موجب الوقوع عند زوال العقل ليس الا النسب فی زواله بسبب محظور وهو متنف وفی النهر عن تصحيح القدوری انه التحقيق (رد المحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۳). ظفیر

استفتاء سره لګیدلی دی.

جواب: په دی صورت کی شرعي نصاب دشاهدی موجود نه دی ځکه چی صرف دوی ښځی لمونځ ګذاری دی حسینه او خورشیدی نو ددوی شاهدی کافي نه ده نو ددی وجه څخه دخاوند قول معتبر دی او طلاق به ثابت نه وی (۱).

<u>یو سړی ښځی ته دا وویل چی زه ستا ښځه نه یم اوته هم زما خاوند نه یی نوځه حکم دی؟</u>

سوال: (۱۵۹) یوسړی خپلی ښځی ته دغصی په حالت کی دری واره دا الفاظ وویل چی زه ستا ښځه نه یم اوته می خاوند نه یی نوپه دی ویلو سره طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دی ویلو سره هیڅ نه کیږی طلاق واقع نه دی بیا دداسی ویلو څخه ځان ساتل پکاردی (۲). فقط

<u>په غلط مشهوریدو سره طلاق نه کیږی</u>: **سوال**: (۱۶۰) دمصاحب علی او دده دښځی په مینځ کي دډیری مودی راهیسی خفګان دی څوکسانو دمصاحب علی څخه په ناجوړی او په صحت کی پوښتنه وکړه چی آیا تاخپلی ښځی ته طلاق ورکړیدی نوده جواب ورکی چی نه ما طلاق ورکړیدی اونه زه خفه یم صرف دا دخپل پلار کره تللی ده چی کله یی هم زړه وغواړی نوراځی دی خپل کور یی سته خو دوفات دمصاحب علی څخه وروسته غلام مصطفی چی هغه ته مصاحب علی ټول جائیداد هبه کړیدی داغلطه مشهوره کړه چی مصاحب علی خپلی ښځی ته طلاق ورکړیدی آیاپه دی غلط مشهوریدو سره طلاق ثابت سو اوښځه به دخپل خاوند دترکی څخه محرومه وی اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی دخلکو دا مشهورول چی متوفی خپلی ښځی ته طلاق ورکړی وو حال دادی چی دمتوفی ښځه ددی څخه انکار کوی خطا اوباطل دی دخلکو په ویلو دخاوند دمرګ څخه وروسته طلاق نه سی ثابتیدی خصوصا چی کله ددوی خودغرضی معلوم وی علاوه ددی څخه که دخاوند طلاق ورکول په مرض الموت کی ثابت هم سی او دعدی دختمیدو څخه مخکی خاوند مړسو نوښځه بیا هم دخاوند په ترکه کی وارثه ده. کما فی الدرالمختار فلو ابانها وهو کذالك ومات فیه بذلك السبب ورثت هی الخ (۳).

---

(۱) ونصابها لغیرها من الحقوق الخ کنکاح وطلاق رجلان الخ اورجل وامراتان الخ ولا تقبل شهادة اربع بلارجل (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الشهادات ج۴ ص ۵۱۵ – ۵۱۶). ظفیر

(۲) دطلاقو مالك سړی دی ښځه نه ده نو په دی اساس دښځی په دغه جمله ویلو سره دطلاق دوقوع سوال نه پیدا کیږی. انما الطلاق لمن اخذ الساق (ابن ماجه ۲۰۱۵۰، شامی ج۳ ص ۲۴۲). ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب طلاق المریض ج۲ ص۷۱۷، اذا طلق الرجل امراته فی مرض موته طلاقا بائنا فمات وهی فی العدة ورثته (هدایه باب طلاق المریض ج۲ ص۳۷۰، ط. س. ج۳ ص ۳۸۶ – ۳۸۷).

خاوند دطلاقو څخه انکارکوي اوبل يې اقرار کوي خوشاهد نسته نوڅه حکم دي؟ سوال: (۱۲۱) دزيد يو زوی دی زيد دده څخه خفه دی زيد خپلې ښځې ته وايي چې ته زوی ته ووايه که تاپه نګينه کې شکل وښووی نودا ستا پرمور دری طلاقه زيد اودده دښځې ماسوا بل دريم سړی نه وو موجود او دزيد ښځې خپل زوی ته داپيغام ورسوی او زوی ددی نګينه څخه دباندي ولاړی مذکوره بيان دزيد دښځې دی زيد داوايي چې ما دمور لفظ نه دی ويلی بلکې دامي وويل چې ته ده ته ووايه که دی دلته شکل ښکاره کړی نو پرده دری طلاق دی.

جواب: چې کله دوه عادل سړی يا يوسړی او دوی ښځې دلفظ دمور ويلو شاهد نه وی او زيد ددی لفظ څخه انکار کوی نوقول دزيد معتبردی اودزيد پرښځه به طلاق واقع نه وی هکذا فی کتب الفقه (۱).

په زور سره طلاق اچول کيږي: سوال: (۱۲۲) زيد نرښځې دی رقصونه کوي غزلی اوډول وهی دښځې په حقونو کې هميشه کمی کوی دښځې دوارثانو دزيد څخه دجبری طلاق اچولو اراده ده نوڅه حکم دی؟

جواب: دزيد څخه که جبری طلاق واچول سی نودا طلاق واقع کيږی کما صرح به فی الدر المختار وغيره (۲).

په مسئوله صورت کې طلاق ونه سو: سوال: (۱۲۳) يوه ښځه دخاوند څخه پټه دپلار کره ولاړه وروسته يې خاوند ته وليکل چې تا ماته طلاق راکړيدی اوکه ته دطلاقو څخه انکار کوی نودلته راسه اوفيصله وکړه تاته داتو ورځو مهلت دی که په يوه هفته کې رانغلې نوماته دنکاح کولو اختيار دی خاوند ددی ليك څخه څه جواب ورنه کې اونه په خپله ولاړی نودده پرښځې طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: که په واقع کې خاوند مخکې طلاق نه وی ورکړی اوخاوند ته دطلاقو څخه انکار دی نوصرف دښځې په ليکلو اوخاوند ته په نوټس ليږلو اوڅه جواب نه ورکولو سره هيڅ قسم طلاق نه واقع کيږی او دښځې داويل خطادی ځکه چې دښځې هيڅ اختيار دطلاق يې له اختيار ورکولو دخاوند نسته (۳). فقط

(۱) ونصابها لغيرها من الحقوق سواء کان الحق مالا او غيره کنکاح وطلاق الخ رجلان الخ او رجل وامرتان (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الشهادات ج۴ ص۱۵۱). ظفير

(۲) ويقع طلاق کل زوج بالغ عاقل الخ ولو مکرها فان طلاقه صحيح لا اقراره بالطلاق (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۷۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۳۵). ظفير

(۳)حديث نبوی دی: انما الطلاق لمن اخذ بالساق (ابن ماجه ص۱۵۰، شامي ط. س. ج۳ ص۲۴۲) طلاق دسړی =

دطلاق په طلب کولو یی وویل چي ان شاء الله طلاق نوطلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (۱۲۴) هندي دزیدزوجي دزید څخه طلاق وغوښتی زیدوویل چي ان شاء الله تاته طلاق دی، په دې صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دې صورت کي طلاق واقع نه سو نکاح باقي ده. (۱) فقط

زید عُمر ته اضافي طلاق ورکی، نوڅه حکم دی؟ سوال: (۱۲۵) زید عمر ته اضافی طلاق ورکی اوعمر دمفهوم دموصوفه طلاقو څخه بالکل لا علمه دی نوطلاق اضافی واقع کیږی اوکه نه؟ اوپه مذهب دامام ابوحنیفه یا دصاحبینو رحمهم الله بناء پراضافی طلاقو یو داسي شی سته چي دی عمل کولی سی یاپه وجه دبی خبری په نورو مذهبونو عمل کولی سی؟

جواب: په شامی کی یی ددی متعلق داتحقیق کړیدی چي دامام محمد څخه چي کم په دی باره کی روایت دعدم وقوع دطلاق دی داضعیف دی اوپه دی فتوٰی نه سی ورکول کیدی: لايقال إذا كان ذلك قول محمد فكيف لا يفتيه به لما علمت من أن ذلك رواية عن محمد وأن قوله كقول الشيخين بالوقوع وأن ما في الظهيرية لا ينافي ذلك كما قررناه آنفا وليس للمفتي الإفتاء بالرواية الضعيفة وكونها أفتى بها كثير من أئمة خوارزم لا ينافي ضعفها ولذا تقدم عن الصدر أنه لا يحل لأحد أن يفعل ذلك الخ. (۲) اوددی څخه یی لږ مخکی دالیکلی دی: يعني ان المفتي لا يفتي صاحب الحادثة بما يتوصل به إلى فسخ اليمين فلا يقول له ارفع الأمر إلى شافعي او أحكمه في ذلك أو استفته بل يقول يقع عليك الطلاق لأن عليه أن يجيب بما يعتقده الخ (۳). فقط

پلار شرط ولیکی اوښځی والا وویل که زه دشرطونو خلاف وکړم نودرواغجن به یم نوپه صورت دخلاف ورزی کی څه حکم دی؟ سوال: (۱۲۶) دزید پلار خالد دا اقرارنامه دهندی مورته ولیکله چي ترڅه وخته پوري دهندی مور دهندی دزید په نکاح کی ساتل غواړی نو صحیح دی اوچي کله وغواړی جلا دی کړی زید دا الفاظ وایي چي زما پلار په اقرار نامه کی کم شرائط لیکلی دی که زه څه جګړه خلاف ددی شرطونو وکم نو درواغجن به یم زید تراوسه پرخپلو شرطونو قائم دی خواوس دی خپله ښځه هنده خلاف دشرطونو

حق دی دښځی په وینا طلاق نه واقع کیږی. ظفیر

(۱) واذا قال لامراته انت طالق ان شاء الله تعالى متصلا لم يقع الطلاق لقوله ﷺ من خلف بطلاق اوعتاق وقال ان شاء الله متصلا به لاحنث عليه (هدايه فصل فى الاستثناء ج۲ ص ۳۲۹). ظفير

(۲) و (۳). وګوری ردالمحتار كتاب الطلاق مطلب فى فسخ اليمين المضافة الى الملك ج۲ ص۷۸۳، ط. س. ج۴ ص۳۴۷. ظفير

داقرارنامې څخه خپل کور علاقه غیر ته بیول غواړي نو داقرارنامی په خلاف ورزی کولو به طلاق عائد وی اوکه څه حکم به وی؟

جواب: شرعا په دی صورت کی پرهنده به طلاق واقع نه وی ځکه چی دزید دپلار یعنی دخاوند دپلار اقرار په باره دطلاق کی معتبر نه دی اوزید په دی الفاظو سره شرطونه کړیدی چی که زه څه جګړه خلاف ددی شرطونو وکړم نو درواغجن به یم په دی کی ذکر دطلاق نسته ددی وجه څخه په دی صورت کی پرهنده به طلاق واقع نه وی ([1]).

<u>دوه طلاقه رجعي یو په بل پسی یی ورکړل په دریم وار یی په ان شاء الله سره طلاق ورکی دا واقع نه سو</u>: **سوال:** (۱۲۷) زید خپلی ښځی هندی ته یورجعی طلاق ورکی اوهمدغه وخت یی رجوع وکړه یوه دوی میاشتی وروسته یی بیا یورجعی طلاق ورکی او همدغه وخت یی رجوع وکړه دیو کال څخه وروسته بیاده دی ښځی ته وویل چی تاته طلاق ان شاء الله په دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی طلاق واقع نه دی کذا فی الدرالمختار ([2]).

<u>دښځی نوم یی بدل کی اوطلاق یی ورکی نوڅه حکم دی؟</u> **سوال:** (۱۲۸) زید په وخت ددوهمی نکاح مخکی ښځی ته طلاق مغلظ ورکی خوزید دمخکی ښځی نوم په وخت دطلاق بدل کی مثلا دمنکوحی نوم هنده وو اوده کلثوم نوم واخیستی اوطلاق یی ورکی خو دمخکی ښځی دپلار اودځای دپیدا کیدو نوم زید صحیح واخیستی په وخت دطلاق کي، آیا دښځی په نوم بدلولو سره طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: چی کله داحاضره نه وی اونه دیته اشاره وسی اونوم دبل چا واخیستل سی نو دده پرمخکی ښځه به طلاق په دی صورت کی واقع نه وی لکه چی په درمختارکی دی: غلط وکیلها بالنکاح فی اسم ابیها بغیر حضورها لم یصح للجهالة وکذا لو غلط فی اسم بنته الا اذا کانت حاضرة واشار الیها فیصح ([3]). نو لکه څنګه چي په نکاح کی په غلط نوم نکاح نه کیږی همداسی په طلاق کی به هم طلاق واقع نه وی.

<u>په زورسره طلاق اچول کیږی اوکه نه؟</u> **سوال:** (۱۲۹) که یو سړی پرچا په زورسره دده ښځی

([1]) اذا اضاف الطلاق الی النکاح وقع عقیب النکاح الخ فاذا اضافه الی الشر وقع عقیب الشرط اتفاقا مثلا ان یقول لامراته ان دخلت الدار فانت طالق (عالمګیری کشوری الفصل الثالث فی تعلیق الطلاق ج۲ ۴۴۰ ط. ماجدیه ج۱ ص۴۲۰) او دلته نکاح ته اضافت نسته ځکه به طلاق واقع نه وی والله اعلم. ظفیر

([2]) قال لها انت طالق ان شاء الله متصلا الخ مسموعا بحیث لو قرب شخص اذنه الی فیه یسمع لا یقع للشك (در مختار) قوله بحیث اشار به الی ان المراد بالمسموع ما شانه ان یسمع وان لم یسعه المنثی لکثرة اصوات مثلا (رد المحتار کتاب الطلاق مطلب الاستثناء ج۲ ص ۷۰۰، ط. س. ج۳ ص ۳۶۸ - ۳۶۲). ظفیر

([3]) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب النکاح ج۲ ص ۳۷۸. ط. س. ج۳ ص۲۲. ظفیر

ته طلاق واچوی نودا به واقع وی اوکه نه؟ اوکه واقع وی نو دابن ماجه ددی حدیث څه مطلب دی چې ترجمه یې داده. الله ﷻ زما دامت څخه خطا اوچې څه ورڅخه په زور سره صادر سی معاف کړیدی؟

جواب: دده طلاق واقع کیږی (۱) ځکه چې په یوبل حدیث کې دی: ثلاث جدهن جد وهزلهن جد (۲) الحدیث. په دی کې نبی کریم ﷺ طلاق هم شمارلی دی.

دښځې دخولې څخه دکفر دکلمې دوتلو څخه وروسته یې دری طلاقه یې ورکړل نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۱۷۰) زید خپلی ښځې ته دکفر دکلمې دویلو څخه وروسته دری طلاقه په یوه مجلس کې ورکړل اوکال وروسته زید هم ددغه ښځې سره بې له شاهده په خپله عقد وکی نودا جائزدی اوکه نه؟

جواب: په کلمه دکفر سره تفریق کیږی (۳) بیا طلاق نه واقع کیږی اوکه کلمه دکفر نه وی سوی نو په یوه مجلس کې په دری طلاقه ورکولو سره دری طلاق کیږی (۴) اوبې له حلالې داول خاوند دپاره دابنځه حلاله نه ده.

دخاوند دولی طلاق به دده پرښځې واقع نه وی: **سوال**: (۱۷۱) که زید او دده ښځه په عمر دپنځو شپږو کالو دی او دزید پلار، نیکه یا اکا دزید ښځې ته دری طلاقه ورکړی نو طلاق به واقع وی اوکه نه؟

جواب: دنابالغ طلاق نه واقع کیږی اونه دنابالغ دپلار نیکه وغیره طلاق واقع کیږی نو درجوع ضرورت نسته نکاح ددوی قایمه ده قال ﷺ الطلاق لمن اخذ بالساق (۵). وقال ﷺ رفع القلم عن ثلاثة الحدیث (۶).

طلاق ورکوم یې وویل نوطلاق واقع سو؟ **سوال**: (۱۷۲) دزیدزوی خالدخپلی ښځې ته وویل چې زه تاته طلاق درکړم او دخالد پلار زید وایی چې زه تاته طلاق درکوم او دخپل پلار

(۱) بخلاف الهازل واللاعب فانه یقع قضاء ودیانة لان الشارع جعل هزله به جدا فتح (الدرالمختار علی هامش رد المحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۵ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲). ظفیر

(۲) مشکوٰة باب الخلع والطلاق فصل ثانی ص ۲۸۴، مخ ته ددی تشریح په خپله په حدیث پاك كې موجوده ده: النكاح والطلاق والرجعة رواه الترمذی (ایضا). ظفیر

(۳) وارتداد احدهما فسخ عاجل بلاقضاء (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب نكاح الكافر ج۲ ص۵۳۹، ط. س. ج۳ ص ۱۹۳). ظفیر

(۴) والبدعی ثلاث متفرقة اواثنتان بمرة الخ (درمختار) ذهب جمهور الصحابة والتابعین ومن بعدهم من ائمة المسلمین الی انه یقع ثلاث متفرقة وكذا بكلمة واحدة بالاولی (ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص ۵۷۲، ط. س. ج۳ ص۲۳۲). ظفیر

(۵) ابن ماجه ص ۱۵۰. ظفیر

(۶) مشكوٰة باب الخلع والطلاق ص ۲۸۴. ظفیر

کره څه اودده پلار ځو واره داکلمه وویله دښځی پلار داکور ته راوسته په دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: چی کله خالد خپلی ښځی ته وویل چی زه تاته طلاق درکوم نو په دی سره دده پر ښځی یوطلاق واقع سو (۱) نو که خالد دری واره یا زیات داکلمه وویل نو دده پر ښځی به دری طلاقه واقع وی او دا ښځه دخالد دنکاح څخه ووتله.

دتیر جواب متعلق سوال: **سوال**: (۱۷۳) دلوړي مذکوره استفتاء متعلق بیا داپوښتنه کوو چی داوعده ده اوکه بالفعل تطلیق دی که څه هم دجواب احتمال ثانی ښکاره سویدی؟

جواب: که ده داویلی وی چی طلاق درکړم نوداصریح استقبال دی اووعده ده اوپه صورت مذکوره کی ده درکوم ویلی دی چی په ښکاره حال دی اوپه حال سره طلاق واقع کیږی په شامی کی دی. ولأن المضارع حقیقة في الحال مجاز في الاستقبال کما هو أحد المذاهب وقیل بالقلب وقیل مشترك بینهما وعلی الاشتراك یرجع هنا إرادة الحال بقرینة کونه إخبارا عن أمر قائم في الحال (۲) الخ. غرض دادی چی په حال سره طلاق واقع کیږی اود (درکوم) لفظ څخه په ښکاره حال مراد دی که څه هم احتمال سته چی مراد داوی چی بیا به یې درکوم خودا احتمال خلاف دښکاره دی.

دغصي طلاق واقع کیږي: **سوال**: (۱۷۴) زید په غصه کی خپلی ښځی ته وویل یوطلاق، دری طلاقه، پنځه طلاقه اوس زید وایی چی ماته په غصه کی هیڅ هوش نه وو ماته پته نسته چی ما څه ویلی دی نوپه دی صورت کی شرعا څه حکم دی چی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی دزید پرښځی دری طلاقه واقع سوه، ښکاره ده چی طلاق اکثره په غصه کی اچول کیږی اوغصه فقهاؤ قرینه دوقوع دطلاقو په بعض کتابونو کی لیکلی ده خو داهم په بعضو کتابونو کی تصریح سته چی که غصه دومره زیاته وی چی حد دلیونتوب ته رسیدلی وی اودغه وخت ده ته څه هوش نه وی نو ددغه وخت طلاق نه کیږی خو په معمولی غصه کی په وقوع دطلاقو کی هیڅ شبهه نسته (۳) او ددری طلاقو څخه بی له حلالی زید ددی سره نکاح نه سی کولی.

دلیونی څخه طلاق داسی واخیستل سوچی دی پوهیدی نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۱۷۵) هندی

---

(۱) لان المضارع حقیقة فی الحال مجاز فی المستقبل الخ (ردالمحتار کتاب الطلاق باب تفویض الطلاق ج۲ ص ۷۵۷ . ط. س. ج۳ ص ۳۱۹). ظفیر

(۲) ردالمحتار باب تفویض الطلاق ج۲ ص ۷۵۷ ، ط. س. ج۳ ص ۳۱۹. ظفیر

(۳) ویقع طلاق من غضب خلافا لابن القیم (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۷ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۴). ظ

خپل لیونی خاوند ته وویل یا خو ماپه خپل کور کی اوسیدو ته پریږده او یا طلاق راکړه چی زه خپله دوهمه نکاح وکړم مجنون په کور کی داوسیدو څخه منع کړه اوپه اشاره سره یی وویل چی دکلی څو کسان راجمعه کړه کسان جمع سوه مجنون خپلی ښځی هندی ته په اشاره وویل چی مهر معاف کړه هنده پوه سوه اووی ویل چی مامهر معاف کی او بیایی دمعافی دمهر کاغذ هم ولیکی لیونی داکاغذ په حفاظت سره په خپل دستمال کی وتړی اوپر طلاقنامه یی ګوته دټولو په مخکی ولګوله نوپه داسی حالت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: لیونی ته که کله هوش راسی نو دده حکم یی دهوښیار هلك په شان لیکلی دی یعنی دده دا تصرفات که ولی اجازه ورکړی نوصحیح دی کني نونه دی صحیح او دطلاق اجازه ولی هم نه سی ورکولی. کما فی الدرالمختار وان ضارا کالطلاق الخ لا وان اذن به ولیها الخ (۱) خو دامام محمد مذهب دادی چی په جنون حادث کی دیو کال مهلت دی لیونی ته ورکول سی که دی ښه نه سو نوقاضی دی تفریق وکړی اوپر دی فتوٰی ورکول سویده نو دلیونی خاوند ته دی دیو کال مهلت ورکړی که دی ښه نه سو نودیو مسلمان قاضی په ذریعه دی تفریق وسی.

<u>بالغ سو نوطلاق وسو</u>: **سوال**: (۱۷۲) منا او بهادر دوه وروڼه دی مشر منا اوکشر بهادر دی دبهادر واده په نابالغتیا کی سوی وو ښځه ځوانه وه او بهادر نابالغ منا بهادر ته وویل ته طلاق ورکړه اوزه به ورسره نکاح وکړم ددیوبند څخه معلومه سوه چی دنابالغ طلاق نه کیږی شپږ میاشتی وروسته منا بهادر ته وویل اوس ته بالغ یی طلاق ورکړه خلاصه دا چی څنګه خبری اتری وسوی خو دبهادر څخه یی طلاق واخیستی دری ورځی وروسته منا دبهادر دښځی سره نکاح وکړه نوپه دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟ اوعده په کار وه اوکه دمنا نکاح بی دعدی تیریدو صحیح سوه؟

۲\ په حالت دبلوغ کی دعمر اعتبار به وی اوکه دنورو علامو؟

جواب: په دی صورت کی طلاق واقع سو په دی شرط چی بهادر بالغ وی یعنی چی پنځلس کاله یی پوره سوی وی اومناچی کمه نکاح دری ورځی وروسته وکړه نوکه بهادر دخپلی ښځی سره صحبت او کوروالی نه وی کړی او دکوروالی اودخلوت څخه یی مخکی طلاق ورکړی وی نو ددی عده نسته اودعدی څخه مخکی هم نکاح جائزده اوکه خلوت اوصحبت سوی وی نوپردی عده واجبده اودعدی څخه مخکی نکاح صحیح نه ده.

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الماذون ج۵ ص۱۵۰، واما الذی یجن ویفیق فحکمه کممیز ونهایة (ایضا کتاب الحجر ج۵ ص۱۲۳). ظفیر

۱۲ په دی حالت کی به ددی عمر کتل کیږي که دپنځلسو کالو عمر یی پوره سوی وی نو دی به بالغ وی اوبلي علامي ته به نه گورو (۱).

دطلاق په وخت دشاهد او دقاضی شرط هیڅ ځای هم نسته: سوال: (۱۷۷) آیا په قرآن پاك کی سته چی طلاق به هلته کیږی چی دڅلورو شاهدانو اودقاضی په مخکی ورکول سی؟

جواب: داسی هیڅ ځای هم په قرآنکریم کی نسته.

گونگی چی دری کانړی واچوی نو دابه طلاق نه وی: سوال: (۱۷۸) زید گونگی دی دده ښځی دده څخه دخلاصیدو دا صورت اختیار کی چی ده ته یی ددرو کانړو دغورزولو وویل نو دگونگی په دی فعل سره به دری طلاقه واقع وی اوکه نه؟

جواب: په درو کانړو غورزولو سره طلاق نه کیږی په درمختار کی دی: واراد بما اللفظ او مما یقوم مقامه من الکتابة المستبینة او الاشارة المفهومة فلا یقع بالقاء ثلثة احجار الیها. شامی (۲).

په طلاق ورکولو سره لفظ دان شآء الله کرار ووایی نوڅه حکم دی؟ سوال: (۱۷۹) که طلاق داسی ووایی چی کرار لفظ دان شاء الله ووایی مثلاً داسی ووایی چی زه به دتهولو په مخکی دری طلاقه ورکوم خوان شاء الله په زړه کی ضرور ووایی او همداسی یی کړیدی یعنی ان شاء الله یی کرار وویل چی چا وانه وریده نودا طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: که ان شاء الله دطلاق سره څوك داسی ووایی چی که څوك خپل غوږ دده دخولی سره ولگوی نووابه یی وری نودا استثناء معتبرده یعنی طلاق به نه وی واقع اوکه صرف په زړه کی یی ووایی اوپه ژبی سره یی داسی ونه وایی نوطلاق به واقع وی اواستثناء به صحیح نه وی په درمختار کی دی: قال لها انت طالق ان شاء الله متصلا مسموعا بحیث لو قرب شخص اذنه الی فمه یسمع فصح استثناء الاصم لایقع الخ (۳).

نوم یی جلا کی اوطلاق یی ورکی خو په پوښتنی کولو یی وویل چی ماته نوم معلوم نه وو ددی وجه څخه می داسی وویل نوڅه حکم دی؟ سوال: (۱۸۰) یوسړی دخپلی ښځی نوم بدل کی اوطلاق یی ورکی مثلا داسی یی وویل پر آبیه خاتون بنت انور باندی طلاق او نوم ددې آبیه خاتون نه دی بلکه رجب بانو ده نو یوچا ددی سړی څخه پوښتنه وکړه چی تا نوم ولی بدل کی ستاپه زړه کی شرارت دی ده جواب ورکی چی زما په زړه کی شرارت

(۱) بلوغ الغلام بالاحتلام والاحبال والانزال الخ فان یوجد فیهما شیء فحتی یتم لکل منهما خمس عشرة سنة به یفتی (ایضا فصل بلوغ الغلام ج۵ ص ۱۳۲. ط. س. ج۳ ص ۱۵۳). ظفیر

(۲) ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص ۵۹۰، ط. س. ج۳ ص ۲۴۷. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج۲ ص ۷۰۰ - ۷۰۲، ط. س. ج۳ ص ۳۶۸ - ۳۶۶). ظفیر

نسته بلکی ماته دخپلی ښځی نوم نه وو معلوم ځکه می په دوهم نوم طلاق ورکی آیا په دی صورت کی نیت دطلاقو سته اوکه نه؟ اودمذکوره سړی ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: په مذکوره صورت کی چی کله مذکوره سړی په دوهم نوم اخیستو طلاق ورکی او خپلی ښځی ته یی اشاره هم ونه کړه نوبیا من حیث الدلیل قوی هم داده چی طلاق واقع نه سو ځکه چی اول خو دده الفاظ په تعین دنیت کی صریح نه دی، بیا که نیت یی وی هم نو بیاهم نیت په دی حالت کی څه فائده نه کوی پرباب دطلاقو حمل وی خو چی کله داسی نه دی نوبیا صرف نیت څنګه مفید کیدی سی حقیقی مدار خو صرف پر لفظ دی: قال فی البحر وفی المحیط الاصل انه متٰی وجدت النیة وغیر اسمها بغیره لایقع الخ لان بذالك الاسم تکون لامراة اجنبیة ولو بدل اسمها واشار الیها یقع بحر الرائق، مطبوعه مصر جلد۳ ص۲۷۳.

دنافرماني په وجه په حالت دغصه کی یی طلاق ورکی نو صحیح دی اوکه نه؟ سوال: (۱۸۱) زید هندی ته په وجه دنافرماني په حالت دغصه کی طلاق ورکی نوداسی طلاق ورکول صحیح کیدی سی اوکه نه؟

جواب: داسی طلاق واقع کیږی لکه چی په کتابونو دفقه کی په حالت دغضب یی قرینه دوقوع دطلاقو په بعضو کنایاتو کی ګرځولی دی او دارنګه ښکاره ده چی عادةً اکثره طلاق په حالت دغصه کی ورکول کیږی اوغصه دطلاقو باعث وی ([1]).

په نشه کی په طلاق ورکولو سره طلاق وسو: سوال: (۱۸۲) زید شراب وچیښل خو دده حواس صحیح وه په دی حالت کی یی خپله لور اوښځه را وبلل په دی سره دزید خواښی وویل چی ستا کره به نه ځی، اودری واره یی دا وویل چی ته طلاق ورکړه نوزید وویل: مور یی ګنم طلاق مي ورکی، په لاره کی دوو سړیانو دیو بل څخه وروسته ورسره ولیده پوښتنه یی وکړه چی تا خپلی ښځی ته څه وویل زید جواب ورکی چی موریی ګنم طلاق می ورکی داتو میاشتو څخه وروسته دواړه غواړی چی حق دزوجیت په یو طریقه قائم سی په دی صورت کی شرعا څه حکم دی؟

جواب: په دی صورت کی طلاق واقع سو خو مغلظ طلاق نه دی بی له حلالي داول خاوند سره ددی نکاح کیدی سی: قال فی الدرالمختار ویقع طلاق کل زوج بالغ عاقل ولو تقدیراً بدائع لیدخل السکران ولوعبدا اومکرها اوهازلا اوسکران الخ ([2]). (درمختار).

([1]) ویقع طلاق من غضب خلافا لابن القیم اهـ وهو الموافق عندنا لما مر (ردالمحتار کتاب الطلاق ج ص ۵۸۷، ط. س. ج۳ ص ۲۴۴ طلاق المدهوش). ظفیر

([2]) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۷۹، ط. س. ج۳ ص ۲۳۵). ظفیر

دوهم باب

طلاق په ذریعه دتحریر په کمو صورتونو کی واقع دی اوپه کمو صورتونو کی نه دی

طلاق نامه یی دبل په ذریعه ولیکله خو ښځی ته یی وویل نوطلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال:** (۱۷۳) یو سړی طلاق نامه ولیکله خو لاښځی ته یی نه ده ښکاره کړي نوطلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په شامی کی دی چی صرف په لیکلو سره طلاق واقع کیږی بلکه په شامی کی دا دی چی: ولو قال للکاتب اکتب طلاق امرأتی کان اقرارا بالطلاق وان لم یکتب (۱).

په لیکلو سره طلاق کیږی: **سوال:** (۱۸۴) دیو سړی ښځه وه دده ددوهم واده خبره وسوه په وخت دایجاب وقبول انجلی والا دی مجبوره کی چی مخکی ښځی ته طلاق ورکړی کنې نو عزت به مو ولاړ سی دی بی چاره مجبوراً طلاقنامه په لاس ولیکله اوپه خوله یی اقرار ونه کی نوآیا شرعًا طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی طلاق واقع سو. کذا صرح به فی الدرالمختار (۲).

یو سړی دښځی دپاره دری طلاقه ولیکل او ورته وی ویل که اوسیږی خو معافی وغواړه کنې نو طلاق نامه واخله: **سوال:** (۱۸۵) یو سړی په غصه کی خپلی ښځی ته په وثیقه نویس باندی دری طلاق ولیکل اودشاهدانوپه مخکی یی خپلی ښځی ته وویل چی داطلاقنامه ما ددی دپاره لیکلی ده چی که ستا طلاق اخیستل خوښ وی نوتر ماښامه پوری سوچ وکه اوماښام زما څخه داطلاق نامه واخله چی کم ځای ته دی خوښه وی هلته ولاړه سه که زماپه کورکی اوسیږی نوزما څخه دخپل قصور معافی وغواړه نودماښام څخه مخکی ښځه اوخاوند رضا سوه نوشرعا داطلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په شامی جلدثانی کتاب الطلاق کی دی: ولو قال للکاتب اکتب طلاق امراتی کان اقرارا بالطلاق وان لم یکتب (۳). ددی عبارته څخه واضحه ده چی په دی صورت کی دده پر ښځی دری طلاقه واقع سوه. وفی الحدیث ثلث جدهن جد وهزلهن جد النکاح والطلاق والعتاق. او کما قال ﷺ (۴).

---

(۱) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۷ – ۲۴۲، ثم المرسومة لاتخلو اما ان ارسل الطلاق بان کتب امابعد فانت طالق وکما کتب هذا یقع الطلاق وتلزمها العدة من وقت الکتابة (ایضا). ظفیر

(۲) کتب الطلاق ان مستبینا علی نحو لوح وقع ان نوی وقیل مطلقا نوی اولم ینو (الدرالمختار علی هامش رد المحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲). ظفیر

(۳) وګوره ردالمحتار کتاب الطلاق مطلب فی الطلاق بالکتابة ج۲ ص۵۸۹، ط. س. ج۳ ص۲۴۷ – ۲۴۲. ظفیر

(۴) وګوره مشکوة المصابیح باب الخلع والطلاق ص۲۸۲. ظفیر

پر یوکاغذ یې ولیکل دزید پر ښځې دری طلاقه اوپر دې یې دزید څخه دستخط واخیستی څه حکم دی؟ **سوال**: (۱۸۶) یوسړی دا ولیکل چې دزید ښځې هندې ته دری طلاقه اودزید څخه یې دستخط واخیستی زید په ژبه هیڅ هم ونه ویل نوپه دې صورت کې طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: که زید ددې مضمون اوریدلی وی اودستخط یې کړی وی نوبیا خو دری طلاقه واقع سوه (۱) (اوکه ده ته نه وی اورول سوی اوپه دهوکه یې دده درضا څخه خلاف دستخط اخیستی وی یاپه زور نو بیا طلاق واقع نه سو، ظفیر).

دخاوند قریبانو طلاق ولیکی اودخاوند څخه یې دستخط واخیستی اوهم دی قریبانو ولیږی نو طلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال**: (۱۸۷) اغوی احد زوجة رجل واخفاها وادعی الرجل في محكمة الجرگة فافتى اهل الجرگة بان يطلق الرجل المذكور زوجته بعوض ان ياخذ من الذي اغوى زوجته مائتی روبية وينكح بنت اخرىٰ فبعد الحكم المذكور امر اقرباء الزوج بكتابة الطلاق للكاتب والزوج ساكت وبعد الفراغ من الكتابة كتب الزوج اسمه تحت الصک بيده كما هو المرسوم في الحرف وما ارسل الى الزوجة وما امر لاحد ان يرسله الى الزوجة هل يقع الطلاق في هذه الصورة ام لا ؟

جواب: فی هذه الصورة ان الزوج ان اقرانه كتابه وانه راض به يقع الطلاق والا لا كما فی رد المحتار وكذا كل كتاب لم يكتبه بخطه ولم يمله بنفسه لايقع الطلاق ما لم يقر انه كتاب (۲) اهـ ملخصا عن التتارخانيه.فقط

دطلاقنامې دپاره صرف په کاغذ اخیستوباندی طلاق نه کیږی: **سوال**: (۱۸۸) زید دطلاقنامی دپاره صرف کاغذ (سټامپ) واخیستی خو پرسټامپ یې طلاق تحریر نه کی اونه یې په بل چا ولیکی اونه یې په خپله ژبه طلاق واچوی نوصرف په اسټامپ اخیستو باندی دزید ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟ که طلاقه نه سوه نودرد المحتار دعبارت: ولو استكتب من آخر كتابا بطلاقها الخ څه مطلب دی؟

جواب: صرف په اسټامپ اخیستوباندی دده پرښځې طلاق واقع نه سو اوعبارت دشامې:

---

(۱) الكتابة على نوعين مرسومة وغير مرسومة ونعني بالمرسومة أن يكون مصدرا ومعنونا مثل ما يكتب إلى الغائب وغير المرسومة أن لا يكون مصدرا ومعنونا وهو على وجهين مستبينة وغير مستبينة فالمستبينة ما يكتب على الصحيفة والحائط والأرض على وجه يمكن فهمه وقراءته ففي غير المستبينة لا يقع الطلاق وإن نوى وإن كانت مستبينة لكنها غير مرسومة إن نوى الطلاق يقع وإلا فلا الخ رجل أكره بالضرب والحبس على أن يكتب طلاق امرأته الخ فكتب لا تطلق امرأته (عالمگیری مصری باب الطلاق بالكناية ج۱ ص۴۰۳ - ۴۰۴، ط. ماجدیه ج۱ ص ۳۷۸). ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب الطلاق مطلب الطلاق بالكتابة ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۷. ظفیر

ولو استکتب من آخر کتابا بطلاقها الخ (۱) نه صادقیدل په دی صورت کی ښکاره دی ځکه چی مضمون دطلاقنامی نه ده په خپله لیکلی دی اونه یې په بل: واذ لیس فلیس.

په دهوکه سره په ګوته لګولو او طلاقنامه تیارولو سره طلاق کیږی اوکه نه؟ سوال: (۱۸۹) زید امام دجومات دهندی دخاوند په مکر اوفریب سره ګوته ولګوله اوطلاقنامه یی جوړه کړه او بیایی دبل سړی سره دهندی نکاح وکړه نوپه دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟ او دزید دجومات دامام څه حکم دی؟ دده امام جوړول اوپه ده پسی لمونځ کول جائز دی اوکه نه؟ او دنکاح ثانی چی کم شاهدان دی دهغوی څه حکم دی؟

جواب: په دی صورت کی طلاق واقع نه سو او دوهمه نکاح به صحیح نه وی: قال الله تعالٰی والمحصنٰت من النساء ای وحرمت علیکم ذات الازواج من النساء فی المدارك والخازن وغیرهما (۲) اوپه شامی کی دی: وان لم یقر انه کتابه ولم تقم بینة لکنه وصف الأمر علی وجه لا تطلق قضاءً ولا دیانة وکذا کل کتاب لم یکتبه بخطه ولم یمله بنفسه لا یقع الطلاق ما لم یقر أنه کتابه ردالمحتار (۳) جلد۲ ص۴۲۹، آخر کتاب الطلاق قبیل باب الصریح. اوزید امام دجومات چی کم په دهوکه اوپه فریب کاغذ جوړ کی درواغجن او فاسق دی اوداسی امام معزول کول واجب دی اولمونځ په ده پسی مکروه تحریمی دی ځکه چی امام جوړول دده تعظیم دی اوتعظیم دفاسق حرام دی. قال فی الشامی: وأما الفاسق فقد عللوا کراهة تقدیمه بأنه لا یهتم لأمر دینه وبأن في تقدیمه للإمامة تعظیمه وقد وجب علیهم إهانته شرعا ولا یخفی أنه إذا کان أعلم من غیره لا تزول العلة الخ بل مشی في شرح المنیة علی أن کراهة تقدیمه کراهة تحریم الخ ص۳۷۲ شامی (۴). اوکه دنکاح ثانی شاهدانو ته داصل واقع علم وی نودوی هم عاصی اوفاسق دی توبه دی وکاږی (۵). فقط

پرساده کاغذ یی ګوته ځینی ولګوله بیا یی طلاقنامه تحریر کړه نوڅه حکم دی؟ سوال: (۱۹۰) دیو سړی ښځه دکوره وتښتیده ددی سړی مور اوپلار دده ښځه په زور دښځی په عدم موجودګی کی پریو کاغذ دده ښځه ګوته ولګوله اوپه عارضه نویس یی طلاقنامه

---

(۱) پوره عبارت داسی دی: ولواستکتب من اخر کتاب بطلاقها اقراه علی الزوج فاخذه الزوج وختمه وعنونه وبعث بها الیها فاتاها وقع علیها ان اقر الزوج انه کتابه (ایضا ج۳ ص ۲۴۷ – ۲۴۲). ظفیر

(۲) وګوره مدارك التنزیل ج۱ ص۱۷۱. لباب التاویل للخازن ج۱ ص۳۳۲. ظفیر

(۳) ردالمحتار کتاب الطلاق مطلب الطلاق بالکتابة ج۲ ص ۵۸۲، ط. س. ج۳ ص ۲۴۷ – ۲۴۲. ظفیر

(۴) وګورئ ردالمحتار باب الامامة ج۱ ص ۵۲۳، ط. س. ج۳ ص ۵۲۰. ظفیر

(۵) اما نکاح منکوحة الغیر الخ لم یقل احد بجوازه اصلا (ردالمحتار فصل فی المحرمات ج۲ ص ۴۸۲. ط. س. ج۳ ص ۱۳۲). ظفیر

ولیکله او دی سړی په ژبه لفظ دطلاقو ونه وایه نوآیا دده ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟ او که دوی په خپل مینځ کی بیا رجوع کوی نوڅنګه به یی کوی؟

جواب: طلاق په لیکلو سره هم واقع کیږی اوډښځی موجودیدل ضروری نه دی نوکه په دی طلاقنامه کی چی په عارضه نویس ولیکل سوه او خاوند ګوته باندی ولګوله (که په رضا وی اوکه په ناراضتیا (۱)) دری طلاق لیکل سوی وی نورجوع کول صحیح نه دی او بی حلالې به ددی ښځی سره نکاح کول صحیح نه وی اوکه یو یادوه طلاقه په دی لیکل سوی وی نورجوع کول په عده کی صحیح دی. (په زور سره په لیکلو سره طلاق نه واقع کیږی داسې معلومیږی چی دا جواب بل چا لیکلی دی اوغلطی ځینی سویده. ظفیر)

جعلی طلاقنامه په خپله په لیکلو سره هم طلاق واقع کیږی: **سوال**: (۱۹۱) یو سړی دڅه وجه څخه ددوهم واده کولو اراده وکړه چی کم ځای یی خوښ وو هلته یی پیغام ولیږی جواب ورکول سو چی مخکی ښځی ته طلاق ورکړه نوموړ واده ته تیار یو مخکی ښځه تابعداره وه دې ته طلاق ورکول سخت وو نو ددی وجه څخه یی بهانه وکړه په ښځی او خاوند کی مشوره وسوه چی خلګوته دښوولو دپاره به څو ورځی جلا سو او بیابه دی بیرته راولم نو استامپ واخیستل سو شاهد هم جعلی جوړسو نو دجعلی استامپ ځای دطلاق وښووی او واده وسو آیا مخکی ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: طلاق په خپله یاپه بل لیکلو سره هم واقع کیږی اوپه طلاق کی جد او هزل برابر دی (۲) یعنی جعلی اوپه ټوکه هم واقع کیږی که طلاق واچول سی نوکیږی یابل ته ووایی چی طلاق ولیکه نوطلاق واقع کیږی په شامی کی دی: ولو قال للکاتب اکتب طلاق امراتی کان اقرارا بالطلاق وان لم یکتب الخ (۳) ددی عبارت حاصل دادی چی که چا لیکلو والا تهوویل زما ښځی ته طلاقنامه ولیکه نو دا اقرار دطلاق دی که څه هم دی یې ونه لیکی غرض داچی په دومره ویلو سره هم طلاق کیږی.

مخکی یی دستخط ځینی واخیستی او وروسته یی ورته واوروله نوطلاق واقع سو اوکه نه؟

سوال: (۱۹۲) دعبدالغنی مدعی علیه بیان دی چی دا صلحنامه دفریقینو په مینځ کی زما دطرفه دطلاق اقرار دی، دا دبی بی مریمی چي مدعیه ده وکیلانو په خپل طور بغیر

---

(۱) په زور لیکلو سره طلاق نه واقع کیږی وفی البحر ان المراد الإکراه علی التلفظ بالطلاق فلو أکره علی أن یکتب طلاق امرأته فکتب لا تطلق لأن الکتابة أقیمت مقام العبارة باعتبار الحاجة ولا حاجة هنا کذا في الخانیة (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹. ط. س. ج۳ ص ۲۳۲). ظفیر

(۲) ثلاث جدهن جد وهزلهن جد النکاح والطلاق والعتاق (مشکوٰة باب الخلع والطلاق ص ۲۸۲)، ظفیر

(۳) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفیر

زما داجازی څخه زما دطرفه لیکلی ده ددی اقرارنامی ماته خبر هم نه ؤ چی داقرارنامی څه مضمون دی اونه یې ماته اورولی وه بغیر داورولو یی زما څخه دستخط واخیستی وروسته یی ماته واوروله خو ما ددستخط کولو په وخت لفظ دطلاق نه دی ویلی نقل داقرارنامې درولیږل سو، په دی صورت کی پرمریم بی بی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: داصورت دخلع دی چی ښځه مهر معاف کی اوخاوند طلاق ورکی اوپه درمختار او شامی کی دی چی په کتابت سره هم طلاق واقع کیږی نوکه دخاوند په اجازه او رضا مندی سره طلاقنامه ولیکل سی اودی پردی دستخط وکړی که څه هم دستخط مخکی سوی وی او مضمون وروسته اورول سوی وی او ده دمضمون څخه انکار ونه کی که انکار یی نه وی کړی اوخپله ناراضتیا یی نه وی ښکاره کړی نودا هم اقرار دطلاقو دی او طلاق واقع سو په ژبه دلفظ دطلاقو دویلو ضرورت نسته پخپله لیکلو اوپه بل لیکلو اوپه لیکل سوی او تسلیمولو سره اودستخط کولو سره هم طلاق واقع کیږی، وتمام تحقیقه فی الشامی (۱) (خوکه مضمون معلوم نه وو او ددی په اوریدو سره یی ددی سره موافقت ښکاره نه کی نوطلاق واقع نه سو، (۲) ظفیر)

<u>په زوره په طلاقنامه لیکلو سره طلاق واقع سو اوکه نه؟ اوچی چا باندی لیکلی دی هغه دجبر څخه انکارکوي</u>: **سوال**: (۱۹۳) زید دخپلی ښځی هندی په نوم یوطلاق نامه ولیکله چی زه په خپلی رضاسره خپلی ښځی ته دری طلاقه ورکوم او ددی دښځی کیدو څخه انکار کوم اوس دزید بیان دی چی دهندې ورور زه په کورکی بند کړم اوپه ما یی دا ولیکل او زما ښځی ته یی طلاق واچوی دهندی وارثان وایی چی موږ جبر نه دی کړی، نو دزید دعوٰی صحیح ده اوکه نه؟ اوچی په جبر طلاقنامه لیکل سوی وی نوپه هندی به طلاق واقع کیږی اوکه نه؟

جواب: دجبر طلاق په نزد داحنافو واقع دی لکه چی په درمختار کی دی: ویقع طلاق کل زوج بالغ عاقل الخ ولو عبدا اومکرها فان طلاقه صحیح لا اقراره (۳) بالطلاق الخ. او شامی نقل کړیدی چی په صورت داکراه کی چی کم طلاق واقع کیږی نومراد ددی څخه زبانی طلاق ورکول یاپه بل ورکول دی نوکه دخاوند څخه جبراً طلاق ولیکل سی نودا

---

(۱) وکذا کل کتاب لم یکتبه بخطه ولم یمله بنفسه لایقع الطلاق ما لم یقر انه کتابه (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۸۸۹، ط. س. ج۳ ص۲۴) ولو قال للکاتب اکتب طلاق امراتی کان اقرارا بالطلاق وان لم یکتب (ایضا ط. س. ج۳ ص۲۴۶). ظفیر

(۲) فلو اکره ان یکتب طلاق امراته فکتب لاتطلق (ایضا، ط. س. ج۳ ص ۲۳۶). ظفیر

(۳) وګوره الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۷۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۳۵. ظفیر

طلاق به واقع نه وی. وفي البحر أن المراد الإكراه على التلفظ بالطلاق فلو أكره على أن يكتب طلاق امرأته فكتب لا تطلق لأن الكتابة أقيمت مقام العبارة باعتبار الحاجة ولا حاجة هنا كذا في الخانية انتهٰى (۱) خوچې کله په دی کی اختلاف دی چې طلاق بالجبر لیکل سویدی اوکه نه چې خاوند دعویٰ داکراه کوی اوهنده او ددی وارثان ددی څخه منکردی نوخاوندلره دوه عادل شاهدان ثابتول ضروری دی دخپلی دعویٰ، بغیر دثابتولو ددوو شاهدانو سره (۲) به دخاوند دقول اعتبار نه وی اوحکم به وقوع ددرو طلاقو وسی اوپه حرف (تاء) سره دطلاقو لیکل مضرنه دی طلاق به بیا هم واقع وی اوپه درمختار کی دی: ویدخل نحو طلاغ وتلاغ وطلاق وتلاك الخ وفي الشامي قال في البحر ومنه اى من الصريح الالفاظ المصحفة وهي خمسة فزاد على ماهنا تلاق الخ (۳).

صرف دګوتی په لګولو سره طلاق نه کیږي: سوال: (۱۹۴) ینځه کاله وسوه چې دسعدالله نکاح درحمون نومي سړی دلور سره سویده، دوه کاله وسوه چې دی خلګو سعدالله ووهی اوپر یوساده کاغذ یی ګوته ځینی ولګوله اوپه ژبه سعدالله هیڅ ونه ویل، نوپه مسئوله صورت کی شرعا طلاق واقع دی اوکه نه؟ دانجلی ورونړه دانه را لیږی او وایی چی تا طلاق ورکړیدی نومونږ به دانجلی دوهمه نکاح کوو؟

جواب: په دی صورت کی دسعد الله پرښځی طلاق نه دی واقع پرساده کاغذ په زوره په ګوته لګولو سره او وروسته په طلاقنامه لیکلو سره شرعًا طلاق نه واقع کیږی دسعد الله ښځه دده په نکاح کی ده دوهمه نکاح درحمون دلور په دی صورت کی شرعا صحیح نه ده دانجلی وارثانو لره په کاردی چی دا ولیږی دسعدالله کره، په شامی کی دی: وان لم يقر انه كتابه الخ لا تطلق قضاءًا ولا ديانةً وكذا كل كتاب لم يكتبه بخطه ولم يمله بنفسه لا يقع الطلاق ما لم يقرانه كتاب الخ (۴).

طلاقنامه یی ولیکله او بیایی وسوځله په دی سره هم طلاق کیږی: سوال: (۱۹۵) هندی ته ددی خاوند زید طلاق ورکی او طلاقنامه مکمله سوه چې کله محرر دوهم استامپ په باره دمعافی دمهر کي لیکل شروع کړل بلکی ختمولو ته نژدی وو چی ناخاپه یی له څه

---

(۱) ردالمحتار كتاب الطلاق مطلب في المسائل التي تصح مع الاكراه ج۲ ص۵۷۹ ، ط. س. ج۳ ص۲۳۶). ظفير

(۲) ونصابها لغيرها من الحقوق كنكاح وطلاق الخ رجلان اورجل وامراتان (درمختار) قوله لغيرها اى لغير الحدود والقصاص الخ (ردالمحتار كتاب الشهادات ج۴ ص۵۱۵ ، ط. س. ج۵ ص ۴۶۵). ظفير

(۳) ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص ۵۹۱ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۹. ظفير

(۴) ولو قال للكاتب اكتب طلاق امراتي كان اقرارا بالطلاق وان لم يكتب (ردالمحتار ج۲ ص۵۸۹، ط. س. ج۳ ص۲۴۶) كتب الطلاق ان مستبينا على نحو لوح وقع ان نوى وقيل مطلقا (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۹، ط. س. ج۳ ص۲۴۶). ظفير

ترغیب یا منت څخه دواړه کاغذونه ده څيري کړل اکثره هوښياران دی واقع ته طلاق دمطلق وايي نوطلاق واقع سو اوکه نه؟

په هندو منشي باندې په طلاقنامه ليکلو سره هم طلاق کيږي: سوال: (۱۹۶) يو سړی خپلی ښځی ته طلاق ورکی او طلاقنامه يی وليکله خومنشي اوشاهد هندوان دی او مذکوره سړی وايي چې ما دخاندان والا په لمسون طلاقنامه وليکله کنې نو دطلاق ورکولو زما هيڅ نيت نه وو نوشرعا څه حکم دی؟

جواب: چې خاوند طلاقنامه باندی وليکله اوده ته اقرار دی که څه هم منشي اوشاهد هندوان دی اوکه څه هم دچاپه لمسون يې طلاقنامه ليکلې وی نو دده پر ښځی موافق دشرط دطلاقنامې طلاق وسو (۱) نوکه دری طلاق يی نه وی ليکلی بلکې دوه يايوصريح طلاق يې ليکلی وی نوپه دی صورت کی خاوند په عده کی دننه بی له نکاح ديته رجوع کولی سی او وروسته دعدی څخه بی حلالی نکاح کولی سی.

دخاوند دطرفه څخه دخط پرځای طلاقنامه راسی نو په دی سره به طلاقه سی اوکه نه؟

سوال: (۱۹۷) يو سړی خپله ښځه پريښوولده اودی په ملازمت ولاړی اوه کاله وسوه په دی دوران کی به يی کله کله کاغذ راليږی فی الحاله دده دطرفه دده ښځی ته طلاقنامه موصول سويده نودا طلاق نامه معتبره ده اودده ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: په داسی معاملاتو کی دخط اعتبار سته نوکه دقرائنو څخه معلومه وی چې دا خط دخاوند دی نوحکم دطلاق دی وسی (۲) بيا که خاوند راغی اوانکار يی وکی چې دا خط زمانه دی اودوه شاهدان موجود نه وه نوطلاق به ثابت نه وی.

چې بل سړی دچا دخاوند دطرف څخه جعلي طلاقنامه وليکی جعلي دستخط وکړی نوطلاق به نه وی: سوال: (۱۹۸) يو سړی دبکردخط موافق خط يی جوړکی اوطلاقنامه يی وليکله اوپردی يی جعلي دستخط دبکر وکی اوښځی ته يی ورکی بکر ددی تحرير څخه انکار کوی چې دازما تحرير نه دی او دښځی سره هم ماسوا ددی تحريرڅخه بل څه شاهد نسته نودا طلاق کيدی سی اوکه نه؟

جواب: داطلاق شرعا ثابت اوواقع نه دی (۳).

---

(۱) ولو استکتب من اخر کتابا بطلاقها او قراه علی الزوج فاخذه الزوج وختمه وعنونه وبعث به اليها فاتاها وقع ان اقر الزوج انه کتابه الخ ولو قال للکاتب اکتب طلاق امراتی کان اقرارا بالطلاق وان لم يکتب (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۹، ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظفير

(۲) کتب الطلاق ان مستبينا الخ وقع ان نوی وقيل مطلقا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۹، ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظفير

(۳) په دی صورت کی خاوند نه په ژبه طلاق ورکی اونه ده وليکل اونه يې دليکلو حکم وکی او ددی څخه بغير =

پرساده کاغذ یې دخاوند څخه دستخط واخیستي اودده دعلم څخه بغیر دده دښځې دپاره یې طلاقنامه ولیکله نوڅه حکم دی؟ **سوال:** (۱۹۹) عمر اوبکر دزید څخه پریوصفا ساده کاغذ باندې دستخط واخیستي او وروسته دوی دواړو پرساده کاغذ دیوسړي په ذریعه طلاقنامه ولیکله چې دهغه علم زید ته نسته نودزید ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: په دې صورت کې دزید ښځه طلاقه نه ده، کما هو ظاهر.

طلاق یې ولیکې اووې لیږې خاوند دستخط وکې نوطلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال:** (۲۰۰) زیدته په جرم دقتل۱۴ ځوارلس کاله سزاوسوه دزید ښځه ځوانه وه نودزید نژدې قریبانو یوه طلاقنامه ولیکله او قیدخانې ته یې ولیږله زید دستخط باندې وکې، نوطلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: چې زید دطلاقنامې مضمون ووایه یاورته واورول سو ده دستخط باندې وکې او ده طلاقنامه ومنله نو دزید ښځه طلاقه سوه ځکه چې په خپله په لیکلو سره یا پر لیکل سوی په طریقه دتصدیق اودمنلو په دستخط کولو سره هم طلاق واقع کیږي کذا فی الشامی (۱).

طلاقنامه یې ولیکله اودځان سره یې وساتله اوښځې ته یې ونه ښووې نوطلاق واقع سو اوکه نه اوکم طلاق واقع سو؟ **سوال:** (۲۰۱) یوسړي دغصې په حالت کې خپلې ښځې ته طلاقنامه ولیکله اودخپل ځان سره یې کښې ښووله اوښځې ته یې هیڅ ونه ویل طلاقنامه ددې سره پیوسته ده آیا په طلاقنامه لیکلو سره طلاق واقع سو اوکه نه؟ نوکه طلاق واقع سو نوکم قسم طلاق وسو؟

جواب: په شامي (۲) کې دی چې خاوند کاتب ته وویل: اکتب طلاق امرأتي (۳) یعنې زما ښځې ته طلاق ولیکه نوپه دې ویلو سره دده پرښځه طلاق واقع کیږي دی یې ولیکي او که نه، نوچې کله صرف په دې ویلو سره طلاق واقع کیږي نوچې کله خاوند په منشي طلاق نامه ولیکله اوده ته یې وویل چې زما ښځې ته طلاق ولیکه نو دده ښځه طلاقه سوه اوپه وجه دبعضو الفاظو دطلاقنامې داطلاق بائن سو نو شرعي حکم په دې باره کې

طلاق نه کیږي. وکذا کل کتاب لم یکتبه بخطه ولم یمله بنفسه لایقع الطلاق ما لم یقر انه کتابه (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۷). ظفیر

(۱) وان لم یقر انه کتاب ولم تقم بینة لکنه وصف الامر علی وجه لاتطلق قضاء ولا دیانة (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۷). ظفیر

(۲) واستکتب من اٰخر کتاب بطلاقها او قراءة علی الزوج فاخذه الزوج وختمه وعنونه الخ وقع ان اقر الزوج انه کتابه (ایضا ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظفیر

(۳) وګوره ردالمحتار باب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفیر

دا دی چی ددی ښځی سره داخاوند نوی نکاح کولی سی اودا ښځه کولی سی. (۱)

مخالف طلاقنامه ولیکله اوخاوند باندی پوه نه سو او دستخط یی وکی نوڅه حکم دی؟ سوال: (۲۰۲) سید وهاب شاه نه په خپله ژبه طلاق ښځی ته ورکړیدی اونه یی منشی په غرض دطلاقنامه لیکلو رابللی دی خودومره وسوه چی منشی ته یو بل مخالف سړی وویل او طلاقنامه یی ولیکله اوسید وهاب شاه ته یی واوروله خوسید وهاب شاه دطلاقنامی په مطلب نه وو پوه اوپه حالت دنه پوهیدو پرطلاق ثلاثه باندی یی دستخط وکی نوطلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: دخاوند دقول موافق په دی صورت کی به طلاق واقع نه وی. کما تفهم من عبارة الشامی ولو استکتب من آخر کتاب بطلاقها وقراه علی الزوج فاخذ الزوج وختمه وعنونه وبعث به الیها فاتاها وقع ان قر الزوج انه کتابه الخ. (۲) فقط

دکتاب القاضی الی القاضی شرط په طلاق بالکتابت کی معتبر دی اوکه نه؟ سوال: (۲۰۳) داعبارت چی کم په کتاب القاضی الی القاضی کی درج دی اوپه هدایه دریم جلدیوسفی کی مرقوم دی هغه دادی: ولا یقبل الکتاب الا بشهادة رجلین او رجل وامراتین لان الکتاب یشبه الکتاب الخ وفی ردالمحتار لایعمل بالخط الخ. دامذکوره عبارت په طلاق بالکتابت کی جاری کیدی سی اوکه نه؟ وقوع دطلاق پربناء ده اوکه نه دافقط بین القاضیین مخصوص دی؟

جواب: په شامی کتاب الطلاق کي دی: ولو قال للکاتب اکتب طلاق امراتی کان اقراراً بالطلاق وان لم یکتب ولو استکتب من آخر کتاب بطلاقها (ای ان قال) فاتاها وقع ان اقر الزوج انه کتابه الخ وان لم یقر انه کتابه ولم تقم بینة لکنه وصف الامر علی وجه لا تطلق قضاءً ولادیانةً الخ (۳) ص۴۱۹ جلد ثانی. ددی څخه معلومه سوه چی دطلاق بالکتابة اعتبار هلته دی چی خاوند دخط اقرار وکی اویا ښځه شاهدان قائم کړی چی دا خط خاوند لیکلی یایی په بل لیکلی دی اوبی ددی دوو خبرو څخه به طلاق واقع نه وی.

په زبردستی سره پر طلاقنامه باندی په دستخط اخیستو سره طلاق نه کیږی: سوال: (۲۰۴) دزیدڅخه هندی اوددی وارثانو په وهلوټکولوسره په جبرپرطلاقنامه دستخط واخیستی اوهنده یی یوبل سړی ته په عقد کړه په دی صورت کی طلاق واقع دی اوکه نه؟ اودوهمه

---

(۱) وینکح مبانته بمادون الثلاث في العدة وبعدها بالاجماع (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۳۸ ، ط. س. ج۳ ص۴۰۹). ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفیر

(۳) وګوره ردالمحتار کتاب الطلاق مطلب الطلاق بالکتاب ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفیر

نکاح دهندي صحيح ده اوکه نه؟

جواب: په جبر پرطلاقنامه په دستخط کولو سره په داسې حال کې چې زيد په خولې طلاق نه وي ورکړی او نه يې ليکلې وي طلاق واقع نه سو اودهندي دوهمه نکاح صحيح نه ده [۱]. فقط

منشي ته يې دطلاقنامې وويل اوڅه تفصيل يې ورته بيان نه کې نوڅه حکم دی؟ **سوال**:

(**۲۰۵**) يو سړي په غصه کې منشي ته دخپلې ښځې دطلاقو دليکلو په باره کې وويل، ده په طلاقنامه کې درې طلاقه وليکل دی سړي په ژبه څه نه دي ويلي نواوس دی خپلې ښځې ته رجوع کولی سي اوکه نه؟

جواب: که دي منشي داتحرير دطلاقو خاوندته اورولي وي اوخاوندپه خپله مرضي پردې باندې ګوته لګولې وي نوپه دې صورت کې دده پرښځې باندې درې طلاقه واقع سوه په دې صورت کې رجوع صحيح نه ده اوبې له حلالې ددې سره نکاح هم نسي کولی اوکه دې منشي داتحرير خاوند ته نه وي اورولی اونه يې ګوته ولګوله نوبيا طلاق واقع نه سو او نکاح قائمه ده [۲].

خاونددنصيحت خط ورته وليکی اوښځې عمل ونه کی نوپه دې سره طلاق واقع نه سو: **سوال**:

(**۲۰۶**) زيد خاوند دهندې خپلې ښځې ته يوتحرير ددې مضمون وليکی چې تاته مادکمو خلګو دناستې پاستې څخه دځان ساتلو تاکيد کړيدی نودهغوی څخه ځان وساته دارنګه دفلانې قريب مخ ته مه راځه او دفلانې قريب کره مه ځه کنې نو په دين اودنيا کې به زما اوستا څه روزګار نه وي خوښځې دزيد دمذکوره شرطونو هيڅ پابندي ونه کړه نوپه دې صورت کې دښځې اودخاوند تعلق قائم پاته دی اوکه نه؟

جواب: په دې صورت کې دزيد پرښځې طلاق نه دی واقع اونکاح قائمه ده [۳].

خط يې وليکی چې ته مې پرېښوولې په پوښتنه کولو باندې خاوند په قسم سره انکارکوي څه حکم دی؟ **سوال**: (**۲۰۷**) زيد خپلې ښځې هندې ته ددې مضمون خط وليکی چې ماته پرېښې يې ددې خط په رسيدو دابنځه طلاقه سوه اوکه نه؟ خودخط په رسيدو چې کله

---

[۱] وکذا کل کتاب لم یکتبه بخطه ولم یمله بنفسه لایقع الطلاق ما لم یقر انه کتابه (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹، ط. س. ج۳ ص۲۴۷) فی البحر ان المراد الاکراه علی التلفظ بالطلاق فلو اکره علی ان یکتب طلاق امراته فکتب لاتطلق (ایضا ج۲ ص ۵۷۹، ط. س. ج۳ ص ۲۳۲). ظفیر

[۲] ولو استکتب من اخر کتاب بطلاقها او قرأه علی الزوج وختمه وعنونه الخ وقع ان اقر الزوج انه کتابه الخ وکذا کل کتاب لم یکتبه بخطه ولا یمله بنفسه لایقع الطلاق ما لم یقر انه کتابه (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲). ظفیر

[۳] په دې نصيحتونو دخاوند کې يوه جمله هم داسې نسته چې په هغې سره طلاق واقع کيدی سي. ظفير

دزید څخه پوښتنه وسوه چی تاخپلی ښځی ته ددی مضمون خط لیږلی دی؟ نوزید په قسم په جومات کی بیان وکی چی ماهیڅ خط نه دی لیکلی اونه می هیڅکله هندې ته دطلاق ورکولو خیال کړیدی ایا دزید دا انکار به معتبر اومسموع وی اوکه نه؟

جواب: چی زید ددی تحریر څخه انکار کوی اودوه عادلان شاهدان دزید پرطلاق ورکولو یاپه خط لیکلو نسته نوانکار دزید معتبردی اوطلاق به ثابت نه وی (۱) او ددی څخه علاوه په دی خط کی صریح لفظ دطلاقوهم نسته بلکه دکنایه لفظ دی چی پکښی دنیت ضرورت دی یعنی که دخاوند نیت په دی لفظ دطلاقو وی نوطلاق به واقع کیږی کنې نو نه نو چی کله خاوند ددی الفاظو دویلو او لیکلو څخه منکر دی نوپه هیڅ طریقی سره په دی صورت کی طلاق نه دی واقع (۲). فقط

طلاقنامه یی ولیکله په بل او ګوته یی باندی ولګوله او ددوو شاهدانو شاهدی یی باندی ادا کړه نوکم طلاق واقع سو؟ **سوال**: (۲۰۸) هندی خپل خاوند ته وویل چی یاخو خپل جائیداد زما په نوم کړه کنې نو ماته طلاق راکړه خاوند خپل جائیداد ددی په نوم کول نه غوښتل دهندی په خواهش یی استامپ واخیستی اوپه منشی یی طلاقنامه ولیکله او دوو شاهدانو پر دی شاهدی ادا کړه اوددی مضمون تصدیق یی ادا کی پرطلاقنامه ګوته ولګیده بیاپه دوی کی مصالحت وسو اوس خاوند وایی چی ماپه ژبه طلاق نه دی ویلی صرف تصدیق می کړیدی اوطلاق نامه می په بل لیکلی ده، نو په مذکوره صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟ اوکه وسو نوکم؟ رجعی، بائن اوکه مغلظ؟

جواب: چی کله منشی ته دطلاق نامی وویل سوه اوبیا ده دمضمون تصدیق اوګوته یی ولګوله نو موافق دتصریح دفقهاؤ طلاق واقع سو اوچی څومره طلاق په دی کاغذ کی لیکل سوی وی هم هغه واقع سو که دری طلاقه لیکل سوی وی نودری طلاقه واقع سوه اومغلظه بائنه سوه: واذا قال للکاتب اکتب طلاق امراتی کان اقرارا بالطلاق وان لم یکتب الخ (۳). فقط

په دهوکه سره په ګوته لګولو سره یا دستخط کولو سره طلاق نه کیږی: **سوال**: (۲۰۹) یوی ښځی دچا په لمسون دخپل خاوند څخه فارغ خطی یعنی طلاقنامه په طور دشاهدی

---

(۱) وان لم یقر انه کتابه ولم تقم بینة لکنه وصف الامر علی وجه لاتطلق قضاء ولادیانة (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۷). ظفیر

(۲) ثم فرق بینه وبین سرحتك فان سرحتك كناية (ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص ۲۳۸ ، ط. س. ج۳ ص ۲۹۹) ففی حالة الرضاء تتوقف الاقسام الثلاثة علی نیة الخ وفی الغضب توقف الاولان فی مذاکرة الطلاق یتوقف الاول فقط (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب باب الکنایات ج۲ ص۲۴۰ ، ط. س. ج۳ ص ۳۰۱). ظفیر

(۳) ردالمحتار کتاب الطلاق مطلب الطلاق بالکنایة ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفیر

ولیکله څکه چې دی بل سړی ته څه قرض ورکړی وو ده وویل چې ته موږ ته کاغذ ولیکه نوپه دهوکه یې طلاقنامه ولیکله دستاویز (سند) یې ونه لیکله نودا ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: خاوند ته که خبر نه وو چې په دی کاغذ کی یې څه لیکلی دی اویایې دهوکه وکړه او دخاوند څخه یې دستخط یاګوته ولګوله نو په دی سره طلاق نه کیږی نودافارغ خطی اوطلاق نامه معتبره نه ده (۱). فقط

یوه میاشت وروسته به دری طلاقه ورکړم په دی جملی لیکلو سره طلاق کیږی: سوال: (۲۱۰)

یوسړی دخپل اخښی په نوم خط ولیکی په دی کی یی لیکلی وه چې تریوی میاشتی پوری زما انتظار وکی وروسته دیوی میاشتی څخه زما ښځی ته دری طلاقه، نوپه دی الفاظو ویلو سره طلاق واقع سو اوکه نه؟ اوپه خط کی دخاوند دستخط نسته.

جواب: په دی الفاظو سره چې یوه میاشت زما نور انتظار وکی دوخت دتحریر څخه یوه میاشت وروسته (۲) ددی لیکوونکی پرښځی دری طلاقه واقع سوه چې لیکوونکی ددی خاوند وی نوم لیکل اونه لیکل برابردی (۳) (یعنی چې خاوند اقرار وکړی یادوه عادل شاهدان شاهدی ادا کړی چې خاوند زموږ په مخکی لیکلی دی نوبیابه خط معتبر وی بغیر ددی څخه به پردی دطلاقو حکم نه کیږی).

ښځی وویل طلاق راکه خاوند ولیکل ټولو ته ووایه چې طلاق یی راکی نوڅه حکم دی؟

سوال: (۲۱۱) یوی ښځی خپل خاوند ته وویل چې ماته طلاق راکړه زما په دی نکاح کی بدنامی ده زما قریبان ناراضه دی، ددی په جواب کی خاوند یوه رقعه ولیکله چې داستا بدنامی به ختمه سی ته ټولو ته ووایه چې طلاق یی راکی ددی څخه مقصود په ښکاره طلاق اچول نه وو نو اوس په دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟

---

(۱) ولو استكتب من آخر كتابا بطلاقها وقرأه على الزوج فأخذه الزوج وختمه وعنونه الخ وقع إن أقر الزوج أنه كتابه وإن لم يقر أنه كتابه ولم يقم بينة لكنه وصف الأمر على وجهه لا تطلق قضاء ولا ديانة وكذا كل كتاب لم يكتبه بخطه ولم يمله بنفسه لا يقع الطلاق ما لم يقر أنه كتابه (ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲). ظفير

(۲) وبقوله انت طالق غدا اوفي غد يقع عند طلوع الصبح الخ ومثله انت طالق شعبان اوفي شعبان (درمختار) فاذا لم تكن له نية طلقت حين تغيب الشمس من آخر يوم من رجب الخ (ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص ۲۰۷ ، ط. س. ج۳ ص ۲۷۵). ظفير

(۳) ولو كتب على وجه الرسالة والخطاب كان يكتب يا فلانة اذا اتاك كتابى هذا فانت طالق طلقت بوصول الكتاب (درمختار) ولوقال للكاتب اكتب طلاق امراتى كان اقرارا بالطلاق وان لم يكتب ولو استكتب من آخر كتابا بطلاقها وقراه على الزوج وختمه الخ وقع ان اقر الزوج انه كتابه (ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲). ظفير

جواب: که واقعي خاوند طلاق نه وی ورکړی اوښځی ته یی ویلی وی چی تولو ته ووایه چی طلاق یی راکړیدی. نوپه دی لفظ طلاق واقع نه سو (۱) اوکه غرض په دی لفظ سره طلاق ورکول وو نوطلاق واقع سو (۲) نوددی سړی څخه دی پوښتنه وسی چی دده څه غرض وو.

دریم ګړی طلاقنامه ولیکله او دخاوند څخه یی ګوته ولګوله څه حکم دی؟ سوال: (۲۱۲)

دیوسړی دنکاح اته کاله وسوه چی سویده دیوی انجلی سره چی دهغې عمر اوس دوه ویشت کاله دی دانجلی دعمه خاوند ددی څخه دناجائز فائده اخیستو په غرض دخاوند څخه یی طلاق وغوښتی دطلاق ورکولو څخه یې انکار وکی ددی انجلی دترور خاوند په عدالت کی استغاثه دائره کړه څو کسانو فریقین را ووبلل او دصلح کوشش یی وکی خو په دی خلګو ماسوا ددی څخه بل جواب ورنه کی چی دانجلی خاوند دی انجلی ته طلاق ورکی نوموړ به صلح نامه داخله کړو دریم ګړو منشی را وبولی اواستامپ یی ددواړو په نوم سره واخیستی اوپه منشی یی طلاق نامه ولیکله معلومه نه ده چی ددی څه مضمون دی دانجلی خاوند ناست وو او ژړل یی منشی ولاړ سو اودده په ګوته یی سیاهی ولګوله او ګوته یی ځینی ولګوله ده دطلاق وغیره هیڅ یو لفظ تراوسه دخولی څخه نه دی ایستلی نودا طلاق شرعا وسو اوکه نه؟

جواب: په بل لیکلو اوپه خپله لیکلو سره هم طلاق واقع کیږی خودا ضروری ده چی خاوند ته معلومه وی چی په دی کاغذ کی طلاق لیکل سوی دی او بیا ده پردی ګوته لګولی وی نوطلاق واقع سو اوکه ده ته دمضمون دکاغذ هیڅ اطلاع نسته اودطلاق حال نه دی معلوم نوپه دستخط اوګوتی لګولو سره طلاق نه واقع کیږی (۳).

په بل یی طلاقنامه ولیکله اوښځی ته یی ونه لیږله نو طلاق واقع سو او که نه؟ سوال: (۲۱۳)

---

(۱) واما ما فی الخانیة لو اکره علی أن یقر بالطلاق فأقر لا یقع کما لو أقره بالطلاق هازلا أو کاذبا فقال في البحر أن مراده لعدم الوقوع في المشبه به عدمه دیانة ثم نقل عن البزازیة والقنیة لو أراد به الخبر عن الماضي کذبا لا یقع دیانة وإن أشهد قبل ذلك لا یقع قضاء أیضا اهـ (ردالمحتارکتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۲، ط.س. ج۳ ص۲۳۸).

(۲) ویقع طلاق کل زوج بالغ عاقل ولو عبدا او مکرها الخ اوهازلا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹ – ۵۸۲، ط. س. ج۳ ص ۲۳۵). ظفیر

(۳) لو استکتب من آخر کتابا بطلاقها وقرأه علی الزوج فأخذه الزوج وختمه وعنونه وبعث به الیها فاتاها وقع إن أقر الزوج أنه کتابه الخ وکذاکل کتاب لم یکتبه بخطه ولم یمله بنفسه لا یقع الطلاق ما لم یقرأنه کتابه (رد المحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص۲۴۲) ددی سره سره په شامی کی داهم دی: وفی البحران مراد الاکراه علی التلفظ بالطلاق فلو اکره علی ان یکتب طلاق امرأته فکتب لاتطلق لان الکتابة اقیمت مقام العبارة باعتبار الحاجة ولاحاجة هنا کذا فی الخانیة (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹، ط. س. ج۳ ص ۲۳۶). ظ

زید دخپلی لور هندې چی دیوولسو کالو ده نکاح یی دبکر دزوی خالد چی په عمر څوارلس کاله دی ددی سره وکړه اومهر زر روپی چی دهغه تفصیل دادی چی ثلث معجل اوثلثان موجل ددی څخه علاوه دپنځو سوو روپو کالی، هنده دولس نیم کاله دخسرګنی کره دخپل خاوند خالد سره اوسیدله وروسته بیا زید دهندی پلار مړسو اوس خالد چی دهغه عمر اوه ویشت کاله دی خپلی ښځی هندی ته یی په اسټامپ طلاق نامه تحریر کړه اودڅو سړیانو په لاس یی خپل پلار بکر ته ولیږله چی دی په دی شاهدی اداکړی خوبکر داکاغذ دطلاقنامی دخپل ځان سره وساتی اوبیرته یی ورواپس نه کړه نو ددی تحریر څخه وروسته بکر تریو نیم کاله پوری هنده په خپل کور کی وساتله اوس هنده دشپږو میاشتو راهیسی دخپلی مور آمنی سره اوسیږی په دیارلسو کالوکی ترنن ورځی پوری خالد دهندی دخپلی ښځی سره جماع نه ده کړی معلومه سویده چی په خالد کی څه نقص دی اوس هنده دخپل مهر اودکالو طلبګاره ده او اوس خالد ددی وجه څخه چی شرعا هنده په وجه دعدم خلوت دنیم مهر حقداره کیږی طلاق ورکول غواړی حال دادی چی ده مخکی پرسټامپ باندی تحریری طلاق ورکړیدی نوپه دی صورت کی هنده دخالد څخه دپوره مهر اخیستو حقداره ده اوکه نه؟ اوپه دی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: که خالد دهندی سره خلوت کړی وی که څه هم جماع یی نه وی کړی نومهر پوره لازم دی اوخالد که طلاقنامه په غرض دطلاق ورکولو لیکلی وی نوطلاق واقع سو که څه هم دخالدپلار بکر داکاغذګرځولی کړی وی اوښکاره کړی یی نه وی. کمافی الشامی ولو قال للکاتب اکتب طلاق امراتی کان اقرارًا بالطلاق وان لم یکتب الخ (۱) وفی الدر المختار الخ کالوطی فیما یجئ ولو کان الزوج مجبوبا او عنینًا الخ (۲).

په دی ویلوسره چی واده نه دی سوی نو پرواده کم طلاق واقع نه سو: سوال: (۲۱۴) دیارلس میاشتی وسوی چی زما نکاح دیوی بالغی انجلی سره سویده خو ناوي لانه ده راغلی ددی وجه څخه زما ښځه لا دپلار کره ده په ناخبری کی زما څخه دوی غلطی وسوی اول داچی ما یوسړی ته مصلحةً دروپو دوصولولو په غرض دا دروغ ولیکل چی زما نکاح کیدونکي ده په دی کی به دروپو ضرورت وی نو روپی راکړه اوپه دی طریقه مي روپی وصول کړی دوهم داچی زما یودوست دواده په باره کی سوال وکی بیاهم ما دوی ته مصلحةً داجواب ورکی چی تراوسه زما واده نه دی سوی نوپه داسی صورت کی زماپر ښځی خوبه طلاق واقع نه وی؟

(۱) ردالمحتار کتاب الطلاق مطلب فی الطلاق ج۲ ص۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲ . ظفیر
(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب المهر ج۲ ص ۴۲۵ ، ط. س. ج۳ ص ۱۱۴ . ظفیر

جواب: په دی لیکلو او ویلو سره چی زما نکاح کیدونکي ده یا تراوسه نه ده سوی پر منکوحه طلاق نه واقع کیږی خو ددروغو دخبری گناه به وی ددی څخه توبه کښل په کار دی اواستغفار کول په کاردی: قال فی الدرالمختار او سئل لك امراة فقال لا لا تطلق اتفاقًا وفی الشامی ومثله قوله لم اتزوجك اولم يكن بيننا نكاح الخ (۱).

په ذریعه دخط یی ښځی ته طلاق ورکی وو بیا یوځای اوسیدل اودطلاق څخه یی انکار وکړی نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۲۱۵) یوسړی خپل خسر ته ددی مضمون خط ولیږی چی اوس زه ښځه نه سم ساتلی ما ستا لورته چی زما ښځه ده طلاق ورکی زما اوددی هیڅ تعلق نسته اونه زما داستا دلور سره څه کارسته اونه ماته دخپل څه طلب سته، تاته اختیار دی چی خپله لور هرځای ورکوی ددی نکاح وکړه ددی امر تحقیق سویدی چی داخط دخاوند دی خوپه وجه دجهالت چی پلار دده بی تعلیمه دی ده داخط پټ وساتی اوچاته یی داښکاره نه کی او تقریبًا دوه کاله وروسته ددی خاوند ددی دمور او پلار کره راغی اوددی انجلی سره یی کوروالی وکی (انجلی په دی خط نه وه خبره) چی دهغه څخه یوهلك پیدا سو، اوس دری کاله وروسته داخط ښکاره سو چی دهغه خبر انجلی ته وسو اوس داجلا کیدل غواړی نوشرعا داطلاق واقع سو اوکه نه؟ او اوس ددی نکاح دبل سړی سره کیدی سی اوکه نه؟ اودا هلك به څنګه ګڼل کیږی؟

جواب: طلاق هم دهغه وخت څخه واقع سویدی چی کله دی سړی خط ولیکی خوکه دی دخط څخه انکار کوی نوددی گناه پرده ده که دی درواغجن وی پرښځی گناه نسته که خاوند دخط څخه منکره دی نوزوی هم دده دی (۲).

دطلاق نامی خبره وسوه خوپه کاغذ کی لا دطلاق لفظ نه وو راغلی چی پری یی ښووی نو طلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال**: (۲۱۶) دعمر او دده دښځی په مینځ کی بی اتفاقی جنګ او دعوی وسوی په دی دوران کی ددوی اتفاق رانغی چی تقریبا ددرو کالو څخه زیات وخت وسو اوس چی کله په دواړو کی هیڅ مصالحت ونه سو نو دانجلی دیو قریب په ذریعه داخبره جوړه سوه چی عمر دی ښځه ازاده کړی اوپه دواړو کی دی عدالتی دعوی ختمی سی نوپه دی عمر رضامند سو اودده په رضا سره طلاقنامه تحریر سوه په دی کی طلاق بائن ولیکل سو چی داعمر وویل او منظور یی کړه استامپ په خپل لاس لیکلو

(۱) ردالمحتار کتاب الطلاق باب الصریح ج۲ ص ۲۲۳ . ط. س. ج۳ ص ۲۳۸ . ظفیر

(۲) کتب الطلاق ان مستبینا علی نحو لوح وقع ان نوی وقیل مطلقا ای نوی اولم ینو الخ وکتب علی وجه الرسالة والخطاب الخ طلقت (درمختار) وان کانت مرسومة يقع الطلاق نوی اولم ینو الخ وان لم یقر انه کتابه ولم تقم بینة لکنه وصف الامر علی وجه لاتطلق قضاء ولادیانة (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظ

باندې خبره وسوه اوعمر په خپله دطلاقنامې مسوده نقل کول شروع کړل خو الفاظ دطلاق لیکل نه وو رارسیدلي، چې په اتفاق سره دعمر یوقریب چې هغه ته دا فیصله منظوره نه وه عمر یې جلاکې اوخبرې یې ورسره وکړې ددې په وجه باقي پاته مسوده پر اسټامپ دلیکلو څخه پاته سوه نوپه دې صورت کې طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په شامي کې دي: ولو استكتب من آخر كتابا بطلاقها وقرأه على الزوج فأخذه الزوج وختمه وعنونه وبعث به إليها فأتاها وقع إن أقر الزوج أنه كتابه أو قال للرجل ابعث به إليها أو قال له اكتب نسخة وابعث بها إليها وإن لم يقر أنه كتابه ولم تقم بينة لكنه وصف الأمر على وجهه لا تطلق قضاء ولا ديانة الخ (۱). ددې عبارت څخه واضحه سوه چې په مسئوله صورت کې دعمر پرښځې طلاق واقع نه سو ځکه چې ده کمه مسوده په اسټامپ نقل کول شروع کړې وو نوپه دې کې دطلاق دلفظ لیکلو نوبت نه وو راغلی او نه ددې تکمیل سوی وو او نه دعمر دستخط وغیره پردې سوي وو.

ایضًا: دا جواب چې کم مخکې لیکل سوی وو ددې وجه څخه دوقوع دطلاق دپاره کافي دی اوصحیح جواب اوس داحقر په خیال کې هم دادی چې په دې صورت کې طلاق واقع سو. کما في الدرالمختار ولو قال للكاتب اكتب طلاق امراتي كان اقرارا بالطلاق وان لم يكتب (۲).

خاوند په خوشحالۍ سره طلاقنامه ولیکله خوښځې ته یې ونه لیږله او اوس انکارکوي نوطلاق واقع سو اوکه نه؟

سوال: (۲۱۷) یوې ښځې دخپل مور پلار کره تلل غوښتل ددې خاوند دوتلو څخه منع کړه خوښځه دخپل اخښې سره ولاړه بې دخاوند داجازت څخه دخپل مور او پلار کره، چې خاوند ته خبر ورسیدی نودی په غصه کې پهلور نومی کلي ته ولاړی او کاغذ دطلاقنامې یې واخیستی اوپه عارضه نویس یې ولیکې چې دخیران نومي ښځې سره زمانکاح سوی وه اوس په وجه دبې اتفاقۍ لفظ دطلاق یې درې واره وواېه او مذکوره ښځې ته یې ښه په خوشحالي طلاق ورکې، چې ددې دوه شاهدان دي چې یومې دی اودوهم په دې وخت کې نسته پر طلاقنامه دخاوند ګوته ده بیا یې تر دې لاندې دمضمون دتصدیق اوتصحیح دپاره خپل نوم په خپل قلم لیکلی دی چې دطلاقنامې دنقل څخه ثابتیږي غرض داچې دا طلاقنامه ددې سړي سره پاته سوه اوخپلې ښځې ته یې ونه لیږله اونه یې دیته اطلاع ورکړه چې دا دخپل مور اوپلار کره تر دوو کالو پورې وه ددې خاوند څخه ددې یوزوی هم پیدا سو بیا خاوند ولاړې او رایې وسته ښځه او

(۱) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفیر
(۲) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفیر

سړی په اتفاق سره آباد دی، ددی طلاقنامی خبر دوو درو سړیانو ته وو چی دخاوند راز دار وه، ښځی ته اوعوامو ته خبرنه وو، یوسړی پردی خاوند باندی اته نه کاله وروسته دعوه وکړه او دطلاقنامی نقل یی په عدالت کی پیش کی، خاوند بیان وکی چی ما خونه ښځی ته طلاق اچولی دی اونه می څه کاغذ دطلاقنامی دپاره اخیستی دی اونه می طلاقنامه لیکلی ده زمایو مخالف ماته شراب راکړی به وی اوزما گوته به یی لگولی وی اوڅه کاغذ به یی اخیستی اوتحریر کړی به یی وی، نوسوال دادی چی یوطرف ته خو دی دطلاقنامی داخیستو اودتحریر څخه انکاری دی او ددی دجعلی اوفرضی کیدو اقرار کوی اوبل طرف ته ددی طلاقنامی داخیستو ثبوت دوثیقه فروش سره دده په رجسټر کی دگوتی دنښانی اودلیکلو ثبوت دعرض نویس په رجسټر کی اوپر مضمون دطلاق دده دوباره دگوتی نښانه او دستخط سره دشاهدی ددوو شاهدانو یو دروند شهادت دی نوپه دی صورت کی دده ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟ او دمذکوره ښځی دنس څخه اوددی سړی دنطفی څخه یوزوی او دوی لوڼی دی.

جواب: وبالله التوفيق چی کله خاوند ددی طلاق او ددی لیکلو اقرار نه کوی اونه شرعی شاهدی داوخت سته چی کم ددی تحریر شاهدی ورکړی اواحتمال ددهوکی سته نوپه دی باره کی احتیاط کیږی اودطلاق حکم به نه کیږی او اولاد به ثابت النسب وی. کمافی رد المحتار باب ثبوت النسب: والنسب يحتال لإثباته مهما أمكن، وفي كتاب القاضي الى القاضي منه، قوله لا يعمل بالخط عبارة الأشباه لا يعتمد على الخط ولا يعمل بمكتوب الوقف الخ قال البيري المراد من قوله لا يعتمد أي لا يقضي القاضي بذلک عند المنازعة لأن الخط مما يزور ويفتعل كما في مختصر الظهيرية وليس منه ما في دواوين القضاء (١) الخ قوله ويلحق به البراءات عبارة الأشباه ويمكن إلحاق البراءات السلطانية المتعلقة بالوظائف إن كانت العلة أنه يعني كتاب الأمان لا يزور وإن كانت العلة الاحتياط في الأمان لحقن الدم فلا أقول يجب المصير إلى الأخير سائحاني أي لإمكان التزوير بل قد وقع كما ذكره الحموي، الى آخر ما قال (٢). حاصل داچی که څه هم چی کاغذونه ددفترونو په بعضو مواقعو کی حجت هم منل کیږي خوپه دی کی اختلاف ضرور سته اواحتمال ددهوکی هم سته نوځای داحتیاط دادی چی ضروری نه دی چی په دی عمل وسی یعنی چی کله احتیاط ددی په خلاف کی وی اومسئله داحتیاط فی اثبات النسب مشهوره ده په اثبات دنسب کی په قدر دامکان حیله کیږی ددی وجه څخه تعرض کول دخاوند سره

(١) ردالمحتار باب کتاب القاضی الی القاضی مطلب لایعمل بالخط ج۲ ص۴۸۹، ط. س. ج۵ ص ۴۳۵. ظفیر
(٢) ردالمحتار باب کتاب القاضی الی القاضی ج۲ ص ۴۸۹. ظفیر

په دی باره کی لازم نه دی اوښځه اوخاوند پرخپل حال پریښوول په کاردی چی که په واقع کی خاوند دری طلاقه ورکړی وي اوبیا ښځه بی له حلالې کولو څخه ساتی نو ددی گناه پرده ده خوچی کله دی دتحریری طلاق او دزبانی طلاق ورکولو څخه منکردی اودوه عادلان شاهدان دزبانی طلاق یا دتحریری طلاق ورکولو نسته [1] اوعریضه نویسان او وثیقه فروش داسی عادلان نه دی چی ددوی شاهدی مثبت دطلاقو سی او بیا نصاب دشاهدی هم موجود نه دی او په دوو شاهدانو کی یو مړدی او دده عادل او ثقه کیدل هم معلوم نه دی نوهیڅ وجه شرعی داسی نسته چی په دی سره دخاوند قول ردسی اوطلاق ثابت سی او داولاد نسب نفی سی او اولاد ولد الزنا ومنل سی باقی دا لیکل دبعضو مفتیانو حضراتو چی طلاق دسکران هم واقع کیږی په دی کی داخبره ده چی خاوند په حالت دسکر کی دطلاق اقرار هم نه کوی اونه دوه شاهدان عادلان په حالت دسکرکی دطلاق ورکولو شاهدی کوی خاوند خوپه احتمالی طور سره داسی وایی چی زما مخالف په ماته شراب راکړی وی اوزما گوته به یی لگولی وی اوځه وثیقه به یی اخیستی او لیکلی وی، وگوری په دی کی لفظ (لیکلی به یی وی) موجود دی چی ددی څخه دا معلومه ده چی دی په حالت دسکر کی دخپل تحریر اقرار نه کوی بیا تعجب دی چی دطلاق دسکران واقع کیدل په دی موقع څنگه حجت کیدی سی فقهاؤ چی کم طلاق دسکران واقع کیدل لیکی ښکاره ده چی مراد ددوی دادی چی که طلاق دسکران ثابت سی نوواقع دی او ددی ثابتیدل په دوو طریقو سره کیږی یاپه دوو شاهدانو یاچی دی په خپله اقرار وکړی اوپه طلاق نامه لیکلو کی علامه شامی داتفصیل کړیدی چی دمسئوله صورت طلاقنامه په دی سره غیر معتبر گرځیږی. قال قبیل الصریح ولو استكتب من آخر كتابا بطلاقها وقرأه على الزوج فأخذه الزوج وختمه وعنونه وبعث به إليها فأتاها وقع إن أقر الزوج أنه كتابه أو قال للرجل ابعث به إليها أو قال له اكتب نسخة وابعث بها إليها وإن لم يقر أنه كتابه ولم تقم بينة لكنه وصف الأمر على وجه لا تطلق قضاء ولا ديانة وكذا كل كتاب لم يكتب بخطه ولم يمله بنفسه لا يقع الطلاق ما لم يقر أنه كتابه ج۲ ص۴۲۹ شامی [2]. فقط

پرطلاقنامه په دستخط کولو سره طلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (۲۱۸) دزید ښځه بکر چی دزید داکازوی دی دزید په عدم موجودگی کی خپل کورته بوتله اوتردرو میاشتی پوری دایی ولمسوله دخپل ځان سره یی موافقه اودزید سره یی مخالفه کړه نوبت دیته راغی

---

[1] ونصابها (ای الشهادة) لغيرها من الحقوق سواء كان الحق مالا او غيره كنكاح وطلاق الخ رجلان الخ اورجل وامراتان (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الشهادة ج۴ ص۵۱۵ - ۵۱۲، ط. س. ج۵ ص۴۶۵). ظفیر

[2] ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفیر

چې کله زید ددې دراوستلو دپاره ورغې نوده انکار وکې بکر وویل چې ددې کردار صحیح نه دې ته داپریږده زه به یې هم دخپله کوره وباسم پردې بناء طلاق نامه ولیکل سوه خوپر دې باندي دستخط کولو دپاره ځلور ګنټې وغوښتل سوې خو دزید یو قریبې قریب دې په دستخط کولو مجبوره کې او وروسته معلومه سوه چې داټوله دهوکه وه ځکه چې بکر ددې سره په خپله نکاح کول غوښتل په دې صورت کې دزید ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: چې کله زید په خپله طلاقنامه نه ده لیکلې اونه یې په بل لیکلې ده بلکې نورو خلګو په خپله لیکلې وه اوپه زید باندې یې دستخط وکې اوزید ددې طلاقنامې مضمون نه ویلې دې او نه یې اوریدلې دې بلکې دچا په مجبورولو یې دستخط وکې او دې دطلاق اقرار هم نه کوي نوپه دې صورت کې دده ښځه طلاقه نه سوه اونکاح دزید ددې سره قائمه ده اودې په شان دمخکنې داپه خپله نکاح کې ساتلې سي په شامي کې دي: وکذا کل کتاب لم یکتبه بخطه ولم یمله بنفسه لایقع الطلاق ما لم یقر انه کتابه الخ ([1]). فقط

خاوند وایي معلق طلاق مې ورکړیدي په قطعي طلاقنامه یې ددستخط څخه انکار وکړي خو په ویلو اورولو سره یې دستخط وکې نو څه حکم دي؟ **سوال**: (۲۱۹) رابعه بیګم ته ددې خاوند عبدالکریم معلق طلاق ورکې اواقرار نامه یې ولیکله چې په عدالت کې پیش سي اوچې کمه مقدمه رابعه بیګم پرخپل خاوند کړیده داخارجه سي خوپه طلاق نامه کې یې طلاق منجز ولیکل عبد الکریم شاه چې واوریدل نو ددستخط کولو څخه یې انکار وکې چې زه خوهم هغه مشروط طلاق ورکوم، حاضرینو وویل چې په مشروط طلاقو سره مقدمه نه خارجوي ستا طلاق مشروط دې خو داخراج دمقدمې دپاره پرقطعي طلاقو دستخط وکړه په دې غرض عبدالکریم پرقطعي طلاق دستخط وکې ددې قصې شاهد سته، نو دعبدالکریم شاه ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: په شامي کې دي. ولوقال للکاتب اکتب طلاق امرأتي کان إقرارا بالطلاق وإن لم یکتب ولو استکتب من آخر کتابا بطلاقها وقرأه علی الزوج فأخذه الزوج وختمه وعنونه وبعث به إلیها فأتاها وقع إن أقر الزوج أنه کتابه أو قال للرجل ابعث به إلیها أو قال له اکتب نسخة وابعث بها إلیها وإن لم یقر أنه کتابه ولم تقم بینة لکنه وصف الأمر علی وجهه لا تطلق قضاءً ولا دیانة وکذا کل کتاب لم یکتبه بخطه ولم یمله بنفسه لا یقع الطلاق ما لم یقر أنه کتابه الخ ص ۴۲۹ شامي ج۲ ([2]). ددې تمامو روایتونو

[1] ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۷. ظفیر　　=

څخه داواضحه کيږي چي په تحريري طلاق کي چي کم اقرار دخاوند دی، دهغه موافق عمل به ترسره کيږي نوکله چي خاوند داسي وايي چي ما پرتحرير دطلاق باندی پر بناء دمنلو دمعلق طلاق دستخط کړيدی نو قضاءً اوديانةً په دواړو سره به داطلاق معلق وی اوچی شرط موجود نه سی نوطلاق به هم واقع نه وی (۱).

يو طلاق يی ورکی او اولس ۱۷ کاله يی پرې ايښی وه اوس يی ساتل غواړی څه وکړی؟

سوال: (۲۲۰) زيد دخپلی ښځی په وجود کی پريوه بله ښځه عاشق سو دی ښځی زور ولګوی چی ترڅو ته خپلی ښځی ته طلاق ورنه کړی نوتر هغه به زه ستاسره نکاح ونه کړم زيد ددی په وينا خپلی ښځی ته تحريری طلاقنامه وليکله خپلی ښځی ته ورغی چی زه تاته طلاق درکوم ښځي وويل چی زما قصور ثابت کړه ماته طلاق اخيستل ثابت نه دی بيا زيد خاموش سو او طلاقنامه يی بيرته واخيسته اووه لس کاله وروسته دازيد خپل کور ته راوستل غواړی نودا راوستلی سی اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی چی زيد کله خپلی ښځی ته طلاق وليکی يايی په بل وليکی نوطلاق ددغه وخت څخه واقع سو وروسته که زيد داساتل غواړی نو ددی سره به نوی نکاح په نوی مهر کوی او دنکاح څخه وروسته يی ساتلی سی په دی شرط چی دری طلاقه يی نه وی ليکلی کني نو بيا حلاله ضروری ده: ولو قال للكاتب اكتب طلاق امراتي كان اقراراً بالطلاق الخ (۲) شامي وفيه: وإن كانت مرسومة يقع الطلاق نوى أو لم ينو ثم المرسومة لا تخلو إما أن أرسل الطلاق بأن كتب أما بعد فأنت طالق فكما كتب هذا يقع الطلاق وتلزمها العدة من وقت الكتابة (۳) شامي، اوكه څه هم په دی صورت کی څه اشتباه دعدم وقوع دطلاق هم سته خو بياهم نکاح تازه کول ښه دی چی شبهه ختمه سی. فقط

طلاقنامه يی جبراً نقل کړه نوطلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال**: (۲۲۱). الله رکهو په عبد الغنی دبيری په وجه داتحرير نقل کی خوپه قسم وايی چی زما نيت دطلاقو نه وو نو طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی به که څه هم قاضي حکم دطلاقو کوی خو ديانةً دده قول معتبر

---

(۲) ردالمحتار كتاب الطلاق مطلب الطلاق بالكتابة ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفير

(۱) واذا اضافه الى الشرط وقع عقيب الشرط اتفاقا (عالمگيری فصل ثالث فی تعليق الطلاق ج۱ ص۴۵۰ ط. ماجديه ج۱ ص۴۲۰). ظفير

(۲) ردالمحتار للشامی كتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفير

(۳) ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفير

دی اوطلاق به نه وی سوی (۱).

طلاقنامه یی ولیکله اووی لیرله خوبنځی ته ونه رسیدله نوهم طلاق واقع سو: **سوال**: (۲۲۲) زید تحریری طلاقنامه یوسړی ته ورکړه چې ته دا دده ښځی ته ورسوه مذکوره سړی دا طلاقنامه دزید پلار ته ورکړه ده خوندي کړه اووی نه لیږله نوپه دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی چی زید کله طلاقنامه په خپله یاپه بل ولیکله ددغه وخت څخه دزید پرښځی طلاق واقع سو. قال في الدرالمختار ولوقال للکاتب اکتب طلاق امراتی کان اقراراً بالطلاق وان لم یکتب انتهٰی (۲) ملخصا. فقط

طلاقنامه یی ولیکله خوښځی ته یی وانه وروله نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۲۲۳) زید خپلی ښځی ته طلاقنامه ولیکله خوهندی ته یی وانه وروله اونه بل چاته معلومه سوه دطلاق نامی دلیکلو څخه یوه دوی میاشتی وروسته یی هندی ته وویل زه تاته طلاق درکوم او کشر ورور ته دی په نکاح کوم اوبی درضامندی دښځی یی ددی ګوته پر رجسټر دنکاح خوان په زبردستی ولګوله نوپه دی طریقی سره نکاح صحیح کیږی اوکه نه اوپه دی صورت کی طلاق به دکم وخت څخه واقع وی؟

جواب: دا مسلمه ده چی عده دطلاقو څخه وروسته سمدستی شروع کیږی اوتصریح ددی په کتابونو دفقه کی موجوده ده (۳) اودا هم په شامی وغیره کی تصریح ده چی په کتابت سره طلاق واقع کیږی اوپه شامی کی دی چی صرف په امر سره کاتب ته په کتابت دطلاقو سره هم طلاق کیږی نوچی کله زید ددی طلاقنامه دلیکلو څخه انکار نه کوی نو دهم دغه وخت څخه طلاق واقع سو (۴) او ددغه وخت څخه عده شروع سوه اوپه زور سره دښځی څخه په ګوته لګولوسره طلاق نه صحیح کیږی (۵) اودشاهدانو داختلاف په صورت

---

(۱) وفی البحر ان المراد الاکراه علی التلفظ بالطلاق فلو اکره علی ان یکتب طلاق امراته فکتب لاتطلق (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۳۶). ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۶. ظفیر

(۳) رجل تزوج امراة نکاحا جائزا وطلقها بعد الدخول اوبعد الخلوة الصحیحة کان علیها العدة (قاضی خان علی هامش عالمگیری باب العدة ج۱ ص ۵۳۸ ط. ماجدیه ج۱ ص ۵۴۹). ظفیر

(۴) ولو قال للکاتب اکتب طلاق امراتی کان اقرارا بالطلاق وان لم یکتب (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹) کتب الطلاق ان مستبینا الخ وقع (الدرالمختارعلی هامش ردالمحتارج۲ ص۵۸۹، ط. س. ج۳ ص۲۴۶).

(۵) ځکه چی په دی کی نه ایجاب سته اونه شاهد سته دجواز دنکاح صورت یې دالیکلی دی: ان یکتب الیها یخطبها فاذا بلغها الکتاب وأحضرت الشهود وقرأته علیهم وقالت زوجت نفسي منه أو تقول إن فلانا کتب إلي یخطبني فاشهدوا أني زوجت نفسي منه أما لو لم تقل بحضرتهم سوی زوجت نفسي من فلان لا ینعقد لأن سماع الشطرین شرط صحة النکاح وبإسماعهم الکتاب (ردالمحتار کتاب النکاح ج۲ ص۲۲۳، مطلب التزوج =

کی هم نکاح نه صحیح کیږی او نه ثابتیږی. فقط

فارغ خطي يي وليکله اوخيري کړه نوطلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال:** (۲۲۴) دزید اودده ښځې په مینځ کی بی اتفاقی راغله نوزید نور سړی راجمع کړل اوفارغ خطي دطلاقو يي وليکله او دايي وويل چې هلك او انجلي ماته وسپاره چې زه دا طلاقنامه درکړم نو اهل مجمع وويل چې داولاد ترپالني پوری هندی ته نان نفقه ورکوه ده وويل چې دهلك او دانجلي دلویدو څخه وروسته به طلاق ورکړم په دی کی ډیر تکرار وسو خوهندی هلك او انجلي ورنه کړل زید طلاقنامه وشلوله او وتښتیده شپږ میاشتي وسوی چې زید بیرته راغی او دښځې سره اوسیږی آیا دزید بیرته راتلل او دښځې سره اوسیدل خلاف دشریعت خونه دی او دزید په مینځ کی نکاح قائمه ده اوکه نه؟

جواب: په ردالمحتار کی دی: ولو قال للكاتب اكتب طلاق امرأتي كان إقرارا بالطلاق وإن لم يكتب ولو استكتب من آخر كتابا بطلاقها وقرأه على الزوج فأخذه الزوج وختمه وعنونه وبعث به إليها فأتاها وقع إن أقر الزوج أنه كتابه أو قال للرجل ابعث به إليها (۱) الخ. ددی دوهم روایت: ولو استكتب من آخر كتابا بطلاقها الخ څخه معلومیږی چې په مسئوله صورت کی طلاق نه دی سوی ځکه چې په ښکاره مسئوله صورت ددی مطابق دی نوکه داصورت واقع سوی وی نوبیا په مسئوله صورت کی طلاق واقع نه دی او دزید او دده دښځې نکاح باقی ده.

دطلاقنامې مسوده تیاره سوه او وی ویل چې دومره روپۍ راکړه چې دا طلاقنامه رجسټر سی نوځه حکم دی؟ **سوال:** (۲۲۵) زید دا درلیږل سوی طلاقنامه مسوده تیاره کړه اوخپلې ښځې ته یی وویل چې پنځوس روپۍ راکړه نودا طلاقنامه به رجسټر سی مسوده یی ولیکله اوس دی انکاری دی اوښځه پرخپل اقرار قائمه ده چې زما څخه روپۍ واخله او ما پریږده داښکاره ده چې عزم درد ددی مسودی څخه صفا ښکاره دی الفاظ دطلاق بائن یی هم لیکلی دی نوآیا داطلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: که ددی طلاقنامې دلیکلو څخه دښځې سره فیصله سوی وی چې ښځه مهر معاف کی نو دخاوند په دی لیکلو اوپه دی تحریر سره به دده پرښځه طلاق بائن واقع وی ځکه چې عبارت دطلاق نامې دادی چې دي ماته مهر معاف کی اوما طلاق بائن ورکی نوکه واقعي ښځې مهر معاف کی نوطلاق واقع سو اوکه تراوسه یی مهر نه وی معاف کړی نو

= بارسال الکتب ط. س. ج۳ ص۱۲). ظفیر

(۱) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفیر

طلاق واقع نه سو ځکه دطلاق واقع کیدل دمهر پرمعافی موقوف دی [1]، ددی لیکلو ښځه چی ښځه په مهر معاف کولو تیاره ده داښکاره کیږی چی ښځی مهر نه دی معاف کړی نو ددی وجه ځخه دا طلاقنامه کار نه کوی اوس که بیا خاوند راضی سي نوخلع دی وکړی یعنی ښځه دی مهر معاف کړی او دی دی طلاق ورکړی.

دمنصف په مخکی یی وویل شپږ میاشتی وسوی چی طلاق می درکړیدی ده دری طلاقه ورکړل څه حکم دی؟ **سوال:** (۲۲۲) یو سړی خپلی ښځی ته دخلع دطلاق ورکولو دپاره قاضی ته (چی دانګریزانو تنخوا دار دی) ولاړی چی رجسټر یی کړی خلع کوونکی وویل چی ته دقاضی په مخکی ووایه چی ماخپلی ښځی ته یوکال وسو چی طلاق ورکړیدی قاضی وویل که دیو کال مخکی طلاق ورکول بیانوی نورجسټری به صحیح نه وی زیات تر زیات دپنځو شپږو میاشتو مخکی رجسټری کیدی سی نوموافق دقول دقاضی خلع کوونکی وویل صاحبه داسړی وایی چی ما دبهادرو په میاشت کی طلاق ورکړیدی نوبیا قاضی بی دچا دپوښتنی دری طلاقه رجسټری کړل دی خلګو درجسټری ځخه یوه ورځ وروسته نکاح وکړه آیا شرعا دا مذکوره ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟ اودنکاح کوونکی نکاح صحیح سوه اوکه نه؟ اودنکاح دشریکانو اودنکاح خوان نکاح باطله سوه اوکه نه؟

جواب: که پردی کاغذ دستخط یا دګوتی نښانه وی غرض داچی تصدیق ددی مضمون دطلاقو دخاوند دارخه سوی وی نودری واړه طلاق واقع سوه [2] خوطلاق به هم دغه وخت واقع کیږی چی کله خاوند طلاقنامه ولیکله په تیره سوی زمانه کی به طلاق نه وی واقع مثلا که خاوند دا ووایی چی ما یوکال وسو چی طلاق ورکړیدی اوپه واقع کی یی طلاق نه وو ورکړی نوفی الحال اوس طلاق واقع سو، په درمختار کی دی: ولو نكحها قبل امس وقع الآن لان الانشاء فی الماضی انشاء فی الحال الخ قوله لان الإنشاء في الماضي إنشاء في الحال لأنه ما أسنده إلى حالة منافية ولا يمكن تصحيحه إخبارا لكذبه وعدم قدرته على الإسناد فكان إنشاء في الحال الخ شامی ج۲ ص ٤٤٢ (۳) وفی الشامی ایضاً ولوقال للكاتب اكتب طلاق امرأتي كان إقرارا بالطلاق وإن لم يكتب ولو استكتب من آخر كتابا بطلاقها وقرأه على الزوج فأخذه الزوج وختمه وعنونه وبعث به إليها فأتاها وقع إن أقر الزوج أنه كتابه الخ [3] ج۲ ص ٤٢۹. اوچی کله طلاق په وخت

---

[1] واذا اضافه الی الشرط وقع عقیب الشرط اتفاقا (عالمگیري مصري بحث تعلیق ج۱ ص۴۵۰، ط. ماجدیة ج۱ ص۱۲۰). ظفیر

[2] وکذا کل کتاب لم یکتبه بخطه ولم یمله بنفسه لایقع الطلاق ما لم یقر انه کتابه (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۹، ط. س. ج۳ ص ۲۴۷). ظفیر

[3] وګوری ردالمحتارباب الصریح مطلب اضافة الطلاق الی الزمان ج۲ ص ۲۰۷، ط. س. ج۳ ص ۲۲۲. ظفیر=

درجستړی واقع سو نو ددی څخه یوه ورځ وروسته ددی دبل سړی سره نکاح باطله ده ځکه چی په عده کی نکاح باطله ده (۱) دمجلس دحاضرینو او دنکاح خوان نکاح باطله نه سوه: لانهم لم یرتدوا بهذه المعصیة وفسخ النکاح فرع الارتداد.

بی ددستخط دخاوند څخه خط راغی چی ښځی ته زما دطرفه اجازه ده نو څه حکم دی؟

سوال: (۲۲۷) یوسړی خپله ښځه ددی دپلار کره پریښی ده او ولاړی ترپنځو کالو پوری دی کورته رانغی خودده خبر به کله کله راتلی دده دطرفه یوخط خسر ته راغی چی زما دراتلو امید نسته ددی وجه څخه زمایه ښځی مهر معاف کړه اوښځی ته زما دطرف څخه اجازه ده، پردی خط دده دستخط نه وو پردی مضمون خلگو فتوٰی وغوښته جواب ورکول سو چی که دی ورك سوی وی اوڅلور پنځه کاله سویدی نودا ښځه دی عده تیره کړی اونکاح کولی سی، ده دخط خبر واوریدی راغی اودخط څخه انکار کوی خلگو فتوٰی ور وښووله اوورته وې ویل چی ستا ښځی ته طلاق سویدی ده جواب ورکی چی که شریعت پردی دطلاقو فتوٰی لگولی وی نوزه هم دشریعت دحکم څخه انکار نه کوم دده دښځی نکاح هم دغه وخت په بل ځای کی وسوه نوپه دی صورت کی نکاح صحیح ده اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی دده پرښځی دطلاق دحکم کولو دپاره هیڅ وجه نسته اودوهمه نکاح صحیح نه ده اول خودا سړی دخط څخه منکردی اوشرعی شاهدی نسته (۲) اوکه دی داخط تسلیم هم کړی نوپه دی خط کی هیڅ صریح لفظ دطلاقو نسته ، که څه دی نوهغه دکنایی لفظ دی اوپه دی کی دخاوند دنیت اعتبار دی اودا خاوند نه منی په هر حال دطلاق دواقع کیدو هیڅ څه وجه نسته اودمفقود کیدو په صورت کی ددعوٰی څخه وروسته څلور کاله تیرول ضروری دی ددعوٰی څخه مخکی چی کمه موده تیره سوه دهغه هیڅ اعتبارنسته بلکه چی دکله څخه ښځی ته مهلت ورکول سی اودقاضی یادمسلمانانو دجماعت دطرف څخه دڅلورو کالو موده مقرره سی ددغه وخت څخه به څلور کاله تیرول ضروری وی دڅلوروکالو دتیرولوڅخه وروسته به ښځه دعدی دوفات لس ورځی اوڅلور میاشتی تیری کړی اودوهمه نکاح کولی سی لکه چی دامام مالك مذهب دی. کذا فی

(۳) وگوری ردالمحتار کتاب الطلاق مطلب الطلاق بالکتابة ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفیر

(۱) ورکنها حرمات ثابتة بها بها کحرمة تزوج (درمختار) ای تزوجها غیره فانها حرمة علیها (ردالمحتار باب العدة ج۲ ص۸۲۵، ط. س. ج۳ ص ۵۰۴). ظفیر

(۲) وان لم یقر انه کتابه ولم تقم بینة لکنه وصف الامر علی وجه لا تطلق قضاء ولا دیانة (ردالمحتارکتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۹، ط. س. ج۳ ص ۲۴۷). ظفیر

المدونة الكبرٰى للمالكيه (١). اوددی سړی شرعی فتوٰی تسلیمول طلاق نه ښکاره کوی ځکه چی داکمه فتوٰی دطلاقو سویده صحیح نه ده.

طلاق ورکول دی دایی وویل او طلاقنامه یی په بل ولیکله بیایی څیری کړه نو طلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال**: (٢٢٨) زید بکرته وویل چی ماته طلاق نامه ولیکه بکر وویل چی دچا طلاق نامه لیکی؟ زید وویل زما خپلی ښځی ته طلاق ورکول دی وروسته ددوستانو په پوهولو یی طلاقنامه څیري کړه نوطلاق واقع سو اوکه نه؟ اوزید په ژبه دری طلاقه نه دی ورکړی.

جواب: دزید داقول چی زما خپلی ښځی ته طلاق ورکول دی پردی دلالت کوی چی ده لا تراوسه طلاق نه دی ورکړی بلکی دطلاق ورکولو اراده یی ده، اوبیا ده داطلاق نامه خپلی ښځی ته ونه لیږله اونه یی په خپله ورکړه بلکی دایی څیري کړه نوپه دی صورت کی دشامی دروایت مطابق دده ښځه طلاقه نه سوه. قال فی الشامی: ولو استكتب من آخر كتابًا بطلاقها وقرأه علی الزوج فاخذه الزوج وختمه وعنونه وبعث به اليها فاتاها وقع ان اقر الزوج انه كتابه الخ وكذا كل كتاب لم يكتب بخطه ولم يمله بنفسه لا يقع الطلاق ما لم يقر انه كتابه الخ (٢). اودیوبل روایت مطابق چی په شامی کی دی: ولوقال للكاتب اكتب طلاق امراتی كان اقرارا بالطلاق وان لم يكتب (٣) دا وویل سی چی په دی صورت کی دزید داویل چی طلاقنامه ولیکه اقرار دطلاق سو نومخ ته په دی کی دابحث دی چی دزید دبل کلام څخه چی لوړ لیکل سویدی فی الحال طلاق ورکول نه معلومیږی بلکه په راتلونکی زمانه کی اراده معلومیږی او دوهم دا چی ددری طلاقو لفظ زید نه دی ویلی نوپه دی صورت کی که طلاق واقع هم سی نو رجعی به وی په دی عده کی دننه بی دنکاح څخه رجوع صحیح ده نو احتیاط دادی چی زید دی په دی عده کی دننه رجوع وکړی چی هیڅ شبهه پاته نه سی.

طلاقنامه یی دبل په ذریعه ولیکله او دستخط یی هم وکی نوطلاق واقع سو: **سوال**: (٢٢٩) زید سټامپ په غرض دطلاق ورکولو خپلی ښحی ته واخیستی اومنشی ته یی ورکی چی

---

(١) دتفصیل دپاره وګوره الحيلة الناجزة للتهانوی زیر عنوان: حکم زوجۂ مفقود. دمدونه کبرٰی عبارت دادی: قلت أرأيت امرأة المفقود أتعتد الأربع سنين في قول مالك بغير أمر السلطان؟ قال مالك لا، وإن أقامت عشرين سنة ثم رفعت أمرها إلى السلطان نظر فيها وكتب إلى موضعه الذي خرج إليه فإن يئس منه ضرب لها من تلك الساعة أربع سنين فقيل لمالك هل تعتد بعد الأربع سنين عدة الوفاة أربعة أشهر وعشرا من غير أن يأمرها السلطان بذلك؟ قال نعم الخ (المدونة الكبرٰی ما جاء فی ضرب اجل المراة المفقود ج۵ ص١٣٢). ظفیر

(٢) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفیر

(٣) ایضا ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفیر

پردی زما دطرفه طلاقنامه ولیکه منشي دعرف عام مطابق په دی کي دری واره ولیکل اوګوته دزید یی باندی ولګوله خوزید په خولی طلاق ورنه کی آیا دزید پرښځی په دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: چې کله زید ددی طلاقنامي متعلق دا اقرار کوی چې دازما دطرف څخه ده اوپه طلاقنامه کی دری طلاقه لیکلي دی نو دده پرښځی دری طلاقه وسوه او دا مغلظه سوه بی له حلالې اوس دده ددی سره دوهمه نکاح جائزنه ده: قال فی الشامي ولوقال للکاتب اکتب طلاق امراتی کان اقراراً بالطلاق وان لم یکتب [1]. اوچې دکله څخه داطلاق نامه لیکل سویده ددغه وخت څخه به شمیرل کیږی.

استامپ یی واخیستی اوطلاق نامه یی ولیکله خو دستخط ونه سو نوطلاق واقع سو اوکه نه؟

سوال: (۲۳۰) دزید دخور نکاح دعمر سره وسوه اودعمر دخور نکاح دزید سره دډیری مودی څخه وروسته دنااتفاقی په وجه زید اوعمر په طلاق ورکولو تیار سوه نو استامپ واخیستل سو اومکمله طلاقنامه ولیکل سوه اوشاهدی وغیره هم ولیکل سوه دستخط لا باقي وو چې په یو وجه دامعامله پاته سوه او استامپ خزانی ته بیرته واپس سو په دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟

دپوښتني کوونکی ښځی بیان دی چې کم وخت عرض نویس استامپ لیکل شروع کړی وه دغه وخت دطلاق ورکوونکی څخه یی پوښتنه وکړه چې طلاقنامه ولیکو؟ نو طلاق ورکوونکی وویل وې لیکه ددی څخه وروسته منشی طلاقنامه ولیکله چې په هغه کی دری طلاقه ولیکل سوه شاهدی وسوه، دطلاق ورکوونکی ګوته لګول پاته وه چې په یو وجه ناراضه سو او فریقین جلا سوه؟

جواب: په دی صورت کی ښکاره داده چې طلاق واقع نه سوځکه چې کله خاوند طلاق نامه په خپله نه ده لیکلی په بل یی لیکلی ده، نو ترڅو چې پردی تحریر دخاوند اقرار نه وی اوهغه داسی ونه وایی چې داتحریر زما دطرفه دی طلاق واقع نه سو خوکه دپوښتنی کوونکی ښځی مطابق امر بالطلاق ثابت سی یاخاوند په خپله ددی اقرار وکړی چې ما امر بالطلاق کړیدی نودابه هم دطلاقو اقرار ګڼل کیږی اوطلاق به واقع وي، شامی دتاتارخانیه څخه نقل کړیدی چې: ولو استکتب من آخر کتابا بطلاقها وقرأه علی الزوج فأخذه الزوج وختمه وعنونه وبعث به إلیها فأتاها وقع إن أقر الزوج أنه کتابه الخ وکذا کل کتاب لم یکتبه بخطه ولم یمله بنفسه لا یقع الطلاق ما لم یقر أنه کتابه [2] وفیه ایضا

[1] ایضا ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفیر

[2] ردالمحتار کتاب الطلاق مطلب الطلاق بالکتابة ج۲ ص ۵۸۹، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفیر

ولوقال للكاتب اكتب طلاق امراتي كان اقراراً بالطلاق (١). فقط

دناوي وړلو ښځه يې مخکې طلاق درطلاق وليکل اوخپلې ښځې ته يې وليږل نوطلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال**: (۲۳۱) زما دنابالغي لور امير بيګم نکاح دمحمد يعقوب سره ددرو کالو راهيسې سويده چې په دوه زره روپۍ مهر معجل سويده خوتراوسه لامحمد يعقوب معجل نه دی ادا کړی اونه ناوې تللې ده په ۹\۱ اکتوبر سنه ۱۹۱۹ په يو بې رنګه خط کې يې طلاق درطلاق، طلاق وليکل اوپر دی يې دخپلې ګوتې نخښه ولګوله اودامير بيګم په نوم يې را وليږله نوآيا طلاق واقع سو اوکه نه؟ اودطلاق ښځه مهر معجل واجب پاته دی اوکه نه؟

جواب: په دې صورت کې طلاق بائن دمحمد يعقوب پرښځه واقع سو اوچې طلاق قبل الدخول سويدی (٢) نونيم مهر دخاوند پرذمه واجب دی اوعده واجب نه ده. كما قال الله تعالىٰ: وان طلقتموهن من قبل ان تمسوهن فما لكم عليهن من عدة تعتدونها، الآيه (٣) او دارنګه ارشاد دی: وان طلقتموهن من قبل ان تمسوهن وقد فرضتم لهن فريضة فنصف مافرضتم، الآية. فقط

خاوند طلاقنامه وليکله اوپه خولې يې ونه ويل نوطلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال**: (۲۳۲) يو سړي دخپلې لور نکاح وکړه خو لا ناوې نه ده تللې چې په خپل مينځ کې جګړه وسوه ده دانجلې خاوند راوبولی چې ته طلاقنامه وليکه اوزه به په انجلې مهر معاف کم نوخاوند وويل چې ډيره ښه ده. خوخاوند په خوله څه لفظ دطلاق ونه وايه دده په مخکې طلاقنامه وليکل سوه اودمهر معافي نامه دښځې دخوا ښځه وليکل سوه خواوس داسړی وايي چې ماطلاق نه دی ورکړی زما صرف مهر معاف کول مقصد وو نوپه دې صورت کې طلاق وسو اوکه نه؟

جواب: په دې صورت کې چې کله دې سړي پر طلاقنامه دستخط وکی اوپه عوض دمهر يې طلاقنامه وليکله که څه هم په خولې يې څه نه دي ويلي نو دده پرښځې طلاق واقع سو اومهرمعاف سو اوبغيردطلاق ښځه به مهرمعاف نه وی ځکه چې مخکې خبره معافي دمهر په عوض دطلاقو وو، په دې بناء په اجازه دخاوند طلاقنامه وليکل سوه او معافي

---

(١) ردالمحتار كتاب الطلاق ج٢ ص ٥٨٩. ظفير

(٢) فان قلت الكتابة من الصريح اومن الكناية قلت ان كانت على وجه الرسم معنونة فهي صريح والا فكناية (البحر الرائق كتاب الطلاق ج٣ ص٢٧٢، ط. س. ج٣ ص٢٥٣) واذا طلق الرجل امراته ثلثا قبل الدخول وقعن عليها الخ فان فرق الطلاق بانت بالاولى ولم تقع الثانية والثالثة (هدايه فصل فى الطلاق قبل الدخول ص٣٥١).

(٣) سورة الاحزاب ٧. ظفير

دمهر وسوه نو ددی وجه څخه طلاق واقع اومهر معاف سو (۱).

منشي ته يې وويل زما دښځې دپاره طلاق وليکه منشي وليکل بتول ته درې طلاقه نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۲۳۳) چا يو کاتب ته وويل زما ښځې ته طلاق وليکه کاتب دا الفاظ وليکل دجانبه دمحمد شبلي څخه: زه محمد شبلي خان ساکن دموضع جهنی پور زه خپلې ښځې بتول ته درې طلاقه ورکوم طلاق، طلاق، طلاق، نوشرعا څه حکم دی؟

جواب: په دې صورت کې دده پرښځې درې طلاقه واقع سوه بې له حلالې دانښځه داول خاوند دپاره حلاله نه ده او طريقه دحلالې داده چې داطلاقه سوې ښځه به دعدې څخه وروسته دبل سړي سره نکاح وکړي بيابه دکوروالي څخه وروسته دی طلاق ورکړي چې بيا دده عده ختمه سي نوبيا داول خاوند سره نکاح کيدی سي. کذا في کتب الفقه (۲).

ما خپلې ښځې ته طلاق ورکړيدی په دې ليکلو سره طلاق واقع سو: **سوال**: (۲۳۴) يوسړي خپله ښځه ووهله اووی ټکوله اوکالي وغيره يې ځيني واخيسته اودکورڅخه يې وايسته داسړی فوجی ملازم وو دده دښځې چې کمی روپی په فوج کی واجب وی ده دا وويل چې ماخپلې ښځې ته طلاق ورکړيدی او روپی يې په خپله واخيستی، دکمانډر تصديق ددی سره دی آيا طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دې صورت کې ددې سړي ښځه دنکاح څخه ووته داطلاقه سوه (۳) او دتصديق دکمانډر دفوج څخه ثابته ده چې دا طلاق په ۲۷\ اګست سنه ۱۹۲۲ ليکل سوی وو ددی وجه څخه اوس نه مياشتی دطلاق وسوی عده ددی تيره سويده نو ددی ښځی ثانی نکاح کول جائز دی.

طلاق نامه يې مکمل په بل وليکله نوطلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال**: (۲۳۵) يوسړي چاته وويل چې طلاقنامه وليکه ده ورته وويل چې طلاق په ليکلو سره نه راځي اوپه ژبه راځي بيادی محرر طلاقنامه وليکله اودخاوند دا اعتقاد وو چې په ليکلو طلاق نه کيږي په ژبه کيږي اوپه ژبه به يې زه په فلاني شرط ورکوم بيا يې په خاوند باندې طلاق وليکی

---

(۱) واذا اضافه الى الشرط وقع عقيب الشرط (عالمگيرى مصرى تعليق الطلاق ج۱ ص۴۵۰، ط. ماجديه ج۱ ص۴۲۰) ولو استكتب من آخر كتابا بطلاقها او قراه على الزوج فاخذه الزوج وختمه وعنونه الخ وقع ان اقر الزوج انه كتابه (ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظفير

(۲) ولو قال للكاتب اكتب طلاق امراتى كان بالطلاق وان لم يكتب (ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۹) وان كان الطلاق ثلاثا فى الحرة لم تحل له حتى تنكح زوجا غيره نكاحا صحيحا ويدخل بها ثم يطلقها اويموت عنها (باب الرجعة ج۲ ص ۳۷۹). ظفير

(۳) وان كانت مرسومة يقع الطلاق نوى اولم ينوى الخ فلما كتب هذا يقع الطلاق وتلزمها العدة من وقت الكتابة (رد المحتار كتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۴۲). ظفير

اوخپله گوته یی باندی ولگوله اوطلاقنامه یی دځان سره وساتله اوښځی ته یی ونه لیږله بیاده ته وویل سو چی طلاق ورکه نوده جواب ورکی چی فلانی شرط برابر کړه بیابه زه طلاق ورکړم نوپه دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: مسئله داده چی طلاق په کتابت سره هم کیږی که په خپله یی ولیکی اوکه په بل په دی شرط چی ددی اقراروکړی چی دازماخط یازما لیکل سویدی اویاپه دوو شاهدانو سره داثابت سی یعنی حکم کول دکتابت ثابت سی په شامی کی دی: ولو قال للكاتب اكتب طلاق امرأتي كان إقرارا بالطلاق وإن لم يكتب ولو استكتب من آخر كتابا بطلاقها وقرأه على الزوج فأخذه الزوج وختمه وعنونه وبعث به إليها فأتاها وقع إن أقر الزوج أنه كتابه أو قال للرجل ابعث به إليها أو قال له اكتب نسخة وابعث بها إليها وإن لم يقر أنه كتابه ولم تقم بينة لكنه وصف الأمر على وجهه لا تطلق قضاء ولا ديانة وكذا كل كتاب لم يكتبه بخطه ولم يمله بنفسه لا يقع الطلاق ما لم يقر أنه كتابه اهـ شامی (۱). ددی مجموعه روایاتو څخه معلومیږی چی کله خاوند دا طلاقنامه ولیکله اودځان سره یی وساتله اوخپلی ښځی ته یی ونه لیږله اودده نیت هم اوس دطلاق ورکولو نه وو بلکی په څه شرطونو وو نوپه دی صورت کی دده ښځه طلاقه نه سوه (۲).

په غصه کی یی په بل طلاقنامه ولیکله خو دستخط یی ونه کی نوڅه حکم دی؟ سوال:

(۲۳۲) یو سړی دخپلی ښځی په یو ناجائز حرکت خفه سو سټامپ یی واخیستی او عریضه نویس ته یی وویل چی طلاقنامه ولیکه دښځی او دپلار نوم یی وښووی عریضه نویس طلاقنامه ولیکله چی په دی دوران کی دده غصه ختمه سوه اوپه طلاقنامه یی دستخط ونه کی اودایی په جیب کی واچوله اوښځی ته یی ورنکړه کور والا داواخیسته او څیري کړه نوپه دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: دفقه دکتابونو دعبارت څخه واضحیږی چی په دی صورت کی طلاق نه دی سوی لکه چی په شامی کی دی: ولو استكتب من آخر كتابا بطلاقها وقرأه على الزوج فأخذه الزوج وختمه وعنونه وبعث به إليها فأتاها وقع إن أقر الزوج أنه كتابه وإن لم يقر أنه كتابه ولم تقم بينة لكنه وصف الأمر على وجه لا تطلق قضاءً ولا ديانةً وكذا كل كتاب لم يكتبه بخطه ولم يمله بنفسه لا يقع الطلاق ما لم يقر أنه كتابه اهـ ملخصا (۳). فقط

(۱) وگوری ردالمحتار للشامی کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص۲۴۶. ظفیر

(۲) واذا اضافه الی الشرط یقع عقیب الشرط اتفاقا (عالمگیری مصری تعلیق الطلاق ج۱ ص۴۵۰ ماجدیه ج۱ ص۴۲۰). ظفیر

(۳) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹، ط. س. ج۳ ص ۲۴۶) دخاکسار په خیال سره طلاق واقع سو: ولوقال للکاتب اکتب طلاق امراتی کان اقرارا بالطلاق (ایضا ط. س. ج۳ ص ۲۴۶). ظفیر

دیوه طلاق لیکلو حکم یی وکی اوهم په دي خیال ده دستخط وکی خوکاتب دري طلاقه ولیکل څه حکم دی؟ **سوال**: (۲۳۷) دزید دمور اودښځی جنګ وسو چی دهغه په وجه زید دیوطلاق په اراده سټامپ واخیستی اسټامپ لیکونکی یوهندو دی په ده زید طلاق نامه ولیکله سره ددی چی زید ده ته دلیکلو څخه مخکی داویلی وه چی زما دطرفه یو طلاق ولیکه خوده دزید دیو دښمن په سازش پرځای دیوه طلاق دری طلاقه ولیکل او زید په وجه دښه ګمان بی له ویلو پرطلاقنامه دستخط وکی دزید قسمی بیان داستفتاء سره پیوست دی نوپه دی صورت کی یوطلاق واقع سو اوکه دری طلاقه؟

جواب: په دی صورت کی موافق دبیان دزید دده پر ښځی یوطلاق واقع سو اودری واقع نه سوه نوزید خپلی ښځی ته په عده کی دننه بی دنکاح څخه رجوع کولی سی او دعدی څخه وروسته نوی نکاح بی حلاله کولی سی اوکه زید دروغ وایی اوپه حقیقت کی ده دری طلاق ورکړی وی نو ددی وبال هم پرده دی خوموافق دشریعت دزید دبیان مطابق په دی صورت کی دیو طلاق رجعی حکم به وسی، په درمختار کی دی: ويقع بها اي بهذه الالفاظ الخ واحدة رجعية الخ [1].

پرطلاقنامه صرف په ګوته لګولو سره به طلاق وی اوکه نه؟ **سوال**: (۲۳۸) داچی نه لیکوال اونه ویونکی وی طلاق په صورت دسکوت اودعدم تلفظ وتکلم دهیڅ لفظ اودهیڅ کلام او دڅېی دحرکت څخه وروسته په طلاقنامه معنونه مستبینه باندی دګوتی دنښانې په لګولو سره شرعًا به طلاق واقع وی اوکه نه؟ لکه چی په نن زمانه کی رواج دی چی بی لیکه (ناخوانده) دهر لیکلو په وخت ګوته لګوی دارنګه که په تعلیقی طلاقنامه یاپه مطلق طلاقنامه ګوته ده نه ولګول نوپه دی صورت کی به دده طلاق واقع وی اوکه نه؟ اوپه دی تحریری طلاق کی دده تلفظ اوتکلم ضروری دی اوکه نه؟ چی چپ پاته وی اوپه ګوته لګولو سره هم طلاق واقع کیږی اوکه نه؟

جواب: په کتابونو دفقه کی دمختلفو تصریحاتو اوروایاتو څخه ښکاره کیږی چی که څه هم دوقوع دطلاق دپاره تلفظ په الفاظو دطلاقو ضروری نه دی خو اقرار دالفاظو کول یعنی داسی ویل چی بی شکه په دی تحریرکی چی څه لیکل سویدی زما دی یا ددی سره نژدی نژدی بل لفظ ویل ضروری دی بغیر داقرار او داعتراف څخه صرف مهر یا ګوته لګول کافی نه دی. في العالمگيرية: رجل استكتب من رجل آخر إلى امرأته كتابا بطلاقها وقرأه على الزوج فأخذه وطواه وختم وكتب في عنوانه الخ ان أقر الزوج أنه كتابه فإن الطلاق يقع عليها وكذلک لو

[1] الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص ۵۹۰ - ۵۹۲، ط. س. ج۳ ص ۲۴۸. ظفیر

قال الرجل ابعث بهذا الكتاب الخ وإن لم يقر أنه كتابه لكنه وصف الأمر على وجه فإنه لا يلزمه الطلاق الخ (١) وفي الشامي نقلا عن التتار خانية ولوقال للكاتب اكتب طلاق امراتي كان اقرارا بالطلاق وفيه ايضا ولو استكتب من آخر الخ وقع ان اقر الزوج انه كتابه (٢) ص ٤٢٩. فقط

په زورچې څوک دخاوند څخه پرطلاق نامه ګوته ولګوي نو په دې سره به طلاق نه وي سوی:

سوال: (۲۳۹) دزيد خپلې ښځې ته دطلاق ورکولو اراده بالکل نه وه په زور دده څخه پر طلاقنامه ګوته ولګول سوه په دې صورت کې دزيد ښځه طلاقه سوه او که نه؟

جواب: په زور سره دخاوند څخه پرطلاق نامه په ګوته لګولو سره طلاق نه کيږي: قال في الدرالمختار فلو اكره على ان يكتب طلاق امراته فكتب لاتطلق لان الكتابة اقيمت مقام العبارة باعتبار الحاجة ولاحاجة هنا كذا في الخانية الخ (٣). فقط والله اعلم

خسرته يې وليکل چې په وخت دطلاق دلور تا وعده کړې وه نو په دې سره طلاق واقع سو او که نه؟ **سوال:** (۲۴۰) عمر خپل خسر زيدته ددې مضمون نوښس وليږی چې پرتازما شپږ سوه روپۍ واجب دي اوپه دې کې تادوه سوه روپۍ خوزما دښځې يعنې دخپلې لور دطلاق اخيستو په وخت په مهرکې ليرې کړې ددې څخه وروسته دوهم کارډ ده په طريقه دنوښس په دې مضمون وليږي چې تاپه وخت دطلاق دخپلې لور په مقام داجمير کې دشاهدانو په مخکې وعده کړې وه الخ نوپه دې صورت کې دعمر پرښځې خالده طلاق واقع سو او که نه؟ په صورت دطلاقيدو دخاوند څخه ترکمه پورې دنان او نفقې حقداره ده داښځه؟

جواب: په دې صورت کې پرخالده باندې طلاق واقع سو دعمر داقرار موافق (۴) اونفقه دعدې دخاوند په ذمه واجب ده (۵).

خاوند وويل ته وليکه زه به دستخط وکم وروسته يې پرطلاقنامه دستخط ونه کې نوطلاق واقع سو او که نه؟ **سوال:** (۲۴۱) دښځې او دخاوند په مينځ کې جګړه وسوه دښځې پلار ښځې ته وويل چې ددې جګړې څخه ښه داده چې فارغ خطې دطلاق وليکي خاص خلک

---

(١) عالمګيری مصری فصل سادس فی الطلاق بالکتابة ج۱ ص ۴۰۴ ماجديه ج۱ ص ۳۷۹. ظفير

(٢) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۸۹ مطلب الطلاق بالکتابة ط. س. ج۳ ص ۲۴۲. ظفير

(٣) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۹ ، ط. س. ج۳ ص ۲۳۲، دارنګه وګوره فتاوٰی قاضی خان علی هامش عالمګيری فتاوٰی مصرف الطلاق بالکتابة ج۱ ص ۴۴۱ ماجديه ج۱ ص ۴۷۲. ظفير

(٤) وکذا لواقر بالطلاق کاذبا اوهاذلا وقع قضاءً لاديانةً (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۹) او که ده صحيح خبر ورکړی وی نوطلاق قضاءً اوديانة په دواړو طريقو سره واقع کيږی والله اعلم. ظفير

(٥) وتجب المطلقة الرجعي والبائن النفقة والسکنٰی والکسوة (درمختار) کان عليه ابدال المطلقة بالمعتدة لان النفقة تابعة للعدة (ردالمحتار باب النفقة مطلب فی نفقة المطلقة ج۲ ص ۹۲۱. ط. س. ج۳ ص ۲۰۹). ظفير

راجمع سوه او حاضرينو دخاوند څخه پوښتنه وکړه چې طلاقنامه وليکل سي؟ خاوند وويل ته يې وليکه زه دستخط باندي وکم دليکلو څخه وروسته خاوند پر طلاقنامه دستخط ونه کی په دی صورت کی طلاق واقع سو اوكه نه؟

جواب: په دی صورت کی ښکاره داده چې طلاق نه دی واقع ځکه چې نه خويې په خپله طلاقنامه ليکلی ده اونه يې دبل په ليك دا اقرار کړيدی چې دازما دطرفه ده حال دادی چې په کتابونو دفقه کی تصريح ده چې دتحرير دطلاقو دواقع کيدو ددی څخه علاوه بل تصور نسته چې خاوند يې ياپه خپله وليکی اويا دبل ليك ځان ته منسوب کړی اوداسی ووايي چې بی شکه داليکل زما دطرف څخه دی دبل پرليك صرف دستخط هم بی له اقراره وهم راولی خوصرف په وهم پيدا کيدو قطعي حکم دشرع نه سی ثابتيدی داالفاظ ښيي چې دخاوند لاقصد دالفاظو نسته خپل قصد اواقرار پرراتلونکی وخت پريږدی نو چې کله دخاوند ليك هم نسته اودبل په ليك يې اقرار هم نسته دليك څخه مخکی داسی قطعي الفاظ هم نسته چې داقرار قائم مقام سی نوبيا دا موهم لفظ دطلاق دپاره نه سی کافی کيدی: وكذالك كل كتاب لم يكتبه بخطه ولم يمله بنفسه لايقع به الطلاق اذا لم يقر انه كتابه كذا فی المحيط، فتاوٰی عالمگيری (١). فقط

مورته يې وليکل که يې زور وکي نو ووايه چې زموږ هلک طلاق ورکړيدی څه حکم دی؟

سوال: (١۴٢) زيد دخپلی ښځی په باره کی دا الفاظ خپل پلار ته وليکل اووی ليږل که دمحلّٔه دهليز څخه يوډول فشار راسی نوصفا صفا ووايه چې زموږ هلك طلاق ورکړی دی ددی سره زموږ هيڅ واسطه نسته دزيد مور اوپلار داحصه ددغه خط هندی ته ددی دمور اوپلار کره وليږله او دبی تعلقی خبره يې ورته وويله هنده دلسو کالو راهيسی دمور او پلار کره ده آيا هنده په داسی صورت کی دوهمه نکاح کولی سی اوكه نه؟

جواب: په دی صورت کی دزيد ښځه طلاقه سوه اودعدی څخه وروسته (چې دری حيضه دی) ښځه دوهمه نکاح کولی سی اوچې کله دطلاقو يونيم کال سويدی (٢) نوکه پر ښځی دری حيضه راغلی وی نو سمدستی ددی دوهمه نکاح کول جائز دی. فقط

دفلانی لورته يې طلاق ليکلی دی نوهم طلاق واقع سو: **سوال**: (٢۴٣) زما ددوو لوڼو نکاح دخراتی خان ددوو زامنو سره سوی وه چې څلور پنځه کاله وسوه چې اوس دغه هلکانو

---

(١) عالمگيری مصری فصل فی الطلاق بالكتابة ج١ ص ۴٠۵ ماجديه ج١ ص ٣٧٩. ظفير

(٢) وإن كانت مستبينة لكنها غير مرسومة إن نوى الطلاق يقع وإلا فلا وإن كانت مرسومة يقع الطلاق نوى أو لم ينو ثم المرسومة لا تخلو أما إن أرسل الطلاق بأن كتب أما بعد فأنت طالق فكلما كتب هذا يقع الطلاق وتلزمها العدة من وقت الكتابة (عالمگيری مصری فصل سادس فی الطلاق بالكتابة ج١ ص ۴٠٣ ماجدية ج١ ص ٣٧٨). ظفير

په وجه دخفگان په رجسټر سوی خط کی لیکلی طلاقنامه رالیږلی ده اودانجونو نومونه یی نه دی لیکلی دفلانی لور یی لیکلی ده که طلاق سوی وی نو ددرو میاشتو نفقه پر دوی واجب ده اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی پردوی دواړو طلاق واقع سو (۱) اودعدی څخه وروسته دبل چا سره نکاح کولی سی او دعدی نفقه دخاوند پر ذمه واجب ده (۲).

طلاق نامه یی په بل ولیکله اوګوته یی باندی ولګوله چی ددی دوه شاهدان هم سته نوطلاق واقع سو: **سوال**: (۲۴۴) زید څلور کاله مخکی دهندی سره نکاح وکړه خو دنان اونفقي څخه پټیدی نو تراوسه پوری هنده دمجبوری په حالت کی دپلار کره ده دزید څخه یی ډیره مطالبه دنان او دنفقي وکړه خوزید هیڅ خیال ونه کی په زیات اصرار سره زید یوه ورځ طلاقنامه دبل په لاس ولیکله اوخپله یی دګوتی نښانه ولګوله اودیو سړی په ذریعه یی هندی ته را ولیږله دطلاقنامې پرطرفونو څلور شاهدان دی، په دی کی دوه شاهدان او یوکاتب یعنی دری سړی دزید دطلاق ورکولو اودګوتی دلګولو تصدیق کوی اودوه شاهدان دحاشیی اوپه خپله زید دطلاق ورکولو څخه انکاری دی او طلاقنامه جعلی بولی خو دزید دګوتی نښانه هم دده ده، په دی کی لږ شبهه هم نسته په دی صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دی صورت کی طلاق واقع سو هکذا فی کتب الفقه (۳).

خاوند ولیکل چی لفظ دطلاق دری واره وایم اوخپله ښځه حراموم، نو څه حکم دی؟ **سوال**: (**۲۴۵**) خاوند ددی مضمون طلاق ولیکی او راوی لیږی چي زه لفظ دطلاق دری واره وایم اوخپله ښځه پرخپل ځان حراموم هغه چی کم ځای هم غواړی نکاح دی وکړی په دی کی ددوو سړیانو شاهدی هم وه نوطلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په مسئوله صورت کی دری طلاقه پرښځی واقع سوه او بی له حلالې ددی نکاح

(۱) بخلاف ما لو ذکر اسمها أو اسم أبیها أو اسم أمها أو ولدها فقال عمرة طالق أو بنت فلان طلاق او بنت فلانة او ام فلان فقد صرحوا بأنها تطلق وأنه لو قال لم أعن امرأتي لا یصدق قضاءاً إذا کانت امرأته کما وصف (ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص۵۹۱، ط. س. ج۳ ص ۲۴۸). ظفیر

(۲) وتجب لمطلقة الرجعی والبائن النفقة والسکنٰی والکسوة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب النفقة ج۲ ص۹۳۱، ط. س. ج۳ ص ۶۰۹). ظفیر

(۳) ولوقال للکاتب اکتب طلاق امرأتي کان اقراراً بالطلاق وان لم یکتب ولو استکتب من آخر کتابا بطلاقها وقرأه الزوج فاخذه الزوج وختمه وعنونه الخ وقع ان اقر الزوج انه کتابه (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۹ ط. س. ج۳ ص۲۴۲) ونصابها من الحقوق ما لاً کان اوغیره کنکاح وطلاق الخ رجلان الخ او رجل وامراتان (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الشهادات ج۴ ص ۵۱۵ ، ط. س. ج۵ ص ۴۶۵. ظفیر

صحیح نه ده هکذا یفهم من کتب الفقه. فقط

دریم باب: طلاقِ صریح

(یعني هغه الفاظ چې په هغو سره بې له نیته طلاق واقع کیږي)

چې بې له اضافت ښځه طلاق ورکړي نوهم واقع کیږي: سوال: (۲۴۶) زید دخسر سره دجنګ په وخت کې وویل یو طلاق مې ورکې بې له خطاب او اشاري ښځه خو دزید ښځه په دې مجلس کې ناسته وه نه یې دهغې او نه یې دهغې دپلار نوم په خوله راوړی په دې صورت کې له نیته پرته دزید طلاق پرښځه واقع کیږي اوکه نه؟ که زید په مجلس کې داسې الفاظ ووايي چې دهغو حاصل داوی (زه دعمر دلور ښځه بیل سوم) دا الفاظ دکنایاتو ښځه دی اوکه نه؟ او طلاق په دی الفاظو سره واقع کیږي اوکه نه؟

جواب: اقول وبالله التوفیق قال فی ردالمحتار ولایلزم کون الاضافة صریحة فی کلامه کما فی البحر لوقال طالق فقیل له من عنیت فقال امراتی طلقت امراته الخ ثم قال ویؤیده ما فی البحر لو قال امراة طلاق الخ وقال لم اعن امرأتی یصدق او ویفهم من انه لولم یقل ذلك تطلق امراته الخ انما یحلف بطلاقها لا بطلاق غیرها [۱] الخ جلد ۲، نو کله چې زید دا ونه ویل چې ددی لفظ دطلاق ښځه مې دخپلې ښځې طلاق ورکول مراد نه وو نو دده ښځه طلاقه سوه په دوو طلاقو اوکله چې یې ددې ښځه وروسته په همدغه یاپه بل مجلس کې نور کلمات وویل چې دهغو ترجمه داده: چې زه دعمر دلور ښځه بیل سوم په دی لفظ سره یوطلاق بائن دده پرښځه واقع سو اودا ښځه په درو طلاقو طلاقه سوه لان البائن یلحق الصریح کذا فی الدرالمختار [۲] او ددې وروستني کلام ښځه داهم معلومیږي چې په اول کلام سره یې مراد دخپلې ښځې طلاق وو نو دوهمه نکاح ددې ښځې سره بې له حلالې ده ته جائزه نه ده.

دښځې نوم یې ولیکی او تلاک تلاک تلاک یې وویل نو څه حکم دی؟ سوال: (۲۴۷) زید عمرته دا الفاظ ولیکل رسولي ښځې ته تلاك تلاك تلاك، او رسوله دزید ښځه ده په دې صورت کې طلاق په وکالت دعمر واقع کیږی اوکه څنګه؟ عمر طلاق ورکول رد کړي دي نو طلاق واقع سو اوکه نه؟ بینوا وتؤجروا!

جواب: په دې صورت کې دزید پرښځه دری طلاقه واقع سوه او دعمر وکالت په دې کې نسته او دعمر په ردکولو طلاق نه ردیږي په الدرالمختارکې دي: ویقع بهذه الالفاظ وما

---

[۱] رد المحتار للشامی باب الصریح ج۲ ص ۵۹۰. ط. س. ج۳ ص ۲۴۸. ظفیر

[۲] الصریح یلحق الصریح وملحق البائن بشرط العدة الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص ۷۴۵. ط. س. ج۳ ص۳۰۷) ظفیر

بمعناها من الصريح ويدخل نحو طلاغ وتلاغ و طلاق وتلاك الخ (۱).

دچاپه ورته ويلو سره يې وويل طلاق دادم او په معنی يې نه پوهيدی نوځه حکم دی؟ سوال: (۲۴۸) زيد په عمر باندي داسي وويل چې خپلي ښځي ته طلاق دادم او عمر په طلاق دادم باندي نه پوهيدی نو دعمر ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟ ۲. دزيد زوجه دزيد والده ډيره زهيروي او په پوه کولو باندي لاري ته نه راځي نو آيا زيد دې ته طلاق ورکړي اوکه نه؟

جواب: (۱) صرف په طلاق دادم سره طلاق نه واقع کيږي.

جواب: (۲) په دي صورت کي دزيد پرذمه طلاق ورکول لازم نه دی اول خودي ښځه وپوهوي چې هغه دده دمور اطاعت وکړي که يي نه مني نوبيا دي په جلا کور کي وساتي.

بائن طلاق يې ورکی اوبی نکاح ورسره اوسيدی په دي زمانه کی طلاق نه دی واقع سوی:

سوال: (۲۴۹) يوه سړي خپلي ښځي ته يو بائن طلاق ورکی بي له عقد څخه يي په خپل کور کي ورسره شپې تيرولي دعدی دتيريدو څخه وروسته يي يو بل طلاق ورکی ددي څخه وروسته يي ورسره نکاح وکړه. او بيا يي يوطلاق ورکی نو په دي صورت کي دده پرښځی دری طلاقه واقع سوه اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کی پرښځی باندي دری طلاقه نه دي واقع سوي ځکه چې دوهم طلاق چې دعدی څخه وروسته يي ورکړی دی هغه نه دی واقع سوی: فی الدرالمختار کتاب الطلاق ومحله المنکوحة وفی الشامي ولو معتدة عن طلاق رجعی اوبائن (۲) وفی اٰخر الکنايات واما المعتدة للوطؤ فلا يلحقها (۳) وتفصيل المسئلة فی الشامی (۴).

زما له لوری هغې ته طلاق دی زه ابادول نه غواړم طلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (۲۵۰) يوه انجلی چې دهغې عمر شپاړس کاله دی دهغې ميړه ورك دی دانجلی دخبرو څخه معلومه سوه چې کم وخت زه ده پريښوولم نوده ماته ويلي وه چې زه تا په خپل کور کي ابادول نه غواړم او زما دطرفه هغې ته طلاق دی نو په دي صورت کي دانجلی بله نکاح صحيح ده

(۱) ايضا باب الصريح ج ۲ ص ۴۹۱. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۹. ظفير

(۲) ردالمحتار کتاب الطلاق ج ۲ ص ۵۷۴. ط. س. ج ۳ ص ۲۳۰. ظفير

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنايات ج ۲ ص ۷۵۲. ط. س. ج ۳ ص ۳۱۲. ظفير

(۴) مثالها لو طلقها بائنا اوخالعها ثم بعد مضی حيضتين من عدتها مثلا وطئها عالما بالحرمة فلزمها عدة ثانية وتداخلتا فاذا حاضت الثالثه فهی منهما ولزمها حيضتان ايضا لاکمال الثانية فلو طلق فی الحيضتين الاخيرتين لايقع لانها عدة وطی لاطلاق افاده فی الذخيرة (ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۷۵۲. ط. س. ج۳ ص ۳۱۴). ظفير

او که نه؟

جواب: پردي انجلی طلاق واقع دی دعدی ځخه وروسته دابله نکاح کولای سي او دعدی شمیر به له هغه وخت ځخه وي چي دي ته ددي میړه دا ذکر سوي الفاظ ویلي وه.

دمرتد کیدو ځخه وروسته چي ښځي ته دري طلاقه ورکړي نو هغه نه واقع کیږي: سوال:

(۲۵۱) یوسړی مرتدسو دارتداده ځخه وروسته یي ښځي ته دری طلاقه ورکړه نو داطلاق واقع سو او که نه؟ او که دتجدید داسلام ځخه وروسته ښځه ساتي نو بي له حلالي یي ساتلای سي اوکه نه؟

جواب: په مرتد کیدو سره نکاح سمدستي فسخ سوه ددی ځخه وروسته چي دي مرتد خپلي ښځي ته دتجدید داسلام ځخه مخکښي دری طلاقه ورکړي دي هغه واقع نه سوه نو که ددي طلاق ورکولو وروسته میړه اسلام تازه کړي او ددي مطلقي سره نکاح کول غواړي بي له حلالي نکاح کولای سي کما فی الدرالمختار وارتداد احدهما فسخ عاجل فلاینقض عدداً الخ (۱).

ښځه وایي دری طلاقه وه او میړه وایي چي یو وو څه حکم دی؟ سوال: (۲۵۲) زید خپلي ښځي هندي ته طلاق ورکی او بیا یوځای ولاړی ترپوښتل کیدو وروسته هندي بیان وکی چي ماته یي په یوه وخت کي دری طلاقه راکړي دي چي کله زید وروسته راغی نوبیان یي وکی چي ما یوطلاق ورکړی دی نوپه دي صورت کي څه حکم دی؟

جواب: چي زید ددریو طلاقو ځخه منکردی او دښځي سره ددریو طلاقو شاهدان نسته نو دزید قول په دی باره کي معتبر دی اویو رجعي طلاق ثابت دی اوپه عده کي دننه زید خپلي ښځي ته رجوع کولای سي. (۲)

دښځي په اړه یی وویل چي که مي ددي دلاس ډوډي وخوړه نوزما پرمور اوخور طلاق:

سوال: (۲۵۳) یوه سړی په غصه کي خپلي ښځي ته داسي وویل چي که مي ستا دلاس ډوډی وخوړله نو زما پرمور اوخور به طلاق وي اوبیا یي دری ځلور ورځي وروسته وویل چي زما مور او خور ده اوبیا یي یووار په ژبه دطلاق ورکولو لفظ ووایه نورڅه یي ونه ویل نو په دي صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟ که څه جواز دښځي دساتلو وي نو بیان یي کړئ؟

جواب: اولي دوی جملي خو لغوه دي په هغو سره طلاق نه دی واقع سوی خوبیا چي یي

---

(۱) الدر المختار علی هامش ردالحتار باب نکاح الکافر ج۲ ص ۵۳۹. ط. س. ج ۳ ص ۱۹۳. ظفیر

(۲) اذا طلق الرجل امراته تطلیقة رجعیة او تطلیقتین فله ان یراجعها فی عدتها رضیت بذلك اولم ترض لقوله تعالی: فامسکوهن بمعروف، الآیة من غیر فصل هدایه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۴. ظفیر

کم لفظ دطلاق ښځي ته په مخاطب کولو یاښځي ته په غصه کي دژبي ځخه ایستلی دی نو په هغه سره یوطلاق واقع سو (۱) خوصرف په یو وار طلاق ورکولو سره طلاق رجعي واقع کیږي او په رجعي طلاق کي په عده کي رجوع کول بي له نکاح صحیح نه دي. (۲)

طلاق ورکړی دی، په دې ویلو سره طلاق واقع سو: **سوال:** (۲۵۴) یوه سړي خپله ښځه ووهله اوهغه دپلار کره ولاړه خلګو وویل داستا ښځه ده ته دا راوغواړه په جواب کي میړه وویل چي که زموږ ښځه وای راغوښتي به مو وای خو چي کله دکور ځخه ووتله نوزموږ دساتلو قابله نه ده او ددي ځخه مخکي یوه ورځ میړه وویل موږ طلاق ورکوو نوطلاق واقع سو اوکه نه؟ اوښځه دوهمه نکاح کولای سي اوکه نه؟

جواب: که میړه دا الفاظ هم ویلي وي چي موږ طلاق ورکوو نوطلاق پردغه ښځه واقع سو اودعدی ځخه وروسته دبل سړي سره نکاح کولای سی. (۳)

میړه وایی ما وویل چی طلاق می ورکی اوشاهد وایی چی لفظ د(ورکړی) یی دری واره وویلی په دی صورت کی څه حکم دی؟ **سوال**: (۲۵۵) دخالد ښځه دزید لور دخپل مور اوپلار کره ولاړه زید دوه سړي درابللو دپاره ورولیږل خو خواښي ورسره راونه لیږله آخر خالد په خپله پسي ولاړی خو خواښي یې بیا هم دلیږلو ځخه انکار وکی اوسختي خبري یي ورته وکړي خالد په غصه سو او ویې ویل چي دزید لور جمال النساء ته مي طلاق ورکی دبعضو شاهدانو په بیان کي دا الفاظ دي چي دزید لور جمال النساء ته مي طلاق ورکړی ورکړی ورکړی یعني لفظ دورکړی دری ځله ذکر دی نو په دي صورت کي دزید پرلور او دخالد پرښځه څو طلاقونه واقع کیږي؟

جواب: دمیړه په بیان کي صرف دیوځل (طلاق ورکړی) لفظ ذکر دی اوباقي بیانات مختلف دی او شاهدي مخدوشه ده (۴) اوپه ځینو بیانونو کي چي د (ورکړی) لفظ مکرر

---

(۱) ولا یلزم کون الاضافة صریحة فی کلامه لما فی البحر لوقال طالق فقال من عنیت فقال امراتی طلقت امرته (ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص ۵۹۰. ط. س. ج۳ ص ۲۴۸). ظفیر

(۲) اذا طلق الرجل امراته تطلیقة رجعیة او تطلیقتین فله ان یراجعها فی عدتها رضیت بذلك اولم ترض لقوله تعالی: فامسکوهن بمعروف من غیر فصل (هدایه باب الرجعة ج ۷ ص ۳۷۴). ظفیر

(۳) لان المضارع حقیقة فی الحال مجاز فی الاستقبال کما هو احد المذاهب وقیل بالقلب وقیل مشترك بینهما وعلی الاشتراك یرجع هنا ارادة الحال بقرینة کونه اخبارا عن امر قائم فی الحال وذلك ممکن فی الاختیار (ردالمحتار باب تفویض الطلاق ج۲ ص۷۵۷. ط. س. ج۳ ص۳۱۹). ظفیر

(۴) وکذا تجب مطابقة الشهادتین لفظا ومعنی بطریق الوضع (درمختار) قوله بطریق الوضع ای بمعناه المطابقي وهذا جعله الزیلعی تفسیرا للموافقة الخ (ردالمحتار باب الاختلاف فی الشهادة ج۴ ص۵۳۹. ط. س. ج ۵ ص۴۹۳). ظفیر

دی هغه په تاکید هم کیدی سي که یي خالد مدعي وی ځکه نو دخالد پرښځه یو رجعي طلاق موافق دبیان دسائل واقع سوی دی دهغه حکم دادی چي په عده کي دننه رجوع بی له نکاح څخه جائزه ده او وروسته دعدی څخه په نوي نکاح سره رجوع کیدای سي (۱).

که په طلاق نامه کی دفارغ خطي لفظ نه وي هم طلاق واقع کيږي: سوال: (۲۵۶) شفیع محمد خپلي ښځي ته طلاق ورکی طلاق نامه یي ولیکله اوپه طلاقنامه کي دفارغ خطي لفظ ولیکی نو په دي صورت کي داطلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي دشفیع محمد پرښځی بائن طلاق واقع سو په شامي کي دي: ولو قال للکاتب اکتب طلاق امراتی کان اقراراً بالطلاق وان لم یکتب ولو استکتب من اٰخر کتابا بطلاقها وقرأه علی الزوج فاخذه الزوج وختمه وعنونه وبعث به الیها فاتاها وقع ان اقر الزوج انه کتابه الخ شامي (۲) ص۴۲۹ جلد ثاني. فقط

په دوو کي یي دیوی ښځي سره جنګ وسو ده وویل (طلقتک ثلاثة) نوځه حکم دی؟ سوال: (۲۵۷) رجل تنازع هی احدی امراته وقال یا طلقتك ثلاثة ولم تکن امراته حاضرة عنده ایضا او قال طلقت منکوحة طلاقا ثلاثا ثم قیل له من عنیت فقال لم اعن امراتي وله امراتان هل یقع علیهما اوعلی احدهما؟

الجواب: فی هذه الصورة تطلق امراته التي تنازع معها لانه قال بحرف النداء یا طلقتك ثلاثا فالمنادي هی المتنازعة وان لم تکن موجودة حاضرة فانه لا اثر لعدم حضور المراة اوقال طلقت منکوحة طلاقا ثلاثا فقوله منکوحة وان کان شاملا لامراتین لکن التنازع قرینة علی ان المراد هی المتنازعة فتطلق طلاقا مغلظا ولم یصدق قوله لانه صرح بحرف النداء وکاف الخطاب او بقوله منکوحة یصدق قوله لم اعن امراته وقد قال الشامي ولا یلزم کون الاضافة صریحة فی کلامه الخ (۳).

دمهر دبخښني څخه وروسته طلاق ورکوم، په دې لیکلو سره کم طلاق واقع کيږي؟ سوال: (۲۵۸) دزید دانجلي منکوحي سره جنګ وسو ښځي دمیړه څخه بیلیدل وغوښتل زید سمدستي څلور سړي راوبلل او خپلي ښځي ته یي وویل چي خپل مهر معاف کړه چي زه طلاق درکړم ښځي جواب ورکی چي په عوض دمهر کي ته دواړه بچیان ماته راکړه زه به مهر معاف کړم زید یوتحریر دبچیانو څخه دتعلق پریکولو ورکړی ښځي دمهر دبخښني

---

(۱) اذا طلق الرجل امراته تطلیقة رجعیة اوتطلیقتین فله ان یراجعها فی عدتها رضیت بذلك اولم ترض (هدایه باب الرجعة ج۲ ص ۳۷۴). ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب الطلاق مطلب فی الطلاق بالکتابة ج۲ ص ۵۸۹. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۶. ظفیر

(۳) وګوری ردالمحتار للشامي باب الصریح ج ۲ ص ۵۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۸. ظفیر

يوليك وليكي چي زه قطعي جدا كيدل غواړم نو دا الفاظ يي وليكل چي زه خپلى منكوحى ښځي ته طلاق وركوم نو په دي صورت كي به كم طلاق واقع وي اورجوع صحيح ده او كه نه؟

جواب: په دي صورت كي بائن طلاق واقع سو (۱) اورجوع صحيح نه ده خو نكاح بي له حلالي تازه كيداى سي (۲).

په ژبه يي وويل طلاق مي وركى نوڅه حكم دى؟ **سوال**: (۲۵۹)يوه ورځ مي دماپښين سنت وكړه نوڅه وسوسه مي په زړه كي راغله اودا لفظ مي دژبي څخه ووتى چي طلاق مي وركړى. وروسته مي فكر وكى او ډير پريشانه سوم چي اوس به وا ده نه سم كولاى نو په دي صورت كي څه حكم دى؟

جواب: صرف په طلاق مي وركړى ويلوسره طلاق نه واقع كيږي خصوصا په هغه صورت كى چي ويونكى ښځه هم نه لري اوكه په پوښتل سوي صورت كي ښځه وي هم نوطلاق واقع نه دى او ښځه كه يي نه وي نو واده بي شكه كولاى سي.

پوښتنه وسوه طلاق دي وركړي په جواب كي وويل هم داسي وګڼئ! نو څه حكم دى؟ سوال: (۲۶۰) دزيد او دهغه دښځي خفګان راغى او ښځه دمور كره ولاړه دزيد دافكر وو چي دطلاق وركولو دپاره په لفظ دطلاق ادا كولو سره طلاق واقع كيږي په بل سي نه واقع كيږي زيد په اردو كي داسي الفاظ استعمال كړل چي دهغو څخه اوريدونكو ته دطلاق وركولو شبه پيدا سوه دده څخه پوښتنه وسوه چي تاخپلي ښځي ته طلاق وركړى دى؟ ويي ويل: هم داسي يي وګڼى بيا څه پوښتنه كوى، څه موده وروسته يي دښځي قريبانو ته وويل: چي هغه دي دخپلي مور كره اوسيږي اوپر ماچي ددي دمهر څومره حق دى هغه زه اداء كوم دادي زما ګيني راكړي خوبيا دامعامله پوره نه سوه اوس دشپږو مياشتو تيريدو څخه وروسته دښځي او دميړه په مينځ كي اتفاق راغى نو چي شرعا په دي صورت كي څه حكم وي هغه وليكى، په ډيره درناوي.

جواب: په دي صورت كي دزيد په هغه الفاظو چي كم داوريدونكو دسوال په جواب كي دى چي تاخپلي بي‌بي‌ته طلاق وركى اوده وويل (هم داسي يې وګڼى) دده پرښځه يوطلاق

(۱) وبالطلاق الصريح على مال طلاق بائن (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الخلع ج۲ ص ۷۷۵. ط. س. ج ۳ ص ۴۴۴. ظفير

(۲) وينكح مبانته بدون الثلاث فى العدة وبعدها بالاجماع ومنع غيره فيها لاشتباه النسب (درمختار) قوله بالاجماع راجع الى قوله فى العدة وهو جواب عن سوال هو ان قوله تعالى: ولا تعزموا عقدة النكاح حتى يبلغ الكتاب اجله، يعنى انقضاء العدة عام فكيف جاز للزوج تزوجها فى العدة والنص بعمومه والجواب انه خص منه العدة من الزوج نفسه بالاجماع (ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص ۷۳۸. ط. س. ج۳ ص ۴۰۹). ظفير

واقع سو (۱) او چي دخلعی کیسه پوره نه سوه نو داطلاق بائن نه سو بلکي داطلاق رجعي دی او په عده کي دننه رجوع صحیح ده او دعدی څخه وروسته نوي نکاح ته ضرورت سته (۲).

دزور په وجه چي بی له اضافته دا ووایی چي طلاق دی نو طلاق به وی اوکه نه؟ سوال:

(۲۲۱) په زید باندي دده خسرګنی دده ښځي ته په زور طلاق اچول غوښتل زید مجبور ودریدی او صرف لفظ دطلاق دی طلاق دی طلاق دی یي وویل نه خو یي دهندي نوم واخیستی اونه یي دا وویل چي ما طلاق ورکړی دی او نه ده طلاق ورکول غوښتل نو په دي صورت کي به یو طلاق وي اوکه دری؟ مور اوریدلي دي چي که په یووار کی دری طلاقه هم ورکړی نو یوطلاق واقع کیږي داخبره ترکمه ځایه صحیح ده؟

جواب: داخو غلطه ده چي په یووار زر واره طلاق ورکړي هم یو طلاق به وي بلکه که په یوه مجلس کي په یوه وار سړي خپلي ښځي ته دری طلاقه ورکړه نو دده پرښځی به دری طلاقه واقع وي خو دلته په ذکر سوي صورت کي دطلاق دنه کیدو بله وجه ده هغه داچي ده دطلاق نسبت اواضافت خپلي ښځي ته نه دی کړی اونه یي ددي نوم اخیستی دی او نه یي اشاره کړي ده او دده نیت هم ښځي ته دطلاق ورکولو نه وو نو ددي وجهي څخه په دي صورت کي دده پرښځی طلاق نه واقع کیږي. (۳)

وایي چي که دفلاني سره واده کوي نو طلاق صحیح کني نه دی، نوڅه حکم دی؟ سوال:

(۲۲۲) عزیز الله ولد محمد خپلی ښځي ته په دي شرط طلاق ورکی چي که دي ښځي دعلي سره واده وکی نو زما طلاق به صحیح او واجب العمل وي اوکه یي دبل چاسره په خپله یا دوالدینو په توسط وکی نوزما طلاق به غیر صحیح او ناواجب العمل وي په دي صورت کي شرعا څه حکم دی؟

جواب: په دي صورت کي دعزیز الله پرښځی طلاق واقع سو اودا شرط لغوه دی چي هغه دي دعلي نومي شخص سره واده وکړي او دبل چا سره دي نه کوي بلکي دطلاق څخه

---

(۱) ولو قیل له طلقت امراتك فقال نعم او بلی بالهجاء طلقت واحدة رجعیة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص ۵۹۲. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۹). ظفیر

(۲) اذا اطلق الرجل امراته تطلیقة رجعیة او تطلیقتین فله ان یراجعها فی عدتها رضیت بذلك اولم ترض الخ (هدایه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۴) دعدی دتیریدو څخه وروسته به ښځه بائنه وی نو جدید نکاح به پکار وی. ظ

(۳) صریحه ما لم یستعمل الا فیه کطلقتك وانت طالق ومطلقة قید بخطابها لانه لو قال ان خرجت ینفع الطلاق او لا تخرجی الاباذنی فانی حلفت بالطلاق فخرجت لم یقع لترکه الاضافة الیها (درمختار) ای المعنویة فانها الشرط والخطاب من الاضافة وکذا الاشارة نحو هذه طالق وکذا نحو امراتي طالق وزینب طالق (رد المحتار باب الصریح ج۲ ص ۵۹۰. ط. س. ۳۰ ص ۲۴۷). ظفیر

وروسته نوموړي ته اختيار دی چي دهر چا سره غواړي واده دي وکړي په درمختار کي دي: وما يصح ولا يبطل بالشرط الفاسد الخ والنكاح والطلاق والخلع الخ قال فی الشامي قوله والطلاق كطلقتك على ان لا تتزوجي غيرى بحر. والظاهر انه اذا قال ان لم تتزوجي غيري فكذلك وياتي بيانه الخ ص۲۲۹ جلد رابع شامي (۱) باب المتفرقات وفی اول باب التعليق سئل عمن قال لزوجته انت طالق ان لم تتزوجي بفلان فاجاب لاخفاء فی ان مراد الزوج بهذا التعليق انما هو عدم تزوجها بفلان بعد زوال سلطانه عنها بانفصال العصمة والقضاء العدة وهی حينئذ في غير ملكه فيكون لغوا فيلغو الشرط ويبقى قوله انت طالق فتطلق منجزاً الخ ص۴۹۴ شامي جلد ثاني باب التعليق. (۲)

ميړه ووېل: دتللو په ورځ مي طلاق ورکړی وو، اوس به عدت دځه وخته څخه شمېرل کيږي:

سوال: (۲۲۳) يوه سړي ديوي ښځي سره په دي معاهده نکاح وکړه چي که مي تاته طلاق درکی نو پنځوس روپی به په جرمانه کي درکوم بيا ده دبلي ښځي سره نکاح وکړه او ددوهمي ښځي سره په سفر ولاړی، څلور کاله تير سوه خو تقريبا اوه مياشتي مخکي دا سړی په لکهنو کي ديوه معتبر سړي سره يوځای سو هغه دښځي په باره کي پوښتنه ورڅخه وکړه؟ نو ده جواب ورکی چي ما هغې ته په هغه ورځ طلاق ورکړی ؤ چي کله ما وطن پرېښووی ددي څخه معلومه سوه چي ده په سفر باندي دتللو په وخت کي دهغو پنځوسو روپو جرماني دويري ښکاره طلاق نه وو ورکړی، نو ذکر سوي ښځي ته عقد کول جائز دي اوکه نه؟

جواب: که ميړه دطلاق څخه انکار وکړي نو صرف ديوه شخص په شاهدي سره طلاق نه ثابتيږي (۳) خوکه ميړه پردي فقره چي ده، دا خبره ددې معتبر سړي دقول مطابق ويلي ده اقرار کوي نو طلاق به دهغه وخت څخه ثابت وي چي کله ده دا لفظ ويلی وو چي ما خو هغې ته طلاق هم په هغه ورځ ورکړی وو دهمدي وخت څخه به عدت شمارل کيږي (۴) او دعدت څخه وروسته ذکر سوي ښځي ته دوهم عقد کول جائز دي.

دعدت څخه وروسته يې په نکاح کړه اودمرګ څخه دوې درې ورځې مخکې يې طلاق ورکی

---

(۱) وګورئ: ردالمحتار باب المتفرقات ج۴ ص۳۱۲ - ۳۱۷. ط. س. ج۵ ص۲۴۷. ظفير

(۲) ردالمحتار باب التعليق ج۲ ص۶۷۹. ط. س. ج۳ ص۳۴۳. ظفير

(۳) وما سوى ذلك من الحقوق يقبل فيها شهادة رجلين او رجل وامراتين سواء كان الحق مالا او غير مال مثل النكاح والطلاق (هدايه كتاب الشهادة ج۳ ص۱۵۴). ظفير

(۴) ويلزم المرأة عند زوال النكاح (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب العدة ج۲ ص۸۲۴. ط. س. ج۳ ص۵۰۳) فالعدة من وقت الطلاق لا من وقت القضاء (ج۲ ص۸۳۹. ط. س. ج۳ ص۵۲۰). ظفير

نوځه حکم دی؟ سوال: (۲۲۴) زید دهندي مطلقي سره وروسته دعدت ځخه نکاح وکړه اوپه لسو پنځلسو ورځو کي دننه ناروغ سو هنده چي دکور په ساتلو کي بي پروا وه اوکردار يي صحيح نه وو نو زيد ددي بيرى څخه چي څه هلاکوونکی شی راباندی ونه خوري داحتياط لپاره يي خپلو خپلوانو ته وويل چي زه ناروغ يم او دا زما څخه بيله کړی په دی دوران کي هغه حامله سوه زيد انکار وکی چي داحمل زما څخه نه دی او هندي ويل چي دده څخه دی ددي څخه وروسته زيد هغي ته طلاق ورکی په دريمه ورځ زيد مړسو نو په دي صورت کي دزيد نکاح صحيح سوه اوکه نه؟ او داطلاق معتبر دی اوکه نه؟ او هندي ته به ميراث رسيږي اوکه يوائي دمهر مستحقه ده؟

جواب: دزيد نکاح صحيح سوه اوطلاق هم واقع سو خو چي زيد په خپل مرض الموت کي هندي ته طلاق ورکړی دی نو ددي وجهي هنده دزيد په ترکه کي وارثه ده او مهر به هم پوره ورکول کيږي (١).

دطلاق لفظ يي پنځه واري ووايه نو څه حکم دی؟ سوال: (۲۲۵) زيد دغصي په حالت کي خپلي ښځي ته پنځه ځله طلاق طلاق طلاق طلاق طلاق وويلی نو په دي صورت کي دزيد ښځه طلاقه سوه او که نه؟

جواب: په دي صورت کي دزيد پر ښځی دری طلاقه واقع سوه اودا مطلقه ثلاثه سوه لکه څنګه چي په شامي کي تصريح ده: وطلاق الغضبان واقع الخ (٢) بلکه ډير ځلی دطلاق باعث هم داغصه وي اوپه ځينو کناياتو کي فقهاوو غصه قرينه دوقوع دطلاق ګرځولي ده اګر که دطلاق نيت يي هم نه وي: وهذا اوضح دليل على ان الغضب لا ينافى وقوع الطلاق.

صرف دخسر په دي وينا چي ما اوريدلی دی چي طلاق يي ورکړی دی طلاق نسته: سوال: (۲۲۶) دپوښتني خلاصه داده چي زيد وايي چي ماخپلي ښځي ته طلاق نه دی ورکړی اودزيد خسر وايي چي ما دخلګو څخه اوريدلي دي چي زيد خپلي ښځي ته طلاق ورکړی دی او خلګ دابيان کوي چي زيد زموږ په مينځ کي خپلي ښځي ته فارغ خطي نه ده ورکړي نو په دي صورت کي ايا طلاق واقع دی؟

جواب: په دي صورت کي فارغ خطي په شرعي طريقي سره ثابته نه ده نو ددي وجهي دغه ذکر سوي ښځه دزيد په نکاح کي ده او ده ته به تسليميږي.

---

(١) من غالب حاله الهلاك بمرض الخ فلو ابانها وهى من اهل الميراث طائعا بلا رضاها وهو كذلك ومات ورثت هى منه (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب طلاق المريض ج٢ ص٧١٥، ط. س. ج٣ ص٣٨٤ – ٣٨٢). ظ

(٢) ويقع طلاق من غضب خلافا لابن القيم (ردالمحتار كتاب الطلاق ج١ ص ٥٨٧. ط. س. ج٣ ص ۴۴). ظفير

چي ترڅو زما روپۍ ادا نه کړي پرتا طلاق بيايي ووېل: طلاق مي درکړی دی په دي صورت کی څه حکم دی؟ **سوال**: (۲۲۷) میره خپلي روپۍ وشمیرلي او ویي ویل چي زما روپۍ تا وړي دي زما روپۍ راکړه ښځي وویل چي زما سره نه دي میړه وویل چي ترڅو پوري زما روپۍ رانه کړي نو پرتا طلاق ددي څخه وروسته ددي سړي څخه چا پوښتنه وکړه چي آیا تاخپلي ښځي ته طلاق ورکړی دی نوده وویل ما طلاق ورکړی دی او څو نورو کسانو ته يي هم وویل چي ما طلاق ورکړی دی نو په دي صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟ او دی دوباره نکاح کولای سي اوکه نه؟

جواب: میړه چي دخلگو په بیا بیا پوښتلو باندي وویل چي: ما طلاق ورکړی دی که ددي څخه دده دپخوانيو طلاقو خبر ورکول مراد وو نو دده پرښځي يوطلاق چي ده اول ورکړی وو واقع سو [1] اوس دښځي سره نوي نکاح کولای سي.

که يې فلاني کار وکی نوزه به طلاق ورکړم بيايي ووېل چي ښځي ته مي شرطيه طلاق ورکړی دی په دي صورت کی څه حکم دی؟ **سوال**: (۲۲۸) زید په غصه کي خپلي ښځي ته وویل چي که دي فلاني کار وکی نوتاته به طلاق درکړم ددي څخه وروسته زید خپلي مورته دا وویل چي واخله ما ستا پرسر خپلي ښځي ته شرطیه طلاق ورکړی نو په دي صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي چي زید دانجلي مورته وویل چي ما شرطیه طلاق ورکی او ددي څخه دده مراد هغه شرطیه طلاق دی چي ده خپلي ښځي ته ویلی وو چي که تا فلانی کار وکی نوتاته به طلاق درکړم نو دا وعده ده په دي کي که شرط موجود هم سي نو بیا هم طلاق نه واقع کیږي بلکه ددي حاصل دادی چي که زید طلاق ورکړی نو طلاق به واقع سي کني نو ددي وجهي څخه پرزید څه کفاره نسته په ذکرسوو الفاظو سره دزید دطلاق ورکولو څخه پورته طلاق نه واقع کیږي اګر که په دغه کارونو کي دده ښځه یوکار هم وکړي: کما فی الهدایه [2] وغیره من ان الطلاق بلفظ الاستقبال وعد. فقط

که يی نکاح کړي وي نوطلاق يې ګنیو په دي ويلوسره طلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال**: (۲۲۹)

---

[1] لو قال لها انت طالق طالق او انت طالق انت طالق او قال قد طلقتك قد طلقتك او قال انت طالق وقد طلقتك قد طلقتك او قال انت طالق وقد طلقتك تقع ثنتان اذا كانت المراة مدخولا او لو قال عنيت بالثانی الاخبار عن الاول لم یصدق فی القضاء ویصدق فیما بینه وبین الله (عالمگیري مصري باب ثانی ایقاع الطلاق ج۱ ص ۳۷۹. ط. ماجدیه ج۱ ص ۳۵۵۰). ظفیر

[2] او انا اطلق نفسي لم يقع لانه وعد (درمختار) وعبارة الجوهرة وان قال طلقی نفسك فقالت انا اطلق لم يقع قیاسا واستحسانا آه (ردالمحتار باب تفويض الطلاق ج۲ ص ۷۵۸. ط. س. ج ۳ ص ۳۱۹) ظفیر

زيد ميړه خپلي ښځي عابدي ته په حالت دجنګ کي وويل چي نکاح وکړه که نه وي نو همدا طلاق وګڼه نو په دي صورت کي طلاق وسو اوکه نه؟

جواب: که په واقع کي زيد نکاح کړي وي نو دده په دي ويلوسره (که مي کړيده نوطلاق وګڼه) پرعابده طلاق واقع سو (۱) دعدی څخه وروسته دا دبل سړي سره نکاح کولی سي.

ددوه سړيو په مخکي يي ووبل چي ما طلاق ورکړی دی نو څه حکم دي؟ سوال: (۲۷۰)

دنابالغه هندي نکاح ددي انا دزيد سره وکړه او زيد دشپږو اوو کلو راهيسي بهر يوځای اوسيږي او دهندي سره هيڅ قسم تعلق نه ساتي تر دي چي ددومره مودي راهيسي يي نان او نفقه هم نه ده ورکړي خو ددوو سړيو په مينځ کي يي داويلي دي چي ما خو هندي ته طلاق ورکړی دی نو په دي صورت کي هنده دبل چاسره نکاح کولای سي اوکه نه؟

جواب: چي کله پرطلاق شرعي شهادت سته نو پرهندی طلاق واقع سو هغي ته دعدی څخه وروسته ددوهمي نکاح اختيار دی: كما فى الهداية وغيره وماسوى ذلك من الحقوق يقبل فيها شهادة رجلين او رجل وامراتين سواء كان الحق مالا او غير مال مثل النكاح و الطلاق الخ (۲) فقط، والله تعالى اعلم.

ميړه ديوه طلاق ورکولو بيان کوي او شاهد داوو (۷) نو څو به ورکول سي؟ سوال: (۲۷۱)

يوه سړي دخپلي ښځي سره جنګ او فساد وکی او هغه يي دکور څخه وايستله په ښار کي مشهوره سوه چي فلاني سړي ښځي ته طلاق ورکړی دی ځينی خلګ وايي چي ده ښځي ته اوه طلاقه ورکړي دي قاضي دده څخه پوښتنه وکړه نو ده داوو طلاقو څخه انکار وکی او ديوه طلاق اقرار يي وکی قاضی بيا ددوی په مينځ کي نکاح وکړه اوس دوه سړيان وايي چي ده زموږ په مخکي داوو طلاقو اقرار کړی دی چي ماخپلي ښځي ته اوه طلاقه ورکړي دي نو په دي صورت کي به شرعا څه حکم وي؟

جواب: دغه دوه سړيان چي وايي چي ده زموږ په مخکي داوو طلاقو اقرار کړی دی که عادلان وي نو دده پرښځی دری طلاقه واقع سوه ځکه چي تردريو طلاقو زيات په شريعت کي لغوه دي اوپه دری طلاقه سره ښځه په مغلظ ډول حراميږي اوبی له حلالي داول ميړه سره دوهمه نکاح نسي کولای ددي وجه قاضي چي کمه نکاح بي له حلالي وکړه هغه صحيح نه ده او دذکر سوي ميړه اقرار کول معتبر نه دي خوکه دغه دوه شاهدان داقرار عادل او معتبر نه وي او ميړه داوو طلاقو څخه منکر وي نو بيا په موجب

(۱) ويقع طلاق كل عاقل بالغ الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص ۵۷۹. ط. س. ج ۳ ص ۲۱۵). ظفير

(۲) هدايه كتاب الشهادة ج۳ ص ۱۵۴ – ۱۵۵. ظفير

ددغه اقرار چي ده دقاضي په مخکي کړی دی یو طلاق دده پرښځی واقع سو او دوهمه نکاح صحیح سوه قال الله تعالی: الطلاق مرتان فامساك بمعروف او تسریح باحسان (الی قوله تعالی) فان طلقها فلا تحل له من بعد حتٰی تنکح زوجا غیره، الایه. (۱)

میړه اول دطلاق اقرار کوی او اوس انکار کوی نو څه حکم دی؟ سوال: (۲۷۲) زید خپلي ښځي ته طلاق ورکی او دخلگو دپوښتني په جواب کي وویل: چي ما خپلی ښځي ته طلاق ورکړی دی اوځو واره مي ورکړی دی اوس زید د طلاقو څخه انکار کوي نو دا انکار معتبر دی او که نه؟

جواب: که دوه عادل شاهدان یعني لمونځ کوونکي پرهیزګار دطلاق وي یعني چي ددوی په مخکي زید ویلي وي چي ما څوځله طلاق ورکړی دی په هغوی کي که دوه شاهدان هم عادل او ثقه وي نو په دي صورت کي طلاق ثابت سو او دزید انکار معتبر نه دی (۲).

په لاندیني صورت کي پردواړو ښځو طلاق واقع سو که پریوی اوځومره واقع سو؟ سوال: (۲۷۳) دیوه سړي دوی ښځي دي ددواړو ښځو دکور په کارونو کي جنګ راغی میړه وویل: تاسو ته مي یو طلاق درکی چا ورته وویل دا دي څه ډول طلاق ورکی طلاق نه واقع کیږي نو ده وویل تاسو ته مي یو طلاق دوه طلاقه دری طلاقه درکړه نو په دي صورت کي دواړی ښځي په دریو طلاقو طلاقي سوي اوکه څنګه؟

جواب: په دي صورت کي پردواړو ښځو باندي دری طلاقه واقع سول: قال فی الدرالمختار قال لنسائه الاربع بینکن تطلیقة طلقت کل واحدة تطلیقة وکذا لو قال بینکن تطلیقتان او ثلاث او اربع الا ان ینوی قسمة کل واحدة بینهن فتطلق کل واحدة ثلاثا الخ درمختار قوله فتطلق کل واحدة ثلاثا ای الا فی التطلیقتین فیقع علی کل واحدة منهن طلقتان کذا فی الحاکم الشهید ومثله فی الفتح والبحر شامي جلد۲ ص۴۵۹. (۳)

تاته طلاق دی ولاړه سه، په دي ویلو سره کم طلاق واقع کیږي؟ سوال: (۲۷۴) رمضاني خپلي ښځي ته دیو قصور په وجه وویل چي ته طلاقه یي څه ولاړه سه نو په دي صورت کي څه حکم دی؟

جواب: په دی صورت کي درمضاني پرښځی بائن طلاق واقع سو (۴).

---

(۱) سورة البقرة ۲۹. ظفیر

(۲) وما سوی ذلك من الحقوق یقبل فیها شهادة رجلین اورجل وامراتین (هدایه ج۲ ص ۱۵۴). ظفیر

(۳) رد المحتار باب طلاق غیر المدخول بها ج۲ ص ۲۳۱ - ۲۳۲ . ظفیر

(۴) ویقع طلاق کل عاقل بالغ الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۷۹. ط. س. =

ښځي ته يې ووېل زما ستا سره څه تعلق نسته طلاق يې ورکی بیایی دهغه په ذریعه نیکه ته خبر ورکی نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۲۷۵) محمود خپلي ښځي ته ووېل چي زما ستا سره هيڅ تعلق نسته او ما تاته طلاق درکړی دی ددي څخه وروسته يي پريوه پرچه خپل نيکه ته وليکل چي ما خپلي ښځي ته طلاق ورکړی نو په دي صورت کي بائن طلاق واقع سو او که مغلظ؟

جواب: په دي صورت کي دمحمود پرښځی بائن طلاق واقع سو (۱) په دي شرط چي دده کمه پرچه نيکه ته دطلاق په باره کي ليږلي ده دهغي څخه مراد دده دزباني طلاق خبر ورکول وي نوپه دي صورت کي به دری طلاقه نه وي واقع سوي اوبي له حلالي محمود ددي مطلقي سره دوهمه نکاح کولای سي خو بي له نکاح څخه يي رجوع صحيح نه ده، درمختار وغيره.

په طلاق اوقسم سره دربنتیا ویلو ورته ووېل سوه خو بیایی هم دروغ ووېل نوڅه حکم دی؟

سوال: (۲۷۶) يوه سړي ته دطلاق او دقسم په نسبت ووېل سوه چي فلانی خبره رښتيا وکړه هغه قسم وکی او دروغ يي ووېل دطلاق په هکله يي داسي ووېل چي اوس زه بوډا يم ښځه پرما طلاقه ده نو په دي صورت کي طلاق واقع سو او که نه؟

جواب: په شامي جلد ثاني ص۴۲۹ باب الصريح کي دي فقال انی حلفت بالطلاق انی لا اشرب وکان کذبًا فيه ثم شرب طلقت الخ (۲) نو ددي عبارت څخه ښکاره سوه چي په پوښتل سوي صورت کي که دده په دروغو قسم وخوړی نو دده ښځه طلاقيږي.

دطلاق څخه وروسته میړه ته ورتلای سی اوکه نه؟ **سوال**: (۲۷۷) دشپږوکلو راهيسی يوي ښځي ته ميړه دعدالت په مخ کي طلاق ورکی ددي ښځي يوهلك اويوه انجلی ده اوس داوايي چي زه ميړه ته ورځم او ميړه هم داخوښوي چي داښځه ورسي نو چي څنګه دشريعت حکم وي دهغه مطابق به نکاح وسي؟

جواب: که دي ميړه دری طلاقه نه وي ورکړي نو بي له حلالي څخه داښځه داول ميړه سره نکاح کولای سي. (۳)

= ج۳ ص۲۳۵) الصريح يلحق الصريح ويلحق البائن بشرط العدة (درمختار) واذ لحق الصريح البائن کان بائنا (رد المحتار باب الکنايات ج۲ ص۷۴۵ . ط. س. ج۳ ص۳۰۴). ظفير

(۱) اذا لحق الصريح البائن کان بائنا لان البينونة السابقة عليه تمنع الرجعة (ايضا. ط. س. ج ۳ ص ۳۰۷). ظفير

(۲) ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۸. ظفير

(۳) وينکح مبائنته بما دون الثلاث فی العدة وبعدها بالاجماع ومنع غيره منها لاشتباه النسب (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج ۲ ص ۷۳۸. ط. س. ج ۳ ص۴۰۹). ظفير

بائن طلاق يې ورکې اودرې ځله يې وويل خو دتاکيد په نيت سره: سوال: (۲۷۸) يوه سړي خپلې ښځې ته دښځې په غيبوبت کې ديوه سړي په مخ کې طلاق ورکې اوطلاق ورکوونکې وايي چې مابائن طلاق بائن طلاق بائن طلاق ويلى دي زما نيت ددې تکرار څخه ددريو طلاقو نه وو صرف دطلاق بائن دتاکيد اراده مې وه دابيان په قسم سره کوي او دزيد څخه پورته نور شاهدان هم نسته نو څه حکم دی؟

جواب: دميړه دبيان موافق په دې صورت کې قضاءاً هم درې بائن طلاقونه (مغلظ) واقع سوي دي کما فی رد المحتار فی قوله وان نوی التاکيد دينا الخ ای وقع الکل قضاءً ([1]) وفی باب الکنايات الصريح يلحق الصريح ويلحق البائن بشرط العدة الخ ([2]) نو په صريحو الفاظو سره چې کم بائن طلاق ورکول سوی دی دهغه سره دوهم اودريم طلاق پيوست کيدای سي لهذا په دې صورت کې به قاضي ددې خبرې تصديق نه کوي چې دميړه اراده دطلاق بائن تاکيد وو نو په دې حالت کې دشاهد ضرورت نسته او قضاء ددريو طلاقو حکم کيږي او بل داچې فقهاء تصريح کوي: المراة کالقاضی کذا فی الشامي ([3]) نو په همدې بناء کله چې ښځې ته ددې الفاظو خبر ورسيږي نو هغه دې دا مغلظ طلاق وګڼي: وفي الفتح والتاکيد خلاف الظاهر وعلمت أن المرأة کالقاضي لا يحل لها أن تمکنه إذا علمت منه ما ظاهره خلاف مدعاه آه شامي. ([4]) فقط

طلاق يې ورکړی دی په لاندې ليکل سوی شهادت باندې طلاق ثابتيږي اوکه نه؟ سوال: (۲۷۹) زيد چې کله ناراضه سو نو خپلې ښځې ته يې په عامه مجمع کې طلاق ورکې او يو په بل پسې يې درې ځله دطلاق الفاظ وويل چې ته ما پريښي يې او طلاق مې درکې ستاسره زما هيڅ تعلق نسته چې ددې په ثبوت کې دشاهدانو بيان درليږل سوی دی په دې سره طلاق ثابتيږي اوکه نه؟

جواب: که ميړه دطلاق څخه منکر وي نو ددوو عادلو شاهدانو په شهادت سره طلاق ثابتيږي او په پوښتل سوي صورت کې له دې امله چې شهادت دقريبانو دی ځکه نو شرعي شهادت پوره نه سو او دشرعي شهادته پرته طلاق نه ثابتيږي. ([5]) فقط

([1]) ردالمحتار باب طلاق غير المدخول بها ج۲ ص ۷۳۲. ط. س. ج ۳ ص۲۹۳. ظفير

([2]) ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۴. ط. س. ج۳ ص۲۵۱، ددی څخه وروسته داهم دی اذا سمعته او اخبرها عدل لايحل تمکينه (ايضا). ظفير

([3]) ط. س. ج۳ ص۲۵۱. ظفير

([4]) وما سوٰی ذالك من الحقوق يقبل فيها شهادة رجلين اورجل وامراتين سواء کان الحق مالا اوغير مال، مثل النکاح والطلاق (هدايه کتاب الشهادة ج۳ ص۱۵۴). ظفير

([5]) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۲۵۱ ط. س. ج۳ ص ۲۷۴. ظفير

دری طلاقه یي واچول په دریم یي وویل طلاق دی بیا یي وویل پرما باندي زما ښځه حرامه حرامه حرامه څو طلاقونه واقع کیږی؟ **سوال:** (۲۸۰) احمد دخپل پلار لاس ونیوی او دری کاڼي یي وویشتل او ددریم کاڼي سره یي متصل وویل چي طلاق دی ددي سره یي متصل پسي وویل پرما باندي زما ښځه حرامه ده حرامه ده حرامه ده په دي صورت کي څو طلاقونه واقع کیږي؟

جواب: په درمختار کي دي: أنت طالق هكذا مشيرا بالأصابع المنشورة وقع بعدده بخلاف مثل هذا فانه إن نوى ثلاثا وقعن وإلا فواحدة الخ (۱) ددي څخه معلومیږي چي په پوښتل سوي صورت کي هم که دمیړه نیت ددریو طلاقونو وي نو دری طلاقه واقع کیږي اوکه داسي نه وي نو په صریح لفظ یوطلاق واقع کیږي او دوهم طلاق دحرام په لفظ سره واقع کیږي ښځه بائنه مطلقه ګرځي او نور دوه ځله دحرام لفظ ویل لغوه دی په درمختارکي دي: والصريح يلحق الصريح والبائن، والبائن يلحق الصريح لا البائن. الخ (۲) فقط

دطلاق څخه یی انکار وکی بیایی وویل که می طلاق نه دی ورکړی نو بیا می هم ورکړی دی په دی صورت کی څه حکم دی؟ **سوال:** (۲۸۱) دهندي بیان دی چي زما میړه زید ماته طلاق راکی کله چي زید وپوښتل سو نو اول یي انکار وکی اوبیایي دا ډول وویل: (خوکه مي طلاق نه دی ورکړی هم ورکړی مي دی) او داخبره یي یو ځل وکړه په دي صورت کي څه حکم دی؟

جواب: دزید په دي خبره چي که مي طلاق نه دی ورکړی بیا هم ورکړی مي دی یو طلاق دده پرښځی واقع سو په دي کي حکم دادی چي په عده کي دننه بغیر دنکاح څخه رجوع کولای سي كذا في كتب الفقه (۳).

بل ته یی وویل چی دیته می طلاق ورکړی دی نو په دی سره طلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال:** (۲۸۲) یوه سړي په حالت دغصي کي خپلي ښځي ته طلاق ورکی په داسي ډول چي

---

(۱) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۲۵۱ ط. س. ج۳ ص ۲۷۴. ظفير

(۲) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج ۲ ص ۷۴۵. ط. س. ج۳ ص۳۰۷. ظفير

(۳) الرجعة هى استدامة الملك القائم فى العدة بنحو راجعتك وردتك ومسكتك بلانية لانه صريح بكل ما يوجب حرمة المصاهرة بتزوجها فى العدة ان لم يطلق بائنا فان ابانها فلا وان ابت (درمختار) قوله ان لم يطلق بائنا هذا بيان لشرط الرجعة ولها شروط خمس قلت وهى ان لايكون الطلاق ثلاثا الخ ولا واحدة مقترنة بعوض مالى ولابصفة تنبئ عن البينونة الخ ولا مشبهة كطلقة مثل الجبل ولاكناية يقع بائنا (ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۲۷ – ۷۳۷. ط. س. ج۳ ص ۳۹۷) وينكح مبانة بما دون الثلاث فى العدة وبعدها بالاجماع (ايضا ج۲ ص۷۳۸. ط. س. ج۲ ص۴۰۹). ظفير

دانجلي مورته يي وويل چي ديته مې طلاق ورکی شرعا طلاق واقع سو او که نه څکه چي ښځي ته يي په خطاب کي طلاق نه دی ورکړی نو په دي صورت کي ميړه بيا ښځه ساتلای سي او که نه؟

جواب: په دي صورت کي شرعا دده پرښځی طلاق واقع سو خوکه صرف يو طلاق يي دغصي په حالت کي ورکړی وي نوپه عده کي دننه دانښځه خپله کولای سي او دعدی څخه وروسته نوي نکاح بي له حلالي کولای سي.

ښځي وويل ميړه طلاق راکړی دی او دډيري مودي راهسي يی زه بيله کړي يمه همدا وو چي هغې دوهمه نکاح وکړه اوس ميړه انکار کوي نو څه حکم دی؟ **سوال**: (۲۸۳) ديوي ښځي بيان دی چي زما ميړه ماته طلاق راکړی دی او دډيري مودي راهيسي دی زما کفيل نه دی دا بيان يي وکی او ديوه سړی سره يي نکاح وکړه نو چي کله ددي دنکاح خبر مخکني ميړه ته ورسيدی هغه وويل چي ما دي ته طلاق نه دی ورکړی نو په دي صورت کي نکاح وسوه او که نه؟

جواب: که دښځي پردعوه دوه شرعي شاهدان نه وي او ميړه دطلاق څخه منکروي نو طلاق ثابت نه دی او ددي ښځي دوهمه نکاح صحيح نه ده اوس دی اول ميړه ته ووايي چي يا دي طلاق ورکړي اويا دهغي دډوډی او نفقي بندوبست وکړي.

چي دچا په مخکی يی دطلاق اقرار کړی دی دهغه په شاهدی سره طلاق ثابتيږی او که نه؟

سوال: (۲۸۴) يوه سړی خپلي ښځي ته طلاق ورکی دری څلور سړي موجود وه بيا دذکر سوي سړي څخه نورو خلګو پوښتنه وکړه نو ده اقرار وکی چي ما طلاق ورکړی دی ددي ټولو څخه وروسته اوس ميړه دطلاق څخه انکار کوي دکمو خلګو په مخ کي چي يي طلاق ورکړی وو هغه نسته خو چي دچا په مخکي دطلاق اقرار کړی دی هغه سته او وايي چي زموږ په مخکي دي سړي دطلاق اقرار کړی وو نو په دي صورت کي ددي سړي پرښځی طلاق واقع کيږي او که نه؟

جواب: که په دي خلګو کي چي ده دهغو په مخکي دطلاق اقرار کړی وو دوه سړي هم عادل اولمونځ ګذاره وي نوطلاق ثابت سو او دده انکار داعتبار له درجي ساقط دی کذا في کتب الفقه (۱).

ددوو بائنو طلاقو څخه وروسته يی تجديد دنکاح وکی بيايي څو مياشتي وروسته دوه طلاقه ورکړه نو اوس څه حکم دی؟ **سوال**: (۲۸۵) زيد هندي ته دوه بائن طلاقونه ورکړه بيا په

(۱) وما سوى ذلك من الحقوق يقبل فيها شهادة رجلين اورجل وامرأتين سواء كان الحق مالا او غير مال مثلا النكاح والطلاق (هدايه كتاب الشهادة ج ۳ ص ۱۵۴). ظفير

خپل مينځ کي راضي سوه اونکاح يي وکړه او بيايي څلور مياشتي وروسته بيا دوه بائن طلاقونه ورکړل نوپه دي صورت کي دحنفي مذهب مطابق دری طلاقه واقع سوه اوکه نه؟

جواب: په لومړي صورت کي بي له حلالي داول ميړه سره نکاح صحيح ده ځکه چي دبائن طلاق څخه وروسته طلاق بائن جديده نه واقع کيږي او همدارنګه دعدی څخه وروسته ورکول سوی طلاق دمخکنيو طلاقو سره نه جمع کيږي. (١)

ددوو بائنو طلاقو څخه وروسته يې نکاح تازه کړه بيا څو ورځي وروسته يې دوه طلاقه ورکړل اوس څه حکم دی؟ سوال: (٢٨٦) زيد خپلي ښځي هندي ته دوه بائن طلاقونه ورکړه او بيايي نکاح ورسره وکړه او بيايي څو ورځي وروسته دوه طلاقه نور ورکړل نو اوس پرهندی څو طلاقه واقع سوه؟

جواب: که پرمخکنيو طلاقو عده تيره سوی وي نو بيا دورستنيو دوو طلاقو سره دری طلاقه نه کيږي اوکه يي په عده کي ددوو طلاقو څخه وروسته بيا دوه طلاقه ورکړی وي نو دری طلاقه واقع سوه. (٢)

چي ښځي ته تلاک يا تيلاک يا انت مطلقه ووايي نوڅه حکم دی؟ سوال: (٢٨٧) لفظ دطلاق طلاع طلاخ تلاك تلاق فقهاوو په صريح طلاقو کي داخل کړي دی که تلاك يا تيلاك يا انت مطلقه په سکون دطاء سره ووايي نو حکم دصريح طلاق لري اوکه کنايي؟

جواب: تلاك او تيلاك په حکم دصريح کي دی اوپه دي الفاظو سره بي له نيته طلاق واقع کيږي اوانت مطلقه بالتخفيف دا دکناياتو څخه دی که دطلاق نيت ورسره وي نويو رجعي طلاق ورباندي واقع کيږي، کذا فی الشامي اوپه درمختارکي دي: وانت طالق ومطلقة بالتشديد الخ، اوپه شامي کي دي: قوله بالتشديد ای تشديد اللام فی مطلقة اما بالتخفيف فيلحق بالکناية (٣) بحر وفی الدرالمختار ايضا ويدخل نحو طلاغ وتلاغ وطلاك وتلاك الخ. (٤)

يوه ښځه دشهادت په توګه دری‌طلاقه وايي او نوري يو يو نوبايدڅه وکړل سي؟ سوال: (٢٨٨)

---

(١) وينکح مبانته بما دون الثلاث فی العدة وبعدها بالاجماع (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج٢ ص٧٣٨. ط. س. ج٣ ص٥٩٠) لايلحق البائن البائن (ايضا باب الکنايات ج٢ ص ٢٤٢. ط. س. ج٣ ص ٣٥٨). ظفير

(٢) الصريح يلحق الصريح ويلحق البائن بشرط العدة والبائن يلحق الصريح (درمختار) قوله بشرط العدة هذا الشرط لابد منه فی جميع صور الالحاق فالاولی تاخيره عنها (ردالمحتار باب الکنايات ج٢ ص ٢٤٥. ط. س. ج٣ ص ٣٥٢). ظفير

(٣) ردالمحتار باب الصريح ج٢ ص٥٩٥. ط. س. ج ٣ ص ٢٤٨. ظفير

(٤) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الصريح ج٢ ص٥٩١. ط. س. ج٣ ص٢٤٩. ظفير

یوه سړي خپلي ښځي ته دیوځو ښځو او دیوه سړي په مخکي طلاق ورکی اوس داسړی او طلاق ورکوونکی او دده ښځه او دوې ښځي نوري دا وايي چي یو طلاق یي ورکړی دی خویوه ښځه وایي چي دری طلاقه یي ورکړي دي نو په دي صورت کي دچا خبره معتبره ده؟

جواب: په دي صورت کي به دیوه طلاق حکم وي او ددریو طلاقو حکم به نه وي. (۱)

ښځه او میږه یو طلاق ورکول وایي او دوه شاهدان دري طلاقه نو باید څه وکړل سي؟ سوال:

(۲۸۹) حکمت الله خپلي ښځي فاطمي ته یو ځل طلاق ورکی ددواړو هم دا بیان دی خو دوه نور سړي بیان کوي چي موږ واوریدل چي حکمت الله دری ځله طلاق ورکی خو چي کم ځای میږه طلاق ورکړی وو داسړیان هلته موجود نه وه په مینځ کي دیوال وو نو په دي صورت کي څه حکم دی؟ میږه وایي چي مایو ځل طلاق ورکړی دی اوښځه هم همدا بیان کوي خو سماعي شاهد ددریو طلاقو شاهدي ورکوي او بل دا چي حکمت الله په عدت کي ښځي ته رجوع وکړه؟

جواب: په دي صورت کي دمیږه قول معتبر دی او دری طلاقه ثابت نه دي ځکه چي شاهد دطلاق په خپله وايي او مقر دی چي موږ په هغه ځای کي موجود نه وو او په مینځ کي دیوال حائل وو او زموږ شهادت سماعي دی نو ددي وجهي داشهادت شرعًا معتبر نه دی (۲) ځکه نو دحکمت الله رجوع کول په عدت کي په ذکر سوي حالت کي خپلي ښځي ته صحیح ده او دواړه سره ښځه او میږه دي او نکاح یي قائمه ده. (۳)

څو طلاقه یي ورکړي خو په یاد یي نه دي او انکار کوي یو سړی شاهد دی نو طلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (۲۹۰) یو سړی دناروغي په حالت کي خفه سو او بلي خواته ولاړی دده مشر ورور په ده پسي ورغی او ورته وي ویل چي خپله ښځه دي هم دځان سره وساته او نوري څه خبري هم دخفګان ددواړو ورونو تر مینځ وسوي نو دمرض په دا ډول حالت کي ده څو ځله دطلاق لفظ وویل دهمدغه وخت څخه دده ښځه دخپل مور او پلار په کور کي ده تر روغیدو وروسته هغه سړی خپل کور ته راغی اومشر ورور ته یي وویل چي زه

---

(۱) وما سوی ذلك من الحقوق تقبل فیه شهادة رجلین او رجل وامرأتین سواء کان الحق مالا او غیر مال مثل النکاح والطلاق (هدایه کتاب الشهادة ج۳ ص۱۵۴). ظفیر

(۲) ولا یشهد علی محجب سماعه منه الا اذا تبین القائل بان لم یکن فی البیت غیره لکن لو کان تقبل (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الشهادة ج۴ ص۵۱۸) ولا یشهد احد بما لم یعائنه بالاجماع (ایضا ج۴ ص۵۲. ط. س. ج۵ ص۴۶۸). ظفیر

(۳) اذا طلق الرجل امرأته تطلیقة رجعیة او تطلیقتین فله ان یراجعها فی عدتها رضیت بذلك اولم ترض (هدایه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۴). ظفیر

خپله ښځه راولم، مشر ورور جواب ورکي چي تا طلاق ورکړی دی ده وویل ماهيڅ کله طلاق نه دی ورکړی اونه ماته څه معلومات سته او دی قسم خوري چي ماته هيڅ معلومات هم نسته ډاکتر صاحب دا وايي او ليکي چي دا يوه داسي ناروغي وه چي عقل او حواس صحيح نه پکي پاته کيږي، په همدي بناء يوه مولوي فتوی ورکړه چي طلاق نه دی واقع سوی نوآيا په دي صورت کي شرعًا څه حکم دی؟

جواب: په داسي حالت کي دميړه قول معتبر دی او طلاق واقع نه سو ځکه چي نه دوه شاهدان دطلاق سته اونه ميړه دطلاق اقرار کوي اوده ته هيڅ ياد نه دي نو ددي وجهي حکم دطلاق په دي صورت کي نه کيږي. (۱)

<u>ما پرون طلاق ورکړی دی، ددي ښځه وروسته يي دری ځله داسي وويل ستا صفايي مي وکړه نوڅه حکم دی</u>؟ **سوال**: (۲۹۱) زيد دخپلي ښځي سره جنګ وکی وروسته زيد ته ښځي وويل خوراك وکړه زيد انکار وکی نو بيا ښځي وويل چي خوراك نه کوي نو طلاق راکړه زيد وويل چي طلاق خوما پرون درکړی دی او په دوو شاهدانو ثابته سوه چي زيد يو طلاق خپلي ښځي ته ورکی وروسته دری ځله زيد وويل چي ستا صفايي مي وکړه نو کم طلاق واقع سو؟

جواب: په دي صورت کي يو صريح طلاق اول ثابت سو او لفظ د (صفايي مي وکړه) کنايي دی په وجه ددلالة الحال سره پرهغه باندي هم يو بائن طلاق واقع سو اوپه تکرار دلفظ دکنايي سره يو طلاق واقع کيږي نو ددي وجهي دزيد پرښځه دوه بائن طلاقونه واقع سوه په درمختار کي دي: وفي مذاکرة الطلاق يتوقف الاول (۲) وفيه والبائن يلحق الصريح الخ ولا يلحق البائن البائن الخ. (۳)

<u>دری ځله مي جواب درکی، په دي ويلوسره کم طلاق واقع کيږي</u>: **سوال**: (۲۹۲) دصغيري غير مدخول بها منکوحي دميړه او دپلار په مينځ کي څه اختلاف رامينځ ته سو دصغيري پلار ددي ميړه ته وويل: ته صغيري ته جواب ورکړه هغه منظوره کړه په مجلس کي يوه سړی دصغيري ميړه ته وويل: چي تا خپلي فلانۍ منکوحي ته جواب ورکړی؟ هغه ورته وويل چي ما جواب ورکړی په دي ډول هغه دری ځله وويل، ده هم دری ځله وويل چي جواب مي ورکړی دی، او دسيند په محاوره کي دجواب لفظ دطلاق پر ځای

(۱) ونصابها لغيرها من الحقوق سواء كان الحق مالا او غيره كنكاح وطلاق الخ رجلان اورجل وامراتان (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الشهادت ج۴ ص ۵۱۵. ط. س. ج ۵ ص ۴۶۵). ظفير

(۲) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۶۴۰. ط. س. ج۳ ص۳۰۱. ظفير

(۳) ايضا ج۲ ص۶۴۵ – ۶۴۲. ط. س. ج۳ ص۳۵۲. ظفير

مستعمل دی نو په دي صورت کي پر ذکر سوي صغیره يو طلاق واقع سو او که دری؟
جواب: په شامي کي دي: بخلاف فارسية قوله سرحتك وهو رها كردم لانه صار صريحا في العرف إلى ان قال فإذا قال رها كردم اى سرحتك يقع به الرجعى مع ان اصله كناية ايضا وما ذاك الا لانه غلب فى عرف الفرس استعماله فى الطلاق الخ [1] معلومه سوه چي په دي صورت کي چي کله لفظ دجواب په عرف کي دطلاق په معنی مستعمل دی نو ذکر سوي ښځه طلاقه سوه خو له دي امله چي دا صغیره غیر مدخوله ده نو په يوه طلاق سره بائنه سوه او دوهم او دريم طلاق واقع نه سو، كما هو مسلم ومصرح فى كتب الفقه. [2]

ما طلاق درکړی چی کمی خواته دي خوښه وي ولاړه سه نو څه حکم دی؟ سوال: (۲۹۳)
مولا بخش وروسته له دي چي خپل زوی ته يي دمرګ اخطار ورکی خپلي ښځي ته طلاق ورکی يو ځل مولا بخش په خپله ژبه دا وويل چي ما طلاق ورکی چي کم ځای ته ددي خوښه وي نو ولاړه دي سي دراهون يوه مولوي صاحب دا وويل چي بي له حلالی نکاح صحيح نه ده دری مياشتي وروسته مولا بخش خپلي ښځي ته بل طلاق ورکی بيا يي دبل چا سره نکاح وکړه چي کله هلته دری مياشتي واوسيده بيا يي دمولا بخش سره نکاح وکړه په دي مينځ کي دمولا بخش سره خپلوانو خپلوي بنده کړه نو دده متعلق څه حکم دی؟
جواب: په دی صورت کي دمولابخش پرښځه دوه بائن طلاقونه واقع سوه که مولابخش هغه سائل غواړي نو دهغي سره دوباره نکاح بي له حلالي کولای سي او حلالي ته اړتیا نسته [3] او دراهون اوسیدونکي مولوي صاحب چي کمه طريقه بيان کړي پرهغه بنسټ خپلوانو او قريبانو ته داجائز نه دي چي دوي مولابخش تنګ کړي او دخپلوي څخه يي جدا کړي بلکه دمولا بخش زوی ددي سزا حقدار دی ځکه چي ده پلارته ښکنځل کړي دي او هغه يې مجبور کړی دی او طلاق يي په اچولی دی او خپلي مورته يي هم ښکنځل کړي دي اووهلي يي هم ده نو پرخپلوانو باندي لازم دي چي دمولا بخش زوی دخپلوي څخه وباسي او تعلقات ورسره ختم کړي ترڅو چي ده توبه نه وي ايستلي او دمور او

[1] ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۲۳۸. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۹. ظفير
[2] وان فرقت بانت بالاولى ولذا لم تقع الثانية بخلاف الموطوئة حيث يقع الكل وكذا انت طالق ثلاثا متفرقات (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۲۲۲. ط. س. ج۳ ص۲۸۲). ظفير
[3] اذا كان الطلاق بائنا دون الثلاث فله ان يتزوجها فى العدة وبعد انقضاء العدة لان حل المحلية باق لان زواله معلق بالطلقة الثالثة فينعدم قبل وقع العين في العدة لاشتباه النسب ولا اشتباه فى اطلاقه (هدايه باب الرجعة فصل فيما تحل به المطلقة ج۲ ص۳۷۹). ظفير

دپلار څخه يي معافي نه وي غوښتي او دوی يي راضي کړي نه وي او ددوی دخدمت او اطاعت وعده يي نه وي کړي ترهغه وخته پوري دده سره هر قسم تعلق ساتل نه ښايي اوروا هم نه دي دمور او پلار اطاعت فرض دی الله ﷻ ددي تاکيد په قران مجيد کي ډير کړی دی، او حکم يي فرمايلی دی: فلا تقل لهما أف ولا تنهرهما، الآيه، ([1]).

جواب صحيح دی دابنځه طلاقه سوي ده خو مولا بخش ورسره نکاح کولای سي او مولوي صاحب چي کمه خبره کړي ده هغه دده دناپوهي ښکارندويه ده.

په لاندي ليکل سوي صورت کی طلاق واقع دی اوکه نه؟ سوال: (۲۹۴) يوه سړي په غصه کي ښځي ته دری طلاقه ورکړه په دي وخت کي دسړي په قريبانو کي يوه ښځه موجوده وه اوپه نژدي کور کي يوسړی ناست وو هغه هم دری طلاقه واوريدل او په يوه بل کورکي يوي ښځي هم دا الفاظ دطلاق واوريدل هغي ښځي خپلو قريبانو ښځو ته وويل چي فلاني خپلي ښځي ته دری طلاقه ورکړل دکلي خلګو چي دا واوريدل نو دده کورته راغلل مطلقی ښځي وويل چي زما سامان راکړه ميړه ورته وويل چي کم ستا سامان دی هغه واخله په لويه غونډه کي ښځي خپل سامان واخيستی او دخپلو قريبانو کره ولاړه وروسته ددي څخه چي خلګو ملامت کی اوس ميړه وايي چي ما طلاق نه دی ورکړی په همدي بناء بل سړي وويل داسي مه وايه که ددي قريبان يي واوري نو خبر به دي واخلي ده وويل بي شکه ما خپلي ښځي ته دری طلاقه ورکړي دي ليکن يوشاهد خو هم راولی نوپه دغه وخت کي ديوي ښځي څخه ماسوا بل څوك نه وو او هغه عند الشرع معتبره نه ده اوس دا سړی دطلاق څخه انکار کوي او وايي چي ما هغي ته طلاق نه دی ورکړی نو په دي صورت کي شرعًا څه حکم دی حال دادی چي ښځي ته دطلاق اضافت هم نه دی سوی او شاهد ددیوال شاته دطلاق لفظ اوريدلی دی نو طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: اقول وبالله التوفيق داضافت په اړوند په شامي کي داتصريح سوي ده چي داضافت مصرح کيدل شرط نه دي قرائن هم کافي دي حيث قال: ولا يلزم كون الاضافة صريحة في كلامه الى ان قال ويؤيده ما في البحر لوقال امرأة طالق اوقال طلقت امرأة ثلاثا وقال لم اعن امراتي يصدق ويفهم منه انه لو لم يقل ذلك تطلق امرأته لان العادة ان من له امرأة انما يحلف بطلاقها لا بطلاق غيرها فقوله اني حلفت بالطلاق ينصرف اليها ما لم يرد غيرها الخ ([2]) اوپردي تر شا دشهادت په اړوند په درمختارکي دي: ([3]) ولا

([1]) سوره الاسراء رکوع ۳. ظفير

([2]) ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۰ – ۵۹۱. ط. س. ج۳ ص۲۳۸. ظفير

([3]) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الشهادات ج۲ ص۵۱۸. ط. س. ج۵ ص۴۲۸. ظفير

يشهد على محجب بسماعه منه الا اذا تبين القائل بان لم يكن في البيت غيره الخ ددي څخه معلومه سوه چي کله ددي امر يقين وي چي دا ويونکى سړى دى نو اوريدونکى شاهدي ورکولاى سي خوکه دقاضى په وړاندي دى دا امر ظاهر کړي چي ما غائبانه واوريدل او شاهدي ورکوم نوقاضى به ده ته اعتبار نه ورکوي په هرحال دا امور دقاضى متعلق دي مفتي په داسي حالت کي دا فتوى ورکولاى سي چي طلاق واقع سوى دى ځکه اضافت إلى الزوجه اګر که صراحتا نسته ليکن قرائن پر دي دلالت کوي چي دا ښځه خپلي ښځي ته وايي خصوصا کله چي خبره دهغي سره وي او هغه مخاطبه وي نو په داسي حالت کي که ووايي چي طلاق دى نو مراد به ښځي ته طلاق ورکول وي او شاهد چي کله دبل ځاى څخه اوري او پوهيږى چي طلاق ورکوونکى فلانى سړى دى نو هغه دطلاق شاهدي ورکولاى سي اوکه دا بيان ونکړي چي زه په بل ځاى کي وم نو دهغه شاهدي معتبريږي البته که دا ظاهره کړي چي زه په بل ځاى کي وم نو بيا به قاضي دده شاهدي ته اعتبار نه ورکوي برسيره پردي ديوه بل سړي په وړاندي هم ده اقرار کړى دى چي ما بيشکه درى طلاقه ورکړي دى خو دوى به شاهد څوك وړاندي کوي هلته خو ديوي ښځي څخه ماسوا بل څوك موجود نه وو ددي څخه معلوميږي چي دميړه په خيال کي بي له وجوده دشاهدانو څخه طلاق نه واقع کيږي او حال دا دى چي طلاق يوازي هم واقع کيږي مثلا يو سړى يوازي دى اوښځي ته طلاق ورکړي نوهم طلاق واقع کيږي دشاهدانو شتون صرف هغه وخت ضروري دي چي ميړه منکر وي نوښځه په ذريعه دشاهدانو طلاق ثابتولاى سي اوکه ميړه اقرار وکړي چي بي شکه ما طلاق ورکړى دى اوهلته څوك موجود نه وي نوبيا هم طلاق واقع کيږي او که دى داقرار څخه انکار هم وکړي نو البته ددوو سړيانو يا يوه سړي او دوو ښځو په شاهدي به دا اقرار ثابت او دطلاق حکم به وسى په هرحال که ميړه دطلاق څخه بالکل انکار کوي او ددي بل سړى په وړاندي چي يې کم اقرار کړى وو دهغه څخه هم منکر وي او داقرار اوريدونکى صرف يوسړى وي اونور هلته هيڅوك هم نه وه او داصل طلاق ورکولو په وخت کي په هغه ځاى کي صرف يوه ښځه ده اونور شاهدان دا بيان وکړي چي موږ په بل ځاى کي وو او موږ دديوال شاته دطلاق لفظ اوريدلى دى نو په داسى حالت کي به بيشکه حکم دطلاق نه کيږي.

<u>ددوو بائنو طلاقو څخه وروسته وطي حرامه سوه او دعدت څخه وروسته دريم طلاق نه واقع کيږي دوباره نکاح کولاى سي ګر چي حمل وي:</u> **سوال:** (۲۹۵) يو عاقل بالغ خپله ښځه په سبب دنافرماني دغصى په حالت کي ووهله او دکوره يي وايستله او ورته ويي ويل ته

زما دکور ځخه ولاړه سه او زه تا بالکل نه ساتم او طلاق مي درکی چي کمي خواته دي خوښه وي ولاړه سه تا زما جامي دلمانځه لپاره ولي ونه مينځلي زما خبره دي ولي ونه منله سړی تر ځو ورځو پوري پرکور و او ښځه هم پرکور وه څه موده وروسته سړی مسافر سو او يوه زمانه وروسته کور ته راغی او دښځي ځخه جلا اوسيدی ښځه به ده ته راتلله اوده به دکوروالي ځخه ځان ساتی چي کله ښځه برابره تله او راتله نو يوه ورځ يي پرښځه رحم راغی او دشهوت دوجهي يي کوروالی ورسره وکی او بيا يي وروسته هم بي له نکاح کوروالی کوی او دعدت دشمير او نورو حسابو يي هيڅ پروا ونه کړه په همدي حالت کي اوس بيا هغه سړي په دوهم ځل طلاق پرپانه وليکی او ښځي ته يي ورکی ښځي ته يي وويل ته ولاړه سه دا دخپل مور او پلار کورته ولاړه اوځو ورځي وروسته بيا راغله او دهمدي سړي په کور کي په اوسيدو سوه دبل چا کورته نه ځي اوس دي سړي چي دچا حمل دی څلور مياشتي وروسته دهمدي ښځي سره په حالت دحمل کي نکاح وکړه اوس ماشوم په ګيډه کي دی نو دا نکاح حلاله ده اوکه حرامه؟ دهغه سړي سره نکاح وسوه دچا چي دا ښځه ده او دهغه حمل دی دهغه سړي سره نکاح سويده اوس يو ځو کسان وايي چي دهغي سره دحمل په حالت کي نکاح صحيح نه سوه، يو عالم هم دانکاح نه سي حلالولی خبر په موږ کي ځوك عالم نه سته؟

جواب: اول چي کله سړي خپلي ښځي ته طلاق ورکی نو هغه وخت دوه بائن طلاقونه واقع سوه يو په لفظ دکنايي او بل په لفظ دصريح طلاق سره په دي کي دوهمه نکاح داول ميړه سره په عدت کي او وروسته دعدت ځخه صحيح ده (۱) او چي کله څه موده وروسته ميړه کورته راغی او بغير ددوهمي نکاح ځخه يي کوروالی وکی نو دا حرام کار وسو اوکه په همدي موده کي داول طلاق عدت تير سوی وي نو دوباره يي چي کمه پرچه دطلاق وليکله په هغي سره طلاق واقع نه سو (۲) ددي وجهي نکاح داول ميړه بي له حلالي دهمدي ښځي سره صحيح ده او په حالت دحمل کي هم نکاح صحيح ده. (۳)

<u>په لاندي صورت کی طلاق واقع سو او که نه؟</u> سوال: (۲۹۲) زيد په قسم سره بيان کوي چي ما خپلي ښځي هندي ته طلاق نه دی ورکړی او هنده په قسم سره بيان کوي چي زما ميړه

---

(۱) واذا کان الطلاق بائنا دون الثلاث فله ان يتزوجها فی العدة وبعد انقضائها لان المحلية باق لان زواله معلق بالطلقة الثالثة (هدايه باب الرجعة ج ۲ ص ۳۷۹). ظفير

(۲) الصريح يلحق الصريح ويلحق البائن بشرط العدة والبائن يلحق الصريح (درمختار) قوله بشرط العدة هذا الشرط لابد منه فی جميع صور اللحاق فالاولی تاخيره عنها (ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۷۴۵. ط. س. ج۳ ص ۳۰۲). ظفير

(۳) وصح نکاح حبلی (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار فصل فی المحرمات ج۲ ص۴۰۱. ط. س. ج۳ ص۴۸). ظفير

زید ماته طلاق راکړی دی نو آیا هنده طلاقه سوه او که نه؟

جواب: که دښځي سره دوه عادل شاهدان دطلاق نه وي او میړه دطلاق څخه انکار کوي نو طلاق ثابت نه دی.

بې داضافت څخه یې چاته ولیکل چې: پریږدم، طلاق طلاق طلاق نیت یې دهیڅ شي هم نه وو نو څه حکم دی؟ **سوال**: (۲۹۷) یوه سړي بې له وجوده دخپلي ښځي بل چاته او هیڅا ته داضافت او خطاب کولو څخه پرته دا ولیکل او ویې لیږل چې: زه یې پریږدم طلاق طلاق طلاق، ددي څخه وروسته خلګو دلیکونکي څخه پوښتنه وکړه چې په دي لیکلو سره ستا نیت څه وو نوکاتب وویل زماهیڅ نیت هم نه ؤ نو دده ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: په شامي جلد ثاني باب الصریح کي دي: ویؤیده ما فی البحر لو قال امرأة طالق او قال طلقت امرأة ثلاثا وقال لم اعن امرأتي یصدق ویفهم منه انه لو لم یقل ذلك تطلق امرأته لان العادة ان من له امرأة انما یحلف بطلاقها لا بطلاق غیرها فقوله اني حلفت بالطلاق ینصرف الیها ما لم یرد غیرها الخ [1] ددي عبارت څخه دا خبره ثابتیږي چي که دي سړي وویل چي په دي الفاظو زما مراد زما ښځه نه وه نو دده دقول تصدیق به کیږي او دده ښځه نه طلاقیږي اوکه دی دانه وایي نو په ظاهر الحال به دده ښځه طلاقیږي لکه څنګه چي ددي عبارت څخه معلومه ده: لان العادة من له امرأة الخ.

ښځي ته یې وویل: پرې مې ښودلی، خو اوس انکار کوي نو څه حکم دی؟ **سوال**: (۲۹۸) یوه سړي دغصی په حالت کي خپلي ښځي ته وویل چي ماته پریښودي او پري به دي ږدم او دطلاق ذکر هم په سخته غصه کي راغی لیکن اوس میړه دطلاق څخه انکار کوي او ښځه وایي چي طلاق دي راکړی دی نو څه حکم دی؟

جواب: که طلاق ورکوونکی بالغ وي او دوه عادلان شاهدان دطلاق موجود وی نو طلاق واقع سو اود میړه انکار معتبر نه دی اوکه دوه عادل شاهدان دطلاق نه وي نو بیا دطلاق څخه دانکار په صورت کي طلاق نه واقع کیږي. [2]

ښځه دخو طلاقو ورکول بیانوي او میړه صرف دیوه اقرار کوي نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۲۹۹) دهندي بیان دی چي ددي میړه زید خوکاله وړاندي دا الفاظ ویلي وه چي ما هم دوه طلاقه درکړي وه، په همدي بناء هندي ورته وویل چي تاکله هم داسي نه دي ویلي میړه

---

[1] ردالمحتار کتاب الطلاق باب الصریح ج۲ ص۵۹۱. ط. س. ج۳ ص۲۴۸. ظفیر

[2] ویقع طلاق کل زوج اذا کان عاقلا بالغا (هدایه کتاب الطلاق ج۲ ص۳۳۷) ونصابها لغیرها من الحقوق سواء کان الحق مالا او غیره کنکاح وطلاق الخ رجلان الخ او رجل وامرأتین (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الشهادة ج۲ ص۵۱۰ – ۵۱۱، ط. س. ج۳ ص ۴۶۵). ظفیر

وويل که مي نه وي درکړي نواوس مي دوه طلاقه درکړي دي اوس درې څلور کاله وروسته يې دا الفاظ وويل چي زه تاته يو طلاق درکوم او که ته زما خبره نه مني نو درى مياشتي وروسته به دوهم، او دهغه څخه درى مياشتي وروسته به دريم طلاق درکړم، دا لفظ زما ميړه په حالت دغصي کي ووايه او بالکل په يوځای کي يې وويل او هيڅ شاهد نسته او دهندي ميړه ددي بيان تکذيب کوي او وايي چي ماته بالکل نه دي ياد چي مادا الفاظ کله ويلي دي چي که مي دوه طلاقه نه وي درکړي نو اوس مي دوه طلاقه درکړل اوس مى صرف يوځل دا الفاظ وويل چي زه تاته طلاق درکوم الخ خو نه زما وړاندي نيت دهندي دپريښودلو وو اونه په دي اراده ما لفظ دطلاق هغي ته ويلي دي بلکه صرف دتاديب لپاره مي يوځل دژبي څخه ووتل په دي صورت کي هنده دزيد دنکاح څخه ووتله اوکه نه؟ او رجوع کولای سي او که نه؟

جواب: ميړه چي کله دهندي دبيان تکذيب کوي اوهيڅ شاهد هم نه سته نو دميړه قول به معتبر وي (۱) او ده چي اوس کم يو طلاق ورکړی دی هغه به واقع وي او دا يو طلاق رجعي دی په عدت کي رجوع بي له نکاح څخه صحيح ده او دعدت څخه وروسته دنوي نکاح سره رجوع کولای سي (۲) خو که هندي ته يقين وي چي ميړه دا الفاظ ويلي دي نو ددي په حق کي حرمت ثابت دی دي لره په کاردي چي دميړه څخه جلا سي اوبي له حلالي دده سره نکاح ونه کړي ځکه چي: المرأة کالقاضی (۳) دفقه په کتابونو کي ذکر دی.

که مي فلانی کار وکی نو زما ښځه دری طلاقه، که ددي کار څخه مخکي دي ښځي ته يو طلاق ورکړي او دعدت دختميدو څخه وروسته هغه کار وکړي بيا نکاح وکړي نوڅه حکم دي؟ **سوال**: (۳۰۰) زيد دخپلي خواښي سره په جګړه کي دا وويل چي که زه ستاسي کورته درغلم يامي ستاسي کار وکی نو زما ښځه درى طلاقه زيد که دکار کولو څخه مخکي يا دخواښي کورته دراتلو څخه مخکي خپلي ښځي ته يو طلاق ورکړي او دعدت دختميدو څخه وروسته دخپلي خواښي په ويلو دهغي کار وکړي او بيا دخپلي ښځي سره نکاح وکړي نو دا امر جائز دی اوکه نه؟ او دقسم څخه به خلاص سي اوکه نه؟

---

(۱) حديث نبوي دی: البينة على المدعي واليمين على من أنكر، نوښځه مدعيه ده او ميړه منکر دی نو شاهد دښځي پرذمه دی چي دی ثبوت ورنه کي نو دميړه پرقول به فيصله وي. ظفير

(۲) اذا طلق الرجل امرأته تطليقة رجعية او تطليقتين فله ان يراجعها في عدتها رضيت بذلك او لم ترض الخ واذا كان الطلاق بائنا دون الثلث فله ان يزوجها فى العدة وبعد انقضاءها (هدايه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۳ - ۳۷۸). محمد ظفير الدين غفر الله له

(۳) والمراة كالقاضى اذا سمعتها او اخبرها عدل لايحل لها تمكينه والفتوى انه ليس لها قتله ولا تقتل نفسها بمال او تهرب (ردالمحتار كتاب الطلاق باب الصريح ج۲ ص۵۸۴. ط. س. ج ۳ ص۲۵۱). ظفير

جواب: قال فی الدرالمختار وتنحل الیمین بعد وجود الشرط مطلقا لکن ان وجد فی الملك طلقت وعتق والا لا فحیلة من علق الثلث بدخول الدار ان یطلقها واحدة ثم بعد العدة تدخلها فتنحل الیمین فینکحها الخ (۱) نو معلومه سوه چي په پوښتل سوي صورت کي ددي ښځي سره بي له حلالي نکاح کولای سي او دقسم څخه به خلاص سي.

طلاقونه یي دوه ورکړي وه خو په بیان کی یی په دروغو دری وویل نو څو طلاقه به واقع وي؟ **سوال**: (۳۰۱) یوه سړي خپلي ښځي ته دوه طلاقه ورکړل څو ورځي وروسته یو مولوي صاحب ددي معاملي دفیصلي لپاره راغی او په عامه غونډه کي یي ددي مطلق سړي څخه پوښتنه وکړه چي تا خپلي ښځي ته څو طلاقونه ورکړي دي نوده وویل چي دری طلاق مغلظه بیا دری څلور ورځي وروسته دي سړی وویل چي ماپه اصل کي دوه طلاقه ورکړي وه او دوه شاهدان هم وه ما په دروغو دری وویل ایا دا به دوه طلاقه وي او که نه؟

جواب: چي کله دي سړي دذکر سوي پوښتني په جواب کي وویل چي: دری مغلظ طلاقونه نو دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه او رجوع کول ددي کلام څخه صحیح نه دي: فی الدرالمختار ولو نکحها قبل امس وقع الآن (ای فی قوله انت طالق امس) لان الانشاء فی الماضی انشاء فی الحال الخ (۲) وقال علیه الصلاة والسلام ثلث جدهن جد وهزلهن جد الحدیث (۳).

دطلاق په طلب کولو یی وویل دطلاق په شان دی، نوپه دي سره طلاق وسو اوکه نه؟ **سوال**: (۳۰۲) یوه سړي خپله ښځه دډیري مودي راهیسي پرېښې ده ډیره موده وروسته ښځي خپل میړه ته داسي پیغام ولیږی چي ما بوزه هغه انکار وکی بیا ښځي طلاق طلب کی هغه وویل دطلاق په شان دی او بیایي دوباره همدغه لفظ ووایه نو ددي دواړو لفظونو په ویلو سره طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي پرښځه باندي طلاق رجعي واقع سو په فتاوی عالمگیري کي دي: سئل نجم الدین عمن قالت له امرأته طلقنی فقال: نه ترا طلاق مانده است نه نکاح بر خیز وره گیر، قال هذا اقرار انه قد طلقها ثلثا کذا فی المحیط (۴) دذکر سوي عبارت څخه معلومیږي چي دا الفاظ ویل هم دطلاق اقرار دی.

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعلیق ج۲ ص۲۹۰. ط. س. ج۳ ص۳۵۵). ظفیر

(۲) ایضا باب الصریح ج۲ ص۲۰۷. ط. س. ج۳ ص۲۲۲. ظفیر

(۳) مشکوة باب الخلع والطلاق. ظفیر

(۴) عالمگیري مصري فصل سابع فی الطلاق بالالفاظ الفارسیة ج۱ ص۴۰۷. ط. ماجدیه ج۱ ص۳۸۱. ظفیر

دوو سړيانو دښځو دبدلولو كلكه اراده وكړه نو طلاق واقع سو او كه نه؟ سوال: (۳۰۳) دوو سړيانو په خپل مينځ كي دا كلكه اراده وكړه چي ديو بل سره به ښځي بدلي كړو چي كله كورته ولاړل نو ښځو دا منظوره نه كړه نو آيا په دي وعده سره ددوی پرښځو طلاق واقع سو اوكه نه؟

جواب: په دي صورت كي ددوی ښځي نه دي طلاقي سوي.

طلاق مي دركي طلاق مي دركي، چي دري ځله ووايي او ويونكی وايي چي مراد مي تاكيد وو نو څه حكم دی؟ سوال: (۳۰۴) زيد خپلي ښځي ته په حالت دغصي كي دری طلاقه وركړل په صريحو او جدا جدا الفاظو سره چي هغه الفاظ دادي: (تاته طلاق دی، تاته طلاق دی، تاته طلاق دی) اوس زيد وايي چي مراد په دي الفاظو سره تاكيد دی نو ددي وجهي يو طلاقِ رجعي واقع سو عمر وايي چي دا طلاق صريح دی نيت ته ضرورت نسته پكي، نوڅه حكم دی؟

جواب: په درمختار كي دي: كرر لفظ الطلاق وقع الكل وان نوى التاكيد دين الخ قوله وان نوى التاكيد دين اى وقع الكل قضاء الخ شامي [1] ددي څخه معلومه سوه چي قاضي به اعتبار نه وركوي او ديانةً دده نيت معتبر دی.

ميره ته وويل سوه چي: ته ووايه چي دفلاني لور ته مي طلاق وركی، ده په جواب كي وويل مور قبول كړه نوڅه حكم دی؟ سوال: (۳۰۵) هنده دلسو كلونو راهيسي دزيد په نكاح كي ده يوه مياشت وسوه چي هندي نهه يا لس كسان ورسره كړه او كورته ورلاړه او دهغو په مخ كي هندي وويل زيد نامرد دی ماته طلاق ورڅخه راواچوئ زيد وويل چي زه نامرد نه يم ما دا ځان ته نژدي كيدوته نه پريږدي خلكو هندي ته وويل چي ته څو ورځي نوره هم ورسره واوسيږه مور به تجربه وكړو نو هندي وويل چي زه يو ساعت هم نه سم اوسيدلای بيا خلكو زيد وترټی او ورته وې ويل چي كله هنده نه درسره اوسيږي نوته طلاق وركړه زيد چپ سو اويو سړی ودريدی او ويي ويل چي ته ووايه ما دفلاني لورته طلاق وركی زيد په سبب دبيري مجبور سو او ويي ويل مور قبول كړی اولفظ دطلاق وغيره يي هيڅ هم په ژبه ونه وايه نو په دي صورت كي طلاق واقع سو كه نه؟

جواب: په درمختار كي دي: قالت لزوجها طلقني فقال فعلت طلقت، في الشامي قوله فقال فعلت اى طلقت بقرينة الطلب [2] ددي عبارت څخه ښكاره سوه چي په پوښتل سوي صورت كي دميره داويل چي مور قبوله كړه ددي مطلب دادی چي مور طلاق وركی نو پر

---

[1] ردالمحتار باب طلاق غير المدخول بها ج۲ ص۷۳۲. ط. س. ج۳ ص۲۹۳. ظفير

[2] ردالمحتار كتاب الطلاق باب الصريح ج۱ص۲۲۳، ط. س. ج۲ ص۲۹۴. ظفير

هنده طلاق واقع سو خوطلاق رجعي دی زید په عدت کي دننه دیته رجوع کولای سي که هنده مدخوله وي اوکه غیر مدخوله وي نوطلاق بائن واقع سو چي په هغه کي رجوع صحیح نه ده.

طلاق مي درکړ، درکړ، درکړ یی وویل نو کم طلاق واقع سو؟ سوال: (۳۰۶) یوي ښځي خپل میړه ته وویل چي ماته طلاق راکړه طلاق راکړه؟ میړه وویل ما تاته طلاق درکی درکی درکی نو په دي صورت کي کم طلاق واقع سو؟ او ددوهمي نکاح ضرورت سته او که نه؟

جواب: ظاهرا مراد دمیړه دتکرار دلفظ د (درکړی) څخه تاکید دطلاقو دی نو ددي وجهي په دي صورت کي دده پرښځه یو طلاق رجعي واقع سو نو په عدت کي بي له نکاح کولو څخه دیته رجوع کولای سي یعني دا ډول دي ووایي چي ما تاته بیا رجوع کړیده نو په دي ویلوسره به مخکنی نکاح باقي پاته سي. (۱)

په مسئوله صورت کی څه حکم دي؟ سوال: (۳۰۷) عبدالله خپلي بي بي ته یو طلاق رجعي ورکی اوپه همدغه ورځ یي ورته رجوع وکړه بیا لږ زمانه وروسته عبدالله خپلي بي بي ته وویل چي زه تاته یو ترکیب درښیم چي کله ته غواړي نوپه خپله طلاق واخله هغه دا چي فلانی ښاخ دفلانی درختي ته په خپل لاس سره مات کړي نوته به طلاقه یي نو دعبدالله ښځي دتهوکي په طورسره په خپل وررور دغه ښاخ رامات کی او خپل میړه ته یي ولیږی، ددي څخه وروسته عبدالله یو طلاق رجعي ورکی اورجوع یي وکړه نو ایا دا ښځه خو پرعبدالله حرامه نه سوه؟ او اوس عبدالله ته څه کول په کار دي؟

جواب: تر اوسه خو پرعبدالله دده ښځه حرامه نه سوه ځکه چي دوه طلاقه رجعي پردي واقع سوه او ددواړو څخه وروسته رجوع سویده نو دا ښځه دعبدالله لپاره حلاله ده (اوپه ښاخ ماتولو چي کم طلاق معلق وو هغه واقع نه سو ځکه چي شرط دښځي لخوا موجود نه سو. ظفیر) نو داهم دوه طلاقه سوه چي په دي کي رجوع صحیح (۲) ده خو که عبدالله بیا طلاق ورکی نو بیابه رجوع صحیح نه وي او بي له حلالي څخه به نکاح صحیح نه وي ځکه چي په بیا طلاق ورکولو به دده ښځه مطلقه ثلاثه سي، کذا فی کتب الفقه.

---

(۱) لو قالت طلقنی طلقنی طلقنی فقالت طلقت فواحدة ان لم ینو الثلاث ولو عطفت بالواو فثلاث (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص۲۴۳. ط. س. ج۳ ص۲۹۴) اذا طلق الرجل امرأته تطلیقة رجعیة او تطلیقتین فله ان یراجعها فی عدتها رضیت بذلك او لم ترض (هدایه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۴). ظفیر

(۲) اذا طلق الرجل امرأته تطلیقه رجعیة او تطلیقتین فله ان یراجع فی عدتها رضیت ام لم ترضی (هدایه باب الرجعة ج۲ ص۲۷۴). ظفیر

دطلاق او ددوهم واده څخه وروسته په بلوغ او عدم بلوغ کی اختلاف: **سوال**: (۳۰۸) زمري نومي سړي خپلي ښځي زرميني ته طلاق ورکی او دي ښځي دعدت څخه وروسته داسمعيل نومي سړي سره واده وکی اوس پردي جنجال دی چي دزمري قريبان وايي چي زمري نابالغ دی چي دده په باره کي يوعالم ته شاهدان تير سوه چي زمري ديوولسو کلو دی ذکر سوي عالم ددوهم ناکح اسماعيل او دزرميني دحضور څخه پرته حکم دعدم بلوغ دزمري وکی او دشير او دبسان نکاح يي بر قراره وساتله اسمعيل دوهم ځل دڅو عالمانو او دمعززو سړيو په وړاندي په عام مجلس کي دوه شاهدان وړاندي کړل چي په دي مجلس کي زمری او دهغه خپلوان هم موجود وه دشهادت څخه ثابتيږي چي زمری داتلسو کلو دی او دا شهادت هم په قسم کولو سره دی اوپه ظاهره څه علامه دبلوغ نه ښکاري صرف دده بلوغ دکلونو په تيريدو سره کيدای سي نوپه دي صورت کي شاهدان دچا معتبر دي دبلوغ او که دعدم بلوغ؟

جواب: که څه علامه دبلوغ ظاهره نه وي نوسړی يا ښځه چي دپنځلسو کالو سي دبلوغ حکم ورباندي کول کيږي اوس چي کله ددغه هلك عمر اتلس کاله ثابت سوی دی نو طلاق يي واقع سو: قال فی الدرالمختار وان لم يوجد فيهما شيء فحتی يتم لکل منهما خمس عشرة سنة به يفتی (۱) او طلاق دبالغ واقع کيږي او دنابالغ طلاق نه واقع کيږي: قال في الدرالمختار ويقع طلاق کل زوج عاقل بالغ الخ ولا يقع طلاق المولي علی امرأة عبده الخ والصبی الخ (۲) او کله چي په دواړو شهادتونو کي اختلاف رامينځ ته سو دزمري دعمر په هکله نو دواړه ساقط دي او عالم بلا تحکيم قائم مقام دقاضي نه سی کيدای او له قاضي پرته دبل چا په مخ کي شاهدي ويل معتبر نه دي. (۳) نو ددي امر تحقيق دسره دوباره کول په کار دي چي زمری په کمه ورځ او په کم تاريخ اوپه کم کال کي زيږيدلی دی نو په دي سره به دده عمر معلوم سي دولادت او داسي نورو تاريخونه په سرکاري کاغذونو کي درج کيږي دهغو څخه حال معلوميدای سي چي زمري په اعتبار دعمر بالغ دی او که نه؟ خلاصه داده چي که دده بلوغ په وخت دطلاق ورکولو کي محقق سي نو دده طلاق واقع دی کني نه دی واقع.

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الحجر فصل بلوغ الغلام ج۵ ص۱۳۲. ط. س. ج۲ ص۱۵۳). ظ

(۲) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹ – ۵۸۰. ط. س. ج۳ ص۲۵۳. ظفير

(۳) وکذا تجب مطابقة الشهادتين لفظا ومعنیً الخ بطريق الوضع (درمختار) حتی لو ادعي رجل مائة درهم فشهد شاهد بدرهم واخر بدرهمين الخ لم تقبل عند ابي حنيفة (ردالمحتار باب الاختلاف فی الشهادة ج۴ ص۵۳۸. ط. س. ج ۵ ص۴۹۳). ظفير

ښځه او میړه دطلاق څخه منکر دي او دري میاشتي وروسته شاهدي ورکول کیږي نوڅه حکم به وي؟ **سوال**: (۳۰۹) مدعیه او مدعي علیه دواړه دطلاق څخه منکر دي کوم یو مفتی یا عالم کولای سي چي بي له سببه دشهادته یعني په اول کي بي له طلبه دمدعي شاهدان حاضر کړي او بیا صرف مدعي علیه ځان ته حاضر کړي او بیا په اثبات دشهادت بي له جرحي او تعدیله حکم دطلاقِ مغلظ په عام مجلس کي ورکړي آیا دا ورته جائز دي او که نه؟ او طلاق مغلظ واقع دی اوکه نه؟ او دعوی دمدعي علیه په دي دلیل چي مفتی او دواړو شاهدانو سره له ملاقاته او ګاونډیتوبه په دي دریو میاشتو کي تر اوسه پوری ماته ولی اطلاع نه راکوله او دمفتی زما سره پخوانی دښمني ده او نور... شرعا مسموعه ده اوکه نه؟

جواب: په درمختار کي دي: والذي تقبل فيه الشهادة حسبة بدون الدعوى اربع عشر منها الوقف الخ قال في ردالمحتار وهي الوقف وطلاق الزوجة وايضا في ردالمحتار شاهد الحسبة اذا أخبرها بغير عذر لا تقبل لفسقه اشباه عن القنيه (۱) نو معلومه سوه چي که بي له عذره تاخير دشاهد داداء دشهادت څخه ثابت سي نو عدم قبول دشهادت ضروري دی (۲).

دطلاق دورکولو څخه وروسته دښځي سره یوځای سو نوڅه حکم دي؟ **سوال**: (۳۱۰) زید دکورنۍ جګړي په بناء خپلي ښځي ته طلاق ورکی په دریمه یا څلورمه ورځ یوه سړي هځه و کړه چي زید او دده ښځه بیا سره یوځای سي یوه ځایي عالم فتوی ورکړه چي طلاق عائد نه دی، ځکه نو ښځه او میړه په پخواني ډول یوځای کیدای سي ددي څخه وروسته زید خپله ښځه دځو سړیانو په مخ کي خپل کورته را وبلله په دي صورت کي شرعا دزید پر ښځه طلاق واقع سوی دی او که نه؟

جواب: که زید خپلي ښځي ته دری طلاقه نه وي ورکړي بلکه یو یا دوه طلاقه یي ورکړي وي نو بیا په عدت کي دننه زید خپلي ښځي ته رجوع کولای سي او رجوع کول یي خپلي ښځي ته صحیح دی (۳) او که زید دری طلاقه ورکړي وي نو بیا هیڅ صورت درجوع

(۱) وګورئ: ردالمحتار كتاب الوقف مطلب المواضع التي تقبل فيها الشهادة حسبته بلا دعوى ج۳ ص۵۵۵. ط. س. ج۳ ص۴۵۹). ظفير

(۲) ويجب الاداء بلا طلب لو الشهادة فى حقوق الله تعالى وهى كثيرة عد منها فى الاشباه اربعة عشر قال ومتى اخر شاهد الحسبة شهادة بلا عذر فسق فترد كطلاق امرأة (درمختار) قال فى الاشباه تقبل شهادة الحسبة بلا دعوى فى طلاق المرأة الخ (ردالمحتار كتاب الشهادات ج۴ ص۵۱۴. ط. س. ج۵ ص۴۶۳). ظفير

(۳) اذا طلق الرجل امرأته تطليقة رجعية او تطلقتين فله ان يراجعها رضيت ام لم ترض (هدايه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۴). ظفير

کولو بي له حلالي نسته. کما قال الله تعالی: (الطلاق مرتان) (۱) يعنی رجعي طلاق تر دوو طلاقو پوري دی بيايي فرمايلي دي: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجا غيره، (۲) نو که ميړه دری طلاقه ورکړي وي بيا دا ښځه دده لپاره حلاله نه ده ترڅو چي دبل ميړه سره نکاح ونه کړي او بيا هغه بل وروسته دجماع څخه طلاق ورنه کړي او دهغه عدت تيره نه سي تر دي مخکي اول ميړه ددي صحيح سره نکاح نه سي کولای. فقط

دوه طلاقه يی ورکړل او داطلاع په ډول يی پلار ته وويل طلاق مي ورکی نوڅه حکم دی؟

سوال: (۳۱۱) يوه سړي خپلي ښځي ته دوه ځله طلاق ورکی ددي څخه وروسته يي پلارته وويل چي ما طلاق ورکی پلار يي خوشکي وکړي او دری ورځي وروسته يي بيا نکاح ورسره وتړله، نو دا نکاح صحيح ده اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي که پلار ته په ويلو سره دده مطلب خبر ورکول وو دهمدغه طلاق او نوی طلاق ورکول يي مقصود نه وو نو همدغه دوه طلاقه چي کم يي اول ورکړی وه واقع سوه او دا دوه طلاقه رجعي دي په هغو کي په عدت کي رجوع کول بي له نکاح څخه صحيح دي او دعدت څخه وروسته نکاح بي له حلالي جائزه ده (۳) او که يي پلار ته په ويلوکي غرض او نيت دبل طلاق ورکول وو نو په دي صورت کي دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه اګرکه ښځه يي په همدغه ځای کي موجوده نه وي نو په دي صورت کي بي له حلالي داول ميړه سره دوباره نکاح نه سي کولای. هکذا فی کتب الفقه.

څو ځله يی طلاق ورکړی دی خو ميړه انکار کوی نو ښځه څه وکړی؟ **سوال**: (۳۱۲) زيد خپل خلوت ته دبيده کيدو لپاره ولاړی دهندي وينا ده چي زه څه وخت ده ته ورغلم نو ويي ويل چي زموږ کورته څو ما وويل چي ستا مور او پلار خو زه مخکي لا دکور څخه شړلي يم او ډول ډول تکليفونه يي راکړي دي اوهر وخت يي سپکي سپوري راته ويلي دي لنډه دا چي زيد دا ټولي خبري واوريدي او دا يي وويل چي زما مور او پلار چي تاته هر څه وايي ته به هغه مني زه ستا خوراك او پوښاك نه سم زغملای ما تاته طلاق درکړی طلاق درکړی ماته پربيښي يي ما تاته طلاق درکړی زه ځم او تاته اجازت درکوم چي دچا سره دي زړه غواړي نو نکاح ورسره وکه هندي چي دزيد دا خبري واوريدي نو مورته راغله مور ورته وويل چي ته څه اوس دهغه سره بيده سه او سبا به

(۱) سورة البقرة: رکوع ۱۲۹. ظفير
(۲) ايضا. ظفير
(۳) اذا طلق الرجل امرأته تطليقة رجعية او تطليقتين فله ان يراجعها الخ باب الرجعة ج۲ ص۳۷۴ واذا کان الطلاق بائنا دون الثلاث فله ان يتزوجها فی العدة وبعد انقضائها ص۳۷۸. ظفير

گورو سبا چي دزيد څخه پوښتنه وسوه نو دى منكر سو اوده وويل چي دا خو ما په ټوکه كي ويلي وه چي زه به تا ستا په خور بدله كړم او يا ستا په ورېندار، دهندي ويناده چي ددي څخه مخكي هم ده ماته څو ځله طلاق راكړى دى اوزه دا ښه په وثوق سره وايم.
(۲) په داسي حالت كي هندي ته دزيد څخه جدا كيدل په كار دي اوكه نه؟
(۳) كه يي زيد په وچ زور دخپل ځان سره وساتي نوڅه به كوي؟
جواب: (۱-۲) په داسي حالت كي هندي ته دخپل وس مطابق دزيد څخه بيليدل په كاردي اوكه هنده پردي قادره نه وي نو بيا گناه دزيد پرذمه ده په شامي جلد۲ ص۴۳۲ باب الصريح كي دي: والمرأة كالقاضي اذا سمعته او اخبرها عدل لا يحل لها تمكينه والفتوى على انه ليس لها قتله ولا تقل نفسها بل تفدي نفسها بمال او قرب الخ وفي البزازية عن الاوزجندي انها ترفع الامر للقاضي فان حلف ولا بينة لها فلا إثم عليه. ([1])
(۳) په دي صورت كي به مفتي دا فتوى هندي ته وركوي چي كله ستا په علم كي ستا ميړه باليقين تاته طلاقِ ثلاثه دركړي دى نو تاته دزيد سره اوسيدل او ده ته ورتلل جائز نه دي خو كه قاضي او حاكم په سبب دنه وجود ددوو شاهدانو هنده ددي ميړه ته وسپارله لكه څنگه چي دقضا حكم دى نو گناه به پرزيد وي نه پرهندي. كمامر من انها ترفع الامر للقاضي فان حلف ولا بينة لها فلا إثم عليه، ردالمحتار. ([2])
دطلاق دارادي څخه پرته يي وويل ښه حرام، ښه طلاق، نو څه حكم دى؟ سوال: (۳۱۳) عمر بكر مجبور كى چي خپلي منكوحي ته طلاق وركړي په بيا بيا مجبورولو باندي بكر بي له ارادي دطلاقه وويل ښه حرام ښه طلاق بي له اضافته په صرف دومره ويلو سره طلاق واقع سو اوكه نه؟ كه واقع سوى وي نو بيا به ددي عبارت: اذا لم يسم المرأة ولم يضف اليها الطلاق لم يقع به، څه مطلب وي؟ او كه طلاق واقع سوى وي نو كم رجعي او كه بائن او كه ثلاثه؟
جواب: په دي صورت كي دده پرښځه باندي دوه بائن طلاقه واقع سوه لكه څنگه چي په شامي كي تصريح كړيده چي صراحة داضافت ضرورت نسته: لان العادة ان من له امرأة انما يحلف بطلاقها لا بطلاق غيرها فقوله اني حلفت بالطلاق ينصرف اليها ما لم يرد غيرها الخ وسيذكر قريبا ان من الالفاظ المستعملة: الطلاق يلزمني والحرام يلزمني وعلى الطلاق وعلى الحرام فيقع بلا نية للعرف الخ فاوقعوا به الطلاق مع انه ليس فيه اضافة الطلاق اليها صريحا فهذا مؤيد لما في القنية وظاهره انه لا يصدقه في انه لم يرد

[1] وگوره ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص ۵۹۴. ط. س. ج ۳ ص۲۵۱. ظفير
[2] ردالمحتار باب الصريح ج ۲ ص ۵۹۴. ط. س. ج ۳ ص ۲۵۱) ظفير

امرأته للعرف. والله اعلم، شامي، پردي برسيره په دي صورت کي دا ذکر دي چي عمر دی مجبور کړي چي خپلي ښځي ته طلاق ورکړی بیا دهغه په جواب کي ده دا وویل چي: ښه حرام ښه طلاق، دا صفا دلیل ددي دی چي دهر چا دطلاق لپاره عمر دی مجبور کړی وو او حکم يي ورته کړی وو پرهغه به طلاق واقع وي او دعمر په قول کي اضافت موجود دی نو دبکر قول به هم دي ته منصرف کیږي لکه څنګه چي فقهاوو ذکر کړي دی چي یوه سړی یو چاته وویل چي آیا تا خپلي ښځي ته طلاق ورکړی دی او هغه وویل چي هو! نو په دي سره طلاق واقع سو او حال دا دی چي دمیړه په کلام کي نه دطلاق ذکر سته او نه داضافت نو دعمر پوښتنه پردي قرینه ده چي طلاق ورکول هغي ښځي ته دي چي دکمي په اړوند عمر حکم کړی او په صالح لفظ کي دنيت ضرورت نسته او همدارنګه دکنايي په ځينو الفاظو کي چي کله دلالت دحال موجود وي طلاق وربانديواقع کيږي نو دجواهرو دعبارت به دا مطلب سي چي کله ښځي ته داضافت څه قرینه موجوده نه وي او يا دا قول خلاف داصح دی.

ښځي ته په طلاق ويلو سره طلاق واقع کيږي او که نه؟ **سوال:** (۳۱۴) زيد خپلي ښځي ته وويل اي طلاقی تا ماته بستره ولي نه ده هواره کړي نو په دي صورت کي طلاق واقع سو او که نه؟ کله چي په دي لفظ سره طلاق ورکول هم مقصود نه وي؟

جواب: ددي لفظ په ويلو سره دده ښځه طلاقه سوه اوپه صريح لفظ دطلاق کي دنيت ضرورت نسته خو که يي دا لفظ يوځل ويلی وي نو يوطلاق رجعي واقع سو او په هغه کي په عدت کي دننه رجوع بي له نکاح څخه صحيح ده.

ښځه وايي پنځه شپږ ځله يي طلاق راکړی او میړه انکار کوي نوڅه حکم دی؟ **سوال:** (۳۱۵) دزيد او هندي يعني دزوجينو په مينځ کي دځينو کورنيو معاملاتو په وجه خفګان راغلی تر دي چي نوبت طلاق ته ورسيدی خو په دوی کي لاندينی اختلاف دی، هنده وايي چي زما ميړه ماته دشپي راغلی او ګينې يي وغوښتلي ما جواب ورکی چي ګيني ليري دي ته خوراك وکړه زيد دا جواب راکی چي خوراك خو مي وکی او ويي ويل چي فلانی فلانی ګينه ماته راکړه ضرورت دی چي کله يي ګينه واخيسته نوويي ويل ماتاتة طلاق درکړی دی هندي وويل خيال کوه داڅه وايي زيد شپږ ځله هم دغه الفاظ دطلاق چي ماتاته طلاق درکړی دی تکرار کړه دزيد څخه پوښتنه وسوه نو زيد وايي چي زه کورته ولاړم نو ماهندي ته وويل زما دپلار کورته ولاړه سه هندي جواب راکی چي خدای دي ما دغه درشل ته نه بيايي زيد وويل چي خداي دي ما په دي درشل نه راولي، او دابيانات دزوجينو دقسم سره دی او شهادت نسته نو په دي صورت کي عندالله طلاق واقع سو

اوکه نه؟ او دهندي چي کله په مخ کي دا الفاظ وويل سوه او دا يقين هم ورباندي لري نو په داسي حالت کي دهغي دزيد يعني ميړه سره دښځيتوب دتعلق ساتلو څه حکم دی؟

جواب: چي کله دوه شرعي شاهدان دطلاق نسته او ميړه انکار کوي نو دشرعي قاعدي مطابق دميړه قول سره دقسمه معتبر دی، البته که دميړه دطلاق په اقرار هم دوه شاهدان موجود وي او هغوی په طلاق باندي دميړه داقرار شهادت ورکوي نو بياهم طلاق ثابتيږي، ليکن کله چي هيڅ شهادت دطلاق يا پرطلاق دميړه اقرار نه وي نو بيا قول دميړه معتبر دی (۱) او دښځي په باره کي بيشکه دا حکم دی چي که دا په مغلظو يا بائنو طلاقونو باندي يقين لري نو چي ترڅو ددي وس رسيږي دهغه څخه دي جلا اوسي اوکه دا پردي قدرت نه لري نوبيا به ددي مواخذه نه وي گناه پرميړه ده په درمختار کي دی: سمعت عن زوجها أنه طلقها ولا تقدر على منعه من نفسها فلا اثم عليها، انتهى ملخصا. (۲)

زيد ښځي ته طلاق ورکی دهلکو په څواني کی يی هغه جمله بيا بيا ويله نو څه حکم دی؟

سوال: (۳۱۶) زيد دتذکري په ډول په خپله ديوڅو کسانو په مخکي بيان وکی چي ما خپلي ښځي ته طلاق ورکړی دی او زيد يو دروغجن عبث ږغيدونکی سړی دی ددي وجهي حاضرينو دروغ وگڼله په طور دتصديق يي بيا پوښتنه ورځيني وکړه چي په حقيقت کي تا طلاق ورکړی دی نو زيد څو ځله وويل چي هو ما طلاق ورکړی دی اوخط مي هم دعمر په نوم ليږلی دی چي ما خپلي ښځي ته طلاق ورکړی دی خو دتحقيق څخه وروسته معلومه سوه چي زيد هيڅ تحرير دعمر په نامه نه دی ليږلی اونه يي دخپلي ښځي په وړاندي يا دهغي دخپلوانو په وړاندي هغي ته طلاق ورکړی دی صرف په دي مجمع کي ده په پورته ذکر سوي طريقه طلاق ورکول بيان کړل او دزيد ښځه دعمر په کور کي دڅان دخرڅ او خوراك برابرولو دپاره په خدمت اخته وه دا کار دزيد خوښ نه دی، دی غواړي چي ښځه يي دعمر په کور کي پاته نه سي او زيد هم دا وايي چي ما هم دهمدي وجهي داسي بيان وکی چي زما دښځي غوږونو ته داخبره ورسيږي او دا دعمر په کور کي اوسيدل بند کړي زما دطلاق نيت بالکل نه وو نو په دي صورت کي طلاق

---

(۱) ونصابها لغيرها من الحقوق رجلان او رجل وامرأتان (الدرالمختار على هامش ردالمحتار کتاب الشهادة ج۴ ص۵۱. ط. س. ج۵ ص ۴۶۵). ظفير

(۲) والمراة کالقاضي اذا سمعته او اخبرها عدد لايحل لها تمکينه والفتوى على انه ليس لها قتله ولا تقتل نفسها بل تفدي نفسها بمال او تهرب الخ وفى البزازية من الاوزجندي انها ترفع الامر للقاضي فان حلف ولا بينة لها فالاثم عليه (ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۴. ط. س. ج۳ ص۲۵۱). ظفير

واقع سو اوکه نه؟ او اوس په کمه طریقه دابنځه دزید په زوجیت کي راتلای سي چي ددي واقعي يوه نيمه مياشت وسوه؟

جواب: په دي صورت کي دزيد ښځه طلاقه سوه ځکه چي که په دروغو هم داسی وويل سي او نيت دطلاق هم نه وي بيا هم په دی لفظ سره طلاق واقع کيږي (۱) البته که يي داول ځل څخه وروسته کله چي دخلګو په جواب کي بيا بيا طلاق بيانوی، که يي په هغو کي دنوي طلاق نيت نه ؤ يوازي ددغه مخکي طلاق خبر ورکول يي مقصود وو، نو يوطلاق به واقع وي زيات طلاقونه به نه وي واقع چي په هغو کي دحلالي ضرورت وي اوپه يوه طلاق کي ميړه بي له نوي نکاح خپلي ښځي ته رجوع کولای سي يعني چي داسي وايي چي ما خپله ښځه خپله کړه او کله چي تراوسه دطلاق يوه نيمه مياشت تيره سويده نو غالبا دری حيضه به نه وي راغلي نو اوس هم دده عدت باقي دی اورجوع کولای سي.

په پوښتل سوي صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال**: (۳۱۷) شريف الدين وايي چي حسن شاه څرګنده کړه چي تقريبا سل ګزه دليري څخه مي واوريده چي نبرجو په حالت دجنګ او دجدل کي دا اواز وکی چي خپله خور دي رابهر کړه هغي ته دری طلاقه دي فقط شريف الدين پلټنه وکړه چي نور شاهدان پيدا کی حبيب ملا دشريف الدين پرته دنورو کسانو په مخ کي دابيان کوي چي ماته هم خبر دی خو زما پرذمه څه دي چي زه اظهار وکړم اخر ګاونډيتوب دی شريف الدين تقريبا دری مياشتي وروسته دنبرجو دخصومت دمجلس دحاضرينو څخه ددريو طلاقو دلفظ پوښتنه وکړه او دشهادت پټولو وعيد يي ورته بيان کی هغوی وويل چي هيڅکله يي دطلاق لفظ نه دی اوريدلی حبيب ملا هم په دغه مجلس کي وو او چپ پاته سو وروسته ددريو ځلورو ورځو څخه شريف الدين دحسن شاه او دذکر سوي حبيب ملا شاهدي واخيسته او دطلاق حکم يي ورکی مفتی حسام الدين دحبيب ملا شهادت دتاخير په سبب ردکی او حکم يي دطلاق دنه واقع کيدو وکی نو په دي صورت کي دشريعت دقانون مطابق دری طلاقه واقع دي اوکه نه؟ او معنی دتاخير دشهادت په عرف دفقهاوو کي څه ده؟ او عذر دتاخير دشهادت په شرع کي څنګه معتبر دی؟

---

(۱) ثلث جدهن جد وهزلهن جد النکاح والطلاق والرجعة. رواه الترمذي (مشکرة باب الخلع والطلاق ص۲۸۴). ظفير الدين

جواب: په درمختار کي دي: ومتی اخر شاهد الحسبة شهادة بلا عذر فسق فترد الخ [1] وهکذا فی ردالمحتار والاشباه والنظائر او عذر دادی چي قاضي عادل موجود نه وي اومکان دده نژدي نه وي وغیره په درمختار کي دي: لکن لوجوب الاداء شروط سبعة مبسوطة فی البحر وغیره عدالة قاض وقرب مکانه وعلمه لقبوله وبکونه اسرع قبولا وطلب المدعي الخ، خو په شهادت دحسبه کي طلب دمدعي شرط نه دی نوکله چي دطلاق حسبه شاهد یوازي دګاونډیتوب په لحاظ دشهادت په ادا کونه کي ځنډ کړی دی نو دهغه فسق ځرګند دی او شاهدي یي نامقبوله ده او دهغه په شهادت طلاق نه ثابتیږي. فقط

دطلاق لفظ یي ووایه خو تعداد یي یاد نه دی اوریدونکي وایی یو دوه ځله یی وویل، نو څه حکم دی؟ **سوال**: (۳۱۸) زید دغصي په حالت کي خپله ښځه ووهله اوپه همدي حالت دغصي کي یي الفاظ دطلاق وویل اوس دزید څخه پوښتنه وسوه چي تا څو ځله لفظ دطلاق ویلی دی ده وویل چي ماته سخته غصه وه او ماته یاد نه دي خو چي کم خلق موجود وه هغوی وایي چي مونږ لفظ دطلاق تر دوه ځله زیات نه دی اوریدلی ښځه وایي چي زما هیڅ په یادنه دي خو لفظ دطلاق یو دوه ځله ما اوریدلی وو په دي اړه چي دشریعت کم حکم وي بیان یي کړئ؟

جواب: په درمختار کي دي: ولو شك اطلق واحدة او اکثر یبنی علی الاقل الخ قال فی ردالمحتار الا ان یستیقن بالاکثر او یکون اکبر ظنه وعن الامام الثاني اذا کان لا یدري اثلث ام اقل یتحری وان استویا عمل باشد ذلك علیه. اشباه [2] نو که دمجلس دحاضرینو غالب ګمان داوي چي تر یوه ځل یا دوو ځلو یي زیات لفظ دطلاق نه دی ویلی نو په دي باندي طلاق رجعي واقع سو او حکم یي دادی چي په عدت کي دننه رجوع بي له نکاح صحیح ده او دعدت څخه وروسته نوي نکاح بي له حلالي کولای سي خوکه غالب ګمان ددریو طلاقو وي یامساوي نو احوط دادي چي دری طلاقه وګڼل سي اوبي له حلالي به نکاح صحیح نه وي. کما مرعن الشامي من قوله عمل باشد ذلك علیه.

دعدت څخه وروسته رجعي بائن ګرځي: **سوال**: (۳۱۹) طلاق رجعي دعدت دتیریدو څخه وروسته بائن ګرځي او که نه؟

جواب: رجعي طلاق دعدت دتیریدو څخه وروسته بائن ګرځي. [3]

[1] ردالمحتار کتاب الشهادات ج۴ ص۵۱۴. ط. س. ج۵ ص۴۲۳. ظفیر
[2] ردالمحتار قبیل باب طلاق غیر المدخول بها ج۲ ص۲۲۴. ط. س. ج۳ ص۲۸۳. ظفیر
[3] فاذا انقضت العدة ولم یراجعها بانت عنه (فقه السنة ج۸ ص۷۹). ظفیر

يو دوه درى طلاقه مي دركړل، په دې ويلو سره څو طلاقه لوېږي؟ **سوال:** (۳۲۰) تاته مي يو طلاق دركى دوه طلاقه مي دركړل يايو طلاق دوه طلاقه مي دركړه، په دې ويلو سره به دوه طلاقه واقع وي اوكه نه جمع به سي او درى طلاقه به سى؟

جواب: په دې صورت كي جمع كيږي او درى طلاقه واقع كيږي. (۱)

طلاق په څو ډوله دى؟ **سوال:** (۳۲۱) طلاق پرڅو قسمه دى اودهريوه قسم حكم څنګه دى؟

جواب: دطلاق دوه قسمونه دي رجعي اوبائن بيا دبائن دوه قسمونه دي مغلظ او غير مغلظ په رجعي كى په عدت كي دننه رجوع صحيح ده اوپه بائن غير مغلظ كي دنوي نكاح ضرورت دى او په مغلظ يعني دريو طلاقو كي دحلالي ضرورت دى. (۲)

په لانديني دم ويلو سره طلاق واقع سو اوكه نه؟ **سوال:** (۳۲۲) دزيد او دده دښځي په مينځ كي دښځي دخپلوانو په شرارت څه خفګان وو نو ددې وجهي زيد خپله ښځه كورته په راوستلو نه مجبورو له په دې دوران كي بكر زيد ته لانديني دم وښودى چي ته دا په يوه خاص كوټه كي دبيده كيدو په وخت كي ووايه او دخپلي ښځي دصورت خيال كوه چي اوه شپي متواتر يي ووايي نو ان شاء الله ستا ښځه به بي له اجازي دقريبانو راسي هغه دم دادى: (آلوكورو آلوكورو آلو يا رحمان جاكه جاكه كرى ساته، بيرى كه ميرى شيطان شوء كى، دن سوئى جاجا كى، زوجه كانام لاګتا نهين، لاګى تو تيرى بى هين، جى سى تين طلاق تين طلاق تين طلاق) په دې صورت كي دا وهم كيږي چي پرښځه طلاق واقع سو حال دادى چي ددې عبارت په ويلو ايقاع دطلاق مقصود نه وه؟

جواب: دا ښكاره ده چي دذكر سوي عبارت دمعني دمعلوميدو پرته هيڅ حكم قطعي نه سي كيداى ليكن كم غالب ګمان چي په پوښتل سوي صورت كي كيږي هغه دادى چي طلاق واقع نه دى ځكه چي ميړه صرف ديوه ښودل سوي عبارت نقل كوي دعمل په غرض، نه دايقاع او دانشآء دطلاق نو توهم دي ليري كړل سي او چي كله دا عبارت ميړه په غرض دطلاق نه دى ويلى نو په دې مطمئن سه چي طلاق نه دى واقع سوى او دفقهاوو دا فيصله دي تر نظر لاندې ونيسي چي په شك سره طلاق نه واقع كيږي. (۳)

---

(۱) والطلاق يقع بعدد قرن به (درمختار) اى متى قرن الطلاق بالعدد كان الوقوع بالعدد (ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۷۲۲. ط. س. ج۳ ص۲۸۷). ظفير

(۲) وينكح مبانته بما دون الثلاث فى العدة وبعدها بالاجماع الخ لا ينكح بها اى بالثلاث الخ حتى يطأها غيرها بنكاح (ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۳۸، ط. س. ج۳ ص۴۰۹). ظفير

(۳) علم آه حلف ولم يدر بطلاق او غيره لغا كما لو شك اطلق ام لا (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۶۲۳. ط. س. ج ۳ ص۲۸۳). ظفير

په دي وعده يي نكاح وكړه چي كه ستا په كور كي ونه اوسيدم نو نكاح به صحيح نه وي نو دمخالفت كولو په صورت كي څه حكم دي؟ **سوال:** (۳۲۳) دفاطمي سره نبي بخش په دي وعده او اقرار نكاح وكړه چي كه زه ستا په كور كي ونه اوسيدم او ستا داجازي پرته يوې بلي خواته ولاړم يا واوسيدم نو زما نكاح به ستا سره صحيح نه وي دنكاح څخه وروسته يي يوه شپه دښځي په كور كي تيره كړه او بيا چي دكم ځاى وو هلته ولاړى بيا دفاطمي په كور كي ونه اوسيدى او نه يي دي ته خرچه وركړه په دي صورت كي ذكر سوي ښځه بله نكاح كولاى سي او كه نه؟

جواب: په ذكر سوي صورت كي په ذكر يويو الفاظو سره طلاق نه واقع كيږي او فاطمه په موجوده حالت كي دبل چا سره نكاح نه سي كولاى بلكه چي داول ميړه څخه طلاق واخلي نو بيا دعدت دتيريدو څخه وروسته دبل سره نكاح كولاى سي.

كه ثابت سو په مرمي مي ووله او همدا فيصله دطلاق هم ده، په دې ويلو سره څه حكم دي؟

سوال: (۳۲۴) زيد دخپلي خور نكاح دبكر سره په دي خيال وكړه چي بكر بي ښځي دى او بكر هم خپل ځان يواځي ښكاره كى خو دناوي دوركولو څخه مخكي زيد ته دامعلومه سوه چي بكر خپل واده پټ ساتلى دى او دده واده سوى دى او داولاد لرونكى دى په دي وجه زيد دناوي دوركولو څخه انكار وكى چي ما په شرط دجاره توب دبكر سره نكاح كړيده اوچي ددي دروغوالى ښكاره سو نو موږ اوس ناوي نه وركوو او زيد دبكر څخه خلع وغوښته خو بكر خلع منظوره نه كړه بلكه دغه وخت يي هم خپله زړه نكاح پټه وساتله بيا په دي جنګ كي بكر وويل كه زما نكاح او اولاد ثابت سو نوما په مرمى وولى او همدا فيصله دطلاق ده.

فيصله دلته په داډول تنازعاتو كي دطلاق پرځاى استعماليږي اوس زيد وايي چي هنده طلاقه سوه او زيد په صحيح شهادت دا الفاظ ثابت كړل او بكر ددي الفاظو دويلو څخه قطعي انكار كوي اوس پوښتنه داده چي په ذكر سوي صورت كي طلاق واقع سو اوكه نه؟ په ظاهر كي خو دطلاق دالفاظو اضافت هيڅا ته هم نسته خو په اعتبار دمحل دجګړي اضافت دطلاق هندي ته معلوميږي؟

جواب: په دي صورت كي طلاق واقع سو: كما حققه الشامي من انه لايلزم كون الاضافة صريحة في كلامه وقال فهذا يدل على وقوعه وان لم يضفه الى المرأة صريحا وقال لان العادة ان من له امرأة انما يحلف بطلاقها لابطلاق غيرها الخ [1] او چي تذكره او واقعه

[1] ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۰ – ۵۹۱. ط. س. ج۳ ص۲۴۸. ظفير

دزید دخور په اړوند وه نو طلاق به هم پرهغي واقع وي.

ويی ليکل چی په طلاق مسنونه سره مې ازاده کړه او داهم چی کم ځای يې خوښه وي واده دي وکړي اوس ده ته درجوع حق سته اوکه نه؟ **سوال**: (۳۲۵) يو سړي چي په ديني درسي کتابونو پوه اوديندارہ دی دکورنۍ غړي پوهوي چي شرعًا بدعي طلاق ممنوع دی زه يو فارغ خطي موافق دسنتو ليکم تاسو په دي عمل وکی وروسته ددي ښځه په عزم بالجزم سره اګر چي يو مسنونه احسن بي له عوضه پوره حق دمهر خپلي مدخولي منکوحي ته په ورکولو سره طلاق ورکی خو په ظاهره يې هم ددي يوه طلاق پربناء باندي په لاندیني مضمون سره په تمسك کولو سره يي يو کاغذ وليکی چي په دي کي ديوه طلاق مسنونه تصريح ونه سوه او ويي ليکل چي ما ديته دمسنونه طلاق په ورکولو سره دا دزوجيت دحق ښځه ازاده کړه دعدت دتيريدو ښځه وروسته چي دچا سره هم دا وغواړي نکاح دي وکړي زما به ددي سره هيڅ قسم مزاحمت نه وي.

خلاصه دپوښتني داده چي آيا داسړی خپلی مطلقي واحدي ته په عدت کي رجوع کولای سي اوکه نه؟ دوهم داچي ايا طلاق مسنونه واحده په وخت دليکلو دکاغذ يا صرف په لساني تقرير په شان دبدعي واقع کيږي اوکه طلاق مسنونه واحده دبدعياتو په شان نه دی تر طهر بلا جماع پوري مقيد دی، دريم آيا دکاغذ باقي الفاظ دفارغ خطي يعني دخپل حق دزوجيت ښځه مي ازاده کړي اونور، طلاقِ مسنونه واحده شرعيه بلا عزم بائن جوړولای سي اوکه نه؟

جواب: دمطلق نيت که دغه وخت دطلاق ورکولو وو نو في الحال به واقع وي کما في الدرالمختار وان نوى ان تقع الثلاث الساعة الخ صحت نيته الخ (۱) او دا طلاق به دروستني سره بائن وي په وجه دزياتي دوروستني دوهم داچي دميړه لفظ چي (دزوجيت دخپل حق ښځه مي ازاده کړي) ترجمه ده د (انت حرة) چي يو دهغو کناياتو ښځه ده چي په هغو سره په وخت دذکر دطلاق کي طلاق واقع کيږي: کذا في الدرالمختار (۲) نو په دي لفظ سره به يو بائن طلاق في الحال واقع وي اګرکه په وجه دنيستي دنيت په اول لفظ صريح سره طلاق واقع نه سو.

---

(۱) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الطلاق ج۲ ص۵۷۸. ددي ښځه مخکي عبارت دادي: فالموطوئة وهى ممن تحيض انت طالق ثلاثا للسنة وقع عند كل طهر طلقه الخ وان نوى ان يقع الثلاث الساعة (ايضا ط. س. ج۳ ص۲۳۵). ظفير

(۲) ونحو اعتدي واستبرئي رحمك انت واحدة انت حرة الخ لا يحتمل السب والرد (وهذا قسم ثالث) وفى مذاكرة الطلاق يتوقف الاول فقط ويقع بالاخرين وان لم ينو (درمختار) قوله الاول أى ما يصلح للرد والجواب (ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۶۴۰. ط. س. ج۳ ص۳۰۱). ظفير

ښځه دطلاق دعوی کوي او میړه انکار کوي څه باید وکړل سي؟ سوال: (۳۲۶) ګلو خپله ښځه زینب تر څلورو کلو پوري دځان څخه جلا ساتلي وه او څلور کاله دي بالکل نه دی ورسره یوځای سوی زینب وایي چي ګلو ماته طلاق راکړی دی او مصنوعي دڅلورو سړیانو نومونه اخلي چي ددوی په مخکي یي راکړی دی ماته یي مخامخ نه دي راکړی حال دادی چي دڅلورو کلو راهیسي ګلو ددي سره یوځای سوی هم نه دی نو آیا په دي صورت کي طلاق واقع کیږي اوکه نه؟

جواب: طلاق واقع کیږي دطلاق دواقع کیدو لپاره دښځي مخامخ موجودیدل ضروري او شرط نه دي که دوه یا زیات عادلان شاهدان شاهدي ورکړي چي زموږ په مخکي یي طلاق ورکړی دی نو طلاق واقع کیږي. (۱) فقط

یوچا ښځی ته وویل طلاق مي درکی، بائن طلاق مي درکی وروسته انکار کوي نوڅه حکم دی؟ سوال: (۳۲۷) دری عاقل بالغ سړیان وایي چي زید خپلي ښځي موطوئې ته وویل تاته مي طلاق درکی تاته مي بائن طلاق درکی صرف دومره الفاظ مو واوریدل او زید وایي چي نه مي طلاق او نه مي بائن ویلي دي نو په دي صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟ که واقع سوی وي نوکم طلاق دی؟

جواب: که شاهدان عادلان او ثقه وي بیا دمیړه انکار معتبر نه دی نوبیا دوه بائن طلاقونه دده پرښځه واقع سوه: ویقع بقوله انت طالق بائن الخ واحدة بائنة فی الکل لانه وصف الطلاق بما یحتمله الخ (درمختار) قوله لانه وصف الخ وهو البینونة الخ شامي. (۲)

بغیر دخطاب څخه یی دری ځله طلاق ورکی نو کم طلاق واقع سو؟ سوال: (۳۲۸) یو سړی غصه سو او لفظ دطلاق یي تکرار یعني تر دریو ځلو زیات وواېه بي له خطابه نو په دي صورت کي دده ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟ که طلاق واقع سوی وي نو کم یو دی؟ آیا بي له حلالي داساتلای سي اوکه نه؟

جواب: قرینه داده چي ده خپلي ښځي ته طلاق ورکړی دی، ځکه چي محل دطلاق هم دا دی او فقهاوو تصریح کړیده چي عادةً دچا ښځه وي نو دی پرهغي دطلاق قسم کوي: وفی الشامي لان العادة ان من له إمرأة انما یحلف بطلاقها لا بطلاق غیرها الخ (۳) ج۲ ص۴۳۵ شامي، او په دي صورت کي چي دری طلاقه واقع سوي دي نو بي له حلالي دا

---

(۱) وماسوی ذلك من الحقوق تقبل شهادة رجلین اورجل وامراتین کان الحق مالا اوغیر مال کنکاح وطلاق (هدایه کتاب الشهادات ج۳ ص۱۵۴). ظفیر

(۲) وګورئ: ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص۷۱۷ – ۷۱۸. ط. س. ج۳ ص۲۷۲. ظفیر

(۳) ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص۵۹۱. ط. س. ج۳ ص۲۴۸. ظفیر

ښځه داول میړه په نکاح کې نه سي راتلای. (۱)

خسر دزوم ځخه خپلی لورته طلاق واخیستی، خو انجلی داول میړه سره اوسیدل غواړی څه حکم دی؟ **سوال**: (۳۲۹) خسر دجنګ په وجه دزوم ځخه خپلي لورته طلاق واخیستی اوپه وخت دطلاق کي ښځه موجوده نه وه ښځه دوه کاله دپلار په کور کي اوسیده ددي پلار څو ځایه ددي دنکاح تجویز وکی خو ښځي منظور نه کی او داول میړه کورته تلل غواړي نو په دي باره کي چي دشریعت څه حکم وي هغه ولیکئ؟

جواب: په دي صورت کي طلاق واقع سو که یي یو یا دوه طلاقه وربانديي اچولي وي نو دانښځه داول میړه سره دوهمه نکاح کولای سي (۲) اوکه دری طلاقه وي نو دحلالي څخه وروسته دا داول میړه سره نکاح کولای سی (۳) او مخکي نه سي کولای.

طلاق مي درکړی دی په دي ویلو سره طلاق واقع سو؟ **سوال**: (۳۳۰) چي څوك خپلي ښځي ته داسي طلاق ورکي چي ووايي چي ما طلاق درکړی دی خو دمهر دوجهي یي ظاهر نه کړي بي له شاهد څخه یي په خپل زړه کي وویل نو دا طلاق واقع سو اوکه نه؟ او که بیا دانښځه خپله نکاح دبل سره وکړي نو صحیح ده اوکه نه؟ او که ښکاره طلاق ورکړي نو مهر به ورکوي او که څنګه؟ اونه شاهد سته دطلاق خو ښځه بدکاره ده؟

جواب: چي کله میړه دا وویل چي ما طلاق ورکړی دی نو طلاق واقع سو (۴) که شاهد وي اوکه نه او ښځه مهر وصولولی سي خوکه میړه دطلاقو څخه انکار وکی نو بي ددوو شاهدانو څخه به طلاق ثابت نه وي او چي کله میړه دطلاقو اقرار کوي نو طلاق ثابت دی او دعدت څخه وروسته دښځي دویم نکاح کول صحیح دی. (۵)

صرف دیوه سړي په ویلو سره طلاق نه ثابتیږي؟ **سوال**: (۳۳۱) دزید دښځي هندي سره بکر ناجائز تعلق وساتل او هنده یي کورته بوتله زید په بکر باندي په عدالت کي دعوه وکړه

---

(۱) وان کان الطلاق ثلاثا فی الحرة الخ تحل له حتی تنکح زوجا غیره نکاحا صحیحا ویدخل بها ثم یطلقها او یموت عنها (هدایه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۸). ظفیر

(۲) اذا طلق الرجل امرأته تطلیقة رجعیة او تطلیقتین فله ان یراجعها فی عدتها الخ (هدایه باب الرجعة ج۴ ص۳۷۳) وینکح مبانته بما دون الثلاث فی العدة وبعدها بالاجماع (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۳۸. ط. س. ج۳ ص۴۰۹). ظفیر

(۳) وان کان الطلاق ثلاثا فی الحرة الخ لم تحل له حتی تنکح زوجا غیره نکاحا صحیحا ویدخل بها ثم یطلقها او یموت عنها (هدایه باب الرجعة فیما تحل به المطلقة ج۲ ص۳۷۸). ظفیر

(۴) صریحه ما لم یستعمل الا فیه الخ کطلقتك (درمختار) فما لایستعمل فیها الا فی الطلاق فهو صریح یقع بلانیة (ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص۵۹۵. ط. س. ج۳ ص۲۴۷). ظفیر

(۵) ونصابها لغیرها من الحقوق سواء کان الحق مالا او غیره کنکاح وطلاق الخ رجلان الخ او رجل وامرأتان (ایضا کتاب الشهادات ج۴ ص۵۱۵. ط. س. ج۵ ص۴۶۵). ظفیر

هنده اوبکر يي ونيول دنيولو په وخت کي هنده دبکر دکوره راوايستل سوه خو بکر دمقدمي څخه دخپل ځان دخلاصون او دهندي په خپل کور کي دساتلو په غرض دزيد هندي ته په يوه وخت کي دری ځله طلاق ورکول بيان کړل او دزيد دنکاح څخه يي دهغي وتل بيان کړل زيد دطلاق څخه په قسم خوړلو سره انکار کوي آيا په داسي صورت کي به طلاق ثابت وي او که نه؟

جواب: دطلاق ثبوت شرعًا په دوو عادلو او معتبرو شاهدانو سره کيږي که دوه متقي پرهيزګار لمونځ ګذار شاهدان دطلاق نه وي نو دزيد دانکار په صورت کي به طلاق ثابت نه وي. ([1])

ويی ويل چی کله مي دکور څخه وايستله نو بيا طلاق دی طلاق مي ورکړی دی په دي صورت کی څه حکم دی؟ **سوال:** (۳۳۲) دښځي او دميړه په مينځ کي جنګ وسو دميړه اکا وويل چي که ته ډوډی او جامه نه ورکوي نو بيا طلاق ورکړه ده وويل چي کله مي دکور څخه وايستله نو بيا طلاق دی، طلاق مي ورکړيدی نو په دي صورت کي طلاق وسو اوکه نه؟

جواب: چي کله ميړه دالفظ ووايه: نو بيا طلاق دی طلاق مي ورکړی دی، نو په دي صورت کي دده پرښځه طلاق واقع سو ([2]) او دعدت څخه وروسته ددي دوهمه نکاح کول صحيح دي.

ښځي ته يی وويل تاته مي طلاق درکی، ته دمور په څېر يی دايی دری ځله وويل نو کم طلاق واقع سو؟ **سوال:** (۳۳۳) که يو سړی ښځي ته ووايي چي ما تاته طلاق درکی اوته زما دمور اوخور په شان يي که ته زما سره کوروالی کوي نو ګويا دخپل پلار سره کوروالی کوي دايي دری ځله وويل نو په دي سره به دده ښځه په مغلظه طلاق سره طلاقه وي اوکه نه؟

جواب: پردي ښځي به يو طلاق په صريح لفظ واقع وي او دمور اوخور په شان ويلوسره که دده نيت دطلاق وي نو يو بائن طلاق وربانديواقع کيږي نو ټول به دوه بائن طلاقونه سي اوپه دريم لفظ سره هيڅ طلاق نسته نو ددي وجهي داښځه مطلقه ثلاثه نه سوه كما في الدرالمختار وان نوى بانت على مثل امى الخ براً او ظهاراً او طلاقا صحت نيته

([1]) ونصابها لغيرها من الحقوق سواء كان الحق مالا او غيره كنكاح وطلاق الخ رجلان الخ او رجل وامرأتان (ايضا كتاب الشهادات ج۴ ص۵۱۵. ط. س. ج۵ ص۴۶۵). ظفير

([2]) وهو كانت طالق مطلقة وطلقتك وتقع واحدة رجعية وان نوى الاكثر او الإبانة اولم ينو شيئا (عالمگيري الباب الثانى في ايقاع الطلاق ج۱ ص۳۷۸. ط. س. ج۱ ص۳۵۴). ظفير

ووقع ما نواه لانه کناية والا ينو شيئًا اوحذف الکاف لغا الخ (۱) او علامه شامي په دي ځای کي دا رانقل کړي دي: وينبغی ان لايصدق قضاءًا فی ارادة البر اذا کان فی حال المشاجرة وذکر الطلاق الخ (۲) دشامي ددي اخري عبارت څخه داهم ښکاره سوه چي دطلاق دمذاکري په وخت: انت عليّ مثل امي، ويلو سره قضاءًا بي له نيته هم دبائن طلاق حکم کيږي او له دي امله چي دفقهاوو قاعده ده: البائن لا يلحق البائن (۳) ددي بائن څخه وروسته بل بائن نه واقع کيږي نو ټول دوه طلاقه سوه دواړه بائن.

ميړه طلاق ورکړی وو خو اوس انکار کوي نو طلاق به واقع وي او که نه؟ سوال: (۳۳۴) زيد خپلي ښځي هندي ته دهغي دپلار عمر په مخکي طلاق مغلظ بائن ورکی، ددې څخه يو کال وروسته زيد په يوه طريقه سره هنده ولمسوله اوس وايي چي ماته طلاق نه دی راکړل سوی او زيد هم دطلاق دورکولو څخه انکار کوي نو آيا عمر دقاضي په وړاندي دعوه کولای سي، او دطلاق دبرقرار ساتلو فيصله اخيستلای سي اوکه نه؟ او خپله لور هنده دزيد دقبضي څخه ايستلای سي اوکه نه؟

جواب: چي کله زيد دطلاق څخه انکار کوي نو ددوو عادلو شاهدانو دشاهدي پرته طلاق نه ثابتيږي او قاضي به دطلاق حکم نه کوي اوچی کله حکم دطلاق بي له شاهدي ددوو شاهدانو نه سي کيدای نو هنده دزيد دنکاح او قبضي څخه نه سي وتلای.

داضافته پرته دچا په زور راوړلو سره دطلاق دلفظ په ويلو طلاق واقع کيږي که نه؟ سوال:
(۳۳۵) يوچا دخپل پلار سره جنګ وکی پلار زوي ته وويل خپلي ښځي ته طلاق ورکه زوي څو ځله انکار وکی چي زه طلاق نه ورکوم پلار پرزوي ډير زور واچوی او ورته ويي ويل چي لفظ دطلاق ووايه زوی لفظ دطلاق بي له اضافت څخه ووايه نو په دي صورت کي دده پرښځه طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په شامي کي يي ليکلي دي چي: ولا يلزم کون الاضافة صريحة فی کلامه (۴) ددي حاصل دادي چي دطلاق دواقع کيدو لپاره صراحةً نسبت کول ښځي ته ضروري نه دي بلکه چي کله قرائن موجود وي چي دي سړي خپلي ښځي ته دا لفظ ويلی دی نو دده پرښځه طلاق واقع کيږي خو دپوښتل سوي صورت څخه دا ظاهريږي چي دسائل خپلي ښځي ته طلاق ورکول منظور نه وه او پلار چي کله دا وويل چي لفظ دطلاق ووايه نوده

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الظهار ج۲ ص۷۹۴، ط. س. ج۳ ص۴۷۰. ظفير
(۲) ايضا. ط. س. ج۳ ص۴۷۰. ظفير
(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۷۴۲. ط. س. ج۳ ص۳۰۸ – ۳۰۷. ظفير
(۴) ردالمحتار کتاب الطلاق باب الصريح ج۲ ص۵۹۰. ط. س. ج۳ ص۲۴۸. ظفير

لفظ دطلاق بي له اضافته ووايه او په زړه کي دده خپلي ښځي ته دطلاق ورکولو نيت نه وو نوپه دي ډول به دده پرښځه طلاق واقع نه وي لکه څنګه چي په شامي کي دي: ويؤيده ما في البحر لو قال امرأة طالق او قال طلقت امرأة ثلثا وقال لم اعن امرأتي يصدق آهـ ويفهم منه انه لو لم يقل ذلك تطلق امرأته لان العادة ان من له امرأة انما يحلف بطلاقها لا بطلاق غيرها الخ. (۱)

چي ميړه دطلاق اقرار وکړي خو دخلکو په زور وشور خاموشي اختيار کړي نوڅه حکم دی؟

سوال: (۳۳۶) دزيد په نکاح کي دوي ښځي دي يوه دشرع شريفي موافقه ساتي او بله ډيره ذليله او خواره دمور او دپلار په کور کي اوسيږي، نه په پوره ډول سره نفقه ورکوي اونه ورسره ښه سلوك کوي زيد په خپله هم اګر چه په طلاق ورکولو اقرار کوي خو دڅو کسانو په لمسون خاموش دی نو په دي مسئله کي څه حکم دی؟

جواب: قال الله تعالى فامساكٌ بمعروف او تسريحٌ باحسان (۲) او همدارنګه فرمايي: فان خفتم ان لاتعدلوا فواحدة (۳)، الاية، نو چي کله زيد عدل او مساوات ددواړو ښځو په مينځ کي نه ساتي نو ده لره په کار دی چي دکمي يوې سره يي مينه نه سته نو هغې ته دي طلاق ورکړي چي کله زيد په خپله دطلاق اقرار کوي نو دده ښځه طلاقه سوه او دعدت څخه وروسته يي دوهمه نکاح صحيح ده ځکه چي اقرار دطلاق هم طلاق دی، کذا في کتب الفقه.

په غصه کي يي طلاق ورکی خو دا ورته ياد نه دي چي دوه يي ورکړل اوکه دري نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۳۳۷) يوه سړي په غصه کي خپلي ښځي ته طلاق ورکی خوده ته دا ياد نه دي چي دوه ځله يي ورکی اوکه دری ځله نو اوس دی دا ښځه ساتل غواړي نو ساتلای يي سي او که نه؟

جواب: په دي صورت کي طلاق واقع سو خو که په دوه يا دری کي شك وي نو دوه به ګڼل کيږي اوپه دوو صريحو طلاقو کي په عدت کي دننه رجوع بي له نکاح تازه کولو صحيح ده اودحلالي ضرورت نسته (۴) په درمختار کي دي: ولوشك اطلق واحدة او اكثر بني على الاقل الخ (۵).

---

(۱) ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۱. ط. س. ج۳ ص۲۴۸. ظفير

(۲) سورة البقرة : رکوع ۲۹. ظفير (۳) سورة النساء رکوع ۱. ظفير

(۴) اذا طلق الرجل امرأته تطليقة رجعية او تطليقتين فله ان يراجعها رضيت او لم ترض (هدايه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۴). ظفير

(۵) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۲۲۳ - ۲۲۴. ط. س. ج۳ ص۲۸۳. ظفير

پریښودل صریح دي اوکه کنایي؟ **سوال**: (۳۳۸) لفظ دچهوړنا دهند په لغت کي په پښتو کي دپرېښودلو په معنی سره دی دا صریح دی او که کنایه؟

جواب: دچهوړنا او چهوړي رکهنا (پرېښودل) الفاظ لکه څنګه چي په اردو کي دطلاق لپاره استعمالیږي همدارنګه دښځي دخبر نه اخیستو، حقوق نه ادا کولو او معلق ساتلو لپاره هم استعمالیږي نو کنایي کیدل ددي لفظ په اردو ترجمه کي هم باقي دي اوپه قرائنو او په دلالة الحال سره په دي باندي طلاق واقع کیږي کما فی بعض الکنایات. (۱)

دڅلورو ښځو لرونکی دشپي یوه ولیده نو ورته وي ویل پرتا طلاق نوڅه حکم دی؟ **سوال**:

(۳۳۹) دیوه سړي څلور ښځي دي ده دشپي بغیر دتعین څخه دیوي ښځي څخه اوبه وغوښتلي په دوي کي یوي اوبه راوړي خو چي ددي څخه په اوبو راوړلو کي ناراستي سوي وه نو ددي وجهي میړه خفه سو او ویي ویل چي تاته طلاق او سبا ته یوه هم اقرار نه کوي چي ما اوبه راوړي دي اونه یي میړه پیژني نو په دي صورت کي کمه یوه طلاقه سوه؟

جواب: په درمختار کي دي: ولو قال امرأتي طالق وله امرأتان او ثلاث تطلق واحدة منهن وله خیار التعین (۲) ددي روایت حاصل دادي چي که میړه دا لفظ ووایي چي: إمرأتي طالق، او دده دوه یا دری ښځي وي نو دده پر یوه ښځه طلاق واقع سو او میړه ته خیار دتعین سته او دوهم روایت ددرمختار دادی چي: علم انه حلف ولم یدر طلاق او غیره لغا کما لو شك اطلق ام لا (۳) ددي روایت حاصل دادي چي دشك په صورت کي طلاق نه واقع کیږي نو په مسئوله صورت کي یوه ښځه هم داوبو ورکولو اقرار نه کوي او میړه ته هم معلومات نسته دی چي دا کمه یوه وه اوښځه مي وه که پردۍ وه، په دي صورت کي په وقوع دطلاق کي شك دی اوپه شك سره طلاق نه واقع کیږي نو دمسئوله صورت سره دوهم روایت زیات مناسب دی او اول روایت ددي صورت سره مناسب نه دی ځکه چي په دي روایت کي دده دیوي ښځي مصرحه طلاق کیدل یقیني دی خو صرف دتعین اختیار دی اوپه مسئوله صورت کي دا معلومه نه ده چي چاته یي خطاب کړی دی په دي لفظ چي ته طلاقه یي ځکه چي نه میړه دیوي ښځي اقرار کوي چي فلانی ښځه وه اونه یوه

(۱) سرحتك وفرقتك لا یحتمل الرد والسب الخ وفی مذاکرة الطلاق یتوقف الاول فقط ویقع بالاخیرین وان لم ینو لان مع الدلالة لا یصدق قضاء فی نفی النیة (درمختار) قوله سرحتك من السراحة وهو الارسال (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص۶۳۹. ط. س. ج۳ ص۳۰۰ - ۳۰۱) واذا قال هشتم ترا ولم یقل از زني فان کان فی حالة غضب او مذاکرة الطلاق فواحدة یملك الرجعة وان نوی بائنا او ثلاثا فهو کما نوی (عالمگیری مصري ج۱ ص۴۰۵). ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الطلاق غیر المدخول ج۲ ص۶۲۹. ط. س. ج۳ ص۲۹۵. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق باب الصریح ج۲ ص۶۲۳. ط. س. ج۳ ص۲۸۳). ظفیر

ښځه داوبو دراوړلو اقرار کوي نو دا صورت په شك كي داخل دی او په دي کي دطلاق دعدم وقوع حکم دی.

طلاق یي ورکی خو دښځي لور ته یي نسبت ونکی نوڅه حکم دی؟ **سوال:** (۳۴۰) یوه سړي خپلي ښځي ته دری طلاقه وویل خو ښځي ته یي اضافت ونه کی نوڅه حکم دی؟

جواب: په پوښتل سوي صورت کي دده ښځه طلاقه سوه ځکه چي: فانه لا يشترط ان يكون الاضافة صريحة كما حققه الشامي. (۱)

پرطلاقنامه باندي تر څو چي میړه انکار نه وي کړی ښځه طلاقیږي: **سوال:** (۳۴۱) یوه طلاقنامه پررسمي کاغذ باندي یوه سړي ولیدله او وایي وریدله او دمطلقي ښځي نکاح یي دیوه بل چاسره وکړه وروسته څو کسانو شور جوړ کی چي طلاق نامه جعلي وه په دي ولي نکاح وسوه ددي خبري په اوریدو نکاح تړونکي دالله دبیري توبه وکړه او دخپلي نکاح تجدید یي وکی، نوپه دي صورت کي ده لره څه حکم دی؟ او دښځي نکاح صحیح ده اوکه نه؟

جواب: صرف دکسانو دشور په وجه دمیړه ددي طلاقنامي دغلط ګنلو او ددوهمي نکاح دناجائز ګڼلو هیڅ وجه نسته خو که میړه دطلاق څخه انکار وکړي او دوه معتبر شاهدان دطلاق نه وي نو بیا به طلاق ثابت نه وي، او دوهمه نکاح به هم ثابته او صحیح نه وي دمیړه دانکار پرته سره ددي چي معتبر شهادت سته دوهمي نکاح ته ناجائز ویل صحیح نه دي اوچي کله طلاق په شاهدانو سره ثابت وي او میړه اقرار دطلاق کوي نو دوهمه نکاح چي دعدت څخه وروسته سویده صحیح ده (۲) دنکاح تړونکي تجدید دنکاح ته ضرورت نه وو او دعاقدینو نکاح ناجائز ګرځول صحیح نه دي او دنکاح تړونکي دتجدید دنکاح ضرورت خو په هغه وخت کي هم نسته چي ده ته یي دوکه ورکړي وي او نکاح یې په تړلي وي ځکه چي دده څه ګناه ده عندالله دي ګنګار نه دی.

ښځه دطلاق دعوی او شاهد وړاندي کوي او میړه منکر دی نوڅه حکم دی؟ **سوال:** (۳۴۲) نوریه وایي چي ماته زما میړه محمد عمر طلاق راکړی دی او محمد عمر ددي څخه قطعي انکار کوي، په خپل ثبوت کي نوریه، سراج احمد او برکات احمد وړاندي کوي دوی دواړه په خپلو بیانونو کي دطلاق متعلق دنوریې دبیان تائید نه کوي او دوه سړي عبد الظاهر او عزیز الله چي دهغوی په اړوند نوریې بیان وکی چي دي دواړو ته زما میړه

(۱) ولا يلزم كون الاضافة صريحة فى كلامه (ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۰. ط. س. ج۳ ص۲۴۸). ظفير
(۲) ونصابها اى الشهادة لغيرها من الحقوق الخ كنكاح وطلاق رجلان او رجل وامرأتان (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الشهادة ج۴ ص۵۱۵. ط. س. ج۵ ص۴۶۵). ظفير

وروسته ترطلاقه تذکره کړي وه چي ما خپلي ښځي ته طلاق ورکړی دی وروستني دواړه ذکر سوي سړي دنوريي دبيان تائيد کوي، په مذکوره صورت کي چي کم حکم په باره دطلاق کيدو يا نه کيدو کي موافق دشريعت وي هغه بيان کړئ؟

جواب: که عبد الظاهر او عزيز الله دلمانځه او روژي پابند او معتبر سړي وي نو ددوی په دي بيان سره چي محمد عمر زموږ په مخکي دطلاق ورکولو اقرار کړی دی طلاق ثابتيږي او دمحمد عمر انکار په دي حالت کي معتبر نه دی. [1]

دوه طلاقه يی ورکړل ددي ځخه وروسته يی ددي بيان وکی نوڅه حکم دی؟ سوال: (۳۴۳) يوه سړي خپلي ښځي ته دهغي په مخ کي طلاق ورکی او په همدغه وخت کي دباندي را ووتل او ديوه سړي په وړاندي يي بيان وکی چي نن زما څخه ډيره سخته غلطي وسوه ما په غصه کي خپلي ښځي ته دوه طلاقه ورکړل او بيا يي دخپل پلار په مخ کي ددي ذکر وکی پلار يي دمشهورولو څخه منع کړه په همدي بناء ميړه بالکل انکاري سو اوس دی خپله ښځه ساتل غواړي خو ښځه اوسيدل نه غواړي او دوې ښځي هم شاهدي نه ورکوي يو سړی اويوه ښځه شاهد دي نو په دي صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟ او دميړه طلاق معتبر دی اوکه نه؟

جواب: ديوه سړي او ديوي ښځي په شهادت سره شرعًا طلاق نه ثابتيږي بلکه ددوو عادلو سړو او يا ديوه عادل سړي او ددوو عادلو ښځو په شاهدي سره ثابتيږي نو چي کله ميړه دطلاق څخه منکر دی او شرعي شهادت موجود نه دی نو طلاق به ثابت نه وي بيا که په حقيقت کي سړي طلاق ورکړی وي او ښځه په وجه دعدم ثبوت دطلاق دده سره په اوسيدو مجبوره وي او مجامعت وسي نوګناه ددي دميړه په غاړه سوه او ښځه ګنهګاره نه ده او چي ښځي ته يقين دطلاق وي نو دخپل وس مطابق دي دده څخه ځان وساتي او دمجبوري په وخت کي ګناه پر ښځه نسته بلکه پرسړي ده. [2]

په مسئوله صورت کي څه حکم دی؟ سوال: (۳۴۴) ديوه سړي دواده شل کاله کيږي دومره بداخلاقه اوبد عمله دی چي دری ځله بندي خاني ته تللی دی هغه دخپلي ښځي دنوکري دنابالغي لور سره ناجائز تعلق پيدا کول وغوښتل چي دهغی عمر به په مشکله لس کاله وي دده ښځه مانع سوه نوده پرښځه تور ولګوی چي ستا دفلاني سړي سره ناجائز تعلق

---

(۱) ونصابها لغيرها من الحقوق الخ کنکاح وطلاق رجلان او رجل وامرأتان (الدرالمختار على هامش ردالمحتار کتاب الشهادة ج۴ ص۵۱۵. ط. س. ج۵ ص۴۶۵). ظفير

(۲) والمرأة کالقاضي اذا سمعته او اخبرها عدل لايحل لها تمکينه الخ وفي البزازية عن الاوزجندي انها ترفع الامر للقاضي فاذا حلف ولا بينة لها فالاثم عليه (ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۴۹. ط. س. ج۳ ص۲۵۱). ظ

دی او بیایي ووهله او وټکوله ښځي قسم وکی چي داهسي تور دی او ددي هیڅ اصل نسته اخر دي میړ یوه ورځ موقع پیدا کړه او ددي انجلی سره یي بالجبر زنا وکړه چي دهغی دوه عاقل بالغ شاهدان او ډاکټر سرټفیکیټ هم وړاندي کیږي چي کله ددي اطلاع دمیره خورته وسوه نو دي سمدستي انجلۍ خپل کورته بوتله خو ده بیا په یوطریقه انجلۍ راوستله اوخپله ښځه یي په یوه کورکي بنده کړه او ددي انجلۍ سره یي ناجائز تعلق ساتی ښځه یي مجبوره سوه او دمیره قریبانو ته یي منت او زاري وکړي چي ما ددي عذاب څخه خلاصه کړی نو دمیره خور بیا ولاړه او دابښځه او دغه انجلۍ یي دځان سره راوستل او ددي انجلۍ علاج کوي نو په دي دی غصه سو چي دی به خپله ښځه طلاقه کړي ځکه چي دابي اجازته دبل کورته تللي ده هم په دغه شپه دیو څو ملګرو سره دخور کور ته راغی دښځي څخه یي پوښتنه وکړه چي ته تلل غواړي اوکه نه؟ ښځه دتللو څخه انکار کوي نو ده دا وویل او ولاړی چي که ته نن شپه زمونږ کورته رانغلي نوته طلاقه یي په دي شپه ښځه کورته ورنغله بلکه تراوسه دده دخور په کور کي ده ددي څخه دری ورځي وروسته دڅو ملګرو سره بیا راغی اوپه ډیره نرمي یي غوښتل چي ښځه بوزي خو چي کله هغه په هیڅ ډول راضي نه سوه نو دشپږو اوو کسانو په مخکي یي خپل زوی روان کی اوویي ویل چي ځه ماتاته طلاق درکی بلکه ماپه ذریعه درجسټر تاته رالیږلی هم دی چي غالبا تاته به صبا راورسیږي نو په دوهمه ورځ یوه طلاق نامه په انګریزي ژبه لیکل سوي دده دښځي په نوم ترلاسه سوه چي ترجمه یي داده: (فلانۍ ته اطلاع ورکول کیږي چي هغه ما په دي بنا طلاقه کړه چي کم ځای هغه ما ساتلي وه دهغه ځای څخه بي اجازته دبل چاپه لمسون ولاړه چي ددي څخه صفا ظاهره ده چي دا بد اخلاقه سویده ددي څخه دا هم معلومیږي چي په اپریل کي دي کم قسم دخپلي پاك دامني کړی وو هغه دروغ او غلط وو په دي بنا ستا عدت چي په شرعه شریفه کي هرڅومره ورځي تیرول دي زه ستا دنفقي او خوراك ذمه وار نه یم او نه دمهر ذمه وار یم زما ماشوم اوس ددولسو کلو دی دهغه تعلیم او تربیت ډیر ضروري دی هغه به اوس زما تر کتني لاندي تعلیم حاصلوي اوزه چي په کم ځای کي یم هلته به دی هم وي زه دده لپاره بشپ کالج غوره کوم چي دی به هلته په حیثیت دبورډر وي (هغه ځای چي صرف دعیسایانو هلکانو دپاره مخصوص دی) ددي په بناء زه فلانۍ ته وایم چي سمدستي زما ماشوم ماته را ولیږي چي بیا کمه داسي کیسه پیښه نه سي چي سبب دخفګان وي) کله چي خلګو پرده باندي په دي بناء ډیر لعنت ووایه او ډیر یي ملامت کی نو ده خلګوته وویل خیر زه اوس طلاق بیرته اخلم بیابه په عدالت کي باقاعده طلاق ورکړم

همدا وو چي دطلاقنامي دراليږلو څخه يوه هفته وروسته يي دخپلي طلاقي سوي ښځي په نامه يو خط په ذريعه درجسټر چي په انګلش کي وو راوليږي چي دهغه ترجمه داده: ته چي زما دکور څخه بي خوښي دنورو په لمسون تللي وي او زه دخپل يوه قريب سره ستا دراوستلو لپاره درغلم تا دراتلو څخه انکار وکی ددي وجهي ما تاته يو کاغذ دطلاقنامي ولیکی چي ته به وبيريږي کني زما اراده دطلاق ورکولو هيڅکله هم نه وه او نه اوس ده ما کوشش کړی وو چي دا خط بيرته واخلم چي دا تاته در ونه رسيږي خو زما دلاس څخه وتلي وو خوته څه خيال مه کوه ځکه چي زما مقصد ستا سره تعلق ختمول نه وو او نه اوس دی تاته ښه معلومات دی چي زه په پنځلسم تاريخ ستا دراوستلو لپاره دفلاني فلاني سره درغلی وم خوتا ماشوم ته دراتلو اجازت ورکی او دا وعده دي وکړه چي په يو دوه ورځي کي به ته هم راسي خو افسوس چي تاخپله وعده پوره نه کړه نو ددي وجهي زه غواړم چي ته ژر راسي ځکه چي زه ستا غيرِ حاضري محسوسوم اوس ماته داخبر راکړه چي زه ستا دراوستلو لپاره په تا پسي کله درسم).
دا دوهم خط دواقعي څخه بالکل مختلف دی دي ښځي هيڅکله هم دتلو اراده نه ده ښکاره کړي او نه دايه خپل هلك ورکولو رضا وه بلکه هغه يي په زور بوتلی، اوس پوښتنه ددي خبري ده چي يوازي په اول خط طلاق واقع سو او که نه؟ که وي نوکم طلاق وو؟ اوکه واقع نه وي نو په پورته ذکر سوو واقعاتو سره به طلاق واقع وي اوکه نه؟ او ميره به دعدت دزماني دنفقي او مهر ذمه وار وي او که نه؟ ذکر سوی سړی داسلامي تعليم څخه دومره لیري دی چي ده ته دا شعور هم نسته چي په کم حالت او کمه طريقه باندي طلاق ورکول کيږي او واقع کيږي ددي وجهي دطلاق مطابق درايي قائمولو په وخت کی دي ددي خبري خيال ضرور وسي چي دداسي مطلق طلاق معنی هميشه تعلق ختمول ګڼل کيږي ښځه په طلاق ډيره زياته خوشحاله ده که په يوه حيله شرعيه سره هم دا مجبوره کړل سي نو دابه پردي ظلم وي ځکه چي دايه هيڅ طريقه سره هم راضي کيدونکي نه ده ذکر سوی سړی يوازي ددولت دهوس له وجهي ددي سره تعلق ختمول نه غواړي که څه هم شرعاً حرام او ممنوع تعلق وي دده نه دخپلي ښځي سره په صحيح معنی محبت وو او نه اوس سته لکه څنګه چي دتيرو سويو واقعاتو څخه ثابته سوه چي دضرورت په وخت کي په تفصيل سره وړاندي کيداي سي.
جواب: قال الله تعالى : الطلاق مرتان فامساك بمعروف او تسريح باحسان، الاية (۱) قال

(۱) سورة البقره رکوع ۲۹. ظفير

فی التفسیر الاحمدي یعني ان الطلاق الرجعي الذي یتعلق به الرجعة مرتان ای اثنان لا زائدتان فبعد ذلك امساکها بمعروف او تسریحها کذلك وهذا امر بصیغة الخبر کأنه قیل طلقوا الرجعي مرتین الخ ص**۷۵**، نو معلومه سوه چي په دوو طلاقو کي میږه په عدت کي دننه رجوع کولای سي او دعدت څخه وروسته نوي نکاح بلا حلاله کولای سي اوکه میږه دریم طلاق هم ورکی نوبیا رجوع صحیح نه ده بي له حلالي به نکاح صحیح نه وي، کما قال الله تعالی: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجا غیره الخ، الآیه (۱) او طریقه دحلالي داده چي مطلقه ثلاثه به دعدت څخه وروسته چي دحائضي لپاره دری حیضه دي، کما قال الله تعالی: والمطلقات یتربصن بانفسهن ثلثة قروء (۲) ددوهم سړي سره نکاح کوي اوچي دوهم میږه ددخول څخه وروسته طلاق ورکړي بیایي عدت هم تیر سي نو په دي وخت کي که دا وغواړي نو داول میږه سره نکاح کولای سي نو په مسئوله صورت کي دتحریري طلاقنامي څخه علاوه دوه طلاقه ذکر دي یو معلق طلاق چي ددي ښځي دمیږه کورته په دغه شپه نه راتلو پوري معلق وو نو دا طلاق معلق سو کما هو حکم التعالیق (۳) وصرح به فی کتب الفقه، او دوهم طلاق چي کم یی فی الحال ورکی هغه هم واقع سو پاته سو دریم طلاق چي په ذریعه دطلاقنامي ورکړل سوی وو نوکه ددي تحریري طلاق څخه دده غرض دده دپخواني طلاق خبر ورکول وي نو بیا خو دوه طلاقه سوه اوکه نه ددي سره دده دنوي طلاق ورکول مقصود وو نو دری طلاقه دده پرښځه واقع سوه، په اول صورت کي په عدت کي دننه رجوع کول صحیح دي او دعدت څخه وروسته بي له حلالي نکاح صحیح ده اوپه دوهم صورت کي ښځه مطلقه ثلاثه سوه او مغلظه حرامه سوه په دي حالت کي بي له حلالي ددي سره نکاح صحیح نه ده په در مختار کي دي: کرر لفظ الطلاق وقع الکل وان نوی التاکید دین الخ قوله وان نوی التاکید دین او وقع الکل قضاءً وکذا اذا اطلق اشباه ای بان لم ینو أستینافا ولا تاکیداً لأن الاصل عدم التاکید الخ شامي. (۴)

په غصه کی یی په یوه ځل دری طلاقه ورکړل نوڅه حکم دی؟ سوال: (**۳۴۵**) یوه سړي خپلي ښځي ته په حالت دغصي کي په یوه ساعت کي دری طلاقه ورکړل نو په دي صورت کي دری طلاقه واقع سوه اوکه نه؟ رجوع صحیح ده اوکه نه؟

(۱) سورة البقره رکوع ۲۹. ظفیر
(۲) سورة البقرة رکوع ۲۸. ظفیر
(۳) اذا وجد الشرط انحلت الیمین (عالمگیري مصري ج۱ ص**۴۴۵**، ط. ماجدیة ج۱ ص**۴۱۵**). ظفیر
(۴) ردالمحتار باب الصریح ج ۲ ص ۷۳۲. ط. س. ج۳ ص۲۹۳. ظفیر

جواب: په دي صورت کي دری طلاقه دده پرښځه واقع سوه او دامطلقه ښځه پرخپل میړه مغلظه حرامه سوه بي له حلالي دمیړه دپاره ددي سره نکاح صحیح نه ده او رجوع هم صحیح نه ده. (۱)

ښځه اومیړه دطلاقو څخه انکار کوي او دریم سړی په دښمنی کی شاهدی ورکوی نو څه حکم دی؟ **سوال**: (۳۴۶) ښځه او میړه په طلاقو اقرار نه کوي بلکه منکر دي خو دریم سړی ددښمنی په وجه شاهدي ورکوي چي میړه طلاق ورکړی دی نو دا راته ووایاست چي طلاق واقع سو اوکه نه؟ ډیره مهرباني به مو وي.

جواب: که ددي شاهدانو دښمنی دده سره په دنیوي معاملاتو کي وي نو ددښمن شاهدي معتبره نه ده او طلاق ثابت نه دی. (۲)

په لاندیني صورت کی طلاق واقع سو او که نه؟ **سوال**: (۳۴۷) زید خپلي ښځي ته طلاق ورکی او همدغه ښځه یي لس دولس کاله وساتله په دي دوران کي ددی دری هلکان پیدا سوه اوس کلیوالو دی ونیوی نو زید مجبور سو او په مجمع عام کي یي اقرار وکی چي یو طلاق مي په ورکولو سره ورکی اوپه.نه ورکولو سره مي ورکی دوهم طلاق مي په ورکولو سره ورکی په نه ورکولو سره مي ورکی او دریم طلاق مي په ورکولو سره ورکی او په نه ورکولو سره مي ورکی طلاق واقع سو او که نه؟ او اولاد ولد الحرام دی او که نه حلال؟

جواب: په دي الفاظو سره طلاق واقع سو ددریو طلاقو څخه وروسته نکاح بالکل ماتیږي او بي له حلالي دوباره ددي سره نکاح نه سي کیدای (۳) نو ددریو طلاقو څخه وروسته بي له حلالي اوبي له نکاح چي کمه وطی وسوه هغه زناده او اولاد ولد الحرام دی.

دعهد څخه په مخالفت کولو سره طلاق واقع کیږي اوکه نه؟ **سوال**: (۳۴۸) شیخ فدا حسین دویسن نومي ښځي سره نکاح وکړه او وړاندي دعقد څخه یي دا اقرار ولیکی چي زه

---

(۱) والبدعي ثلاث متفرقة او ثنتان بمرة او مرتین فی طهر واحد لا رجعة فیه (درمختار) ثلاث متفرقة وكذا بكلمة واحدة بالاولی الخ ذهب جمهور الصحابة والتابعین ومن بعدهم من ائمة المسلمین الی انه یقع ثلاث (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۲. ط. س. ج۳ ص۲۳۳ – ۲۳۲) ویقع الطلاق من غضب خلافا لابن القیم (ایضا ج۲ ص۵۸۷. ط. س. ج۳ ص۲۴۴). ظفیر

(۲) ولو العدارة للدنیا لاتقبل سواء شهد علی عدوه او غیره (الدرالمختار علی هامش ردالمحتمار باب القبول وعدمه ج۴ ص۵۲۸). ظفیر

(۳) ینکح مطلقة من نکاح صحیح نافذ بها ای بالثلاث الخ حتی یطأها غیره بنکاح نافذ وتمضی عدة الثاني (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۳۹. ط. س. ج۳ ص۴۰۹). ظفیر

شيخ فدا حسين به دواده کولو وروسته پخواني وطن پريږدم دخپلي ښځي سره به تړول عمر اوسيږم او چي څه ګټه وټه وي هغه به تړوله شيخ وزير خپل خسر ته ورکوم او نور ... که مي ددي اقرار مخالفت وکی نو زما خسرته به اختيار وي چي دخپلي لور ويسن نکاح دبل سړي سره وکړي ماته به هيڅ عذرنه وي، اوس به دوعدي په مخالفت کولو سره دفدا حسين دښځي دوهمه نکاح جائز وي او که نه؟

جواب: دا اقرار دشيخ فدا حسين موجب دطلاق دده دښځي نه دی ځکه نو دعهد څخه په مخالفت کولو سره دهغه پرښځه طلاق نه واقع کيږي او دوهمه نکاح دويسن بي له طلاقه دشيخ فداحسين او بي له تيريدو دعدت څخه نه صحيح کيږي (١).

دپنځلسو کالو په عمر کی په طلاق ورکولو سره طلاق صحيح کيږي؟ سوال: (۳۴۹) اکبر علی دخپلي نابالغي لور نکاح ديوه کس سره وکړه هلك دپنځلسو کالو سوی دی ددي هلك پلار وايي چي دی نابالغ دی او ميړه دي انجلۍ ته طلاق ورکړی دی نو طلاق واقع سو اوکه نه؟ او انجلی دده نکاح فسخ کولای سي اوکه نه؟ او دوهمه نکاح ددي انجلی صحيح ده اوکه نه؟

جواب: اول خو دپلار کړي نکاح لور دبلوغ څخه وروسته نه سي فسخ کولای لکه څنګه چي دفقهي په کتابونو کي ليکلي دي ددي څخه علاوه دنکاح دفسخي لپاره دقاضي فسخ کول ضروري دي (٢) صرف دښځي په انکار نکاح نه فسخه کيږي او چي کله ميړه بالغ سي او طلاق ورکړي نو طلاق به واقع سي که اوس هم ميړه بالغ وي يعني پنځلس کاله عمر لري او ده طلاق ورکړی وي نو طلاق واقع سوی دی (٣) کله چي ميړه دپنځلسو کلو وي نو دده دپلار په دي ويلوسره چي هلك بالغ نه دی هيڅ هم نه کيږي دپنځلسو کلو په عمر کي دی بالغ دی که څه هم علامه دبلوغ ښکاره نه وي. (۴)

طلاق دی ووزه، په دې ويلو سره کم طلاق واقع کيږي؟ سوال: (۳۵۰) ديوي ښځي ماشوم تر ډيره وخته پوري ژړل پرميړه ژړا بده لګيدله ددي وجهي څخه يي هغه منع کی او

---

(١) اما نکاح منکوحة الغير (الی قوله) لم يقل به احد بجوازه فلم ينعقد اصلا (ردالمحتار ج۲ ص۴۸۲). ظفير

(٢) وحاصله انه اذا کان مزوج الصغير والصغيرة غير الاب والجد فلهما الخيار بالبلوغ او العلم به فان اختار الفسخ لا يثبت الفسخ الا بشرط القضاء (ردالمحتار ج۲ ص۴۲۱. ط. س. ج۳ ص۷۰). ظفير

(٣) ويقع طلاق کل زوج بالغ عاقل ولو تقديرا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج۲ ص۵۷۹. ط. س. ج۳ ص۲۳۵). ظفير

(۴) بلوغ الغلام بالاحتلام والاحبال والانزال (الی قوله) فان لم يوجد فيهما شيء منها فحتی يتم لکل منهما خمس عشرة سنة به يفتی (درمختار ج۲ ص۱۹۹، درمختار بغير دشامي کتاب الحجر فصل ج۲ ص۱۹۹ او دشامي سره دايچ ايم سعيد حواله ج۲ ص۱۵۳، علی هامش ردالمحتار ج۲ ص۵۷۹). ظفير

ښځي ته يي وويل چي دی چپ کړه بيايي دوباره منع کی خو کله چي ماشوم چپ نه سو نو ميړه په حالت دغصي کي خپلي ښځي ته وويل چي ستا خو دکور څخه ايستل پکار دي. ښځي په جواب کي ورته وويل چي: ومي باسه په دي وخت کي ميړه دکور څخه دښځي دايستلو په غرض قسم وکی اوويي ويل چي: تاته طلاق دی ووځه! خو دده دا ويل ارادةً نه وه او طلاق يي هم صرف يو ځل ورکړی دی نوپه داسي صورت کي څه حکم دی؟ بينوا توجروا!

جواب: په دي صورت کي بائن طلاق واقع سو او رجوع صحيح نه ده او نکاح په عدت کي دننه او دعدت څخه وروسته بي له حلالي کيدای سي، که ميړه اوښځه په خپل مينځ کي نکاح کول غواړي نو دوباره دي په نوي مهر په حضور دشاهدانو کي نکاح وکړي همدا کفاره ده بله کفاره نسته. هكذا في كتب الفقه. (۱)

په غلط فهمي سره چه طلاق ورکړي نوهغه هم واقع سو: **سوال**: (۳۵۱) يوه سړي ديوي ښځي سره نکاح وکړه او څو ورځي وروسته ښځه مريضه سوه او ددي پرښځه دپړسيدلو آثار ښکاره سوه هرڅنګه علاج چي وسو څه فرق رانغی ترڅلورو مياشتو وروسته ناڅاپه په ټوله کورنۍ کي داخبره مشهوره سوه چي دفلانی ښځي دواده څخه مخکي حمل دی ډاکټرانو هم چي وکتل نو وي ويل چي دا دواده څخه مخکي حمل دی په همدي وجه ميړه ديته دری طلاقه ورکړل خو دډاکټرانو دقول مطابق دطلاق څخه دری مياشتي وروسته وضع دحمل په کاروه دوه مياشتي وروسته معلومه سروهچي حمل دواده څخه وروسته دی يعني ددي دميړه دی دا خبره په غلط فهمی سره وسوه پردي ښځي طلاق واقع سو اوکه نه؟ که واقع سوی وي نو اوس به څنګه داښځه داول ميړه کيږي؟

جواب: که دنکاح څخه شپږ مياشتي وروسته وضع دحمل وسوه نو داحمل شرعًا دميړه دی او نسب ددي بچي دده څخه ثابت دی (۲) خو کله چي ميړه په غلط فهمي سره دری طلاقه ورکړي دي نو دری طلاقه واقع سوه که دوباره ددي سره نکاح کول غواړي نو بي له حلالي داول ميړه سره نکاح نه سي کولای (۳) او دحلالي طريقه دا ده چي دعدت دتيريدو يعني دحمل دوضع څخه وروسته به دا ښځه دبل سړي سره نکاح وکړي اوهغه

---

(۱) واذا كان الطلاق بائنا دون الثلاث فله ان يتزوجها في العدة وبعد انقضائها (هدايه ج۲ ص۳۷۸). ظفير

(۲) ومن قال ان تزوجت فلانة فهي طالق لتزوجها فولدت ولدًا لستة اشهر من يوم تزوجها فهو ابنه (هدايه باب ثبوت النسب ج۲ ص۴۰۸). ظفير

(۳) وان كان الطلاق ثلاثا في الحرة او ثنتين في الامة لم تحل له حتى تنكح زوجا غيره نكاحا صحيحا ويدخل به ثم يطلقها او يموت عنها (هدايه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۸). ظفير

سړی به دجماع او وطي وروسته دي ته طلاق ورکړي بيا دعدت يعني دريو حيضونو دتيريدو وروسته اول ميړه ددې سره نکاح کولی سي.

<u>يو طلاق يې ورکی او رجوع يې وکړه بيا دخپل قول مطابق يې يو طلاق ورکی او دبل په قول دوه نور، نوڅه حکم دی؟</u> سوال: (۳۵۲) زيد خپلي ښځي زينب ته يورجعي طلاق ورکی او رجوع يي وکړه يوه موده وروسته دشپې زيد خپل کور ته راغی او خپلي ښځي ته يي وويل چي دروازه خلاصه کړه نو ښځي دروازه خلاصه نه کړه زيد په غصه کي په نيت دطلاق رجعي وويل فلانی دفلاني لور تاته طلاق، زيد وايي ما دا لفظ يو ځل ووايه او دده پلار وايي چي نه تا دوه ځله دا الفاظ وويل نو په دې صورت کي جديده نکاح کافي ده اوکه دحلالي ضرورت سته؟

جواب: چي څه زيد وايي او زيد ته ياد وي نو دهغه دقول اعتبار دی نويو طلاق رجعي يي مخکی ورکړی وو او ددي څخه وروسته يي دي ته رجوع وکړه اوس دادوهم طلاق دی ددي وجهي داهم طلاق رجعي دی ځکه چي تر دوو طلاقو پوري رجعي وي، کما قال الله تعالی: الطلاق مرتان، (۱) يعني طلاق رجعي دوه طلاقه دي اوکه دا وروستنی طلاق دوه طلاقه ومنل سي لکه څنګه چي دزيد پلار وايي نو بيابه دری طلاقه واقع سي؟ او دحلالي ضرورت به وي او بي له حلالي به دا داولني ميړه لپاره حلاله نه وي خو شرعًا تر دوو شاهدانو په کمو شاهدانو سره طلاق نه ثابتيږي نو چي کله زيد ته هم يو طلاق ورکول په ياد دي نو هم ددي اعتبار به وي، په دي حالت کي بي له نکاح زيد خپلي ښځي ته په عدت کي رجوع کولای سي (۲).

<u>ميړه طلاق ورکی خو شاهد نسته نو ښځه څه وکړي؟</u> سوال: (۳۵۳) چي کمي ښځي ته دهغي ميړه مغلظ طلاق ورکړي او داښځه په شاهدانو دا طلاق ثابت نه کړي او ميړه په قسم سره دطلاقو څخه منکر وي او ښځه سره له وجوده دخپله علمه په يقيني ډول خپل صدق او دميړه کذب ثابت نه کړي نو په داسي صورت کي ښځي لره دميړه سره اوسيدل جائز دي او که نه او دعدت څخه وروسته عقد ثاني کولای سي اوکه نه؟ آيا دوقوع دطلاق لپاره دشاهدانو وجود شرط دی؟ او که عقد ثاني شرعًا نه سي کولای نوڅه تدبير وکړي؟

جواب: په مسئوله صورت کي ښځي ته دميړه سره اوسيدل ديانة حرام اوګناه ده او دعدت

---

(۱) سورة البقره رکوع ۲۸. ظفير

(۲) اذا طلق الرجل امراته تطليقة رجعية او تطليقتين فله ان يراجعها في عدتها رضيت بذلك اولم ترض (هدايه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۳). ظفير

(۱) دتیریدو څخه وروسته یي ددوهم سړي سره نکاح جائزه ده او دطلاق دوقوع لپاره دشاهدانو وجود ضروري نه دی خو ددوهم عهد کول خلاف دمصلحت دي هسي نه چي دشاهدانو دنه وجود په سبب څه فتنه پیدا سي.

ما طلاق درکی، یی وویل نو څه حکم دی؟ سوال: (۳۵۴) یوه سړي دپنځه دیرشو کلو په عمر خپلي ښځي ته په حالت دغصي کي وویل چي څه ماتاته طلاق درکی دا جمله یي یوځل وویله نو دا طلاق صحیح سو او که نه؟

جواب: په دي صورت کي دوه بائن طلاقونه واقع سوه اوس رجوع نه سي کولای خو دوباره نکاح کولای سي په دي شرط چي دری ځله یي دا لفظ نه وي ویلي. (۲)

طلاق مي درکی وبل یي یوځل یاد دي او دوي ښځي شاهدي ورکوي چي دری ځلي دي ویلي دي نو څه حکم دی؟ سوال: (۳۵۵) زید هندي ته طلاق په دي طریقه ورکی ښځي وویل که ته اصل یي نوما پریږده زید وویل چي طلاق مي درکی خو دغصي له وجي یي هوش او حواسو کار پرېښی وو له همدي وجهي یي په یاد نه دی چي څو ځله یي ویلي دي دوي ښځي چي هلته موجودي وي هغوی وایي چي دری طلاقه دي ورکړل؟

جواب: په دي صورت کي دشهادت نصاب نه پوره کیږي نو دشهادت دنصاب دنه پوره کیدو په وجه به یو طلاق دزید داقرار مطابق واقع وي.

په اقرار سر طلاق واقع کیږي: **سوال**: (۳۵۶) یوه سړي ددوو شاهدانو په مخکي ښځي ته طلاق ورکی او بیا یي دقاضي په مخکي اقرار وکی چي شپږ میاشتي سوي دي چي ما طلاق ورکړي دی، ښځه هم اقرار کوي چي شپږ میاشتي سوي دي چي ماته میړه طلاق راکړي دی اوس چي چا ددی ښځي سره نوي واده کړي دی میړه دهغه سره پرېکون (بایکاټ\خوابدي) کړي دی، او میاجي صاحب کفاره ورته ښولي ده چي یوسل اوشلو مسکینانو ته خوراك ورکړه او ځلوینښت وخته لمونځ وکړه او دجرګي غړو پنځه روپی جرمانه پر اینښي ده نو په دي صورت کي څه حکم دی؟

جواب: چي کله میړه اقرار کوي چي شپږ میاشتي سوي دي چي ما طلاق ورکړي دی او ښځه هم اقرار کوي نو دهیڅ شاهد ضرورت نسته ددوارو دقول څخه دشپږو میاشتو

---

(۱) والمرأة کالقاضي اذا سمعته او اخبرها عدل لا یحل لها تمکینها (ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص۵۹۴. ط. س. ج۳ ص۲۵۱). ظفیر

(۲) البائن یلحق الصریح والصریح ما لایحتاج الی نیة بائنا کان الواقع به او رجعیا (ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص۶۴۵. ط. س. ج۳ ص۲۰۷) وینکح مبانتة بما دون الثلاث فی العدة وبعدها بالاجماع (ایضا ج۲ ص۵۳۸. ط. س. ج۳ ص۴۰۹). ظفیر

طلاق ثابت دی اوپه شپږو میاشتو کي ښځي ته دری حیضه ورغلي دي نو ددي عدت تیرسوی دی نو دعدت څخه وروسته چي ښځه دوهمه نکاح وکړي نو دا صحیح ده په دي کي پرچا الزام لګول تعلق بندول جرمانه کول جائز نه دی میاجي چي کمه کفاره ښودلي ده او دجرګي غړو چي کمه جرمانه ښوولي ده ټول غلط او ناجائز دي.

ددښمني په وجه یي شاهدي ورکړه چي طلاق یې ورکړی دی نو څه حکم دی؟ سوال: (۳۵۷) یوه سړي خپلي ښځي ته طلاق نه دی ورکړی خو دری کسان په سبب ددښمني دا وایي چي ده خپلي ښځي ته طلاق ورکړی دی ذکر سوي سړي ددي دریو واړو سره دعوه کړي ده ددي وجهي یي دښمني ده نو په دي صورت کي به طلاق واقع وي اوکه نه؟

جواب: که دوه سړي ثقه او عادلان دطلاق شاهدي ورکړي نو طلاق ثابتیږي خو ددښمني شاهدي نه ده معتبره که ددي دوو یا دریو سړیانو چي شاهدي ورکوي دښځي دمیړه سره یي په دنیوي معامله کي دښمني وي نو ددوي په شاهدي به طلاق ثابت نه وي [1].

شاهد چي کله موجود وي نو په انکار سره هیڅ نه کیږي: سوال: (۳۵۸) یوه سړي خپلي ښځي ته دڅو سړیانو په مخکي طلاق ورکی او خپلي ورکړي ګیڼي یي بیرته ورڅخه واخیستي اوبله نکاح یي هم وکړه خو چي کله ښځي دمهر دعوی وکړه نو دی دطلاق څخه منکر سو په دي صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟ اوښځه بله نکاح کولای سي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي چي دطلاق شاهد سته نو طلاق ثابت سو او دمیړه انکار معتبر نه دی ددوو عادلانو په شاهدي سره طلاق ثابتیږي [2] دلیکلو ضرورت نسته دعدت دتیریدو څخه وروسته طلاقه سوي بل واده کولای سي. فقط

چي میړه څو ځله ووایي اوس طلاق در کوم نو څه حکم دی؟ سوال: (۳۵۹) زید خپلي ښځي ته ښکنځل وکړه څو ځله یي وویل چي زه دیته اوس طلاق ورکوم نو په دي صورت کي څه حکم دی؟ ښځه بله نکاح کولای سي اوکه نه؟

جواب: دمیړه دا قول چي زه اوس دیته طلاق ورکوم او دا دمور او خور پرځای بولم دطلاق موجب دی اوکه دا لفظ یي دری ځله یا تردریو ځلو زیات ویلی وي نو حرمت مغلظه ثابت سو اوبي له حلالي دا ښځه اوس داول میړه په نکاح کي نه سي راتلای، قال

---

[1] وعدو بسبب الدنیا (درمختار) فتحصل من ذلك ان شهادة العدو علی عدوه لا تقبل (ردالمحتار کتاب الشهادات باب القبول وعدمه ج۴ ص۵۲۸. ط. س. ج۵ ص۴۸). ظفیر

[2] ونصابها لغیرها من الحقوق سواء کان الحق مالا او غیره کنکاح وطلاق الخ رجلان او رجل وامرأتان (ایضا کتاب الشهادة ج۴ ص۵۱۵ ط. س. ج۵ ص۴۶۵). ظفیر

في الدرالمختار ای مثل ما سیذکره من نحو کوني طالقا او اطلق ویا مطلقة بالتشدید وکذا المضارع اذا غلب فی الحال مثل اطلقك فی البحر (۱) او چي کله دزید ښځه طلاقه سوه نو دعدت څخه وروسته چي دری حیضه دي دهغي دبل سړي سره نکاح کول صحیح دي.

دچا په ویلو يي دری ځله طلاق په یوه وار ورکی نو واقع سو او که نه؟ **سوال**: (۳۲۰) یوه مولوي یوه جاهل ته وویل اوپه هغه يي ښځي ته په یوه ځل دری طلاقه ورکړل حال دادی چي ښځه بي عیبه وه نو په دي صورت کي څه حکم دی؟ آیا په یوه ځل دری طلاقه واقع سوه اوکه نه؟ او ددي مولوي په باره کي څه حکم دی؟

جواب: دری طلاقه دده پرښځه واقع سوه خوبي له کمي وجهي په چا ښځه طلاقول بدکار دی او دری طلاقه په یوه ځل اچول یا په بل اچول دسنت خلاف کار دی چي هر مولوي داسي کړي دي بد يي کړي خو دری طلاقه واقع سوه او داښځه پرمیړه مغلظه حرامه سوه (۲). فقط

په غصه کی یی وویل یو طلاق دوه طلاقه، نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۳۲۱) دزید نکاح دهندي سره سویده دزید او دهندي په مینځ کي جګړه راغله زید په غصه کي وویل یو طلاق دوه طلاقه دری طلاقه نو په دي الفاظو سره طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه او قرینه ددي موجوده ده چي داسړي خپلي ښځي ته وایي: قال فی الدرالمختار ویؤیده ما فی البحر لو قال امرأة طالق او قال طلقت امرأة ثلاثا وقال لم اعن امرأتي یصدق الخ ویفهم منه انه لو لم یقل ذلك تطلق امرأته لان العادة ان من له امرأة انما یحلف بطلاقها لا بطلاق غیرها فقوله ان حلفت بالطلاق ینصرف الیها ما لم یرد غیرها الخ. (۳)

دلمونځ نه کوونکي په شاهدي سره طلاق نه ثابتیږي: **سوال**: (۳۲۲) یوه بي نمازه بدمعاش یوه ښځه ولمسوله چي ته دعوه وکه چي میړه ماته طلاق راکړي دی او دا بدمعاش بالکل دشرعي مخالف دی ددي بدمعاشانو په شاهدي عدالت دطلاق تصدیق ونه کی اوس چي څه دشریعت حکم وی نو بیان يي کړئ؟

(۱) ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص۵۹۱. ط. س. ج۳ ص۲۴۸. ظفیر

(۲) قال لزوجته غیر المدخول بها انت طالق ثلاثا الخ وقعن وإن فرق بانت بالأولی ولم تقع الثانیة بخلاف الموطوئة حیث یقع الکل (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب طلاق غیر المدخول بها ج۲ ص۶۲۴. ط. س. ج۳ ص۲۸۴) بدعي یعود الی العدد ان یطلقها ثلاثا فی طهر واحد بکلمة واحدة او بکلمات متفرقة الخ فاذا فعل ذلك وقع الطلاق وکان عاصیا (عالمګیری کتاب الطلاق ج۱ ص۳۴۹). ظفیر

(۳) ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص۵۹۱. ط. س. ج۳ ص۲۴۸). ظفیر

جواب: دطلاق دثابتولو لپاره ددوو عادلو شاهدانو يعني لمونځ گذارو پرهيزگارو دکبائرو ځخه ځان ساتونکو شاهدي ضروري ده دفاسقانو او دشريعت دمخالفو خلگو په شاهدي سره طلاق نه ثابتيږي چي کله ميړه دطلاق ځخه انکار کوي نو په مسئوله صورت کي دداسي خلگو په شاهدي سره لکه په پوښتنه کي چي ذکر دي طلاق ثابت نه دی. (۱)

طلاق به درکړم، په دې ويلو سره طلاق واقع کيږي اوکه نه؟ سوال: (۳۲۳) يو سړي نامرد دی او ده دا ويلي دي چي زه به خپلي ښځي ته طلاق ورکم خو دچاپه لمسون يي طلاق ورنکی نو آيا په دې ويلو سره چي طلاق په ورکم طلاق واقع کيږي اوکه نه؟ اويو ځل په حالت دنابالغتيا کي دده مور هم طلاق ورکړی وو نو آيا طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دې صورت کي طلاق نه دی واقع سوی ځکه شرعا دنابالغتوب طلاق نه واقع کيږي او دطلاق په اراده او وعده کولوسره هم طلاق نه واقع کيږي (۲) او دعنين دښځي بي له طلاق ځخه دجدا کولو لپاره ځو شرطونه دي چي هغه نه پوره کيږي نو ددې وجهي ځخه چي تر ځو ميړه طلاق ورنه کړي دده ښځه به دده دنکاح ځخه جلا نه وي او دوهمه نکاح به صحيح نه وي.

ښځه وايي چي ميړه طلاق مغلظ راکړی دی او ميړه منکر دی نو څه حکم دی؟ سوال: (۳۲۴) دزيد ښځه هنده دعوه کوي چي زيد ماته مغلظ طلاق راکړی دی او ددوو کلو راهيسي زما دده سره تعلقات ختم دي خو دهغي سره شاهدان نسته په حالت کي دشر دفع کولو لپاره دمنکر ميړه ځخه دقسم داخيستلو ځخه وروسته ښځه هغه ته حواله کيدای سي او که نه؟

جواب: هندي ته که يقين وي چي ددې ميړه زيد ديته طلاق مغلظ ورکړی دی نو دې ته روا نه دي چي دزيد سره تعلق وساتي او که په هرډول کيدای سي نو دريد ځخه دې جلا سي او هيچا لره هم جائز نه دي چي په دې حالت کي هنده زيد ته حواله کړي او که جبرا هنده زيد ته حواله سي نو هنده به گنهگاره نه وي او زيد به گنهگار وي په درمختار کي دي: سمعت من زوجها انه طلقها ولا تقدر على منعه من نفسها الا بقتله، لها قتله بدون

---

(۱) كل فرض له وقت معين كالصلوة والصوم اذا اخر من عذر سقطت عدالته الخ اذا ترك الرجل الصلوة استخفافا بالجماعة بان لا يستعظم تفويت الجماعة كما تفعله العوام او مجانة او فسقا لا تجوز شهادته (عالمگيري مصري كتاب الشهادة باب الرابع الفصل الثاني ج۳ ص۴۲۲). ظفير

(۲) او انا طلق نفسي لم يقع لانه وعده ما لم يتعارف أو تنو الانشاء فتح (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب التفويض ج۲ ص۷۵۷. ط. س ج۳ ص۳۱۹). ظفير

خوف القصاص ولا تقتل نفسها وقال الاوزجندي ترفع الامر للقاضي فان حلف ولا بينة فالاثم عليه الخ وقيل لا تقتله الخ وبه يفتي الخ والاثم عليه. الخ درمختار (۱).

دوه ځله يي وويل طلاق به درکړم او يو ځل يي وويل طلاق مي درکړی نوڅه حکم دي؟

سوال: (۳۲۵) محمد دين خپلي ښځي لچمني ته دوه ځله وويل طلاق به درکړم او يو ځل يي وويل طلاق مي درکړی او اوس محمد دين او دده ښځه په يوځای اوسيدو راضي دي خو ځيني وګړي شاهدي ورکوي چي مونږ دمحمد دين دژبي څخه دری طلاقه اوريدلي دي خو داوريدلو په وخت کي محمد دين زمونږ په وړاندي نه وو دده اواز مونږ په خپل کور کي اوريدلی دی نو په دي صورت کي ددوی شاهدي معتبره ده او که نه؟

جواب: قال في الدرالمختار ولا يشهد علي محجب سماعه منه الا اذا تبين القائل بان لم يکن في البيت غيره لکن لو فسر لاتقبل الخ قوله فسر ای بانه شاهد علی المحجب الخ شامي (۲) نو په دي صورت کي دشاهدانو شاهدي معتبره نه ده نو ددي وجهي څخه موافق داقرار دزوج يو طلاق دده پرښځه واقع دی او هغه هم رجعي دی په عدت کي رجوع صحيح ده او دعدت څخه وروسته نوي نکاح ته ضرورت دی.

دنفقي په نه ورکولو سره طلاق واقع کيږي اوکه نه؟ **سوال:** (۳۲۲) يوه سړي طلاق ورکی او ښځه يي دکوره وايستله ددي اته کاله اوځلور مياشتي وسوي نو دانښځه بل ځای نکاح کولای سي او که نه؟

ددي جواب مولوي عبدالحق صاحب چي نوي مسلمان سوی شخصيت دی، دا ليکلی دی چي دحنفي، شافعي مالکي او حنبلي مذهب اتفاق دی چي کم سړی خپلي ښځي ته تر ځلورو کلو پوري نفقه ورنه کړي او دکور څخه يي وباسي نو شرعا طلاق واقع کيږي او دقرانکريم په آيت سره ثابته ده چي ددريو طلاقو څخه وروسته دځلورو مياشتو اولسو ورځو وروسته ښځه بله نکاح کولای سيِ اوچي کمه شاهدي دطلاق دمعتبرو شاهدانو سره تيره سوه ددي شهادت په وجه شرعاً ددي ښځي نکاح کول جائز دي نو دا جواب صحيح دی او که نه؟

جواب: اقول وبالله التوفيق. دافتوی دمولوي عبدالحق نوي مسلمان صحيح نه ده دا دعوه دده چي په حنفي شافعي، مالکي او حنبلي مذهب کي دي چي: تر ځلورو کلو پوري دنفقي په نه ورکولو باندي طلاق واقع کيږي غلطه ده او دعوی داتفاق يي باطله ده (۳)

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار قبيل باب الايلاء ج۲ ص۷۴۸. ط. س. ج۳ ص۴۲۰. ظفير

(۲) وګورئ: ردالمحتار للشامي کتاب الشهادة قبيل الفرع ج۴ ص۵۱۸. ط. س. ج ۵ ص ۴۲۸. ظفير

(۳) ولا يفرق بينهما بعجزه عنها ای النفقة بانواعها الثلثة وهی ماکول وملبوس ومسکن ولا بعد ايفائه ولو =

او دری میاشتي او لس ورځي عدت ګڼل هم غلط دي، عدت دطلاق په قرآني نص سره دری حیضه دی او چي کمي ښځي ته حیض نه ورځي دهغې عدت دری میاشتي دي [1] نو جواب داصلي پوښتني دا دی چي که دي ښځي ته میړه طلاق ورکړی وي او دوه عادل شاهدان دطلاق شاهدي ورکړي نو دعدت دتیریدو څخه وروسته یعني ددریو حیضو څخه وروسته دا دوهمه نکاح کولای سي.

ښځي ته یی وویل چي زما دطرف څخه طلاق دی ولاړه سه نو کم طلاق واقع سو؟ سوال: (۳۲۷) زید خپلي ښځي هندي ته په تنهایي کي وویل چي زما دطرف څخه طلاق دی ځه ولاړه سه نو په دي صورت کي طلاق واقع سو او که نه؟ او هنده بل ځای نکاح کولای سي اوکه نه؟

جواب: که زید هندي ته دا ویلي وي چي زما دطرف څخه تاته طلاق دی ولاړه سه نو پرهندې بائن طلاق واقع سو او په یوازیوالي کي په طلاق ورکولو سره هم طلاق واقع کیږي په داسي صورت کي چي هندي ته دزید طلاق ورکول معلوم دي نو هنده دطلاق دعدت چي دری حیضه دي دتیریدو څخه وروسته بل ځای نکاح کولای سي. [2]

دپیر دبیری په طلاق ورکولو سره طلاق واقع سو او که نه؟ سوال: (۳۲۸) یوه پیر دمرید ریږه ونیوله اوښه په زوره یي وژړل او ویي ویل چي ستا ښځه زنا کاره ده طلاق ورکړه زید مرید دخپل ځان دبیري په وجه شپږ اوه ځله ښځي ته طلاق ورکړی نو په دي صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي دزید پرښځه دری طلاقه واقع سوه: كما فى الدرالمختار ويقع طلاق كل زوج بالغ عاقل ولو عبدًا اومكرهًا الخ قوله فان طلاقه صحيح اى طلاق المكره شامي. [3]

= غائبا حقها ولو موسرا وجوز الشافعي باعسار الزوج وتضررها بالغيبة ولو قضى به حنفي لم ينفذ (درمختار) قوله حقها اى من النفقة قوله لو موسرا المناسب لو معسرا لانه اشارة الى خلاف الشافعي والاصح عنده عدم الفسخ بمنع الموسر حقها كمذهبنا (ردالمحتار باب النفقة مطلب فسخ النكاج بالعجز عن النفقة ج۲ ص۹۰۳. ط. س. ج ۳ ص۵۹۰). ظفير

(۱) والمطلقت يتربصن بانفسهن ثلثة قروء، سورة البقرة، واللائي يئسن عن المحيض من نساءكم ان ارتبتم فعدتهن ثلثة اشهر وأولات الاحمال أجلهن ان يضعن حملهن، سورة الطلاق. ظفير

(۲) ان الصريح نوعان صريح رجعي وصريح بائن فالاولى ان يكون بحروف الطلاق بعد الدخول حقيقة غير مقرون بعوض ولا بعدد الثلاث لا نصا ولا إشارة ولا موصوفا بصفة تنبئ عن البينونة الخ واما الثاني فبخلاله وهو ان يكون بحروف الابانة وبحروف الطلاق لكن قبل الدخول حقيقة اوبعد لكن مقرونا بعدد الثلاث نصا او اشارة او موصوفا بصفة تنبئ عن البينونة الخ (ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۲. ط. س. ج۳ ص۲۵۵). ظفير

(۳) وګورئ ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹. ط. س.- ج۳ ص۲۳۵. ظفير

ولاړه سه تاته طلاق دی دا یې وویله نوځه حکم دی؟ سوال: (۳۶۹) زید په غصه کي خپلي ښځي ته وویل چي ته ولاړه سه او ددې ځای څخه ووزه تاته طلاق دی دا یې په یاد نه دی چي دطلاق لفظ یې یوځل ووایه او که دوه ځله اویا دری ځله په دي صورت کي څه حکم دی زید په یو طریقه ښځه ساتلی سي او که نه؟

جواب: په دي صورت کي بائن طلاق دزید پرښځه واقع شوی دی رجوع صحیح نه ده خوکه یو یا دوه طلاقه یې ورکړي وي نو جدیده نکاح په عدت کي او دعدت څخه وروسته صحیح ده اوکه دری طلاقه ورکول ورته یاد وي یعني په غالب ظن دری ځله لفظ دطلاق ویل ورته یاد وي نو بیا بغیر دحلالي څخه نوي نکاح هم جائزه نه ده خو دشك په صورت کي به دری طلاقه نه ګڼل کیږي یو طلاق به وي چي دهغه حکم پورته ولیکل سو. (۱)

په تحریري او زباني دواړو ډولونو سره طلاق واقع کیږي: سوال: (۳۷۰) زید دخپلي بد کرداري په وجه خپلي ښځي ته چي هغه دډیري مودي راهیسي دخپل پلار پرکور ده دخط په ذریعه دوه طلاقه ورکړل او دڅو خطونو په ذریعه یې مفصل طلاق ورکی او دتحریر څخه علاوه ددوو سړیانو په مخکي چي نیکان او صالحان دي دا وویل چي ما خپلی ښځي ته طلاق ورکی او تاسو شاهدان یاست او زما دښځي مور او ورور ته وواياست چي ده طلاق ورکی نو په دي صورت کي څه حکم دی؟

جواب: په دي صورت کي چي میړه ددوو نیکانو سړیو په مخ کي خپلي ښځي ته طلاق ورکی نو طلاق واقع سو او دمیړه دا بیا بیا لیکل او ویل چي ما خپلي ښځي ته طلاق ورکړی دی که خبر ورکول وي دمخکي طلاق نو یو رجعي طلاق واقع سو په هغه کي په عدت کي دننه رجوع بې له نکاح کیدای سي او وروسته دعدت څخه په نوي نکاح سره رجوع کیدای سي (۲) او دمیړه په خطونو کي چي کم دوه خطونه دښځي دورور په نوم

---

(۱) وينكح مبائنته بما دون الثلاث فی العدة وبعدها بالاجماع ومنع غيره فيها لاشتباه النسب لا ينكح مطلقة من نكاح صحيح بها ای بالثلاث حتی يطئها غيره ولو الغير مراهقا يجامع مثله بنكاح نافذ وتمضی عدة الثانی (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۳۸. ط. س. ج۳ ص۴۰۹) ولوشك اطلق واحدة او اكثر بنی علی الاقل (درمختار) الا ان يستيقن بالاكثر او يكون اكبر ظنه (ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۲۲۳. ط. س. ج۳ ص۲۸۳). ظفير

(۲) اذا طلق الرجل امراته تطليقة رجعية او تطليقتين فله ان يراجعها فی عدتها رضيت بذلك ام لم ترض كذا فی الهدايه (عالمگيري باب الرجعة ج۱ ص۴۷۰) واذا كان الطلاق بائنا دون الثلاث فله ان يتزوجها فی العدة وبعد انقضائها (ايضا ج۱ ص۴۷۲) لو قال عنت بالثاني الاخبار عن الاول لم يصدق بالقضاء ويصدق فيما بينه وبين الله (عالمگيري ج۱ ص۳۵۵). ظفير

دي په هغو کي خو طلاق صریح دی چي دهغه حکم هم دغه دی چي کم پورته لیکل سوی دی یعني رجعي طلاق واقع سو او یو خط چي کم دښځي په نامه دی په هغه کي صریح نسته بلکه الفاظ دکنایي ذکردي اوپه دي خط کي مذاکره دطلاق او دغصي اظهار هم نسته نو په دي الفاظو کي به دمیړه نیت ته اعتبار وي که یي نیت دطلاق وي نو طلاق بائن واقع سو اوکه یي نیت دطلاق نه وي نو هیڅ هم نسته (۱) نور نو چي په کمو خطونو صریح کي طلاق لیکل سوی دی هغه واقع سو او هغه رجعي دی لکه چي مخکي ولیکل سوه.

دری طلاقه یی ورکړل او بیایی وساتله نو څه حکم دی؟ **سوال**: (۳۷۱) عبدالله خپلي ښځي ته په یوه مجلس کي ددوو شاهدانو په مخ کي دری ځله طلاق ورکړل او ښځه یي جدا کړه څو ورځي وروسته عبدالله ذکر سوي ښځه کور ته دننه کړه نو څه حکم دی؟

جواب: په دي صورت کي دعبدالله پرښځه دری طلاقه واقع سوه اوبي له حلالی ددي مطلقي سره دوباره نکاح هم نه سي کولای او همداسي بي له حلالي بي نکاح دا منکوحه گڼل او وطي کول حرام او زنا ده. (۲)

مفتی ته دطلاق په اړوند دپوښتني ضرورت سته اوکه نه؟ **سوال**: (۳۷۲) مفتي ته دطلاق ورکوونکي یا دمطلقي څخه ددي پوښتني دکولو څه ضرورت سته اوکه نه چي مثلا طلاق په حالت دحمل کي دی اوکه دحیض یانفاس کي که میړه په یوه مجلس کي دری طلاقه ورکړي نوڅه حکم دی؟

جواب: دهیڅ پوښتني ضرورت نسته بلکه پوښتنه دی واوري اوچي کم جواب ددي پوښتني وي هغه دي ورکړي ددي پوښتني ضرورت نسته ځکه چي په دي ټولو حالتونو کي طلاق واقع کیږي اوپه یوه مجلس کي دري طلاقه هم واقع کیږي.

په نشه کي په طلاق ورکولو سره طلاق واقع کیږي: **سوال**: (۳۷۳) که په حالت دنشي یا غصي کي په یوه مجلس کي دری طلاقه ورکړي نو طلاق به واقع سي او که نه؟

جواب: واقع به سي.

حامله اوحائضه هم طلاقیږي: **سوال**: (۳۷۴) که حاملي او حائضي ښځي ته په یوه مجلس کي دری طلاقه ورکړی نو واقع کیږي اوکه نه؟

---

(۱) لایقع بها ای الکنایات الطلاق الا بالنیة او بدلالة الحال (عالمگیري باب الکنایات ج۱ ص۳۷۴. ط ماجدیة ج۱ ص۳۷۴). ظفیر

(۲) وان کان الطلاق ثلاثا فی الحرة وثنتین فی الامة لم تحل له حتی تنکح زوجا غیره نکاحا صحیحا ویدخل بها ثم یطلقها او یموت عنها (عالمگیري باب الرجعة ج۱ ص۲۳۷. ط. ماجدیه ج۱ ص۴۷۳). ظفیر

جواب: واقع كيږي واضحه دى وي چي حاملي يا حائضي يا نفاس لرونكي ښځي ته كه په يوه مجلس كي درى طلاقه وركړل سي نو درى سره طلاقه واقع كيږي خو حائضي يا نفاس لرونكي ته درى طلاقه په يوه ځاى وركول يا يو طلاق وركول بدعت دى او ميړه گنهگاريږي خو طلاق واقع كيږي: كما في الدرالمختار والبدعي ثلث متفرقة او ثنتان بمرة او مرتين الخ قال فى الشامي قوله ثلث متفرقة وكذا بكلمة واحدة بالاولى الى ان قال وذهب جمهور الصحابة والتابعين ومن بعدهم من ائمة المسلمين ﷺ الى انه يقع ثلث الخ ثم نقل كلام ابن الهمام فراجعه (۱).

بې له نيته چي ووايي چي ما تاته طلاق دركړى دى نو هم واقع كيږي: **سوال**: (۳۷۵) كه يو سړى خپلي ښځي ته درى ځله ووايي چي ماتاته طلاق دركړيدى او نيت يي دطلاق وركولو نه وي په دي صورت كي طلاق واقع سو او كه نه؟ كه واقع سوى وي نو رجعي واقع سو او كه مغلظ؟

جواب: په صريح طلاق كي نيت ته حاجت نسته (۲) چي درى ځله يي طلاق وركى نو دده ښځه مغلظه سوه بي له حلالي تجديد دنكاح جائز نه دى: صريحه ما لم يستعمل الا فيه ولو بالفارسية كطلقتك وانت طالق ومطلقة (الى قوله) ويقع بها وان لم ينو شيئا اهـ درمختار.

دخوښيني نوم يى واخيستى او ښځي ته يى طلاق وركى نو څه حكم دى؟ **سوال**: (۳۷۶) زيد چي كله دوهمه نكاح كول غوښتل نو ده ته وويل سوه چي مخكي ښځي ته طلاق وركه زيد دخپلي خوښيني نوم واخستى او وي ويل چي آمني ته طلاق دى نو طلاق واقع سو او كه نه؟

جواب: طلاق واقع نه سو. (۳)

دان شاء الله سره طلاق واقع كيږي اوكه نه؟ **سوال**: (۳۷۷) عمر ديو چا لخوا دزور په وجه خپلي ښځي ته داسي طلاق وركى چي لفظ دطلاق يي په لوړ آواز سره ووايه او دان شاء الله لفظ يي كرار ووايه ددي دپاره چي زور كوونكى يي وانه وري نو طلاق واقع سو او كه نه؟

جواب: واقع نه سو. (۴)

(۱) ان طلقها على مال فقبلت وقع الطلاق ولزمها المال وكان الطلاق بائنا (عالمگيري كشوري ج۲ ص۵۷۹). ظ
(۲) ان كان النشوز من قبل الزوج فلا يحل له اخذ شيء من العوض على الخلع وهذا فى حكم الديانة فان اخذها جاز ذلك فى الحكم ولزم حتى لا تملك استرداده كذا فى البدائع (ايضا ص۵۰۸). ظفير
(۳) لها منعه من الوطي ودواعيه (درمختار) واشار الى انه لا يحل له وطؤها على كره منها ان كان امتناعها لطلب المهر (ردالمحتار ج۲ ص۳۸۸. ط. س. ج۳ ص۱۴۳). ظفير =

په زورطلاق اخيستل کيږي اوکه نه؟ **سوال:** (۳۷۸) چي دميړه څخه جبرا طلاق واخيستل سي نو واقع کيږي او که نه؟ او دڅښي داقرار ضرورت سته اوکه نه؟ او صرف نقل کول دطلاق نامې چي دبل لخوا ليکل سويده دوقوع دطلاق لپاره کافي ده اوکه نه؟

جواب: دميړه څخه چي جبرا طلاق واخيستل سي نو طلاق واقع کيږي ([1]) خوکه نقل کول دطلاقنامي چي دبل سړي لخوا ليکل سوي وي چي صرف دخلګو په زور سره بې له ارادي دطلاقه وسي نو طلاق نه واقع کيږي ([2]).

طلاق په عوض دمال کی جائز دی اوکه نه؟ **سوال:** (۳۷۹) ښځه که ميړه ته مال ورکړي او طلاق ورڅخه واخلي نو جائز دی اوکه نه؟ او عدت به تيروي اوکه نه؟

جواب: بالغ سړي ته که ښځه مال ورکړي او طلاق ورڅخه واخلي نو طلاق واقع کيږي او عدت لازم دی که کوروالی يا خلوت صحيحه سوی وي نو روپی اخيستل سړي ته صحيح دی ([3]) خوکه قصور دسړي لخوا وي نو بيا روپی اخيستل ده ته صحيح نه دی. ([4])

چي دمهر اداء کولو وس نه وي نوطلاق کيږي اوکه نه؟ **سوال:** (۳۸۰) چي مهر معجل وي او خلوت صحيحه سوی وي او وروسته ښځه خپل مهر طلب کړي او ميړه ددي داداء کولو وس نلري نو طلاق به واقع وي اوکه نه؟ ښځي ته په دي کي څه اختيار دی؟

جواب: طلاق نه واقع کيږي او ښځي ته صرف دخپل ځان دبندولو اختيار سته ([5]) او طلاق نه واقع کيږي.

چي دطلاق څخه وروسته ووايي که تا ساتم نو خپله مور او خور به ساتم، نوڅه حکم دی؟

سوال: (۳۸۱) زيد خپلي ښځي ته طلاق ورکی اوويي ويل که تا ساتم نو خپله مور اوخور

([4]) وان نوى بانت على مثل امي وكذا لو حذف لفظ بر او ظهارا او طلاقا صحت نيته ووقع ما نواه لانه كناية قال في البحر واذا نوى به الطلاق كان بائنا (ردالمحتار ج۲ ص۵۲۲. ط. س. ج۳ ص۲۷۰). ظفير

([1]) ان الصريح نوعان صريح رجعي وصريح بائن فالاول ان يكون بحروف الطلاق بعد الدخول حقيقة غير مقرون بعوض ولا بعدد الثلاث لا نصا ولا اشارة ولا موصوفا بصفه تنبئ عن البينونة الخ واما الثاني فبخلافه الخ (ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۲. ط. س. ج۳ ص۳۵۰). ظفير

([2]) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۶۴۲. ط. س. ج۳ ص۳۰۸. ظفير

([3]) ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹. ط. س. ج۳ ص۲۳۸. ظفير

([4]) بلوغ الغلام بالاحتلام والاحبال والانزال فإن لم يوجد فيهما شيء فحتى يتم لكل منهما خمس عشرة سنة به يفتى (درمختار) مجتبائي ج۲ ص۱۹۹، درمختار بغير شامي كتاب الحجر ط. س. ج۲ ص۱۹۹ او دشامي سره ط. س. ج۲ ص۱۵۳). ظفير

([5]) لها منعه من الوطى ودواعيه (درمختار) واشار الى انه لا يحل له وطؤها على كره منها ان كان امتناعها لطلب المهر (ردالمحتار ج۲ ص۳۸۸. ط. س. ج۳ ص۱۴۳). ظفير

به ساتم اوس دا دزید ښځه کیدای سي او که نه؟

جواب: دا په بائن طلاق طلاقه سوه دنکاح تازه کولو ته ضروت دی او څه کفاره نسته. (۱)

طلاق یی ورکی او دوه ځله یی ولاړه سه وویل نوڅه حکم دی؟ سوال: (۳۸۲) یوه سړي خپلی ښځي ته دوه ځله وویل ما تاته طلاق درکړی دی ولاړه سه په دې صورت کي کم طلاق واقع سو؟

جواب: په دي صورت کي پردي ښځه دوه بائن طلاقونه واقع سوه. (۲)

بائن طلاق یی ورکی او حرامه سوی یی وویل نو څه حکم دی؟ سوال: (۳۸۳) زید خپلي ښځي ته وویل چي ما تاته بائن طلاق درکی او ته پرما حرامه سوي او زه پرتا حرام سوم نو په دي سره کم طلاق واقع کیږي؟

جواب: په دي صورت کي یو بائن طلاق واقع سو: کما فی الدرالمختار قال لا یلحق البائن البائن (۳). فقط

په ژبه یی هم وویل چي طلاق درکړل سو، نو څه حکم دی؟ سوال: (۳۸۴) صالحي ته زید مخامخ هیڅ طلاق نه دی ورکړی خو زید په زړه کي اراده وکړه چي قطعي طلاق مي ورکی اوصالحي ته یي هم دا الفاظ وویل چي ما طلاق درکړی دی، څو میاشتي یعني تقریبا یو کال یي همداسي الفاظ ویل نو په داسي صورت کي کم طلاق واقع سو او دده لپاره څه حکم دی؟

جواب: چي کله زید دا الفاظ په ژبه وویل چي ما طلاق درکړی دی اګرچي ده په واقع کي طلاق نه وي ورکړي نو طلاق واقع سو بیا که یي دي ښځي ته ددریو ځلو څخه زیات دا الفاظ ویلي وي نو ښځه مطلقه ثلثه مغلظه سوه او بي له حلالي ددي سره نکاح صحیح نه ده: لو اقر بالطلاق کاذبًا او هازلا وقع قضاءً لا دیانة (۴) شامي ج۲ ص۵۸۴).

دڅوارلس کلن محتلم هلک طلاق واقع کیږي: سوال: (۳۸۵) دڅوارلسو کلو هلك چي احتلام ورته کیږي طلاق یي واقع کیږي او که نه؟

جواب: شرعي مسئله داده چي دنابالغ طلاق نه واقع کیږي او دبالغ دا واقع کیږي نو که

(۱) وان نوی بانت علی مثل امي وکذا لو حذف لفظ بر او ظهار او طلاق صحت نیته ووقع ما نواه لانه کنایة قال فی البحر واذا نوی به الطلاق کان بائنا (ردالمحتار ج۲ ص۵۲۲. ط. س. ج۳ ص۵۷۰). ظفیر

(۲) ان الصریح نوعان صریح رجعي وصریح بائن فالاول ان یکون بحروف الطلاق بعد الدخول حقیقة غیر مقرون بعوض ولا بعدد الثلاث لا نصا ولا اشارة ولا موصوفا بصفة تنبئ عن البینونة الخ واما الثاني فبخلافه الخ (ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص۵۹۲. ط. س. ج۳ ص۲۵۵). ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص۶۴۲. ط. س. ج۳ ص۳۰۸. ظفیر

(۴) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹. ط. س. ج۳ ص۲۳۸. ظفیر

هلك محتلم سي او احتلام دده سوی وي او ددي څخه وروسته دی طلاق ورکړي نو طلاق واقع کیږي شرعًا هلك په محتلم کیدو یا په پنځلس کلن کیدو بالغ ګڼل کیږي. (۱)

په نشه کی یی وویل دطلاق طریقه وښیه طلاق درکوم نو څه حکم دی؟ سوال: (۳۸۶) زید دنشي په حالت کي دښځي سره جنجال وکی په دي حالت کي یي یو سړی را وغوښتی او ورته وي ویل چي: موږ ته دطلاق ورکولو طریقه را وښیه موږ اوس طلاق ورکوو چي پنځه شپږ ځله یي وویل نو طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: ظاهره داده چي په ذکر سوي صورت کي صرف دطلاق اراده او وعده کړل سویده نو طلاق واقع نه سو.

طلاق می ورکی، په دې ویلو سره طلاق واقع سو: سوال: (۳۸۷) یوه سړي خپلي ښځي ته وویل چي طلاق مي درکی نو طلاق واقع سو اوکه نه؟ او میړه ددي سره نکاح کولای سي او که نه؟

جواب: په پوښتل سوي صورت کي یو رجعي طلاق واقع سو په عده کي دننه میړه رجوع ورته کولای سي او دعدت دتیریدو څخه وروسته میړه نکاح ورسره کولای سي (۲).

ستا داجازي پرته که می دچا سره نکاح وکړه او یا می کړي وه نو پرهغې دری طلاقه دا یی وویل نوڅه حکم دی؟ سوال: (۳۸۸) یوه سړي خپلي ښځي ته وویل چي که مي ستا داجازې پرته نکاح وکړه یا مي کړي وه نو پرهغې دری طلاقه نو دشرط څخه دمخالفت په صورت کي پردوهه منکوحه که مخکي وي اویا که په راتلونکي کي وي طلاق واقع کیږي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي به دوهمه پخوانۍ یا وروستنۍ منکوحه طلاقه سي: وعلی هذا لو قال کل امرأة اتزوجها بغیر اذنك فطالق فطلق امرأته طلاقا بائنا او ثلاثا ثم تزوج بغیر اذنها طلقت لانه لم یتقید یمینه ببقاء النکاح الخ شامي جلد ۳ کتاب الایمان صفحه

---

(۱) بلوغ الغلام بالاحتلام والاحبال والانزال فان لم یو جد فیهما شيء فحتی یتم لکل منهما خمس عشرة سنة به یفتی (درمختار) مجتبائي ج۲ ص۱۹۹، درمختار بغیر دشامي څخه کتاب الحجر ط. س. ج۲ ص۱۹۹ او دشامي سره ط. س. ج۷ ص۱۵۳. ظفیر

(۲) صریحه مالم یستعمل الا فیه ولو بالفارسیة کطلقتك وانت طالق ومطلقة الخ ویقع بها ای بهذه الالفاظ وما بمعناها من الصریح (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص۵۹۰. ط. س. ج۳ ص۲۴۷) اذا طلق الرجل امرأته تطلیقة رجعیة فله ان یراجعها فی عدتها رضیت ام لم ترض (عالمګري مصري باب الرجعة ج۱ ص۴۷۰) واذا کان الطلاق بائنا دون الثلاث فله ان یزوجها فی العدة وبعد انقضائها (ایضا ج۱ ص۴۷۲) وتنقطع الرجعة اذا طهرت من الحیض الاخیر (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۳۳. ط. س. ج۳ ص۴۰۳). ظفیر

۱۳۲. (۱) فقط

<u>که ستا داجازي پرته تر دوو کلو ډير وځنډيدم نو تاته دطلاق اچولو اختيار دی دايي وويل نوځه حکم دی</u>؟ سوال: (۳۸۹) ميره ښځي ته وويل که زه په پردي وطن کي ستا داجازي بغير تر دوو کلو زيات پاته سوم نو بيا تاته اختيار دی خپل ځان ته طلاق واچوه نو په دي صورت کي څه حکم دی؟

جواب: په دي صورت کي ښځي ته اختيار دی چي په کم مجلس کي شرط موجود سي چي دا خپل ځان ته طلاق واچوي. (۲)

<u>ښځه وايي طلاق يې راکی او ميره انکار کوي نو څه حکم دی</u>؟ سوال: (۳۹۰) هندي دزيد منکوحي دعوه کړيده چي ماته زيد طلاق راکړی دی او زيد انکار کوي اوقسم کوي او هنده شاهد راولي نو څه حکم دی؟

جواب: که شاهد عادل وي او دوه وي يعني دوه سړيان يا دوي ښځي او يو سړی ثقه عادلان شاهدي دطلاق ورکوي نو طلاق واقع سو اود ميره انکار اوقسم معتبرنه دی. (۳)

<u>ټولو کورنيانو ته مي طلاق دی دايي وويل چا ورته وويل ستا پرښځه هم طلاق واقع سو ده وويل واقع دی سی نوځه حکم دی</u>؟ سوال: (۳۹۱) يوه سړي وويل ما خپلو ټولو کورنيانو ته طلاق ورکی خو دطلاق نيت يې نه وو يوه ورځ خلکو ورته وويل چي ستا پرښځه هم طلاق واقع سو نو ده وويل واقع دي سي اوپه دي وخت کي يي هم نيت دطلاق نه وو نو څه حکم دی؟

جواب: په دي صورت کي دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه داښځه بالکل دنکاح څخه خارجه سوه: قال نساء الدنيا او نساء العالم طوالق لم تطلق امرأته بخلاف نسآء المحلة والدار (درمختار) او په شامي کي دي: ولوقال کل عبد فی هذه الدار او عبيدة فيها عتقوا فی قولهم شامي (۴) اوپه صريح طلاق کي دنيت ضرورت نسته او دا ويل دميره چي واقع دي سي هم سبب دوقوع دطلاق دی.

---

(۱) وګوری ردالمحتار کتاب الايمان مطلب حلفه دال ليعلمه ج۳ ص۱۳۲. ط. س. ج۳ ص۸۴۴ - ۸۴۵. ظفير

(۲) قال لها اختاري او امرك بيدك ينوي تفويض الطلاق لانهما كناية فلا يعملان بلانية او طلقي نفسك فلها ان تطلق في مجلس علمها به مشافهة او اخباراً (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب تفويض الطلاق ج۲ ص۷۵۳. ط. س. ج۳ ص۳۱۵). ظفير

(۳) ومنها الشهادة بغير الحدود والقصاص وما يطلق عليه الرجال وشرط فيها شهادة رجلين او رجل وامرأتين سواء كان الحق مالا اوغير مال كالنكاح والطلاق والعتاق والوكالة والوصاية ونحو ذلك مما ليس بمال (عالمگيري كتاب الشهادة ج۳ ص۳۱۵). ظفير

(۴) ردالمحتار باب طلاق غير المدخول بها ج۲ ص۷۳۳. ط. س. ج۳ ص۲۹۴. ظفير

په لاندي پوښتل سوي صورت کي يو رجعي طلاق دی: **سوال**: (۳۹۲) زيد خپلي ښځي ته وويل تاته طلاق دی او ترقيامته پوري به دي نه ساتم که مي بيا وساتلي نوخپله مور به مي ساتلي وي په دي صورت کي څه حکم دی؟

جواب: په پوښتل سوي صورت کي يو رجعي طلاق واقع سو اوپه عدت کي رجوع کولای سي او دعدت څخه وروسته نکاح کولای سي دلته ظهار نسته ځکه چي په ظهار کي تشبيه کيږي: کما حققة الشامي عن الصيرفية لو قال انت طالق ولا رجعة لي عليك فرجعية (۱).

دطلاق ورکولو شاهدان سته خو ښځه اوميړه انکار کوي نو څه حکم دی: **سوال**: (۳۹۳) يوه سړي خپلي ښځي ته طلاق ورکی او څلور شاهدان سته خو اوس ښځه او ميړه انکار کوي نو طلاق واقع سو او که نه؟

جواب: که دوه شاهدان دطلاق په شاهدانو کي عادل اوثقه وي نو دښځي او ميړه انکار معتبر نه دی طلاق به ثابت وي (۲) (خوکه داثابته سي چي ددوی سره دشاهدانو دنيوي دښمني ده نو بيا ددوی شاهدي نه معتبريږي. ظفير)

تاته طلاق طلاق طلاق يي وويل نو کم طلاق به واقع وي؟ **سوال**: (۳۹۴) يوه سړي دغصي په حالت کي خپلي ښځي ته طلاق په دي الفاظو ورکی چي: تاته طلاق طلاق طلاق نو په دي سره کم طلاق واقع سو؟

جواب: په دي صورت کي دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه (۳) اوبي له حلالي څخه داول ميړه لپاره دانه سي حلاليدای قال الله تعالى: فان طلقها (اى ثلاثا) فلا تحل له من بعد حتى تنكح زوجا غيره، الايه (۴) وهكذا فی كتب الفقه. فقط

ښځي وويل چي که ته زما سره ورغيدی نو تاته اوه طلاقه نو څه حکم دی؟ **سوال**: (۳۹۵) يوي ښځي په غصه کي خپل ميړه ته وويل چي که تا زما سره خبري وکړي نو تاته اووه (۷) طلاقه او ما خپل مهر تاته معاف کی نو آيا په دي صورت کي طلاق واقع سو او مهر معاف سو اوکه واجب پاته دی؟

---

(۱) وګوری: ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۲. ط. س. ج۳ ص۲۵۰. ظفير

(۲) وماسوى ذلك من الحقوق يقبل فيها شهادة رجلين او رجل وامرأتين سواء كان الحق مالا اوغير مال مثل النكاح والطلاق (هدايه كتاب الشهادة ج۳ ص۱۳۸). ظفير

(۳) رجل قال لامراته انت طالق انت طالق انت طالق فقال عنيت بالاولى الطلاق وبالثاني والثالث افهامها صدق ديانة وفى القضاء طلقت ثلاثا متى كرر لفظ الطلاق بحرف الواو او بغير حرف الواو بتعدد الطلاق وان عنى بالثاني الاول لم يصدق فى القضاء (عالمگيري مصري باب الصريح ج۱ ص۳۵۵). ظفير

(۴) سورة البقرة ركوع: ۲۹. ظفير

جواب: په دي صورت کي طلاق واقع نه سو ځکه چي طلاق دمیړه دلوري ورکول کیږي نه دښځي دلوري، نو دښځي دا ویل لغوه دي او دمهر دقرض معافول که یي ترخبرو کولو پوري معلق کړي وي نو باطل دي یعني مهر نه معافیږي په درمختار کي یي یو دهغو شیانو څخه چي په هغو کي تعلیق نسته ابراء من الدین هم شمارلي دی: والابراء عن الدین لانه تملیك من وجه الخ فلا یجوز تعلیقه بالشرط، شامي.

په لاندیني مضمون سره طلاق واقع نه سو: **سوال**: (۳۹٦) یوه سړي دا مضمون دخپلي ښځي په باره کي ولیکی نو طلاق واقع سو اوکه نه؟ (دمحمد عادل دلور شکایت مانور هم اوریدلی دی خبره داده چي زه اوس ددي راوستونکی نه یم او دمهر په باره کي چي څه وي نوهغه به گورو زما او ددي جوړښت نه کیږي که ددي مور او پلار ددي دنکاح کولو اراده لري نو اجازه ده) میړه اقرار وکی چي دامي په غصه کي لیکلی وو خو نیت مي دطلاق ورکولو نه وو نو څه حکم دی؟

جواب: ددي خط په مضمون سره طلاق نه واقع کیږي ځکه چي میړه دطلاق دنیت څخه انکار کوي اوپه دي الفاظو کي بي له نیت څخه طلاق نه واقع کیږي. (۱)

دمهر په عوض کی یی طلاق ورکی نو کم طلاق واقع سو: **سوال**: (۲۹۷) یوه میړه خپلي ښځي ته په خپله خوښه سره طلاق ورکی اوښځي مهر معاف کی نو کم طلاق واقع سو؟

جواب: طلاق واقع سو که یي دری طلاقه ورکړي وي نو په هرحال کي دا بائنه مغلظه ده اوکه یي دوه ورکړي وي نو بیا که په عوض دمهر کي وي یعني میړه دا ویلي وي چي زه طلاق درکوم اوته مهر معاف کړه او ښځی دا خبره قبوله کړي وي نو بائن طلاق واقع سو چي په هغه کي رجوع صحیح نه ده، اوپه مسئوله صورت کي ظاهره هم داده چي په وجه دطلاق ښځي مهر معاف کی نو په دي صورت کي طلاق بائن واقع سو. (۲)

دښځي په پوهولو یي وویل انت طالق نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۳۹۸) زید خپلي ښځي ته دکتاب الطلاق تعلیم ورکوی په وخت دمثال دحکایت عن الغیر یي انت طالق وویل وروسته ددواړو په زړه کي دوقوع دطلاق شبه پیدا سوه او حال دادی چي نیت دطلاق بالکل نه وو نوزید درجوع لپاره رجعت ووایه وروسته بیا معلومه سوه چي دتعلیم دمسئلي په صورت کي طلاق نه واقع کیږي آیا درجعت دلفظ په اقتضاء سره طلاق واقع

---

(۱) لا یقع بها ای بالکنایات الطلاق الا بالنیة او بدلالة الحال کذا فی الجوهرة النیرة (عالمگیري مصري باب الکنایات ج۱ ص۳۴۴). ظفیر

(۲) الصریح نوعان صریح رجعي وصریح بائن فالاول ان یکون بحروف الطلاق بعد الدخول حقیقة غیر مقرون بعوض واما الثاني فبخلافه الخ (ردالمحتار باب الصوم ج۲ ص۵۹۲. ط. س. ج۳ ص۲۵۰). ظفیر

سو؟

جواب: په دي صورت کي هيڅ قسم طلاق نه دی واقع سوی او رجوع کول په خپله لغوه دی دطلاق اقتضاء نه کوي.

دنکاح څخه وروسته يې وويل زما دکشر ورور سره ددې نکاح وکړئ نوڅه حکم دی؟ سوال:

(۳۹۹) دزيد نکاح دعائشي سره وسوه بيا ده دزينب سره نکاح وکړه او دعائشي قريبانو ته يي وويل چي عائشه زما کشر ورور ته ورکړئ نو دوی دهغي نکاح دعمر سره وکړه اوس عمر مړ سو نو پوښتنه دا ده چي دزيد نکاح دعائشي سره پاته ده او که نه؟ ځکه چي ده ويلي وه چي عمرته يي ورکړئ؟

جواب: صرف په دي اراده چي دخپلي ښځي په نکاح کولو دبل سړي سره راضي سي او ورځ اوتاريخ د نکاح مقرر سي دده ښځه نه طلاقيږي ځکه چي دطلاق لپاره په يوه داسي لفظ تکلم کول ضروري دی چي دلالت پرطلاق کوي صرف نيت اراده او رضاء سبب دطلاق نه ده. قال في ردالمحتار واراد بما اللفظ او ما يقوم مقامه من الكتابة المستبينة او الاشارة المفهومة فلا يقع بالقاء ثلثة احجار اليها اوامرها بحلق شعرها وان اعتقد الالقاء والحلق طلاقا كما قدمناه الخ وفي القنية زوج إمرأته من غيره لم يكن طلاقا ثم رقم ان نوى طلقت الخ درمختار قوله ان نوى طلقت لعل وجهه ان قوله زوجتك امرأتي فلانة يحتمل ان يكون على تقدير ان صح تزويجها منك او تقدير لانها طالق مني فاذا نوى الطلاق تعين الثاني فتطلق (۱)، شامي.

اوظاهره ده چي درواياتو دا اختلاف وروسته دتزويج څخه دی اوپه پوښتل سوي صورت کي تزوج واقع نه سو بلکه صرف اراده يا رضاء يي ده او په دي سره طلاق نه واقع کيږي او دشامي دعبارت څخه داهم واضحه سوه چي په صورت دتزوج کي په نيت دطلاق سره هغه وخت طلاق واقع کيږي چي زوج دا ووايي: زوجتك امرأتي فلانه، يعني ميړه په خپله دخپلي ښځي نکاح دبل سړي سره وکړي او دښځي وکيل سي او ددي له لوري تزويج وکړي نو په دي صورت کي چي دميړه دطرف څخه سويده نو ددي وجهي دا لفظ په کناياتو کي داخل سو او تر نيت پوري موقوف سو او چي کله هيڅ يو داسي لفظ دميړه له لوري نه وي نو بيا هيڅ ډول طلاق نه واقع کيږي نو زيد دا ويل چي زما کشر ورور ته يي ورکړئ دا لفظ موجب دطلاق نه دی ځکه چي ددي مطلب داهم کيدای سي چي کله دا امر پوخ سي زه به دي ته طلاق ورکوم نو په هغه وخت کي به وروسته دعدت څخه نکاح

(۱) ردالمحتار قبيل باب تفويض الطلاق ج۲ ص۲۵۲. ط. س. ج۱ ص۳۱۴. ظفير

وسي په هرحال په دي صورت کي دطلاق دوقوع حکم نه سي کیدای.

په غصه کی طلاق: **سوال**: (۴۰۰) زید په حالت د غصي کي خپلي ښځي هندي ته دری طلاقه ورکړل نو دا طلاق داحنافو په مذهب کي واقع سو اوکه نه؟

جواب: پرهنده دری طلاقه عند الحنفیة واقع سوه لکه څنګه چي فقهاوو حالت دغصي په ځینو الفاظو کي دطلاق دوقوع قرینه ګڼلی دی: فی الدرالمختار والکنایات لاتطلق بها الا بالنیة او دلالة الحال وهی حالة مذاکرة الطلاق او الغضب الخ [1] مصنف حالت دغضب دلالة الحال دطلاق په اراده وګڼی نو ددي تصریح څخه ښکاره سوه چي طلاق دغضب واقع دی او همدارنګه اکثرا دوقوع دطلاق سبب غصه وي نوحالت دغضب دوقوع دطلاق سره منافي نه دی.

دطلاق دپاره دوه شاهدان: **سوال**: (۴۰۱) یوه سړي خپلي ښځي ته ولیکل چي که مهر معاف کړي موږ به طلاق درکړو او دمیړه دطلاق لیکلو یو شاهد دی او یو حافظ بیان کوي چي په خط کي طلاق لیکل سوی دي او خط بالکل خراب سوی اومشتبه دی نو په دي صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟ او دوهمه نکاح ددي ښځي صحیح ده اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي شاهدي دطلاق پوره نه ده څکه چي دمیړه دطلاق لیکلو یو شاهد دی حافظ صاحب خو صرف په خط کي دطلاق دلیکني بیان کوي اول خوخط یوداسي شرعي حجت هم نه دی اوبیا داسي خط چي خراب سوی اومشتبه وي بیا په دي خط کي چي څه ولوستل سوه نو دهغو څخه هم دمهر تر معافی طلاق معلق کیدل معلوم سوه په هرحال ثبوت دطلاق په دي صورت کي بالکل نسته په شرعي قاعده طلاق واقع نه دی او دوهمه نکاح ددي ښځي صحیح نه ده. [2]

دا ویل چي ما دخلعي دری طلاقه ورکړل: **سوال**: (۴۰۲) زید خپلي نابالغي مراهقي ښځي ته په طلاق نامه کي دا ولیکل چي ما ستاسره نکاح کړي وه خو ستا سره زما دکور څخه بهر کار نه چلیږي اوته زما په خدمت کي نه حاضریږي نو ددي وجهي چي ستا پلار مهر معاف کی نو ددي مهر په بدله کي زه تاته خلع دری طلاقه درکوم وروسته ددي څخه یي ددي ښځي دپلار څخه دمهر دمعافی رسید ولیکی او لاسلیك یي کی نوپه دي صورت کي دزید پرښځه طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي دزید پرښځه طلاق واقع سو: خلع الاب صغیرته بمالها او مهرها طلقت فی الاصح کما لو قبلت هی وهی ممیزة ولم یلزم المال لانه تبرع وکذا

[1] ردالمحتار ط. س. ج ۳ ص ۲۹۷. ظفیر

[2] ردالمحتار ج۲ ص ۷۸۷. ط. س ج۳ ص۴۵۷. ظفیر

الكبيرة الا اذا قبلت فيلزمها المال قوله في الاصح الخ وقيل لا تطلق لانه معلق بلزوم المال وقد عدم ووجه الاصح انه معلق بقبول الاب وقد وجد بزازيه شامي، قوله ولم يلزم المال اى لا عليها ولا على الاب على قول ابن سلمة وعنه يلزمه وان لم يضمن جامع الفصولين اما اذا ضمنه فلا كلام في لزومه، شامي. (۱)

دا ويل چي بي له فلاني ځخه به دوهمه نكاح نه كوم كه مي وكړه نو هغې ته دطلاق اختيار دی؟

سوال: (۴۰۳) زيد هندي ته د نكاح كولو په وخت كي په اقرار نامه كي وليكل چي بي له اجازي دموصوفي بانو به دوهمه نكاح نه كوم كه مي وكړه نو موصوفي بانو ته اختيار دی چي زما دطرفه دي دوهمي ښځي ته دری طلاقه ورکړي اوس زيد هندي ته بائن طلاق وركړی دی نو په دي وخت كي كه زيد ديوي بلي ښځي سره نكاح وكړي نو هنده هغي ته طلاق وركولای سي او كه نه؟

جواب: هندي ته به اختيار وي چي دزيد دوهمي ښځي ته طلاق وركړي په شامي كتاب الأيمان كي دي: وعلى هذا لو قال لامرأته كل امرأة اتزوجها بغير اذنك فطالق فطلق امرأته طلاقا بائنًا او ثلاثا ثم تزوج بغير اذنها طلقت لانه لم تتقيد يمينه ببقاء النكاح لانها ان تتقيد به لو كانت المرأة تستفيد ولاية الاذن والمنع بعقد النكاح اى بخلاف الزوج فانه يستفيد ولاية الاذن بالعقد الخ. (۲)

دشرائطو په خلاف باندي طلاق؟

سوال: (۴۰۴) زيد په اقرارنامه كي يوځو شرطونه وليكل او دهغو ځخه وروسته يي وليكل چي كه مي په دي شرطونو كي ديوه ځخه هم خلاف كار وكی نو پرښځه به دريم طلاق واقع وي نو په دي صورت كي ځه حكم دی؟ په دی وطن كي ډير خلګ دنكاح ځخه مخكي اقرار ليك رجستړ كوي او ددي ځخه وروسته نكاح كوي نو دا شرطونه معتبر دي اوكه نه؟

جواب: په دي صورت كي به دری طلاقه واقع وي ځكه چي دريم طلاق دوه ماقبله غواړي: كما في الدرالمختار وفي القنيه طلقتك اخر الثلث تطليقات فثلاث وطالق اخر تطليقات فواحدة والفرق دقيق حسن (۳) دافرق علامه شامي بيان كړيدی فراجعه (۴) او په جزاء كي به داستقبال لفظ پر وعده محمول نه وي دواده ځخه مخكي اقرار او تحرير

---

(۱) ردالمحتار ج۲ ص۷۸۲. ط. س. ج۳ ص۴۵۷. ظفير

(۲) ايضا. ظفير

(۳) الدرالمختار على هامش ردالمحتار ج۲ ص۲۲۱. ط. س. ج۳ ص۲۸۱. ظفير

(۴) قوله والفرق دقيق حسن وجه الفرق انه اضاف الآخر الى ثلاث معهودة ومعهوديته موقوفها بخلاف المنكر (ردالمحتار ج۲ ص۲۲۲). ظفير

معتبر نه دی ترڅو چي دنکاح څخه وروسته بيا ددي تحرير اقرار ونه کړي.

طلاق يي ورکی مګر په شمېر کی شک دی نوڅه وکړي؟ سوال: (۴۰۵) زيد خپلي ښځي ته دوه دری ځله دطلاق لفظ په غصه کي ووايه خو ياد يي نه دي چي دوه ځله يي ووايه اوکه دری ځله نو په دي باره کي څه حکم دی آيا هغه نکاح صحيح ده اوکه نوي وکړل سي؟

جواب: که غالب ګمان ددريو طلاقو وي نو دری طلاقه به واقع وي اوبي له حلالي زيد ددي سره نکاح نه سي کولاي اوکه غالب ګمان ددوو طلاقو وي اويا يي دواړه احتماله برابر وي نو بيا به دوه طلاقه وي چي په هغو کي په عدت کي دننه رجوع صحيح ده او دعدت څخه وروسته بي له حلالي نکاح نوي کولای سي (۱).

داسي وايي چي: طلاق مي ورکړی دی نو څه حکم دی؟ سوال: (۴۰۶) يوه سړي خپله ښځه پرېښبي ده اوچي څوك ورته ووايي چي ته خپله ښځه ولي نه راولي؟ نو دی په جواب کي وايي چي ماطلاق ورکړی دی اوڅو ځله يي دا جواب ورکی نوپر دي ښځه دری طلاقه واقع سوه او که نه؟

جواب: پردي ښځه طلاق واقع سو که ميړه دری ځله يا تر دری ځلو زيات دا کلمه ويلي وي نو دری طلاقه دده پر ښځه واقع سوه اوکه دا ښځه مدخوله وي اويا خلوتِ صحيحة ورسره سوی وي نو عدت په دريو حيضونو سره واجب دی.

چي ميړه ليونی سي نوښځه څه وکړي؟ سوال: (۴۰۷) دزيد نکاح دهندي سره سوي وه پنځه ويشت کاله وسوه اوس ددولسو کلو راهيسي زيد ليونی دی نو په دي صورت کي هنده دزيد څخه څنګه جلا کيدی سي زيد طلاق نه ورکوي؟

جواب: په درمختار کي دي: ولا يتخير احد الزوجين بعيب الآخر ولو فاحشًا کمجنون وجذام الخ (۲) نو په دي صورت کي عند الحنفية تفريق نه سي کيدای او دليوني طلاق هم نه واقع کيږي.

دري طلاقونه او ددې اړوند احکام او مسائل

دحلالي شرطونه: سوال: (۴۰۸) په حلاله کي څه شرطونه دي؟

جواب: حلاله داده چي داول ميړه دطلاق څخه وروسته عدت (دری حيضه) تيرسي بيا دبل سړي سره نکاح وکړی اودويم ميړه ددخول څخه وروسته طلاق ورکړي بيادعدت دتيريدو

(۱) واذا کان الطلاق بائنا دون الثلاث فله ان يتزوجها فی العدة وبعد انقضائها (عالمگيري باب الرجعة ج۱ ص۴۷۲). ظفير

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العنين ج۲ ص۸۲۲. ط. س. ج۳ ص۵۰۱. ظفير

څخه وروسته داول میړه لپاره حلاله سوه. (۱)

په حلاله کي جماع شرط ده: سوال: (۴۰۹) صالحه مطلقه ثلاثه ده زید ددي لومړني میړه داسي ډول نکاح غواړي چي ددي نکاح دبکر سره وسي او هغه بي له جماع لږ ساعت وروسته طلاق ورکړي او هغه یي وهم نه ګوري نو په دي صورت کي جواز لري چي ددي څخه وروسته زید بیرته نکاح ورسره وکړي؟

جواب: صالحي ته که زید دری طلاقه ورکړي وي نو ددویم میړه دوطی پرته یي دزید سره نکاح دوهم ځل جواز نه لري په حلاله کي ددوهم میړه دخول او جماع شرط ده. (۲)

په لاندي پوښتل صورت کي څه حکم دي؟ سوال: (۴۱۰) داچي ذکر سوي دي چي که یي دری طلاقه ورکړل نو دري واړه واقع کیږي خوکه یي نیت دتاکید وو نو بیا دیانةً صحیح دي خو قاضي به ددریو حکم کوي دا خبره صحیح ده اوکه نه؟ او "المرأة کالقاضي" صحیح دی اوکه نه؟

جواب: دا مسئله صحیح ده. (۳)

خپلي ښځي ته یی وویل یو طلاق، دوه طلاقه، دری طلاقه او لفظ د (تاته) یې ونه ویلی نو څه حکم دي؟ سوال: (۴۱۱) یوه سړي دغصي په حالت کي خپلي ښځي ته صرف دا لفظ (یو طلاق، دوه طلاقه، دری طلاقه) وویلی او دایي ونه ویل چي تاته یو طلاق دوه طلاق دری طلاق درکوم نو په دي صورت کي دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه اوکه نه؟ او دحلالي ضرورت به وي اوکه نه؟

جواب: دده پرښځه په دي صورت کي دری طلاقه واقع سوه اوبي له حلالي ددي سره نکاح حرامه ده ځکه چي دقریني څخه دا ظاهره ده چي مراد طلاق ورکول دي هغي ښځي

---

(۱) وان کان الطلاق ثلثا فی الحرة لم تحل له حتی تنکح زوجا غیره نکاحا صحیحا ویدخل بها ثم یطلقها او فوت عنها الخ والشرط الایلاج دون الانزال لانه کمال ومبالغة فیه (هدایه باب الرجعة فصل فیما تحل به المطلقة ج۲ ص۳۷۹) واذا طلق الرجل امراته طلاقا بائنا الخ وهي حرة ممن تحیض فعدتها ثلثة اقراء لقوله تعالی: والمطلقات یتربصن بانفسهن ثلثة قروء، (هدایه باب العدة ج۲ ص۴۰۲). ظفیر

(۲) وان کان الطلاق ثلثا الخ لم تحل له حتی تنکح زوجا غیره نکاحا صحیحا ویدخل به ثم یطلقها او یموت عنها ولا فرق ذلك بین کون المطلقة مدخولا بها اوغیر مدخول بها ویشترط ان یکون الایلاج موجبا للغسل وهو التقاء الختانین اما الانزال فلیس بشرط للاحلال (عالمگیري مصري باب الرجعة ج۱ ص۴۷۳. ط ماجدیه ج۱ ص۴۷۳). ظفیر

(۳) کرر لفظ الطلاق وقع الکل وان نوی التاکید دین (درمختار) بان قال للمدخولة انت طالق انت طالق او قد طلقتك قد طلقتك او انت طالق قد طلقتك او انت طالق وانت طالق قوله وان نوی التاکید دین الخ ای وقع الکل قضاءً واذا قال انت طالق ثم قیل له ما قلت فقال قد طلقتها اوقلت هی طالق فهی طالق واحدة لانه جواب (ردالمحتار للشامي باب طلاق غیر المدخول بها ج۲ ص۷۳۲. ط. س. ج۳ ص۲۹۳). ظفیر

ته چي دکمي سره يي جنګ وو او داظاهره ده چي دچا ښځه وي هغه چي طلاق ورکوي نو دده مراد په ظاهره خپله ښځه وي اوپه شامي کي يي تحقيق کړی دی چي په طلاق کي دصريح اضافت ضرورت نسته. (۱)

ښځي ته يي وويل دری طلاقه دي نوڅه حکم دی؟ سوال: (۴۱۲) يوه سړي خپلي ښځي ته وويل: تاته دری طلاقه دي، يوه ډله وايي چي دری طلاقه واقع سوه او دويمه ډله وايي چي دا طلاق معلق دی نو په دي صورت کي څه حکم دی؟

جواب: په دي صورت کي دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه (۲) او بي له حلالي ددي سره دوباره نکاح دميړه صحيح نه ده کما قال الله تعالی: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجا غيره، (۳) او دادي واضحه وي چي دا صورت دتعليق نه دی بلکه دا تنجيز دی يعني دده پرښځه فی الحال دری طلاقه واقع سوه ځکه چي بالکل په دي کي تعليق نسته او نه په دي کي دتعليق کمه قرينه سته.

په يوه مجلس کي يي دری طلاق ورکړل او نيت يي ديوه وو نوڅه حکم دی؟ سوال: (۴۱۳) په يوه مجلس کي يې دری طلاقه ورکړل او نيت يې ديوه کوی او دوه دتاکيد په غرض سره ويل څنګه دي په دي سره به يو واقع وي او که دری؟

جواب: په يوه مجلس کي په دری طلاقه ورکولو سره دری طلاقه واقع کيږي، او دتاکيد نيت ته به قاضي اعتبار نه ورکوي (۴) او ښځه به يي هم نه مني دری طلاقه به يې ګڼي: والمرأة کالقاضي (۵) دا دفقهي په کتابونو کي مصرح دي.

نالوستي وويل تاته ثلاثا يو طلاق مي درکی، او نيت يي ديوه وو نوڅه حکم دی؟ سوال: (۴۱۴) يوه سړی چي امي محض دی دغضب او دطلاق دمذاکري په حالت کي يي خپلي ښځي ته وويل چي تاته مي ثلاثاً يو طلاق درکی اوس دا سړی ددريو طلاقو څخه منکر

---

(۱) ولا يلزم کون الاضافة صريحة فی کلامه لما فی الجر لو قال طلاق فقيل له من عنيت فقال امراتي طلقت امراته الخ ويؤيده ما فی البحر لوقال امرأة طالق او قال طلقت امرأة ثلاثا او قال لم اعن امرأتي يصدق اهـ يفهم منه انه لو لم يقل ذلك تطلق امراته لان العادة ان من له امرأة انما يحلف بطلاقها لا بطلاق غيرها (ردالمحتار کتاب الطلاق باب الصريح ج۲ ص۵۹۰ – ۵۹۱. ط. س. ج۳ ص۲۴۱). ظفير

(۲) وطلاق البدعة ان يطلقها بکلمة واحدة اوثلثا فی طهر واحدة فاذا فعل ذلك وقع الطلاق وکان عاصيا (هدايه کتاب الطلاق ج۲ ص۳۳۴). ظفير

(۳) سورة البقره رکوع : ۲۹. ظفير

(۴) کرر لفظ الطلاق وقع الکل وان نوی التاکيد دين (درمختار) ای وقع الکل قضاءاً (ردالمحتار باب طلاق غير المدخول بها ج۲ ص۷۳۲. ط. س. ج۳ ص۲۳۹). ظفير

(۵) ايضا باب الصريح ج۲ ص۵۹۳. ط. س. ج۳ ص۲۴۸. ظفير

اوپه یوه طلاق مقر دی اووایي چي زه په معنی دثلاثه نه پوهیدم او زما نیت دیوه طلاق وو نو په دي صورت کي به دده پرښځه یوطلاق وي اوکه دری؟

جواب: په دي صورت کي دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه اوپه صریح طلاق کي دنیت او دمعنی دفهم ضرورت نسته: فیه ان الصریح لفظ الطلاق لا لفظ الثلاثة لمن لا یعرف العربیة (۱). محمّد شفیع عفی عنه.

په لاندي پوښتل سوي صورت کي کم طلاق واقع سو: **سوال**: (۴۱۵) زید خپلي مدخولي ښځي ته وویل تاته مي طلاق درکی طلاق مي درکی لس روپی دمهر به سبا تاته درکړم او ته مي پرخپل ځان حرامه کړي نو په دي صورت کي کم طلاق واقع کیږي، یو رجعي او که دری؟

جواب: قال في الدرالمختار والبائن یلحق الصریح الصریح الخ (۲) نو په ذکر سوي صورت کي قضاءًا دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه.

اول یې بائن طلاق ورکی بیایی په عدت کي دری ورکړل، نو کم طلاق واقع سو: **سوال**: (۴۱۶) زید خپله ښځه په بائن طلاق حرامه کړه څو ورځي وروسته یي په دویم ځل په دریو طلاقو پرخپل ځان حرامه وګرځوله شرعًا دزید پرښځه دری طلاقه بیل واقع سوه؟ اوکه دبائن طلاق سره؟

جواب: په دي صورت کي ښځه مطلقه ثلثه سوه اوپه دری طلاقو بیله وګرځیده: قال في الدرالمختار الصریح یلحق الصریح ویلحق البائن بشرط العدة الخ (۳) وفی ردالمحتار فاذا ابان امرأته ثم طلقها ثلاثا فی العدة وقع الخ (۴).

ددریو طلاقو دورکولو څخه وروسته میړه انکار کوي حال دادي چي دری شاهدان سته نو څه حکم دی؟ **سوال**: (۴۱۷) زید خپله ښځه پرخپل کور باندي خوشحاله نه ساتله نو ددي وجه څخه ښځه خفه سوه او دخپل ماما کور ته ولاړه زید هلته ورغی اوخپلي ښځي ته یي دری طلاقه ورکړه او بیا خپل کورته راغی اوس وایي چي ما طلاق نه دی ورکړی اوهلته دری سړي برابر شاهدي ورکوي چي دری طلاقه یي ورکړه نو دده پرښځه طلاق واقع سو او که نه؟ شرعًا په دي کي څه حکم دی؟

---

(۱) دمفتی شفیع صاحب دتتمه لګولو مقصد دا دي چي کله دي په معنی دلفظ دثلاثه نه پوهیدی نو یو طلاق واقع سو دصراحت بحث دلفظ دطلاق سره مناسب دی دلفظ دثلاثه سره نه دي مناسب بیا داهم حقیقت دی چي دثلاثه دلفظ سره دیوه طلاق لفظ هم دی نو یو طلاق واقع کیدل په کار دي. والله اعلم. ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص ۲۴۵. ط. س. ج ۳ ص۳۵۲. ظفیر

(۳) ایضا ط. س. ج۳ ص۳۰۷. ظفیر

(۴) ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص۲۴۲. ط. س. ج۳ ص۳۰۷. ظفیر

جواب: دده پرښځه دپوښتونکي دبيان موافق دری طلاقه واقع سوه (۱) په دي صورت کي دا ښځه بي له حلالي داول ميړه دپاره نه سي حلاليدای.

په لاندينی صورت کی څو طلاقه واقع سوه؟ سوال: (۴۱۸) يوه سړي خپلي منکوحي ته دا وويل تاته يو بائن طلاق دی ددي څخه وروسته يي ديته وويل تاته دری بائن طلاقونه دي اويا يي دا وويل چي تاته دوه بائن طلاقونه دي او ددي څخه وروسته يي وويل تاته دری طلاقه دي نو په دي صورت کي به دری طلاق واقع وی او که نه؟ که څوك داسي ووايي تاته دوه بائن طلاقه دي اويا وروسته دنکاح څخه يو طلاق رجعي ورکړي نو په دي صورت کي به دری طلاقه واقع وي اوکه څه بل صورت به وي؟ بائن او رجعي طلاقونه چي سره يوځای سي دری ورڅخه جوړيږي اوکه به يو بائن طلاق وي يا به دوه بائن طلاقونه وي دنکاح څخه وروسته ددريو طلاقونو خاوند کيدی سي اوکه نه؟

جواب: په درمختار کي ويلي دي: وكل فرقة هي طالق يقع الطلاق في عدتها الخ (۲) فروع انما يلحق الطلاق لمعتدة الطلاق الخ وفيه ايضا (۳) وفي الكنايات الصريح يلحق الصريح ويلحق البائن بشرط العدة الخ (۴)، ددي عبارتونو څخه واضحه سوه چي دمطلقي په عدت کي که دويم يا دريم طلاق ورکړل سي نو هغه واقع کيږي او همدارنګه په درمختار کي دي: والزوج الثاني يهدم بالدخول فلو لم يدخل لم يهدم اتفاقا، قنيه ما دون الثلاث ايضا اي كما يهدم الثلاث (۵) ددي څخه څرګنده سوه چي که دمطلقي سره بي ددويم ميړه څخه اول ميړه دوباره نکاح وکړه نو مخکني طلاقونه به منهدم نه وي دواړه به يوځای سي او دری طلاقه به واقع سي اودا ښځه به مطلقه ثلاثه سي.

په حلاله کی يې دوطی څخه وروسته فورا طلاق ورکی، نو دعدت په تيريدو سره دمخکی ميړه سره نکاح کولای سی اوکه نه؟ سوال: (۴۱۹) مطلقه ثلاثه چي دعدت دتيريدو څخه وروسته ديو بل سړي سره نکاح وکړي او دنکاح وروسته هغه دويم ميړه ورسره وطی وکړي ددي څخه وروسته دهغه څخه طلاق واخلي نو دعدت څخه وروسته داول ميړه سره نکاح کولای سي او که په هغه څه چي په فتاوی رشيديه کي ليکلي دی عمل ضروري دی هغه دادی چي بيا دوهم ميړه ددي سره وطی وکړي او دوطی څخه وروسته يي په

---

(۱) ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۷۵۱. ط. س. ج۳ ص۳۱۳. ظفير

(۲) ايضا ج۲ ص۷۵۲. ط. س. ج۳ ص۳۱۳. ظفير

(۳) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۷۴۵. ط. س. ج۳ ص۳۰۷. ظفير

(۴) ايضا. ظفير

(۵) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۴۲. ط. س. ج۳ ص۴۱۸. ظفير

خپله نکاح کي وساتي چي کله ديته دری حيضه راسي نو په دغه وخت کي ديته طلاق ورکړي او وروسته دطلاق څخه ددي عدت پوره سي اوکه په دي موده کي حامله سوه نو وضع دحمل به وي کنې چي دری حيضه تيرسي نو په دغه وخت کي داول ميړه سره نکاح کولای سي اوکه په دي کي يوه خبره هم کمه وي نو هيڅ کله به نکاح نه وي موجوده؟

جواب: ددويم ميړه وطی دحلالي لپاره ضروري دي خو چي په کم طهر کي وطی سوي وي په هغه کي طلاق ورکول بدعت او مکروه دي نو ددي وجهي څخه دويم ميړه لره فورا يا په دوو دريو ورځو کي طلاق ورکول نه ښايي که نه نو ارتکاب دبدعت او دکراهت به لازم سي او که دويم ميړه دوطي څخه وروسته سمدستي يا دوه دری ورځي وروسته طلاق ورکړي نو طلاق واقع کيږي اګر که بد عت به وي او وروسته دعدت څخه به داښځه داول ميړه لپاره حلاله سي په در مختار کي دي: والبدعي ثلاث متفرقة او ثنتان بمرة اومرتين فی طهر واحد لا رجعة فيه او واحدة فی طهر وطئت فيه الخ (١) خو لفظ دفی طهر وطئت فيه، صرف ددي مقتضي دی چي په کم طهر کي وطي سوي وي په هغه کي طلاق ورنه کړل سي نو که ددي طهر څخه وروسته ديوه حيض دراتلو شاته بيا په دويم طهر کي چي په هغه کي وطی نه وي سوي طلاق ورکړي نو ظاهرا دا طلاق به بدعت نه وي ددي وجهي په فتاوی رشيديه کي چي يې ددريو حيضونو دپوره کيدو څخه وروسته طلاق ليکلی دی هغه داحتياط او اولويت لپاره دی.

خپلي ښځي ته يې وويل دا ښځه پرما دری شرطه طلاق يو ځل دی نوځه حکم دی؟ سوال: (۴۲۰) يوه سړي دغصي په حالت کي خپلي ښځي ته داسي وويل چي داښځه پرما دری شرطه طلاق يوځل دی داسي يي وويل او په عدت کي يي زباني رجوع هم وکړه ايا بي له نکاح او حلالي دا ښځه ده لره جائز کيدای سي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي دده پرښځه دری طلاقه واقع او داښځه مطلقه ثلاثه مغلظه بائنه سوه بي له حلالي ددي سره اول ميړه دوباره نکاح نه سي کولای او رجوع نه صحيح کيږي ځکه چي په يوځل دری طلاقه اچولو سره هم دری طلاق واقع کيږي: قال في الدرالمختار والبدعی ثلث متفرقة قال فی الشامي وكذا بكلمة واحدة بالاولی الخ وذهب جمهور الصحابة والتابعين ومن بعدهم من ائمة المسلمين الی انه يقع ثلث الخ (٢).

په لاندي پوښتل سوي صورت کي حکم دی؟ سوال: (۴۲۱) دموسی ميا دوې ښځي دي او دواړي په خپل مينځ کي جګړي کوي محلي والا موسی ميا ته وويل ته دواړو ښځو ته

(١) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الطلاق ج۲ ص۵۷۲. ط. س. ج۳ ص۲۳۲. ظفير

(٢) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۲. ط. س. ج۳ ص۲۳۲ . ظفير

طلاق ورکړه په دغه وخت کي موسى ميا خاموشي اختيار کړه نو چي کله دي خلګو ډير زور وکی نو بيا موسى ميا وويل يو طلاق دوه طلاقه دری طلاقه نسبت دطلاق يي يوي ښځي ته هم ونکی دذکر سويو الفاظو داوريدو اته ۸ شاهدان موجود دي دوه شاهدان وايي يو طلاق دوه طلاقه دری طلاقه مي ورکړل يي ويلي دي او په پاتي نورو شپږو شاهدانو کي يوه دموسى ميا ځخه پوښتنه وکړه چي تا يوي ته ورکی اوکه دواړو ته موسى ميا ورته وويل دواړو ته په دغه وخت کي يي هم بي له نسبت ځخه ذکر سوي الفاظ وويل نو په دي صورت کي دموسى ميا پردواړو ښځو طلاق واقع سو اوکه نه ځه حکم دی؟

جواب: په دي صورت کي که ده دا الفاظ چي دواړو ته مي طلاق ورکی ديوه شاهد په پوښتنه کولو باندي چي تا يوي ته ورکی او که دواړو ته، لږ تر لږه ددوو عادلو شاهدانو په مخ کي ويلي وي نو دده دواړي ښځي مطلقه ثلثه سوي ځکه چي اول يي يو طلاق دوه طلاقه دری طلاقه بي له اضافته صريح ويلي وو بيايي په شاهدانو کي دځينو دپوښتني په جواب کي وويل: دواړته مي ورکی نوکه په دغه وخت کي هم همدغه شپږ شاهدان يا لږ تر لږه دوه شاهدان په دوي کي موجود وه نو دواړي ښځي دموسى ميا طلاقي سوي ځکه چي اول خو دخلګو دا ويل چي دواړو ښځو ته طلاق ورکړه په مقابل کي د ميړه دا ويل چي يو طلاق الخ دا صفا قرينه ده چي ده خپلو دواړو ښځو ته طلاق ورکی او دويم داچي کله يي دشاهدانو په مخ کي تصريح وکړه چي زما دواړه مراد دي نو اوس خو دطلاقو په وقوع کي هيڅ تردد هم نسته په شامي کي دي: ولا يلزم كون الاضافة صريحة كلامه كما في البحر لو قال طالق فقيل له من عنيت فقال امرأتي طلقت امرأته الى آخر ما حقق وفصل. (۱)

په کوچنيوالي کي يی نکاح سويده دبالغيدو ځخه وروسته يی بيا نکاح وکړه دښځي په دوکه ورکولو سره که ميړه دمخکی نکاح طلاق ورکړي نو ځه حکم به وي؟ **سوال**: (۴۲۱) ديوي ښځي نکاح ددي پلار په کوچنيوالي کي کړي وه دبلوغ ځخه وروسته يي بيا تجديد دنکاح وکی اوس دخپل مينځي اختلاف په سبب ښځي ميړه ته وويل چي زما ستا سره دوه ځله نکاح سويده ديوي نکاح ماته دري طلاقه راکړه او يوه نکاح پريږده ميړه چي بي علمه وو په دي خبره دوکه سو او طلاق يي ورکی اوس دا ښځه بل ځای نکاح کولای سي او که نه؟

(۱) ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۰، ط. س. ج۳ ص۲۴۸. ظفير

جواب: په دي صورت کي دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه لکه څنګه چي په ټولونصونو کي ثابته ده قال الله تعالی: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجا غیره، (۱) نو چي مخکي نکاح سویده نو تجدید دنکاح لغوه دی او ددي سره دوهم عقد سوی نه دی اوکه سوی هم وي نومنکوحه یوه ده پردي دری طلاقه واقع سوه وهو ظاهر.

طلاق درکوم یې دری واره ولیکل نو څه حکم دی؟ سوال: (۴۲۲) زید خپلي ښځي ته خط ولیکی او دا الفاظ یي هم ولیکل چي اوس زه په ربنتیا دزړه څخه طلاق درکوم طلاق درکوم طلاق درکوم نو په دي صورت کي دده ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه بي له حلالي دا مطلقه میړه لپاره نه حلالیږي، هکذا في کتب الفقه (۲).

ددوو طلاقو څخه وروسته یی رجوع کړي وه ددریم طلاق په مطالبه کی یی وویل: څه دامي هم درکی، نو څه حکم دی؟ سوال: (۳۲۳) زید پرزینب دپاك لمني او دښه طبیعت لرونکي ښځي خیال وکی او ددي سره یي نکاح وکړه څه موده وروسته یي دزینب پریوه نامناسب حرکت باندي داصلاح په نیت یوطلاق ورکی وروسته بیا زینب ددوو طلاقو طالبه سوه او ډیر اصرار یي وکی زید مجبور سو او دویم طلاق یي هم ورکی بیا زینب په ډیر اصرار سره ددریو طلاقو مطالبه وکړه زید دڅو دوستانو سره دمشوري کولو څخه وروسته زینب ته رجوع وکړه او دشریعت دتعلیم موافق یي هڅه کوله چي طبعیت یي صحیح سي خو ناکام سو او زینب همیشه طالبه د طلاقو وه زید خیال وکی چي اوس په دریم ځل خو به زینب دهمیشه لپاره بیله سي او بي له ارادي دطلاق څخه داسي یو لفظ باید وویل سي چي په هغه سره تعلق قطع سي اوطلاق واقع نه سي او دزینب ګمان سي چي تعلق ختم سو، په دي نیت یي د زینب مشر زوی ته وویل ته دي خپله مور بل کورته بوزه کني زه به تا پولیسو ته حوا له کړم زینب وویل چي تر څو تاماته طلاق نه وي راکړی زه به نه ځم زید وویل څه هغه مي هم درکی نه یي دزینب نوم واخیستی اونه یي لفظ دطلاق وویلی او نه یي نیت دطلاق وو، نوڅه حکم دی؟

جواب: دصریح لفظ لپاره دنیت ضرورت نسته او ظاهره ده چي زینب ددریم طلاق هم طلب کړی دی په جواب کي دزید دا ویل چي څه هغه مي هم درکی پرزینب باندي موجب

---

(۱) سورة البقرة: ۲۹۰. ظفیر

(۲) وان کان الطلاق ثلثا الخ لم تحل له حتی تنکح زوجا غیره نکاحا صحیحا ویدخل بها ثم یطلقها او یموت عنها الخ والشرط الایلاج دون الانزال لانه کمال ومبالغة فیه (هدایه باب الرجعة فصل فیما تحل به المطلقة ج۲ ص۳۷۹). ظفیر

دثالث طلاق دی اوپه داسي مواقعو کي قرينه شاهده ده چي مراد زينب ته طلاق ورکول دي: وفي الشامي ولايلزم كون الاضافة صريحة في كلامه (۱) البته که زيد داسي ووايي چي په لفظ د: څه هغه مي هم درکی، کي يې اشاره طلاق ته نه وه کړي او مشار اليه زماپه ذهن کي يوبل شی وو نو داويل دده ديانتا کيدای سي او قضاءً به نه منل کيږي اوښځه هم په شان دقاضي ده كما صرح في الدرالمختار ان المرأة كالقاضي (۲) نو ښځه به يي هم نه مني او خپل ځان به مطلقه ثلثه ګڼي.

مور او پلار غصه سوه له همدي امله دښځي خاوند هلک وويل طلاق طلاق طلاق نوځه حکم دي؟ سوال: (۴۲۴) زيد دخپل مور اوپلار سره دغصي په حالت کي چي دده مور اوپلار ده ته او دده ښځي ته غصه وه دا الفاظ وويل طلاق طلاق طلاق درې ځله يعني دا لفظ يي چاته منسوب نه کی او دايي وويل زه به چيري ولاړ سم خير به غوارم نو ايا دا طلاق وسو اوکه نه؟

جواب: موافق دتصريح دشامي په دي صورت کي دزيد ښځه مطلقه ثلثه سوه: ويؤيده مافي البحر لو قال إمرأة طالق او قال طلقت إمرأة ثلاثا وقال لم اعن امرأتي يصدق او يفهم منه ان لو لم يقل ذلك تطلق امرأته لان العادة ان من له امرأة انما يحلف بطلاقها لا بطلاق غيرها (۳) ج۲ ص۴۳۰).

زيد وويل عظني ته يو دوه دری طلاقه، نو څه حکم دي؟ سوال: (۴۲۵) دزيد دښځي او دمور تر مينځ سخت جنګ وسو دزيد پلار زيد ه وويل ته او ستا ښځه دي زموږ دکور څخه ووزئ په دي خبره زيد غصه سو اوويي ويل چي دنن څخه عظني ته يو دوه دری طلاقه. عظني مخفف دعظيم النساء دی دهغي مور او پلار به دي ته په وړوکوالي کي هم په دي نامه ويل خو دزيد دمحلي دوه دری سړي دا هم وايي چي زيد ددي ذکر سوي واقعي وروسته ددوي په مخ کي دا اقرار کړی دی چي ما دا ويلي دي چي دنن ورځي څخه عظيم النساء ته يو دوه دری طلاقه ورکوم نو په دي صورت کي څه حکم دی؟

جواب: په دي صورت کي دزيد پرښځه دری طلاقه واقع سوه ځکه که ده عظني ته ويلي وي او طلاق يي ورکړی دی خو بيايي هم مراد ورڅخه عظيم النساء ده او که يي عظيم النساء ويلی وي او طلاق يي ورکړی وي نو بيا خو دطلاق وقوع ښکاره ده په هرحال په دواړو صورتو کي دری طلاقه دده پرښځه باندي واقع دي كما هو ظاهر. (۴)

---

(۱) ردالمحتار كتاب الطلاق باب الصريح ج۲ ص۵۹۰. ط. س. ج۳ ص۲۴۸). ظفير
(۲) ايضا ج۲ ص۵۹۴. ط. س. ج۳ ص۲۵۱. ظفير
(۳) ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۵. ط. س. ج۳ ص۲۴۸. ظفير

=

ښځي ته يې وويل ولاړه سه درې طلاقه نو څه حکم دی؟ سوال: (۴۲۶) يوه سړي دغصې په حالت کې دخپلې ښځې په مخ کې داسې وويل ولاړه سه درې طلاقه دې نوآيا حرمت مغلظه واقع سو؟ شبهه داده چې (درې طلاقه دې) په دې کلمه کې صريح نسبت نسته؟

جواب: په دې صورت کې درې طلاقه دده پرښځه واقع سوه او په دې سره حرمت مغلظه ثابت سو ځکه چې ظاهره ده چې په ولاړه سه کلمه کې خطاب ښځې ته دی نو ددريو طلاقو څخه مراد هم ديته طلاق ورکول دي، اوشامي تصريح کړيده چې دصريح اضافت ضرورت نسته بلکه په قرائنو سره هم اضافت اونسبت ښځې ته کيږي (۱).

دجنګ په حالت کې يې ښځې ته وويل تاته اووه طلاقه، اوس وايي چې اوه مې ويلې دي خو طلاق مې نه دي ويلې خو شاهد سته، نو څه حکم دی؟ سوال: (۴۲۷) زيد خپلې ښځې ته دجنګ په حالت کې داسې وويل چې تاته طلاق دی بيا چې کله چا دده خوله بنده کړه نو په يو دوو دقيقو کې بيا زيد داسې وويل تاته اووه طلاقه دي اوريدونکي څوسړي ددې خبرې شاهدان دي خو زيد دا وايي چې ماصرف دومره ويلي دي چې تاته اوه او دطلاق لفظ مې نه دی ويلی زيد تصريح کړيده چې د(تا) دلفظ يعني دخطاب دضمير څخه مې مراد زما خپله ښځه ده بيايې دوه درې ورځې وروسته ددې تصريح په خلاف وينا وکړه دزيد دويم بيان چې دلومړنيو څرګندونو څخه مخالف دی داعتبار وړدی او که نه؟

جواب: دزيد دويم بيان داول اقرار په خلاف معتبر نه دی او دده پرښځه درې طلاقه واقع سوه ځکه چې داوو طلاقو دلفظ معتبر شاهد موجود دی نو دزيد ښځه مطلقه ثلاثه سوه اوبې له حلالې داول ميړه نکاح ددې سره نه سي کيدای: کما قال الله تعالى: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتى تنكح زوجا غيره، (۲) او دفقهې په کتابونو کې تصريح ده چې يوسړي خپلې ښځې ته تر دريو طلاقو زيات ورکړي نو درې طلاقه دده پرښځه واقع کيږي او باقي لغوه دي (۳).

ويې ويل الله ﷻ مړ سو ددې څخه مخکې يې ښځې ته طلاق ورکړی وو نو څه حکم دی؟

سوال: (۴۲۸) يوه سړي خپلې ښځې ته په يوه خبره طلاق ورکی ميړه ته دطلاق څخه

---

(۴) قال لزوجته غير المدخول بها انت طالق ثلاثا الخ وقعن الخ وان فرق الخ بانت بالاولى الخ لم تقع الثانية بخلاف الموطوئة حيث يقع الكل وعم التفريق (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب طلاق المرء غير المدخول بها ج۲ ص۲۲۴ – ۲۲۲. ط. س ج۳ ص۲۸۴). ظفير

(۱) ولا يلزم كون الاضافة صريحة فى كلامه (ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۰. ط. س. ج۳ ص۲۴۸). ظفير

(۲) سورة البقرة ركوع ۲۹. ظفير

(۳) فطلاق حرة ثلث وطلاق امة ثنتان مطلقا (الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۸. ط. س. ج۳ ص۲۴۲). ظفير

وروسته خلګو وويل ته لمونځ نه کوي لويه دشرم خبره ده ستا ښځه اوخوابښي او خسر لمونځ ګذار دي ميړه جواب ورکړی چاته لمونځ وکم؟ الله ﷻ مړ سو (نعوذ بالله) نو شرعًا څه حکم دی؟

جواب: په دي صورت کي دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه اوسړي ددي کلماتو په وجه چي دالله ﷻ په شان کي ويلي دي کافر اومرتد سو بيا دی اسلام راوړي او وروسته داسلام څخه هم دده ښځه مطلقه ثلاثه ده اوبي له حلالي يي نه سي کولای. (۱)

په يوه مجلس کی ددريو طلاقو څخه وروسته په دوهم مسلک باندي عمل کولای سي اوکه نه؟ **سوال**: (۴۲۹) زيد خپلي موطوئي ښځي ته په يوه مجلس کي دری بائن طلاقونه په يوه لفظ په دي طريقه سره ورکړه چي ما خپلي ښځي ته دری بائن طلاقونه ورکړيدی نو په دي صورت کي موافق دمذهب دابن مقاتل: انه اذا ارسل لايقع شيها، يا موافق دمذهب دطاؤس: اذا ارسل لم يقع الا واحدة، يا موافق دمذهب دشافعيانو حنفي لره عمل کول جائز دي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي زيد ته خپله مطلقه ثلاثه ښځه بي له حلالي جائزه نه ده کما هو مذهب جمهور الصحابة والتابعين والأئمة المجتهدين وحققه فی الفتح بما لامزيد عليه کما نقله الشامي فی کتاب الطلاق (۲) نو زيد ته په دي صورت کي په هغه قول چي دمذهب څخه خارج وي عمل کول صحيح نه دي.

ددريو طلاقو څخه وروسته نکاح صحيح نه ده؟ **سوال**: (۴۳۰) يوه سړي خپلي ښځي ته دری طلاقه ورکړل اوپر خپل ځان يي حرامه کړه مهر يي هم ورکی او دخلګو په مخ کي يي بيان هم وکی چي خپلي ښځي ته مي طلاق ورکړی دی او دکور څخه مي ايستلی ده اوس دي سړی دپنځو شپږو مياشتو څخه وروسته دهغي ښځي سره بيا نکاح وکړه نو آيا دا نکاح صحيح ده او که نه؟ او دناکح او نورو ګډو کسانو په هکله څه حکم دی؟

جواب: ددريو طلاقو څخه وروسته ددي مطلقي سره نکاح کول قطعًا حرام دي: قال الله تعالى: فلا تحل له من بعد حتى تنكح زوجا غيره، الايه (۳) نو په پوښتل سوي صورت

(۱) لا ينكح مطلقة من نكاح صحيح نافذ بها اى بالثلاث لو حرة وثنتين لو امة وقبل الدخول وما فى المشكلات باطل او مؤول كما مر حتى يطأها غيره الخ بنكاح نافذ الخ وتمضى عدة الثاني (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۳۹. ط. س ج۳ ص۴۰۹). ظفير

(۲) وذهب جمهور الصحابة والتابعين ومن بعدهم من ائمة لسلمين الى انه يقع ثلاث الخ وقد ثبت النقل عن اكثرهم صريحا بايقاع الثلاث ولم يظهر لهم مخالف فما ذا بعد الحق الا الضلال (ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۷. ط. س. ج۳ ص۲۳۳). ظفير

(۳) سورة البقرة : ۲۹۵. ظفير

كي چي كله درى طلاقه وركول تقريرا، تحريرا او په شاهدانو سره ثابت دي نو ددي سړي دخپلي مطلقي ښځي سره دوباره نكاح كول بي له حلالي حرام دي او ددي كار تعزير دادى چي دا ښځه دده څخه جلا كړله سي او دنكاح تړونكي چي كومو معاونينو په دي نكاح كي ګډون كړى دى اوپه خپله نكاح كوونكي ګنهګار دي ټول دي توبه وكړي اوبيا دي دداسي فعل ارتكاب نه كوي. ښكاره دي وي چي كه ميړه پريوه ځاى درى طلاقه وركړي نو دا درى طلاقه هم واقع كيږي او دا مسئله اجماعي ده ددي خلاف ته علامه فتح القدير ګمراهي او ضلالت ويلي دى او دصحابهٔ كرامو څخه رانيولي تر دي زماني پوري پر دي اجماع را نقل سويده او دهوا دمتبعينو شرذمهٔ قليليه وو خلاف معتبر نه دي لكه څنګه چي علامه شامي په كتاب الطلاق كي ددي تحقيق دمحقق ابن همام يعني دفتح القدير دمصنف څخه را نقل كړى دى. (۱)

اول يې دتعليق الفاظ وويل او بيايې دپوښتني په جواب كې وويل چې: طلاق مي وركړى دى نوپه دي صورت كې څه حكم دى؟ **سوال**: (۴۳۱) زيد دخپلي ښځي هندي په نوم يوه برخه جايداد رجسټر كې څوكاله وروسته يي خپلي ښځي ته وويل چي كه ته دخپلي رجسټر سوي ځمكي څخه لاس په سركيدل ونه ليكي نوتاته درى طلاقه وروسته بيا هاشم دزيد څخه پوښتنه وكړه چي آيا دطلاق واقعه صحيح ده نو جواب يي وركى چي هو! صحيح ده موږ درى طلاقه وركړى دي نوآيا پرهنده طلاق واقع سو او كه نه؟

جواب: اول چي كم الفاظ زيد ويلي وه هغه تعليق وو خو چي دوباره يي دهاشم په پوښتنه كولو كم الفاظ وويل نو په دي سره دزيد پرښځه درى طلاقه فى الحال واقع سوه اوبي له حلالي دا ښځه دزيد لپاره حلاله نه ده. كذا فى كتب الفقه. (۲)

دحيض په حالت كې يې درى طلاقه وركړل نو آيا رجوع كولاى سي؟ **سوال**: (۴۳۲) يوه سړي خپلي ښځي ته دحيض په حالت كي درى طلاقه وركړل يوه مولوي فتوى وركړه چي په حالت دحيض كي ترددريو طلاقو وروسته هم رجوع كافي ده او دحلالي ضرورت نسته اوفقهاء هم په طلاق فى الحيض كي رجوع واجب بولي نوآيا بي له حلالي رجوع كافي ده

(۱) وذهب جمهور الصحابة والتابعين ومن بعدهم من ائمة المسلمين الى انه يقع ثلاثا وقد ثبت النقل عن اكثرهم صريحا بايقاع الثلاث ولم يظهر لهم مخالف فما ذا بعد الحق الا الضلال (شامي كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۲. ط. س. ج۳ ص۲۳۳). ظفير

(۲) وان كان الطلاق ثلاثا الخ لم تحل له حتى تنكح زوجا غيره نكاحا صحيحا ويدخل بها ثم يطلقها او يموت عنها ولا فرق ذلك بين كون المطلقه مدخولا بها او غير مدخولا بها ويشترط ان يكون الإيلاج موجبا للغسل وهو التقاء الختانين اما الانزال فليس بشرط للاحلال (عالمگيري مصري باب الرجعة ج۱ ص۱۷۳. ط. ماجديه ج۱ ص۴۷۳). ظفير

او كه نه؟

جواب: حائضي ته په حالت دحيض كي درى طلاق وركول بي شكه چي بدعت دى خو طلاق واقع كيږي ددي وجهي فقهاوو رجوع ضروري ليكلي ده اوظاهره ده چي رجوع په يوه يا دوو صريحو طلاقو كي كيداى سي [۱] او ددريو طلاقو څخه وروسته رجوع صحيح نه ده او بي له حلالي داول ميړه لپاره ددي سره نكاح جائزه نه ده [۲] كما صرح به الشامي عن فتح القدير ان الاجماع حصل على وقوع الثلث واجماع الصحابى حق فما ذا بعد الحق الا الضلال ومن شاء فليراجع الى كتب الفقه. [۳]

درى ځله خپلي ښځي ته دتلاک دلفظ په ويلوسره طلاق واقع كيږي او كه نه؟ **سوال**: (۴۳۳) يو سړى خپلي ښځي ته په قهر سو او درى ځله يي دتلاك لفظ ورته ووايه نو دده ښځه طلاقه سوه او كه نه؟ او حلاله ضروري ده اوكه نه؟

جواب: په دي صورت كي دده ښځه مطلقه ثلاثه سوه اوبي له حلالي دا ښځه داول ميړه لپاره حلاله نه ده قال الله تعالى: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتى تنكح زوجا غيره [۴] وقال فى الدرالمختار ويقع بها اى بهذه الالفاظ وما بمعناها من الصريح ويدخل نحو طلاغ وتلاغ وطلاق وتلاك الخ بلا فرق بين عالم وجاهل وان قال تعمدته تخويفا لم يصدق قضاءً الخ [۵] وهكذا فى الشامي وقال عليه الصلاة والسلام: ثلث جدهن جد وهزلهن جد. الحديث [۶].

تاته مي يو طلاق دوه طلاق دركړه، او نيت ددوو ښيي نو څه حكم دى؟ **سوال**: (۴۳۴) يوه سړي خپلي مدخول بها ښځي ته دجنګ په حالت كي وويل تاته مي يو طلاق دوه طلاقه

---

[۱] اما البدعي فنوعان بدعي لمعنى يعود الى العدد وبدعي لمعنى يعود الى الوقت فالذي يعود الى العدد ان يطلقها ثلاثا فى طهر واحد بكلمة واحدة اوبكلمات متفرقة الخ فاذا فعل وقع الطلاق وكان عاصيا والبدعي من حيث الوقت ان يطلق المدخول بها وهى ذوات الاقراء فى حالة الحيض او طهر جامعها فيه فكان الطلاق واقعًا ويستحب ل ان يراجعها ولا صح ان الرجعة واجبة هكذا فى الكافي (عالمگيري كتاب الطلاق ج۱ ص۳۴۹. ط. ماجديه ج۱ ص۳۴۹). ظفير

[۲] اذا طلق الرجل امرأته تطليقه رجعية او تطليقتين فله ان يراجعها في عدتها رضيت بذلك ام لم ترض الخ وان كان الطلاق ثلاثا فى الحرة الخ لم تحل له حتى تنكح زوجا غيره نكاحا صحيحا ويدخل بها ثم يطلقها او يموت عنها والاصل فيه قوله تعالى: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتى تنكح زوجا غيره، الآيه (هدايه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۳ - ۳۷۹). ظفير

[۳] وګورئ: ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۲. ظفير

[۴] سورة البقرة ركوع ۲۹. ظفير

[۵] الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۰. ط. س. ج۳ ص۲۴۸ - ۲۴۹. ظفير

[۶] مشكوة كتاب الطلاق ج۲ ص۲۸۴. ظفير

درکړل، څه! ددو طلاقو په مينځ کي دچپ کيدو پرته، نو په دي صورت کي دده ښځه مطلقه په دريو طلاقو سره سوه، اوکه مطلقه په دوو طلاقو، اوکه په يوه طلاق سوه خوکه طالق ووايي چي زما نيت ددوو طلاقو وو نو دقاضي خان ددي عبارت: ولو قال ترا يك طلاق وسكت ثم قال ودو طلاق طلقت ثلاثا ولو قال "دو طلاق" بغير حرف العطف ان نوى العطف طلقت ثلاثا وان لم ينو لا يقع الا واحدة (۱)، څخه دومره معلوميږي چي دطلاق ورکوونکي دسکوت په صورت کي که يي په "دو طلاق" لفظ سره نيت دعطف کړي وو نو دری طلاقه به واقع سي کنې يو طلاق خو که يي بي له سکوت څخه اوبي له عطف څخه ووايي نو دری طلاقه به واقع وي اوکه نه؟ بينوا بالدليل!

جواب: دشامي دلانديني عبارت څخه هم په ذکر سوي صورت کي ددريو طلاقو وقوع معلوميږي او احتياط په هم دی کي دی چي حکم دوقوع ددريو طلاقو وسي: قال في الشامي في قوله انت طالق لا بل ثنتين الخ ولو كانت مدخولا تقع ثلث لانه اخبر انه غلط في ايقاع الواحدة ورجع عنها الى ايقاع الثنتين بدلها فصح ايقاعها دون رجوعه الخ (۲) ص۴۵۷ جلد ثاني شامي.

ويی ويل: تاته يو طلاق دوه طلاقه ته مي پريښودلي نو کم يو طلاق واقع سو؟ سوال: (۴۳۵)

يوه سړي ديوه مولوي په مخکي اقرار وکی چي ماخپلي ښځي ته دوه طلاقه ورکړي دي نو چي کله دنورو ګاونډيانو څخه پوښتنه وسوه نو دوی داسي وويل چي موږ په دغه ورځ کي په کور کي نه وو څو ورځي وروسته يي وويل چي زموږ په مخکي يي دری طلاقه ورکړي دي خو موږ پټ کړي وه او چي دطالق څخه پوښتنه وسوه نو دی وايي چي ما داسي ويلي وه تاته يو طلاق دوه طلاقه اوته مي پريښودي نو په دي صورت کي څه حکم دی؟

جواب: داشاهدان معتبر نه دي: لفسقهم باخفاء الشهادة وانكارها، ليکن کله چي ميړه اقرار کوي چي ماداسي ويلي دي چي تاته يو دوه طلاقه ته مي پريښودي نو دميړه داقرار په اعتبار دری طلاقه دده پرښځه واقع سوه ولي چي په لفظ دپريښودلو هم په قرينه دماسبق مراد طلاق دی اوپه کتابونو دفقه کي تصريح ده: الصريح يلحق الصريح والبائن، درمختار. (۳)

شافعي المذهبه خپلي ښځي ته په يومجلس کی دری طلاقه ورکړل اوس بی له حلالي ميړه

---

(۱) وګوری: فتاوی قاضي خان علي هامش فتاوی الهنديه عالمګيري کتاب الطلاق ج۱ ص۴۲۰. ظفير
(۲) ردالمحتار کتاب الطلاق. ظفير
(۳) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۶۴۵. ط. س. ج۳ ص۳۰۷. ظفير

رجوع کولای سي او که نه؟ **سوال:** (۴۳۲) یوه شافعي خپلي ښځي ته په یوه مجلس کي دری طلاقه ورکړل اوس دځلورو مذهبو له مخي آیا بي له حلالي په دریو طلاقونو طلاقي سوي ته رجوع کولای سي؟

جواب: بي له حلالي ذکر سوي مطلقي ثلاثي ته رجوع نسي کولای: لإطلاق قوله تعالی: الطلاق مرتان (الی قوله تعالی) فان طلقها فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجا غیره. (۱) الآیه، وقال فی ردالمحتار وذهب جمهور الصحابة والتابعین ومن بعدهم من أئمة المسلمین الی انه یقع ثلث الی ان قال ناقلا عن فتح القدیر وقد ثبت النقل عن اکثرهم صریحا بایقاع الثلث ولم یظهر لهم مخالف فما ذا بعد الحق الا الضلال وعن هذا قلنا لو حکم حاکم بانها واحدة لم ینفذ حکمه لانه لا یسوغ فیه الاجتهاد فهو خلاف لا اختلاف الخ (۲) ددي څخه معلومه سوه چي دجمهورو صحابه وو اودځلورو امامانو مذهب په دي صورت کي دثلاثه وو دوقوع دی نو ددي څخه وروسته یعني دصحابهٔ کرامو او هغو خلګو چي ددوی څخه وروسته وه تراجماع وروسته دچا خلاف معتبرنه دی بلکه صریحه ګمراهي ده.

په یو مجلس کي ددریو طلاقو دوجود سره سره بي له حلالي درجوع فتوی ورکول څه حکم لري؟ **سوال:** (۴۳۷) په قصور ښار کي یو مولوي صاحب دڅه وخته راهیسي اوسیږي چي هغه دا فتوی جاري کړیده چي کمي ښځي ته په یوه ځل دری طلاقه ورکړل سي نو دمطلقي ثلاثه دمیړه لپاره بي له حلالي رجوع کول صحیح دي نو په دي صورت کي شرعي فتوی څه ده؟

جواب: دا فتوی بالکل غلطه او دقطعي نص او دجمهورو امامانو دمذهب خلاف ده مطلقه ثلاثه بي له حلالي حلالول، ګویا چي دالله مقابله کول دي چي په کلام الله کي ددریم طلاق څخه وروسته صفا حکم دی چي بي له حلالي دامطلقه ثلثه ښځه داول میړه دپار حلاله نه ده که ددي طلاق په یو ځل وي او که جدا وي: قال الله تعالی: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجا غیره، الآیة (۳) او علامه محقق ابن همام ددي خلګو پوره تردید کړی دی چي ځوك ددریو طلاقو څخه وروسته بي له حلالي مطلقه ثلثه داول میړه لپاره جائزه ګڼي اوپه اخر کي یي دا لیکلي دي چي: (۴) وقد ثبت النقل عن اکثرهم

(۱) سورة البقرة: ۲۹۰. ظفیر
(۲) ردالمحتار للشامي ج۲ ص۵۷۲ – ۵۷۷. ط. س. ج۳ ص۲۳۳. ظفیر
(۳) سورة البقرة رکوع ۲۹. ظفیر
(۴) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۲. ط. س ج۳ ص۲۳۳. ظفیر

صریحا بایقاع الثلث ولم یظهر لهم مخالف فما ذا بعدالحق الا الضلال، الخ چي فتوی دنکاح دجواز بي له حلالي په ذکر سوي صورت کي ورکول عین ضلالت او گمراهي ده دداسي فتوی ورکوونکي دفتوی منل هیڅ کله مسلمانانو ته نه ښايي.

ويي ويل دخلكو په وينا مي درى طلاقه وركړل نوڅه حكم دى؟ **سوال**: (۴۳۸) عمر دخلگو په ویلو سره چي کله دده دښځي په اړوند دطلاق تذکره کیدله په مجبوری لفظ ددریو طلاقو ووایه دغه وخت دا معلومه نه سوه چي طلاق یي چاته ورکی نواوس طلاق واقع سو او که نه؟

جواب:په دي صورت کي طلاق واقع سوڅکه چي خلگوکله میړه ته دده دښځي دطلاقولو وویل او ده دهغوی په غوښتنه دری ځله وویل چي ما دری طلاقه ورکړل نو دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه ځکه چي قرائن پردي دال دي چي مراد یي خپلي ښځي ته طلاق ورکول دي او طلاق هم ښځي ته ورکول کیږي اوپه پوښتل سوي صورت کي خو دښځي دطلاق تذکره او مباحثه وه.

ښځي ته يي وويل چي درى طلاقه نو څه حكم دى؟ **سوال**: (۴۳۹) زید دطلاق دمذاکري په حالت کي خپلی ښځي ته بي له صریح اضافت څخه ویلي دي ثلاثه طلاق، کله چي دده څخه په دي اړه پوښتنه وسوه جواب یي ورکی چي ما خپلي ښځي ته ویلي وه نو په دي صورت کي څه حکم دی؟

جواب: په دي صورت کي دده ښځه په دریو طلاقونو طلاقه سوه.

يو طلاق يې وركړى وو خو په عدالت كې يې بيان وكى چې درى طلاقه مې وركړي دي نوڅه حكم دى؟ **سوال**: (۴۴۰) یوه سړي خپلي ښځي ته یو طلاق ورکی او دمور کور ته یې ولیږله ښځي حاکم ته دنفقي دعوه وړاندي کړه. حاکم دمیړه څخه پوښتنه وکړه چي تاطلاق ورکړی دی ویي ویل چي دری طلاقه مي ورکړي دي؟ اگرچي وړاندي ده دری طلاقه نه وه ورکړي خو دده په وینا یي دری طلاقه ښځي ته ورکړي وه نو په دي صورت کي دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه او که نه؟

جواب: چي کله دي سړي دحاکم دپوښتني په جواب کي وویل چي دری طلاقه مي ورکړي دي اگر چي ده اول دری طلاقه نه وه ورکړي خو په دي ویلو سره دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه: کما فی الدرالمختار لان الانشاء في الماضي انشاء فی الحال الخ (درمختار[1]) ولا یمکن تصحیحه إخبارا لکذبه وعدم قدرته علی الاسناد فکان انشاءًا فی الحال

---

[1] الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص۲۰۷. ط. س. ج۳ ص۲۲۲. ظفیر

الخ شامي جلد ثاني. (۱) فقط

يو طلاق دوه طلاقه درى طلاقه يې وويل نو كم طلاق واقع سو؟ **سوال:** (۴۴۱) يو سړی خپلي ښځي ته غصه سو او ويي ويل يو طلاق دوه طلاقه درى طلاقه نو يوه عالم پوښتنه ورڅخه وکړه چي تا چاته طلاق ورکی؟ ده وويل ما خپلي ښځي ته طلاق ورکی. نو په دې صورت کي دده پرښځه طلاق واقع سو او که نه؟

جواب: په دې صورت کي درى طلاق دده پرښځه واقع سوه اودا بائنه مغلظه سوه كما فى ردالمحتار عن البحر لو قال طالق فقيل له من عنيت قال إمرأتي طلقت امرأته الخ (۲).

يو طلاق دوه طلاقه بائن طلاق، په دې ويلو سره څوطلاقه واقع سوه؟ **سوال:** (۴۴۲) يوه سړي خپلي ښځي ته دجنګ په حالت کي يو طلاق دوه طلاقه بائن طلاق دي، وويل پردي يوسړى او يوه ښځه شاهدان دي خو ميړه دښځي نوم دطلاق په وخت کي نه دی ياد کړی نو په دې صورت کي کم طلاق واقع سو؟

جواب: په دې صورت کي دده پرښځه درى طلاقه واقع سوه، ميړه مقر دی چي ما دا الفاظ ويلي دي خوکه دی انکار کوي او دوه عادلان سړي يا يو سړی عادل او دوې ښځي عادلاني نه وي نو بيا به طلاق ثابت نه وي پاته سو نوم اخيستل دښځي نو دا شرط نه دی ځکه چي قرينه سته چي ده خپلي ښځي ته طلاق ورکړی دی: قال فى الشامي ولا يلزم كون الاضافة صريحة فى كلامه لما فى البحر لو قال طالق فقيل من عنيت فقال امرأتي طلقت إمرأته الى ان قال فهذا يدل علي وقوعه وان لم يضفه الى المرأة صريحا (۳) لان العادة ان من له امرأة انما يحلف بطلاقها لا بطلاق غيرها فقوله اني حلفت بالطلاق ينصرف اليها ما لم يرد غيرها الخ شامي جلد ثاني ص۴۲۹ وص۴۳۰. فقط

دغضب په حالت کی يې درى طلاقه ښځې ته ورکړل اوس يوه مولوى فتوى ورکړيده چي طلاق نه دی واقع سوی دويم وايي چي دوه طلاقه واقع سوه دريم وايي چي درى طلاقه واقع سوه، نو دکم يوه خبره درسته ده؟ **سوال:** (۴۴۳) زين الدين دغصي په حالت کي ښځي ته درى طلاقه بلکه پنځه شپږ طلاقه ورکړل په دې اړه مولوي عبدالرحمان دافيصله وکړه چي دغصي په حالت کي طلاق نه واقع کيږي او مولوي خليل الرحمن ددوو طلاقو دواقع کيدو فتوى ورکړه او دمطلقي نکاح يي دطالق سره بي له حلالي وکړه خو مولوي عبدالشکور ددريو طلاقوفتوى ورکړه چي دزين الدين پرښځه درى طلاقه واقع سوي دي

---

(۱) ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۷۰۲. ط. س. ج۳ ص۲۷۲. ظفير

(۲) ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۰. ط. س. ج۳ ص۲۴۸. ظفير

(۳) ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص ۵۹۰. ط. س. ج۳ ص۲۲۸. ظفير

نو په دي صورت کي دچا فتوی حق ده؟

جواب: (اقول وبالله التوفيق) په پوښتل سوي صورت کي فتوى اوفيصله دمولوي عبدالشکور صاحب صحيح ده، دزين الدين پرښځه باندي دری طلاقه واقع سوي دي او دمولوي عبدالرحمن فتوى دنه واقع کيدو او دمولوي خليل الرحمن حکم ددوو طلاقو کول دواړه غلط دي او بي له حلالي نکاح کول بالکل باطل او حرام دی اوس زين الدين ته په کار دي چي دا ښځه جلا کړي او بي له حلالي دا مطلقه دوهم وار په نکاح کي راوستل ناجائز دي (۱) کما قال الله تعالى: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتى تنكح زوجا غيره، الأيه، (۲) نو په دريو طلاقو طلاقه سوي له حلالي پرته ساتل او دحلالي پرته ورسره نکاح کول قطعًا حرام او باطل او دڅرګند نص څخه خلاف دي. فقط

<u>په يو ځل يي دری طلاقه ورکړل نو اوس رجوع ورته کولاي سي اوکه نه؟</u> سوال: (۴۴۴) يوه سړي خپلي ښځي ته يه يو ځل دری طلاقه ورکړل او په هدايه کي دي چي دری طلاقه په يوځل ورکول يو طلاق کيږي نورجوع کولای سي اوکه نه؟

جواب: په هدايه کي داسي دي چي دری طلاقه په يو ځل ورکول بدعت دي خو دری واړه طلاقه واقع کيږي او دا سړی دبدعت په کولو سره عاصي او ګنهګار سو توبه دي وباسي قال في الهداية: وطلاق البدعة ان يطلقها ثلاثا بكلمة واحدة او ثلاثا في طهر واحد فاذا فعل ذلك وقع الطلاق وكان عاصيا الخ (۳) دهدايي ددي عبارت څخه څرګنده سوه چي په يوه ځل ددريو طلاقو په ورکولو سره دری طلاقونه واقع کيږي خو دی ګنهکار سو، دسنت څخه دمخالفت په وجه اوهمدا ډول دفقهي په ټولو کتابونو کي دي چي په ذکر سوي صورت کي دری طلاقه واقع کيږي اوبي له حلالي دا مطلقه ښځه داول ميړه لپاره حلاله نه ده.

<u>په څو طلاقو سره ښځه بې حلالي حرامه ګرځي؟</u> سوال: (۴۴۵) په څو ځله طلاق ورکولو سره ښځه بي له حلالي دطلاق ورکوونکي ميړه لپاره حرامه ګرځي؟

جواب: ددريو طلاقو دورکولو څخه وروسته مطلقه ښځه بي له حلالي داول ميړه لپاره نه حلاليږي. (۴)

---

(۱) وتقع طلاق من غضب خلافا لابن القيم (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۷. ط. س. ج۳ ص۲۴۴) مطلب في طلاق. ظفير

(۲) سورة البقرة ۲۱۵. ظفير

(۳) هدايه کتاب الطلاق ج۲ ص۳۳۵. ظفير

(۴) وان كان الطلاق ثلاث اى الحرة او ثتين فى الامة لم تحل له حتى تنكح زوجا غيره نكاحا صحيحا ويدخل بها ثم يطلقها او يموت عنها (هدايه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۹). ظفير

دلس ځله طلاق ورکولو څخه وروسته داول میړه لپاره بي له حلالي جائز نه ده: **سوال:** (۴۴۶) چي يو سړي خپلي منكوحي ته لس ځله طلاق ورکړي اوثابت هم سي نو آیا دابنځه داول میړه لپاره بي له حلالي حلالیدی سي؟

جواب: بي له حلالي دابنځه داول میړه لپاره نه سي حلالیدای.

ددريو طلاقو څخه وروسته ښځه ساتل څنګه دي او په دي وخت کي چي کم اولاد زيږي نو هغه وارث ګرځي اوکه نه؟ **سوال:** (۴۴۷) دیوي مغلظي مطلقي ښځي سره بي له حلالي میړه باقاعده کوروالي کوي داسي سړي لره شرعًا څه سزا ده اوچي کم اولاد يي پيدا سي نو هغه به ددي سړي دجایداد مستحق وي اوکه نه؟ او داسي سړي دخلافت او دسجاده نشيني قابل دي اوکه نه؟

جواب: ددي طلاق ورکوونکي دا فعل حرام دی او ددي حرمت دزنا په څير متيقن دی او عذاب يي هم دزاني په ډول دی او داولاد نسب داشتباه دامکان په وجه دده څخه ثابتيږي او دده میراث به وړي او داسړي چي مرتکب ددي حرام فعل دي فاسق اوبد کاره دی دخدمت او دپيری وړ نه دي او دپير جوړولو اهل نه دی. (۱)

مدخوله اوغير مدخوله په: حتی تنکح زوجا غيره، کي برابر دي اوکه نه په دواړو کي څه فرق سته؟ **سوال:** (۴۴۸) د: حتی تنکح زوجا غيره، دتحليل حکم دمدخولي او غير مدخولي لپاره برابر دی او که توپير لري؟

جواب: دغير مدخولي حکم په هغه صورت کي چي دری طلاقه پردي واقع سي مثلا که په يوه ځل دری طلاقه دي ته ورکړي لکه دا قول دميړه: طلقتك ثلاثا نو په داسي صورت کي مدخوله مطلقه ثلاثه او غير مدخوله مطلقه ثلاثه دواړه دتحليل په حکم کي يو برابر دي چي دحلالي پرته دلومړي میړه لپاره حلالي نه دي. (۲)

يو دوه دری طلاقه، او يو طلاق دوه طلاقه دری طلاقه په دي کي څه فرق دي؟ **سوال:** (۴۴۹) يودوه دری طلاقه اويوطلاق دوه طلاقه دری‌طلاقه يوه خبره ده اوکه نه؟ په دواړو

---

(۱) وقيل يثبت لتصور العلوق في حال الطلاق وزعم في الجوهرة انه الصواب الا بدعوته لانه التزمه وهي شبهة عقد ايضا (درمختار) واشار به الى الجواب عن اعتراض الزيلعي بان المبتوتة بالثلاث اذا وطئها الزوج شبهة كانت شبهة في الفعل وصوا على ان شبهة الفعل لا يثبت فيها النسب وان ادعاه واجاب في البحر بان وطى المطلقة بالثلاث لو على مال لم تتمحض للفعل بل هي شبهة عقد ايضا فلا تناقض اى لان ثبوت النسب اوجد شبهة العقد (ردالمحتار باب ثبوت النسب ج۲ ص۸۵۸. ط. س. ج۳ ص۵۴۱). ظفير

(۲) وان كان الطلاق ثلاثا لم تحل له حتى تنكح زوجا غيره نكاحا صحيحا ويدخل بها ثم يطلقها او يموت عنها ولا فرق في ذلك بين كون المطلقة مدخولا بها او غير مدخولا بها كذا في فتح القدير ج۱ ص۴۷۳ (عالمگيري مصري باب الرجعة). ظفير

صورتونوكي به دري طلاقه واقع وي اوكه نه؟
جواب: ددي دواړوكلمويومطلب دی اوپه دي دواړوصورتونوكي به دری طلاقه واقع وي.
يو طلاق يې ورکی خوکله چې پوښتنه ورځخه وسوه وبې ويل چې دری طلاقه مې ورکړل نو څه حکم دی؟ **سوال:** (۴۵۰) زيد خپلي منكوحي ته يوځل وويل چې ماتاته طلاق درکی دايي وويل اويوه لور ته روان سو په لاره كي يوه سړي پوښتنه ورځخه وكړه چې اوريدلي مو دي چي تا خپلي ښځی ته طلاق ورکړی ده وويل دری طلاقه مي ورکړيدي نو دزيد پرښځه څوطلاقه واقع سوه؟
جواب: په دي صورت كي دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه: كما قال الله تعالى: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتى تنكح زوجا غيره (۱)، او په حديث كي دي: ثلث جدهن جد وهزلهن جد، الحديث، وعدّ ﷺ فيها الطلاق. (۲) فقط
ميره چې کله ددريو طلاقو اقرار وکړي نو دعدته څخه وروسته ښځه واده کولای سي: **سوال:** (۴۵۱) زيد خپلي ښځي ته خط وليکی چي ما طلاق درکړی دی چي دری ځله ليکل سوی وو څه موده وروسته بکر ده ته ورغی او پوښتنه يي ورځخه وكړه چي آيا تا خپلي منكوحي ته طلاق ورکړی دی ده وويل چي نه! په دوه دری ځله پوښتنه كولو باندي ده اقرار وكی، بكر ورته وويل چي ددي دويمه نكاح وكړه ده وويل چي هرڅوك نكاح ورسره وكړي نو زه به ورسره ګورم، نو په دي صورت كي څه حكم دی؟
جواب: چي كله زيد اقرار ددريو طلاقو وكی نو دده پرښځه دري طلاقه واقع سوه دعدت څخه وروسته دويمه نكاح ددي مطلقي ښځي صحيح ده او دزيد دا ويل چي زه به ورسره وګورم الخ لغوه دي په دي سره هيڅ نه كيږي او دطلاق عدت دری حيضه دي او دغير حائضي لپاره دری مياشتي دي (۳).
طلاق مې ورکی، ورکی، ورکی، په دې ويلو سره څو طلاقه واقع کيږي؟ **سوال:** (۴۵۲) دزيد ښځي دميره داجازي پرته دهغه دصلبي لور نكاح دخپل خوريي سره وكړه زيد چي موجود نه وو نو ددي وجهي دی په دي باندي خبر سوی نه وو يواځي دعقد په وخت كي دنكاح وروسته زيد دهغه خسر طلب كی زيد ته چي په دي حركت ډيره سخته غصه ورغلي وه په دي حالت كي زيدخپلي ښځي ته دخپل خسر په مخ كي په دي الفاظو طلاق

(۱) سورة البقرة. ظفير
(۲) مشكوة كتاب الطلاق ج۲ ص۲۸۴. ظفير
(۳) واللائي يئسن من المحيض من نسائكم ان ارتبتم فعدتهن ثلثة اشهر واللائي لم يحضن، سورة الطلاق: ركوع ۱، والمطلقت يتربصن بانفسهن ثلثة قروء، سورة البقرة: ركوع ۲۸. ظفير

ورکړې چي ما ستا لورته طلاق ورکی، ورکی، ورکی، او انجلۍ بالغه وه نو دا نکاح وسوه اوکه نه؟

جواب: که انجلۍ بالغه وه نو دانجلۍ په اجازه سره ددي مور که دکفو سره نکاح کړي وي نو نکاح صحیح سوه او دزید پرښځه په دي صورت کي دری طلاقه واقع سوه بي له حلالي زید ددي سره دوهم وار نکاح نه سي کولاي. (۱)

که چا ښځې ته وویل طلاق می درکړ درکړ درکړ نو څو طلاقه واقع سوه؟ **سوال**: (۴۵۳) که چا خپلي ښځي ته وویل چي طلاق مي درکړ درکړ درکړ نو په دي صورت کي څو طلاقه واقع سوه؟

جواب: په دي لفظ چي طلاق مي درکړ درکړ درکړ دری طلاقه واقع کیږي او نیت دتاکید معتبردی. (۲)

په دوو او دریو کی شک دی نو څو طلاقه به واقع وي؟ **سوال**: (۴۵۴) که یوه سړي ته داشك وي چي ښځي ته مي دوه طلاقه ورکړیدي اوکه دری طلاقه نو څو طلاقه به واقع وي؟

جواب: چي په دي کي شك وي چي دوه مي ورکړي دي اوکه دری نو دوه طلاقه به واقع وي. (۳)

ویې ویل طلاق درکوم، طلاق می درکی، وزه، نو څوطلاقه واقع سوه؟ **سوال**: (۴۵۵) دمیرہ بیان دی چي زما ښځي زما درضا خخه خلاف داسي کار وکی چي ماته غصه ورباندي راغله او ماپه لومړي وار دا وویل چي طلاق ورکوم اوبیا دا لفظ چي تاته مي طلاق درکی اوپه دریم ځل مي داسي وویل چي ووزه او دښځي هم دا بیان دی په دي صورت کي پرښځه طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي دمیره او دښځي ددواړو بیان موافق دی دوه طلاقه صریح ددواړو په بیان کي سته او طلاق درکوم یا تاته مي طلاق درکړی دي په دواړو کي هیڅ فرق نسته او دواړه الفاظ دصریح طلاق دي په دواړو سره طلاق واقع کیږي نو په دي الفاظو سره دوه طلاقه پرښځه واقع سوه اودا لفظ چي ووزه کنايي دي که په نیت دطلاق دا لفظ وویل سي نو په دي صورت کي هم طلاق واقع کیږي نوکه میره په نیت دطلاق

(۱) کرر لفظ الطلاق وقع الکل وان نوی التاکید دین (درمختار) ای وقع الکل قضاءا وکذا اذا طلق اشباه ای بان لم ینو استئنافا ولا تاکیداً لان الاصل عدم التاکید (ردالمحتار باب طلاق غیر المدخول بها ج۲ ص۲۳۲. ط. س. ج۳ ص۲۹۳). ظفیر

(۲) کرر لفظ الطلاق وقع الکل وإن نوی التاکید دین (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب طلاق غیر المدخول بها ج۲ ص۲۳۲. ط. س. ج۳ ص۲۹۳). ظفیر

(۳) ولو شك اطلق واحدة او اکثر بنی علی الاقل (ایضا باب الصریح ج۲ ص۲۲۳. ط. س. ج۳ ص۲۸۳). ظفیر

دالفظ ويلي وي نو په دي صورت کي بيا دري طلاقه پرېښځي واقع سوه او دا مغلظه بائنه سوه بي له حلالي دا ښځه اول مېړه نه سي ساتلای اوپه درمختار کي دي چي ترصريح طلاق وروسته بائن واقع کيږي: ويلحق البائن الصريح (١) الخ.

ويې ويل طلاق مې ورکی خلګو وويل داسي مه وايه ده وويل په رښتيا مې طلاق ورکړی دی بيا يې دوهم وار وويل نو څو طلاقه واقع سوه؟ **سوال**: (۴۵۶) دزيد او دده دښځي په مينځ کي جنګ وسو زيد په غصه کي دباندي راووتی خلګو پوښتنه ورڅخه وکړه چي څه وسوه ده وويل زما سامان را وغواړی زه به يوځای ولاړ سم ما ديته طلاق ورکی، حال دادی چي طلاق يي نه وو ورکړی، اوس زما ددي سره څه کار نسته، خلګو وويل داسي مه وايه ده وويل رښتيا دی طلاق مي ورکی بيا خلګو وويل داسي مه وايه ده وويل نه صاحب ما طلاق ورکړی دی نو کم ډول طلاق واقع سو؟

جواب: په دي صورت کي طلاق واقع سو او که په دويم او دريم لفظ سره خبر ورکول داول طلاق په خيال کي نه وي نو دری طلاقه واقع سوه، او ښځه مغلظه بائنه سوه بي له حلالي داول مېړه لپاره دابنځه حلاله نه ده (٢) (اوکه په دويم او دريم لفظ سره دمخکی خبر ورکول مقصود وو نو صرف يو طلاق رجعي واقع سو. ظفير)

درجعي طلاق طلاقنامه يې وليکله يوچا په زوره يوطلاق په دري طلاقه کړل، نو څه حکم دی؟ **سوال**: (۴۵۷) يوه سړي خپلي ښځي ته په طلاقنامه کي رجعي طلاق وليکی يوه شاهد زيد ته وويل او زور يي پر راوړی چي دطلاق سره يي (۳) عدد پروليکی نو په دي صورت کي رجوع صحيح ده اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي د (۳) عدد دليکلو په وجه دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه او په دي کي يې رجوع صحيح نه ده او بي له حلالي نوي نکاح نه سي کيدای حلاله کيدل په کاردي او طريقه دحلالي داده چي دابنځه به دعدت دتيريدو څخه وروسته دبل سړي سره نکاح وکړي او دا دويم مېړه به ورته دوطی څخه وروسته طلاق ورکړي اوبيا به عدت هم تير کړي نوپه دغه وخت کي بيا داول مېړه لپاره حلاله ګرځي او درضا او زور په دي کي هيڅ فرق نسته په هر حال موافق دليکلو د (۳) عدد دری طلاقه واقع کيږي:

(١) وګورئ: الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۶۴۵. ط. س. ج۳ ص۳۰۶، اذهبي الى جهنم يقع ان نوى وكذا اذهبي عنى (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۶۵۲. ط. س. ج۳ ص۳۱۴). ظفير

(٢) كرر لفظ الطلاق وقع الكل وان نوى التاكيد دين (درمختار) واذا قال انت طالق فقيل له ما قلت فقال فقد طلقتها او قلت هي طالق فهي طالق واحدة لانه جواب كذا فى الحاكم (ردالمحتار للشامي باب طلاق غير المدخول بها ج۲ ص۶۳۲. ط. س. ج۳ ص۲۹۳). ظفير

لقوله علیه الصلاة والسلام ثلث جدهن جد وهزلهن جد وعد منها الطلاق (۱).

دا بوزه دری طلاقه دی نو په دي صورت کی څو طلاقه واقع سوه؟ سوال: (۴۵۸) زید خپلي ښځي ته په دي طریقه طلاق ورکی چي ای عمره ته دي خپله خور بوزه دیته زما دطرف څخه دری طلاقه دي بیا زید دڅلوېښتو ورځو لپاره بلي خواته ولاړی په دي دوران کي وبایي مرض دومره زیات سو چي ټول خلګ دکلي ناروغان سوه او ځیني پکښي مړه هم سوه نو یوه شاهد دزید دتیښتي په وجه څلویښت ورځي او دوباء دمرض په علت دری میاشتي ذکرسوی شهادت دیو مفتی په وړاندي ادا نه کی ددریو میاشتو وروسته یي دیوه مفتی په مخ کي شاهدي وویله نو آیا مغلظ طلاق واقع سو اوکه نه؟ او دشهادت دتاخیر په باره کي څه حکم دی؟ آیا مطلق تیښته او دوباء مرض په تاخیر دشهادت کي صحیح عذر دی اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي دری طلاقه دزید پرښځه واقع سوه (۲) او مفتی فتوی په دیانت ورکوي دده په مخ کي اداء دشهادت ضروري نه ده (۳) او دقاضي نیستوالی یا لیري والی او وبایي مرض نازلیدل دشهادت دنه اداء کولو عذر کیدای سي.

ویی ویل ما ازاده کړی یی بیا یی څوځله وویل طلاق می درکړی دی نو څه حکم دی؟ سوال: (۴۵۹) زید په غصه کي خپلي ښځي ته وویل ما ازاده کړي یي او څوځله یي دا الفاظ وویل طلاق مي درکړی دی نو په دي صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي اول یو بائن طلاق واقع سوی وو اوبیا دطلاق په صریح لفظ څو ځله ویلو باندي دابښځه مطلقه ثلثه وګرځیده ځکه چي دفقهي په کتابونو کي دی چي دبائن څخه وروسته صریح طلاق لاحق کیږي کذا في المختار الصریح یلحق الصریح والبائن الخ، نو بي له حلالي اول میړه ددي سره نکاح نه سي کولای.

پردی ښځه یی ورته راوسته او ده وویل طلقت ثلثا نو دده ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟ سوال: (۴۶۰) یوه سړي دخپلي مور سره دخپلي ښځي په وجه جنګ وکی چي ددي امله یي مور پرده غصه وکړه او ویي وهی ددي په جواب کي ده یوه پردی ښځه را وغوښتل او دطلقت ثلاثا لفظ یي ورته ووایه او حال دادی چي دده او دده دښځي په مینځ کي دطلاق ذکرهم

---

(۱) قال لزوجته غیر المدخول بها انت طالق ثلاثا الخ وقعن لما تقرر انه متی ذکر العدد کان الواقع به (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب طلاق غیر المدخول بها ج۲ ص۶۲۴. ط. س. ج۳ ص۲۸۴). ظفیر

(۲) المفتی یفتی بالدیانة والقاضي یقضي بالظاهر (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب القضاء ج۴ ص۴۲۴. ط. س. ج۵ ص۳۶۵ مطلب فی الاجتهاد وشروطه). ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص۶۴۵. ط. س. ج۳ ص۳۰۷ مطلب الصریح یلحق الصریح والبائن. ظفیر

نه دی سوی نو ددي الفاظو په اداء کولوسره دده پرښځه طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: دسوال دا قرینه چي ددي سړي دخپلي ښځي په وجه دمور سره جنګ سوي الخ او دا تصریح دفقهاوو چي: لان العادة ان من له امرأة انما یحلف طلاقها لا بطلاق غیرها الخ. (۱) شامي او دارنګه داتصریح: ولایلزم کون الاضافة صریحة الخ (۲) کما فی الشامي، ددي مقتضی دی چي په موجوده صورت کي دده پرښځه دری طلاقه واقع سي اوقاضي په دي صورت کي حکم دطلاق کوي خوکه میړه داووایي چي زما مراد خپلي ښځي ته طلاق ورکول نه وو نو دده تصدیق به کیږي: کما فی الشامي ویویده ما فی البحر لوقال امرأة طالق او طلقت امرأة ثلثا وقال لم اعن امرأتي یصدق آه ویفهم منه انه لو لم یقل ذلك تطلق امرأته لان العادة ان من له امرأة انما یحلف بطلاقها لا بطلاق غیرها الخ (۳) شامي.

دخوښیني نیت یي وکی او دښځي ترور (عمي) ته یي وویل چي ستا وریري ته طلاق نوڅه حکم دی؟

سوال: (۴۲۱) یو سړي په قسم سره وایي چي زما ښځه او ددي دواړه خویندي زما دمیریزی مور وریري دي یوه ورځ ما دخپلي خوښیني نیت وکی او خپلي میری مور ته مي وویل ستا وریري ته ما دری طلاقه ورکړل خو په خدای قسم چي زما نیت دخپلي ښځي دطلاق نه وو نو په دي صورت کي دده پرښځه طلاق واقع سو اوکه نه؟ دده نیت اوقول معتبر دی، آیا دا مسئله په دي مسئله کي: رجل له بنات ذوات ازواج فقال زوج احداهن لا بینهن علی بنتك فینصرف الایقاع الی امرأته لانه لا یملك الایقاع الا علیها، داخله ده اوکه نه؟

جواب: دا پوښتل سوی صورت په دي نقل سوي مسئله کي داخل دی لکه څنګه چي دذکر سوي علت تائید دشامي ددي عبارت څخه هم کیږي: لان العادة ان من له امرأة انما یحلف بطلاقها لا بطلاق غیرها الخ (۴) نو دذکر سوي سړي پرښځه باندي دری طلاقه په دي صورت کي واقع سوه او دا قول دده چي ما دخوښیني نیت کړی وو قضاءً معتبر نه دی. (خو دیانةً به یي تصدیق کیږي (۵) ظفیر).

---

(۱) ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص۵۹۱. ط. س. ج۳ ص۲۴۸. ظفیر

(۲) ایضا ج۲ ص۵۹۵. ط. س. ج۳ ص۲۴۸. ظفیر

(۳) ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص۵۹۱. ط. س. ج۳ ص۲۴۸. ظفیر

(۴) ایضا ج۲ ص۵۹۱. ط. س. ج۳ ص۲۴۸. ظفیر

(۵) لو قال امرأة طالق او قال طلقت امرأة ثلاثا وقال اعن امرأتي یصدق آه (ایضا ج۲ ص۵۹۱ ط. س. ج۳ ص۲۴۸). ظفیر

ښځي ته يې څو ځله طلاق ورکی خو اوس منکر دي او شاهد دطلاق شاهدي ورکوي نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۴۲۲) زيد خپلي منکوحي ته په حضور دمور اوپلار او يوي خپلوي لرونکي ښځي کي څو ځله طلاق ورکی نو اوس ميړه رجوع کولای سي اوکه نه؟ اوس هغه سړی دطلاق څخه انکار کوي خو شاهدان دطلاق شاهدي ورکوي نو په دي صورت کي څه حکم دی؟

جواب: که ميړه دری ځله دطلاق لفظ ويلي وي نو ښځه يي مطلقه ثلاثه سوه رجوع په دي کي صحيح نه ده او بي له حلالي داول ميړه سره نکاح نه سي کولی (۱) خوکه ميړه دطلاق څخه انکار کوي نو ددوو سړو يا يوه سړي او دوو ښځو (چي ثقه او لمونځ گذار وي) په شهادت سره طلاق ثابتيږي او دمور او پلار شاهدي معتبره نه ده. (۲)

ته پر موږ حرامه يې تاته طلاق دی دری طلاقه دي ددي جملي په ويلو سره کم طلاق واقع کيږي؟ **سوال**: (۴۲۳) زيد خپلي ښځي ته په دي الفاظو طلاق ورکی چي ته پرموږ حرامه يي اوتاته طلاق دی او بيايي وويل تاته دری طلاقه دي نو په دي صورت کي به کم يو طلاق واقع وي؟

جواب: قال فی الدرالمختار الصريح يلحق الصريح والبائن الخ (۳) نو ددي څخه معلومه سوه چي په دي صورت کي دحرام دلفظ څخه وروسته چي بائن دی صريح طلاق لاحقيږي او دده پرښځۀ دری طلاقه واقع کيږي.

دطلاق څخه وروسته بيا نکاح کول غواړي، نو څه حکم دی؟ **سوال**: (۴۲۴) محمد بخش خپلي ښځي ته طلاق ورکی لکه څنگه چي ددويمي سپاري په څوارلسمه رکوع کي ارشاد دی اوس دواړه ښځه او ميړه سره راضي سوه او نکاح کول غواړي دسورۀ بقره د ۳۰ - ۲۹ رکوع مطابق خو موږ نه پوهيږو، نو په دي صورت کي څه حکم دی؟

جواب: دمحمد بخش پر ښځه په دي صورت کي دری طلاقه واقع سوه اوپه دريو طلاقو کي بي له حلالي داول ميړه سره ددي ښځي نکاح کول صحيح نه دي لکه څنگه چي ددويمي پاري په بله رکوع کي د: الطلاق مرتان، څخه وروسته: فان طلقها فلا تحل له

---

(۱) وان کان الطلاق ثلثا فی الحرة او ثنتين فی الامة لم تحل له حتی تنکح زوجا غيره نکاح صحيحا ويدخل بها ثم يطلقها او يموت عنها (هدايه باب الرجعة فصل فيما تحل به المطلق ج۲ ص۳۷۸). ظفير

(۲) ونصابها لغيره من الحقوق سواء کان الحق مالا او غيره کنکاح وطلاق الخ رجلان او رجل وامرأتان (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الشهادات ج۴ ص۵۱۵ – ۵۱۲. ط. س. ج۵ ص۴۶۵). ظفير

(۳) والفرع لاصله الخ وبالعکس للتهمة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب القبول وعدمه ج۴ ص۵۲۷. ط. س. ج۵ ص۴۷۸). ظفير

من بعد حتى تنكح زوجا غيره (١) مذكور دى اوپه شامي كي دي: وكذا بكلمة واحدة بالأولى الى ان قال وقد ثبت النقل عن اكثرهم صريحا بايقاع الثلاث ولم يظهر لهم مخالف فما ذا بعد الحق الا الضلال الى اخر ما قال ملخصا من فتح القدير (٢).

په لاندي پوښتل سوي صورت کی څه حکم دي؟ سوال: (۴۲۵) يو سړي دی چي پلرونه او نيکونه يي مسلمان وه په شهادتينو شاهدي ورکوي او هميشه داخترونو لمانځه ته اوکله په پنځه وخته جمع کي هم شريکيږي اداء دروژي او دقرباني على وجه الكمال کوي او دمسلمانانو سره خوراك څيښاك ناسته پاسته او راکړه ورکړه لري دتصديق خلاف عمل لکه په اختيار سره قرآن پاك په قاذوراتو کي غورزول هم دده څخه نه دي ښکاره سوي دکلي خلگ دی دپخوا څخه مسلمان گڼي نو په شريعت کي داسړی مسلمان دی اوکه کافر؟ موصوف په صحيح او سالم حالت کي خپلي ښځي ته دری طلاقه ورکړل اوبي له تحليله نکاح کول غواړي اوپه اقتضاء دښځي مسلمانانو ته وايي چي زه ددي څخه مخکي مسلمان نه وم اوس ما او زما ښځه مسلمان کړی او ښځه بي تحليله زما په نکاح کي راکړئ دتحليل حاجت نسته ځکه چي زه مسلمان نه وم نو دمسلمانانو طلاق چي حسن احسن بائن او مغلظ دی زما په حق کي به څنگه وکارول سي نو دده دا قول چي مخکي ددي څخه مسلمان نه وم شرعا معتبر دی او که نه؟ پراول تقدير چي کله ښځه او ميړه دنوی سره اسلام راوړي نو نکاح ددوي بي له تحليفه جائزه ده اوکه نه؟

جواب: ظاهره ده چي ذکر سوی سړي ددي څخه وړاندي مسلمان وو او شريعت پرده داسلام حکم کړي وو نو دده قول چي ددي څخه وړاندي زه مسلمان نه وم لغو دي او غلط دي يا محمول دي پرنفي دکمال اوکله چي ذکر سوي سړي داسلام په حالت کي چي دده دافعالو څخه ظاهر وو دری طلاقه خپلي ښځي ته ورکړي دي ښځه يي مطلقه ثلثه وگرځيده بي له تحليله به ددي سره نکاح جائزه نه وي قال الله تعالى: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتى تنكح زوجا غيره، الآيه (٣) وفى الدرالمختار لاينكح مطلقة بها اى بالثلث الخ حتى يطأها غيره بنكاح صحيح نافذ الخ (٤) وفى كتاب الصلاة منه ويحكم باسلام فاعلها الخ قال عليه الصلاة والسلام من صلى صلاتنا واستقبل قبلتنا فهو منا،

---

(١) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۶۴۵. ط. س. ج۳ ص۳۲۰ مطلب الصريح يلحق الصريح والكناية. ظفير

(٢) ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۷ ط. س. ج۳ ص۲۳۳. ظفير

(٣) سورة البقرة ركوع (۲۹). ظفير

(٤) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۳۹. ط. س. ج۳ ص۴۰۹. ظفير

الحديث شامي (۱) ص۱۳۵ جلد اول، اوکه دده دي قول ته چي وړاندي ددي څخه مسلمان نه وم في الحال دارتداد کلمه وويل سي نو بيا يي هم ښځه مطلقه ثلثه سوه ځکه چي ده في الواقع داسلام په حالت کي دری طلاقه ورکړي وه او وروسته ددي څخه په ذکر سوي قول مرتد سو العياذ بالله، داسلام دتجديده څخه وروسته بي له حلالي دده سره نکاح حلاله نه سوه: لان حيلولة الردة لا ترفع حكم الطلاق قال في رد المحتار في اخر باب الرجعة لان الردة واللحاق والسبي لم تبطل حكم الظهار واللعان كما لا تبطل حكم الطلاق الخ (۲).

په لاندیني صورت کی دری طلاقه پردواړو باندي واقع سوه: سوال: (۴۲۶) دزيد دوې ښځي دي آمنه او فاطمه زيد فاطمي ته په غصه کي وويل تاسو دواړو ته به طلاق درکړم بيايي څه وخت وروسته وويل يو دوه طلاقه درکوم بيا يي څه وخت وروسته وويل چي تاسو ته مي يعني دواړو ته مي يو دوه دری طلاقه درکړل دزيد اخري کلام دطلاق انشاء ده اوکه اخبار كاذب عن الطلاق دی اوطلاق پردواړو واقع سو اوکه پريوه او رجعي طلاق واقع سو اوکه څه ډول؟

جواب: په دي صورت کي دزيد پردواړو ښځو باندي دری دری طلاقه واقع سوه او هره يوه ددوي به مطلقه ثلاثه وي: قال في الدرالمختار انت طالق او انت حرة وعنى الاخبار كذبا وقع قضاء الا اذا اشهد على ذلك الخ (۳) واضافيه صريحه ما لم يستعمل الا فيه كطلقتك وانت طالق ومطلقة ويقع بها اى بهذه الالفاظ وما بمعناها من الصريح الخ بلا فرق بين عالم وجاهل وان قال تعمدته تخويفا لم يصدق قضاءاً (۴) وفيه ولو نكحها قبل امس وقع الان لان الانشاء في الماضي انشاء في الحال الخ (۵) درمختار، لنډه دا چي دا الفاظ دانشاء دطلاق دي نو ددي وجهي دزيد پردواړو ښځو دری دری طلاقه واقع سوه.

دا ډول طلاق يي ورکی: ماطلاق ورکی يو دوه دری سرې شاهدان سئ، نو څه حکم دی؟

سوال: (۴۲۷) يوه سړی خپلي ښځي ته په غصه کي په دي الفاظو طلاق ورکی ما طلاق ورکی يو دوه دری سړي شاهدان سئ! دطالق دبيان څخه دمتعددو طلاقونو دمعلوميدو دشبهي دازالي لپاره تشريح ورڅخه وغوښتل سوه نو ده وويل چي ديو دوه دری څخه

---

(۱) ردالمحتار كتاب الصلوة ج۱ ص۱۲. ط. س. ج۱ ص۳۵۳. ظفير

(۲) ردالمحتار باب الرجعة مطلب حيلة اسقاط عدة المحلل ج۲ ص۷۴۱. ط. س. ج۳ ص۴۱۱. ظفير

(۳) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب طلاق غير المدخول بها ج۲ ص۲۳۳. ط. س. ج۳ ص۲۹۳. ظفير

(۴) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۰ – ۵۹۲. ط. س. ج۳ ص۲۴۷. ظفير

(۵) ايضا ج۲ ص۲۰۷. ط. س. ج۳ ص۲۲۲. ظفير

مراد زما سړي شمیرل وو چي هلته موجود وه دهم دي وجهي مي دریو سړو ته په ګوته اشاره هم وکړه نو په دي صورت کي ددي سړي قول شرعا معتبر دی او که نه؟

جواب: په دي صورت کي مابینه ومابین الله ددي سړي قول معتبر دی او دده پربنځه باندي دیوه طلاق حکم کیږي.

په زور سره یوازي طلاق دری واره په وویل سو نوځه حکم دي؟ **سوال**: (۴۲۸) دهندي نکاح دبکر سره وسوه او دبکر بله منکوحه صغری هم موجوده وه دهندي وارثانو بکر سخت مجبور کی چي یادي دی صغری ته طلاق ورکړي اویا هندي ته نو بکر انکار وکی نو ددي وجهي پربکر دومره جبر وسو چي دي وبېریدی او حواس یي جوړ پاته نه سوه او په هم دي دبي هوښی. په حالت کي چي نه صغری موجوده وه اونه هنده اونه یي دصغری نوم واخیستی اونه دهندي، دطلاق لفظ یي شپږ ځله وویلی نو په دي صورت کي پرهنده طلاق واقع سو اوکه پر صغری؟

جواب: دفقهي په کتابونوکي دا تصریح ستـه چي په زور طلاق اچولو سره هم طلاق واقع کیږي نوکه میړه وبیرول سو او دځان بیره ورته پیدا سوه او مثلا داسي یي ورته وویل چي فلانی نومي ښځي ته طلاق ورکړه او ده دنوم اخیستو څخه پرته وویل چي ما طلاق ورکی یا طلاق دی او څو ځله یي دا الفاظ وویل مثلا دری ځله یا تر دری ځله زیات نو پرهغه ښځه چي دکمي دنوم په اخیستلو سره یي طلاق ورڅخه اخستی دری طلاقه واقع سوه اګرکه میړه ددي نوم نه وي اخیستی، کذا فی کتب الفقه (۱).

واده لرونکی سړي خپل ځان ته خطاب وکی او ویی ویل که ستا واده سوی وی نو ستا ښځي ته دری طلاقه، په دي صورت کي څه حکم دي؟ **سوال**: (۴۲۹) زید خپل ځان ته خطاب وکی او ویي ویل چي ای زیده که ستا واده سوی وي نو ستا ښځي ته دری طلاقه او حال دادی چي دده واده سوی دی اوښځه یي سته نو په دي صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي دزید پرښځه دری طلاقه واقع سوه ځکه چي دزید دا وینا چي: ای زیده که ستا واده سوی وي نو ستا ښځي ته دری طلاقه، او دا امر محقق دی ځکه چي دده واده سوی دی او دفقهي په کتابونو کي لیکلي دي چي تر یوه محقق امر پوري دطلاق په معلق کولوسره طلاق منجز کیږي یعني فورا طلاق واقع کیږي په الدرالمختار

---

(۱) ویقع طلاق کل زوج بالغ عاقل الخ ولو عبدا او مکرها فان طلاقه صحیح لا اقراره بالطلاق (درمختار) فان طلاقه صحیح ای طلاق المکره الخ وفی البحر ان المراد الاکراه علی التلفظ بالطلاق (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹. ط. س ج۳ ص۲۵۳). ظفیر

باب التعليق کي دي چي: فالمحقق كإن كان السماء فوقنا تنجيز. (۱)

په یوه مجلس کی دری طلاقه پخوا یو وو اوس ددی حدیث ناسخ کم یو دی؟ **سوال:** (۴۷۰) دحضرت ابوبکر صدیق او حضرت عمر فاروق رضي الله عنهما په زمانه کي دا دستور وو چي که چا به په یوه مجلس کي دری طلاقه ورکړل نو هغه به یو طلاق ګڼل کیدی اوس تاسو دا حدیث منسوخ لیکلی دی ددي ناسخ کم حدیث دی؟

جواب: ددي ناسخ اجماع ده چي تائید یي په نصوصو سره سوی دی او ددي تفصیل دي په فتح القدیر کي وکتل سي. (۲)

په یوه مجلس کي ددرو طلاقو په باره کی یوه سړي وویل چي حضرت عمر رضي الله عنه سیاسي حکم قائم کی نوځه حکم دی؟ **سوال:** (۴۷۱) دنبی کریم ﷺ او حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه او حضرت عمر رضي الله عنه په زمانو کي دستور وو چي چابه په یوه ځل دری طلاقه ورکول نودا به یو طلاق ګڼل کیدی، خو حضرت عمر رضي الله عنه دري قائم کړه، زید وایي چي حضرت عمر رضي الله عنه حکم شرعي نه وو قائم کړی بلکه سیاسي حکم یي قائم کړی وو نو دداسي ویونکي څه حکم دی؟

جواب: کم مسلمان چي داصحابو داجماع او دحضرت عمر رضي الله عنه دفتوی په باره کي داسي وایي نوهغه جاهل او ګمراه دی حضرت عمر رضي الله عنه دشرعي نصوصو پربناء داحکم کړی وو او پردي باندي دصحابهٔ کرامو رضي الله عنهم اجماع دصحیح ماخذ دوجوده پرته څرنګه کیدای سي په شامي کي دي: قال في الفتح بعد سوق الاحاديث الدالة عليه الى ان قال وقد ثبت النقل عن اكثرهم صريحا بايقاع الثلث ولم يظهر لهم مخالف فماذا بعد الحق الا الضلال الخ (۳) ددي عبارت څخه واضحه ده چي حضرت عمر رضي الله عنه شرعي حکم نافذ کړی دی چي پرهغه باندي صحیح احادیث دلالت کوي او ددي حکم په هغه وخت کي په اصحابو کي یو هم مخالف نه وو، نو دا عین حکم شرعي دی ددي وجهي څخه صاحب دفتح القدیر په آخرکي فرمایي: فماذا بعد الحق الا الضلال، یعني حق ددریو وقوع ده او چي څوك ددي اجماع څخه خلاف ورزي کوي هغه ګمراه دی.

دغضب په حالت کی دمولانا عبد الحی رحمه الله دفتوی په اړوند پوښتنه: **سوال:** (۴۷۲) ستاسو فتوی نمبر (۴۵۴) ترلاسه سوه ستا جواب ډیر ښه دی خو مولانا عبد الحی رحمه الله په فتاوی عبد الحی کي فرمایي:

---

(۱) الدرالمختارعلی هامش ردالمحتار باب التعليق ج۲ ص۷۷۹. ط. س. ج۳ ص۳۴۳ مطلب بتعليق الطلاق. ظ

(۲) وګوری: فتح القدير كتاب الطلاق ج۳ ص۲۵ مکتبه حبیبیه کوئټه ج۳ ص۳۲۹. ظفير

(۳) ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۶. ط. س. ج۳ ص۲۳۳. ظفير

(پوښتنه) زید خپلي ښځي ته دغضب په حالت کي وویل ما طلاق درکی ما طلاق درکی په داسي دری ځله ویلو سره طلاق واقع کیږي اوکه نه؟ که په حنفی مذهب کي واقع وي اوپه شافعی مذهب کي نه وي، نو په داسي صورت کي حنفی لره په شافعی مذهب عمل کول جائز دی اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي دحنفیه وو په نزد دری طلاقه واقع کیږي او دتحلیله پرته نکاح صحیح نه ده خوکه دضرورت په وخت کي ددي ښځي جلا کیدل ده ته سخت وي او دزیات فساد احتمال وي نوکه دیو بل امام تقلید وکړي څه باك نسته، ددي نظیر نکاح دزوجی دمفقود الخبر او عدت دممتدة الطهر موجود دي چي حنفیانو دضرورت په وخت کي دامام مالك رحمه الله په قول عمل کول صحیح ګڼلي دي. فتاوی عبدالحی رحمه الله ص **۱۵۳**. آیا دا مسئله صحیح ده اوکه غلطه؟

جواب: خدای بخښلي مولانا عبدالحی رحمه الله په خپله لیکلی دي چي دحنفیانو په نزد بي له حلالي نکاح داول میړه ددي مطلقی ښځي سره نه سي کیدی او دبل یوه امام مذهب یي ددي خلاف نه دی نقل کړی چي دفلانی امام په نزد حلاله ضروري نه ده بلکه دمفقود الخبر دښځي مسئله او ممتدة الطهر مسئله یي لیکلي ده نوپه دي دواړو مسئلو کي احنافو فقهاوو لیکلي دي چي دامام مالك رحمه الله په مذهب دي عمل وسي خو په مطلقه ثلاثه کي دحلالي دنه ضرورت قول دیوه امام مذهب هم مولانا مرحوم نه دی نقل کړي چي دچا مذهب دی او دچا تقلید دي وسي اصل دادی چي په دي مسئله کي په قطعي نص سره حلاله ثابته ده اوپه شامي کي دي: وذهب جمهور الصحابة والتابعین ومن بعدهم من ائمة المسلمین الی انه یقع الثلث الخ، (۱) په فتح القدیر کلي لیکلي دي: وقد ثبت النقل من اکثرهم صریحاً بایقاع الثلث ولم یظهر لهم مخالف فما ذا بعد الحق الا الضلال ومن هذا قلنا لو حکم حاکم بانها واحدة لم ینفذ حکمه لانه لا یسوغ الاجتهاد فیه فهو خلاف بلا اختلاف الخ (۲) نو معلومه سوه چي په دي مسئله کي چاته هم خلاف کول جائز نه دي او داجماع څخه وروسته هیڅوك هم ددي مسئلي مخالف پاته نه سو او چي دچا خلاف وو هغه اول وو بیا ټولو په اتفاق سره په دي صورت کي ددریو طلاقو حکم کړی دی او دغیر مقلدینو جماعت چي په دي زمانه کي دقطعی نص او دبزرګانو داجماع خلاف کوي هغه په صریحه ګمراهي کي واقع دي لکه څنګه چي دفتح القدیر دصاحب امام ابن الهمام څخه منقول سوه، حاصل داچي په دي مسئله کي محققینو

(۱) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۶. ط. س. ج۳ ص۲۳۳. ظفیر
(۲) ایضا ج۲ ص۵۷۷. ط. س. ج۳ ص۲۳۳. ظفیر

احنافو لکه امام ابن الهمام تصریح کړي ده چي دوقوع ددریو طلاقو او دحلالي دضرورت په هکله دچا اختلاف معتبر نه دی اوپردي اجماع سویده او ددي خلاف کول خلاف دحق کول دي چي عیني ګمراهي ده.

په یوه مجلس کی یې دری طلاقه ورکړل، نوڅه حکم دی؟ سوال: (۴۷۳) زید خپلي ښځي ته په جلسه واحده کي دری طلاقه فوري ورکړه دامام اعظم رحمه الله په مذهب زید ته داښځه بي له تحلیله نه سي حلالیدای خو دذکر سوي ښځي دخپل میړه څخه جلا کیدل سخت دي دجدایي په صورت کي ډیرو مفاسدو غالب ګمان دی نو په داسي صورت کي به زید ته احناف دابن عباس رضي الله عنه او درکانه دحدیث مطابق درجوع حکم ورکړي اوکه نه؟ په داسي حال کي چي ددریو فوري طلاقو متعلق دصحابه کرامو رضي الله عنهم دزماني څخه اختلاف راروان دی علامه ابن رشد په بدایة المجتهد ونهایة المقتصد کي وروسته له بیانه دمذاهبو لیکلي دي: وکان الجمهور غلبوا حکم التغلیظ فی الطلاق سداً للذریعة ولکن تبطل ذلك الرخصة الشرعیة والرفق المقصود فی ذلك اعنی قوله تعالی: لعل الله یحدث بعد ذلك امراً [1] اوپه التعلیق المغنی لسنن الدارقطنی کي مصنف دامسئله په وضاحت سره لیکلي ده: وهو هذه قال شیخ الاسلام الحافظ ابن الحجر واذا طلق ثلاثا مجموعة وقعت واحدة وهو منقول عن ابن ابی طالب وابن مسعود وعبدالرحمن بن عوف والزبیر نقل ذلک ابن مغیث فی کتاب الوثائق له وعزاه لمحمد ابن وضاح ونقل الغنوی ذلک عن جماعة من مشائخ قرطبة کمحمد بن نقی مخلد ومحمد بن عبدالسلام الخشنی وغیرهما ونقله ابن المنذر عن اصحاب ابن عباس رضي الله عنهما کعطاء وطاؤس وعمرو بن دینار ویتعجب من ابن التین حیث جزم بان لزوم الثلاث لا اختلاف فیه وانما الاختلاف فی التحریم مع ثبوت الاختلاف کما تری انتهی کلام الحافظ وقال الحافظ ابن القیم فی اعلام الموقعین عن رب العلمین وهذا خلیفة رسول الله صلی الله علیه وسلم والصحابة کلهم معه فی عصره وثلث سنین من عصر عمر علی هذا المذهب فلو عدهم العاد باسمائهم واحداً واحداً انهم کانوا یرون الثلاث واحدة اما بفتوی الخ او اقرار اوسکوت ولهذا ادعی بعض اهل العلم ان هذا الاجماع قدیم ولم تجتمع الامة ولله الحمد علی خلافه بل لم یزل فیهم من یفتی به قرنا بعد قرن والی یومنا هذا فافتی به حبر الامة عبدالله بن عباس کما رواه حماد ابن زید عن ایوب عن عکرمة عن ابن عباس اذا قال انت طالق ثلاثا بضم واحدة وافتی ایضا بالثلاث افتی بهذا وهذا وافتی بانها واحدة الزبیر بن العوام وعبدالرحمن بن عوف حکاه عنهما ابن

[1] بدایة المجتهد کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸. ظفیر

وضاح وعن علی وابن مسعود روايتان كما عن ابن عباس واما التابعون فافتى به عكرمة رواه اسمعيل ابن ابراهيم عن ايوب عنه وافتى به طاؤس واما تابعوا التابعين فافتى به محمد بن اسحق حكاه الامام احمد وغيره عنه وافتى به خلاس بن عمرو والحارث العكلى واما اتباع تابعى التابعين فافتى به داود بن علی واكثر اصحابه حكاه عنهم ابن الغلس وابن حزم وغيرهما وافتى به بعض اصحاب مالک حكاه التلمسانى شرح التفريع لابن حلاف قولاً للبعض المالكية وافتى به بعض الحنفية حكاه ابوبكر عن محمد بن مقاتل وافتى به بعض اصحاب احمد حكاه شيخ الاسلام ابن تيميه عنه قال وكان الجد يفتى به احيانا انتهى كلامه وقال ابن القيم فی اغاثة اللهفان واما اقوال الصحابة فيكفي كون ذلک فی عهد الصديق ومعه جميع الصحابة بل قد قال بعض اهل العلم ذلک اجماع قديم وانما حدث الخلاف فی زمن عمر فقد صح انهم كانوا فی زمن رسول الله ﷺ وابی بكر وصدراً من خلافة عمر يوقعون علی من طلق ثلاثا واحدة واما دعوى الاجماع المتأخر فمردود لانه لم يزل الاختلاف وقد اختار داود واصحابه ان الثلاث واحدة وممن حكى الخلاف الطحاوی فی كتابه اختلاف العلمآء وكتاب تهذيب الاثار وابوبكر الرازي فی احكام القرآن وحكاه ابن المنذر وحكاه ابن حزم ومحمد بن نصر المروزی والمادری فی كتاب العلم وحكاه عن محمد بن مقاتل من اصحاب ابي حنيفه وهو احد القولين فی مذهب ابي حنيفة رحمه الله وحكاه التلمسانی فی شرح التفريع قولا لمالک وحكاه شيخ الاسلام ابن تيميه عن بعض اصحاب احمد وهو اختياره انتهى كلامه كذا في عون المعبود [1] حاشيه سنن ابي داؤد.

---

(۱) وګورى التعليق المغنى على الدارقطنى كتاب الطلاق ص۴۴۴ – ۴۴۵، دا ټول بحث داهل حديثو (سلفيانو) عالم مولانا شمس الحق عظيم ابادي په خپل حمايت كي ليكلي دي او دصريح حديث نبوي رد يي كړى دى ددي دجواب لپاره وګورئ دحضرت الاستاذ مولانا اعظمي مدّ ظله كتاب (الاعلام المرفوعه) او (الازهار المربوعة) چي په دي كي يي دامسئله په واضح طور باندى ثابته كړيده چي ائمه اربعه ددريو طلاقو قائل دي اوپه حديث نبوي سره ددي تائيد كيږي او احاديث په بخاري مسلم دارقطنى او تمامو كتابونو دحديثونو كي راغلي دي صاحب دفتح القدير ليكلي دي: وذهب جمهور الصحابة والتابعين ومن بعدهم من ائمة المسلمين الى انه يقع ثلاث ومن الادلة فى ذلك ما فى مصنف ابن ابى شيبه والدارقطنى في حديث ابن عمر المتقدم قلت يا رسول الله أرأيت لو طلقتها ثلاثا قال إذا قد عصيت ربك وبانت منك امرأتك وفي سنن أبي داود عن مجاهد قال كنت عند ابن عباس فجاءه رجل فقال إنه طلق امرأته ثلاثا قال فسكت حتى ظننت أنه رادها إليه ثم قال أيطلق أحدكم فيركب الحموقة ثم يقول يا ابن عباس يا ابن عباس فإن الله عز وجل قال (ومن يتق الله يجعل له مخرجا) عصيت ربك وبانت منك امرأتك وفي موطأ مالك بلغه أن رجلا قال لعبد الله ابن عباس إني طلقت امرأتي مائة تطليقة فماذا ترى علي فقال ابن عباس طلقت منك ثلاثا وسبع وتسعون اتخذت بها آيات الله هزوا وفي الموطأ أيضا بلغه أن رجلا جاء إلى ابن مسعود فقال إن طلقت امرأتي ثماني تطليقات فقال ما قيل لك فقال قيل لي بانت منك قال =

مولانا عبدالحی صاحب په عمدة الرعايه کي فرمايلي دي: القول الثانی أنه اذا طلق ثلثا تقع واحدة رجعية وهذا هو المنقول عن بعض الصحابة وبه قال داؤد الظاهری واتباعه وهواحد القولين فی لمالك ولبعض اصحاب احمد.

جواب: ددي تحقيق امام ابن همام په فتح القدير کي کړی دی (۱) او وقوع ددريو طلاقو يي ثابته کړيده او ددي خلاف يي رد کړی دی اوپه نصوصو قطعيه وو سره په دي صورت کي حلاله ثابته ده بی له حلالي په مطلقه ثلاثه داول ميړه لپاره حلاله نه وي هذا هو الحق فماذا بعد الحق الا الضلال. فقط

دوه طلاقه يي ورکړه اونکاح يې وکړه اوه کاله وروسته يی بيا دوه طلاقه ورکړه او نکاح يی وکړه نو څه حکم دی؟ **سوال**: (۴۷۴) يوه سړي خپلي ښځي ته دوه طلاقه ورکړه او بيايي نکاح وکړه او اته کاله وروسته يي بيا دوه طلاقه ورکړه او بيايي نکاح وکړه نو آيا داحکم په شرع شريفه کي جائز دی اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي داښځه مطلقه ثلثه سوه اوکله چي په مينځ کي دي ښځي دبل چا سره نکاح نه ده کړي نو ددي وجهي اولني دوه طلاقه نه دي ختم سوي ځکه چي ختميدل داولني طلاق په دويم ميړه کولو سره کيږي. کما فی الدرالمختار: والزوج الثاني يهدم الخ مادون الثلاث ايضا ای کما يهدم الثلث اجماعًا الخ (۲) نوچي کله په مينځ کي دويم ميړه رانغی نو مخکي دوه طلاقه ختم نه سوه اوپه وروستنيو دوو طلاقو کي چي يو طلاق دهغو سره يوځای سي دری طلاقه به سي اوچي کله ښځه مطلقه ثلاثه سوه نو بي له حلالي به ددي سره نکاح صحيح نه وي او هغه نکاح چي وروسته يي کړيده هغه باطله ده: کما فی الدرالمختار لا ينکح مطلقة بها ای بالثلث الخ حتی يطأها غيره الخ بنکاح نافذ الخ (۳).

يوه سړي فال وکتی او ويی ويل چی طلاق ورکړه ما هم دهغه په ذريعه وليکل او ومي ليږل نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۴۷۵) يو کال وسو چي ما خپلي ښځي ته دغصي په وخت کي

= صدقوا هو مثل ما يقولون وظاهره الإجماع على هذا الجواب وفي سنن أبي داود وموطإ مالك عن محمد بن إياس بن البكير قال طلق رجل امرأته ثلاثا قبل أن يدخل بها ثم بدا له أن ينكحها فجاء ليستفتي فذهبت معه فسأل عبد الله بن عباس وأبا هريرة عن ذلك فقالا لا نرى أن تنكحها حتى تنكح زوجا غيرك الخ (فتح القدير، كتاب الطلاق ج۳ ص۲۵). ظفير

(۱) وګوری: فتح القدير کتاب الطلاق ج۳ ص۲۵ مکتبه حبيبيه کوئټه ج۳ ص۳۲۹. ظفير

(۲) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الرجعة مطلب مسئلة العدم ج۲ ص۷۴۲. ط. س. ج۳ ص۴۱۸. ظ

(۳) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الرجعة مطلب فی العقد على المباينة ج۲ ص۷۳۹. ط. س. ج۳ ص۴۵۹. ظفير

طلاق دخط په ذريعه وليکي اووطن ته مي روان کی دطلاق ورکولو صورت دادی چي زه بالکل جاهل سړی يم پرما باندي هروخت دالله پاك بيره غالبه وي په دي وجه چي دابنځه زما منکوحه ده ماهم په دي پريشانی کي خيال وکی چي دقراني فال په ذريعه فيصله کول مناسب دي نو حافظ قران ته مي ذکر وکی چي زما دښځي متعلق فال وګوره همدا وو چي حافظ صاحب فال وکتی اوماته يي وويل چي: ته خپلي ښځي ته طلاق ورکړه ددوی په وينا ما ددوی سره په خط کي مکرر دری ځله طلاق وليکی او ومي ليږی نو په دي صورت کي طلاق واقع سواوکه نه؟ اوزه ددي سره دوهم وارنکاح کولای سم اوکه نه؟

جواب: داخو ددي سړي غلطي او کم عقل توب وو چي فال يي وکتی اوتاته يي دطلاق مشوره درکړه داسي فال ايستل اوکتل شرعا هيڅ شی نه دي او نه يو عالم داسي کولای سي نه غير عالم خو ستا پرښځه دری طلاقه واقع سوه اوس بي له حلالي ددي سره دوباره نکاح نه سي کولای. (۱)

ددريو طلاقو وروسته بيا دښځي دميړه سره اوسيدل څنګه دي؟ **سوال**: (۴۷۲) دری کاله وسوه چي دزيد او دهندي نکاح سوي وه اوس اته مياشتي وسوي چي دهندي پلار جرګه راوستله او زيدته يي وويل چي زموږ لور زموږ کور ته راپريږده او هنده نه تلله په دي حالت کي زيد وويل که وايي نو طلاق به ورکړم بيا هنده دهغي پلار خپل کورته بوتلله دهندي دتللو څخه وروسته دهندي پلار زيد ډير وبيروی چي زما لور ته طلاق ورکړه کني مړ به دي کړم بيا يوه ورځ دعمر کورته دهندي پلار او دتره زوی راغلل او زيد ته يي وويل هندي ته طلاق ورکړه کني هنده به وتښتي اوکه ته خپل ځان ژغورل غواړي نو هندي ته طلاق ورکړه زيد دعمر او دهندي دپلار او داکا دزوی په مخ کي شپږ ځله وويل چي طلاق مي ورکی هندي چي کله واوريدل چي ماته يي طلاق راکی نو هنده پلارته ډيره غصه سوه دطلاق دورکولو څخه دوه مياشتي وروسته يي بيا موقع پيدا کړه او هنده دزيد کره راغله اواوس دزيد کره ده نو آيا دوهمه نکاح تړلی سي او که نه؟

جواب: په دي صورت کي پرهنده باندي دری طلاقه واقع سوي دي بي له حلالي هنده دزيد لپاره دوباره نه سي حلاليدلای او ددی دحلالي بغير دزيد سره نکاح نه سي کيدای البته دحلالي څخه وروسته هنده دزيد سره نکاح کولای سي او طريقه دحلالي داده چي هنده دطلاق دعدت څخه وروسته (که غيرحامله وي اوحيض ورته راځي نودری حيضونه

---

(۱) ولو قال للکاتب اکتب طلاق امرأتي کان اقرارا بالطلاق وان لم يکتب (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۹. ط. س. ج۳ ص۲۴۶ مطلب فی الطلاق بالکتابة وان کان الطلاق ثلث فی الحرة الخ لم تحل له حتی تنکح زوجا غيره (هدايه فصل فيما تحل به المطلقة باب الرجعة ج۲ ص ۷۸۳). ظفير

يي عدت دی) ديو بل سړي سره نکاح وکړي او دا دويم ميړه دوطي ځخه وروسته هندي ته طلاق ورکړي بيابه هنده دطلاق عدت تيره کړي دعدت دتيريدو ځخه وروسته که دزيد سره نکاح وکړي نو جائزه به وي: قال الله تعالی: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجا غيره، الآيه (١) اوپه پوښتنه کي اګرکه اضافت الی الزوجه صراحةً نسته خو فقهاوو تصريح کړيده چي صراحتا اضافت کول ضروري نه دی: کما فی الشامي: ولا يلزم کون الاضافة صريحة فی کلامه الخ (شامي ج٢ ص٥٩٠) که په داسي صورت کي چي په هغه کي اضافت دطلاق الی الزوجة صراحةً نه وي ميړه دا ووايي چي زما نيت او اراده دخپلي ښځي نه وه ديوي بلي ښځي يا دسړي خيال مي کړی وو او دهغو په باره کي مي دا ويلي وه چي ديته طلاق دی نودا قول دده ديانةً معتبر دی اګر که قاضي به يي په سبب دظاهري قرائنو نه مني: قال الشامي ناقلا عن البحر لو قال امرأة طالق او قال طلقت امرأة ثلاثا وقال لم اعن امرأتي يصدق (الخ شامي ج٢ ص٥٩١) والله اعلم. فقط

دری طلاقه يي ورکړل په دې ويلو سره طلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال**: (۴۷۷) يوه سړي دشپي پردولس بجي دکلي يو عالم خپل کورته راوستی اوورته يي وويل چي: ما خپلي ښځي ته دری طلاقه ورکړل تاسو مهرباني وکی ددي ورور راوغواړی مولوي صاحب وويل څه وايي؟ ده وويل ته زما په خبره باور نه کوي دشريعت محمدي مطابق ماخپلي ښځي ته دری طلاقه ورکړل که نه وي سوي نو ووايه چي څه وکړم اوځه ووايم مولوي صاحب بس راغلی او داخبره يي ښکاره نه کړه تردي چي کله يي دطالق دپلار سره څه خبري ددنيا راغلي نو په دي دوران کي مولوي صاحب اظهار دطلاق وکی او مطلقي ښځي دوو ښځوته ويلي وه چي ماته يي طلاق راکړی وو نو په دي صورت کي مطابق دشرعي شريفي پردي طلاق واقع سو او که نه؟

جواب: دری واړه طلاقه دده پرښځه واقع سوي دي (٢) نور دقاضي په مخ کي دثبوت لپاره په هغه صورت کي چي ميړه دطلاقه منکر وي دوو عادلو شاهدانو ته ضرورت دی دوه سړيان يا يو سړي او دوې ښځي، نوکه ذکر سوی مولوي صاحب اودغه دواړي شاهداني عادلان وي نو دميړه انکار معتبر نه دی او حکم دطلاق کبری او که ميړه اقرار کوي نو بيا خو دطلاق اثبات ته هم حاجت نسته کما فی عامة الکتب المعتبرة (٣).

---

(١) سورة البقره رکوع ٢٩. ظفير

(٢) ويقع طلاق کل زوج بالغ عاقل ولو تقديرا الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج٢ ص٥٧٩). ظ

(٣) ايضا بها لغيرها من الحقوق الخ کنکاح وطلاق الخ رجلان او رجل وامرأتان (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الشهادات ج۴ ص٥١٥. ط. س. ج٥ ص۴٢٥). ظفير

ما په دريو طلاقو سره هنده پرخپل ځان حرامه کړه په دي ويلو سر پرهنده کم طلاق واقع سو؟ **سوال**: (۴۷۸) زيد دخپلي ښځي هندي په باره کي دا الفاظ وليکل چي: ما په دريو طلاقو سره هنده پرځان حرامه کړه او مراد ليکي دي چي اوس زما دمحمدي شريعت مطابق دهندي سره هيڅ تعلق نسته او چي کله دده ځخه پوښتنه وسي چي شريعت محمدي درته معلوم دی نو دی پردي لاعلمي ښکاره کوي چي زه صرف لمونځ او روژه پيژنم په دي هکله دشريعت څه حکم دی؟ بينوا

پردي سوال باندي يوه جواب ورکوونکي دمحمد حيدرالله خان په نامه جواب ليکلی وو چي دهغه لنډيز دادی چي دحضرت عمر ﷺ په زمانه کي به دری طلاقه يو ګڼل کيدل ددي وجه په صورت مسئوله کي پرهنده يو طلاق واقع سو، دمفتي صاحب جواب دا لاندي دی:

جواب: په دي صورت کي دده پر ښځه دری طلاقه واقع سوه او کم خلګ چي ددريو طلاقو وقوع په دي صورت کي نه مني دهغوی په رد کي صاحب دفتح القدير داسي ليکلي دي: اما اولا فإجماعهم ظاهر لانه لم ينقل عن احد منهم انه خالف عمر رضى الله عنه حين امضى الثلث الخ الى انه قال وقد اثبتنا النقل عن اكثرهم صريحا بايقاع الثلث ولم يظهر لهم مخالف فماذا بعد الحق الا الضلال الخ (۱). فقط

په يوه مجلس کي دری طلاقه ورکړل اوس رجوع کول غواړي او دغير مقلد فتوی وراندي کوي، نو څه حکم دی؟ **سوال**: (۴۷۹) زيد خپلي ښځي هندي ته په يوه جلسه کي متواتر دری طلاقه ورکړل اوس دی رجوع کول غواړي دمولوي ثناء الله اونورو فتوی په استدلال کي راوړي نو په داسي صورت کي رجوع کول صحيح دي اوکه نه

جواب: ددريو طلاقو څخه وروسته ښځه مغلظه بائنه ګرځي اوبي له حلالي ددي سره دوهم وار نکاح کول حرام دي ځکه چي په نص داثابت دي او اجماع دامت پردي ده دچا خلاف په دي کي معتبر نه دی او ددي خلاف چي څوك فتوی ورکوي نو هغه فتوی صحيح نه ده او دزيد رجوع خپلي ښځي ته بي له حلالي جائزه نه ده (۲)، كما قال الله تعالى: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتى تنكح زوجا غيره، الآية (۳) قال في الشامي

---

(۱) فتح القدير كتاب الطلاق ج۳ ص۲۲ مكتبه حبيبه ج۳ ص ۳۳۰. ظفير

(۲) وان كان الطلاق ثلثا فى الحرة الخ تحل حتى تنكح زوجا غيره نكاحا صحيحا ويدخل بها ثم يطلقها او يموت عنها والاصل فيه قوله تعالى: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتى تنكح زوجا غيره (هدايه باب الرجعة فصل فيما تحل به المطلقة ج۲ ص۳۷۸). ظفير

(۳) سورة البقرة ۲۹. ظفير

وذهب جمهور الصحابة والتابعين ومن بعدهم من أئمة المسلمين الى انه يقع الثلث قال في الفتح بعد سوق الاحاديث الدالة عليه وهذا يعارض ما تقدم (اى من حملها واحدة) واما امضاء عمر الثلث عليهم مع عدم مخالفة الصحابة له وعلمه بانها كانت واحدة فلا يكون الا وقد اطلعو في الزمان المتأخر على وجود ناسخ او لعلمهم بانتهاء الحكم لذلك الى ان قال وقد ثبت النقل عن اكثرهم صريحا بايقاع الثلاث ولم يظهر لهم مخالف فماذا بعد الحق الا الضلال ومن هذا قلنا لوحكم حاكم بانها واحدة لم ينفذ حكمه الخ (شامي ج۲ ص۴۱۹. (۱)

لا اله الا الله محمد رسول الله يې ووېله او سمدستي يې طلاق ورکی نوڅه حکم دی؟

السوال: (۴۸۰) ما قولكم رحمكم الله فيمن قرأ اولا كلمة (لا اله الا الله محمد رسول الله) ثم قال لزوجته انت طالق ثلاثا متصلا غير منفصلا واتفق العلماء اختلافهم في وقوع الطلاق وعدمه ان ما يفتى به مولانا انور شاه يسلو كلهم.

الجواب: تطلق زوجته ثلاثا في هذه الصورة بلا مرية ولا اختلاف معتبر كذا في المعتبرات قال في ردالمحتار في بحث الاستثناء فهذا كما ترى صريح في ان سبحان الله عقب اليمين فاصل يبطل للاستثناء اما انه استثناء فلم يقل به احد الخ (ص۵۱۲ ج۲) (۲) وايضا في بحث وقوع الثلث بكلمة واحدة قوله ثلث متفرقة وكذا بكلمة واحدة بالاولى ثم نقل الاجماع على ذلک وقال وقد ثبت النقل عن اكثرهم صريحا بايقاع الثلاث ولم يظهر لهم مخالف فماذا بعد الحق الا الضلال الخ ومن هذا قلنا لو حكم حاكم بانها واحدة لم ينفذ حكمه لانه لا يسوغ الاجتهاد فيه فهو خلاف لا اختلاف الخ. فقط

دری طلاقه لرم، په دې ويلو سره طلاق واقع کيږی او که نه؟ **سوال**: (۴۸۱) يوه سړي وويل چي درى طلاقه لرم او دده ښځه حاضره نه وه نو خطاب او اشاره مفقوده سوه او يا كه دغه سړى دخپلي ښځي په وجود كي وواييي چي درى طلاقه لرم خو خطاب او اشاره ونه كړي او نه دښځي نوم واخلي نو په دي صورت كي دبنګال عالمان دوي ډلي سوي دي يوه ډله وايي چي دسړي ښځه طلاقه نه ده ځکه چي اضافت معنوى نسته چي شرط دوقوع دطلاق دي او دويمه ډله وايي چي عادتا دده ښځه طلاقه سوه نوپه دي صورت كي ستاسو ښاغلی څه رايه ده او شرعي حکم څنګه دی؟

(۱) ردالمحتار باب الطلاق ج ۲ ص ۵۷۲. ظفير

(۲) ردالمحتار باب التعليق قبيل مطلب لفظ ان شاء الله هل ابطال او تعليق ج۲ ص ۷۰۴. ظفير

جواب: اقول قال الشامي قبيله ويويده مافي البحر لو قال امرأة طالق او قال طلقت امراة ثلاثا وقال لم اعن امرأتي يصدق انتهى (۱) ويفهم منه ان لو لم يقل ذلك تطلق امرأته لان العادة ان من له امرأة الخ (۲) نو دمالم يرد غيرها دلفظ څخه مراد هم دغه دی چي په وړاندي خبره کي يي وويل چي که ميړه په دي صورت کي چي اضافت الى الزوجه نه وي ووايي لم اعن امرأتي يعني ماپه دي طلاقو خپله ښځه نه وه اراده کړي نو دده ښځه نه طلاقيږي اوچي کله يي هيڅ هم نه وي ويلي لکه په پوښتل سوي صورت کي نو بيا دده ښځه طلاقيږي كما قال الشامي ويفهم منه انه لو لم يقل ذلك الخ.

يو طلاق يې ورکی او کله چي په دي اړه وپوښتل سوه نو دهغه حکايت يې وکی نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۴۸۲) زيد خپلي ښځي ته دغصي په حالت کي دطلاق په لفظ طلاق ورکی او يوکال دهغي څخه بيل وو خو دکور څخه يي ونه ايستله او خرچه به يي ورکوله او زيد حلفيه بيان کوي چي زما په طلاق سره صرف طلاق مراد وو بل څه نيت مي نه وو کله چي به ورڅخه په دي اړه پوښتنه وسوه هم دا لفظ به يي وايه نو زيد دخپلي ښځي سره دوباره نکاح او يا هغي ته رجوع کولای سي اوکه نه؟

جواب: که زيد خپلي ښځي ته يو طلاق ورکړي وي يعني يوځل يي لفظ دطلاق ويلی وی او دری ځله يي نه وي ويلي اوبيا چي يي په دي اړه دپوښتني په جواب کي دطلاق کم لفظ ويلی دی په هغه سره دده نيت دهغه وړاندينی طلاق خبر ورکول وي نو په دي صورت کي زيد خپلي ښځي ته په عدت کي دننه بي له نکاح رجوع کولای سي او دعدت څخه وروسته نکاح کولای سي دحلالي ضرورت نسته. (۳) هكذا في كتب الفقه.

په ټوکو يې وويل ښځه مي پريښودله بيايې وويل طلاق طلاق طلاق نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۴۸۳) زيد عمرته چي دهغه پرسر انګريزي وريښتان دي وويل ته داسي وريښته ساتل پريږده چي ددي په جواب کي عمر ده ته په ټوکه وويل چي ته خپله ښځه پريږده زيد هم په ټوکه کي جواب ورکی چي ځه ما پريښودله چي ددي په اوريدو سره عمر وويل بلکه دری ځله په خپله ژبه لفظ دطلاق ووايه زيد فورا طلاق طلاق طلاق يعني پنځه شپږ ځله لفظ دطلاق ووايه نوطلاق واقع سو اوکه نه؟ اوکه واقع سوی وي نو کم يو؟ او زيد دښځي بيلول نه غواړي؟

---

(۱) رد المحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۷. ط. س. ج۳ ص۲۳۸. ظفير

(۲) رد المحتار كتاب الصريح ج۲ ص۵۹۱. ط. س. ج۳ ص۲۴۸. ظفير

(۳) واذا قال انت طالق ثم قيل له ماقلت فقال قد طلقتها او قلت هی طالق فهی طالق واحدة لانه جواب (ردالمحتار باب طلاق غير المدخول بها ج۲ ص۷۳۲. ط. س. ج۳ ص۲۹۳). ظفير

جواب: په دي صورت کي دزيد پربنځه دری طلاقه واقع سوه اودا ښځه مغلظه بائنه سوه بي له حلالي اوس دزيد په نکاح کي نه سي راتلای په حديث شريف کي دي: ثلث جدهن جد وهزلهن جد وعدّ صلی الله عليه وسلم منهن الطلاق (۱) وقال الله تعالی: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجا غيره، الآيه. (۲)

پنځه شپږ ځله يی وويل تاته مي طلاق درکړی دی نو مغلظ طلاق واقع سو: سوال: (۴۸۴) زيد خفه سو اوپنځه شپږ ځله يي په عام مجلس کي دا الفاظ وويل ماتاته طلاق درکی اوزما ستا سره هيڅ کار نسته هنده تنګه سوه او دبکر سره يي دوهمه نکاح وکړه خو اوس بيا زيد دهندي دعوه کوي نو دعوه يي جائزه ده اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي پرهنده دری طلاقه واقع سوه نو که دی دعدت څخه وروسته دبل سړي سره نکاح کړي وي نودا نکاح صحيح ده او دزيد دعوه باطله ده خوکه دهندي سره دوه معتبر شاهدان نه وي او زيد دطلاقه منکر وي نو بيا دزيد قول معتبر دی. (۳)

ميره اهل حديث دی اوښځه حنفي، ميره په يوه وخت کی دری طلاقه ورکړل نو اوس دعدت څخه وروسته واده جائز دی اوکه نه؟ سوال: (۴۸۵) زيد اهل حديث دی او هنده دده ښځه حنفي ده زيد ديو څو معززينو په مخ کي خپلي ښځي هندي ته دری طلاقه په يوه وخت کي ورکړل دهندي بيان دی چي داحنافو دمسلك مطابق پرما دری طلاقه واقع سوه زه به دوهم عقد وکم په دي صورت کي هندي لره څه کول پکار دي حال دادی چي ددي عدت هم تير سوی دی.

جواب: دهندي قول صحيح دی پردي باندي دحنفي مذهب سره موافق دری طلاقه واقع دي او دا مغلظه بائنه ده. دعدت دتيريدو څخه وروسته ددی دويمه نکاح صحيح ده او دعدت تيريدل دپورتني ليك څخه معلوميږي نو هنده دي بي شکه بله نکاح وکړي هکذا فی کتب الفقه. (۴)

دولس طلاقه يی ورکړل نو دعدت څخه وروسته ښځه دويمه نکاح کولای سی اوکه نه؟ سوال:

---

(۱) عن ابي هريرة ان رسول الله صلی الله عليه وسلم قال ثلث جدهن جد وهزلهن جد النکاح والطلاق والرجعة. رواه الترمذی (مشکوة کتاب الطلاق ص۲۸۴). ظفير

(۲) سورة البقرة رکوع ۲۹. ظفير

(۳) ونصابها لغيرها من الحقوق الخ کنکاح وطلاق الخ رجلان او رجل وامراتان (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج۴ ص۵۱۵). ظفير

(۴) قال لزوجته غير المدخول بها انت طالق ثلاثا الخ وقعن لما تقرر انه متی ذکر العدة کان الوقوع به الخ وان فرق بانت بالاولی ولم تقع الثانية بخلاف المرأة حيث يقع الکل (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب طلاق غير المدخول بها ج۲ ص۲۲۴ – ۲۲۲). ظفير

(۴۸۲) يوه سړي خپلي ښځي ته په تنهايي کي داستهزاء په ډول دری طلاقه ورکړل ښځه يوځل دمور او پلار کورته ولاړه او ديوه عالم څخه يي پوښتنه وکړه عالم وويل دميړه دانکار په وجه به قضاءاً طلاق واقع نه وي خو ديانةً به واقع وی ذکر سوي ښځه دڅو وجوهو له امله تر لسوکلو پوري دپلار په کورکي وه ځکه چي که دميړه کورته ولاړه سم نو دطلاق دوقوع په وجه به زنا کول لازم سي اوڅه حصه دمهر دميړه پرذمه ده او ميړه نکاح وکړه دبني ببره هم ده او دميړه سره ددواړو دخرچي وس هم نسته نو په ذکر سوي صورت کي دښځي بي اجازته دپلار کورته تلل او دعالم څخه دمسئلي پوښتنه کول او دمهر دنه ورکول کيدو په وجه خپل ځان دميړه څخه بندول جائزدي اوکه نه؟ او ذکر سوي ښځه دخپلي بني سره په زور په يوه کور کي ساتل جائز دي او که نه؟ او ميړه ته په (امساكٌ بالمعروف) يا (تسريحٌ بالإحسان) باندي عمل کول ضروري دي اوکه نه؟ اوکه ترك دعمل باحد الامرين واجب وي نو پرميړه به څه لازم وي؟ او په مذهب دشافعی عمل بأحد الامرين کول دسخت ضرورت په وجه حنفي لره جائز دی اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه او ديانتا دي ښځي ته دعدت څخه وروسته دويمه نکاح کول صحيح دي خو دطلاق څخه دميړه دانکار په صورت کي قاضي بي له شاهدي ددوو عادلو شاهدانو حکم دطلاق نه سي کولای (۱) او قاضي چي دوقوع دطلاق حکم نه سی کولاي نو بي له اجازته دميړه دکوره په تللو باندي حکم دسقوط دنفقي کولاي سي او ښځي ته چي کله دطلاق علم دی نو ددي خپل ځان دميړه څخه بندول صحيح دي بلکه ضروري دی، بشرح قول درمختار: سمعت من زوجها انه طلقها الخ وينبغي لها ان تهرب منه الخ ج۲ ص۵۴۴، شامي او ښځه داوسيدو لپاره دبيل کور غوښتنه دميړه څخه کولای سي او دبني سره داوسيدو څخه انکار کولای سي په درمختار کي دي: وكذا تجب لها السكنى في بيت خال عن اهله واهلها الخ ونقل المصنف عن الملتقط كفاية مع الاحماء لا مع الضرائر وفى الشامي فان المنافرة مع الضرائر اوفر الخ (۲) او ميړه لره لازم دي چي دالله تعالى دفرمان: فامساك بمعروف او تسريح باحسان (۳)، مطابق خپله ښځه په معروفه طريقه سره وساتي او يادي پريږدی او کالمعلقه دي نه ساتي حاکم دي دی په احد الامرين باندي مجبور کړي خو عند الحنفية حاکم په خپله تفريق نه سي کولای کما قاله الإمام الشافعی رحمه الله .

(۱) ثلاث جدهن جدوهزلهن جد النكاح والطلاق والرجعة، رواه الترمذي (مشكوة كتاب الطلاق ج۲ ص۲۸۴). ظ
(۲) ردالمحتار باب النفقة ج۲ ص۹۱۲ - ۹۱۳. ط. س. ج۳ ص۵۹۹. ظفير
(۳) سورة البقرة ركوع ۲۸. ظفير

دوه طلاقه يې ورکړل، کله چې په دې اړه وپوښتل سو ويې ويل درې طلاقه مې ورکړي دي نوځه حکم دی؟ **سوال**: (۴۸۷) يوه سړي دپنجشنبې په ورځ دوه طلاقه ورکړل دوه درې ورځې وروسته ميړه په دې اړه دپوښتني په جواب کې وويل مادرې طلاقه ورکړي دي نو په دې صورت کې ځيني عالمان وايي چې درې طلاقه نه واقع کيږي ځکه چې حکايت دمحکي عنه سره موافق نه دی، په دې کې شرعاً څه حکم دی؟

جواب: په دې صورت کې دميړه په دوهم وار ويلو سره چې ما درې طلاقه ورکړي دي درې طلاقه واقع کيږي کما صرح به الفقهاء.

درې طلاقونه يې بيل بيل درې ځله ورکړه نوځه حکم دی؟ **سوال**: (۴۸۸) يوه سړي خپلې ښځې ته طلاق ورکی څو ورځې وروسته يې يو بل طلاق ورکی بيايې لس شل ورځې وروسته بل طلاق ورکی نو په درې واړو طلاقوکې کم طلاق واقع دی؟

جواب: په دې صورت کې درې طلاقه دده پرښځه واقع سوه. ([1])

شاهد وايي درې طلاقه يې ورکړل او ميړه وايي يو طلاق مې ورکی اوبله مې استعفاء ورکړه نو څه حکم دی؟ **سوال**: (۴۸۹) اکثره شاهدان وايي چې شيخ کرامت علي خپلې ښځې ته په دې الفاظو سره چې تاته يو طلاق دوه طلاقه درې طلاقه بائن طلاق ورکی او کرامت علي او يو شاهد وايي چې په دې الفاظو سره يې طلاق ورکی او ويې ويل تاته مې استعفاء درکړه وروسته دباندې راووتل اوويې ويل چې تاته مې طلاق درکی نو اوس داسې يو صورت سته چې بيا دښځې او دخاوند نکاح سره وسي؟

جواب: په دې صورت کې درې طلاقه واقع سوه بې له حلالې هيڅ صورت دجواز دنکاح ثاني داول ميړه سره نسته. هکذا فی کتب الفقه. ([2])

طلاق دوه طلاقه بائن طلاق يې وويل نوځه حکم دی؟ **سوال**: (۴۹۰) يو سړی وايي چې ماخپلې ښځې ته په دې طريقه طلاق ورکی چې ماتاته يو طلاق دوه طلاقه بائن طلاق درکی او په دې خيال سره چې دده ښځه په دې ويلو سره مطلقه مغلظه سوه او ديته يې جامې او خرڅ هم ورکی دطلاقو شاهد يو سړی او دوې ښځې دا سړی وايي چې ده ددريو طلاقو څخه وروسته بائن لفظ ويلی دی او يوه ښځه وايي چې ددوو طلاقو څخه وروسته يې لفظ دبائن ويلی دی او دويمه ښځه وايي چې ماته هيڅ معلومات نسته چې

([1]) والزوج الثاني يهدم بالدخول فلو لم يدخل لم يهدم اتفاقا مادون الثلاث (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۴۲. ط. س. ج۳ ص....). ظفير

([2]) وان کان الطلاق ثلاثا فی الحرة الخ لم تحل له حتی تنکح زوجا غيره نکاحا صحيحا ويدخل بها ثم يطلقها او يموت عنها (هدايه باب الرجعة ج۲ ص۲۷۸). ظفير

ددوو طلاقو څخه وروسته يي دبائن لفظ ويلى دى او كه ددريو څخه وروسته، نو په دي صورت كي څه حكم دى؟

جواب: چي كله په خپله ميړه ددريو طلاقو اقرار كوي او دايي مطلقه مغلظه وګڼله او دعدت نفقه يي هم ورکړه نو دده ښځه مطلقه ثلاثه سوه اوس بي له حلالي دا ښځه ده لره حلاله نه ده [1] او دميړه داقرار په صورت كي هيڅ شاهد ته ضرورت نسته شاهدانو ته دميړه دانكار په صورت كي ضرورت وي ديوه سړي او ددوو ښځو په شاهدي طلاق ثابتيږي او لكه چي بائن په صريح پوري ملحق كيږي [2] نو چي كمه ښځه وايي چي سړي تر دوو طلاقو وروسته لفظ دبائن ويلى دى نو ددي دشاهدي موافق هم درى طلاقه واقع سوه خو په هر حال ښځه مطلقه ثلاثه سوه.

طلاق مغلظ يى ووايه نو كم طلاق واقع سو او څومره واقع سو؟ **سوال**: (۴۹۱) چا خپلي ښځي ته وويل چي تاته مغلظ طلاق دى اوپه دي سره يي دعدد نيت نه وو كړى بلكه دامراد يي اخيستى وو چي بي له حلالي به نكاح صحيح نه وي نو په دي صورت كي كم قسم طلاق واقع سو؟

جواب: په دي صورت كي درى طلاقه دده پرښځه واقع سوه او دامغلظه حرامه سوه اوبى له حلالي به ددى سره نكاح صحيح نه وي: كما فى الدرالمختار فان نوى ثلاثا لانه فرد حكمى [3] او چي په كم طلاق كي بي له حلالي نكاح صحيح نه وي نو هغه درى طلاقه دي: وفي الشامي قد عللوا صحة نية الثلث فى جميع ما مر بانه وصف الطلاق بالبينونة وهى نوعان خفيفة وغليظة فاذا نوى الثانية صح فيقال ان تاء الوحدة لا تنافى ارادة البينونة الغليظة وهى ما لا تحل له المرأة معها الا بزوج اخر. الخ (ج۲ ص۴۵۰) [4]

چى كله يى درى طلاقه وركړل نو مغلظ طلاق سو او بى له حلالي جائزه نه ده: **سوال**: (۴۹۲) يوه سړي خپلي ښځي ته طلاق وركى چي دهغى شپږ كاله وسوه كله چي نوموړي ښځي يو خط دخرڅي په اړوند خپل دغه خاوند ته وركى نوموړي سړي ددي خط په رسيدو باندي كاغذ اومهر دطلاقنامي كاتب ته يووړى چي ما دي ښځي ته طلاق وركړى

---

[1] وان كان الطلاق ثلثا فى الحرة الخ لم تحل له حتى تنكح زوجا غيره نكاحا صحيحا ويدخل بها ثم يطلقها او يموت عنها (هدايه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۸). ظفير

[2] الصريح يلحق الصريح ويلحق البائن بشرط العدة والبائن يلحق الصريح (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۶۴۵. ط. س ج۳ ص۲۷۷). ظفير

[3] ايضا باب الصريح ج۲ ص۵۹۴. ط. س. ج۳ ص۲۵۲، ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۶۱۸. ط. س. ج۳ ص۲۷۷. ظفير

[4] ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۶۱۸. ط. س. ج۳ ص۲۷۷. ظفير

دی کاتب طلاقنامه تحریر کړه شاهدان په دغه ځای کي موجود نه وه دکاتب بیان او دطلاقنامي شاهدان او دطلاقنامي کاغذ دي ښځي عدالت ته وړاندي کی چي دملاحظي دپاره مو تاسو ته هم دراستولی دی تراوسه دغه ښځه دمور او پلار په کور کي ناسته ده دغه طلاق جائز دی اوکه نه؟ او ددي دوباره نکاح دخپل میړه سره صحیح کیدای سي اوکه نه؟

جواب: مطابق دطلاقنامي چي را استول سویده او دعدالت لخوا تصدیق سویده پردغه ښځه دری طلاق واقع سوه او چي کله کاغذ دطلاقنامي په خپله میړه رجسټري کی او داخل دعدالت یي کی او په دي مضمون یي اقرار وکی نو دده ددریو طلاقو څخه انکار به معتبر نه وي. هکذا فی کتب الفقه (۱) او ددریو طلاقو څخه وروسته بي له حلالي داول میړه سره دوباره نکاح نه سي کولای. (۲)

<u>ددریو طلاقو څخه وروسته یی په زور سره ښځه وساتله نوڅه حکم دی</u>؟ سوال: (۴۹۳) یوه سړي خپلي ښځي ته دشاهدانو په مخ کي طلاق ورکی او دری یي ورکړل بیا وروسته میړه دغه ښځه بي له حلالي په زور په کور کي وساتله او دانښځه ددي کار څخه ډیره متنفره ده خو مجبوره ده او څو سړیانو هم په شریکه دا ښځه میړه ته په زور حواله کړه نو دانښځه پرده حرامه ده اوکه نه؟ او ددي سړي دمرسته کوونکو څه حکم دی؟

جواب: که دوه شاهدان معتبر ددي اقرار وکړي چي زموږ په مخ کي دي سړي دری طلاقه ښځي ته ورکړي دی نو دده پرښځه دری طلاقه واقع سوه او دهغي منکوحه ګڼل او ددي سره وطی کول حرام او زنا ده او دا سړی عندالله لوی فاسق اوظالم دی او چي کم خلګ ددي بد فعل مرستندویان دي نو داخلګ هم ددي په حکم کي دي او ښځه مجبوره ده که دا فعل بد ګڼي او دخپل وس مطابق دده څخه دبیلیدو کوشش کوي نو الله تعالی مهربان دی چي ددي مجبوری ته وګوري او ګناه ورته معاف کړي.

<u>په یوه مجلس کی ددوو یا ددریو طلاقو حکم</u>: سوال: (۴۹۴) یوه سړي دغصي په حالت کي په یوه وخت او یوه مجلس کي دوه یا دری ځله وویل ماتاته طلاق درکړی نو په دي صورت کي دامام صاحب مذهب خو دا دی چي دری طلاقه واقع کیږي او دامام شافعی

---

(۱) ولو قال للكاتب اكتب طلاق امرأتي كان اقرارا بالطلاق وان لم يكتب ولو استكتب من اخر كتابا بطلاقها وقرأه على الزوج وحقه وعنونه وبعث به بها فاتاها وقع ان اقرا الزوج انه كتابها (ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۹. ط. س. ج۳ ص۲۴۲، مطلب فی الطلاق بالكناية). ظفير

(۲) وان كان الطلاق ثلاثا في الحرة الخ لا تحل له حتى تنكح زوجا غيره نكاحا صحيحا ويدخل بها ثم يطلقها او يموت عنها (هدايه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۸). ظفير

رحمه الله په نزد چي مجلس يو وي نو يو طلاق واقع سو اورجوع كولاى سي او دمولانا عبدالحى صاحب هم دا رايه ده خو حضرت مولانا گنگوهي رحمه الله په فتاوى رشيديه كي ښكاره ليكلي دي چي درى طلاقه به وي او دهيڅ ضرورت لحاظ نه كيږي نو په دي صورت كي رجوع او نوي نكاح كيداى سي اوكه نه؟

جواب: كه دوه ځله يي لفظ دطلاق ويلى وي نوحكم ظاهر دى چي په عدت كي رجوع صحيح ده اوكه يي درى ځله وواييي نو ښځه به مغلظه بائنه وي او بي له حلالي څه صورت ددوباره نكاح كولوهم نسته (1) او فتوى دحضرت اقدس گنگوهي بالكل حقه او بلاريب او ارتياب صواب ده په شامي كي دمحقق ابن الهمام دفتح القدير څخه نقل كوي چي په دي صورت كي اجماع داصحابو دوقوع ددرو طلاقو ده او دشوافعو هم دا مذهب دى ځينو حنابله ؤ مخالفت كړى دى چي معتبر نه دى اويا دروافضو خلاف دى چي مردود دى په هرحال په دي كي هيڅ لاره نسته: ومن هذا لو حكم حاكم بانها واحدة لم ينفذ حكمه لانه لايسوغ الاجتهاد فيه فهو خلاف لا اختلاف الخ شامي. (2)

<u>په يوه مجلس كي درى طلاقونه</u>: **سوال**: (۴۹۵) يوه سړي خپلي ښځي ته درى طلاقونه په يوه مجلس كي وركړل او ښځي ته دهغه څخه بيليدل دضرر باعث دي په حنفي مذهب كي دطلاق دنه واقع كيدو يوه طريقه وليكئ كه په حنفي مذهب كي داسي طريقه نه وي نو حنفي ته په خاصه مسئله كي په بل مذهب عمل كول روا دي اوكه نه؟

جواب: په پوښتل سوي صورت كي درى طلاقونه واقع سول دحلالي پرته دلومړي ميړه لپاره حلاله نه ده اگر كه دمضرت باعث وي كه مضرت وي نو طلاق يي ولي وركوى، خپل مذهب پريښودل اوپه بل مذهب عمل كول هغه وخت روادي چي كله په هغه مذهب په عمل كولو كي څه كراهت نه لازميږي او دلته كراهت نه بلكه حرمت دى ځكه نو په دي صورت كي جواز نه لري په درمختار كي ويلي دي: لكن يندب للخروج من الخلاف لا سيما للإمام لكن بشرط عدم لزوم ارتكاب مكروه مذهبه (الدرالمختار على هامش ردالمحتار).

<u>دايي وويل چي فارغ خطي مي ليكلي ده نوڅه حكم دى؟</u> **سوال**: (۴۹۶) محمد ابراهيم دخپلي ښځي بندي نومي په باره كي خپل وروړته داخط وليكى چي يوكال وسو چي

---

(1) او اطلق الرجل امراته تطليقة رجعية او تطليقتين فله ان يراجعها فى عدتها رضيت بذلك او لم ترض الخ وان كان الطلاق ثلثا فى الحرة الخ لم تحل له حتى تنكح زوجا غيره نكاح صحيحا ويدخل بها ثم يطلقها او يموت عنها (هدايه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۳ - ۳۷۸). ظفير

(2) الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الطهارة ج۱ ص۱۳۲ - ۱۳۷. ط. س. ج۱ ص۱۴۷. ظفير

مادي ته طلاق ورکړی دی اوفارغ خطي مي ولیکله او خپل ورور ته مي ولیږله او څو ځله يي لفظ دفارغ خطي دښځي په باره کي ولیکی نو په دي صورت کي کم طلاق واقع سو؟ که دوباره نکاح کول غواړي نو کولای يي سي اوکه نه؟ که نکاح جائزه وي نو دیته نفقه ورکول جائز دی او که نه؟

جواب: په دي صورت کي پربندي کي پربندي نومي ښځي باندي طلاق بائن واقع سو او ظاهره داده چي دری طلاقه واقع سوه نو ددي وجهي بي له حلالي نکاح ددي سره صحیح نه ده او دحلالي صورت دادی چي دا ښځه دعدت یعني ددریو حیضونو دتیریدو څخه وروسته دبل میړه سره نکاح وکړي او وروسته ددخول او وطی څخه طلاق ورکړي نو بیا دعدت دتیریدو څخه وروسته داول میړه سره نکاح کولای سي او دمطلقي نفقه په عدت کي پرمیړه لازمه ده او دعدت څخه وروسته که وغواړي اوپه طریقه داحسان څه ورکوي نو هیڅ ستونزه نسته. (١)

یو ځل یی طلاق ورکی او بیایي دري لیکي کش کړي نوڅو طلاقه واقع سوه؟ سوال: (۴۹۷) زید خپلي ښځي ته یوځل وویل ماتاته طلاق درکی دا يي وویل او دری خطي يي په خپله ګوته پرځمکه راکش کړي او دزید بیان دی چي ماپه دي دریو خطو کي ددرو طلاقو اراده کړیده نو په دي صورت کي طلاق مغلظ واقع سو اوکه بائن؟

جواب: دزید پرښځه دری مغلظ طلاقونه واقع سوه (٢) اوبي له حلالي ددي سره دزید نکاح صحیح نه ده.

چي ددری ځله څخه زیات طلاق ورکړی نو کم طلاق به واقع وی؟ سوال: (۴۹۸) که یو سړی خپلي منکوحي ته دری یا ددریو ځلو څخه زیات طلاق ورکړي یعني ددریو ځلو څخه زیات يي داسي وویل چي ما تاته طلاق درکی نو اوس بیا دی ددي ښځي سره بي له حلالي نکاح کولای سي او که نه؟ او اوس ددي مطلقي سره دده دزوجیت اړیکي پاته دی او که نه؟ او دحلالي صورت څنګه دی؟ آیا چي دچا سره ددي نکاح وسي او مخکی دهغه سره دا شرط کنبښنودل سي چي دنکاح څخه وروسته به طلاق ورکوي او صحبت ونه کړي اویادنابالغ سره ددي نکاح وسي اودا نابالغ دي ته طلاق ورکړي اوبیا ددي سره

---

(١) وان کان الطلاق ثلاثا فی الحرة لم تحل له حتی تنکح زوجا غیره نکاحا صحیحا ویدخل بها ثم یطلقها او یموت عنها (هدایه ج٢ ص٣٧٠) واذا طلق الرجل امرأته فلها النفقة والسکنی فی عدتها رجعیا کان او بائنا (هدایه ج٢ ص۴٢١). ظفیر

(٢) انت طالق هکذا مشیرا بالاصابع المنشورة وقع بعد ما اشار الیه لمن الاصابع الاشارة اللغویة او بعدد ما اشار به منها الاشارة الحسیة (ردالمحتار ج٢ ص٧١۵. ط. س. ج٣ ص٢٧۴). ظفیر

نکاح وسي. بينوا !

جواب: بي له حلالي ددي ښځي مطلقي ثلاثي سره داول ميړه نكاح صحيح نه ده اوپه حلاله كي ددويم ميړه وطى كول شرط دى دنابالغ غير قادر على الجماع سره حلاله نه سي كيداى اوبيا دنابالغ طلاق هم نه واقع كيږي مراهق يعنى قريب البلوغ كه وطى وكړي او دبلوغ څخه وروسته طلاق وركړي دده دعدت دتيريدو څخه وروسته داول ميړه سره نكاح كولاى سي په درمختار كي دي: وكره التزوج تحريما لحديث لعن المحلل والمحلل له لشرط التحليل الخ كتزوجتك على ان احللك وان حلت للاول لصحة النكاح وبطلان الشرط فلا يجبر على الطلاق الخ اما اذا ضمرا ذلك لايكره وكان الرجل ماجوراً لقصد إلاصلاح. درمختار (١) قوله بشرط التحليل تاويل للحديث بحمل اللعن على ذلك الخ. شامي (٢).

چي څوک ووايي (چي هرڅومره ودونه کوم ټولو ته دري طلاقه) نوڅه حکم دی؟ سوال: (۴۹۹) يوه سړي دخلګو په مخ كي وويل چي څوك په بهادري سره ويلاى سي چي موږ څومره ودونه وكړو نو پرټولو دي درى طلاقه وي نو زيد بعينه دا الفاظ دبهادرى ټکي سره وويل چي ما څومره ودونه وكړه نو پرټولو دي درى طلاقه وي په دي صورت كي دزيد پرمنكوحه باندي چي ددي وينا څخه وروسته سوي ده درى طلاقه واقع سوه اوكه نه؟ او دزيد لپاره دنكاح دحلاوالي څه صورت سته او كه نه؟

جواب: په دي صورت كي زيد چي دهري ښځي سره نكاح وكړي نو پرهغي به درى طلاقه واقع وي كه ددي مطلقي سره وروسته دحلالي بيا نكاح وكړي نو صحيح ده اوپر هغي به دوهم وار طلاق نه وي واقع: كما في الشامي لان اليمين فى كل وان انتهت في حق اسم بقيت فى حق غيره من الاسماء، او دنكاح دحلالوالي حيله په داسي موقع كي هغه ده چي په درمختار او په شامي كي نقل ده چي دفضولي دنكاح اجازت په فعل سره وركړي يعني دمهر په تقبيل او يا بل فعل سره په دي صورت كي به دده پرمنكوحه طلاق واقع نه وي په درمختار كي دي: كل امرأة تدخل فى نكاحي الخ وكذا فاجاز نكاح فضولي بالفعل لا يحنث الخ (٣). فقط

په يوه مجلس کي يی دری طلاقه ورکــړه نو څه حکم دی؟ سوال: (۵۰۰) يوه سړي په يوه

(١) الدرالمختار على هامش ردالمحتار ج٢ ص٧٤٣ باب الرجعة. ط. س. ج٣ ص١٤١. ظفير

(٢) شامي ج٢ ص٧٤٣. ط. س. ج٣ ص١٤١. ظفير

(٣) الدرالمختار على هامش ردالمحتار مطلب قال كل امرأة تدخل فى نكاحي فكذا ج٣ ص١٨٩. ط س. ج٣ ص٨٤٢، كتاب الايمان باب اليمين فى الضرب والقتل الخ. ظفير

مجلس کي اوپه يوه وخت کي خپلي ښځي ته دری طلاقه ورکړه ايا دری واړه طلاقه په يوه مجلس کي ددريو په حکم کي دی اوکه ديوه په حکم کي، په دويم صورت کي رجوع کولای سي او که نه؟ پردي باندي يوه محترم لاندي جواب ليکلی دی:

جواب: وروسته ترحمد او صلوة، ښکاره دي وي چي پورته ذکر سوي دری طلاقه هم ديوه په حکم کي دی نو ددي وجهي څخه رجوع کيدی سي لکه څنګه چي په مسلم شريف جلد۱ ص۴۷۹ کي روايت راغلی دی: عن ابن عباس ﷺ قال كان الطلاق على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم وابي بكر وسنتين من خلافة عمر ﷺ طلاق الثلث واحدة، يعني دنبی کريم ﷺ او دابوبکر ﷺ په زمانه کي او دوه کاله دحضرت عمر ﷺ په خلافت کي په يوه ځل دری طلاقه ديوه طلاق په حکم کي وه. حرره عبدالرحمن مدرس مدرسه مطلع العلوم.

پردي باندي حضرت مفتی عزيز الرحمن صاحب دا جواب ليکلي دي:

جواب: دا فتوی دقرآن کريم دآيت او دصحيحو احاديثو او دامت داجماع څخه مخالفه ده، لکه څنګه چي په ردالمحتار کي دي: وذهب جمهور الصحابة والتابعين ومن بعدهم من أئمة المسلمين الى انه يقع ثلثا قال فى الفتح بعد سوق الاحاديث الدالة عليه وهذا يعارض ماتقدم واما امضاء عمر الثلث عليهم مع عدم مخالفة الصحابة له وعمله بانها كانت واحدة فلا يمكن الا وقد اطلعوا فى الزمان المتأخر على وجود ناسخ او بعلمهم بانتهاء الحكم الحق لذلک الى ان قال وقد ثبت النقل عن اكثرهم صريحا بايقاع الثلث ولم يظهر لهم مخالف فماذا بعد الحق الا الضلال وعن هذا قلنا لو حكم القاضي او الحاكم بانها واحدة لم ينفذ حكمه لانه لا يسوغ الاجتهاد فيه فهو خلاف لا اختلاف الخ (۱) (شامي ص۴۱۹) حاصل دادی چي په ذکر سوي صورت کي ددي سړي پرښځه باندي دری طلاقه واقع سوي اوبي له حلالي دا مطلقه داول ميړه لپاره حلاله نه ده قال الله تعالى: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتى تنكح زوجا غيره، الآيه (۲) اوپه حديث شريف کي هم ددي صراحت موجود دی په صحيح بخاري او مسلم کي دحضرت عائشي صديقي ﷺ څخه روايت دی: ان الرجل طلق امرأته ثلاثا فتزوجت فطلق فسئل النبی ﷺ اتحل للاول قال لا حتى يذوق عسيلتها كما ذاق الاول (۳) اوپه

(۱) ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۷. ط. س. ج۳ ص۲۳۳. ظفير

(۲) سورة البقرة رکوع ۲۹. ظفير

(۳) وګورئ بخاری شريف ج۲ ص۷۹۱ او مسلم شريف ج۱ ص۴۲۳، چي دمسلم الفاظ بالكل زيات واضح دي: عن عائشة قالت طلق رجل امرأته ثلاثا فتزوجها رجل ثم طلقها قبل ان يدخل بها فاراد زوجها الاول ان يتزوجها=

دارقطني ص۴۳۸ کي دي: قال رسول الله ﷺ علیه وسلم اذا طلق الرجل امراته ثلاثا فلا تحل له حتی تنکح زوجا غیره ویذوق کل واحد منهما عسیلة الاخر، دداسي صریحو حدیثونو څخه وروسته بله هیڅ لاره نسته. فقط

که څه هم نه وربانديي پوهيږي خو په دری طلاقه ورکولو سره دری واقع کیږي: سوال: (۵۰۱) بي علمه زید ته دده ښځي تعلیم ورکی چي: دشاهدانو پرته طلاق نه واقع کیږي نوته زما څخه الفاظ زده کړه او ماته طلاق راکړه وروسته به زه خپل پلار ته داظاهره کړم کیدي سي چي دطلاق په وجه فلانی بندکار وسي، نوزید په تعلیم دخپلي ښځي وویل دبکر لور هندې ته مادری طلاقه ورکړل نو په دي صورت کي څو طلاقونه واقع سوه اوکه نه سوه؟

جواب: په دي صورت کي دبکر پرلور هنده باندي دری طلاقه واقع سوه.

دوه یي دطلاق لفظونه وویل اوبو دحرام، نو څو طلاقونه واقع سوه؟ سوال: (۵۰۲) زید خپلي مدخولي ته وویل پرتا طلاق دی پرتا طلاق دی ته حرامه یې، نو آیا حرام طلاق دصریح سره ملحقیږي؟ او ددریو حکم ثابتیږي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي یقیناً دحرام لفظ دصریح طلاق سره پیوست کیږي او دری طلاقه ثابتیږي. کما فی الدرالمختار والبائن یلحق الصریح الخ. [1]

= فسئل رسول الله ﷺ عنه فقال لا حتی یذوق الاخر عسیلتها کما ذاق الاول اما نووی ددی صراحت کوي او لیکي: وبه قال جمیع العلماء من الصحابة والتابعین، امام مسلم په یو بل ځای کي په ډیر واضح ډول لیکي: وقد اختلف العلماء فیمن قال لامرأته انت طالق ثلاثا فقال الشافعی ومالك وابو حنیفة واحمد وجماهیر العلماء من السلف والخلف یقع الثلث (مسلم ج۱ ص۴۷۸) پاته سوه معامله دابن عباس رضی الله عنهما دحدیث نو ددی جواب امام نووي رحمه الله ورکړی دی: واما حدیث ابن عباس الخ فالاصح ان معناه انه کان فی الامر الاول اذا قال لها انت طالق انت طالق ولم ینو تاکیداً ولا استینافا یحکم بوقوع طلقة لقلة ارادتهم الاستیناف بذلك فحمل علی الغالب الذی هو ارادة التاکید فلما کان فی زمن عمر وکثر استعمالهم الناس بهذه الصیغة وغلب منهم ارادة الاستیناف بها حملت عند الاطلاق علی الثلث عملا بالغالب السابق الی الفهم منها فی ذلك العصر الخ (نووی شرح مسلم ج۱ ص۴۷۸) حاصل یي دا دی چي دری ځله مطلقا په دي ویلو سره چي طلاق مي ورکی، طلاق مي ورکی، طلاق مي ورکی او هیڅ نیت یي نه وي اختلاف وو چي دری واقع سوه اوکه یو؟ ابن عباس رضی الله عنهما وایي چي په دي صورت کي دعمر رضی الله عنه تر زماني پوري یو ګڼل کیدوی او دا دری ځله دتاکید دپاره وو خو دعمر رضی الله عنه په زمانه کي عموما دا متعدد طلاق وګڼل سو نو ددي اطلاق په صورت کي دا دری وګرځول سوو، دامطلب له دي امله هم صحیح دی چي دابن عباس رضی الله عنهما فتوی هم ددریو ده په موطاء امام مالك کي دي: ان رجلاً قال لابن عباس انی طلقت امرأتي مائة تطلیقة فماذا تری علی فقال له ابن عباس طلقت منك بثلاث (موطاء امام مالك باب الطلاق ص۱۹۹). ظفیر

[1] الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص۷۴۵. ط. س. ج۳ ص۳۰۲ مطلب فی الصریح یلحق الصریح والبائن. ظفیر

دري ځله يي وويل طلاق مي درکي نو په دي سره هم دري واقع سوه: سوال: (۵۰۳) دزيد دورور سره دزيد دښځي هندي جنګ سو په همدي وخت کي زيد راغی له دي امله چي دزيد ښځي په زوره زوره خبري کولی زيد منع کړه چي چپ سه نو هغه چپ نه سوه نو له دي کبله يي غصه زياته سوه او هنده بي اجازته دخپل کور څخه بل ځای ته ولاړه ددي وجهي زيد دا لفظ وويلی چي ته ځي نودری طلاقه درکوم دا يې وويل اوزيد دکور څخه دباندي ولاړی نو هندي دی ونيوی چي ته ځي نو زما جګړه ختمه کړه په دي خبره زيد وويل چي ته غواړي نو تاته طلاق دی طلاق دی طلاق دی نو په دي صورت کي طلاق واقع سو او که نه؟ که واقع سوی وي نو کم يو دی؟

جواب: ددرمختار او شامي څخه معلوميږي چي داسي طلاق منجز وي په تعليق کي نه شمارل کيږي (۱) ددي وجهي په دي صورت کي دزيد پرښځه دری طلاقه واقع سوه او هنده بائنه مغلظه سوه بي له حلالي دزيد سره دوهم وار نکاح نه سي کولای.

يو طلاق دوه طلاقه څلور طلاقه مي درکړل، په دي سره څو طلاقه واقع سوه؟ سوال: (۵۰۴) زيد خپلي ښځي ته وويل تاته مي يو طلاق دوه طلاقه څلور طلاقه درکړل دعالمګيري ددي عبارت: انت واحدة ومائة انت واحدة والف، څخه معلوميږي چي دوه طلاقه واقع سوه ځکه چي په دي عبارت کي يو واقع سو اوپه اشباه کي ددي قاعدي: الاعمال اولی من الاهمال ولما فرعته الخ، څخه هم دامعلوميږي چي په سوال کي به دوه طلاقه واقع وي او لفظ دڅلورو طلاقو به دالف او مائة په شان لغوه وي دری طلاق به ولي نه وي، مثالونه دوقوع ددريو او ددي عبارات دفقهي په کتابو کي ډير دي؟

جواب: په دي صورت کي دری طلاقه واقع سوه بي له شکه او شبهي، او روايت دعالمګيري په غير مدخوله کي دي چي هغه په يوه طلاق بائنه کيږي او دويم او دريم دتفريق په صورت کي پرهغي نه واقع کيږي عبارت دعالمګيري په (فصل رابع فی الطلاق قبل الدخول)کي دادی چي: اذا طلق الرجل امرأته ثلاثا قبل الدخول بها وقعن عليها فان فرق الطلاق بانت بالاولی ولم تقع بالثاني والثالث الی ان قالوا لو قال ولم يدخل بها فانت طالق احدی وعشرين تقع الثلاث عند علمائنا الثلاثة ولو احد عشر تقع الثلاث في قولهم ولو قال واحدة وعشراً وقعت واحدة ولو قال واحدة ومائة او واحدة والف كانت واحدة يفتی رواية الحسن عن ابي حنيفة ﷫ وقال ابو يوسف تقع الثلاث

---

(۱) وان قال بامره اوبحکمه اوبقضائه او باذنه اوبعلمه او بقدرته يقع فی الحال اضيف اليه تعالی اوالی العبد اذ يراد بمثله التنجيز عرفا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج۲ ص۷۰۲. ط. س. ج۳ ص۳۷۳ باب التعليق). ظفير الدين

كذا في المحيط (1) نو ځرګندہ سوہ چي دا اختلاف په غير مدخوله کي دی نه په مدخوله کي. فقط

ددوو شاهدانو په شاهدي سره دری طلاقه سوه اګر که میرہ ته یاد نه وي: سوال: (۵۰۵) زيد ته چي کله دده ښځي وويل چي: ماته طلاق راکړه نو ده دغصي په حالت کي ديته جواب ورکی چي ما تاته دوه ځله طلاق درکی ددي ځخه وروسته په عدد کي اختلاف رامينځ ته سو چي دری طلاقه يي ورکړي اوکه دوه زيد وايي چي زما ښه په ياد دي چي دوه طلاقه مي ورکړي دي او دری طلاقه مي په ياد نه دي لنډه دا چي دوه يي ښه پاخه ياد دی خو دوه سړي چي عربي لوستونکي اوطالبان دي وايي چي زيد دری طلاقه ورکړل اوپه دوی کي يو طالب العلم داهم وايي چي زيد ماته ددي مطلقي په مخ کي داسي هم ويلي دي چي ماديته لس ځله طلاق ورکړی دی خو دانه ځي. او دزيد مور او ورور هم دا اقرار کوي چي دری طلاقه يي ورکړي دي نو اوس شرعًا څه حکم دی؟

جواب: کله چي دوه معتبر شاهدان وايي چي زيد دری طلاقه ورکړي دي نو دده پرښځه دری طلاقونه واقع سوه اوس دحلالي پرته داول ميړه سره نکاح نه سي کولی. (2)

دويم ميړه چي دوطی ځخه وروسته طلاق ورکړي نو داول ميړه لپاره جائزه ده: سوال: (۵۰۶) يوه سړي خپله په دريو طلاقو طلاقه کړي ښځه دخپلي خور ميړه ته په نکاح کړه محلل دځو ورځو ځخه وروسته طلاق ورکی پخوانی ښځه وايي چي دنوي سره يي په کورکي زما دوينتيا په حالت کي وطی وکړه او محلل هم په دي اقرار کوی خو نوي ښځه په بيل کورکي دوطی دعوه کوي او محلل ددي ځخه منکر دی دوطی دځای په اړه پراختلاف برسيره دنوي سره دزړي ښځي په مخ کي وطی کول معتبر دي او که نه؟

جواب: اول ميړه ته دنکاح دحلالولو لپاره ددويم ميړه وطی شرط ده او دوطی اقرار دواړه کوي اګرکه په ځای کي اختلاف دی نو دزوجينو داقرار موافق ذکر سوي ښځه داول ميړه دپاره حلاله سوه يعني دعدت دتيريدو وروسته داول خاوند سره نکاح کولای سي: ولو اخبرت مطلقة الثلث لمضي عدته وعدة الزوج الثانی بعد دخوله والمدة تحتمله جاز له ای للأول ان يصدقها ان غلب علی ظنه صدقها الخ. (3)

اول ميړه ته دبيرته رجوع کيدو دپاره حلاله يعنی نکاح اووطی ضروري ده اودطلاق په درکړم

---

(1) فتاوی عالمګيري مصري فصل رابع فی الطلاق في الدخول ج ۱ ص ۳۷۳. ظفير

(2) ونصابها ای الشهادة لغيرها من الحقوق سواء کان الحق مالا او غيره کنکاح وطلاق الخ رجلان او رجل وامرأتان (ردالمحتار کتاب الشهادات ج ۴ ص ۵۱۵. ط. س. ج ۵ ص ۴۶۵). ظفير

(3) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة مسئلة الهدم ج ۲ ص ۷۴۲. ط. س. ج ۳ ص ۴۱۸. ظفير

په ویلوسره طلاق نه واقع کیږي: **سوال**: (۵۰۷) یوسړي دنعمت خان په نامه دهندو ریاست دعدالت په حکم او دخپلو دوستانو په زور سره خپلي ښځي ګبرو ته دری طلاقه ورکړل. دوې دری ورځي وروسته نعمت خان دځينو خلګو دخبرو په اوریدو ځينو هندوانو ته خپله اراده ظاهره کړه چي زه به ذکر سوی ښځه بیا خپل ځان ته په مناسبه موقع کي راغوارم، اوبیا تقریبا دری میاشتي وروسته دښځي او دمیړه په مینځ کي زباني سوله وسوه لږ موده وروسته خپلوانو هم ددوهم وار نکاح کولو هدایت وکی کله چي داول طلاق څخه وروسته دا ښځه لا تر اوسه دبل چاپه نکاح کي نه وه راغلی دهمدي لپاره ددي ښځي نکاح دمنګل خان سره وسوه په دي شرط چي دنکاح څخه وروسته به سمدستي طلاق ورکوي دنکاح څخه وروسته ده وویل چي زه اوس طلاق نه ورکوم صبا یا بل صبا به یي ورکړم بیا یي دطلاق دورکولو څخه انکار وکی ښځه منګل خان نه خوښوي پوښتنه داده چي منګل خان چي کم طلاق لومړی ورکړی وو هغه جایز وو اوکه نه؟ دمنګل خان نکاح صحیح ده اوکه غلطه؟ او دمنګل خان داخبره چي سبا یابل سبا به طلاق ورکوم څه حکم لري؟ او دښځي دا ویل چي ماته منګل خان منظور نه دی چي په دي وجه دا نه دمنګل خان کور ته تللي اونه یي خلوت صحیحه سوی دی نو اوس دجدایي یا دطلاق څنګه صورت کیدای سي؟

جواب: نعمت خان چي اول دری طلاقه ورکړل هغه واقع سوه اوبي له حلالي دی دامطلقه په خپله نکاح کي نه سي راوستلای، او حلاله داده چي داښځه دعدت څخه وروسته دبل سړی سره نکاح وکړي اوبیا هغه دوطی کولو څخه وروسته طلاق ورکړي او ددي عدت هم تیرسی نو په دغه وخت کي ددي سره اول میړه نکاح کولای سي [1] ددریو طلاقو څخه وروسته رجوع نه سي کیدی، نو دنعمت اراده درجوع ظاهرولو هیڅ فائده نه لري په دي سره هیڅ هم ونه سوه اوکه ده رجوع کړي هم وي نوهغه صحیح نه ده او مخکني نکاح باقي نه پاته کیږي دمنګل خان نکاح صحیح سوه ترڅو چي دي کوروالي ونه کړي اوعدت تیر نه سي نو ترهغه وخته به دنعمت خان لپاره ددي ښځي سره نکاح حلاله نه وي اوکه فرضا منګل خان دیته بي له کوروالي طلاق هم ورکړي خو بیاهم دنعمت خان لپاره دا ښځه حلاله نه ده ځکه چي په حلاله کي ددویم خاوند کوروالي ضروري دی او

---

[1] وان كان الطلاق ثلاث فى الحرة او ثنتين في الامة لم تحل له حتى تنكح زوجا غيره نكاحا صحيحا ويدخل بها ثم يطلقها او يموت عنها (هدايه باب الرجعة فصل فيما تحل به المطلقة ج۲ ص۳۷۸) ولو اخبرت مطلقة الثلاث بمضى عدته وعدة الزوج الثاني بعد دخوله والمدة تحتمله جاز له اى للاول (درمختار) بل قالت تزوجت ودخل بي الزوج وطلقنى وانقضت عدتي (ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۴۶ ط. س. ج۳ ص۴۱۸). ظفير

دمنگل خان دا ویل چي زه به سبا یا بل سبا طلاق ورکوم په دي سره طلاق نه واقع کيږي او ښځي چي ياري دمنگل خان سره نکاح وکړه نو بيا ددي داويل چي ماته منگل خان منظور نه دی لغو دی په دي سره په نکاح کي هيڅ توپير نه راځي منکوحي ته دنکاح کولو څخه وروسته دجدايي هيڅ ډول اختيار نسته او دميړه دطلاق ورکولو پرته دا دنکاح څخه نه سی وتلای او دبل چاسره نکاح نه سي کولای [1] نو طريقه دجدا کيدو داده چي دمنگل خان څخه طلاق واخيستل سي او دنعمت خان سره يي ددوهم وار نکاح جائز کيدو لپاره ضروري ده چي منگل خان دکوروالي څخه وروسته طلاق ورکړي او په ذکر سوي شرط سره نکاح کول مکروه تحريمي دي خونکاح صحيح کيږي. [2]

په يوځل په دري طلاقه ورکولو سره پرغير مدخوله هم دری طلاقه واقع کيږي: **سوال**: (۵۰۸) پرغير مدخوله باندي حلاله سته اوکه نه؟

جواب: غير مدخولي ته که په يوه ځل دری طلاقه ورکړل سي نو دری طلاقه پردي واقع کيږي اوپه دي صورت کي حلالي ته ضرورت سته او بي له حلالي داول ميړه سره ددي نکاح نه صحيح کيږي: وفي الدرالمختار قال لزوجته غير المدخول بها انت طالق ثلاثا وقعن [3].

دشرط څخه پرته دويم ميړه نکاح وکړه نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۵۰۹) يوه سړي خپلي ښځي ته دری طلاقه ورکړل وروسته دعدل څخه دغه ښځه بل سړي ته په شرط دتحليل په نکاح سوه خوشرط دتحليل يي په عقد دنکاح کي داخل نه کی بلکه دعقد څخه مخکي په جانبينو کي شرط سو دنکاح عقد بي له ذکره دشرط څخه منعقد سو دا نکاح ددويم ميړه لپاره بي له کراهته حلاله سوه اوکه نه؟

جواب: کله چي په نکاح کي شرط دتحليل ذکر نه سو نومکروه نه سوه: کما ذکر فی الدرالمختار وکره التزوج للثاني تحريما الخ بشرط التحليل کتزوجتك على ان احللك الخ اما اذا ضمرا ذلك لا يکره الخ. [4]

---

(1) اما نکاح منکوحة الغير الخ فلم يقل احد بجوازه (ردالمحتار باب المهر ج۲ ص۴۸۲، ط. س. ج۳ ص۱۳۲ مطلب في نکاح الفاسد). ظفير

(2) واذا تزوجها بشرط التحليل فالنکاح مکروه لقوله عليه السلام لعن الله المحلل والمحلل له هو محمله (هدايه باب الرجعة فصل فيما تحل به المطلقة ج۲ ص۳۷۹) قوله هذا هو محمله ای محمله اشتراط التحليل فی العقد کما ذکرنا اذ لو اضمر ذلك فی قلبه لم يستحق اللعن وقيل معنی قوله هو محمله الکراهة محمل الحديث لا فساده، عنايه حاشيه هدايه. ظفير

(3) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب طلاق غير المدخول بها ج۲ ص۶۲۴. ط. س. ج۳ ص۲۸۴. ظفير

(4) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۴۳ - ۷۴۴. ط. س. ج۳ ص۴۱۴. ظفير

په حلاله کې چې کله دويم مېړه بې له وطى طلاق ورکړي نودا ښځه داول مېړه لپاره حلاله نه ده: **سوال:** (۵۱۰) (۱) دويم مېړه که بې له وطى طلاق ورکى نو ښځه داول مېړه دپاره چي هغه دری طلاقه ورکړي دي حلاله سوه او که نه؟
(۲) دحلاله کوونکي لپاره په حديث کي څه حکم دی؟

جواب: (۱) په حلاله کي ددويم مېړه وطى کول شرط دي که يي بې له وطى طلاق ورکى نو دا ښځه داول مېړه لپاره حلاله نه ده. ([1])
(۲) په حديث شريف کي راغلي دي: لعن الله المحلل والمحلل له، يعنى دالله ﷻ لعنت دی پرحلاله کوونکي او پرهغه چا چي دهغه لپاره حلاله کيږي ددي مطلب زمونږ احنافو فقهاوو دابيان کړی چي صراحةً چاته وويل سي چي ته په غرض دحلالي نکاح وکړه بيا طلاق ورکړه او دی هم په دي شرط نکاح وکړي اوکه په زړه کي يي وي او په ژبه څه ونه وايي نوصحيح ده په درمختارکي دي: اما اذا اضمر ذلك لايكره وكان الرجل ماجورا لقصد الاصلاح ([2]).

مغلظي مطلقي ته چي دنکاح او وطی څخه وروسته طلاق ورکړل سي نو داول مېړه دپاره جائزه ده: **سوال:** (۵۱۱) زيد خپلي ښځي هندي ته طلاق ورکی هندي دعدت دتيريدو څخه وروسته دعمر سره نکاح وکړه خو عمر هم هندي ته ماښام ځلور بجي طلاق ورکي دورځي لس بجي نکاح سوي وه هنده وايي چي عمر دوطی څخه وروسته طلاق راکی او اول عمر دوطی څخه انکار کوی خو اوس دي هم په وطي اقرار کوي نو په دي صورت کي هنده داول مېړه يعني دزيد لپاره حلاله ده اوکه نه؟ هندي دعمر دطلاق څخه وروسته عدت تيره کړه او داول مېړه سره بيي نکاح وکړه نو دا نکاح جائزه ده اوکه نه؟

جواب: دانکاح چي هندي داول مېړه زيد سره کړيده صحيح ده په شامي کي دي: وعبارة البزازية ادعت ان الثاني جامعها وانكر الجماع حلت للاول الخ ([3]) ددي عبارت څخه معلومه سوه چي که مېړه دجماع څخه انکارهم وکړي اوښځه دجماع دعوه وکړي نودښځي

([1]) عن عائشة قالت طلق رجل امرأته ثلاثا فتزوجها رجل ثم طلقها قبل ان يدخل بها فاراد زوجها الاول ان يتزوجها فسئل رسول الله ﷺ عن ذلك فقال لا حتى يذوق الآخر عسيلتها كما ذاق الاول (مسلم شريف ج۱ ص۴۷۸). ظفير

([2]) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۴۴ وكره التزوج للثاني تحريما لحديث لعن المحلل والمحلل له بشرط التحليل كتزوجتك على ان احللك وان حلت للاول لصحة النكاح وبطلان الشرط فلا يجبر على الطلاق كما حققه الكمال (ايضا ج۲ ص۴۷۳. ط. س. ج۳ ص۴۱۵). ظفير

([3]) ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۴۲. ط. س. ج۳ ص۴۱۷، ولو قالت دخل بي الثاني والثاني منكر فالمعتبر قولها (ايضا) ط. س. ج۳ ص۴۱۸. ظفير

قول معتبر دی او داول میړه لپاره دا ښځه حلاله سوه.

ددریو طلاقو څخه وروسته حلاله ضروري ده او دپنځلس کلن سره حلاله صحیح ده: سوال: (**۵۱۲**) یوکال وسو چي میړه دغصي په حالت کي ښځي ته طلاق ورکړی دی اوس ښځه او میړه دواړه سره راضي دي دښځي لیور پنځلس کلن دی نو دده سره حلاله کیدای سي اوکه نه؟

جواب: که میړه دری طلاقه ورکړي وي نو بي له حلالي ددي مطلقي ښځي سره نکاح دوهم وار صحیح نه ده او لیور چي دهغه عمر پنځلس کاله دی که دده سره نکاح وسي او دی دوطی څخه وروسته طلاق ورکړي نو وروسته دعدت څخه داول میړه سره نکاح کولای سي، لنډه دا چي دپنځلس کلن سره حلاله کیدای سي. ([1])

مغلظه دحلالی څخه وروسته جائزه ده: سوال: (**۵۱۳**) خپلي ښځي ته یي مغلظ طلاق ورکړ، او ددي څخه وروسته یي دنکاح تجدید وکی تردوو میاشتو وروسته یي داخرت دعذابونو دبیري په سبب دخپلي ښځي او بل سړي تر مینځ دتحلیل په غرض ددوو شاهدانو په مخ کي پټه نکاح وکړه هغه سړي دوطی وروسته طلاق ورکی دعدت دتیریدو څخه وروسته زید ورسره خپله نکاح وکړه اوس دا ښځه دزید لپاره حلاله سوه اوکه نه؟

جواب: حلاله سوه.

په حلاله کي وطی شرط ده که دویم میړه بي وطي طلاق ورکړي، نو داول میړه دپاره جائزه نه ګرځي: سوال: (**۵۱۴**) که په عقد کي راوستلي ښځي ته دوهم میړه بي له وطي طلاق ورکړي نو حلاله وسوه او که نه؟ اوپه حلاله کي وطی لازمي ده اوکه نه؟

جواب: حلاله داده چي ددریو طلاقو دعدت څخه وروسته (چي دحائضی دا دری حیضه دي) ددویم میړه سره نکاح وکړي او بیا دغه میړه وروسته دوطي طلاق ورکړي او بیا یي عدت پوره سي نوپه دغه وخت کي داول میړه سره نکاح کول دمطلقي ښځي حلالیږي، اوکه دویم میړه بي له دخول او جماع څخه طلاق ورکړي نوپه دي صورت کي داول میړه لپاره نه حلالیږي بیادي یو بل دعدت څخه وروسته نکاح ورسره وکړي اودوطي څخه ([2])

([1]) لاینکح مطلقة من نکاح صحیح نافذ بها بالثلاث الخ حتی یطأها غیره ولو مراهقا یجامع مثله الخ بنکاح نافذ الخ وتمضی عدته (الدرالمختار باب الرجعة ج۲ ص۷۳۹. ط. س. ج۳ ص۴۰۹) قوله ولو مراهقا هوالداني من البلوغ، نهر، ولابد من ان یطلقها بعد البلوغ (ردالمحتار ایضا) پنځلس کلن هلك بالغ دی فقهاوو په دي تصریح کړیده لکه څنګه چي مخکی تیر سوه. ظفیر

([2]) لا ینکح مطلقة من نکاح صحیح نافذ بها ای بالثلاث الخ حتی یطأها غیره بنکاح الخ وتمضی عدة الثاني (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۴۰ – ۷۴۱. ط. س. ج۳ ص ۴۵۹). ظفیر

وروسته دي طلاق ورکړي ترڅو داول میړه دپاره حلاله سي.

کم خلک چې دیوه مجلس دری طلاقونه یو طلاق بولي نو حنفي دهغوی په اړوند څه وایي؟

سوال: (**۵۱۵**) یو سړی چې داهل حدیثو دمذهب متبع دی په غصه کي راغی او خپلي ښځي ته یي په یوه مجلس کي دری طلاقه ورکړل علماوو داهل حدیثو دا یو طلاق وبلی آیا حنفیانو ته ددي مفتي او دي سړي په اړوند دزنا فتوی ورکول او دې سړي ته زاني ویل او په دي مفتیانو او دې سړي پسي لمونځ نه کول جائز دی اوکه ناجائز؟ آیا دحنفي لمونځ په دوی پسي فاسدیږي اوکه نه؟

جواب: بي شکه چي چاپه دریو طلاقو دیوه طلاق فتوی ورکړه نو هغه سخته غلطي وکړه او دجمهورو صحابه وو او امامانو خلاف یي وکړه او قطعي نص یي پریښودی داسړي دامامت قابل نه دی په ده پسي لمونځ مه کوی بي شکه دی زاني دی او ده ته زاني ویل صحیح دی بلکه دزاني څخه بد تر دی، چي مطلقي ثلاثه ته یي بي له حلالي رجوع وکړه اووطی ورسره کوي چي دا کار دقطعي نص سره ښکاره خلاف دی: قال الله تبارک وتعالی:

فان طلقها (ای ثلثا) فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجا غیره، الآیة، فشمل قوله تعالی المطلقة بالثلث متفرقة ودفعة واحدة فی مجلس واحد والتفصیل فی الفتح والشامي فقط. قال فی تفسیر المظهري تحت قوله تعالی: الطلاق مرتان، لکنهم أجمعوا علی انه من قال لامراته أنت طالق ثلاثا یقع ثلاثا بالإجماع و قالت الامامیة ان طلق ثلاثا دفعة واحدة لا یقع لهذه الایة وقال بعض الحنابلة یقع طلقة واحدة ومن الناس من قال ان فی قوله أنت طالق ثلاثا یقع فی المدخول بها ثلثا وفی غیر المدخول بها والحجة لنا السنة والإجماع اما السنة فحدیث ابن عمر انه طلق امرأته و هی حائض (الی ان قال) فقلت یا رسول الله ارایت لو طلقتها ثلاثا أکان یحل لی ان أراجعها قال لا کانت تبین منک وکانت معصیة رواه الدارقطني و ابن ابی شیبة فی مصنفه عن الحسن قال حدثنا ابن عمر قد صرح بسماعه عنه وحدیث ابن عباس فیه دلالة علی ان الحدیث منسوخ فان إمضاء عمر الثلاث بمحضر من الصحابة وتقرر الأمر علی ذلک یدل علی ثبوت الناسخ عندهم وان کان قد خفی ذلک قبله فی خلافة ابی بکر، ثم نقل المفسر فتوی ابن عباس عن ابي داؤد والطحاوي ومالک وفتوی ابن مسعود ﷺ عن الموطا وعبدالرزاق وفتوی ابي هریرة مع ابن عباس عن ابی داود ومالک وفتوی ابن عمر عن مالک وفتوی علی عن وکع وفتوی عثمان عن وکیع وروایة طلاق ابی عبادة بن الصامت ان اباه طلق امرأة له الف تطلیقة وانطلق عبادة فسأل رسول الله صلی الله

عليه واله وسلم فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم بانت بثلث فى معصية الله الحديث عن عبدالرزاق وروى الطحاوى عن انس قال لاتحل له حتى تنكح زوجا غيره وروى ايضا عن انس عن عمر فيمن طلق البكر ثلثا انه لا تحل له حتى تنكح زوجا غيره وحديث ابن عباس يمكن تأويله بان قول الرجل انت طالق انت طالق كان واحدة فى الزمن الاول لقصدهم التاكيد فى ذلک الزمان ثم صاروا يقصدون التجديد فالزمهم ثلثا بما علم قصدهم الخ وحديث ركانة قال طلقها ثلثا فى مجلس واحد قال انما تلک طلقة واحدة فمنكر الخ والتفصيل فى التفسير المظهرى.

وفى الفتاوى الخيرية (سئل) في شخص طلق زوجته ثلثا مجتمعا فى كلمة واحدة فهل يقعن ام لا وهل اذا رفع الى حاكم حنفى المذهب يجوز له تنفيذ الحكم بعدم الوقوع اصلا او بوقوع واحدة او يجب عليه ان يبطله وهل اذا نفذ ينفذ ام لا؟ (اجاب) نعم يقعن اعني الثلاث فى قول عامة العلماء المشهورين من فقهاء الامصار ولاعبرة بمن خالفهم فى ذلک اوحكم بقول مخالفهم الى ان قال فى الاستدلال على هذا نقلا عن الكمال بن الهمام اما اولا فاجماعهم ظاهر فانه لم ينقل عن واحد منهم انه خالف عمر حين امضى الثلاث الخ وقال بعد هذا القول وقد اثبتنا عن اكثرهم صريحا بايقاع الثلاث ولم يظهر لهم مخالف فماذا بعد الحق الا الضلال وعن هذا قلنا لوحكم حاكم بان الثلاث بفم واحد طلقة واحدة لم ينفذ حكمه لانه لايسوغ فيه الاجتهاد فهو خلاف لا اختلاف فقد ظهر لک بذلک انه لايجوز لاحد تنفيذه ولا العمل به وانه لاينفذ بالتنفيذ بل يجب على كل من رفع اليه من الحكام الحنفية وغيرهم ممن يعتقد عدم جوازه ان يبطله كما فى المجتبى وغيره وفيه ان اصحابنا لم يجعلوا قول من نفى الوقوع خلافا لانهم اوجبوا الحد على من وطئها فى العدة وقال الشربينى وحكى عن الحجاج بن الارطاة وطائفة من الشيعة والظاهرية انه لا يقع منها الا واحدة واختاره من المتأخرين من لا يعبأ به فافتى به واقتدى به من اضله الله تعالى وقول المحقق الكمال وقول بعض الحنابلة القائلين بهذا المذهب صريح فى انهم لم يجمعوا عليه وانما هو قول البعض منهم وهو كذلک فقد افتى من ظهر الله فؤاده منهم وفتح عن بصيرته بما وافق الاجماع من يهدي الله فهو المهتدي ومن يضلل فلن تجد له وليا مرشدا. والله اعلم فتاوى خيريه (ج۱ ص۴۳ — ۴۴ مصرى).

(۵۱۲) سوال: يو طلاق دوه طلاقه درى طلاقه به درکړم، که دا جمله ووايي نوځه حکم دی؟

زيد خپلي مدخولي ښځي ته داسي وويل يو طلاق دوه طلاقه درى طلاقه به درکړم نو

اوس په دي کي اختلاف دی زید او دزید ښځه وايي چي ماته يي داسي وويل چي يو طلاق دوه طلاقه دری طلاقه به درکړم نو طلاق به واقع سي اوکه نه؟ او دکلي خلګ وايي چي زید وويل يو طلاق دوه طلاقه دری طلاقه بائن مي درکړل نو په دي صورت کي دچاقول معتبر دی؟

جواب: که ددي ځای دوه عادل ثقه سړي شاهدي ورکوي چي زموږ په مخ کي زید وويل چي يو طلاق دوه طلاقه دری طلاقه مي درکړل نو دری طلاقه دده پرښځه واقع سوه دزید او دده دښځي قول به معتبر نه وي [1] اوکه څوك سم باقاعده شاهد نه وي نو دزید قول معتبر دی او طلاق به نه وي واقع.

دغصي دری طلاقه هم دری کيږي: **سوال**: (۵۱۷) زید خپلي ښځي هندي ته دخفګان په وجه دغصي په حالت کي دری ځله په يوه وخت کي طلاق ورکی حال دادی چي دده نيت اواراده دهغي دبيلولو نه وه خو دغصي په وجه دزید څخه دا کار وسو اوس زید خپله ښځه مطلقه هنده بيا په خپله نکاح کي راوستل غواړي بي له حلالي يي بيرته په نکاح کي راوستلای سي او که نه؟

جواب: په دي صورت کي حلاله ضروري ده بي له حلالي زید دهندي مطلقی ثلاثي سره دوهم وار نکاح نه سي کولی [2] او حلاله داده چي کله دهندي عدت (دری حیضه) تیر سي نو دبل سړي سره به نکاح وکړي بيا به هغه سړی وروسته دصحبت او وطی څخه طلاق ورکړي بيا دعدت (ددريو حيضو) دتيريدو څخه وروسته دزید سره نکاح صحيح کيدای سي لکه چي الله پاك فرمايي: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتى تنكح زوجا غيره. [3]

دری طلاقه يی ورکړل نو دری سره واقع سوه: **سوال**: (۵۱۸) زید خپلي ښځي ته ددريو شاهدانو په مخکي دری طلاقه ورکړل نو په دي صورت کي به دری طلاقه واقع وي اوکه نه؟

---

(۱) ونصابها ای الشهادة لغيرها من الحقوق سواء کان الحق مالا او غيره کنکاح وطلاق الخ رجلان او رجل وامرأتان (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الشهادة ج۴ ص۵۱۵. ط. س. ج۵ ص۴۲۵). ظفير

(۲) ويقع طلاق من غضب خلافا لابن القيم (ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۸۷. ط. س. ج۳ ص۲۴۴ مطلب فی طلاق المدهوش) وان کان الطلاق ثلاثا فی الحرة الخ لم تحل له حتی تنکح زوجا غيره نکاحا صحيحا ويدخل بها ثم يطلقها او يموت عنها (هدايه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۸) لا ينکح مطلقة بها ای بالثلاث حتی يطأها غيره بنکاح تمضی عدة الثانی (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۳۹ ط. س. ج۳ ص۴۵۹ مطلب فی العقد علی المبانة). ظفير

(۳) سورة البقرة ۲۹۲. ظفير

جواب: په دي صورت کي به دری طلاقه دده پرښځه واقع سي هيڅ تردد ددريو طلاقو په وقوع کي نسته هکذا في عامة کتب الفقه قال فی الدرالمختار ويقع طلاق کل زوج بالغ (۱) الخ وفی باب الصريح منه الصريحة ما لا يستعمل الا فيه کطلقتك وانت طالق ومطلقة. (۲)

چې مطلقه نکاح وکړي او دويم ميړه بي له دخوله طلاق ورکړي نو داول ميړ سره نکاح کيدای سی اوکه نه؟ سوال: (۵۱۹) که يوه سړی خپلي ښځي ته طلاق ورکی اوښځي دبل خاوند سره نکاح وکړه او هغه دخلوت څخه مخکي طلاق ورکی نو داول ميړه لپاره دا جائزه ده اوکه نه؟

جواب: که يي دری طلاقه ورکړي وي نو بي له حلالي داول ميړه لپاره حلاله نه ده او په حلاله کي ددوهم ميړه وطی شرط ده (۳) (اوکه يي يو طلاق ورکړي وي نو ددويم ميړه دطلاق ورکولو څخه وروسته بي له خلوته څخه داول ميړه سره نکاح صحيح ده. ظفير)

ددريو طلاقو په صورت کی دامام شافعي رحمه الله په مذهب عمل جائز دی اوکه نه؟ سوال: (۵۲۰) يوه سړي خپلي ښځي ته په يوه ځل اته طلاقه ورکړل خو ددواړو اړخونو ډېر محبت او ميني په وجه مجبور او ناچار دی چي دامام شافعي رحمه الله په مذهب په عمل کولو سره نکاح وتړي نو دا جواز لري اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي عمل په مذهب دامام شافعي او نورو جائز نه دی بي له حلالي داول ميړه ددي سره نکاح کول حرام قطعي دي. قال الله تعالی: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجا غيره. الاية (۴) پاته دي نه وي چي محققين عالمان ليکي چي څوك بي له حلالي دمطلقي ثلاثي سره نکاح جائزه ګڼي نو هغه ګمراه دی او ددين دامامانو په دي کي هيڅ اختلاف نسته په دي کي روافض اختلاف کوي نه اهل السنة والجماعة (۵).

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۹. ط. س. ج۳ ص۲۳۵. ظفير

(۲) ايضا ج۳ ص۵۹۵. ظفير

(۳) وان کان الطلاق ثلثا الخ لم تحل له حتی تنکح زوجا غيره ويدخل بها ثم يطلقها اويموت عنها (هدايه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۸). ظفير

(۴) سورة البقرة رکوع ۲۹. ظفير

(۵) دامام شافعي په نزدهم دری طلاقه واقع دي په حديث نبوي کي دي: عن عائشة رضی الله عنها قالت طلق رجل امرأته ثلاثا فتزوجها رجل ثم طلقها قبل ان يدخل بها فاراد لزوجها الاول ان تزوجها فسئل رسول الله ﷺ من ذلك فقال لا حتی يذوق الآخر من عسيلتها کما ذاق الاول (مسلم کتاب الطلاق ج۱ ص۴۶۳) په دي باندي امام نووي رحمه الله ليکلي دي: وبه قال جميع العلماء من الصحابه والتابعين، دلته امام نووي ليکي: وقد اختلف العلماء فيمن قال لامرأته انت طالق ثلاثا فقال الشافعي ومالك وابوحنيفة واحمد وجماهير العلماء عن

پہ یوہ مجلس کی دری طلاقه واقع کیږي؟ سوال: (۵۲۱) که یوه سړی په یوه مجلس کي دری طلاقه خپلي ښځي ته ورکړل نو طلاق واقع کیږي او که نه؟

جواب: دری طلاقه واقع کیږي او ښځه مغلظه بائنه ګرځي او بي له حلالي اول میړه ددي سره نکاح نه سي کولای کما قال الله تعالی: فان طلقها فلا تحل له من بعد حتی تنکح زوجا غیره، الآیه (۱) او احنافو فقهاوو تصریح کړي ده چي په یوځل دری طلاقه ورکولو سره دری طلاقه واقع کیږي: کما فی الدرالمختار والبدعي ثلث متفرقة او ثنتان بمرة اومرتان فی طهر واحد لا رجعة فیه قال فی الشامي قوله ثلث متفرقة وکذا بکلمة واحدة الخ ثم قال وذهب جمهور الصحابة والتابعین ومن بعدهم من أئمة المسلمین الی انة یقع ثلث الخ (۲).

دغصي په حالت کي یي ښځي ته مور او خور وویله نوڅه حکم دی؟ سوال: (۵۲۲) که یوه سړي خپلي ښځي ته مور او خور وویله نوڅه حکم دی اوکه په غصه کي یي دری طلاقه ورکړل نو طلاق واقع کیږي اوکه نه؟ او بیا ساتل ددي ښځي صحیح دي او که نه؟

جواب: خپلي ښځي ته صرف داویل چي ته زما مور او خور یي په دي سره طلاق نه واقع کیږي دا ښځه دپخوا په څېر دده ښځه ده (۳) اوکه یوه سړي په غصه کي دری طلاقه خپلي ښځي ته ورکړل نو دری طلاقه پرهغي واقع کیږي اوبي له حلالي بیا ددي سره نکاح نه سي کولای.

غیر مدخولي ښځي ته او ددي سره تړلي حکمونه او مسئلي

غیر مدخوله ښځي ته یي یو طلاق ورکی نو څه حکم دی؟ سوال: (۵۲۳) محمد بیګ دخپلي لور نکاح داتوکلو په عمر کي دمحمد اسماعیل نومي سره وکړه دانجلۍ عمر اوس پنځلس کاله دی ددریو کلو راهیسي، چي ددي څخه مخکي دښځي او دمیړه هیڅ تعلق نه وو سره، محمد اسمعیل دخپلي ښځي په باره کي په ژبه لفظ دطلاق ویلی دی نوڅه حکم دی؟

السلف والخلف یقع الثلاث (مسلم ج۱ ص۴۷۸) بیا دا خبره هم ظاهره ده چي تلفیق باطل دی: فمن نکح مختلفا فیه فان قلد القائل بصحة او حکم بها من یراها ثم طلق ثلثا تعین التحلیل ولیس له تقلید من یری بطلانه لانه تلفیق للتقلید فی مسئلة واحدة وهو ممتنع قطعا (ردالمحتار باب الرجعة مطلب فی حیلة اسقاط التحیل ج۲ ص۷۴۵. ط. س. ج۳ ص۴۱۸). ظفیر

(۱) سورة البقرة رکوع ۲۹. ظفیر

(۲) ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۲ ط. س. ج۳ ص۲۳۲. ظفیر

(۳) او حذف الکاف الغا الخ ویکره قوله انت امي ویا ابنتي ویا اختي ونحو (درمختار) وفی الفتح وفی انت امي لایکون مظاهر وینبغی ان یکون مکروها (ردالمحتار باب الظهار ج۲ ص۷۹۴. ط. س. ج۳ ص۴۷۰). ظفیر

جواب: که محمد اسمعیل دبلوغ په حالت کي خپلي ښځي ته طلاق ورکړي وي او دذکر سوي ښځي سره یي خلوت او وطی سوی وي نو عدت به پوره کړي او دابنځه دویمه نکاح کولای سي او عدت دحائضي دری حیضه ده (۱) او که دخول او خلوت نه وي سوي نو عدت لازم نه دی دطلاق څخه وروسته سمدستي بله نکاح کولای سي.

<u>غیر مدخولي دطلاق دعوه وکړه او ددروغو شاهدي یي هم وړاندي کړه او میړه یې منکر دی نوڅه حکم دی</u>؟ سوال: (۵۲۴) یوه ښځه غیر مدخوله دیوه غیر کفو سړي سره وتښتیدله او دعوه یي وکړه چي زما میړه ماته طلاق راکړی دی او دي زانیي ښځي ددروغو شاهد هم وړاندي کی او دناکح له لوري دعدم طلاق شهادت ثابت دی نو په دي صورت کي څه حکم دی؟

جواب: که ښځي دوه معتبر لمونځ گذار پرهیزگار شاهدان وړاندي کړي وي نو حکم دطلاق به وکړل سي اوکه معتبره شاهدي نه وي نو طلاق نه دی واقع دمیړه انکار دحلف سره معتبردی (۲).

<u>دودولو څخه وړاندي یې یو دوه طلاقه ورکړه نو څه حکم دی</u>؟ سوال: (۵۲۵) زید خپلي منکوحي ښځي هندي ته تر را ودولو اووطی مخکی په یوه جلسه کي یو ځل یادوه ځله لفظ دطلاق په غصه کي ووایه په دي ویلو سره خو به په نکاح کي څه نقصان نه وي راغلی اوکه طلاق واقع سوی وي نو نکاح به څنگه صحیح کیدای سي؟

جواب: غیر موطوءه په یوه صریح طلاق سره بائنه گرځي او بیا دنوي نکاح پرته دیته رجوع صحیح نه ده (۳) که دواړه راضي وي نو بیا نوي نکاح کیدل په کار دي او دحلالي ضرورت نسته.

<u>ښځي ته یې وویل طلاق طلاق بائن مي درکی نوڅو طلاقه واقع سوه</u>؟ سوال: (۵۲۶) چاچي خپلي موطوئي یا غیر موطوئي ښځي ته دغصي په حالت کي وویل طلاق طلاق بائن طلاق مي درکی تاته، اوس پرښځه څو طلاقونه واقع سوه او میړه داپه نکاح کي ساتلای سي اوکه نه؟

---

(۱) قال لزوجته غیر المدخول بها انت طالق ثلاثا الخ وقعن وان فرق بوصف اوخبر اوحمل بعطف اوغیره بانت بالاولی لا الی عدته ولذا لم تقع الثانیه بخلف الموطوئة حیث یقع الکل (الدرالمختار علی هامش رد المحتار باب طلاق غیر المدخول بها ج۲ ص۲۲۴. ط. س ج۳ ص۲۸۴). ظفیر

(۲) ونصابها ای الشهاده لغیرها من الحقوق وسواء کان الحق مالا اوغیره کنکاح وطلاق الخ رجلان او رجل وامرأتان (ایضا کتاب الشهادات ج۴ ص۵۱۵. ط. س. ج۵ ص۴۶۵). ظفیر

(۳) وان کان الطلاق بائنا دون الثلاث فله ان یتزوجها فی العدة وبعد انقضاءها (هدایه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۸). ظفیر الدین غفر له

سوال: (۵۲۷) یو سړي یې ووهی او ویې ټکوی او دده ښځه یې خسرګنۍ بائن طلاق واخیستی دا ښځه بې له تحلیل ښځه چې داسړی ورسره نکاح وکړي ساتلای سي اوکه نه؟ او چې کم خلك بې له تحلیل ښځه نکاح ته جائز وايي نو ایا دهغو خبره صحیح ده؟

جواب: (۱) په دي صورت کي پرموطوءه باندي دری طلاقه واقع سوه اوپر غیر موطوءه باندي یو بائن طلاق نو دموطوءه والي په صورت کي یې بې له حلالي دده سره نکاح نه ده صحیح او دغیرموطوءه والي په صورت کي بې له حلالي دده سره نکاح صحیح ده (۱).

جواب: (۲) که مطلقه موطوءه وي نو بې له حلالي ددي سره نکاح نه سي کولای او ورته جائز ویونکی ګنهګار او جاهل دی او په غیر موطوءه کي دجواز دنکاح حکم صحیح دی. (۲)

غیر مدخولي ښځي ته يې وویل دری طلاقه درکوم نو اوس دوباره نکاح کولای سي اوکه نه؟

سوال: (۵۲۸) ذاکر علی خپلي غیر مدخولي ښځي ته وویل چي زه دری طلاقه درکوم اوس دی دوبا ره نکاح کولای سي اوکه نه؟

جواب: غیر مدخولي ته که دری طلاقه په یو ځل ورکړل سي مثلا داسي چي پرتا دری طلاقه دي نو په دي باندي دری طلاقه واقع کیږي نو ددي وجهي په دي صورت کي که ذاکر علی خپلي ښځي ته دری طلاقه په یوځل ورکړي وي نو بې له حلالي ذاکر علی ددي سره دوبا ره نکاح نه سي کولای، درمختار. (۳)

که ما دبلي ښځي سره نکاح کړي وه نو هغي ته دنن ورځي ښځه یو دوه دري طلاقه ورکوم، نو مخکي په نکاح سوي غیر مدخولي ته به څوطلاقه وي؟ **سوال:** (۵۲۹) یوه سړي خپلي ښځي ته دا وهم لیکل او وریې هم کړل اوپه ژبه یې اقرار هم وکی چي ماکه ستا ښځه بغیر دیوي ښځي سره نکاح هم کړي وي نوهغي ښځي ته دنن ښځه ۱، ۲،۳ طلاقه ما ورکړل اوس معلومه سوه چي ذکر سوي سړي ددي شرط ښځه وړاندي دیوي ښځي سره

---

(۱) قال لزوجته غیر المدخول بها انت طالق ثلاثا الخ وقعن الخ وان فرق الخ بانت بالاولی الخ ولذا لم تقع الثانیة بخلاف الموطوئة حیث یقع الکل (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب طلاق غیر المدخول بها ج۲ ص۲۲۴ – ۲۲۲. ط. س. ج۳ ص۲۸۴). ظفیر

(۲) واذا کان الطلاق بائنا دون الثلث فله ان یتزوجها فی العدة وبعد إنقضائها الخ وإن کان الطلاق ثلثا فی الحرة الخ لم تحلله حتی تنکح زوجا غیره نکاحا صحیحا ویدخل بها ثم یطلقها او یموت عنها الخ (هدایه باب الرجعة فصل فیما تحل به الطلقة ج۲ ص۳۷۸). ظفیر

(۳) قال لزوجته غیر المدخول بها انت طالق ثلاثا الخ وقعن (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب طلاق غیر المدخول بها ج۲ ص۲۲۴ ط. س. ج۳ ص۲۸۴) ولا ینکح مطلقة بها ای بالثالث حتی یطأها غیره بنکاح وتمضی عدة الثاني (ایضا باب الرجعة ج۲ ص۷۳۹. ط. س. ج۳ ص۴۰۹). ظفیر

پته نکاح کړي وه او دغه ښځه غیر مدخول بها ده نوپر دغه ښځه به په دي شرط یو طلاق واقع وي اوکه دری طلاقه (۱، ۲، ۳) طلاق که جلا جلا طلاق شمار کړل سي یو طلاق به واقع وي اوکه نه نو دری طلاقه به واقع سي او دا صورت دطلاق دتفریق دی اوکه څنګه؟ (۱ ، ۲) خو عدد دی معدود یي طلاق دی اوکه بل څه؟

جواب: عدد ۱، ۳٫۲ ظاهره ده چي صفت دطلاق دی او تفریق په صفت کي دا په مثل دتفریق دطلاق دی نو ددي وجهي په ذکر سوي صورت کي ښځه غیر مدخوله په یوه طلاق بائنه سوه اوثاني اوثالثه پردي نه واقع کیږي: کما فی الدرالمختار وان فرق بوصف او خبر او جمل بعطف او غیره بانت بالأولی لا إلی عدة. (۱)

<u>چي غیر مدخولي ښځي ته مغلظ طلاق ورکړي نوڅه حکم دي؟</u> سوال: (۵۳۰) یوچا وویل چي زما ښځي ته مغلظ طلاق دی او دده ښځه غیر مدخوله وه نوپر دي کم طلاق واقع سو؟

جواب: په دي صورت کي طلاق بائن واقع سو اوکه یي نیت ددریو طلاقو وي نو دری طلاقه واقع سوه: کما فی الدرالمختار ویقع بقوله انت طالق بائن (الی ان قال) او اغلظه او اعظمه واحدة بائنة ان لم ینو ثلاثا الخ (۲).

<u>په لاندي پوښتل سوي صورت کي نوي نکاح بي حلالي صحیح ده</u>: سوال: (۵۳۱) ما قولکم رحمکم الله چي زید قسم وکی چي که زه دعمر کور ته داخل سوم نو زما پرښځه به چي نوم یي میمونه دی یو طلاق دری طلاقه واقع وي په ناڅاپي توګه زید په دي قسم کي حانث سو اودعمر کور ته داخل سو حال دادی چي دزید ښځه غیر مدخوله ده نو په دي صورت کي پرمیموني دزید پرښځي طلاق واقع سو اوکه نه؟ او که واقع وي نو دحلالي صورت به څنګه وي ایا صرف نوی عقد کافي دی اوکه حلالي ته اړتیا سته؟

جواب: قال فی الدرالمختار فی باب طلاق غیر المدخول بها وتقع واحدة ان قدم الشرط الخ (۳) نوپه پوښتل سوي صورت کي چي شرط مقدم دی اوښځه غیر مدخوله ده او طلاق متفرق ورکړل سوی دی نو ددي وجهي دشرط دتحقق په وجه یو طلاق واقع سو او ښځه دده به بائنه سوه اونور به پرهغي واقع نه وي او نوي نکاح بي له حلالي ددی سره صحیح ده: وان فرق بانت بالاولی ولم تقع الثانیة الخ درمختار. (۴)

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب طلاق غیر المدخول بها ج۲ ص۲۲۲. ط. س. ج۳ ص۲۸۶. ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق بالصریح ج۲ ص۶۱۷. ظفیر

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب طلاق غیر مدخول بها ج۲ ص.... ط. س. ج۳ ص۲۸۶. ظفیر

(۴) ایضا ج۲ ص۲۲۲. ط. س. ج۳ ص۲۸۶. ظفیر

که څوک غیر مدخولي ښځې ته دری طلاقه ورکړي نوبو به واقع وي: سوال: (۵۳۲) یوه سړي خپلي غیر مدخولي ښځي ته دری متفرق طلاقونه ورکړل دشاهدانو وینا ددي خبري تصدیق کوي نو په دی صورت کي کم طلاق واقع سو؟

جواب: دغیر مدخولي حکم دادی چي که په یوه کلمه سره دیته دری طلاقه ورکړل سي نو دری واړه طلاقه وربانديي واقع کیږي کما یقول انت طالق ثلاثا، أوکه په بیلا بیل ډول طلاق ورکړي نو دا په یوه طلاق سره بائنه ګرځي دویم او دریم طلاق به پردي نه واقع کیږي: وان فرق بوصف او خبر او جعل بعطف اوغیره بانت بالاولی لا الی عدة الخ، درمختار (۱) نو په پوښتل سوي صورت کي لکه څنګه چي دشاهدانو بیان دی دهغه موافق دده پر غیر مدخوله ښځه باندي یو بائن طلاق واقع سو.

څلورم باب: کنایات

په داسي الفاظو سره طلاق ورکول چي په هغوکي دبلي معنی سره سره دطلاق معنی هم وي ددي ماته هیڅ ضرورت نسته، دا یی وویل، دا جمله کنایی ده په دي سره به طلاق واقع سي:

سوال: (۵۳۳) یوه سړي دیوي ښځي سره دا وعده وکړه چي زه به ستا سره ټول عمر اوسیږم او خدمت به دي ډیر کوم او هیڅ کله به تکلیف نه درکوم نو نکاح یي وکړه او دنکاح څخه وروسته یي وعده خلافي وکړه تکلیف اوزیان ور رسول یي په پراخه پیمانه پیل کړل ایا اوس به دا نکاح باقي وي او چي دچاسره یي نکاح کړي ده نوهغه دوه ځله دا هم ویلی دي چي کمه انجلی ستاسو زماپه نکاح کي ده هغي ته زما هیڅ ضرورت نسته ایا په دي صورت کي به نکاح باقي وي اوکه نه؟

جواب: که میړه داسي ووایي چي که ما دوعدي مخالفت وکی نو زما پرمنکوحه به طلاق وي نو دوعده خلافي په صورت کي به دده پرښځه طلاق وي او طلاقیږي کما هو حکم التعالیق خو په دي صورت کي چي میړه داسي نه دي ویلي او طلاق یي په وعده نه کولو نه دی معلق کړی نو ددي وجهي طلاق واقع نه سو اوچي کم الفاظ میړه خپلي ښځي ته ویلي دي چي زما دیته ضرورت نسته نو دا الفاظ دکنایي دي په دوی کي که نیت دطلاق وي نو طلاق واقع کیږي کني نه، نو دمیړه څخه دي پوښتنه وسي چي ده په کم نیت سره دا الفاظ ویلي دي (۲).

---

(۱) ردالمحتار باب طلاق غیر مدخول بها ج۲ ص۶۲۲. ط. س. ج۳ ص۲۸۶. ظفیر

(۲) وسئل الك امرأة فقال لا لا تطلق اتفاقا وان نوي (درمختار) ومثله قوله لم اتزوجك او لم یکن بیننا نکاح اولا حاجة لي فیك بدائع، لکن فی المحیط ذکر الوقوع فی قوله لا عند سواله ولو قال لا نکاح بیننا ایقع الطلاق والاصل ان نفی النکاح اصلا لایکون طلاقا بل یکون جحودا ونفی النکاح فی الحال یکون طلاقا اذا نوی وما =

دا لفظ (پري مي ښوده) که يي په نيت دطلاق وليکي نو طلاق باين واقع سو: **سوال**: (۵۳۴) يوه سړي خپل خسر ته وليکل چي ما ستا لور دهغي دبدي خولي په سبب پريښودله نو دده پر ښځه طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: که دا لفظ ميړه په نيت دطلاق ليکلي وي نو دده ښځه بائنه طلاقه سوه (۱) او دنوي نکاح سره رجوع کولای سي او دحلالي ضرورت نسته.

دطلاق په نيت سره يي وويل چي ښځه مي پرېښوده نو په دری ځله ويلو سره به يو بائن طلاق واقع وي: **سوال**: (۵۳۵) يوه سړي خپلي ښځي ته وويل چي: ماته پريښودلي او داسي يي دری ځله په يوه مجلس کي وويل څلور شاهدان هم سته اوس دا ښځه دده دکور څخه ووتله او دبل په کور کي اوسيږي او چي دچا په کور کي اوسيږي دهغه څخه ددي دوه دری بچي هم وسوه اوس اول ميړه نه دا بيايي او نه طلاق ورکوي چي کم سړي دا ساتلي ده اوس هغه توبه کول غواړي او نکاح کول غواړي ايا دده نکاح کول صحيح دي؟ نو په فقه کي يا په يو حديث کي يا په يو کتاب کي يا ديو امام په نزد جائز دی؟ او داول ميړه نکاح ماته سوه اوکه نه؟ او دبل سړي څخه چي يي کم اولاد دی نو هغه څنګه دی؟

جواب: که اول ميړه په نيت دطلاق دا کلمه چي ته ما پريښودلي ويلي وي نو دده پرښځه يو بائن طلاق واقع سو چي په کناياتو کي په څوځله ويلو سره هم په شرط دنيت يا په دلالة الحال سره يو واقع کيږي کذا في الدر المختار (۲) نوکه دطلاق په نيت ميړه ذکر سوي کلمه ويلي وي نو ښځه دعدت څخه وروسته (چي دحائضي دپاره دری حيضه دي) دبل سړي سره نکاح کولای سي که يي دهغه کس سره کوي چي دچا په کورکي اوسيږي اوکه يي دبل چاسره، اوپه صورت دوقوع دطلاق کي کم اولاد چي يي دزاني څخه سوی دی هغه ولد الزنا دی خو که اول ميړه په نيت دطلاق داکلمه نه وي ويلي اونه په دلالة الحال سره دوقوع دطلاق حکم کيدی بيا چي ترڅو اول ميړه طلاق نه وي ورکړی او عدت يي نه وي تير سوی دبل سړي سره يي نکاح ناجائزه ده.

د (پري مي ښودي) لفظ بائن دی صريح نه دی: **سوال**: (۵۳۶) يوه سړي وويل چي ما دفلاني سړي لور پريښوده په دي لفظ کي تاسو کم لوري ته ترجيح ورکوي ځکه چي ځيني عالمان دي لفظ ته بائن وايي اوځيني نور ورته صريح، دکتابونو په حواله جواب وليکئ؟

= عداه فالصحيح انه على هذا الخلاف آهـ (ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۲۲۳. ط. س. ج۳ ص۲۸۳). ظفير

(۱) حواله يي تيره سويده. ظفير

(۲) لا يلحق البائن البائن (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات. ط. س. ج۳ ص۲۳۶. ظفير

جواب: دپرېښودلو لفظ دسرحتك او دفارقتك ترجمه ده نو لكه څنګه چي دسرحتك او فارقتك لفظ كنايي دى دهغه ترجمه هم كنايي بلل كيږي په نيت او دلالت الحال سره به طلاق واقع وي او دپرېښودو لفظ لكه څنګه چي دنكاح دپرېښودو په باره كي ويل كيږي دنفقي نه وركولو او خبر نه اخيستلو په هكله هم ويل كيږي او دزوجيت دحقوقو دنه ادا كولو په باره كي هم ويل كيږي، كذا في الدرالمختار باب الكنايات.

هيڅ تعلق مې نسته ورسره، په دې ويلو سره كه دطلاق نيت وو، نو طلاق واقع سو: **سوال**:

(**۵۳۷**) دبالغي زينب نكاح دبالغ عمر سره سوي وه خو دعقد او دواده په دويمه ورځ دبي اتفاقي لومړى پيل دزينب لخوا او بيا دعمر له طرفه وسو، تر دوو كلو پوري پردي دوهلو ټكولو تكليف وو چي كله دمور كور ته راغله نو مور او پلار كښېنوله عمر خپل خپلوان را مينځ ته كړل او قسم يي وكى چي وهل او ټكول به نه كوم خو بيايي دوعدي خلاف وكړل تر دوو كلو پوري څو ځله په دي ډول دزينب تلل راتلل وو خو درى كاله وسوه چي عمر خپله منكوحه وهلي ټكولي او دټولو ګڼهو جامو او نورو سامانونو سره دمور كورته راوستل، او دايي ورته وويل چي ماته مخ مه را ښكاره كوه او زما سره دي هيڅ تعلق نسته تردي وروسته يي دوهم عقد وكى نو په دي حالت كي زينب دبل واده حقداره ده اوكه نه؟ ځكه چي عمر نه جرګي ته كښيني او نه سم جواب وركوي.

جواب: ترڅو چي زينب ته عمر طلاق ورنه كړي نو هيڅ صورت دجلا كيدو نسته او دكومو الفاظو دويلو سره چي عمر زينبه راوستلي ده كه يي په دي الفاظو كي دطلاق نيت وو نو بائن طلاق به واقع وي (۱) دعدت څخه وروسته به دوهمه نكاح كوي او كه يي نيت دطلاق نه وي كړى نو طلاق نه واقع كيږي ددي پوښتنه دي دميړه څخه وسي په دي صورت كي دي عمر ته وويل سي او دى دي دعريضي يابل څه په ذريعه مجبور كړل سي چي يا خو دي دښځي خبر واخلي ډوډى او نفقه وركړي او يا دي طلاق وركړي.

د (پرې مې ښودله) لفظ بائن دي صريح نه دي: **سوال**: (**۵۳۸**) د (پرې مي ښودله) لفظ بائن دي اوكه رجعي؟ يو سړي چي دخپلي ښځي نوم واخلي او ووايي چي ما ته پرېښودلي نو په دي صورت كي څه حكم دى؟

جواب: په درمختاركي دي: ويقع بباقيها اى باقي الكنايات المذكورة الخ البائن ان نواها

(۱) فالكنايات لا تطلق بها قضاءً الا بنية او دلالة الحال الخ فنحو اخرجي واذهبي الخ سرحتك فارقتك (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۶۳۵ – ۶۳۹ ط. س. ج۳ ص۲۹۶) ويقع بباقيها اى باقي الفاظ الكنايات المذكورة الخ البائن ان نواها (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۶۱۴). ظفير

الخ ای ان نوی الواحدة شامي (۱) ددي څخه مخکي دسرحتك اوفارقتك لفظ چي ترجمه يي داده (ماته پريښي يي) ذکر سوی دی که په دي لفظ دپرېښودلو کي دطلاق نيت وي نو يو بائن طلاق واقع کيږي، اوپه فارقتك کي دنيت دضرورت وجه شامي ليکلي ده: وکذا فارقتك لاني طلقتك في هذا المترل (۲) اوپه عرف کي دپرېښودلو لفظ لکه څنګه چي دطلاق لپاره ويل کيږي دمعلقي پرېښودلو لپاره هم ويل کيږي قال الله تعالی: ولن تستطيعوا ان تعدلوا بين النساء ولو حرصتم فلا تميلوا کل الميل فتذروها کالمعلقة (۳)، قال في المدارك وهي التي ليست بذات بعل ولا مطلقة. (۴) فقط

زما ستا سره هيڅ تعلق نسته داجمله که يي دطلاق په نيت وويل نوطلاق واقع سو: سوال:

(**۵۳۹**) زيد خپلي ښځي ته څو ځله وويل چي ته دخپل مور اوپلار کور ته ولاړه سه زه بل واده کوونکی يم زما اوستا هيڅ تعلق نسته نو په دي صورت کي دده ښځه طلاقه سوه او که نه؟

جواب: که دميړه په ذکر سوو الفاظو کي دطلاق نيت وي نو دده پر ښځي بائن طلاق واقع سو اوکه نه وي نه دی واقع سوی. قال في الدرالمختار ففي حالة الرضاء تتوقف الاقسام الثلاثة على نية الخ وفي الغضب الاولان الخ (۵).

په لاندیني صورت کي که دطلاق نيت وي نو طلاق واقع سو: سوال: (**۵۴۰**) زيد دخپلي ښځي هندي څخه روپی غوښتي وي هغي دورکولو څخه انکار وکی زيد هندي ته بي حياء ښکنځل وکړه اوويي ويل چي که دروپو دراکولو څخه انکار کوي نو زما ستا سره هيڅ تعلق نسته او ددي ځای څخه ولاړه سه نه زه ستا ميړه يم اونه ته زما ښځه يي په دي حالت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دي الفاظوکي که يي دطلاق نيت وي نو طلاق واقع سو اوکه يي نه وي طلاق نه واقع کيږي، په درمختار کي دي: لست لك بزوج اولست لي بامراة الخ طلاق ان نوی آه (۶) اوپه شامي کي دي: وقيد بالنسبة لانه لايقع بدونه اتفاقا لکونه من الکنايات واشار الى انه لايقوم مقامها دلالة الحال لانه ذلك فيما يصلح جوابًا وهو الفاظ ليس هذا

---

(۱) وګورئ: ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۲۴۱ – ۲۴۲، ط. س. ج۳ ص۳۰۲. ظفير
(۲) ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۲۳۹، ط. س. ج۳ ص۳۰۰. ظفير
(۳) سورة النساء. ظفير
(۴) تفسير مدارك ج۱ ص۲۰۰. ظفير
(۵) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۲۴۰ . ط. س. ج ۳ ص ۳۰۰. ظفير
(۶) ايضا باب الصريح ج۲ ص ۲۲۳. ط. س ج ۳ ص ۲۸۳. ظفير

منها واشار بقوله طلاق الی ان الواقع بهذه الکنایات رجعي کذا في البحر الخ (۱). فقط

چیرې چې ستا زړه غواړي ولاړه سه په دې ویلو سره په شرط دنیت طلاق واقع کیږي: سوال:

(۵۴۱) زید خپله ښځه ډیره ووهله او دکور څخه یې وایستله او دایې ورته وویل چې کم ځای دي زړه غواړي هلته ولاړه سه ښځه دهغې ورونو بوتله اوس یې پنځه کاله پوره سوه چې نه یې میړه راغی او نه یې دډوډۍ او نفقي خبر واخستی نو طلاق واقع سو او که نه؟ اوښځه دویمه نکاح کولای سي او که نه؟ او دعدې قید به هم وي اوکه نه؟

جواب: په دې صورت کې که دمیړه په دې الفاظو سره دطلاق نیت وو نو بائن طلاق په دې الفاظو سره واقع سو او دنیت کیدو یا دنه کیدو حال به دمیړه څخه معلومیږی دده څخه دې پوښتنه وسي که په نیت دطلاق ده دا الفاظ ویلي وي نو اوس عده تیره سوی ده ددې وجهې دویمه نکاح کول صحیح دي (۲).

میړه دجملې دویلو څخه انکار کوي اوشاهدان نسته نوطلاق واقع نه سو: سوال: (۵۴۲) زید دخپلې ښځې دمرګ څخه نهه لس میاشتي وروسته دهندې سره دویمه نکاح وکړه ترڅو ورځو پورې دهندې اوزید په منځ کې محبت وو هندې په خوښه او خوشحالې سره دزید دمخکی ښځې دزامنو هرډول خدمت دزید دهدایاتو مطابق کوی دڅه وخته راهیسې دزید دزامنو دانا اوهندې تر مینځ جنجال راغی اوزید دخپلې پخوانۍ خواښې طرفداري کوې او هنده دزید څخه په دې وجهه ناراضه ده چې دزید داولاد وغیره خدمت نه کوي زید هنده ځوځله ووهله نو یوه ورځ ډیر درد ورغی اوویې ویل که ته زما داولاد او ددوي دانا خدمت نه کوي نوڅه پرما حرامه یې نوهندې همداسې ددوي دخدمت څخه ځان ساتی زید هنده ووهله او دکور څخه یې وایستله، اوس زید صلحه غواړي او ددې جملې دویلو څخه انکار کوي؟ نو په دې صورت کې شرعا څه حکم دی؟ حال دادی چې ښځه ددې جملې دویلو دعوه کوي او ورته ثابت دي؟

جواب: زید که ددې جملې څخه انکار کوي او دحرام توري په ویلو اقرار نه کوي او دوه عادل شاهدان موجود نه دي نو دده انکار معتبر دی او دطلاق دواقع کیدو حکم نه کیږي اودمیړه په حق کې داښځه حلاله ده خومسئله داده چې که ښځه داخبره ثابتوي چې میړه داسې الفاظ ویلي دي چې په هغو سره طلاق واقع کیږي نو ښځې ته دمیړه څخه جلا اوسیدل په کاردي: والمرأة کالقاضي شامي درمختار، نو اوس که دوی دواړه په خپل

(۱) ردالمحتار باب الصریح ج ۲ ص ۲۲۳. ط س. ج ۳ ص ۲۸۳. ظفیر

(۲) ولو قال اذهبي ای طریق شئت لایقع بدون النیة وان کان فی حال مذاکرة الطلاق (عالمگیري مصري باب الکنایات ج۱ ص ۳۷۲). ظفیر

مینځ کي په ښځی او میړه اوسیدلو باندي راضي وي نو نکاح دي تازه کړي دا غوره او احوط دي. (۱)

دکور ځخه ووزه ته زما نه یي په کار، ځوک چي داسي ووایي نوڅه حکم دی؟ سوال: (۵۴۳) زید خپله منکوحه سخته ووهله اودکور ځخه یي وایستله او دایي ورته وویل چي ته زمانه یي په کار دکور ځخه ووزه خو دطلاق لفظ یي نه دی ویلی او یو دوه کاله یي نفقه هم ورنه کړه اونه یي رجوع ورته وکړه نو په داسي حالت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دي الفاظو کي که دطلاق نیت وي نو یو بائن طلاق واقع سو چي په هغه کي نوي نکاح بي له حلالي صحیح ده او که یي دطلاق نیت نه وي نو طلاق نه سو واقع دابنځه اوس هم دده ښځه ده (۲).

ستا دلور اوزما ګذاره مشکله ده، دا یي ولیکل اونیت یي دطلاق نه وو، نوطلاق واقع نه دی:

سوال: (۵۴۴) میړه خپلي خواښي ته خط ولیکی چي ستا دلور او زما ګذاره مشکله ده اوس دي وایي چي دا لیکل ما پسي کړي وه: دتعلق ختمولو اراده نه می وه، آیا په دی جمله سره بائن طلاق واقع سو او که نه؟

جواب: په دي صورت کي طلاق نه سو واقع ځکه چي ګذاره مشکله بلل، نه صریح طلاق دی او نه کنایي اوبیا په کنایي کي دنیت ضرورت وي او میړه له نیت ځخه انکار کوي.

ته نکاح وکړه ښځی ته یی ولیکل نوطلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (۵۴۵) عبد الکریم خان اول دستمبر په ۲۷ نیټه په کال ۱۹۱۵ کي زماپه نامه لیك لیکلی وو چي زما طرف ته نور امید مه ساته، که یي ساتي نو دطلاق امید ساته، ددې ځخه وروسته یي دویم لیك ددسمبر په ۲۴ نیټه په کال ۱۹۸۱ کي زماپه نامه لیکلی وو چي که ته نکاح کوي نو ویي کړه؟ ددي دواړو خطونو نقل له استفتاء سره راوړل سوی دی ددي دواړو لیکونو مضامین طلاق ته رسیدلي دي اوکه نه؟ اوزه دعبد الکریم خان له نکاح ځخه بیله سوي یم اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي یوبائن طلاق پرښځی واقع سو اودا دعدی ځخه وروسته (چي دحائضي لپاره دری حیضه دي او دچا چي حیض نه راځي دهغې دپاره دری میاشتي دی) دویمه نکاح کولای سي ځکه چي دمیړه یعنی عبدالکریم خان له دویم لیك ځخه ځرګندیږي چي ښځي دده ځخه دطلاق غوښتنه په دي الفاظو کړي وه چي که تا باقاعده

---

(۱) وګوری ردالمحتار باب الصریح ج ۲ ص ۵۹۴: ط. س. ج ۳ ص ۲۵۱. ظفیر

(۲) فالکنایات لاتطلق بها قضاءً الا بنیة او دلالة الحال فنحو اخرجي واذهبي الخ (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص ۷۳۵. ط. س. ج ۳ ص۲۹۲). ظفیر

طلاق را ونه لیږی نو زه بله نکاح کولای سم نو ددي په جواب کي میره ولیکل (که ته نکاح کوي نو ویي کړه) او دا الفاظ کنایي دطلاق دی اوپه کنایي طلاق سره په نیت یا په دلالة الحال بائن طلاق واقع کیږي په درمختا ر کي دي: اذهبی وتزوجي تقع واحدة بلانية الخ [1].

زما دښځوالي ښخه ووتلي، په دي ویلو سره په شرط دنیت طلاق واقع کیږي: سوال: (۵۴۶)

یوي ښځي دخپل میره له مور او پلارسره جنګ وکی او دمیره له خوښي پرته له کور ښخه ولاړه اوس دمور او پلار په کور کي اوسیږي او دمیره داوینا ده چي داښځه چي دکم تاریخ ښخه زما دکور ښخه زما داجازي پرته وتلي ده دهغه وخته زما دنکاح او ښځیتوب ښخه وتلي ده اوس زه په هیڅ صورت کي دغه په خپل کور کي یا دښځي په ډول نه ساتم اونه مهر اونفقه ورکولای سم بلکي دهغو نقدو روپو اوګینو چي دهغي دشخصي سامانو ښخه بیلي دي یعني چي یوازي زما په وجهه جمع سوي دي دهغو داخیستو مستحق یم چي ښځي دځان سره وړي دي ایا ښځه دمیره دنکاح ښخه جلا سوه اوکه نه؟ اوچي ترڅومره مودي پوري ښځه دپلار په کورکي اوسیدلي دا پر میره دنفقي حق لري اوکه نه؟ دا ګیني اونقدي روپی چي دي دمیره دکور ښخه دځان سره دمور او پلار کور ته وړي دي له دي امله چي هغه مال دمیره دي نومیره یي داخیستو حقدار دي اوکه نه؟

جواب: دښځي په وتلو اودمیره داجازي بغیر په دباندي تللو سره پردي طلاق نه واقع کیږي او دمیره له نکاح ښخه وځي نه، خو دمیره داویل چي دا زما له نکاح او له ښځیتوب ښخه بهر سوه که دطلاق اچولو په نیت سوي وي نو ددي الفاظو دطلاق په نیت ویلو سره دده ښځه طلاقه سوه [2]، تر مخه مطلقه نه وه او دداسي ښځي نفقه ساقطیږي چي دمیره داجازي پرته دهغه له کوره ووزي اومهر یي نه ساقطیږي، مهر دمیره پرذمه واجب الاداء دی او کمي ګیني چي دتلو په وخت کي دي ښځي له ځان سره وړي دي نو که په حقیقت کي میره جوړي کړي وي او ورکړي یي وي او میره دیته داهبه کړي نه وي نو دا دمیره ملکیت دی او میره یي بیرته اخیستلای سي.

چی کم لوري ته دي خوښه وي ولاړه سه په دي ویلوسره طلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (۵۴۷)

---

[1] الدر المختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص ۷۵۲. ط. س. ج ۳ ص ۳۱۴. ظفير

[2] لا يقع بالكنايات الطلاق الا بنية او دلالة الحال فنحو اخرجي واذهبي وقومي الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج ۲ ص ۷۳۵. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۷) ولو قال انا برئ من نكاحك يقع الطلاق اذا نوى (عالمگيري مصري باب الكنايات ج ۱ ص ۳۷۲). ظفير

رحیمه نومي ښځي ته ددي میړه حاضر خان وهل ورکړه او له کور څخه یې وایستله رحیمي دګذاري لپاره عریضه وکړه چي په همدي بناء حاضرخان دمهاراجه نابهه مرکز ته حاضر سو او له نفقي ورکولو څه یې عذر وکی چي زه دا ښځه له ځان سره نه ساتم چي چیري یې خوښه وي هلته دي ولاړه سي په حکم دسرکار دغه ذکر سوي ښځه ازاده کړله سوه له دینه وروسته دغه ذکر سوي ښځي له عبدالکریم خان سره دویمه نکاح وکړه داصحیح ده اوکه نه؟

جواب: که دي رحیمي نومي ښځي ته مخکني میړه طلاق ورکړی وي اورحیمی له عدی څخه وروسته دویمه نکاح دعبد الکریم سره وکړه نونکاح صحیح سوه په دي صورت کي په ده پسي لمونځ کول په کار دی اوکه درحیمي میړه صرف هم دا الفاظ ویلي وي چي زه دا ښځه دځپل ځان سره نه ساتم چي کم ځای یې خوښه وي نوهلته دي ولاړه سي نوکه یې دا لفظونه دطلاق په نیت سره ویلی وي نو دده پرښځی بائن طلاق واقع سو اوثاني نکاح دعدی له تیریدو څخه وروسته صحیح ده اوکه یې دهیڅ نیت نه وو نو طلاق واقع نه سو په دي صورت کي بله نکاح کول درحیمی صحیح نه ده نو داول میړه دزړه حال دي معلوم سی (۱).

ښځي ته یې وویل چي زما له خور سره برابره یې نو طلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (۵۴۸) زید خپلي ښځي ته دجنګ په وخت کي وویل چي دا زما دخور برابره ده نوآیا په دي الفاظوسره طلاق واقع سو او که نه؟

جواب: وان نوی انت علی مثل امي اوکامي وکذا لو حذف علی، خانیة، برًا او ظهارًا او طلاقًا صحت نیته ووقع ما نواه لانه کنایة وان لا ینو شیئا اوحذف الکاف لغا الخ درمختار (۲)، ددي څخه معلومه سوه چي دزید نیت په دي سره دطلاق وو نو یوطلاق بائن واقع سو په دویم ځل نکاح حلاله کیدای سي په عده کي اوله عدی څخه وروسته په هرحال کي نکاح صحیح ده اوکه یې دطلاق نیت نه وو نوطلاق واقع سو اونکاح باقي ده.

چي کم ځای دي خوښه وي نکاح وکړه ددي ویلو او لیکلو څه حکم دی؟ سوال: (۵۴۹) بکر خپل وطن پرینبودی دتلو په وخت کي یې خپلي ښځي ته وویل چي که زه تر دریو کلو پوري رانغلم نوته چي کم ځای دي خوښه وي نکاح وکړه اوپه خط کي یې داهم ولیکل او ولیږل چي زبیده زما له کوره وباسي اوس دبکر یوولس کاله وسوه نو اوس زبیده طلاقه سوه اوکه نه؟ او دادویمه نکاح کولای سي او که نه؟

---

(۱) ولو قال لها اذهبی ای طریق شئت لایقع بدون النیة (عالمګیری مصري باب الکنایات ج۱ ص ۳۷۲). ظفیر

(۲) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الظهار ج ۲ ص ۷۹۴. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۰. ظفیر

جواب: كه بكر دطلاق په نيت دا الفاظ ويلي وي اوپه ليدو كي يي ليكلي وي نو ددريو كلو له تيريدو وروسته په مخكې صورت كي اوپه وخت دتحرير په دويم صورت كي طلاق واقع سو او كه دنيت حال نه وي معلوم نو طلاق به واقع نه وي (۱) نور نو كه بكر مفقود سوى وي دمرګ اوژوند هيڅ نښه يي معلومه نه وي نو دمفقود كيدو له وخته څلور كاله وروسته به دده ښځه دوفات عده (لس ورځي اوڅلور مياشتي) پوره كړي او بيا دويمه نكاح كولاى سي. كما ذكره في الشامي (۲).

دري ځله يي وويل پرې مي ښودلي نو آيا له دي ځخه وروسته نكاح ثاني كيدي سي؟ سوال: (الف\۵۵۰) رجل قال لامراته (ماته پرې ښودي) ثلاث مرات ثم ندم على ما فعل واراد ان ينكحها هل يجوز له ان ينكحها بدون التحليل؟

دري كاڼي يي وغورزول او ويي ويل ولاړه سه نو ددي حكم څه دي؟ سوال: (ب\۵۵۰) رجل طرح ثلاث مدارات الى امرأته وقال (پاڅه او ولاړه سه زما په كوركي مه كښينه) ما حكم طلاقه اى هى بائنة بتطليقه واحدة ام مطلقة بثلاث مغلظة فلاتحل له من بعد حتٰى تنكح زوجا غيره؟

الجواب: ۱: ان تكلم بهذه الكلمات ناويًا الطلاق تبين بواحد ثم لاتقع اخرى لان البائن لايلحق البائن كذافى الدر المختار (۳) فيجوز له النكاح بها بلا تحليل.

الجواب.۲: فى الشامي فلا يقع بالقاء ثلاثة احجار اليها اوبامرها بحلق شعرها وان اعتقد الالقاء والحلق طلاقا. انتهى وقوله (پاڅه ځه الخ) ان كان بنية الطلاق تقع به واحدة بائنة كمامر (۴) قضاءًا.

زما هيڅ په كار نه يي سرو كار مي درسره نسته دكنايي الفاظ دي په نيت سره طلاق واقع كيږي؟ سوال: (۵۵۱) زيد خپله ښځه هنده له كور ځخه وايستله او ورته يي وويل ځه ته زما په كارنه يي تا ته دخپل نفس اختيار دى او په ليكونو كي يي دا هم وليكل چي زما

---

(۱) فالكنايات لا تطلق بها قضاءا الا بنية الخ فنحو اخرجي واذهبي وقومي الخ (الدرالمختار) قوله قضاءًا قيد به لانه لا يقع ديانة بدون النية ولو وجدت دلالة الحال فوقوعه بواحد من النية او دلالة الحال انما هو القضاء فقط كما هو صريح البحر وغيره (ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص ۷۳۵ - ۷۳۶. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۶). ظفير

(۲) ولا يفرق بينه وبينها ولو بعد مضى اربع سنين خلافا لمالك (درمختار) وقد قال فى البزازية الفتوى فى زماننا على قول مالك (ردالمحتار كتاب المفقود ج۳ ص ۴۵۶. ط. س. ج ۳ ص۲۹۵، مطلب فى الافتاء بمذهب مالك فى زوجة المفقود) دتفصيل دپاره وګورى (الحيلة الناجزة) للتهانوى او كتاب الفسخ والتفريق للرحمانى. ظفير الدين

(۳) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج ۲ ص ۷۴۲ ۱۰ ط. س. ج ۳ ص ۳۰۲. ظفير

(۴) ردالمحتار باب الصريح ج ۲ ص ۵۹۵. ط. س. ج ۳ ص ۲۳۰ تحت قوله ما لم يستعمل فيه. ظفير

له هندي سره هيڅ کارنسته زه دانه خوښوم مادا له خپل کور څخه ايستلی ده اوس هنده تقريبا له دولسو کلونو راهيسي دخپل ميړه زيد څخه بيله اوسيږي آيا په دي صورت کي بغير له نوره تحقيقه دهندي په حلفيه بيان باندي ددي نکاح له بل سړي سره کيدای سي او که نه؟

جواب: دا الفاظ چي ميړه په ژبه سره ويلي دي اويايي په ليك کي ليکلي دي کنايي الفاظ دي دصريح طلاق الفاظ نه دي په دي الفاظو کي نيت ته اعتبار وي او يا دلالة الحال ته اوکله چي دميړه نيت هيڅ معلوم نه وي او نه دطلاق ذکروي اونه ددرد حالت وي او دا الفاظ ووايي نو بيا په دي الفاظوسره طلاق نه واقع کيږي (۱) او چي طلاق واقع نه سو نو دهندي دويمه نکاح صحيح نه ده.

<u>زما لائقه نه يی زما ښځه نه يی او داسي نور دکنايي الفاظ دي که نيت وو طلاق به وي که نه وو نه به وي</u>؟ **سوال**: (۵۵۲) زيد خپله ښځه بد چلند لرونکي وليدله نو دا الفاظ يي وويل دا زما لائقه نه ده چي کم ځای يي خوښه وي نکاح دي وکړي او اوس دی وايي چي ما طلاق نه دی ورکړی نو طلاق واقع سو او که نه؟

جواب: په دي الفاظو چي زيد خپلي ښځی ته وويل په نيت دطلاق سره طلاق نه واقع کيږي نو که زيد دطلاق له نيت څخه انکار کوي بيا طلاق نه واقع کيږي. هکذا فی کتب الفقه (۲).

<u>له خپل ښځيتوب (زوجيت) څخه مي بيله کړي، په دي جمله ليکلوسره طلاق وسو او که نه؟</u>

سوال: (۵۵۳) زيد خپلي ښځي ته خط وليږی چي ماته له خپل زوجيت څخه جدا کړي په دی صورت کي طلاق وسو او که نه که طلاق واقع سوی وي نو رجوع کيدای سي او که نه؟

جواب: که زيد دطلاق په نيت دا الفاظ ليکلي وي نو دده پرښځی باندي بائن طلاق (۳)

---

(۱) کناية عند الفقها اه ما لم يوضع له ای الطلاق واحتمله وغيره فالکنايات لاتطلق بها قضاء الا بنية او دلالة الحال وهي حالة مذاکرة الطلاق او الغضب الخ (الدرالمختارعلی هامش ردالمحتار باب الکنايات ج ۲ ص ۲۳۵. ط. س. ج ص ۲۹۲). ظفير

(۲) اذهبی وتزوجي تقع واحدة بلانية (درمختار) ويخالف ما في شرح الجامع الصغير لقاضی خان ولو قال اذهبي فتزوجي وقال لم انو الطلاق لا يقع شیء الخ ويؤيده ما في الذخيرة اذهبي وتزوجي لا يقع الا بالنية (ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص ۲۵۲. ط. س. ج۳ ص ۳۱۴). ظفير

(۳) داجمله دکناياتو دباب څخه ده په دي کي که نيت وي دطلاق نوطلاق بائن واقع کيږي او مفتی علام ﷺ داپه کناياتو کي شمار کړی دی؛ ويقع بابرأتك عن الزوجة بلانية (درمختار) قوله بلانية فی حال الغضب وغيره تاتارخانية ومقتضاه انه طلاق صريح وفيه نظر وفی کنايات الجوهرة انا برئ من نکاحك يقع ان نوی (ردالمحتار باب الصريح ج ۲ ص ۲۱۴. ط. س. ج ۳ ص ۲۷۳). ظفير

واقع سو او رجوع نسي كولاى (۱).

دپريښودو په لفظ باندي بائن طلاق واقع کيږي: **سوال**: (**۵۵۴**) زيد وويل که زما ښځه هنده نن شپه زما کورته رانغله نو زما دلور برابره ده همدا وو چي عمر خالد او بکر ذکر سوي ښځه په ډير تکليف دکور تر غولي پوري راوستله خو دوهلو له بيري يي هنده بيرته وايستله اوبل کورته يي بوتله وروسته بيا يوه سړي زيد ته وويل چي خپله ښځه ولي نه راولي ددي جواب زيد داورکی چي ما هغه پرې ايښي ده پرې ايښی ده لور مي بللي ده او پرې ايښي مي ده په دي صورت کي طلاق واقع سو او که نه؟ که سوي وي نو بائن که مغلظ؟

جواب: په دي صورت کي که دميړه نيت دطلاق وو او دطلاق په نيت يي دا الفاظ ويلي وه نو يو بائن طلاق واقع سو دويم او دريم واقع نه سو: لان البائن لايلحق البائن (۲) كما في الدرالمختار وغيره وفی الشامي فی الکنايات قوله سرحتك من السراح بفتح السين وهو الارسال ای ارسلتك لاني طلقك الخ اوفي هذا المنزل. نهر، شامي ج۲ ص (۳) **۴۲۵**.

مور ته ضرورت نسته داجمله کنايي ده که نيت وو طلاق به وي: **سوال**: (**۵۵۵**) ديوي نابالغي نه کلني انجلی نکاح ددي والدينو وکړه څو ورځي وروسته په فريقينو کي جنجال وسو او انجلی يي دميړه کورته ونه ليږله دميړه مور اوپلار په عدالت کي دعوه وکړه او عدالت نکاح ناجائزه وګرځوله او دميړه دعوه يي خارجه کړه بيا ددعوي شروع وسوه فيصله داوسوه چي ترڅو انجلی نابالغه وی دخپل مور او پلارکره به وي بيا انجلی ته اختيار دی چي کله دا انجلی بالغه سوه نو دانجلی مور اوپلار پيغام ورولیږی چي خپل امانت مو بوزی ميړه وويل اوس زموږ ضرورت نسته ورته مابله نکاح کړي ده اوس څه موده وروسته انجلی هم بله نکاح کړي ده نو دانجلی دا نکاح جائزه ده اوکه نه؟ اومخکی نکاح چي مور اوپلار دنابالغتيا په حالت کي کړي وه فسخ سوه اوکه نه؟

جواب: دميړه دا ويل چي اوس زموږ ضرورت نسته ورته دا دصريح طلاق الفاظ نه دي خوپه کنايي کي داخليدی سي نوکه دميړه نيت په دي سره دطلاقو وو نوطلاق به واقع وي کني نه به وي واقع غرض دا چي مخکی نکاح ددي چي ددي مور اوپلار کړي ده صحيح ده د دي څخه وروسته چي ترڅو ميړه بالغ سوی نه وي او طلاق يي نه وي ورکړي

(۱) اذا كان الطلاق بائنا دون الثلاث فله ان يتزوجها في العدة وبعد انقضائها الخ (عالمگيري مصري الباب السادس في الرجعة ج ۱ص ۴۱۳). ظفير

(۲) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات (ج ۲ ص ۴۴۲. ط. س. ج ۳ ص ۳۰۸). ظفير

(۳) ردالمحتار باب الكنايات ج ۲ ص ۷۳۹. ط. س. ج ۳ ص ۳۰۵. ظفير

نو دویمه نکاح نه سي صحیح کیدای اوکه میړه ذکر سوي الفاظ په نیت دطلاق ویلی وي نو دعدی څخه وروسته دویمه نکاح صحیح ده اوکه یي دطلاق په نیت نه وه ویلي بیا نه ده صحیح دمیړه دنیت پوښتنه باید وکړل سي اوشامي له بدائع څخه نقل کړي دي چي په: لاحاجة لي فیك، کي په نیت سره هم طلاق نه واقع کیږي خو دشامي له وروستني عبارته معلومیږي چي په دي کي اختلاف دی صاحبین فرمایي چي په نیت سره طلاق واقع کیږي ([1]).

هیڅ مطلب نه ورځخه لرم زما طبیعت له دي څخه خراب دي دا جمله کنایي ده: سوال:

(**۵۵۲**) که یوه بالغ مسلمان دخپلي ښځي په باره کي خپل مشر وروړته دا الفاظ ولیکل چي زما ښځه بدکرداره ده له دي وجهي زما طبیعت دي ته هیڅکله هم نه صفا کیږي او نه زه له دي سره څه مطلب ساتم اونه یي ساتل غواړم چي ځوك دهغه په هکله څومره صفایي کوي زما زړه دهغه په اړه نه صفا کیږي دیوی ډوډی پخوونکي په څیر مي پرې اینبي ده په دي صورت کي طلاق واقع سو او که نه؟

جواب: په دي صورت کي دمیړه په دي تحریر دا ښځه طلاقه نه سوه آخري الفاظ ددي ښکاره دلیل دی چي دده دطلاق نیت نسته ځکه چي دالفظ موجود دی (چي دیوی ډوډی پخوونکي په څیر یي پرې ایښي ده) له دي څخه معلومه سوه چي دده دطلاق ورکولو اراده نسته اوبل هم کم صریح لفظ دطلاق په دی تحریر کي نسته.

دري ځله یي وویل چي پرما حرامه یي بیایي نکاح وکړه نو څه حکم دي؟ سوال: (**۵۵۷**)

هنده دزید ښځه دزید له اجازي پرته دخپل یوه قریب کورته ولاړه اوتر څه وخته هلته اوسیده زید ته یوه سړي وویل ته داسي ښځي ته طلاق ورکړه همدا وو چي زید خپلي ښځي ته په دي الفاظو طلاق ورکی (چي زما پر نفس باندي حرامه ده زما پر نفس باندي حرامه ده زما پر نفس باندي حرامه ده) دری ځله ددې څخه وروسته زید او هنده په خپل مینځ کي سره رضا سوه او بیایي نکاح تړل وغوښتل نوزید ته چا وویل چي بي له حلالي نکاح صحیح نه ده ځکه چي کم طلاق تا ورکی هغه مغلظ وو همدا ووچي په هندي یي له یو بل چا سره نکاح وکړه دویم میړه له هندي سره مباشرت وکی خو پروطي قادر نه سو

([1]) لست لك بزوج ولست لی بامراة او قالت به لست لی بزوج فقال صدقت طلاق ان نواه خلافا لهما اوسئل الك امرأة فقال لا لاتطلق وان نوي (درمختار) قوله لاتطلق اتفاقا وان نوي ومثله قوله لم اتزوجك او لم یكن بیننا نكاح او لا حاجة لی فیك بدائع لكن فی المحیط ذكر الوقوع فی قوله لاعند سواله قال ولو قال لانكاح بیننا یقع الطلاق والاصل ان نفی النكاح اصلا لا یكون طلاق بل یكون جحودا ونفی النكاح فی الحال یكون طلاقا اذا نوي وماعداه فالصحیح انه هذا الخلاف آه بحر (ردالمحتارباب الصریح ج۲ ص۲۲۳. ط. س. ج ۳ ص۲۸۳). ظ

او دويم ميره طلاق ورکی چي دهغی دری مياشتي تيري سوي اوس زيد او هنده بيا نکاح کول غواړي نوشريعت څه حکم ورکوي؟

جواب: په دي صورت کي زيد په صريح لفظ سره طلاق نه دی ورکړی بلکه په کنايي الفاظو يي طلاق ورکړی دی اوپه کنايي الفاظو بائن طلاق واقع کيږي او له يوه بائن څخه وروسته دويم بائن نه واقع کيږي کما صرح به في الدرالمختار وغيره (۱)، له دي وجهي په دی سوي صورت کي دابنځه مطلقه ثلثه مغلظه نه سوه بلکه يو بائن طلاق پردي واقع سوی ځکه نو حلالي ته ضرورت نه وو بي له حلالي داول ميره سره نکاح صحيح وه، او دحلالي لپاره ددويم ميره وطی اګر که شرط دي او ددويم ميره له وطی پرته مطلقه ثلاثه داول ميره لپاره نه حلاليږی خو له دي امله چي په ذکر سوي صورت کي دحلالي ضرورت نه وو نو ددويم ميره له طلاقه وروسته چي کله دری حيضه تير سي يعني عده پوره سي نو له اول ميره سره نکاح صحيح ده او دعدی طلاق دری حيضه دي چي دچا حيض نه راځي په وجه دبوډاتوب يا بل څه نو دهغه عده دری مياشتي دی.

دښځي په اړوند يي وويل زه دانه ساتم دا زما لائقه نه ده نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۵۵۸) يوه سړي دخپلي ښځي کجاوه خپل کورته راوړه دوی دری ورځي وروسته معلومه سوه چي هغه حرام حمل لري ميره دا دمور او پلار په کورکي پريښوده او ويي ويل چي زه دانه ساتم دابنځه زما لائقه نه ده دښځي مور اوپلار ښځه له بل سړي سره کښينوله دوی دری مياشتي وروسته چي کله ددي ماشوم وزيږيدی نو دوهم سړی له دي ښځي سره نکاح کول وغوښتل نو ايا له دي سره نکاح کيدای سي؟

جواب: که ميره دطلاق په نيت دا الفاظ ويلي وي نو دده پر ښځی بائن طلاق واقع سو وروسته دعدی څخه له بل سړي سره ددي نکاح صحيح ده او ددي عدی دحمل وضع ده چي کله بچی پيداسو نوعده يي ختم سوه اوس ددي نکاح صحيح ده نور نو ددي خبري پوښتنه بايد له ميره څخه وسي چي ده دا الفاظ په نيت دطلاق ويلي دي او که نه (۲).

ته زما ښځه نه يی دا جمله يي وويله نو څه حکم دی؟ **سوال**: (۵۵۹) زيد دخپلي ښځي سره بي وجهي بدسلوك وکی اودا الفاظ يي ورته وويل ته له نن څخه زما ښځه نه يي زما دمور اوخور په څير يي په دي طريقه چي ميره طلاق ورکړي شرعا جواز لري او که نه؟ او په داسي حالت کي په طلاقيدو سره ښځه له ميره څخه مهر اخيستلای سي اوکه نه؟ او

---

(۱) لان البائن لا يلحق البائن (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج ۲ ص ۷۴۵. ط. س. ج ۳ ص ۳۰۸).

(۲) فالكنايات لا تطلق بها قضاء الا بنية او دلالة الحال (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۷۳۵ . ط. س. ج۳ ص۲۹۶). ظفير

دا طلاق دکم ډول څخه دی؟

جواب: په دي الفاظو چي کم طلاق واقع کیږي په هغه سره دابائنه کیږي او په دي الفاظو کي که دمیړه دطلاق نیت وي نو طلاق واقع کیږي کني نه او دښځي مهر له طلاقه وروسته دمیړه پر ذمه واجب الاداء دی له طلاقه څخه وروسته ښځه خپل مهر اخیستلای سي هکذا فی کتب الفقه ([1]).

دپرېښودو دلفظ دویلو څخه وروسته رجوع جائزده اوکه نه؟ سوال: (۵۷۰) یوه سړي دوه ځله دا الفاظ وویل چي فلانی ښځه ما پرېښوده خو له دینه وروسته یي رجوع وکړه آیا وروسته له دوو طلاقو څخه رجوع کولای سي او نکاح پاته کیږي اوکه څه حکم دی؟

جواب: دپرېښودلو لفظ له کنایاتو څخه دي چي کله میړه دا الفاظ دطلاق په نیت وویلی نو دده پر ښځی یو بائن طلاق واقع سو او له بائن څخه وروسته دویم بائن نه واقع کیږي. کما صرحوا ان البائن لایلحق البائن ([2]) درمختار وغیره، او په طلاق بائن کي رجوع بي له نکاح صحیح نه ده نو له بائن طلاق څخه وروسته دمیړه رجوع کول دنکاح دپاته کیدو لپاره گټوره نه ده او دا رجوع کالعدم ده بي له نوي نکاح دابښځه دده په نکاح کي نه سي دا خلیدی ([3]) (او له دي امله دي نوي نکاح وکړي. ظفیر).

زما له کوره ووزه په دي ویلوکي که یي نیت دطلاق وو نوطلاق واقع سو: سوال: (۵۷۱) زید خپلي ښځي ته ددرد په حالت کي څوځله داوویل چي ته زما له کوره ووزه ته زما په کارنه یي او هغه یي له خپل کور څخه وایستله او ویي وهله له دوو کلو زیات وخت وسو چي زید دیته رجوع نه ده کړي اونه یي ددي خبر اخیستی دی نوآیا دزید ښځه په دی ذکرسوي صورت کي بائنه سوه اوکه نه؟

جواب: په درمختار کي ویلي دي: فنحو اخرجی واذهبي وقومي الخ یحتمل ردا (الی ان قال) وفی الغضب توقف الاولان الخ ای ما یصلح رداً اوجوابا. الخ شامي ([4]) نو په پوښتل سوي صورت کي که میړه دطلاق په نیت ذکر سوي الفاظ ویلي وي نو دده پر ښځی یو بائن طلاق واقع سو اوبیله نکاح په دي کي رجوع صحیح نه ده او له عدی څخه

([1]) وان نوی انت علی مثل امي او کامي وکذا لو حذف علی، خانیه، برا او ظهارا او طلاقا صحت نیته ووقع مانواه لانه کنایة (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الظهار ج۲ ص۷۹۴. ط. س. ج۳ ص۴۷۰) لست لی بامراة الخ طلاق ان نواه (ایضا باب الصریح ج۲ ص۶۳۳. ط. س. ج ۳ ص ۲۸۲). ظفیر

([2]) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج ۲ ص ۶۳۲. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۸. ظفیر

([3]) واذا کان الطلاق بائنا دون الثلاث فله ان یتزوجها فی العدة وبعد انقضائها (عالمگیري مصري الباب السادس فی الرجعة ج۲ ص۴۳۱). ظفیر

([4]) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص۶۳۷. ط. س. ج۳ ص ۲۹۸. ظفیر

وروسته دابنځه بله نکاح کولای سی.

ستاسره مې هيڅ تعلق نسته په دې ويلو سره که دطلاق نيت ووطلاق واقع کيږي: **سوال**:

(**۵۷۲**) زيد خپلي ښځي ته ددرد او دخفګان په حالت کي دا الفاظ په خط کي وليکل چي زما ستا سره هيڅ تعلق نسته ټول عمر به دي شکل ونه ګورم نو په دې الفاظو سره طلاق واقع سو او که نه؟

جواب: که په دي الفاظو سره چي زما ستا سره هيڅ تعلق نسته دميړه دطلاق نيت وي نو يوبائن طلاق دده پر ښځې واقع سو دنيت حال له ميړه څخه معلوميدلای سي (۱) او دويمه فقره (چي تمام عمر به دي شکل ونه وينم) لغو دی په هغه باندي هيڅ هم ونه سوه.

دحرام په لفظ سره طلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (**۵۷۳**) يوه سړي خپلي ښځي ته وويل چي ته پرما حرامه يي نو په دي صورت کي دده ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟ دابل ځای نکاح کولای سي اوکه نه؟

جواب: که ميړه دالفظ چي ته پرما حرامه يي په نيت دطلاق ويلي وي نوطلاق بائن دده پر ښځې واقع سو (۲) دعدی له تيريدو څخه وروسته دادويمه نکاح کولای سي نو له ميړه څخه دي پوښتنه وسي چي دالفظ ده په نيت دطلاق ويلي وو اوکه نه هسي په طريقه دښکنځلو يا بل څه يي ويلي وو که دده نيت دطلاق نه وو نو ترڅو چي ده طلاق نه وي ورکړي دذکر سوي ښځي دويمه نکاح به جائزه نه وي.

په لاندېني صورت کي څوطلاقه واقع سوه؟ سوال: (**۵۷۴**) هندي بيان وکی چي زما ميړه زيد زه له يونيم يادوو کلو راهيسي پرې ايښي يم چي کله په دي اړه له زيد څخه پوښتنه وسوه نو هغه اقرار وکړی چي ما دايعني هنده يونيم دوه کاله مخکي پرې ايښي ده زما له دي سره هيڅ تعلق نه ساتل طلاق وګنې او له دي وروسته يي دچاپه اصرار سره طلاقنامه وليکله اوخپل قرض يي وروبخښی سوال دادی چي په اول اقرار سره چي ما له يو نيم دوو کلو راهيسي پرې ايښي ده صريح طلاق رجعي واقع سو اوکه نه؟ اوچي کله يي داوويل چي زما له دي سره هيڅ تعلق نسته نو په دی سره يو بائن طلاق واقع سو

(۱) لو قال لانكاح بيني وبينك الخ يقع الطلاق اذا نوى لم يبق بينى وبينك عمل ونوي يقع (عالمگيرى كشورى الفصل الخامس فى الكنايات ج۲ ص۳۹۴). ظفير

(۲) قال لامرأته انت عليّ حرام ايلاء ان نوي التحريم او لم ينو شيئا وظهار ان نواه وهدر ان نوي الكذب الخ وتطليقة بائنة ان نوي الطلاق وثلاث ان نواها ويفتى بانه طلاق بائن ان لم ينوه لغلبة العرف (درمختار) هذا فى القضاء واما فى الديانة فلا يقع ما لم ينو عدم نية الطلاق صادق بعدم نية شيء اصلا الخ قلت الظاهر انه اذا لم ينو شيئا اصلا يقع ديانة ايضا الخ (ردالمحتار باب الايلاء مطلب فى قوله انت حرام ج۲ ص۷۲۰ – ۷۲۱ – ۷۲۲. ط س. ج۳ ص۴۴۲). ظفير

اوکه نه؟ او دچا دپوښتني په جواب کي په دي ويلو سره چي شرعي طلاق مي نه دی ورکړی دطلاق اقرار باطليږي او که نه؟ او طلاقنامه ليکل اول حکم ختمولای سي اوکه نه؟ اوپه صورت دوقوع دبائن طلاق کي عده تيره سوه او که نه؟ او دويمه نکاح دهندي له بل سره کول صحيح کيږي اوکه نه؟

جواب: دزيد داويل چي ماهنده ديو نيم دوو کلو راهيسي پرې ايښي ده کنايي وه چي نيت ته محتاج ده که يي دطلاق په نيت سره ويلي وي نو بائن طلاق په دي سره واقع سو کني (١) نه ليکن وروسته په دي ويلو سره چي طلاق يي وکړی په هغو الفاظو يوطلاق واقع سو نو که يي په طلاق وکړی، لفظ سره هم نيت دطلاق وو نو اوس دوه سوه اودواړه بائن اوکه يي په اول لفظ سره دطلاق نيت نه وو نو اوس په دي صريح لفظ سره يو رجعي طلاق واقع سو وروسته طلاق نامه ليکل اومهر معافول دا به بل طلاق وي اوکه په طلاق نامه کي يي دری طلاقه ليکلي وي نوټول به دری سي نوپه دريو طلاقو هنده طلاقه سوه او عده به له اول طلاق څخه پوره کيږي يعني له کم وخت څخه چي يي اول طلاق ورکړی دی له هغه وخت څخه به عده شروع کيږي او دطلاق نامي ليکلو ته به اعتبار نه وي او له عدت څخه وروسته دويمه نکاح به صحيح وي او له طلاق څخه وروسته داويل چي شرعي طلاق مي نه دی ورکړی دطلاق مخکی اقرار نه باطلوي بلکي هغه به ثابت او صحيح وي اوله هغه وخت څخه به شمار وي، که دری حيضه تير سوي وي نو عده تيره سوه اودويمه نکاح کول صحيح دی (٢).

دېرې ايښی مې يی په لفظ سره په شرط دنيت طلاق واقع کيږي: **سوال**: (**۵۷۵**) ديوسړي ښځه وتښتيدله نو دي سړي دا الفاظ وويل ما خپله ښځه پريښوولې اوس دده ښځه بيرته راغله نوڅه حکم دی؟

جواب: که يي دطلاق په نيت دالفظ ويلي وي چي ما خپله ښځه پريښوده، نو يو بائن طلاق دده پرښځی واقع سو اوس ددوهم وارنکاح پرته هغه خپله ښځه نسی ګرځولای (٣).

---

(١) ثم فرق بينه وبين سرحتك فان سرحتك كناية (رد المحتار باب الكنايات ج٢ ص٧٣٨. ط. س. ج٣ ص٢٩٩) فالكنايات لا تطلق بها قضاء الا بنية او دلالة الحال (درمختار) قوله قضاء قيد به لانه لايقع ديانة بدون النية (ردالمحتار باب ايضا ج ٣ ص٧٣٢. ط. س. ج٣ ص٢٩٧). ظفير

(٢) فيها ثلاث حيض من وقت الطلاق شمني (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب العدة ج ٢ ص ٧٣٣. ط. س. ج ٣ ص ٥١٣). ظفير

(٣) وفي الكنايات: ونحو اعتدى الخ وسرحتك فارقتك لايحتمل السب والرد ففي حالة الرضاء الخ توقف الاقسام الثلثة تاثيرا على نية للاحتمال (الدر المختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج٢ ص٧٣٩ - ٧٤٠ ط. س. ج٣ ص٣٠٠). ظفير

په لاندي ذکرسوي صورت کي چي نيت دطلاق وي نو طلاق واقع کيږي: **سوال**: (۵۲۶) دلوهار دقوم ديوی مسلماني ښځي واده له يوه لوهاري مسلمان سړي محمد بخش سره له دولسو کلو راهيسي سوي وو او دومره موده دا دده په زوجيت کي وه او ددي ميړه له نطفي څخه يي اولاد هم پيدا سوی وو، بيا هغه ظالم ميړه الله خبر په څه وجه پر هغي الزام ولګوی اوجلا يي کړه او ويي ويل چي دا زما دکارنه ده که بل قوم او بل ميړه ته ولاړه سي هم زه يي نه ساتم دايي وويل اويو نيم کال يي ورسره دزوجيت تعلق ونه ساتی او له کوره يي وايستله تعلقات يي ټول ورسره ختم کړل نه يي ساتي اونه جامه ډوډی ورکوي بلکي يو هندي تحرير يي وليکی او ډير کورنيان يي پر شاهدان کړل چي که دادبلي کورني څوك وکړي نو زما پر هغه باندي هيڅ انکار او دعوه نسته نو په داسي صورت کي دا ښځه دويم وار په نکاح کولای سي او که نه؟

جواب: په پوښتنه کي چي کم الفاظ دميړه ليکل سوي دي هغه کنايي دي که په هغو سره دميړه دطلاق نيت وي نو بائن طلاق دده په ښځي واقع سو او دعدی له تيريدو وروسته دا ښځه دويمه نکاح کولای سي اوکه خاوند ذکر سوي الفاظ دطلاق په نيت نه وي ويلی نو طلاق واقع نه سو (۱) اودميړه دنيت حال دميړه څخه معلوميدای سي اوپه هندي تحرير باندي موږ نه پوهيږو چي په هغه کي کم الفاظ ليکلي دي.

دنه تعلق په جمله ويلو سره دنيت په وخت کي طلاق واقع کيږي: **سوال**: (۵۲۷) زيد او دده ښځه په مباشت کي يو ځل دوه جنګه کوي او زيد دښځي په هکله يو دوه ځلي څه الفاظ ويلي دي اوس چي کله زيد له ښځي سره څه جنجال وکي نو دا الفاظ ورته وايي چي که له نن وروسته ما له تا سره جنګ جګړه وکړه نو بيا به ستا له ماسره هيڅ تعلق نه وي ښځي وويل چي دا لفظ له ژبي څخه مه باسه جګړي به تل همداسي رواني وي زيد وويل که اوس جنګ وکړم نو بيابه زما اوستا هيڅ تعلق نه وي غرض داچي زيد دوه ځله دا الفاظ وويل او جنګ هم دغسي جاري وی ښځه ډيره نيکه ده دا وايي چي هميشه ددوی جګړه وي اوده دطلاق لفظ هم ويلی دی اوس دا ښځه په نکاح کي پاته ده اوکه نه؟

جواب: دا لفظ چي له نن څخه که ما ستا سره جګړه وکړه نو ته له ما څخه بي تعلقه يي يا زما اوستا هيڅ تعلق نسته کنايي دی په دي کي دنيت اعتبار دی که دميړه نيت دطلاق وو نو بائن طلاق دشرط له تحققه وروسته واقع سو يعني په جګړه کولو سره اوکه يي دالفظ دطلاق په نيت نه وي ويلی نوطلاق واقع نه سو او دنيت حال له خاوند څخه

---

(۱) لو قال لها اذهبي ای طريق شئت لايقع بدون النية وان کان فی حال مذاکرة الطلاق او قبيله وفی الفتاوٰی لم يبق بينی وبينك عمل ونوي (عالمگيري مصري باب الکنايات ج۱ ص ۲۵۳). ظفير

معلو میدای سی (۱) اوکه یی کله صریح لفظ ویلی وی نوبي له نیته هم په تحقق دشرط سره طلاق واقع کیږي (۲).

ښځې ته یی وویل چې دوهم میړه وکړه نو ددې څه حکم دی؟ **سوال:** (۵۲۸) دښځې او میړه جنګ وو میړه ښځې ته وویل چې ځنګه ما دوهمه نکاح وکړه ته یې هم وکړه نو په داسې ویلوسره نکاح ماته سوه اوکه نه؟ که ماته سوي وي نو ایا ددې نکاح بل ځای وکړل سي؟

جواب: دا لفظ دمیړه چې ته هم بله نکاح وکړی کنایي طلاق دی صریح طلاق نه دی که یې په دې لفظ سره دطلاق نیت وي نوطلاق واقع کیږي کنې نه، نوله میړه څخه دې پوښتنه وسي چې دده نیت په دې لفظ ویلوسره څه وو که دطلاق وو نو بائن طلاق واقع سو (۳) اوله عدی څخه وروسته (چې دری حیضه دي چې دکمې ښځې حیض راځي اوچې دکمې حیض نه راځي دهغې دری میاشتې دي) داښځه دبل سړي سره نکاح کولای سي.

څه لیري ولاړه سه ځه، کنایي دی په نیت سره طلاق وربانديي واقع کیږي: **سوال:** (۵۲۹) دیوه سړي دوی ښځې دي یوه ښه ساتي اوبلې ته تریوي یوي هفتې پوري دخوراك څه نه ورکوي او دا الفاظ یې وویل چې څه لیري سه ولاړه سه او دخپل پلار کره اوسیږه زما اوستا څه کار نسته اوس داسړي دری کال بندي سوی دی نو په دې حالت کې دده په ښځې طلاق واقع سو اوکه نه؟ ښځې لره دویمه نکاح کول جائز دی اوکه نه ؟

جواب: داسې سړی چې په دواړو ښځو کې عدل اوبرابري نه کوي فاسق اومستحق دعذاب دی (۴) اوچې کم الفاظ ده خپلې یوې ښځې ته ویلي دي په هغو سره که یې دطلاق نیت وو نو طلاق واقع کیږي کنې نه ځکه چې دا الفاظ کنایي دي دصریح طلاق نه دي اوپه کنایي کې نیت ته ضرورت وي او دویمه نکاح هلته جائز کیږي چې داول میړه

---

(۱) لو قال لها الخ لم یبقی بینی وبینك نكاح یقع الطلاق اذا نوی الخ ولو قال لها الخ لم یبقی بینی وبینك عمل ونوی یقع (عالمگیری کشوري باب الکنایات ج۲ ص۳۹۴. ط. ماجدیه ج ۱ ص ۳۷۵). ظفیر

(۲) فاذا اضافه الی الشرط وقع عقیب الشرط اتفاقا مثل ان یقول لامراته ان دخلت الدار فانت طالق (عالمگیری کشوری باب التعلیق فصل ثالث ج۲ ص۴۴۰، عالمگیری باب الکنایات ج ۲ ص ۳۹۵. ط ماجدیه ج ۱ ص ۴۲۰). ظفیر

(۳) ولو قال کزوجي ونوی الطلاق او الثلث صح وان لم ینو شیئا لم یقع کذا فی العتابیة (عالمگیري کشوري باب الکنایات ج۲ ص۳۹۵. ط. ماجدیه ج۱ ص۴۲۰). ظفیر

(۴) یجب (القسم) وظاهر الایة انه فرض ان یعدل ای ان لا یجور فیه ای فی القسم بالتسویة فی البیوتة وفی الملبوس والماکول والصحبة (درمختار) قوله وظاهر الآیة انه فرض فان قوله تعالی (فان خفتم الا تعدلوا فواحدة) امر بالاقتصار علی الواحدة عند خوف الجور الخ (رد المحتار باب القسم ج ۲ ص ۵۴۲. ط. س. ج ۳ ص ۲۰۱). ظفیر

([1]) له خوا طلاق ورکول سي او بندي خاني ته په تلو سره هم طلاق نه واقع کيږي.

هيڅ واسطه اوتعلق نسته داجمله ويل کنايي ده په نيت سره طلاق ورباندي واقع کيږي:

سوال: (**۵۷۰**) دمحموده نومي څوارلس کلني انجلی نکاح ددي ميرى مور دخالد سره دمحمودي دپلار عمر له خوښي پرته وکړه څه موده وروسته خالد محمودي ته ګيني او جامي وروغورځولي او ويي ويل چي اوس دټول عمر لپاره څه زموږ سره دي هيڅ واسطه اوتعلق نسته دی دايي دپلار کورته راوستله اوس محموده دويمه نکاح کولای سي او که نه؟

جواب: دپلار له رضا پرته دمحمودي نکاح صحيح نه سوه ځکه چي که علامه دبلوغ مثلا حيض يا حمل نه وي نو پوره دپنځلس کلو په عمر کي سړی اوښځه بالغ کيږي دڅوارلسو کلو په عمر کي محموده شرعا بالغه نه ده او دنابالغي نکاح بغير له ولي څخه نه کيږي اوميرى مور يا ددي ورور ولي نه دی نو له دي وجهي دانکاح چي کمه ميرى مور کړي ده دپلار تر اجازي موقوفه ده نو که پلار وروسته له اطلاع څخه دا جائزه نه وي ساتلي نو دانکاح باطله سوه اوکه يي جائزه ساتلي وي نو صحيح سوه ([2]) نو دنکاح دصحت په صورت کي که خالد ذکر سوي الفاظ په نيت دطلاق ويلي وي نو پر محمودي بائن طلاق واقع سو او وروسته له عدی څخه بله نکاح کولای سي ([3]) او دنکاح دنه صحت په صورت کي سمدستي دويمه نکاح کولای سي.

دا جمله (ته مي ښځه نه يي) دايي ورته ووېله نو څه حکم دي؟ **سوال:** (**۵۷۱**) يوه سړي په درد کي خپلي ښځي ته وويل چي ته اوس زما ښځه نه يي او نه به بيا زه تاخپله ښځه وګڼم نو په دي صورت کي څه حکم دی؟

جواب: که ميړه دا الفاظ چي ته مي ښځه نه يی په نيت دطلاق ويلي وي نو يو بائن طلاق يي پر ښځی واقع سو اوکه يی دطلاق نيت نه وو نو بيا طلاق نه واقع کيږي ([4]).

([1]) لوقال لها اذهبي اى طريق شئت لايقع بدون النية وان كان فى حالة مذاكرة الطلاق (او ددي نه لږ وروسته دي) وفى الفتاوٰى (لوقال لها) لم يبق بيني وبينك عمل اونوي يقع (عالمگيري مصري باب الكنايات ج ۱ ص ۲۵۳).

([2]) فلو زوج الابعد حال قيام الاقرب توقف على اجازته (درمختار) فيكون سكوته اجازة لنكاح الابعد وان كان حاضرا فى مجلس العقد مالم يرض صريحا او دلالة (ردالمحتار باب الولى ج۲ ص۴۳۲ ط. س. ج ۳ ص ۸۱). ظفير الدين

([3]) واخرجي واذهبي وقومي وابتغي الازواج لانها تحتمل الطلاق وغيره فلابد من النية (هدايه كتاب الطلاق ج ۲ ص ۳۵۲). ظفير

([4]) لست لك بزوج او لست لك بامراءة الغ طلاق ان نواه (درمختار) قيل بالنية لانه لايقع بدونها اتفاقا لكونه من الكنايات (ردالمحتار قبيل باب طلاق غير المدخول بها ج۲ ص۲۲۳. ط. س. ج ۳ ص ۲۸۳). ظفير

(چي کم ځای ستا خوښه وي هلته ولاړه سه) داجمله کنايي ده دنيت سره به طلاق وي: **سوال:**
(۵۷۲) يوه سړي خپله ښځه ووهله اوويي ويل چي کم ځای دي خوښه وي هلته ولاړه سه زما تاته هيڅ ضرورت نسته نو دا ښځه طلاقه سوه او که نه؟
جواب: دا لفظ کنايي دی دصريح طلاق لفظ نه دی په دي کي که نيت دطلاق وي نو بائن طلاق به واقع وي کني نه به وي او دنيت حال دي له ميړه څخه معلوم سي [1].
په لاندي ذکرسوي صورت کي خوطلاق واقع نه سو: **سوال:** **(۵۷۳)** که يوه سړی په درد کي خپلي ښځي ته وويل چي ته پرما دری چرايي دری چرايي دری چرايي يي له دينه وروسته يي وويل ته په ما دری طلا او اخري حرف يعني قاف يي حذف کی اوته پرما زما دمور په شان يي که ستاسره پربوتم داټول الفاظ يي ددرد په حالت کي وويل نوڅه حکم دی؟
جواب: لفظ ددری چرايي چي په سوال کي دری ځله ذکر دي معنی يي معلومه نه ده چي په کشمير کي په کمه معنی استعماليږي اوپه دي لفظ چي ته پرما دری طلا يي بي له قافه طلاق نه واقع کيږي ځکه چي دانه صريح طلاق دی اونه کنايي اونه دالفظ مصحف دی چي طاء يا قاف په بل حرف لکه تاء يا کاف بدل سوی وي له دي وجهي لغوه دی. قال في الدرالمختار ورکنه لفظ مخصوص هو ما جعله دلالة على معنى الطلاق من صريح او کناية شامي [2] اودا قول دميړه چي ته پرما زما دمور په څير يي له دينه چي ده دهر څه نيت کړی وي دعزت اوکه دظهار اوکه دطلاق نو هغه به معتبر وي اوکه يي هيڅ نيت هم نه وي کړی نو لغوه دی په مشري او عزت کي تشبيه به ورڅخه مراده وي: کما قال في الدر المختار وان نوى بانت على مثل امي الخ برا اوظهارا او طلاقا صحت نيته ووقع مانواه لانه کناية والا ينوی شيئا اوحذف الکاف لغا وتعين الادنى ای البر يعني الکرامة [3].
مهر راکړه او تحريري طلاق واخله په دي ويلو سره طلاق واقع نه سو: **سوال:** **(۵۷۴)** دزيد دخور عقد له بکر سره پنځه شپږ مياشتي وړاندي سوي وو اوس زيد بکرته دواده وويل نو بکر جواب ورکی چي ماته خونکاح نه له اول څخه خوښه وه او نه اوس راته تعلق ساتل منظور دی له دي وجهي ماته دمهر رسيد راکړه او تحريري طلاق واخله نو په دي صورت کي قطع دتعلق وسوه اوکه نه؟

---

[1] فالکنايات لا تطلق بها قضاء الا بنية او دلالة الحال الخ فنحو اخرجي واذهبي وقومي الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص ۷۳۵. ط. س. ج۳ ص ۲۹۷). ظفير
[2] ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص ۵۷۴. ط. س. ج ۳ ص ۲۳۰. ظفير
[3] الدر المختار على هامش ردالمحتار باب الظهار ج ۲ ص ۷۹۴. ط. س. ج ۳ ص ۴۷. ظفير

جواب: دا الفاظ چي ماته دمهر رسيد راكړه اوتحريري طلاق واخله په طريقه دوعدى او په طريقه دتعليق دي چي كه ته رسيد راكړي نو زه به طلاق نامه وليكم نو په دي سره في الحال طلاق واقع نه سو [۱] او دا لفظ (او نه اوس تعلق ساتل منظور دى) كنايي ده. په دي كي كه نيت دطلاق وي نو طلاق واقع كيږي.

په لاندينى صورت كى طلاق نه واقع كيږي: **سوال**: (۵۷۵) دزيد نكاح له فاطمه نومي انجلى سره په نابالغتوب كي وسوه پنځه كاله وروسته چى انجلى ددولس نيمو كلو سوه دميړه له لوري يوكارډ چي دهغه مضمون دا وو چي دفاطمي نكاح چي يواځي دنامه لپاره زماسره سوي وه مادا ازاده كړه او په كارډ څوك شاهد نسته ډاكخاني د۱۹۱۲ كال په جون مياشت كي واچوى اوزيد د۱۹۱۲ په جولاى كي دانجلى دبيولو په اراده په ميعاد دعدى كي دننه راغى نو په دغه وخت كي ده ته داخط وښودل سو نو ده انكار وكى نو شرعا داقسم تحرير معتبر دى او كه نه؟ او په ذكر سوي تحرير طلاق واقع كيږي او كه نه؟

جواب: په دي صورت كي شرعا طلاق واقع نه سو ځكه چي اول خو په دي كارډ كي دطلاق صريح لفظ نسته دازادولو لفظ يي ليكلى دى چي په هغه كي دطلاق نيت ضروري دى اوچي كله ميړه له كارډ څخه انكار كوي نو دطلاق دنيت به كله اقرار وكړي او دويم داچي دميړه دانكار په صورت كي دذكرسوي تحرير اعتبار پاته نه سو ځكه نه دوه عادل شاهدان دتحرير سته اونه اقرار نو داتحرير شرعا لغوه اوباطل ګڼل كيږي [۲].

ښځى ته يى وويل چى كمى خواته دى خوښه وى ولاړه سه نوڅه حكم دى؟ **سوال**: (۵۷۶) يوه سړي خپلي ښځي ته وويل چي كمه خوادي خوښه وي ولاړه سه يا دچاسره حرام كوه زما ستاسره هيڅ كارنسته ښځه په دويمه نكاح رضا ده اوړومبى ميړه دانه قبلوي او ميړه داهم ويلي دى چي نه تاته طلاق دركوم اونه دي په كور كي ساتم؟

جواب: دويمه نكاح دميړه له طلاق وركولو او دعدى له تيريدو پرته صحيح نه ده او ولاړه سه يا داسي نور الفاظ دكناياتو دي چي په دي كي له نيته پرته طلاق نه واقع كيږي او دنيت نفى دميړه له كلام څخه څرګنده ده.

خسرته يى وويل زما له لوري اجاز ده چي كم ځاى غواړي دخپلي لور نكـــاح وكړه نو په دي

---

(۱) بخلاف قوله طلقي نفسك فقالت انا طالق اوانا اطلق نفسي يقع لانه وعد (الدرالمختارعلى هامش ردالمحتار باب تفويض الطلاق ج۲ ۷۵۹ ط. س. ج۳ ص ۳۱۹). ظفير

(۲) وان لم يقر انه كتابه ولم تقم بينة لكنه وصف الامر على وجه لاتطلق قضاء ولا ديانة (ردالمحتار كتاب الطلاق مطلب فى الطلاق بالكتابة ج۲ ص۵۸۹. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۷). ظفير

صورت کی څه حکم دی؟ سوال: (**۵۷۷**) زید دخپلي ښځي پلار ته دا الفاظ وویل زما له طرف څخه اجازه ده خپله لور چي دي کم ځای خوښه وي نکاح يي وکړه آيا شرعا دزید نکاح ماته سوه او که نه؟

جواب: که زید داجمله دطلاق په نیت ویلي وي نو دده پرښځی یو بائن طلاق واقع سو: ولوقال اذهبی فتزوجي وقال لم انو الطلاق لايقع شيء لان معناه ان امكن (الى ان قال) ويؤيده ما فى الذخيرة اذهبي وتزوجي لايقع الا بالنية وان نوي فهي واحدة بائنة شامي ([1]) جلد ثاني اخر كنايات.

ښځی ته یی وویل له تابه پیدا یم که می ته خپل کور ته راوستلی نوڅه حکم دی؟ سوال: (**۵۷۸**) زید خپلي ښځي ته ددرد او وهلو ټکولو په حالت کي داسي وویل چي ستا څخه به پیدا یم که مي ته کور ته راوستلي نو په ذکر سوي صورت کي طلاق یا ایلاء وسوه اوکه نه؟ او ددي به څه کفاره وي او که نه؟

جواب: په دي کي هیڅ ونه سوه نه طلاق اونه ایلاء اوکفاره په دي کي هیڅ نسته: كذا فى الدر المختار باب الظهار ([2]).

چي کم ځای دی خوښه وي ولاړه سه په دې جمله ویلوسره طلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (**۵۷۹**) زید خپله ښځه هنده ووهله ګیني یي ورځخه وغورځولي او ورته ویي ویل چي ته دخپلي مورکره ولاړه سه یا چي کم ځای دي خوښه وي ولاړه سه زما نه یي په کار هنده له دینه وروسته دپلار کورته ولاړه نو په دی صورت کي هنده طلاقه سوه اوکه نه ؟

جواب: ذکر سوي الفاظ چي دمور کره ولاړه سه چیري چي دي خوښه وی ولاړه سه کنایي طلاق دي په هغو کي که دمیړه نیت دطلاق وي نو بائن طلاق واقع کیږی کني نه نو له میړه څخه دي پوښتنه وسي چي ده په کم نیت سره دا الفاظ ویلي دی كذا يفهم من الدر المختار ([3]).

زما هیڅ تعلق نسته چی کم ځای دی خوښه وي ولاړه سه په دی ویلو سره طلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (**۵۸۰**) دفقير محمد ښځه بدکرداره سوه او دده له کوره ووتله اوچي کله دي له خپل میړه څخه طلاق وغوښتی نو ددي میړه دا الفاظ وویل زما ددي ښځي سره

([1]) ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص ۷۵۲. ط. س. ج ۳ ص ۳۱۴. ظفير

([2]) وان لاينو شيئا او حذف الكاف لغا (درمختار) لانه مجمل فى حق التشبيه فقط فما لم يتبين مراد مخصوص لايحكم بشيء فتح (ردالمحتار باب الظهار ج ۲ ص۷۹۴. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۰). ظفير

([3]) فالكنايات لا تطلق بها قضاء الا بنية او دلالة الحال وهى مذاكرة الطلاق او الغضب كنحو اخرجي واذهبي وقومي الخ (الدر المختار على هامش ردالمحتار ج۲ ص ۷۳۵. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۲). ظفير

هيڅ تعلق نسته چي کمه خوا يي خوښه وي ولاړه دي سي نو په دي صورت کي طلاق واقع سو او که نه؟

جواب: په درمختار کي دي چي دخلية برية بتة او بتلة په الفاظو سره چي دټولو معنی انقطاع ده دطلاق دمذاکري په حالت کي طلاق واقع کيږي: وفی مذاکرة الطلاق يتوقف الاول فقط درمختار (۱) ای لايتوقف الاخيران وفی الشامي فتفسير المذاكرة بسوال الطلاق الخ (۲) نو په دي صورت کي دميړه دالفظ چي زما ددي ښځي سره هيڅ تعلق نسته دښځي دطلاق غوښتلو په جواب کي مفيد دطلاق دی له دي وجهي بائن طلاق په دي واقع سو.

<u>په لانديني جمله کي بي له نيته طلاق نه دی واقع سوی</u>: **سوال**: (۵۸۱) دنابالغ زيد او نابالغي هندي نکاح ددوی مور او پلار وتړله چي کله دواړه بالغ سوه نو زيد له يوی بلي ښځي سره هم نکاح وکړه څکه نو ده ته هندي وويل ستا نکاح زما سره سوي ده ته بله نکاح ولي کوي زيد ددي په جواب کي وويل زما نکاح ستاسره نه ده سوي له بلي ښځي څخه دده اولاد هم سوی دی دهندي پلار زيد او دده پلارته وويل چي کله تاسو زما لورته خوراك چيښاك نه ورکوي زه به دخپلي لورنکاح په بل ځای کي وکړم ميړه او دده پلار په اتفاق سره وويل چي تاته اختيار دی نو په دي صورت کي دهندي نکاح بل ځای صحيح ده او که نه؟

جواب: دزيد داويل چي زما نکاح ستاسره نه ده سوي دروغ دي په دي سره طلاق واقع نه سو په شامي کي دي: والاصل ان نفی النكاح اصلا لايكون طلاقا بل يكون جحوداً الخ (۳) او همداسي دهندي دپلار په جواب کي دده او دده دپلار داويل چي تاته اختيار دي صريح الفاظ دطلاق نه دي چي بي نيته به په دي سره طلاق واقع سي نو بي له طلاق ورکولو دزيد هندي لره دويمه نکاح صحيح نه ده او الفاظ دتفويض چي اختيار او نور دي په هغو کي هم دميړه نيت ضروري دی (۴) او داهم ضروري ده چي ښځه په هم دغه مجلس کي ځانته طلاق ورکړي نو له دی وجهي دا صورت هم دلته متصور نه دی.

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص ۷۴۵. ط. س. ج ۳ ص ۳۵۱. ظفير

(۲) ردالمحتار باب الكنايات ص ۷۳۷ تحت قوله و مذاكرة الطلاق. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۷. ظفير

(۳) ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص ۷۲۳. ط. س. ج ۳ ص ۲۸۳. ظفير

(۴) فالكنايات لا تطلق بها قضاء الا بنية او دلالة الحال الخ فنحو الخ اخرجي واذهبي الخ يحتمل ردا الخ ونحو اعتدي الخ واختار الخ لايحتمل السب والرد ففي حالة الرضاء الخ يتوقف الاقسام الثلاثة تاثيرا علی نية للاحتمال (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص ۷۵۳. ط. س. ج ۳ ص۲۹۲ – ۲۹۸). ظفير

زمونږ دکور څخه ولاړه سه نور مو هیڅ تعلق نسته په دي ویلو کی نیت ته ضرورت دی: **سوال:** (۵۸۲) زید له خپلي ښځي سره جګړه وکړه اوداسي یي ورته وویل چي زما او ستا هیڅ تعلق نسته زمونږ له کوره ولاړه سه اوله هغه څخه یي ګیڼي اوجامي واخیستلي له کورڅخه یي وایستله او هیڅ خبریي نه اخلي ښځي خپل ګذران کوی چي وروسته یي له عمر سره نکاح وکړه اوس اول میړه مړسو ددوهمي نکاح دنه صحت په صورت کي له عمر سره دتجدید دنکاح دپاره دعدی تیرولو ضرورت سته اوکه نه؟

جواب: دا لفظ چي زمونږ اوستا هیڅ تعلق نسته الخ کنایي دی بي له نیت یا دلالة الحال څخه په دي سره طلاق نه واقع کیږي (۱) اوس چي اول میړه مړسوی دي له دي وجهي دده دنیت حال نه سي معلومیدای ځکه نو له عمر سره چي کمه نکاح سوي وه هغه صحیح نه وه دوفات عده لس ورځي څلور میاشتي دی چي کله داول میړه دوفات لس ورځي څلورمیاشتي تیري سي په دغه وخت کي نوي نکاح له عمر سره صحیح کیدای سي.

چی کم طرف دي خوښ وي هلته ولاړه سه په دي ویلو باندی که نیت وو طلاق واقع کیږي:

سوال: (۵۸۳) په کنایي طلاق کي دښځي دبد اخلاقي یا غلطي له امله هغي ته دزجر او توبیخ اوجواب ردولو دځرګندولو لپاره یي وویل چي چیري ستا خوښه وي ولاړه سه زما ګذاره نه سي کیدای نور په تنګ سوم په زړه کي دخفګان او غم اوسیدو په وجه پریشانه اوبي قراره هم یم لیکن دلالة الحال نه وو یعني دښځي سامانونه او نور دیته حواله نه کړل سول اوبیله یي نه کړه بلکي لاس یي هم نه ورسره ولګوی نو دزړه دبي قراري یا دښځي دبي ادبی اوبدخویي په وجه دزړه په تنګیدو سره دبائن شبهه کیدا ی سي اوکه نه؟ دده اصلي اراده دښځي واقعي ایستل نه وو؟

جواب: په دي الفاظو کي که نیت دطلاق وي اویا حال او قرینه دطلاق وي نو ددرمختار دتفصیل مطابق طلاق واقع کیږي (۲).

ازاده می کړی چی دری ځله یی وویل نو کم طلاق واقع سو: **سوال:** (۵۸۴) دښځي او دمیړه جنګ وسو اوجنګ اوږد سو ښځي خپل میړه ته وویل چي ما ازاده کړه او

---

(۱) فالکنایات لاتطلق بها قضاء الا بنیة او دلالة الحال (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص ۷۳۵) لست لك بزوج او لست لك بامرأة الخ طلاق ان نواه (درمختار) لان الجملة تصلح لانشاء الطلاق کما تصلح لانکاره فیتعین الاولی بالنیة وقید بالنیة لانه لا یقع بدونها اتفاقا لکونه من الکنایات (ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص ۷۲۳. ط. س. ج ۳ ص۲۹۷ – ۲۹۸). ظفیر

(۲) فنحو اخرجي واذهبی الخ یتحمل ردا الخ ففي حالة الرضاء الخ تتوقف الاقسام الثلاثة تاثیرا علی نیة الخ وفی الغضب توقف الاولان وان نوي وقع والا لا وفی مذاکرة الطلاق یتوقف الاول فقط الخ (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص ۷۳۷. ط. س. ص ۲۹۸). ظفیر

فارغنامه ولیکه او ما خپل مهر هم درته پرینبودی اولاد هم میږه فارغنامه ولیکله او درې ځله يې لفظ دازاد هم وویلی پنځلس ورځي وروسته ښځه بیا دهغه میږه کره راغله په داسي صورت کي ددي ساتل جائز دي او که نه؟

جواب: په دي صورت کي پرښځی بائن طلاق واقع سو خوکه میږه صریح لفظ دطلاق درې ځله نه وي ویلی نو په دي سره یو بائن واقع کیږي لکه څنګه چي په درمختار کي دي چي له یوه بائن څخه وروسته بل بائن نه واقع کیږی ([1]) اوله یوه بائن طلاق څخه وروسته اول میږه بي له حلالي له دي سره نکاح کولای سي په عده کي هم او له عدی څخه وروسته هم ([2]) نو که واقعه همداسي وي نو ددي اول میږه دي له دي سره بیا نکاح وکړي اوکه چیري میږه درې صریح طلاقونه دطلاق په لفظ سره ورکړي وي نوبیا اول میږه بي له حلالي له دي سره نکاح نه سي کولای ([3]).

هیڅ تعلق مو نسته، دا يې بې له نیته دطلاق وویل نو څه حکم دی؟ سوال: (۵۸۵) زید ددرد په حالت کي خپلي ښځي ته په خپل مینځ کي دجنجال او بیا بیا دهغي ددي ویلو په وخت کي چي کله ته ماته خرچه او نفقه نه راکوي نو ستا له ما سره هیڅ تعلق نسته داسي وویل بي شکه هیڅ تعلق نسته اودایي څو ځله وویل، په دویم ځل په بله موقع کي دجګړې په دوران کي زید ښځي ته وویل چي کله زما ستاسره هیڅ تعلق نسته نو خرچي او نوري تقاضاوي ولي کوي او څو ځله دا الفاظ وویل سوه خو یوځل يي هم دطلاق نیت نه وو نو په دي صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: چي کله دزید نیت په دي الفاظو کي دطلاق نه وو نو دده ښځه طلاقه نه سوه ځکه چي دا الفاظ هغه کنایات دي چي په حالت دغضب کي هم که په دوی کي نیت دطلاق وي نو طلاق واقع کیږي کني نه. کذا فی الدر المختار ([4]).

([1]) لا یلحق البائن البائن (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص ۶۴۲ ط. س. ج ۳ ص ۳۰۸). ظفیر

([2]) وینکح مبانته بما دون الثلاث فی العدة وبعدها بالاجماع (ایضا باب الرجعة مطلب فی العقد فی المبانة ج۲ ص۷۳۸ . ط. س. ج۳ ص ۴۵۹). ظفیر

([3]) لا ینکح مطلقة من نکاح صحیح نافذ الخ بها ای بالثلاث لو حرة الخ حتی یطأها غیره الخ بنکاح نافذ الخ وتمضي عدته (ایضا ج۲ ص۷۳۹. ط. س. ج ۳ ص ۴۰۹). ظفیر

([4]) فالکنایات ثلاث ما یحتمل الرد او ما یصلح للسب اولا فنحو اخرجی وأذهبی وقومی الخ یحتمل ردا ونحو خلیة بریة وحرام بائن ومرادفها بتة بتلة یصلح سبا ونحو اعتدي واستبرئي رحمك، انت حرة الخ لا یحتمل السب ولا الرد ففي حالة الرضاء ای غیر الغضب ومذاکرة الطلاق تتوقف الاقسام الثلاثة تاثیرا علی نیة الخ وفي الغضب توقف الاولان ان نوی والاولان (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص ۶۴۰. ط. س. ج۳ ص۲۹۸). ظفیر

د(پریښودي) په لفظ سره بائن طلاق واقع کیږي ځکه نو دوهم وار نکاح کیدای سی: سوال:
(۵۸۶) زید خپلي ښځي هندي ته دیوي ډلي په منځ کي داسي وویل چي پري مي ښودي پري مي ښودي پري مي ښودي او دایي له خپل کور څخه وایسته تر اوسه عده پوره سوی نه ده اوس زید او هنده دواړه رجوع کول غواړي نو آیا زید له هندي سره نکاح کولای سي اوهنده طلاقه سوه اوکه نه؟
جواب: دا لفظ کنایي دی اوپه کنایي کي که دطلاق نیت وي نو بائن طلاق واقع کیږي او په درمختار اود فقهي په نورو کتابونوکي دي چي له یوه بائن طلاق څخه وروسته دوهم بائن طلاق نه واقع کیږی (۱) له دي وجهي دوهم وار نکاح له دي سره کولای سی حلالي ته ضرورت نسته.
په پریږدم ویلو سره په شرط دنیت طلاق واقع کیږي: سوال: (۵۸۷) میکو خپلي ښځي ته یو کال وسو چي داسي ویلي او پرې اینښي ده چي فلانی نومي زه پریږدم زما ورسره هیڅ ډول تعلق نسته په دي صورت کي دده پر ښځی طلاق واقع سو اوکه نه؟ او هغه بل ځای نکاح کولی سي او که نه؟
جواب: که میکو ذکر سوی لفظ دطلاق په نیت ویلی وي نو دده ښځه مطلقه بائنه سوه دعدی څخه وروسته دهغي دویمه نکاح کول صحیح دي اودنیت حال له میړه څخه معلومیدای سي.
زما دکوره څخه ځه ته زما دمور پرځای یی ددي جملي دویلو څه حکم دی؟ سوال: (۵۸۸) زید له خپلي ښځی څخه په کورنیو معاملاتو کي خفه سو او دا الفاظ یي ورته وویل چي زما له کور څخه ولاړه سه ته زما دمور په ځای یي په دي صورت کی څه حکم دی؟
جواب: دا دواړه الفاظ کنایي دي په دي کي که نیت دظهار یا دطلاق وي نو ظهار یا طلاق واقع کیږي او که نه وي هیڅ هم نه کیږي: کما فی الدرالمختار وان نوی بانت علی مثل امي او کامي الخ برا او ظهارا او طلاقا صحت نیته ووقع مانواه لانه کنایة وان لاینو شیئا اوحذف الکل لغا وتعین الادنٰی ای البر یعنی الکرامة الخ، (۲) او چي کله دمیړه دنیت حال معلوم نه وی نو داجمله لغوه ده ظهار یا طلاق نه وربانَدي واقع کیږي.
(ددواړو په مینځ کي دزوجیت کمه علاقه نسته) په دي جملي ویلو سره په نیت او قرینه سره طلاق واقع کیږي: سوال: (۵۸۹) هندي پرخپل میړه باندي په عدالت کي دمهر دعوه وکړه ددعوي تر فیصلي مخکي په دي الفاظو تصفیه وسوه چي خالد به له خپلي تنخوا څخه

(۱) لا یلحق البائن البائن (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص۶۴۲). ظفیر
(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الظهار ج ۲:ص ۷۹۴. ط. س. ج ۳ ص ۴۷۰. ظفیر

لس روپۍ هره میاشت دګذارې لپاره ورکوي او ددواړو فریقینو په مینځ کې به دښځیتوب او میړه توب کیسه پاته نه وي نو په دې صورت کې طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: دا الفاظ کنایي دي چې (ددواړو په مینځ کې دزوجیت کمه علاقه نسته) نو که په دې سره دمیړه نیت دطلاق وي یا کمه قرینه دطلاق وي نو طلاق به واقع سي که نې نه (۱).

(۵۹۰) یوه سړي خپلې موطوئې منکوحې ته درې ځله وویل ته مې پرېښودې نو څه حکم دی؟ **سوال**: یوه سړي خپلي موطوئي منکوحې ته درې ځله دالفظ وویلی چې ته مې پرېښودې نو په دې کې دحلالې ضرورت سته اوکه نه؟

جواب: که یې دطلاق په نیت دالفظ درې ځله ویلی وي نودا لفظ کنایي دی اوپه کنایي سره بائن طلاق واقع کیږي او له یوه بائن څخه وروسته بل بائن نه واقع کیږي نو له دې وجې دده پرښځه یو بائن طلاق واقع سو نو نوی نکاح بې له حلالې ددې سره صحیح ده کما في الدرالمختار ولا یلحق البائن البائن الخ (۲).

(۵۹۱) زه ددې میړه نه یم کنایي ده چې دطلاق نیت وي طلاق وربانديي واقع کیږي: **سوال**: زید خپله منکوحه پر بد فعلي مجبوره کړه ښځې تهانه دارته شکایت وکی هغه پر میړه زور راوړی نو میړه وویل چې زه ددې میړه نه یم ملازم یم دايي وویل زید پټ سو تقریبا اته کاله وسوه نه یې څه خبر رالیږلی دی اونه خرچه ایا ښځه له بل سړي سره نکاح کولای سي اوکه نه؟

جواب: په درمختار کې دي: لست لك بزوج الخ طلاق ان نواه الخ (۳) یعني که یې په دې لفظ سره دطلاق نیت وي نو طلاق وربانديي واقع کیږي کني نه واقع کیږي او اوس چې دمیړه دنیت دحال درك نه سي لګیدی نو حکم دطلاق نه سي کیدای که میړه بالکل مفقود الخبر وي چې دده دمرګ او دژوند هیڅ حال نه وي معلوم نو دامام مالك رحمه الله دمذهب موافق دده له مفقود کیدو څخه څلور کاله وروسته چې دوفات عده پوره کړي بیا دمفقود ښځه نکاح کولای سي (۴).

چې ستا زړه چیرې غواړي هلته ولاړه سه ، په دې ویلو سره بې له نیته نه طلاق واقع کیږي:

---

(۱) فالکنایات لاتطلق به قضاءا الا بنیة او دلالة الحال (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص ۷۳۵. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۷) سئل ألك امراة فقال لا لا تطلق اتفاقا وان نوی (درمختار) ومثله قوله اتزوجك اوقال لم یکن بیننا نکاح او لا حاجة لی فیك بدائع الخ والاصل ان نفی النکاح اصلا لایکون طلاقا بل یکون جحودا (ردالمحتار باب الصریح ج۲ ص ۷۲۳. ط. س. ج ۳ ص۲۸۳). ظفیر

(۲) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص۷۴۷. ط. س. ج۳ ص ۳۰۸. ظفیر

(۳) ایضا باب الصریح تحت الفروع ج۲ ص۷۲۳. ط. س ج ۳ ص ۲۸۳. ظفیر

(۴) دتفصیل لپاره وګوری (الحیلة الناجزه او کتاب الفسخ والتفریق). ظفیر

سوال: (**۵۹۲**) دزید او دزید دښځي جنجال سو زید خپله ښځه دخسرګنی ځخه په دي ویلو سره راوسته چي خپل کورته یي دځان سره بیایم په لاره کي زید دښځي ګیڼي وغورځولي وهل او ټکول یي ورکړه تردي چي څو ځله یي دتوري ګذارونه هم پر وکړه اوڅو ځایه یي زخمي کړه او دا الفاظ یي وویل چي ته زما دمور او خور برابره یي چي چیري دي زړه غواړي ولاړه سه که څه هم په کنایي کي دنیت اعتبار وي خو په حالت دوهلو او دغصي کي په داسي ویلو سره دطلاق له نیته پرته څه کیدای سي او که نه؟ او چي په دي لفظ سره بائن طلاق واقع سو او ددي شپږ میاشتي تیري سوي او عدت هم ختم سو نو ښځه دویمه نکاح کولای سي اوکه نه؟

جواب: په درمختار کي یي: اخرجي، او نور داسي الفاظ په هغو کنایاتو کي لیکلي دي چي په حالت دمذاکري دطلاق کي هم پکښي دنیت ضرورت دی او بي له نیت څخه طلاق نه ورباندي واقع کیږي [1] البته دشامي په باب الظهار کي دا لیکلي دي چي په: انت کامي، سره په وخت دنزاع او دجګړي او مذاکري دطلاق کي ظهار کیږي، وکذا لو نوی الحرمة المجردة ینبغي ان یکون ظهارا او ینبغي ان لایصدق قضاءًا في ارادة البر اذا کان فی حال المشاجرة وذکر الطلاق [2] اوحکم دظهار دادی چي ترڅو کفاره دظهار اداء نه کړي نو وطی دده دښځي سره حرامه ده خو طلاق نه واقع کیږي، حاصل داچي بي له نیت څخه په ذکر سوي صورت کي دطلاق حکم نه کیږي او دنفقي دنه ورکولو په وجه هم دحنفیانو په نزد تفریق نه کیږي نو هیڅ صورت دجواز دنکاح ثاني بي له طلاقه او دعدت له تیریدو څخه نسته.

<u>**لاندي ذکر سوی صورت په شرط دنیت تفویض دی**</u>: **سوال**: (**۵۹۳**) دزید او هندي دجګړي دمرورتیا دختمولو لپاره په خپل مینځ کي له صلحي وروسته زید خپلي نوموړي ښځي هندي ته په دي شرط اقرار نامه ولیکله چي که زه په پردي وطن کي تر یوه کال زیات پاته سوم یا شپږ میاشتي په خپل وطن کي وم او ستا نفقه او نور ضروریات مي اداء نه کړل نو ستا دارادي او دخواهش او دخپلي خوښي مطابق په دویم میړه کولو سره به پرتا زموږ هیڅ دیني او دنیوي حق نه وي ددي څخه وروسته به قاضي ته زموږ دعوه دروغ او باطله ګڼل کیږي نو بناء پردي شرط په هنده طلاق واقع سو اوکه نه؟ که وي نو کم طلاق

---

[1] والکنایات ثلث ما یحتمل الرد اوما یصلح السب اولا ولا فنحو اخرجي واذهبی وقومي الخ یحتمل ردا الخ ففي حالة الرضا الخ تتوقف الاقسام الثلثة تاثرا علی نیة الخ وفي الغضب توقف الاولان ان نوی وقع والا لا (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص۷۳۹. ط. س. ج۳ ص۲۹۸). ظفیر

[2] ردالمحتار باب الظهار ج۲ ص۷۹۴. ط. س. ج۳ ص۴۷۰. ظفیر

اوکم وخت واقع سو؟ او دطلاق دوقوع څخه وروسته هنده دویم میړه کولای سي اوکه نه؟

جواب: دمیړه ددي خبرو حاصل دادي چي که ما نفقه او نور ضروریات ادا نه کړل نو تاته اختیار دی چي دخپلي مرضي موافق دویم میړه وکړي نو حکم ددي دادی چي الفاظ کنایي دي په دي کي دنیت اعتبار (۱) دی که میړه په نیت دطلاق دا الفاظ ویلي وي نو په هغه صورت کي چي میړه ذکر سوی شرط پوره نه کړي ښځي ته اختیار حاصل دی چي دا خپل ځانته بائن طلاق ورکړي او دطلاق عدت په هغه صورت کي چي ښځه مدخوله وي دری حیضه دي هغه دي تیر کړي او دویمه نکاح دي وکړي (۲) او دنیت حال دمیړه څخه معلومیدای سي دنیت له معلومیدو پرته دطلاق حکم نه کیږي.

دکور څخه ووزه، په دي لفظ ویلو سره که دطلاق نیت موجود وو طلاق واقع کیږي: **سوال**:

(**۵۹۴**) زید خپلي ښځي ته دا وویل چي ته زما دکور څخه ووځه زما ستا سره هیڅ تعلق نسته دزید دښځي دایستلو دوه کاله وسوه او دبکر په کورکي ده او دهغه سره یي صحبت هم کړی دی نو دا دزید په نکاح کي پاته ده اوکه نه؟

جواب: که په ذکر سویو الفاظو کي میړه دطلاق نیت کړي وي نو بائن طلاق واقع سو کني نه (۳) دطلاقه پرته که دزید ښځه دبکر په کورکي وي او زنا یي کړي وي نو دزید نکاح نه ده ماته سوي.

ښځي ته یي وویل چي که ته دمور کره ولاړې نو زما دنکاح څخه ووتي، اوس دمور کورته دتلو تدبیر څه دی؟ **سوال**: (**۵۹۵**) زید خپلي منکوحي ته وویل چي که ته دخپل مور اوپلار کره لاړې نو زما دنکاح څخه ووتلي ښځه تراوسه دمور او پلار کور ته نه ده تللي دواړه ښځه او میړه غواړي چي داسي حیله جوړه سي چي ښځه دمور او پلار کور ته و لاړه سي؟

جواب: تدبیر ددي چي دزید پر ښځه طلاق واقع نه سي دا دي چي دزید دښځي مور او پلار دي ددي سره دزید کره ملاقات وکړي او دزید ښځه دي هلته نه ځي، یو صورت بل

---

(۱) ولو قال اذهبي فتزوجي وقال لم انو الطلاق لایقع شيء الخ ویؤیده ما في الذخیرة اذهبی وتزوجي لایقع الا بالنیة وان نوي فهي واحدة بائنة (ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص۷۵۲. ط. س. ج۳ ص۳۱۴). ظفیر

(۲) وهي فی حق حرة تحیض لطلاق الخ بعد الدخول حقیقة اوحکما الخ ثلث حیض کوامل (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب العدة ج۲ ص۸۲۵. ط. س. ج ۳ ص۵۰۴). ظفیر

(۳) وبقیة الکنایات اذا نوی بها الطلاق کانت واحدة بائنة الخ وهذا مثل قوله الخ أخرجي واذهبي وقومي وابتغ الازواج لانها تحتمل الطلاق وغیره فلا بد من النیة (هدایه کتاب الطلاق ج۲ ص۳۵۲). ظفیر

هم دی چي په هغه کي به يو ځل طلاق واقع سي بيا به طلاق نه وي اوهغه داچي دزيد ښځه دی دخپل مور او پلار کور ته ولاړه سي يوځل به موافق دشرط طلاق بائن واقع سي او يمين به ختم سي بيا دي دوهم ځل نکاح سره وکړي بيا به طلاق نه واقع کيږي ځکه چي داسي يمين په يوځل باندي پوره کيږي ([1]) هکذا في کتب الفقه.

په حرام لفظ سره کم طلاق واقع کيږي؟ **سوال:** (۵۹۶) زيد دغصي په حالت کي په اراده دطلاق دری ځله خپلي ښځي ته حرام، حرام، حرام ويلي دي نو دا طلاق بائن دي اوکه مغلظ او دحلالي ضرورت سته اوکه نه؟

جواب: دا طلاق بائن دی مغلظ نه دی په: البائن لايلحق البائن ([2]) کي داخل دي او په دي کي دحلالي ضرورت نسته: کما في الدرالمختار والشامي لکن الرجعي لايحرم الوطی فتعين البائن وکونه التحق بالصريح للعرف لا ينافي وقوع البائن به فان الصريح قد يقع به البائن الخ ([3]).

تحريري طلاق يی ورکی اوس رجوع کول غواړي نو څه حکم دی؟ **سوال:** (۵۹۷) دزيد واده دګل محمد دلور سره سوی وو هغه دهغي څخه سخت خفه وو ځکه چي هغي به دده دطبعي موافق يو کار هم نه کوی او داجازي پرته هر چيري تله نو ددي وجهي ده طلاق ورکی او څو کلمي يي په طريقه دفارغ نامي وليکلي چي سند پاته سي اوس ميړه درجوع هيله مند دی او دتحريري طلاقنامي څخه منکر دی نو په دي صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟ او رجوع کيدای سي اوکه نه؟

جواب: دزيد پرښځه موافق دتحريري طلاقنامي بائن طلاق واقع سو اوس رجوع صحيح نه ده خوکه دواړه راضي وي نو دوباره نکاح په نوی مهر سره کولای سي ([4]).

دپريښودو په لفظ سره طلاق واقع کيږي اوکه نه؟ **سوال:** (۵۹۸) زيد دخپلي ښځي هندي په باره کي ددي دمور په وجود کي دي ته وويل ما ستا دا لور پري ايښي ده کله به يي هم نه را وغواړم په دغه وخت کي هنده حامله وه زيد غواړي چي هنده بيرته په خپل زوجيت کي وساتي نو څه حکم دی؟

([1]) وفيها کلها تنحل ای يبطل اليمين ببطلان التعليق اذا وجد الشرط مرة الا فی کلما (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب التعليق ج۲ ص۲۸۸. ط. س. ج۳ ص۳۵۲). ظفير

([2]) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۶۴۲. ط. س. ج۳ ص۳۰۸. ظفير

([3]) ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص ۶۳۹. ط. س. ج۳ ص۲۹۹. ظفير

([4]) وينکح مبانة بمادون الثلاث في العدة وبعدها بالاجماع (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۳۸. ط. س. ج۳ ص۴۰۹ مطلب في العقد علی المبانة). ظفير

جواب: په دي صورت کي که زيد دا الفاظ په نيت دطلاق ويلي وي نو دده پربنځه يو بائن طلاق واقع سو (۱) او دحاملي عدت په وضع دحمل سره پوره کيږي اوس زيد ددي سره دوهم ځل نکاح کولای سي. (۲)

ميړه طلاق ورکی اوښځي مهر او دعدت دورځو نفقه معاف کړه نوکم طلاق واقع سو؟ سوال:

(۵۹۹) زيد خپلي ښځي هندي ته طلاق ورکی اوهندي خپل مهر او دعدت دورځو نفقه ورته معاف کړه نو دا طلاق بائن سو اوکه رجعي؟ او زيد هندي ته رجوع کولای سي او که نه؟

جواب: په دي صورت کي بائن طلاق واقع سو اورجوع صحيح نه ده. (۳)

دښځي په هکله يې وويل چي داحرامه سوه نوځه حکم دی؟ سوال: (۶۰۰) هندي خپل ميړه زيد ته څو ځله وليکل چي ستادي په خدای قسم وي چي موږ پريږده زيد په دي قسم او په تيرو سوو خبرو خيال وکی اوڅو ځله يي دا وويل چي داپر موږ حرامه سوه بيا زيد ته هندي قسم ورکی او ورته وي ليکل چي ته موږ ته رجوع وکړه نو په داسي حالت کي زيد هندي ته رجوع کولای سي اوکه نه؟

جواب: که زيد دا الفاظ په نيت دطلاق ويلي وي نو پرهنده يو بائن طلاق واقع سو (۴) خو چي دا الفاظ کنايي دي نو ددي وجهي په بيا بيا ويلو سره هم يو طلاق واقع کيږي (۵) دطلاق بائن حکم دادی چي رجوع صحيح نه ده او نکاح په عدت کي او وروسته دعدت څخه هم کيدای سي او دحلالي ضرورت نسته او بي له حلالي نکاح کولای سي نوکه زيد بيا دهندي دساتلو اراده لري نو دوهم وار دي ددي سره نکاح وکړي اوبي له نکاح څخه يي نه سي سا تلای. (۶)

(۱) فالكنايات لاتطلق بها الخ الا بنية او دلالة الحال الخ سرحتك فارقتك لا يحتمل السب والرد ففي حالة الرضاء الخ تتوقف الاقسام الثلاثة تاثيرا على نية (درمختار) سرحتك من السراح بفتح السين وهو الارسال اى ارسلتك لان طلقتك لا حاجة لي (ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۶۳۹. ط. س. ج۳ ص۲۹۷). ظفير

(۲) واذا كان الطلاق بائنا دون الثلث فله ان يتزوجها في العدة وبعد انقضائها (هدايه باب الرجعة ج۲ ص۳۷۸).

(۳) وحكمه ان الواقع به لو بلا مال وبالطلاق الصريحي على مال طلاق بائن (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الخلع مطلب الفاظ الخلع خمسة ج۲ ص۷۷۰. ط. س. ج۳ ص۴۴۴). ظفير

(۴) وان كان الحرام في الاصل كناية يقع بها البائن الخ والحاصل ان المتاخرين خالفوا المتقدمين في وقوع البائن بالحرام بلا نية حتى لا يصدق إذا قال لم أنو لأجل العرف الحادث في زمان المتأخرين فيتوقف الان وقوع البائن به على وجود العرف كما في زمانهم (ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۶۳۸. ط. س. ج۳ ص۲۹۹). ظفير

(۵) لايلحق البائن البائن (ايضا ج۲ ص۶۴۲. ط. س. ج۳ ص۳۰۸). ظفير

(۶) وان كان الطلاق بائنا دون الثلث فله ان يتزوجها في العدة وبعد انقضائها (هدايه باب الرجعة فصل فيما تحل بها ج۲ ص۳۷۸). ظفير

دپرېښودو دلفظ په ويلو سره هم طلاق واقع سو اوپه درې ځله ويلو سره څو طلاقه؟ **سوال**:

(۲۰۱) دهندوستان په عرف کي لفظ دپرېښودو بائن طلاق دی اوکه رجعي که يو سړي خپلي ښځي ته درې ځله دپرېښودو لفظ ووايي نو يو بائن طلاق به واقع وي او صريح رجعي چي په الحاق سره درې طلاقه سي، او دحلالي دوجوب سبب سي په ذکر سوي صورت کي که مېړه دا حلاله وګڼي اوپه کورکي يي وساتي نو ددي څخه اجتناب واجب دی اوکه نه؟

جواب: په درمختار او نورو کتابونو کي يي سرحتك او فارقتك په کناياتو کي ليکلي دي [1] اوحکم دکناياتو دادي چي دخوشحالي په حالت کي ټول کنايات پرنيت موقوف دی که نيت دطلاق وي نو طلاق واقع کيږي کني نه [2] اوپه حالت دغضب او مذاکري کي به قاضي بي له نيته هم دکناياتو په ځينو الفاظو کي دطلاق دوقوع حکم کوي نو سرحتك اوفارقتك چي دهغو ترجمه داده (ماته پرېښودی) دکناياتو په هغه اقسامو کي دي چي دخوشحالی په حالت کي په دوی سره طلاق واقع کيدل پرنيت موقوف دي اوپه حالت دغضب اودمذاکري دطلاق کي بي له نيت څخه پرته هم حکم دطلاق دواقع کيدو کيږي کذا في الدرالمختار او همدارنګه حکم دکناياتو دادي چي په دوی سره بائن طلاق واقع کيږي او ديوه بائن طلاق څخه وروسته بل بائن طلاق نه واقع کيږي نو له دي وجهي څخه که يي لفظ دپرېښودو خپلي ښځي ته وويلی او نيت يي دطلاق وو يا حالت دغضب او دمذاکري دطلاق وو نو يو بائن طلاق دده پرښځه واقع سو او دويم او دريم لفظ لغوه سو اوبي له حلالی اول مېړه ددي سره نکاح کولای سي: وفي الدرالمختار ويقع باقيها اى باقي الفاظ الکنايات المذکورة الخ البائن ان نواها الخ لا يلحق البائن البائن الخ. [3]

لفظ دازاده مي کړله کنايي ده په دي سره په وخت دنيت کي بائن طلاق واقع کيږي: **سوال**:

(۲۰۲) دزيد نکاح دزينب سره په حالت دنابالغتيا کي ددي دمور په ولايت وسوه په تعين دمهر شرعي ايجاب او قبول وسوه نو په دي صورت کي نکاح وسوه اوکه نه؟ که سوي وي نو دمهر به څومره کچه وي دنومړي انجلۍ دبالغيدو څخه مخکي او دخلوت کيدو څخه هم مخکي زيد په يوه کاغذ کي دا الفاظ وليکل چي زينب ما ازاده کړه او هغه يي ښځي ته وليږی خو پرکاغذ هيڅ شاهد هم نسته نو داتحرير شرعًا معتبر دي اوکه

---

[1] وګوری: الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۶۸۹. ط. س. ج۳ ص۳۰۰. ظفير

[2] فالکنايات لاتطلق بها قضاءً الا بنية او دلالة الحال (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۷۳۵. ط. س. ج۳ ص۲۹۷). ظفير

[3] الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۷۴۱ – ۷۴۲، ط. س. ج۳ ص۳۰۲. ظفير

نه؟ او ددي سره به طلاق واقع وي او كه نه؟

جواب: په دي صورت كي نكاح دزيد وسوه اوشرعي مهر چي كم ويل سوي دى كه ددي څخه مراد مهر وي لكه چي مشهور دى نو دا تقريبا يوسل او پنځه ويشت روپي دي اوكمه درجه دمهر شرعًا لس درهمه دي نو دشرعي مهر څخه ددوى څه مراد دى ددي معلومول په كار دى هم هغه مهر واجبيږي چي كم يو اراده سوي دى او ددخول او دخلوت څخه وړاندي په طلاق وركولو سره نيم مهر لازميږي: قال الله تعالىٰ: وان طلقتموهن من قبل ان تمسوهن وقد فرضتم لهن فريضة فنصف ما فرضتم (١) اوپه تحرير او خط ليكلو سره هم طلاق واقع كيږي چي ميړه اقرار وکړي چي دا خط زما دی (٢) او ازاد لفظ ويل صريح طلاق نه دی كنايي دی كه دميړه په دي لفظ نيت دطلاق وو او ميړه بالغ وي نو په دي لفظ سره يو بائن طلاق دده پرښځه واقع سو. (٣)

لفظ دپريښودو يې وويلې بيايې درجعي طلاق لفظ وويلې نوڅه حكم دی؟ سوال: (۲۰۳)

دزيد او دده دښځي سليمي په خپل مينځ كي جنګ وسو دبيرولو او تنبيه وركولو لپاره يي ديوه رجعي طلاق اراده وكړه چي ناڅاپه يي دږبی څخه دالفظ چي ماپريښووله ماپريښووله ووتی بيا يي خيال وكی چي دا الفاظ خو كنايي دی په دي يي دطلاق نيت ونه كی اوصراحة يي دا وويل چي دعمر لورته مي يو رجعي طلاق وركی نو اوس پر سليمي يو طلاق رجعي واقع سو او كه دوه يا درې دحوالي سره يي وليكی؟

جواب: دغضب حالت ددي مقتضی دی چي په لفظ دپريښودو يو طلاق بائن واقع سي ځكه چي دا ترجمه دسرحتك او دفارقتك ده اوپه هغو باندي دغضب په حالت كي بي له نيته هم طلاق واقع كيږي كما فی الدرالمختار: وفي الغضب توقف الاولان ای ما يصلح ردًا وجوابا ومايصلح سبا وجوابا ولا يتوقف ما يتعين للجواب الخ وقال قبيله في شرح قوله سرحتك وفارقتك لايحتمل السب والرد ای بل معناهما الجواب فقط الخ (٤) او بيا درجعي طلاق وركولو په اراده دپريښودو لفظ دږبي څخه وتل دنيت دطلاق مفيد دي بيا وروسته دتكلم څخه نفي داول څنګه متصوره كيدای سي او دا تصريح هم سته چي: لا يلحق البائن البائن، نو په دوه واره (ماپريښوله) ويلو سره يوبائن طلاق واقع سو بيا په

---

(١) سورة البقرة ركوع ٣١. ظفير

(٢) وكذا كل كتاب لم يكتبه بخطه ولم يمله بنفسه لايقع الطلاق ما لم يقر انه كتابه اهـ (ردالمحتار كتاب الطلاق ج٢ ص٥٨٩. ط. س. ج٣ ص٢٤٧). ظفير

(٣) وسرحتك وفارقتك لايحتمل السب والرد الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار ج ٢ ص ٦٤١. ط. س. ج ٣ ص٣٠٠). ظفير

(٤) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج ٢ ص٦٤٠. ط. س. ج ٣ ص٣٠٠. ظفير

دي لفظ سره چي مايو طلاق رجعي ورکی هيڅ نه واقع کيږي ځکه چي دبائن څخه وروسته رجعي نه متصور کيږي نو ددي وجهي داوصف لغوه سو اوپه حکم دالصريح يلحق الصريح والبائن (۱) به صريح طلاق دبائن سره پيوست سی او دوه بائن طلاقونه به واقع سي.

نابالغي ته يی څلور پنځه ځله وويل چی طلاق مي ورکی نوڅو طلاقه واقع سوه؟ سوال:
(**۲۰۴**) يوه سړي خپلي نابالغي ښځي ته دغصي په حالت کي دڅو سړيانو په مينځ کي دطلاق لفظ څلور پنځه ځله وويلی او دا نابالغه انجلی موجوده نه وه نو ايا په دي حالت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: که طلاق ورکوونکی ميړه بالغ وي نو دده طلاق واقع سو اګر که ښځه نابالغه وی او اګرکه هم دلته موجوده نه وي (۲) ليکن غير مدخولي ته که بيل بيل طلاق ورکړی نو هغه په يوه طلاق سره بائنه کيږي او دويم دريم طلاق پردي نه واقع کيږي په درمختار کي دي: او ان فرق الخ بانت بالاولی (۳).

دمهر دقرض په بدل کی چی کم طلاق ورکړي هغه بائن دی: سوال: (**۲۰۵**) دزيد او دزينب يعني دښځي او ميړه په مينځ کي جنجال وسو ښځي ميړه ته وويل ته ما ولي نه پريږدي ميړه وويل چي ته مهر معاف کړه نو طلاق به درکړم ښځي وويل چي زما دګيډي څخه ستا دوه زامن اويوه لور ده هغه دمهر په عوض کي راکړه نو دمهر قرض به معاف کړم دښځي په اصرار ميړه وليکل چي ما طلاق ورکی او دقرض مهر په بدل کي مي زامن او لور ورکړل نور نه زما دښځي سره څه تعلق سته اونه دزامنو اولور سره اوښځي هم دا وليکل چي دمهر قرض مي معاف کی اوزامن اولور مي دهغه په بدل کي واخيسته نو په دي صورت کي رجعي طلاق واقع سو اوکه بائن؟ او په دي صورت کي رجوع صحيح ده اوکه نه؟

جواب: که ميړه يو ځل دا لفظ ويلی وای چي ما طلاق ورکړی يايي ليکلی واي نو دده پرښځی يو طلاق واقع سو ليکن دلته دميړه دکلام په سرکي دا الفاظ موجود دي چي که قرض مهر معافوي زه به طلاق درکړم ددي وجي وروسته چي ده کم طلاق ورکړی دی دده غرض هم دامعلوميږي چي ده طلاق په عوض دمهر کي ورکړی ځکه نو په دي صورت

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص ۶۴۵. ط. س. ج۳ ص۳۰۶. ظفير

(۲) ويقع طلاق کل زوج بالغ عاقل (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار ج۲ ص ۵۷۹. ط. س. ج ۳ ص ۲۳۵). ظ

(۳) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار کتاب الطلاق باب طلاق غير المدخول بها ج۲ ص ۶۴۶. ط. س. ج ۳ ص۲۸۶. ظفير

کي يو بائن طلاق واقع سو ځکه په عوض دمال کي چي کم طلاق وي هغه بائن وي او مهر معاف سو ځکه چي ښځي هم دمهر دمعافی تصریح کړي ده اودا خبره لغوه ده چي دهلك او دنجلی په عوض کي مي مهر معاف کی ددي امله دمهر معافي دطلاق په عوض کی سوه: وحکمه ان الواقع به ولو بلا مال وبالطلاق الصريح على مال طلاق بائن. الخ درمختار (۱) اوچي کله دامعلومه سوه چي په دی صورت کي يو بائن طلاق واقع سو نو حکم ددي دادی چي رجوع پکښي صحيح نه ده خو جديده نکاح په عده کي او دعدی څخه وروسته کيدای سي نو که ښځه دوهم ځل داول ميړه سره په نکاح کولو راضي وي بي له حلالي نکاح په جديد مهر سره صحيح ده په درمختار کي دي: وينكح مبانته بما دون الثلث في العدة وبعدها الخ (۲).

په دری بائن طلاقه ويلو سره څوطلاقونه واقع کيږي؟ **سوال**: (۲۰۲) که دبائن طلاق دری يا تر دريو ډير الفاظ ديوه په نيت سره ښځي ته وويل سي نو يو بائن به واقع کيږي اوکه ډير اوکه ددريو نيت وکړي اوزيات الفاظ ووايي نو دری به واقع وي اوکه نه؟ او ديوه بائن دواقع کيدو څخه وروسته که په همدغه ورځ يا په دويمه دريمه ورځ باندي صريح طلاق ورکول سي نو په عده کي دننه دبائن سره يوځای کيږي اوکه نه؟ ياکه دبائن څخه وروسته بل بائن په عده کي دننه ورکول سی نو داول سره يوځای کيږی اوکه نه؟ کله چي ښځه په اول بائن سره دنکاح څخه بيليږي نو بيا دوهم بائن يا صريح په عده کي څنګه ورسره يوځای کيدای سي؟

(۲) که يو سړی ديوه طلاق نيت وکړي او نور الفاظ دطلاق له نيته پرته دتفصيل او دتعريف لپاره مخکي يا وروسته وليکي اوپه دي الفاظو کي دبائن طلاق يابل څه نيت بالكل نه وي نو دبائن طلاق دواقع کيدو احتمال کيدای سي اوکه نه؟ مثلا داسي چي زه تابيلوم صريح طلاق درکوم يا دي دکور څخه باسم صريح طلاق درکوم يا مثلا دزوجيت دحقونو څخه دي بهر کوم صريح طلاق درکوم يا دوه لفظونه يو ځای کي او وې ليکی چي زه تا جدا کوم او دزوجيت دحقوقو څخه دي باسم او صريح طلاق درکوم حال دا چي په لومړنيو الفاظو سره يي نه دبائن نيت سته اونه په دي لفظونو ورته دبائن واقع کيدو علم سته نو په دي صورت کي به دا رجعی ګڼل کيږي اوکه بائن؟

جواب: قاعده په دي کي هغه ده چي په درمختار کي ليکلي ده: الصريح يلحق الصريح ويلحق البائن بشرط العدة والبائن يلحق الصريح الخ ولايلحق البائن نوددي قاعدي څخه

---

(۱) الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الطلاق باب الخلع ج۲ ص۷۷۰، ط. س. ج۳ ص۴۴۴. ظفير
(۲) ايضا باب الرجعة ج ۲ ص ۷۳۸. ط. س. ج ۳ ص۴۰۹. ظفير

ستا دپوښتنو جواب ښکاره سو. ([1])
(۲) په دي صورتونوکي بائن طلاق واقع کيږي ([2]).

غير مدخولي ته په طلاق طلاق طلاق ويلو سره کم طلاق او څومره واقع کيږي؟ **سوال**: (۲۰۷) بالغ زيد خپلي نابالغی غير مدخولي ښځي ته وروسته دبلوغ څخه دخط په ذريعه داسي طلاق ورکی چي دنن څخه ي تاته طلاق طلاق طلاق درکړی دی نو په دي صورت کي ښځه مغلظه سوه اوکه بائنه او پردی عده لازمه ده اوکه نه؟

جواب: که ښځه غير مدخوله وي نو داول طلاق سره دامطلقه بائنه سوه او نور طلاقونه پردي نه واقع کيږي ([3]) او دخلوت او جماع دنه کيدو په صورت کي پرهغه عده هم نه ده لازمه كما قال الله تعالٰى: وان طلقتموهن من قبل ان تمسوهن فما لكم عليهن من عدة تعتدونها، الاية، نو بي له عدی څخه دابښځه دبل سړي سره نکاح کولای سي اوکه داول ميړه سره دوهم ځل نکاح کول غواړي نو دحلالي ضرورت نسته بي له حلالي داول ميړه سره نکاح کولای سی.

دغير مدخولي سره ددريو طلاقو څخه وروسته بي له حلالي نکاح کولای سي اوکه نه؟ **سوال**: (۲۰۸) زيد يوعقد وکی خو درا واده کولو مخکي يي دڅو کسانو په حضورکي خپلي منکوحي ته دری طلاقه ورکړل اوعده تيره سوه اوس دوه کاله وروسته زيد ذکر سوي ښځه راواده کړه اوخپل کورته يي راوستله نو په دي صورت کي دحلالي ضرورت سته اوکه نه؟

جواب: که غير مدخولي ته جدا جدا دری طلاقه ورکړل سي نو دا يو بائن طلاق کيږي او دويم او دريم طلاق په دي نه واقع کيږي نو ددي وجهي ميړه بي له حلالي ددي سره نکاح کولای سي ([4]) اوبي له نوي نکاح هغه ساتل اورجوع ورته کول حرام دي، *كذافي الدر المختار* ([5]).

([1]) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج ۲ ص ۷۴۵. ط. س. ج ۳ ص۳۰۷ – ۳۰۸. ظفير

([2]) الصريح يلحق الصريح ويلحق البائن بشرط العدة والبائن يلحق الصريح (درمختار) كما لو قال فما انت بائن او خالعها على مال ثم قال انت طالق (ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص ۷۴۵. ط. س. ج۳ ص۳۰۷). ظفير

([3]) قال لزوجته غير المدخول بها انت طالق يا زانية ثلاثا وقعن الخ وان فرق بوصف او خبر اوجمل بعطف او غيره بانت بالاولى لا الى عدة ولذا لم تقع الثانية (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب طلاق غير المدخول بها ج۲ ص۷۲۴. ط. س. ج ۳ ص ۲۸۴). ظفير

([4]) قال لزوجته غير المدخول بها انت طلاق ثلثا الخ وقعن الخ وان فرق الخ بانت بالاولى لا الى عدة ولذا تقع الثانية (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب طلاق غير المدخول بها ج۲ ص۷۲۴. ط. س. ج ۳ ص۲۸۴، ۲۸۲). ظ

([5]) وينكح مبائنته بما دون الثلث في العدة وبعدها بالاجماع (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص ۷۳۸ ط. س. ج۳ ص۴۰۹). ظفير

په (ليري سه، ووزه) ويلو كې كه دميره نيت دطلاق وي نو بائن طلاق واقع كيږي: **سوال**: (۲۰۹) يوه سړي دخپلي لور (چي داولي ښځي څخه وه) په روژه نيولو خوشحالي وكړه په دي سره دده دوهمه ښځه خفه سوه او جګړه يي وكړه ميړه وويل چي ستا زما سره هيڅ تعلق نسته ليري سه ووزه اودكور څخه يي وايستله دابنځه ديوه نامحرم كور ته ولاړه بيا راغله لنډه دا چي څو ځله جنګ وسو اوميړه دا الفاظ وويل او دكور څخه يي وايستله ښځي دى ډير تنګ كى نو په دي صورت كي طلاق واقع سو اوكه نه؟ او دنكاح دتازه كولو ضرورت سته اوكه نه؟

جواب: دا الفاظ چي ميړه څوځله دخپلي ښځي په باره كي استعمال كړي دي كنايي طلاق دى چي دنيت ضرورت پكښي سته نو كه ددي الفاظو دويلو په وخت كي دميړه دطلاق نيت وي نو بائن طلاق واقع كيږي اوكه يي دا الفاظ په نيت دطلاق نه وي ويلي نو طلاق واقع نه سو: قال في الدرالمختار وفي باب الكنايات لا تطلق الا بنية او دلالة الحال الخ ([1]) قال الشامي قوله قضاء قيد به لانه لايقع ديانة بدون النية الخ ([2]) وفيه ايضا واراد بهذا البعض ما يحتمل الرد كاخرجي واذهبي وقومي الى ان قال ولذلك توقف فيها على النية. فقط ([3])

فُلَانَةٌ عَلَيَّ حَرَامٌ، په دي ويلو سره طلاق واقع كيږي اوكه نه؟ **سوال**: (۲۱۰) يوه سړي غائبانه ددوو شاهدانو عاقلانو بالغانو ازادو په مينځ كي دخپلي ښځي نوم واخيستى چي فُلَانَةٌ عَلَيَّ حَرَامٌ زه دا خرڅول غواړم نو په دي الفاظو سره بائن طلاق واقع سو اوكه رجعي؟

جواب: په دي صورت كي دده پرښځى بائن طلاق واقع كيږي كه يي نيت دطلاق وي اوكه په داسي ځاى كي وي چي هلته عرف داسي وي چي دحرام څخه طلاق مراديږي يعني په منزله دصريح طلاق سره معروف وي نو په دي صورت كي درمختار وغيره فرمايي چي بي له نيته هم طلاق واقع كيږي: بائن وحرام الى ان قال ففي حالة الرضاء لا يقع الطلاق في الالفاظ كلها الا بالنية كذا في الهداية فى قوله وبقية الكنايات الخ وبرهان قوله: اوكه په يوه ځاى كي دعرف جاري وي، بقول صاحب الدرالمختار قال لامراته انت على حرام (الى ان قال) يفتى بانه طلاق بائن وان لم ينوه لغلبة العرف الخ ([4]) قال الشامي قوله

([1]) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۷۳۵. ط. س. ج۳ ص۲۹۶. ظفير

([2]) ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۷۳۶. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۷. ظفير

([3]) ايضا ط. س. ج۲ ص۷۳۶. ظفير

([4]) الدر المختار على هامش ردالمحتار باب الايلاء ج۲ ص۷۲۰ - ۷۲۱. ظفير

وان لم ينوه قلت الظاهر انه اذا لم ينو شيئا اصلا يقع ديانة ايضا وفيه ايضا قوله لغلبة العرف اما كونه بائنا فلانه مقتضى لفظ الحرام لان الرجعي لايحرم الزوجة مادامت في العدة وانما يصح وصفها بالحرام بالبائن (۱).

زما ستا سره هيڅ تعلق نسته، په دې ويلو سره طلاق واقع سو اوكه نه؟ **سوال**: (۲۱۱) زيد دبكر زوى خپله ښځه حميده دپلار كورته دتللو څخه منعه كړه چي كله دا په اجازت دخسر يعني بكر دعمر كورته دراتلو لپاره تياره سوه نو زيد دمور په رضاء خپلي ښځي ته بيل وويل چي كه ته دخپل پلار كورته ځي نو زما ستا سره هيڅ تعلق نسته اوس دا ويل دزيد خپلي ښځي ته په تنهايي كي معتبريږي اوكه نه؟ څه وخت وروسته دزيد يوه پارچه دحميدي دپلار په نامه راغله په هغي كي هم زيد ليكلي وه چي زما دخط نه درليږلو سبب به تاته ديوچا دخولي څخه معلوم سوي وي، په دي سره يي اشاره دخپلي ښځي لور ته وه.

جواب: كم الفاظ چي دطلاق دي او په كمو الفاظو سره چي شرعا طلاق واقع كيږي نو هغه كه ميړه په تنهايي كي ښځي ته ووايي اوكه په ډله كي طلاق واقع كيږي خو په دي صورت كي چي زيد كم لفظ خپلي ښځي ته په تنهايي كي ويلى دى نو هغه دصريح طلاق لفظ نه دى بلكه كنايي دى او دكنايي حكم دادى چي كه په نيت دطلاق سره وويل سي نو بائن طلاق وربانديٍ واقع كيږي او كه داسي نه وي هيڅ هم نه وربانديٍ كيږي نو كه زيد دطلاق وركولو په نيت سره دالفظ ويلى وي نو يو بائن طلاق واقع سو اوكه يي نيت دطلاق نه وو نو طلاق واقع نه سو دزيد څخه دپوښتنه كولو ضرورت دى (۲) فقط والله اعلم بالصواب، او دليل ددي قول چي دا كنايي دى او دكنايي حكم دادى: لا يقع الطلاق الا بالنية او بدلالة الحال عالمگيري مصري (ص۳۵۱) وايضا فيه وفي الفتاوى: لم يبق بيني وبينك عمل ونوي يقع كذا في العتابية (عالمگيرى ص۳۵۲).

زما دطرفه جواب دى په دې سره طلاق واقع سو اوكه نه؟ **سوال**: (۲۱۲) زما ميړه ماته دغصي په حالت كي وويل چي كه تر ماښامه پوري زما كور ته رانغلي نو زما له لوري درته جواب دى اوزه تر ماښامه پوري دده كورته نه ورغلم زيد دا الفاظ ماته مخامخ هم وويل اوپه همدغه وخت كي نور خپلوان هم موجود وه او بيا يي ددي الفاظو اقرار زما دمشر اكا په مخكي هم وكى او هلته يي داهم وويل چي دمهر معافي نامه هم زماسره

---

(۱) ردالمحتار باب الايلاء ج۲ ص۷۷۲. ظفير

(۲) فالكنايات لا تطلق قضاء الا بنية او دلالة الحال وهي مذاكرة الطلاق او الغضب (درمختار) قوله قضاء قيد به لانه لايقع ديانة بدون النية ولو وجدت دلالة الحال (ردالمحتار باب الكنايات) . ظفير

موجوده ده چي په خپله دطلاق دنيت قرينه کيدای سي اوس زيد ددي الفاظو انکار کوي او وايي چي ما داسي الفاظ ويلي وه چي که تر ماښامه پوري ته زما کورته رانغلي نو جواب به درکړم او دغصي دحالت انکار کوي خو زماپه نزد دی په خپل اقرار کي رښتيني نه دی دغضب په حالت کي ددي الفاظو دصادريدو گواه زما مشر اکا مور انا او مشره اوکشره ورينداركاني دي چي ثقه اوعادلان دي نو په دي صورت کم پرما طلاق واقع سو اوکه نه؟ اوکه واقع سوي وي نوقضاءً هم واقع سو اوکه صرف ديانةً؟ اوماته ددي ميړه سره اوسيدل او ده ته په وطی قدرت ورکول حلال دي اوکه حرام؟ او چي طلاق واقع سو نوکم طلاق واقع سو او زيد داهم وايي چي په دغه وخت کي زما دطلاق نيت بالکل نه وو خو زه په دي کي دی رښتيني نه گڼم؟

جواب: په دي صورت کي چي دښځي کم بيان په عادلو شاهدانو سره ثابت دی نو دهغه موافق بائن طلاق واقع سو ځکه چي صرف لفظ دجواب دطلاق څخه کنايي ده او په کنايي کي اگر که نيت ته ضرورت وي خو چي قرينه ددلالة الحال اواراده دطلاق وي نوقضاءً به دطلاق حکم کيږي نو ددي امله چي ښځه په دي کي دقاضي په څير ده په وخت دوجود ددلالت کي چي حالت دغضب دی ښځي لره هم هغه معامله کول په کار دي چي کمه قاضي کوي يعني دميړه څخه دي جداسي اووطی دي حرامه وگڼي چي ترڅو تجديد دنکاح نه وي سوی: قال الشامي ويقع قضاءً الا ان يکون مکرها والمرأة کالقاضي اذا سمعته اواخبرها عدل لا يحل لها تمکينه الخ [1] ددي عبارت څخه واضحه سوه چي که ښځي ته دميړه دقول تصديق وي نو دميړه دنيت اعتبار دی نه کوي اودطلاق دواقع کيدو اعتقاد دی وکړي ځکه چي دغضب حالت چي په شهادت ثابت دی په هغه کي دطلاق دوقوع لپاره دنيت ضرورت نسته اوقاضي او ښځه به په دي باره کي دميړه تصديق نه کوي او دميړه دغضب دحالت څخه انکار وروسته ددي څخه چي په شهادت ثابت دي معتبر نه دی: قال في الدرالمختار لان مع الدلالة لايصدق قضاءً في نفي النية الخ باب الکنايات [2] شامي جلد ثاني. واضحه دي وي چي داپوښتنه اول دميړه دلوري راغلي وه چي په هغه کی دپوښتني ډول بدل وو په هغي کي ددي پرځای چي زما دطرف څخه جواب دی دالفظ ليکلی وو چي که ته تر مازديگره پوري رانغلي نوزه به جواب درکړم يابه دي دخپلي نکاح څخه وباسم دهغه جواب مونږ دسائل دپوښتني موافق داسي ليکلي وو چي جواب به درکړم صيغه داستقبال ده نو ددي وجهي په دي

[1] ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۴. ط. س. ج ۳ ص ۲۵۱. ظفير

[2] الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۷۴۱. ط. س. ج۳ ص۳۰۲. ظفير

سره طلاق نه واقع کیږي، خو ددي پوښتني څخه معلومه سوه چي دمیږه بیان غلط دی او په ثقه شاهدانو سره دا امرثابت دی چي میړه دالفظ ویلی دی چي زما دطرف څخه جواب دي او دغضب حالت کیدل هم ثابت دي نو ددي وجهي په پوښتل سوي صورت کی دطلاق دواقع کیدو حکم ضروري دی او مخکي چي کم جواب لیکل سوی وو هغه دپوښتني دغلطۍ دوجهي صحیح نه دی.

کله هم ماته مه راځه، په دې ویلوسره طلاق واقع کیږي اوکه نه؟ **سوال**: (۷۱۳) زید خپلي ښځي ته په غصه کي وویل چي ددي وخت څخه وروسته به ته کله هم ماته نه راځي هغه وویل چي زه کم ځای غواړم دلته به کارکوم ده وویل چي تاته اختیار دي په زړه کي یي داخیال وو چي ګناه به مي ختمه سي؟

جواب: دا الفاظ ویل دمیږه چي اوس کله هم ماته مه راځه او دښځي دهغه په جواب کي داویل چي زه کم ځای وغواړم هلته به کار کوم او میږه داویل چي تاته اختیار دی دا الفاظ نه دصریح طلاق دي اونه دکنایي نو په دي الفاظوسره طلاق نه واقع کیږي ځکه چي میږه چي څه ویلي دي چي تاته اختیار دی هغه دښځي دکلام جواب دي او دښځي کلام دادي چي زه کم ځای غواړم هلته کار کوم.

د (ما پریښودله) په ویلو سره طلاق واقع کیږي اوکه نه؟ **سوال**: (۷۱۴) دزید اراده ددریو میاشتو راهیسي خپلي ښځي ته دطلاق ورکولو وه دری میاشتي وروسته یي په پټه طلاق ورکی خلګو چي دي هرڅومره پوهوی خو ده طلاق نه پریښووی اوزید دا الفاظ دری ځله ویلي دي ما پریښودله او دزید نیت تراوسه هم دادي چي داپه یوه طریقه زما څخه بیله سي زید ته معلومات نه وو چي په کمو الفاظو سره طلاق واقع کیږي، ایا داطلاق واقع سو اوکه نه؟ اوکه واقع سوی وي نوکم قسم دی بائن اوکه مغلظ؟

جواب: دا لفظ چي کم زید ویلی دی چي ما پریښوله که په دي سره مراد دده خپله ښځه وي اوپه دي باره کي یي دا ویلی وي اونیت یي په دي کي دطلاق وي نو یوبائن طلاق په دي سره واقع کیږی ځکه دا الفاظ دکنایي دی او په کنایی کی دطلاق په نیت سره بائن طلاق واقع کیږي (۱) او دیوه بائن څخه وروسته بل بائن نه واقع کیږي نو ددي وجهي یو بائن طلاق واقع سو: هکذا في الدر المختار وغیره بریة حرام بائن الی قوله سرحتك

(۱) زموږ دزماني عرف بدل سویدی په عمومي ډول چي کله ښځي ته یي وویل چي ماته، یا دا، یا ښځه پریښوده نو ددی څخه طلاق مراد وي نو داستعمال دعرف په اعتبار په دی سره رجعي طلاق واقع کیږي لکه څنګه چي په عالمګیري ج۲ ص۳۹۸، کشوري کي دي: وکان الشیخ الامام ظهیر الدین المرغینایی رحمه الله یفتی بقوله بهشتیم بالوقوع بلا نیة ویکون الواقع رجعیا آه همدارنګه په سرحتك وغیره کي دشامي تفصیل په عرف دی، والله اعلم.

فارقتك درمختار، لايلحق البائن البائن اذا امكن جعله اخباراً الخ (الدرالمختار على هامش الشامي ج۲ ص۶۴۲).

ستا لور زما ورنه ده ونيسه دا فارغنامه اودرى كانبي يي وركړل، نوځه حكم دى؟ سوال:

(۷۱۵) يوه سړي دخپلي ښځي پلارته وويل چي ستا لور زما ورنه ده ونيسه دافارغ نامه دايي وويل اودرى كانړى يي دخپلي ښځي دپلار په لاس كي كښيښوول نو په دي صورت كي يو طلاق واقع سو اوكه نه؟

جواب: دا الفاظ كنايي دي كه يي نيت دطلاق وي نو طلاق واقع سو كني لغوه دى: قال في الشامي في الكنايات وذكر في الفتح هناك لوقال انت بثلاث وقعت ثلاث ان نوى لانه محتمل لفظه الخ وفيه ايضا في باب الصريح واراد بما اللفظ اوما يقوم مقامه من الكتابة المستبينة او الاشارة المفهومة فلا يقع بالقاء ثلثة احجار اليها او بامرها بحلق شعرها وان اعتقد الالقاء والحلق طلاقا كما قدمناه لان ركن الطلاق اللفظ او ما يقوم مقامه مما ذكر كمامر (۱) وفيه ايضا في شرح قوله وركنه لفظ مخصوص الخ هو ما جعل دلالة على معنى الطلاق من صريح او كناية فخرج الفسوخ على مامر واراد اللفظ ولو حكما ليدخل الكتابة المستبينة واشارة الاخرس والاشارة الى العدد بالاصابع في قوله انت طالق كذا كما سياتى وبه ظهر ان من تشاجر مع زوجته فاعطاها ثلثة احجار ينوي الطلاق ولم يذكر لفظ لا صريحا ولا كناية لايقع عليه كما افتى به الخير الرملي وغيره. الخ (۲) فقط

طلاق مي وركړى، په دي ويلوسره طلاق واقع سو اوكه نه؟ سوال: (۷۱۶) عمر دخپلي ښځي وهل شروع كړه چي دعمر ورور زيد راغى اوعمر ته يي وويل كه ته اصيل يي نو طلاق وركړه نو عمر درى ځله داوويل طلاق مي وركړى خالد وايي چي داطلاق دعمر پرښځه واقع نه سو ځكه چي په دي كي صريح اضافت نسته اوبكر وايي چي دا طلاق دعمر په ښځى واقع سو او دعمر ښځه په مغلظ بينونة سره بائنه سوه اوبي حلالي عمر دا بالكل نه سي ساتلاى نوپه دى دواړو كي صحيح قول دچا دى؟

جواب: په دوى كي صحيح قول دبكردى صريح اضافت ضروري نه دى او دقرائنو لحاظ هم كيږي په شامي كي دي: ولا يلزم كون الاضافة صريحة في كلامه (۳) وفيه ايضا لو قال امراة طالق اوقال طالقت امراة ثلثا وقال لم اعن امراتي يصدق ويفهم منه انه لو لم يقل

(۱) ردالمحتار باب الصريح ج ۲ ص۵۹۰. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۷. ظفير
(۲) ردالمحتار كتاب الطلاق ج۲ ص ۵۷۴. ط. س. ج ۳ ص ۲۳۰. ظفير
(۳) ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۰ . ط. س. ج ۳ ص ۲۴۸. ظفير

ذلك تطلق امراته لان العادة ان من له امراة انما يحلف بطلاقها لا بطلاق غيرها (۱) الخ وفيه وسيذكر قريبا ان من الالفاظ المستعملة: الطلاق يلزمني والحرام يلزمني وعلى الطلاق وعلى الحرام فيقع بلانية للعرف الخ فاوقعوا به الطلاق مع انه ليس فيه اضافة الطلاق اليها صريحا فهذا يؤيد لما فى القنية وظاهره انه لايصدق في انه لم يرد امراته للعرف (۲). فقط

ښځي ته يې كنايي اوصريح الفاظ وويل حتّى تعليقا هم نوڅه حكم دی؟ سوال: (۲۱۷) زيد خپلی ښځي هندي ته متوجه سو اودا الفاظ يي وويل چي يا خوته ولاړه سه كه ته زماسره اوسيدل غواړي نوهره ورځ به يوه دړی داني ميچن كوي اوګندو به پورته كوي اوټول كارونه به كوي كنې نو بيا تاته طلاق دی او ددي څخه وړاندي زيد ددرد په حالت كي خپلي منكوحي ته داهم ويلی وه چي زما ستاسره هيڅ تعلق نسته زه به تا پريږدم زه تاته طلاق دركوم بيايي هم وويل ماطلاق وركړی دی خو دا خبری يي يوازي ښځي ته وكړي او دبل چا په وړاندي يي نه دي ويلي نو په دي كي شرعا څه حكم دی؟

جواب: په دي صورت كي چي زيد څومره الفاظ خپلي منكوحي ته ويلي دي نو هغه ټول كنايي دي كه په هغو كي دطلاقو نيت وي نو بائن طلاق واقع كيږي لكه مثلا: زما ستاسره هيڅ تعلق نسته (۳) ځيني الفاظ داسي دي چي په هغو كي دطلاق وعده ده لكه طلاق به دركړم په دي الفاظو سره في الحال طلاق نه واقع كيږي خودا الفاظ چي كه ته زماسره اوسيدل غواړي الخ په دي كي دالفظ چي: كنې بيا به طلاق، ددي مطلب دادی كه داسي نه كوي نو پرتا طلاق دی نو دا الفاظ دتعليق دي په دي كي داحكم دی چي كه دي ښځي دغه كارونه ونه كړل نو پردي طلاق واقع سو (۴) يعني يو رجعي طلاق په دی الفاظو سره دشرط دتحقق څخه وروسته واقع سو اوحكم دداسي طلاقو دادی چي كه په عده كي دې ته رجوع وكړي نونكاح به قائمه وي كنې نكاح به ماتيږي اوبيا بې له نوی نكاح دا ښځه دده ښځه نه ګڼل كيږي (۵).

---

(۱) ايضا ج ۲ ص ۵۹۱. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۸. ظفير

(۲) ايضا ج ۲ ص ۵۹۱. ط. لر. ج ۳ ص ۲۴۸. ظفير

(۳) لم يبق بيني وبينك عمل ونوي الطلاق يقع ولو قال انا بری من نكاحك يقع الطلاق اذا نوي (عالمگيري مصري باب الكنايات ج۱ ص۳۷۲). ظفير

(۴) واذا اضافه الى شرط وقع عقيب الشرط مثل ان يقول لامرأته ان دخلت الدار فانت طالق وهذا بالاتفاق لان الملك قائم في الحال (هدايه باب الايمان في الطلاق ج۲). ظفير

(۵) اذا طلق الرجل امراته تطليقة رجعية او تطليقتين فله ان يراجعها في عدتها رضيت بذلك اولم ترض لقوله تعالى: (فامسكوهن بمعروف الايه) من غير فصل (ايضا باب الرجعة). ظفير

تاته طلاق زما دكور ښځه ووزه يي وويل نوطلاق واقع سو اوكه نه؟ سوال: (۲۱۸) يوه سړي خپلي ښځي ته دجنګ په وخت کي وويل تاته طلاق يو دوه دری ته زما دکور ښځه ووزه داخو ددي سړي وينا ده چي ما يوازي ښځي ته دبيرولو دپاره دا ويل نه دطلاق په نيت داسړي څه تعليم لرونكى دى اودى په دي خيال دى چي دط، ل، ق، په حروفو سره طلاق واقع كيږي نه په ت سره خو دځينو شاهدانو وينا ده چي ده لفظ دطلاق ويلى دى او موږ هم په دي پوه سوي يو ددي سړي ښځي خواول دادعوه وكړه چي ده ماته طلاق راكړى دى او ماته مهر اخستل په كار دي خو دي سړى دطلاق دواقع كيدو څخه انكار وكړى او اوس دابنځه هم وايي چي ماته معلومه نه ده چي ده ماته لفظ دطلاق ويلى دى اوكه نه ده دتراق لفظ يا بل څه ويلى دى غرض داچي دا ددعوي څخه لاس اخستونكى ده نو په دي صورت كي كم طلاق واقع سو؟

جواب: كه دوه عادل لمونځ ګذاره پرهيزګاره سړي ددي امر شاهدان وي چي ميړه لفظ دطلاق ويلى دى نو په دي صورت كي دده پرښځى درى طلاقه واقع سوه: قال فى الدرالمختار ونصابها لغوها من الحقوق سواء كان الحق مالا او غيره كنكاح وطلاق الخ رجلان الخ اورجل وامراتان الخ (۱) نو چي كله دوه عادل شاهدان ددي امرسته چي ميړه لفظ دطلاق ويلى دى نو طلاق واقع اوثابت دى اوبيا ددي بحث هيڅ ضرورت نسته چي دتراق په لفظ سره طلاق واقع كيږي اوكه نه؟ ددي بحث متعلق يي په درمختار كي داتحقيق كړى دى: ويقع بها اى بهذه الالفاظ وما بمعناها من الصريح ويدخل نحو طلاغ وطلاك وتلاك الخ بلا فرق بين عالم وجاهل وان قال تعمدته تخويفا لم يصدق الخ و في الشامي قال في البحر ومنه الالفاظ المصحفة وهى خمسة فزاد على ماهنا تلاق وزاد في النهر ابدال القاف لاما الخ ددي حاصل دادى چي په مصحفو الفاظو سره هم طلاق واقع كيږي او دا ويل چي تراق يو دوه درى ته زما دكور ښځه ووزه په دي كي قرينه ددي غوښتونكي ده چي په دي الفاظو سره طلاق واقع سو.

(پريښوول) صريح دى اوكه كنايى په بنګال كى هم ددي دويلو رواج دى: سوال: (۲۱۹) په بنګال كي خپلي ښځي ته وايي ماته پريښوولي اوعوام ددي څخه صريح طلاق مرادوي نو په دي صورت كي صريح وربانديي واقع كيږي اوكه كنايي؟

جواب: داترجمه ده دسرحتك او فارقتك اودا كنايي الفاظ دي نودابه هم كنايي وي په دي كى به په نيت دطلاق ياپه دلالة الحال سره بائن طلاق واقع كيږي (۲).

---

(۱) الدرالمختار على هامش ردالمحتار كتاب الشهادات. ج۴ ص ۵۱۵. ط. س. ج۵ ص ۴۶۵. ظفير

(۲) وګورى ردالمحتار مع هامشه بالصريح ج۲ ص ۵۹۰ - ۵۹۱، ط. س. ج ۳ ص ۲۴۸. ظفير

دمور په زور یي ښځي ته فارغنامه ولیکله دوه کاله وروسته دواړه یو ځای سوه نو څه حکم دي؟ **سوال:** (۲۲۰) یوه سړي دخپلي مور په زور ښځي ته فارغنامه ولیکله دوه کاله وروسته دواړو فارغنامه غلطه وګڼله اوسره یوځای سوه نوآیا دافارغنامه صحیح ده اوکه نه؟ او اوس ددواړو یوځای کیدل حق دي اوکه نه؟

جواب: دافارغنامه صحیح سوه اوبائن طلاق دده پرښځی واقع سو په عده کي دننه اوله عدی څخه وروسته نوي نکاح کول صحیح دي دمور جبر او زیاتی بي ځایه وو خو ښځي اومیړه لره بغیر دنوي نکاح یوځای کیدل جائزنه دي، ورته ښایي چي بیا نکاح وکړي (۱).

دا یوسه چي کم ځای دي خوښه وي هلته یي نکاح وکړه زما دلوري طلاق دی نو په دي سره کم طلاق واقع سو؟ **سوال:** (۲۲۱) یوه سړي دخپل اخنبی سره په جنګ کي وویل چي ستا خور چي زما په نکاح کي ده هغه بوځه او چي کم ځای دي خوښه وي ددي نکاح وکړه زما دطرفه دیته طلاق دی نو په دي صورت کي رجعي طلاق واقع سو اوکه بائن طلاق؟

جواب: په دي صورت کي که ددي لفظ څخه چي دابوزه او چي کم ځای دي خوښه وي ددي نکاح وکړه دمیړه نیت دطلاق وو نو دده پر ښځه بائن طلاق واقع سو اورجوع بي له نکاح صحیح نه ده خو تجدید دنکاح په عده کي دننه او وروسته له عدی څخه صحیح دی (۲).

ښځي ته یي وویل چي ته پرما حرامه یي میړه وایي دامي دتنبیه لپاره ویلي دي نه په نیت دطلاق نوڅه حکم دي؟ **سوال:** (۲۲۲) یوه سړي خپلي ښځي ته وویل چي ته په ماحرامه یي کله چي ورڅخه په دي اړه پوښتنه وسوه ویي ویل چي ماطلاق ورکړی دی، ددي لفظ ویونکي میړه عالم دی اوښځه یي نافرمانه ده او دده دطلاق ورکولو نیت نه وو یوازي دتنبیه لپاره یي وویل، څو سړیانو ته یي وویل چي زما دطلاق نیت نه وو صرف بیرولهمي نو په دي صورت کي څه حکم دی؟

جواب: په دي الفاظوسره چي ته پرما حرامه یي دده پر ښځی بائن طلاق واقع سو او دپوښتني په جواب کي په دي ویلو سره چي ماطلاق ورکړی دی دوهم بائن طلاق واقع سو لکه څنګه چي په درمختار کي دي: الصریح یلحق الصریح والبائن، اوداهم په الدر

---

(۱) وینکح مبائنته بما دون الثلاث فی العدة وبعدها بالاجماع (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۳۸. ط. س ج ۳ ص۴۰۹). ظفیر

(۲) ولوقال لها اذهبي فتزوجي تقع واحدة اذا نوي (عالمگیری کنایات ج۱ ص۳۷۲) ویقع بباقیها ای باقي الفاظ الکنایات المذکورة الخ البائن ان نواها (درمختار) قوله البائن بالزوج فاعل یقع في قوله ویقع بباقیها (ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص۶۴۱ – ۶۴۲. ط. س. ج ۳ ص۳۰۲). ظفیر

المختار [۱]کي دي چي په کمو کنايي الفاظو سره چي طلاق واقع کيږي دهغو په څو واره ويلو سره هم يو طلاق واقع کيږي: البائن لا يلحق البائن [۲] حاصل داچي دده پر ښځې دوه طلاقه بائن واقع سوه او په هغو کي رجوع کول بي له نوي نکاح صحيح نه ده خونوی نکاح په عده کي او وروسته دعدی څخه کولای سي او ددي سړي دا وينا چي زما نيت دطلاق نه وو يوازي دبيرولو وو دالغوه ده.

دښځې په اړوند يې وويل چي که نکاح کول غواړي نو ودی کړي په دي صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (۲۲۳) زيد خپله ښځه دبدکرداری دافواه داوريدو په وجه راونه بلله اويو ځل يي عمر ته بيان وکی چي ما تراوسه هندي ته طلاق نه دی ورکړی اونه دهندي رضاده نه زما او زما خوښه خو دجامي او دډوډی ورکولو هم نه ده هغه په خپله کاريگره ده ځکه نو ددي ورته هيڅ ضرورت نسته او دازه خپل ځان ته رابلل هم نه غواړم اونه مهر ورکول غواړم که ښځه نکاح کول غواړي نو ودي کړی خو زما مال ماته دښځې څخه راکی اوس تقريبا درې کاله وروسته زيد خپله ښځه هنده راوستل غواړي ځکه چي هنده پاك لمنې ثابته سوه، نوڅه حکم دی؟

جواب: زيد خپله ښځه راوستلای سي دهغي راوستل هرومرو په کار دي ځکه چي پرهغې طلاق نه دی واقع سوی اوپه ذکر سوي صورت کي دا دزيد دنکاح څخه خارجه نه سوه.

جواب: (مکرر) که دخلعي صورت کيدای سي او ميړه ورباندي خوښ وي نو خلع دي وسي ښځه دي خپل مهر معاف کړي او ميړه دي طلاق ورکړي.

زما ګېنې راکړه زه به دي ازاده کړمه، په دي ويلو سره طلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (۲۲۴) ديوه کال څخه زما ښځه دپلار کره اوسيږي ماته زما دښځې قريبانو دښځې دبيولو په اړوند داسي وويل چي يا دا بوزه اويا طلاق ورکړه ما ورته وويل چي زما ګېنې دي راکړي زه به دا ازاده کړم ګېنې يې رانه کړي او وي ويل چي اوس ستا هيڅ تعلق پاته نه سو اويوه مولوي وويل چي طلاق واقع سو اوحال دادی چي ددي خبرو په وخت کي زما ښځه دلته نه وه اونه دی دا خبري اوريدلي دي نو په دي صورة کي طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: دطلاق دواقع کيدولو دپاره دښځې مخامخ کيدل يا دطلاق اوريدل شرط نه دي خو په پوښتل سوي صورت کي ددي وجهي طلاق نه واقع کيږي چي سائل خپلي ښځې

---

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص ۷۴۵. ط. س. ج ۳ ص ۳۰۷. ظفير

(۲) ايضا ج۲ ص۷۴۶. ط. س. ج ۳ ص ۳۰۸. ظفير

ته طلاق ورکړي نه دي بلکه دايي ويلی دي چي زما ګيني راکړه زه به دا ازاده کړم بيا نه هغوی ګيني ورکړي اونه ميړه طلاق نو په دي صورت کي طلاق واقع نه سو. ([1])

ويي ليکل چي دزوجيت څخه مي جلا کړی نو څه حکم دی؟ سوال: (۲۲۵) زيد خپلي ښځي هندي ته يو تحرير وليکی کله چي دا دخپل مور کره تللي وه او په هغه کي يي دا الفاظ ليکلي وه (في الحال ما ته دخپل زوجيت څخه وايستلی) خو چي کله په عدالت کي دزيد څخه پوښتنه وسوه نو زيد وويل چي ما طلاق نه دی ورکړی او دا کلمه مي دزورني لپاره ليکلي وه زما مقصود په دی کلماتو طلاق نه وو بلکه زورنه وه چي هنده سمدستی زما کورته راسي نو طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په درمختار کي دی: لست لك بزوج او لست لي بامراة الخ طلاق ان نواه ([2]) ددي څخه معلومه سوه چي په دي لفظ کي په نيت دطلاق طلاق واقع کيږي نو چي کله دميړه دطلاق نيت نه وو او دی دطلاق دنيت څخه منکر دی نو دده قول به معتبروي او طلاق به واقع نه وي.

ويي ليږه کني زه به جواب ورکړم په دی ويلوسره طلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (۲۲۶) يو سړی په قسم سره وايي چي زه ناروغ وم زما ښځي زما خدمت ښه نه کوی او يو ځل ما داديوه پردي سړي سره په ناسته وليدله نو ددي وجهي هم زما په زړه کي ددي څخه کرکه پيدا سوه اوخپل وروړته مي وويل چي ته زما ښځه ددي دپلارکره وليږه کني زه به ددي ځای څخه ولاړسم اويا به خپلي ښځي ته جواب ورکړم دوه شاهدان سته چي دهغوی بيان مختلف دی ديوه شاهد له بيان څخه طلاق ثابتيږي او دبل دهغه څخه نه، نو په داسي حالت کي به دده پر ښځه طلاق واقع وي اوکه نه؟

جواب: کله چي ددواړو شاهدانو په بيان کي اختلاف دی نو ددي وجهي دميړه دانکار په صورت کي طلاق نه ثابتيږي (بل داچي وربه يي کړم وعده دطلاق ده په دي سره طلاق نه واقع کيږي. ظفير).

دوه طلاقه يي مخکي ورکړي وه څو کاله وروسته يي دريم طلاق ورکی اوويي ويل چي زما ستاسره هيڅ تعلق نسته نو څه حکم دی؟ سوال: (۲۲۷) يوه سړي خپلي ښځي ته يوطلاق ورکی دوه کاله وروسته يي بيا يوطلاق ورکړی بيا دری کاله وروسته په څه خبره

([1]) الفاظ الشرط إن وإذا وإذا ما الخ ففي هذه الالفاظ إذا وجد الشرط انحلت اليمين وانتهت لا تقتضي العموم ولا التكرار (عالمګيري مصري الطلاق بالشرط. ج۱ ص۴۱۵) بيا به يي درکړم وعده ده، وانا أطلق نفسي لم يقع لانه وعد (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب تفويض الطلاق ج۲ ص۲۵۷. ط. س. ج۳ ص۳۱۹). ظفير

([2]) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص ۲۲۳. ط. س. ج۳ ص. ۲۸۲. ظفير

خوابدی سو او دزوروني په ډول يي وويل چي زما ستاسره هيڅ تعلق نسته اوزما دمخي اخواته سه خو نيت يي صرف بيرول وو نوپه دي صورت کي نکاح کول پکاردي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي دحلالي ضرورت نسته که عده تيره سوی وي نو دوباره نکاح کولای سي (د بيرولو دلپاره چي يي کمه جمله دطلاق دنيته پرته ويلي ده په هغه سره طلاق واقع نه سو. ظفير)

بي له نيته يي په دردکی وويل زما کورته مه راځه زما سره تعلق قطع دي، نوڅه حکم دي؟

سوال: (۲۲۸) دزيد او دښځي په مينځ کي دجنجال په وجه ښځه دزيد داجازي پرته دپلار کره ولاړه زيد په دردکی خواښي ته وويل چي زما کورته اوس زما ښځه مه راولئ او چي کم سامان ستاوي هغه راوغواړه زما سره تعلق قطع کړه، خو دزيد په زړه کي دا خيال هم نه وو چي په دي سره به ښځه طلاقه سي په دي صورت کي نکاح باقي ده اوکه ماته ده؟

جواب: په دي صورت کي دزيد دبيان موافق چي په دي صورت کي دطلاق نيت نه وو دده پر ښځي طلاق واقع نه سو په درمختارکي تصريح ده چي دا الفاظ چي پر قطع دتعلق دال دي که څه هم په حالت دغصي کي وي بي له نيت دطلاق څخه طلاق نه ورباندي واقع کيږي: وګوری درمختار دلاندينی عبارت همدا مطلب دی: وفي الغضب توقف الاولان ان نوي وقع والا لا.

وويل سوه که دي تردومره ورځو پوري خبر وانه خيستی نو بيابه ستا ښځه نه وي ميړه داخبره منظوره کړه نوڅه حکم دي؟

سوال: (۲۲۹) يوه سړي خپل اخښي ته خط وليکی چي په هغه کي يي خپلي ښځي ته دری طلاقه ليکلي وه خو کله چي په دي اړه ويوښتل سو نوميړه دخط دليکلو څخه انکار وکی بيا خلکو دده څخه اقرار واخيستی چي که تردي ددي وروسته دانجلی خبر تر شپږو مياشتو پوري وانخيستی اوجامه يا ډوډی دي ورنه کړه نو شپږ مياشتي وروسته به داستا ښځه نه وي ده منظوره کړه خو اوس ترشپږو مياشتو دوی دری مياشتي واوښتي چي هيڅ خبر يې نه دی اخستی نو په دي صورت کي شرعا څه حکم دی؟

جواب: دخط څخه دانکار په صورت کي بي له دوو عادلانو شاهدانو طلاق نه ثابتيږي اودا الفاظ چي کم ميړه وروسته په طريقه دتعليق ويلي دي په دي کي دميړه دنيت اعتبار دی که ميړه په نيت دطلاق دا الفاظ ويلي وي نو دشرط په موجوديدو سره پر ښځی طلاق واقع کيږي که داسي نه وي نه واقع کيږي (۱).

(۱) فالکنايات لاتطلق بها الا بنية او دلالة الحال (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۲۳۵. ط. س.ج۳ ص۲۹۶). ظفير

ښځي ته يې وويل ماته پريښودي نوڅه حكم دی؟ سوال: (۲۳۰) كه ميړه خپلي ښځي ته دا وويل چي ماته پريښودي كه دي خوښه وي اوسيږه او كه دي خوښه وي ولاړه سه نو په دي صورت كي څه حكم دی؟

جواب: لفظ دپريښودو د(سرحتك او دفارقتك) ترجمه ده او دا په اصل كي كنايي ده چي نيت ته محتاجه ده خو په شامي كي دي چي په عرف دفارسي كي (رها كردم) صريح دی په طلاق كي نو دلته هم چي كله په هندي كي لفظ د(چهوړ ديا) پري مي ښودله په منزله دصريح دي نو په دي هم بي له نيته طلاق واقع كيږي (۱).

دطلاقه پرته دبل چا دښځي سره نكاح كول حرام دي اوپه عده كي نكاح كول حرام دي او په دي ويلو سره چي دښځي سره مي سروكار نسته بي له نيته طلاق نه واقع كيږي: **سوال**: (۲۳۱) دزيد نكاح دهندي سره وسوه څه موده وروسته يي اختلاف سو دزيد دهندي سره تعلق په دي ډول سو چي كله به يي التفات ورته كوی اوكله نه ددي څخه وروسته هندي خالد راوبللی او دهغه سره يي پټه نكاح وكړه دخلګو په ويلو خالد هنده دكور څخه وايستله او دهندي او دزيد په مينځ كي بيا دزوجيت تعلق پوره پوره جوړسو ددی څخه وروسته خالد زيد را وبلی او دده څخه يي داصلي حالت پوښتنه وكړه، زيد وويل چي ما خو تر اوسه هندي ته طلاق نه دی وركړی خو يونيم دوه كاله كيږي چي زما ددي سره څه تعلق نسته اوس حالت دطلاق په څيردی كه هنده زما مهر معاف كړی نو زه طلاق وركولو ته چمتو يم چه په دي خبره سره خالد وويل چي ته طلاق وركړه زه به مهر په معاف كړم زيد ددي واقعي څخه دوی دری ورځي وروسته طلاق وركی دطلاق دوركولو څخه وروسته خالد هنده را وغوښتله او دعدي دانتظار پرته يي په كور كي وساتله ايا دخالد مخكي نكاح چي تر طلاق مخكي پټه سوي وه صحيح وه؟ او وروسته دطلاق څخه دعدي ضرورت نه وو خالد وايي چي دزيد په دي ويلو سره چي يونيم كال كيږي چي زما ورسره څه تعلق نسته يونيم كال مخكي طلاق واقع سو او زما مخكي نكاح په وجه دعدي تيريدو صحيح سوه اوزيدوايي چي زما په دي جمله كي دطلاق نيت نه وو نو

---

(۱) قوله سرحتك وهو رها كردم لانه صار صريحا فى العرف على ماصرح به نجم الزاهدي في شرح القدوري (ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص ۲۳۸. ط. س. ج۳ ص۲۹۹) مخكي چي په څومره سوالونو كي مفتی علام دا كنايي ګرځولی دي او دنيت شرط يي ورسره كړی دی نوپه اصل كي دا كتل په كار دي چي په هندوستان كي (چهوړ ديا، پريښودل) دطلاق په معنٰی كي صريح دي اوكه نه؟ نو چي په كمه علاقه كي دصريح په منزله كي وي هلته به بي له نيته طلاق واقع كيږي او چي په كم ځای كی نه وي هلته به بي له نيته طلاق نه واقع كيږي دا ضروري نه ده چي رها كردم په يوځای كی صريح سو نو په هندوستان كی دي چهوړديا صريح سی. ظفير

په دي صورت کي دزيد ويل صحيح دی اوکه نه؟ اوشرعا څه حکم دی؟

جواب: خالد چي کمه نکاح داول ميړه دطلاقه پرته کړی وه هغه حرامه اوباطله [۱] ده او دطلاق څخه وروسته دعدی دتيريدو بغير نکاح نه سي کيدای اوطلاق هلته واقع سو چي کله اول ميړه يعني زيد طلاق ورکړي او دزيد په دي ويلو سره چي زما دهندی سره يو نيم دوه کاله کيږي چي تعلق نسته بي له نيته طلاق نه واقع کيږي [۲].

زما او ددی څه تعلق نسته تاته يی درکوم تاته اختيار دی دايی وويل نوڅه حکم دی؟ سوال:

(۷۳۲) زيد سره دخپلي منکوحي ښځي دبکر خوني ته ولاړی او زيد دا الفاظ بکر ته دخپلی ښځي په باره کي وويل چي زه دا ستا خدمت ته درکوم تاته اختيار دی او زما ددي سره اوس هيڅ تعلق نسته او پرلپسي څو شپي يي داسي وکړي نو په داسي حالت کي شرعا دزيد پرښځی طلاق واقع سو او که نه؟ او داښځه دزيد دپاره جائز پاته ده اوکه نه؟ او بکر ددي سره نکاح کولی سي اوکه نه ؟

جواب: دا سړي يو بي حيا او بدکرداره سړی دی چي داسي خپله ښځه بل سړي ته سپاري دحرام کار دپاره خو په دي ويلو سره طلاق نه واقع کيږی او دزيد نکاح ددي سره قائمه ده او دبکر سره يي نکاح صحيح نه ده ترڅو چي زيد طلاق ورنکړي او عده يې تيره نه سي دبکر سره ددي نکاح حرامه ده.

دناروغي په حالت کی يی طلاق ورکی خوشمير ورته ياد نه دی نوڅه حکم دی؟ سوال:

(۷۳۳) يوه سړي دناروغي په حالت کي خپلي ښځي ته طلاق ورکی اوس داورته ياد نه دی چي ما څنګه طلاق ورکی. اوڅو ځله می دطلاق لفظ ويلي دی نو په داسي حالت کي کم طلاق واقع سو؟ او دنکاح دنوي کولو ضرورت سته او که نه؟

جواب: په دي صورت طلاق واقع سو اوس به غالب ګمان ته اعتبار ورکوي نو که يي غالب ګمان داوي چي دری ځله يا زيات يي دطلاق لفظ ويلي دی نو بي له حلالي دي په نکاح کي نه راولي اوکه يي غالب ګمان ديوه يا ددوو وي اوعده يعني دری حيضه تير سوي وي نودوهم وار دي نکاح وکړي او حلالي ته ضرورت نسته هکذا في الشامی.

په بائن طلاق کی تجديد دنکاح ضروري دی او رضائيت ليک کافي نه دی: **سوال**: (۷۳۴) بائن طلاق دتجديد دنکاح پرته په راضي نامه زائل کيږي او که نه؟

جواب: په بائن طلاق کي تجديد دنکاح ضروري دی ، بغير دتجديد دنکاح څخه حرمت

---

(۱) اما نكاح منكوحة الغير ومعتدته الخ فلم يقل احد بجوازه فلم ينعقد اصلا (ردالمحتار باب العدة ج۲ص ۸۳۵. ط. س. ج۳ ص۵۱۲). ظفير

(۲) فالكنايات لا تطلق بها الا بالنية (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۷۳۵). ظفير

ددواړو خواوو په رضائيت دمينځه نه ځي. (۱)

حرامه مې کړله، په دې ويلو سره که مراد طلاق وو نو واقع سوکه يې نه وو نو بياچې يې کله تحريري طلاق ورکی هغه واقع سو: **سوال**: (**۲۳۵**) يوي ښځې په ۱۹۱۲ کال دنومبر په ۱۸ په عدالت کي بيان ورکی چي زما ميړه نامرد دی او زما خسر زما سره هميشه بيديږی اوس زه دخپل خسر څخه حامله يم او ددي ښځي ميړه په يوه بله مقدمه کي په کال ۱۹۱۷ دجون په ۳۰ په يوه بل عدالت کي بيان ورکی چي ماخپله ښځه په کال ۱۹۱۲ دنومبر په ۱۸ په دي عدالت کي په بيان ورکولو سره پرځان حرامه وګڼله حال دادی چي په ۱۹۱۷ کال داپريل په ۱۵ باندي يې دې ته تحريري طلاق هم ورکړی دی او دحمل په ورځو کي يې دذکر سوي ښځي متعلق ددريو ځلورو سړيانو په مخ کي حلفيه بيان ورکړی دی چي دا ښځه پرما حرامه ده دا وجوهات چي ما وکتل نوما ددي ښځي نکاح په ۱۲ داپريل ۱۹۱۷ کال کي دښځي او ددی دپلار په ويلو دبل سړي سره وتړله نو په دي صورت کي ذکر سوي ښځه په کم تاريخ طلاقه سوه او دا نکاح په عده کي وسوه اوکه وروسته ترعدی؟

جواب: که نيت دميړه په دي الفاظو سره چي ما خپله ښځه په کال ۱۹۱۲ دنومبر په ۱۸ پرخپل ځان حرامه کړي وه دطلاق وو نو طلاق په هغه وخت کي واقع سو (۲) اوعده به هم دهغه وخت څخه شماروي، که ښځه حامله وه نو دهغي عده په وضع دحمل پوره سو او وروسته دوضعي دحمل څخه ددي دوهمه نکاح چي په ۱۲ داپريل ۱۹۱۷ کال کي وسوه هغه صحيح ده اوکه دميړه نيت په ذکر سوو الفاظو کی دطلاق نه وو نو چي کله ده په ۱۵ داپريل ۱۹۱۷ کال کي تحريري طلاق ورکی ددغه وخت څخه طلاقه سوه په دي صورت کي دوهمه نکاح په عده کي وسوه لهذا باطله ده.

ښځي ته يی وليکل تاته طلاق درکوم اوزما اوستا هيڅ تعلق نسته نو کم طلاق واقع سو: **سوال**: (**۲۳۶**) يوه سړی خپلي ښځي ته په خط کي وليکل چي دنن څخه زه تاته طلاق درکوم

---

(۱) اذا كان الطلاق بائنا دون الثلاث فله ان يتزوجها وبعد انقضائه (عالمگيری مصری باب الرجعة ج۱ ص۴۷۲). ظفير

(۲) ومن الالفاظ المستعملة الطلاق يلزمني والحرام يلزمني وعلى الطلاق وعلى الجرح فيقع بلانية للعرف (درمختار) ای فيكون صريحا لاكناية (رد المحتار باب صريح ج۲ ص۵۹۴. ط. س. ج۳ ص۲۵۲) فنحو اخرجي واذهبي الخ يحتمل ردا ونحو خلية وبرية حرام بائن ومرادفها الخ يصلح سبا (درمختار) وان كان الحرام في الاصل كناية يقع بها البائن الخ والحاصل ان المتاخرين خالفوا المتقدمين فی وقوع البائن بالحرام بلا نية حتی لايصدق اذا قال لم انو لاجل العرف الحادث فی زمان المتاخرين فيتوقف الآن وقوع البائن به علی وجود العرف كما فی زمانهم الخ (رد المحتار باب الكنايات ج۲ ص ۲۳۵. ط. س. ج۳ ص ۲۹۹). ظفير

اوما ته ستا دكور او اولاد هيڅ پروا نسته؟ او زما ستا سره هيڅ تعلق نسته په دي صورت كي دده پرښځى رجعي طلاق واقع سو او كه بائن؟

جواب: ددي خط موافق دده پرښځى دوه بائن طلاقه واقع سوه. اول صريح طلاق وو او بيا دكنايي په لفظ يعنى زما ستاسره هيڅ تعلق نسته، باندي بائن طلاق واقع سو او ددى امله چي اول دطلاق لفظ ذكر سوى دى په دي كي نيت ته ضرورت نسته. قال في الدرالمختار وفي مذاكرة الطلاق يتوقف الاول فقط اى بخلاف الاخرين بته وبتلة من الالفاظ الثاني لا الاول (۱).

چي كم ځاى دي خوښه وي ولاړه سه ماته شكل رانښكاره نه كړي په دي ويلوسره طلاق واقع سو او كه نه؟

سوال: (۲۳۷) زيد خپله ښځه ډيره زياته ووهله او دكور څخه يي په دي ويلو سره وايستله چي كمي خواته دي خوښه وي ولاړه سه كه دي خوښه وي نو دبنګاليانو كره ولاړه سه خوماته شكل مه رانښكاره كوه نو په دي صورت كي طلاق واقع سو اوكه نه؟ اوښځه دوهمه نكاح كولاى سي اوكه نه؟

(۲) دميړه څخه پوښتنه وسوه نو ده جواب وركى چي كه ما ته ددي دبيولو ضرورت واى ما به دادومره موده دلته ولي پريښوولى زما دي ته ضرورت نسته چي څه يي زړه غواړي ودى كړي زما دطرف څخه دپنځو كالو راهيسي طلاق دى نو اوس ددوهمي نكاح په اړوند څه حكم دى؟

جواب: په دي صورت كي كه په ذكر سوو الفاظو سره دميړه نيت دطلاق وو نو يوبائن طلاق په دي الفاظو سره واقع سو اودنيت كيدو اونه كيدو حال دى دميړه څخه معلوم سى كه په نيت دطلاق ده دا الفاظ ويلي وي نو اوس به هرومرو عده تيره سوي وي نو ددي وجهي دوهمه نكاح كول صحيح دي (۲).

(۲) په دي بيان سره په هغه وخت كي طلاق واقع كيږي چي كله ده دا وويل چي زما دطرف څخه خو دپنځو كلو راهيسي طلاق دى ځكه چي په داسي بيان سره هم دغه وخت طلاق واقع كيږي چي كم وخت داكلام وويل سي ددي څخه مخكى طلاق نه واقع كيږي ځكه چي په تيره سوي زمانه كي طلاق وركول دده اختيارنه دى نو دميړه ددي كلام څخه وروسته چي كله عده تيره سى يعني درى حيضه ددي ښځي وسي نو دغه وخت به دوهمه نكاح صحيح وي.

---

(۱) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۶۴۰. ط. س. ج ۳ ص ۲۹۶. ظفير

(۲) فالكنايات لا يقع بها الا بالنية (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۶۳۵) والقول قول الزوج في ترك النية مع اليمين (عالمگيري مصري كنايات ج۱ ص۳۷۵). ظفير

په درد کی یی وویل یو دوه دری ته زما مور خور یی اولفظ دطلاق یی ونه ویلی نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۲۳۸) یوه سړي ددرد په حالت کي خپلي ښځي ته وویل یو دوه دری ځه ته زما مور خور یي دطلاق دذکر او یادوني پرته نو په دي صورت کي کم طلاق واقع سو؟

جواب: دطلاق دلفظ او مذاکري پرته طلاق په لفظ دیو دوه دری زما مور خور یی سره نه واقع کیږي، اوپه لفظ دزما مور خور یي سره دتشبیه له حرفه پرته طلاق نه واقع کیږي: وفي الدرالمختار وان لم ینو او حذف الکاف لغا الخ (۱) اولفظ دځه داکنایي دی که یي په نیت دطلاق ویلی وي طلاق واقع سو کني نه دی واقع سوی (۲).

ته پرما حرامه یی په دي ویلو سره څو طلاقه وسوه اوچي څوځله یی ووایی نوڅه حکم دی؟

سوال: (۲۳۹) زید په حالت دمذاکري کي او په دلالة الحال سره دخپلي منکوحي ښځي سره په جګړه کي وویل چي ته په ما حرامه یي نو په څو ځله ویلو سره ثلاثه کیږي په دوه ځله یا زیات حرام ویلو سره کم طلاق واقع کیږي؟

جواب: په مذاکره دطلاق کي په لفظ دحرام ویلوسره یو بائن طلاق واقع کیږي (۳) او په څو ځله حرام ویلوسره به هم یوځل بائن طلاق واقع کیږي ځکه چي دبائن څخه وروسته بل بائن طلاق نه واقع کیږي: کمافي الدرالمختار لا یلحق البائن البائن: الخ (۴).

دمیره دا جمله ویل چي څنګه مو راوستلي وو هغسي مو وباسئ کنایي طلاق نه دی: **سوال**: (۲۴۰) یوه سړي ته دده خسر په درد کي وویل چي ته زموږ کره مه راځه ګیني راوړه اوخپله ښځه دي کورته بوځه ده وویل چي څنګه مو راوستلي وه هغسي مو وباسی نو داکنایي دطلاق ده اوکه نه؟ اوبیا په درد کي راغی او ویي ویل ما طلاق ورکی نو په دي صورت کي کم طلاق واقع سو؟

جواب: دا الفاظ دمیړه چي څنګه مو راوستلي وه هغسي مو وباسی دا کنایي دطلاق څخه نه ده او بیایي چي په درد کي وویل ما طلاق ورکی نو په دي سره یو رجعي طلاق واقع سو.

طلاق به درکړم په دي ویلوسره طلاق نه واقع کیږي؟ **سوال**: (۲۴۱) زید پرخپلي ښځي هندی باندي دبي اتفاقي په سبب سخت ظلم وکی او دکور څخه یي وایستله اوویي ویل

---

(۱) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الظهار ج۲ ص۷۹۴ ط. س. ج۳ ص۴۷۰. ظفیر

(۲) ولو قال لها اذهبي ای طریق شئت لایقع بدون النیة (عالمګیري مصری باب الکنایات ج۱ ص۳۷۲). ظفیر

(۳) وان کان الحرام في الاصل کنایة یقع بها البائن الخ والحاصل ان المتاخرین خالفوا المتقدمین في وقوع البائن بالحرام بالنیة (ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص۲۳۸. ط. س. ج۳ ص۲۹۹). ظفیر

(۴) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص ۲۴۶. ط. س. ج۳ ص۳۰۸. ظفیر

چي زه به تاته ضرور طلاق درکړم زه دا تهول عمر نه سم ساتلای هنده دخپل ورور کور ته ولاړه دري ځلور ورځي وروسته زيد ته دده ميري مور رد اوبد وويل چي زه او ستا پلار به هنده خامخا را وغواړو اوپه کور کي به يي ساتو اوکه تا طلاق ورکړی نو دفلانی فلانی په شان چي هغوی ښځو ته طلاق ورکړي وو تهول عمر به بي ښځي تيروي او تاته به ځوك ښځه نه درکوي نو زيد وويل چي ماهنده پريښوولـه اوزه تهول عمر دانه سم ساتلای زه به تهول عمر ښځه نه کوم نو په دي صورت کي پرهندی کم طلاق وا قع سو؟

جواب: اقول وبه نستعين دمذاکري دطلاق تفسير فقهآء داسي کوي چي ښځه طلاق وغواړي اوپه پوښتل سوي صورت کي دښځي دلوري دطلاق غوښتنه نسته او دميړه داقول چي زه به تاته طلاق درکړم دفقهاوو دتفسير مطابق مذاکره دطلاق نه ده ځکه چي داستقبال په لفظ سره طلاق نه واقع کيږي بلکه لغوه کيږي (١) نو ظاهره داده چي دزيد داقول چي ماهنده پريښوده تهول عمر يي نه سم ساتلای دا کنايي طلاق دی چي نيت ته محتاج دی: لعدم مذاکرة الطلاق بالتفسير المذکور قال في الشامی وعلی هذا التفسير المذاکرة بسوال الطلاق اوتقديم الايقاع کما في اعتدي ثلثا وقال قبله المذاکرة ان تسئله هي اواجنبی الطلاق (٢) الخ اودتقديم الايقاع دلفظ څخه څه شبهه کول نه ښايي ځکه هغه يواځي د(اعتدي او داسي نور) الفاظ دي چي په اول کي يي ايقاع دطلاق مقدما مقدره وي نه په طلقتك او داسي نورو کي لنډه دا چي په خپله دسړي دخوا ذکر دطلاق په صيغه دوعدي کولو اوبيا کنايي لفظ ويل مفيد دمذاکري دطلاق نه دي ترڅو دامذاکره دطلاق وګڼل سي اوپه لفظ دکنايي کی دطلاق دنيته پرته حکم دوقوع دطلاق وسي، وهذا ما ظهر لي. فقط

<u>**مخکی يی وويل حرام بيايی وويل طلاق نوځه حکم دی؟**</u> **سوال**: (۲۴۲) دهندي نکاح دزيد سره په غرض دحلالي وسوه وطی هم وسوی صبا بکر زيد ته وويل چي طلاق ورکړه زيد انکار وکی چي اوس زما طلاق ورکول زړه نه غواړي اخر دبکر دبيري مجبوره سو نوزيد وويل ښځه حرامه، بکر وويل چي داسي نه بلکه دری طلاقه ووايه نو زيد ددي لفظ دويلو څخه انکار وکی بکر بيا مجبوره کړی نوزيد دبکر څخه دخلاصون موندلو دپاره صرف يوځل دچا دنوم داخيستلو څخه پرته وويل چي: ښه صيب طلاق، زيد دهندي نوم وانه خيستی او نه هنده دلته موجوده وه ددي معاملي څخه يوه نيمه مياشت وروسته

(١) ولو قال بالعربية اطلق لا يکون طلاقا الا اذا غلب استعماله للحال فيکون طلاقا (عالمګيري مصري کنايات ج١ ص ۳۸۴). ظفير

(٢) ردالمحتار کتاب الطلاق باب الکنايات ج٢ ص٦٣٧. ط. س. ج٣ ص٢٩٧. ظفير

زيد ذكر سوي هندي ته رجوع وكړه اوپه خپله رضاء يي ورسره وطى وكړه او اوس بكر هنده دزيد مطلقه وګڼله په بل ځای کي دنکاح کولو اجازت يي ورکړی په دي صورت کي هنده بل ځای نکاح کولای سي او که نه؟

جواب: چي كله زيد لفظ دحرام وويلی او وروسته يي ښه ده طلاق وويلی نو دا منکوحه ښځه مطلقه بائنه سوه ځکه چي بکر دي ته دطلاق ورکولو وويل، نو ديته داضافت قرينه موجوده ده او چي دامطلقه بائنه سوه نو دزيد سره ددي وطی کول حرام دي حاصل دا چي هنده وروسته دعدی څخه دبل سړي سره نکاح کولای سي په شامي کي دي: ويويده ما في البحر لو قال امرأة طالق او قال طلقت امرأة ثلاثا وقال لم اعن امرأتي يصدق اهـ ويفهم منه انه لو لم يقل ذلك تطلق إمرأته لان العادة ان من له امرأة انما يحلف بطلاقها لا بطلاق غيرها فقوله اني حلفت بالطلاق ينصرف اليها ما لم يرد غيرها الخ (۱) وسيذكر قريبا ان من الالفاظ المستعملة الطلاق يلزمني، وعلى الطلاق، وعلى الحرام، فيقع بلا نية للعرف الخ. فقط

<u>چيري چي ځي ولاړه سه زما ضرورت نسته درته، ددي ويلو څه حکم دي؟</u> سوال: (۲۴۳) يوه سړي خپلي ښځي ته وويل چيري چي ځي هلته ولاړه سه زما ضرورت نسته درته په دی الفاظو سره طلاق واقع کيږي اوکه نه ؟

جواب: په داسي الفاظو کی دنيت اعتبار دی که ده دالفظ په نيت دطلاق ويلی وي نو بائن طلاق دده پرښځی واقع سو دده څخه پوښتنه کول په کاردي چي دطلاق په نيت يي ويلی دی اوکه په بل نيت. (۲)

<u>زما هيڅ قسم تعلق نسته يي وليکل نوڅه حکم دي؟</u> سوال: (۲۴۴) دزيد منکوحه دده داجازي پرته دمور او پلار کره ولاړه چي دهغه يوکال وسو زيد ددي دتللو څخه دوی مياشتي وروسته يو خط چي ته زما داجازي پرته دخپل مور اوپلار کره تللي يي ددي وجهي زما ستاسره هيڅ قسم تعلق پاته نه سو اوته هم ددغي ورځي څخه زما دنکاح څخه وتلي يي طلاق درته ليکم؟

جواب: په درمختار کي دي: لست لك بزوج او لست لي بامرأة اوقال له لست لي بزوج فقال صدقت طلاق ان نواه (۳) وفي الشامي واشاربقوله طلاق الى ان الواقع بهذه الكناية

---

(۱) ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۱. ط. س. ج۳ ص۲۴۸. ظفير

(۲) ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص ۵۹۱. ط. س. ج ۳ ص ۲۴۸. ظفير

(۳) اذهبي الى جهنم يقع ان نوى وكذا اذهبي عني (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۷۴۲، ط. س. ج۳ ص۲۸۲). ظفير

رجعي كذا في البحر (۱) ددي عبارت څخه واضحه سوه چي که په دي صورت کي نيت دطلاق وي نو طلاق واقع سو او وروسته دعدی څخه ښځه بله نکاح کولای سي.

پريښني مي ده که يي دښځي متعلق داسي ويلي وي نوڅه حکم لري؟ سوال: (۲۴۵) يوه سړي خپله ښځه په داسي حالت کي پريښني ده چي دزوجيت حقوق يي نه ادا کوي او چي هر ځای اوسيږي څه پروايي نه لري دبلي ښځي سره يي نکاح کړي ده دطلاق په اړه چي ده ته وويل سي نو دي وايي چي دطلاق په صريح لفظ يي نه طلاقوم خو زما زړه دانه غواړي زما دلوري هيڅ بند نسته که چيري نکاح وکړي هم ما دا پريښني ده او دويمه نکاح صحيح کړي ده نو په دي صورت کي ددي ښځي نکاح جائزه ده اوکه نه؟

جواب: په ما دا پريښني ده سره که دميړه دطلاق نيت وي نو دده ښځه مطلقه بائنه سوه که څه هم صريح لفظ دطلاق يي نه وي ويلي خوکه يي دطلاق په نيت دالفظ چي ده ويلی وي هم طلاق واقع کيږي اوپه صورت دمذاکري دطلاق کي خو قضاءً بي له نيته هم حکم دطلاق کيږي په هرحال دميړه څخه دي معلومه کړل سي که ده په نيت دطلاق لفظ دپريښودو ويلي وو، نو دده ښځه مطلقه بائنه سوه او دعدت څخه وروسته يې دوهمه نکاح جائز ده. (۲)

فارغنامه مي ليکلي ده زما دپاره حرامه ده، دايي وليکل نوڅه حکم دي؟ سوال: (۲۴۶) يوه سړي خپل زوم ته وليکل چي ته زما دلور پوره خرڅه نه سي ادا کولای اوتا دا په خپل کورکي پريښوده اوستا قريبانو دا دخپل کور څخه وايستله نوچي کله ستا سره دنفقي وس نسته چي وريې کړي، نودا خلاصه کړه، ددې جواب زوم خپلي ښځي ته دا وليکی چي اي ښځي ستا دپلار دخط څخه معلوميږي چي ته فارغنامه غواړي نوما لا له وړاندي فارغنامه ليکلي ده ته زما دپاره حرامه يې زه ډير خوشحاله يم اوته زما په کار نه يې، نوپه دې صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دې صورت کي دده پر ښځه بائن طلاق واقع سو.

لاندينی اشعار يې ښځي ته وليکل، نوپه هغو سره طلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (۲۴۷) يوه سړي خپلي ښځي ته چي دکشري خور کره تللي وه په لاندينيو اشعارو خط وليکی او ورويې ليږی: (دشعرونو ژباړه)

---

(۱) ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۲۲۳. ط. س. ج۳ ص۲۸۳. ظفير

(۲) واذا بهشتم ترا فان كان في حالة غضب ومذاكرة الطلاق فواحدة يملك الرجعة وان نوى بائنا او ثلاثا فهو كما نوى (عالمگيري مصري باب الكنايات ج۱ ص۳۷۹) سرحتك او فارقتك الخ يقع بباقيها البائن ان نواها (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۲۴۱، ط. س. ج۳ ص۳۰۰ - ۳۰۳). ظفير

پرې نه ږدي هلته پرده هیڅکله دالطاف څخه
لکه چي بې پردې وي څو ورځې دممتاز څخه
که دې ددې خــــلاف عمـــــل وکی او یادي کړی وي
نو زما او ستا په مینځ کي دزوجیت رشته به ختمه وي

ددې شعر دترلاسه کولو څخه مخکي ښځي دمیان الطاف څخه چي ددې اخبنی وو پرده ماته کړي وه او دطلاق څخه وروسته هم بې پردې ماته سوه، نوپه دې صورت کي بائن طلاق واقع سو اوکه نه؟ او دمیړه وینا ده چي دده دطلاق ورکولو نیت نه وو.

جواب: چي دمیړه دطلاق ورکولو نیت نه وو نو په دې صورت کي طلاق واقع نه سو ځکه چي دا کنایي لفظ نه دی.

ولاړه سه زما دکار څخه، ددې الفاظو څه حکم دی؟ **سوال:** (۲۴۸) ښځه او میړه به دتل دپاره جنګیدل په دې صورت کي ډیر ځله سړی دښځي په وړاندي دا وویل چي ته زموږ دکار څخه یې چي کمه خوا ته دي خوښه وي ولاړه سه زموږ هیڅ غرض نسته، نو دا ښځه مجبوره سوه او دخپل مور او پلار کره ولاړه چي اته کاله یې وسوه ترنن ورځې پوري یې میړه هیڅ پروا نه ده کړي نو په دې صورت کي داښځه بل ځای نکاح کولای سي اوکه نه؟

جواب: که دمیړه په دی الفاظو سره دطلاق نیت وي نو یوبائن طلاق دده په نکاح واقع سو اوس چي ظاهراً عده تیره سوی ده نو دوهمه نکاح کولای سي خوکه دمیړه نیت دطلاق نه وو نوطلاق نه واقع کیږي او یا دویمه نکاح هم نه ده صحیح دمیړه څخه دي پوښتنه وسی چي دده نیت څه وو.

ته زما څخه جلا سه ستا ضرورت نسته دایي وویل نوڅه حکم دی؟ **سوال:** (۲۴۹) زید خپلي ښځي ته څوځله وویل چي ته زما څخه جدایي او نه زما تاته څه ضرورت سته او میړه دنهو میاشتو څخه نامعلوم دی نو په دي کي ښځه دویمه نکاح کولای سی اوکه نه؟

جواب: دا کلمات دصریح طلاق دي په دی کلماتو کي طلاق دمیړه په نیت سره واقع کیږي اوچي کله میړه دنیت حال نه سي معلومیدای نوپر دي به هیڅ حکم نه کیږي او طلاق به ثابت وي او دویمه نکاح دښځي صحیح نه ده (۱).

زما دکور څخه ووزه داجمله یې ښځي ته ولیکله نوڅه حکم دی؟ **سوال:** (۲۵۰) یو مسلمان سړي چي په بصره کي دانګریزي فوج ملازم دی دي سړي په جنګ کي کورته خط ولیږی ښځي ته یي ولیکل چي ته زما دکور څخه ووزه زما اوستا هیڅ تعلق نسته ته زموږ څخه

(۱) فالکنایات لاتطلق بها الا ما بنیة او دلالة الحال (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص۲۳۵. ط. س. ج۳ ص۲۹۷). ظفیر

مړه يي او موږ ستا څخه ماړه يو ددي لفظ څخه ماسوا بل څه ذکر دطلاق وغيره يي نه دي کړي نو دا ليك يو مولوي دطلاق تصور کی او ددي ښځي نکاح يي ديو بل سړي سره وکړه نو آيا په دي الفاظو سره طلاق واقع کيږي اوکه نه؟ که نه کيږي نو دنکاح کوونکي او دنکاح تړونکي څه حکم دی؟

جواب: دا الفاظ چي کم ميړه ښځي ته ليکلي دي نو هغه که يي دطلاق په نيت ليکلي وي نو يو بائن طلاق يي پر ښځی واقع سو (١) دعدی ددريو حيضونو وروسته دويمه نکاح ددي ښځي صحيح ده او که يي نيت دطلاق نه وي نو طلاق واقع نه سو او دنيت حال ددي دميړه څخه په پوښتنه معلوميدای سي دحال دتحقيق او دنيت دمعلوميدو پرته دميړه څخه دطلاق حکم لګول صحيح نه دی دطلاق حکم لګوونکي اونکاح تړونکي ګنهګار دی تحقيق دي وکړي او دميړه څخه دي پوښتنه وکړي چي دده نيت څه وو.

اوس ته زما دکار نه يی ووزه دايی وويل نو طلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال**: (۷۵۱) يوه سړي خپلي ښځي ته وويل ته اوس زما دکار نه يي پاته زما دکور څخه ووزه او دکور څخه يي وايستله نو اوس نکاح قائمه ده اوکه طلاق واقع سو؟

جواب: دا الفاظ چي دي سړي خپلي ښځي ته ويلی دي نو صريح طلاق نه دی اوکنايي الفاظ دي نوکه يي دطلاق په نيت دا الفاظ ويلي وي نو طلاق واقع دی کنې نه دي واقع نو دميړه څخه دي پوښتنه وسي چي دده په دي الفاظو سره څه نيت وو که په نيت دطلاق يي ويلي وي نو بائن طلاق دده پرښځه واقع سو (٢).

ښځی ته يی وويل پری می ښوولی نو طلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال**: (۷۵۲) يوه سړي خپلي ښځي ته وويل چي ته مي پري ښوولی نوآيا طلاق واقع سو؟

جواب: لفظ دپريښودو کنايي ده که په نيت دطلاق يي دا لفظ ويلی وي نو بائن طلاق واقع سو اوکه په نيت دطلاق يي نه وي ويلی نو طلاق واقع نه دي دنيت دکيدو يا دنه کيدو په اړه دميړه قول معتبر دی سره له يمينه: قال في الدرالمختار والقول بيمينه في عدم النية (٣) او په مذاکره دطلاق کي که ميړه ذکر سوی لفظ ښځي ته ويلی وي نو بائن

---

(١) فالکنايات لا تطلق بها ای بالکنايات الا بنية (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنايات ج٢ ص۷۳۵ ط. س. ج۳ ص ۲۹۷). ظفير

(٢) فالکنايات لا تطلق الا بنية فنحو اخرجي واذهبي وقومي (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنايات ج٢ ص۷۳۵. ط. س. ج۳ ص۲۹۷). ظفير

(٣) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الکنايات ج٢ ص۷۴۵، والقول قول الزوج في ترك النية مع اليمين (عالمگيري مصري باب الکنايات ج١ ص ۳۷۵). ظفير

طلاق به واقع وي ځکه چي مذاکره دطلاق هم په دي لفظ کي قائم مقام دنيت دی.

ويی ويل چی ته دچا سره نکاح وکړه نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۲۵۳) يوه سړي ددرد په حالت کي ښه صفا ښځي ته وويل چي زه په دي خبره خوشحاله يم چي ته زما په مخکی دبل سړي سره نکاح وکړی نو په دي صورت کي بائن طلاق وسو اوکه رجعي؟ اوکه دا اوس هم دده ښځه ده؟

جواب: داکنايي الفاظ دي که دميړه په نيت کي طلاق وي نو يوبائن طلاق واقع سو اوکه په نيت کي يي طلاق نه وي نو بيا طلاق واقع نه سو: کمافي الشامي عن الذخيرة اذهبی وتزوجي لايقع الا بالنية وان نوی فهی واحدة بائنة الخ ([1]) اوصاحب ددرمختار چي دا نقل کړي دی: اذهبی وتزوجی تقع واحدة بلا نية، نوعلامه ([2]) شامي فرمايي چي داخلاف دی دقاضي خان دتصحيح څخه او بيايی دذخيري څخه تاکيد درباندي راوړی دی.

وي ويل ته زما ښځه نه يی نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۲۵۴) يوه سړي خپلي ښځي ته وويل چي ته زما ښځه نه يي دزوی ښځه يي اوستا څخه چي کم حمل دی نو دازما دزوی دی په دی ويلوسره ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: په دي ويلو سره دده پرښځی طلاق واقع نه سو اوښځه دده دنکاح څخه بهرنه سوه. ([3])

څه ووزه طلاق می درکی، په دی ويلو سره بائن طلاق واقع سو: **سوال**: (۲۵۵) کريم خپله ښځه ووهله او ورته وي ويل چي څه ووزه ماتاته طلاق درکړی ددي څخه وروسته کريم خپلي ښځي ته خط ور وليږی چي ماتاته طلاق نه دی درکړی نو په دی صورت کی دکريم ښځه طلاقه سوه اوکه نه؟

جواب: که واقعاً کريم دا ويلي وی چي څه ووزه ماتاته طلاق درکی نويو بائن طلاق دده پرښځی په دغه وخت کي واقع سو خوکه ميړ ه ددي څخه منکر وي او دطلاق څوك شاهد نه وي اوښځي ته داواقعه معلومه وي نو که څه هم قاضي به په دي صورت کي دطلاق حکم نه کوي خو دښځي دپاره حکم دجدايي ثابت دی يعني ښځي ته حلال نه دي چي ددي سړي سره پاته سی په مجبوري کي دا معذوره ده ([4]) اونور الفاظ چي کم کريم

([1]) ردالمحتار للشامی قبيل باب تفويض الطلاق ج۲ ص۷۵۲. ط. س. ج۳ ص۳۱۴. ظفير

([2]) الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الکنايات مبحث تفويض الطلاق ج۲ ص۷۵۲، ط. س. ج۳ ص۲۹۲. ظفير

([3]) ولو قال ما انت لی بامراة او لست لك بزوج ونوی الطلاق يقع عند ابي حنيفة وعندهما لايقع (عالمگيري مصري ج۱ ص۳۱۵). ظفير

([4]) والمرأة القاضي اذا سمعته او اخبرها عدل لايحل تمکينه الخ وفي البزازيه عن الاوزجندي انها ترفع الامر للقاضي فان حلف ولا بينة لها فلا اثم عليه قلت ای اذا لم تقدر علی الفدء اوالهرب ولا علی انها ترفع الامر =

دجرګي ولي مخکي ويلي دی دا کنايي الفاظ دي که مخکی صريح لفظ ثابت نه وي نو په دي الفاظوکي دنيت ضرورت دي که نيت دطلاق وي نو طلاق به واقع وي کني نه.

زه تا پريږدم اوځم، دا جمله يی وويل نوڅه حکم دی؟ سوال: (۷۵۶) يوه سړی خپلي ښځي ته وويل زه تا پريږدم اوځم ته او داکالی به دهميشه دلپاره زما څخه خلاص سی او دايي هم وويل چي تاته به طلاق درکړم او ولاړ به سم نو طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي يو بائن طلاق واقع سو ځکه چي دالفظ کنايي دي او ددلالت حال په وجه به بائن طلاق واقع سي: ولاتطلق بها الا بالنية او بدلالة الحال کذا فی الدر (۱) المختار وافاد الشامي تحته فتفسير المذاکرة بسوال الطلاق الخ. اودری طلاقه به نه وي واقع اګر چي نيت يي هم وي: ولا يلحق البائن البائن الخ درمختار (۲).

دری ځله يی پريښوول: **سوال:** (۷۵۷) يوه سړي خپلي ښځي ته په يوځل دا وويل چی پری مي ښوولي نو په دي صورت کي دحلالی ضرورت سته او که نه؟

جواب: که ميړه دالفظ په نيت دطلاق ويلی وي نو دده پرښځی يو بائن طلاق واقع سو او جديده نکاح بي له حلالي صحيح ده (۳).

انت لی حرام يی وويل نوڅه حکم دی؟ سوال: (۷۵۸) زيد خپلي ښځي ته په حالت دجنګ کي وويل انت لي حرام نو په دي لفظ طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: قال في الشامی فی لفظ حرام وسياتي وقوع البائن به بلا نية وزماننا للتعارف (۴)، نوپه هرځای کي چي په لفظ دحرام وقوع دطلاق بائن بي له نيته مشهوره ګرځيدلی وي نو په قول دزيد (انت لي حرام) بائن طلاق واقع وي.

فلانی پرما حرامه ده زه به دا خرڅه کړم په دی ويلوسره کم طلاق واقع سو؟ سوال: (۷۵۹) يوه سړي غائبانه ددوو عاقلانو حرينو بالغانو دخپلولی نوم واخستی او وی ويل بائن طلاق واقع سو اوکه رجعي؟

جواب: په دي صورت کي به بائن طلاق واقع سي که په نيت دطلاق يي ويلی وي اوکه په کم ځای کي داعرف وي چي دلفظ دحرام څخه طلاق اخيستل کيږي يعني پرمنزله دصريح

= للقاضي فان حلف ولا نية لها فلاثم عليه قلت ای اذا تقدر علی الفداء او الهرب ولا علی منعه عنها فلا ينافي ماقبله (ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۴۹۵ ط. س. ج۳ ص۲۵۱). ظفير

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۷۳۵. ط. س. ج۳ ص۲۹۷. ظفير

(۲) ايضا ج۲ ص۷۴۲. ط. س. ج۳ ص۳۰۸. ظفير

(۳) فالکنايات لا تطلق بها الا بنية فنحو اخرجي واذهبی الخ سرحتك وفارقتك (الدر المختار باب الکنايات ج۲ ص۷۳۵. ط. س. ج۳ ص۲۹۷). ظفير

(۴) ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص ۷۳۸. ط. س. ج۳ ص ۲۹۸. ظفير

طلاق وي نوپه دی صورت كي درمختار فرمايي چي بي له نيت څخه به طلاق واقع وي:
قال في الدرالمختار قال لامرأته انت عليّ حرام الى ان قال يفتى بانه طلاق بائن وان لم ينوه لغلبة العرف الخ قال الشامي قوله وان لم ينوه قلت الظاهر انه اذا لم ينو شيئا اصلا يقع ديانة ايضا وفيه ايضا قوله لغلبة العرف اما كونه بائنا فلانه مقتضي لفظ الحرام لان الرجعي لا يحرم الزوجة ما دامت في العدة وانما يصح وصفها بالحرام بالبائن (١) فقط والله تعالى اعلم.

ويي ويل چې ته اوستا كار پوه سه نو څه حكم دي؟ سوال: (٢٢٠) دزيد ښځه دده دسختي دوجهي دده په اجازت دمور اوپلار كره ولاړه اوپه پنځلسو ورځو كي يي دبيرته راتلو وعده هم وكړه خو بيرته رانغله زيد دوه خطونه وليكل ددي ورور ته يي وليكل چي ددي خط په كتو سره دا را ورسوه چي څنګه هم ممكن وي خداى دي نه كړي كه دي راونه رسوله نو واضحه دى وي چي زما او ستا دخور به هيڅ تعلق نه وي بياته پوه سه او ستا كار او دويم خط يي دښځي په نوم وليكي چي كه ته ترفلانى ورځي پوري دخپل ورور سره راغلي خو ډيره ښه كنې ته پوه سه او ستا كار نوښځه په دغه مقرره ورځ رانغله نو طلاق واقع سو اوكه نه؟

جواب: دا الفاظ چي ته پوه سه اوستا كار داكنايي الفاظ دي چي په ظاهره دحلية او دبرية په معنى سره دي نوكه دخاوند نيت په دي الفاظو سره دطلاق وو نو يو بائن طلاق پرهندى واقع سو (٢) كنې نه.

ښځې ته يې وويل ولاړه سه ووزه: سوال: (٢٢١) كه يو سړي ښځي ته په درد كي ووايي چي ولاړه سه ووزه نو په دي ويلو سره طلاق واقع كيږي اوكه نه؟

جواب: خپلي ښځي ته په ولاړه سه ووزه ويلو سره كه نيت دطلاق وي نو طلاق واقع كيږي كنې نه واقع كيږي (٣).

ستا سره مې هيڅ تعلق نسته اوځه سره دطلاقه: سوال: (٢٢٢) يو سړي خپلي ښځي ته وويل چي ستاسره زما هيڅ تعلق نسته اوځه زما دطرف څخه دموچيانو او دچوړيانو كره ځه زه تانه غواړم نو په دي الفاظو سره طلاق واقع سو اوكه نه؟

---

(١) وګورى: ردالمحتار باب الايلاء ج٢ ص٧٧٥ – ٧٧٢. ط. س، ج ٣ ص ٤٣٣. ظفير

(٢) فالكنايات لا تطلق الا بنية او دلالة الحال (الى قوله) نحو خلية برية (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج٢ ص٧٣٥. ط. س. ج٣ ص٢٩٦). ظفير

(٣) فالكنايات لا تطلق بها قضاء الا بنية او دلالة الحال الى قوله فنحو اخرجي واذهبي الخ (درمختار باب الكنايات. ط. س. ج٣ ص٢٩٦). ظفير

جواب: په دي الفاظو سره پرنیت طلاق کیږي نوکه دمیړه نیت دطلاقو وو نوطلاق وسو دده ښځه دي پوښتنه وسي ([1]).

زما اوستا هیڅ تعلق نسته یی وویل: **سوال**: (۲۲۳) دفاطمی سره دعز الدین نکاح وسوه دزوجیت دحق نه ادا کولو په وجه ذکر سوي انجلی دا الفاظ وویل چي ته پرما حرامه یي زه تا پلار ګڼم اوزه ستا لور یم بلکه ښځي تر طلاق پوري وویل او میړه وویل چي کم ځای ستا خوښه وي نو ولاړه سه زما اوستا هیڅ تعلق نسته او انجلی ته یي دطلاق اختیار ورکی نو چي ښځه جګړه وسوه سمدستي یي طلاق واخیستی نو څه حکم دی؟

جواب: دښځي په دي ویلو سره په نکاح کي هیڅ فرق نه راځي ځکه چي دطلاق اختیار میړه ته دي ښځي ته نه دی ښځه که دا ووایي چي ته پرما باندي حرام یي ته زما پلار او زه ستا لور نو په داسي الفاظو یا صریح طلاق ویلو سره طلاق یا نور هیڅ شی هم نه واقع کیږي خو چي میړه دا الفاظ ویلي دي چي زما اوستا هیڅ تعلق نسته چي کم ځای دي خوښه وي نو ولاړه سه که په دي الفاظو سره دمیړه نیت دطلاق وي نو یو بائن طلاق دده پرښځه واقع سو ([2]) خو دا الفاظ چي میړه ویلي دي دا الفاظ داسي نه دي چي په هغو سره دي ښځي ته اختیار حاصل سي.

دا ویل چي زما پردي دزوجیت دعوه نسته: **سوال**: (۲۲۴) یوه سړي دخپلي ښځي ورور ته خط ولیکی اوپه هغه کي یي ولیکل چي تاته دخپلي خور یعني زما دښځي اختیار دي چي دادی کم ځای زړه غواړي نو کښي یې نوه زه دهغه دزوجیت هیڅ دعوه نه لرم دا خط یي ولوستی دي سړي دعدی تیریدو څخه وروسته بل ځای په نکاح کړه نو دا نکاح صحیح ده اوکه نه؟ او دا طلاق بائن دی اوکه څه؟

جواب: که یي نیت په دي الفاظو دطلاق وي نو بائن طلاق به واقع وي: لست لك بزوج او لست لي بامراة اوقالت لست لي بزوج فقال صدقت طلاق ان نواه درمختار وفی الشامی واشار بقوله طلاق ای ان الواقع بهذه الکنایة رجعي کذا في البحر ([3]) ددي عبارت څخه واضحه سوه چي په دي صورت کي په نیت کولو باندي به طلاق رجعي وي، دعدی څخه وروسته ددي نکاح دبل سړي سره صحیح ده.

ښځي ته یی وویل چي دچا سره دي خوښه وي دهغه سره بیدیږه: **سوال**: (۲۲۵) یوه سړي خپلي ښځي ته وویل چي ته دفلاني سره مه بیدیږه نورچي دي دهرچاسره زړه غواړي بیدیږه

([1]) ایضا، ط. س. ج۳ ص۲۹۲. ظفیر

([2]) لو قال لم یبقی بینی وبینك ونوی یقع (عالمگیري کشوری ج۲ ص۳۹۴ ماجدیه مصري ج۱ ص۳۷۲). ظفیر

([3]) ردالمحتار ج۲ ص۲۲۳ باب الصریح. ط. س. ج۳ ص۲۸۲. ظفیر

په دي ويلو سره دابنځه دزيد دنکاح څخه ووتله اوکه نه؟
جواب: په دي ويلو سره دزيد ښځه دنکاح څخه خارجه نه سوه او پر هغې باندي طلاق واقع نه سو. فقط

زما ستا سره هيڅ تعلق نسته: **سوال:** (۲۲۶) يوه سړي خپلي ښځي ته دهغه دمور او دانا او داکا په مخکي دا کلمه وويله چي زما ستا سره هيڅ تعلق نسته نو په دي صورت کي دابنځه ددي ميړه په نکاح کي پاته ده اوکه نه؟ او بچيان دپلار څخه دځه اخيستو مستحق دی اوکه نه؟ اوبچی بل ځای نکاح کولای سي اوکه نه؟
جواب: که ميړه دا لفظ چي زما ستاسره هيڅ تعلق نسته په نيت دطلاق ويلي وي نو دده پر ښځي يوبائن طلاق واقع سو دعدی څخه وروسته دويمه نکاح ددي ښځي صحيح ده اوکه په نيت دطلاق ده دالفظ نه وي ويلي يا دده سره ددي ويلو څخه انکاری وي نو چي شرعي شاهدان پوره نه دی نو ددي وجهي طلاق ثابت نه دی او دنيت حال دميړه څخه په پوښتنه کولو سره معلوميدای سي ([1]) دبچو خرچه دپلار پرذمه ده او چي ترڅو طلاق ثابت نه وی نو دښځي نفقه هم دده پرذمه ده او دپلار دمرګه څخه وروسته بچيانو ته به دده مال په اعتبار دشرعي برخو حاصليږي.

دا يي وويل چي: ته مي پريښوولي نو څه حکم دي؟ **سوال:** (۲۲۷) زيد خپلي ښځي ته ددرد په حالت کي وويل ماته پريښني يي اوته زما دلور په شان يي نو په دي صورت کي طلاق واقع سو اوکه ظهار که زيد ددي سره نکاح کول غواړي نو دعدی څخه وروسته يي کولای سي او که هر وخت چي وغواړي دمهر اوشاهدانو وجود پکښي ضروري دی اوکه نه؟
جواب: که يي دطلاق په نيت دا لفظ ويلي وي نو يو بائن طلاق واقع سو اوکه دطلاق نيت نه وو نوطلاق نه واقع کيږي او په دي سره ظهارنه کيږي دطلاق دنيت په صورت کي زيد ورسره نکاح په عده کي اودعدې څخه وروسته کولای سي مهر او شاهدان ضروري دي ([2]).

بل ته يي وليکل زما ښځه فارغه کړه نو څه حکم دی؟ **سوال:** (۲۲۸) زيد خپل ورورته خط وليکی چي دوی مياشتي وروسته زما ښځه فارغه کړه: ددي خط دراتلو يو کال وسو نو

([1]) لو قال لم يبق بينى وبينك عمل لم يقع (عالمگيري کشوري ج۲ ص ۳۹۴. ماجديه ج ۱ص ۳۷۲) فالكنايات لا تطلق، الا بالنية. (الدرالمختار على هامش ردالمحتا باب الكنايات ج۲ ص۷۳۵. ط س. ج۳ ص۲۹۲). ظفير
([2]) وان نوى بانت على مثل امي او كامي وكذا لو حذف علي بر او ظهار او طلاق صحت نيته ووقع ما نواه لانه كناية (الدر المختار على هامش رد المحتار باب الظهار ج۲ ص۷۹۴. ط. س. ج۳ ص۴۷۰). ظفير

دا ښځه بله نکاح کولای سي اوکه نه؟

جواب: میره چي دخپل ورور په نامه خط لیکلی دی چي دوی میاشتي وروسته زما ښځه فارغه کړه نو که یي په نیت دطلاق لیکلي وي اود ده ورور موافق دخط دمیره دانبځه فارغه کړي وي یعني طلاق یي ورکړی وي نو دا ښځه طلاقه سوه. دمیره دطلاق دنیته پرته او دورور دطلاق ورکولو پرته طلاق نه واقع کیږي نو که ورور طلاق ورکړي وي او دمیره نیت هم دا وي نو دطلاق دورکولو وروسته که عده یعني دری حیضه تیر سوي وي نو اوس ښځه دویمه نکاح دچا سره چي وغواړي کولای سي اوکه داسي نه وي نو نکاح نه سي کولای ورور لره په کار دی چي اول دمیره څخه پوښتنه وکړي چي په دي لفظ ستا نیت څه وو نو ددي څخه وروسته چي هغه ولیکي چي زما غرض طلاق وو نو دغه وخت ورور لره په کار دی چي طلاق ورکړي اوچي کله دی طلاق ورکړي نو دهغه څخه وروسته چي دعدی دری حیضه پوره سي بیا دانبځه دویمه نکاح کولای سي.

<u>ویي ویل چي زما دکار نه یي طلاق مي درکړی نوځه حکم دی؟</u> سوال: (۲۶۹) یوه سړي خپلي ښځي ته شپږ کاله وړاندي په دي الفاظو طلاق ورکی چي ته زما مور اوخور یي زه دا په خپل کور کي نه ساتم دا زما په درد نه خوري ما خو دي ته طلاق ورکړی دی نو اوس دانبځه دویمه نکاح کول غواړي زید وایي چي ما طلاق نه دی ورکړی او چي دکمو خلکو په مینځ کي یي دا الفاظ ویلي دي په هغوی کي ځیني مړه دي اوځیني ژوندي دي؟

جواب: په دي صورت کي بائن طلاق واقع سو خو که میره انکار کوي نو په دوو عادلو شاهدانو سره طلاق ثابتیږي [1] او چي دوه عادل شاهدان دطلاق نسته نوطلاق به ثابت نه وي او دمیره انکار به معتبر وي او چي شاهدان وي بیا دمیره انکار اعتبار نه لري [2] اوکه دوه شاهدان دطلاق وي نو اوس چي کله شپږ کاله وسوه دطلاق نوظاهره ده چي عده دطلاق چي دری حیضه دي هغه به هم تیره سوي وي په دي حالت کي مطلقي ښځي ته دوهمه نکاح کول صحیح دی.

<u>ورته وی ویل چي کم طرف دي خوښ وي هلته ولاړه سه نوځه حکم دی؟</u> سوال: (۲۷۰) یو سړي خپلي ښځي ته طلاق ورکی چي کم ځای دي مرضي وي ولاړه سه زماهیڅ دعوه نسته

---

(۱) فالکنایات لا تطلق الا بنیة (الدر المختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص۲۳۵. ط. س. ج۳ ص۲۹۲). ظفیر

(۲) ونصابها لغیرها من الحقوق سواء کان الحق مالا او غیره کنکاح وطلاق الخ رجلان اورجل وامراتان (الدر المختار علی هامش ردالمحتار کتاب الشهادت ج۴ ص۵۱۵. ط. س. ج۵ ص۴۶۵). ظفیر

نو په دي صورت کم کم طلاق واقع سو؟

جواب: په دي صورت کي بائن طلاق واقع سو ([1]).

(هیڅ کار مي درسره نسته) دا جمله یي دطلاق په نیت وویله نو طلاق وسو اوکه نه؟ سوال:
(۲۷۱) دهاجري میړه دهاجري سره بدسلوك وکی دهاجري دپوښتني په جواب کي یې وویل څه ستا سره زما هیڅ کار نسته اونه ستا زما سره نو هاجره دمور کره راغله اوبل ځای نکاح کول غواړي اول میړه فساد اوشر ته تیار دی نوشرعا څه حکم دی؟

جواب: دمیړه دا الفاظ چي زما ستا سره هیڅ کارنسته که یي په نیت دطلاق ویلي وي نو دده ښځه بائنه طلاقه سوه او که میړه دطلاق په نیت دویلو څخه انکار کوي نو بیا طلاق نه واقع کیږي ([2]) او داول میړه دطلاقه پرته دهاجري دویمه نکاح صحیح نه ده.

په دویم میړه وکړه، ویلو سره په شرط دنیت طلاق واقع کیږي: **سوال**: (۲۷۲) دزبیدی میړه دڅو کلو راهیسي دخپلي ښځي څخه بي خبره دی او ګدایي کوي دښځي دطرفه دپوښتني کولو په جواب کي یي وویل چي زه ددي خرڅ نه سم زغملای او دویم میړه دي وکړي زما هیڅ اعتراض نسته نوڅه حکم دی؟

جواب: که میړه دا لفظ په نیت دطلاق ویلی وي نو دده پرښځی بائن طلاق واقع سو او که یي په نیت دطلاق سره نه وي ویلی نو طلاق واقع نه دی او دنیت حال دمیړه څخه معلومیدای سي ([3]).

زه داخپله ښځه نه ګڼم په دي ویلو سره که نیت دطلاق وي نو طلاق واقع کیږي: **سوال**:
(۲۷۳) یوه سړي په عدالت کي دا بیان وکی چي لاندي لیکلی دي نو په دي سره دده ښځه طلاقه سوه او دبل چا سره نکاح کولای سي اوکه نه؟ (خاتمه نومي ښځه زما ښځه وه بدکاره سوي وه او دولس کاله وسوه چي زما دکور څخه وتلي ده ما دیته طلاق نه دی ورکړی او ددي ګذاره په حرامکاري ده اوس هغه زه خپله ښځه نه ګڼم زما دواده دیارلس (۱۳) کاله وسوه).

([1]) فنحو اذهبي واخرجي وقومي الخ ففي حالة الرضاء تتوقف الاقسام على نيته (درمختار باب الکنایات. ط. س. ج۳ ص۲۹۸ – ۳۰۰) ولو قال لها اذهبي ای طریق شئت لا یقع بدون النیة (عالمګیري مصري کتاب الطلاق ج۱ ص۳۵۲. ط. ماجدیه، ج۱ ص۳۷۲). ظفیر

([2]) فنحو اخرجي وقومي الخ ففي حالة الرضاء توقف الاقسام على نیة (درمختار باب الکنایات. ط. س. ج۳ ص۲۹۸ – ۳۰۰) ولو قال لها اذهبي ای طریق شئت لا یقع بدون النیة (عالمګیري مصري کتاب الطلاق ج۱ ص۳۵۲). ظفیر

([3]) ولو قال اذهبي وتزوجي واحدة اذا نوي (عالمګیري مصري کنایات ج۱ ص۳۵۲ والقول قول الزوج في ترك النیة مع الیمین (ایضا ج۱ ص۳۷۵). ظفیر

جواب: دا الفاظ چي زه دا خپله ښځه نه ګڼم كنايي دي كه دميړه نيت دطلاق وو نو دده پر ښځه بائن طلاق واقع كيږي اوكه يي نه وو نو طلاق نه واقع كيږي او په شامي كی دي چي دلالت الحال په دي صورت كي دنيت قائم مقام نه دي او ددرمختار عبارت دادی: لست لك بزوج او لست لي بامرأة او قالت لست لي بزوج فقال صدقت طلاق ان نواه، اوپه شامي كي دي: قوله طلاق ان نواه لان الجملة تصلح لانشاء الطلاق كما يصلح لانكاره فيتعين الاولى بالنية لانه لايقع بدونها اتفاقا لكونه من الكنايات واشار الى انه لايقوم مقام دلالة الحال الخ واشار بقوله طلاق الى ان الواقع بهذه الكناية رجعي كذا في البحر من الكنايات ج۲ ص۴۵۳. (۱)

دبل چا سره واده وكړه، په دي ويلو سره بي له نيته طلاق نه واقع كيږي: **سوال**: (۲۷۴) يوه سړي خپلي ښځي ته وويل چي ته قلم او رنګ راوړه چي درته وليكم چي دبل چاسره واده وكړه نوپه دي صورت كي طلاق واقع سو او كه نه؟

جواب: په دي صورت كي بي له نيته طلاق نه واقع كيږي. كذا في الدرالمختار (۲).

ښځي ته يي وويل چي ته زما خور يي نوځه حكم دي؟ **سوال**: (۲۷۵) زيد خيلي ښځي هندي ته په جنګ كي وويل چي اوس ته زما خور يې دا يي هم وويل چي اوس زما ددي سره څه تعلق نسته نو په دی صورت كي څه حكم دی؟

جواب: په درمختار كي دي: ولا ينو شيئا اوحذف الكاف لغا الخ (۳) يعني كه يي هيڅ نيت نه وي او يا حرف تشبيه حذف كړي مثلا دا ووايي چي ته زما خور يي نو لغوه دی په دي سره طلاق اوظهار يو هم نه واقع كيږي او دا لفظ چي اوس زما ددي سره هيڅ تعلق نسته كنايي لفظ دی نوكه په نيت دطلاق يي دا لفظ ويلی وي نو دده ښځه بائنه سوه اوكه يي نه وي ويلی نو هيڅ هم ونه سوه، نوكه په دي الفاظو دخاوند دطلاق نيت نه وو نو دی دا ښځه ساتلای سي، او دا دده ښځه ده اوكه يي په نيت دطلاق دا الفاظ ويلي وي نو په نوي نكاح بي له حلالي دا بيرته ښځه كولای سي.

ديوي جملي مطلب: **سوال**: (۲۷۶) ددرمختار ددي قول څه مطلب دی: ولا يقع باربعة طرق عليك مفتوحة. (۴)

---

(۱) ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۷۲۳. ط. س. ج۳ ص۲۸۲. ظفير

(۲) ولو قال اذهبي فتزوجي وقال لم انو الطلاق لايقع شيء الخ ويؤيده ما في الذخيرة اذهبي وتزوجي لا يقع الا بالنية (ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۷۵۲ ط. س. ج ۳ ص ۳۱۴). ظفير

(۳) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الظهار ج۲ ص۷۹۴. ط. س. ج ۳ ص۴۷۵. ظفير

(۴) وګورئ: الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص ۷۵۳. ط. س. ج۳ ص۳۱۴. پوره =

جواب: د (اربعة طرق مفتوحة) مطلب دا كيږي چي كم طرف ته دي خوښه وي ولاړه سه اختيار دی اوچي پركمه لاره ځي ممانعت نسته نو غرض دفقهاوو دادي چي په دي لفظ سره طلاق نه واقع كيږي.

ديوه طلاق څخه وروسته درجوع حق سته خو كه يي پرېښودل وويل نو باينه سوه او رجوع نه سي كولای: **سوال:** (۲۷۷) كه سړي خپلي ښځي ته دغصي په حالت كي لفظ دطلاق وويلی او بل لفظ يي دپرېښودلو دخولي څخه ووتی نو درجوع څه حكم دی؟ اوكه څو ځله لفظ دپرېښودو ووايي نوڅه حكم دی؟

جواب: په يو يا دوه ځله لفظ دطلاق ويلو سره طلاق رجعي واقع كيږي اوپه عدت كي دننه رجوع كول بي له نكاح صحيح دی او كه ددي څخه وروسته لفظ دپرېښودو ووايي نو بائن طلاق واقع كيږي او په هغه كي نوي نكاح ته ضرورت دی او لفظ دپرېښودو په نيت دطلاق ويلو سره هم بائن طلاق واقع كيږي.

ښځي ته يي وويل: ته زما خور سوي يي چيري چي دي خوښه وي نكاح وكړه څه حكم دی؟

سوال: (۲۷۸) ښځي ته يي وويل ته زما خور سوي يي چي كم ځای غواړي هلته نكاح وكړه نو څه حكم دی؟

جواب: خپلي ښځي ته دا لفظ ويل چي ته زما خور سوي يي لغوه دی او په دي سره طلاق نه واقع كيږي خو دا لفظ ويل مكروه دي اوبيا داسي ويل نه دي په كار، مګر دا لفظ ويل چي كم ځای دي خوښه وي نكاح وكړه دا كنايي طلاق دی (۱) په دي كي كه نيت دطلاق وي نو طلاق واقع كيږي اوكه نيت نه وي نو طلاق نه واقع كيږي. (۲)

يوچا په ټوكه وويل چي ښځه مي پرېښوده نو څه حكم دی؟ **سوال:** (۲۷۹) يوه سړي بل سړي ته وويل چي ښځه دي پرېښوده نو ده په ټوكه وويل چي پري مي ښودله اوپه زړه كي يي دهيڅ شي اراده نه وه نو په دي صورت كي څه حكم دی؟

جواب: په دي صورت كي يو بائن طلاق دده پرښځه واقع سو ځكه چي په ټوكه كي هم په طلاق وركولو سره طلاق واقع كيږي (۳) اودپرېښودو لفظ په عرف دهندوستان كي طلاق

= عبارت دا دی: ولايقع باربعة طرق عليك مفتوحة وان نري ما لم يقل خذي ای طرق شئت (درمختار) كانه يريد ان مراد الناس بمثله اسلكي الطريق الاربع والا فاللفظ انما يعطي الامر بسلوك احدها والاوجه ان تقع واحدة بائنة، فتح (ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۷۵۳. ط. س. ج۳ ص۳۱۴). ظفير

(۱) ويكره قوله انت امي ويابنتي واختي ونحوه (الدرالمختارعلى هامش ردالمحتارباب الظهارج۲ص۷۹۴). ظ

(۲) ولو قال لها اذهبى فتزوجي يقع واحدة اذا نوى (عالمګيري مصري كنايات ج۱ ص۳۷۲). ظفير

(۳) ثلث جدهن جد وهزلهن جد وعد منها النكاح والطلاق الخ (مشكوة باب الطلاق). ظفير

دی (که نیت یي دطلاق وي نو طلاق به واقع وي کنې نه به وي واقع. ظفیر)

دښځي په جواب کي يي وويل ښه دی څه تعلق ختم، خو نيت يي دطلاق نه وو نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۲۸۰) زيد خپلي ښځي ته وويل چي ته تر يوه کاله پوري دخپل مور او پلار کره ولاړه سه اوزه به بلي خواته ولاړ سم ښځي وويل چي زه خو دپوره کال لپاره نه ځم خوکه ته تعلق ختموي او دهميشه لپاره مي پريږدي نو ولاړه به سم زيد وويل چي دا بالکل نه سم کولای بيا دزيد دخولي څخه دخبرو په دوران کي بي له نيت او ارادي ووتل چي ځرنګه ته غواړي نو همداسي دي پريږدم هغي وويل چي ښه! دزيد دخولي څخه دطلاق دارادي پرته دا ووتل چي ووزه! نو آيا په دي لفظ سره طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: دطلاق دنيته پرته په دي لفظ سره طلاق نه واقع کيږي.

دطلاق له نيته پرته يي په غصه کي ښځي ته وويل چي ته ازاده يي نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۲۸۱) يوه سړي په حالت دغصي کي خپلي ښځي ته وويل چي ته زما له لوري ازاده يي او په دي الفاظو ويلو سره دده نيت دطلاق ورکولو نه وو صرف په غصه کي يي ددي دبيرولو لپاره ديته ويلي وه ددي څخه وروسته دا ښځه تر يو نيم کاله پوري دمور کره اوسيدله اوس هغه سړي دا رضا کړه او بيرته يي کورته راوستله نو آيا په دي الفاظو سره طلاق واقع سو؟ که سوی وي نو کم طلاق دی؟ هغه طلاق دی چي يواځي دنکاح دتازه کولو ضرورت پکښي وي اوکه دحلالي هم؟

جواب: په حالت دغصي کي ښځي ته ويل چي ته ازاده يي په دي سره يو بائن طلاق واقع کيږي قضاءً به يي دنيت اعتبار نه وی کذا في الشامي [1] ددي ښځي ساتل ددويمي نکاح پرته صحيح نه دي نو که دويم وار په نکاح کولو سره رضا وي نوبي له حلالي نکاح کيدای سي دوباره دي نکاح وکړي.

واخله فارغنامه واخله، په طلاق ويلو سره طلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال**: (۲۸۲) يو سړي خپل زوم ته وليکل چي ته زما دلور خرچه نه سي زغملای نو چي ستا سره دنفقي وس نسته نو دي ته يوه لاره جوړه کړه ددي په جواب کي ميړه ښځي ته دا وويل چي ستا دپلار دليك څخه معلوميږي چي ته فارغنامه غواړي نو اوس ته زما په درد نه خوري زما لپاره حرامه يي فارغنامه واخله طلاق واخله په دي صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: دفارغنامي په لفظ ويلو يا ليکلو سره بائن طلاق واقع کيږي که ښځه داقبوله کړي اوحرامه سي اونورالفاظ هم داسي دي چي که ميړه په نيت دطلاق ويلي وي او يا مذاکره

---

[1] قال انت طالق او انت حر وعني الاخبار كذبًا وقع قضاءً الا اذا شهد على ذلك (درمختار) اى على انه يخبر كذبا (ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۲۳۳ ط. س. ج۳ ص۲۹۳). ظفير

دطلاق وي او دا الفاظ وويل سي نو بائن طلاق واقع کيږي. (۱)

طلاق درکوم پرخپل ځان مې حرامه کړې چې کمې خوا ته ځې ولاړه سه، په طلاق نامه کې يې وليکل نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۲۸۳) غلام جيلاني خپلې ښځې ته دطلاقنامې دا مضمون وليکی او ويې ليږل چې فاطمې بي بي ته طلاق ورکوم او دنن تاريخ څخه دا ما پرخپل ځان حرامه کړه نو دې ته اختيار دی چې کم ځای غواړي نکاح دی وکړي که په عدت کې يا دعدت څخه وروسته تجديد دنکاح وکړي نو صحيح به وي اوکه نه؟

جواب: په دې صورت کې دغلام جيلاني پرښځه دوه بائن طلاقه واقع سوه (۲) دا مطلقه ثلاثه نه ده ددې وجهې په عدت کې يا دعدت څخه وروسته غلام جيلاني دا په نوي نکاح سره بيرته ښځه کولای سي حلالې ته ضرورت نسته.

ښځې ته يې وويل چې زه ستا لائق نه يم ته بل انتظام وکړه، نو څه حکم دی؟ **سوال**: (۲۸۴) هنده بيان کوي چې دڅه وخته څخه زما واده سوی دی ميړه بالکل زما لوري ته نه دی مخاطب سوی يوه شپه ما دميړه لاس ونيوی بيا ميړه ماته په منت وويل چې زه بالکل ستا لائق نه يم ته دځان لپاره بل انتظام وکړه دايي وويل او پنځه روپۍ يې راکړې او صبا بل ځای ولاړې نو په دې صورت کې هنده طلاقه سوه اوکه نه؟ او دا دويمه نکاح کولای سي اوکه نه؟

جواب: که په نيت دطلاق ميړه دا لفظ ويلي وي نو دده پرښځه يو بائن طلاق واقع سو. (۳) او دعدت دتيريدو څخه وروسته دا ښځه دويمه نکاح کولای سي خو دنيت حال دميړه څخه معلوميدای سي او دميړه دنامردتوب په وجه شرعي قاضي دتاجيل څخه وروسته تفريق کولای سي خو دا په دې زمانه کې نه سي کيدای ځکه چې قاضي شرعي موجود نه دی.

په لاندينې صورت کې څه حکم دی ؟ **سوال** : (۲۸۵) دهندې نکاح دزيد سره سوې وه دوه

---

(۱) فالکنايات لاتطلق بها الابنية اودلالة الحال الخ فنحواخرجي واذهبی وقومي الخ حلية برية حرام (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۲۳۷. ط. س. ج۳ ص۲۹۲). ظفير

(۲) الصريح يلحق الصريح ويلحق البائن بشرط العدة (درمختار) واذا لحق الصريح البائن کان بائنا لان البينونة عليه تمنع الرجعة کما في الخلاصة (ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۲۴۵. ط. س. ج۳ ص۳۵۲) قال الزوج طلاق مي کنم طلاق ميکنم؟ قاله ثلاثا طلقت ثلاثا بخلاف قوله کنم لانه استقبال فلم يکن تحقيقا بالتشکيك ولو قال بالعربية اطلق لا يکون طلاقا الا اذا غلب استعماله للحال فيکون طلاقا (عالمگيري مصري کنايات ج۱ ص۳۸۴). ظفير

(۳) فالکنايات لا تطلق بها الا بالنية (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۲۳۵. ط. س. ج۳ ص۲۹۲). ظفير

دوه نيم کاله ددواړو يعني دښځي او ميړه سم تعلق وو بيا زيد هنده دکور څخه وايستله او ويي ويل چي کم ځاى ستا خوښه وي ولاړه سه ته زما دکار نه يي اوزما سره دي هيڅ تعلق نسته چي څه دي خوښه وي نو هغه کوه بيا هندي ناوړه دنده شروع کړه اوس يي ديوه ديني عالم وعظ واوريدى نو ددي سره دا فکر پيدا سو چي زه به دا قبيح کار پريږدم او ديوه شريف سړي سره به نکاح کوم خو چي زيد هندي ته طلاق نه وو ورکړى نو دبد کسب کولو په حالت کي نکاح ماته سوه اوکه نه؟ او ددويمي نکاح کولو په حالت کي طلاق ته ضرورت سته اوکه نه؟

جواب: دزنا او يا بل ناروا کسب په کولو سره داول ميړه نکاح باطله نه ده اوچي کم الفاظ زيد ويلي دي هغه دکنايي طلاق دى په هغو کي دوقوع دطلاق لپاره دطلاق دنيت ضرورت دى نوکه ده دا الفاظ په نيت دطلاق ويلي وي نو طلاق واقع سو دوهم وار دطلاق ضرورت نسته (۱) اوکه يي په نيت دطلاق دا الفاظ نه وي ويلى نو ددويمي نکاح دجواز لپاره داول ميړه طلاق ضروري دى، كذا في الشامي.

ټول عمر به زموږ او ستا هيڅ تعلق نه وي، دا يي وويل نوڅه حکم دي؟ سوال: (۲۸۶) زيد خپلي ښځي هندي ته داسي وويل چي ستا او زموږ به ټول عمر هيڅ تعلق نه وي نو طلاق واقع سو اوکه نه؟ خو دا الفاظ يي دغصي په حالت کي ويلي دى بلکه که نيت دطلاق وي نوبيا هم هغه حکم دى کم چي دغصي په حالت کي دويلو دي اوکه نه؟ اوايا زيد هنده دخپل ځان سره ساتلاى سي؟ او ترنکاح وروسته بيا طلاق واقع کيږي؟

جواب: دا لفظ دکناياتو په دوهم قسم کي داخل دى چي په حالت دغصى کي بي له نيته طلاق نه وربانديي واقع کيږي: في الدرالمختار وفي الغضب توقف الاولان الخ (۲) نوکه نيت دطلاق نه وي نو طلاق به نه وي واقع اوکه نيت دطلاق وي نو يو بائن طلاق به واقع وي او دوهم وار ددي سره نکاح کولاى سي اوپه ذکر سوي لفظ سره ددوهم وار نکاح څخه وروسته بيا طلاق نه واقع کيږي.

پنځه کاله وروسته مو چي څه په زړه کي راسي نو ويي کړئ، په دي ويلوسر طلاق وسو اوکه نه؟ سوال: (۲۸۷) يو سړى په تورو اوبو کي قيد سو وارثانو يوښتنه ورڅخه وکړه چي ستا وروسته به ستا دښځي څه گذران وي آيا ستا وروسته ددي بل ځاى نکاح وکړو نو ده وويل: چي زما دتلو څخه پنځه کاله وروسته چي ستاسو زړه څه غواړي هغه وکړئ تاسوته اختيار دى نو اوس دده دتلو شپږ کاله وسوه نو آيا اوس ددي ښځي دويمه نکاح

(۱) ولو قال لها اذهبي اى طريق شئت لا يقع بدون النية (عالمگيري مصري باب الكنايات ج۱ ص۳۷۲). ظفير
(۲) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۶۴۰. ط. س. ج۳ ص۳۰۱. ظفير

جائز ده اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي دده پرښځه طلاق واقع نه سو ځکه چي په صفا لفظونو کي ده طلاق نه دی ورکړی اونه دده دنیت حال معلوم سو اونه دي مفقود الخبر دی چي اوس دده دښځي نکاح بل ځای جائز سي، په هر حال په دي صورت کي دويمه نکاح کول ددي ښځي جائز نه دی.

طلاق غواړي؟ ښځي وويل هو! ميړه وويل ځه ولاړه سه، نوځه حکم دی؟ **سوال**: (۲۸۸) زيد خپله ښځه په يوځه پوهوله خو هغي ونه منل دښځي دآرزو معلومولو لپاره يي وويل ته طلاق غواړي دي وويل هو! نو زيد وويل چي ځه ولاړه سه نو ښځه دهغه ځای څخه ونه پاځيدله، بيا څه لږ ساعت وروسته زيد رجوع وکړه زيد وايي چي ما دا لفظ په نيت دطلاق نه دي ويلي نو په دي صورت کي څه حکم دی؟ اوکه زيد دا لفظ دری ځله يازيات تر دری ځله ويلي وي نوڅه حکم به وي؟

جواب: ددي کلمي څخه لکه څنګه چي زيد وايي چي دده دطلاق نيت نه وو نو طلاق نه دی ورباندي واقع سوی او دپخوا په شان نکاح ددوي قائمه ده اوکه دزيد نيت دطلاق وو او په نيت دطلاق يي دری ځله يا زياته دا کلمه ويلي وي نو دده پرښځه يو بائن طلاق واقع کيږي او رجوع صحيح نه ده ځکه چي په بائن طلاق کي رجوع صحيح نه ده دنوي نکاح ضرورت دی. (۱)

خواښي ته يي وليکل چي دخپلو سترګو دنور نکاح دي يوځای وکړه نوځه حکم دی؟ **سوال**: (۴۸۹) زيد دخپلي ښځي په باره کي خپلي خواښي ته وليکل چي دخپلو سترګو دنور عقد ډير ژر يوځای وکړه، دا مشوره په وجه دمخالفت نه ده بلکه نيکه مشوره درکوم نو آيا طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: په دي سره طلاق واقع نه سو.

پرخپل ځان مي حرامه کړي، ددي ويلو څه حکم دی؟ **سوال**: (۲۹۰) زما منکوحه زما داجازي پرته دپردو کره ولاړه ما دا پوهه کړه خو دي ونه منل بلکه ماته يي ښکنځل کول شروع کړه اوبي له اجازي دخپل مور او پلار کره ولاړه ددي پلار زه مجبوره کړم نو زه ددي پرېښودو ته تيار سوم طلاق نامه ليکونکي دميړه څخه پوښتنه وکړه چي تا خپله ښځه پرخپل ځان حرامه کړه نو ما دبيري له وجهي دری ځله وويل: ما خپله ښځه پرخپل ځان حرامه کړه، ليکونکي زما ګوته ولګوله بيا څو ورځي وروسته ښځه ماته راغله چي

(۱) فالکنايات لاتطلق بها الا بنية الخ فنحو اخرجي واذهبي (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۷۳۵. ط. س. ج۳ ص۲۹۲). ظفير

زه ستا څخه جلا کیدل نه غواړم خو ددي پلار دعدت څخه وروسته ددي نکاح دبل سړي سره وکړه نو ایا دا نکاح صحیح ده او که نه؟

جواب: په دي صورت کي دپوښتونکي پرښځه یو بائن طلاق واقع سو لکه څنګه چي حکم دکنایاتو دي چي دکنایي الفاظو په بیا بیا ویلو سره یو بائن طلاق واقع کیږي کذا في الشامي [۱] نو که دبل سړي سره دعدت دتیریدو څخه وروسته ددي ښځي نکاح سوی وي نو دا نکاح صحیح سوه او چي دکمي ښځي حیض راځي نو دهغې عدت دری حیضه دي نو که په دریو میاشتو او لسو ورځو کي ددي ښځي دری حیضونه راغلي وي نو ددي عدت پوره سوه او نکاح چي دعدت څخه وروسته وسوه نوهغه صحیح سوه، شامي وغیره، او ښکاره دی وي چي په بائن طلاق کي اول میړه بي له نکاح رجوع نه سي کولای خو جدیده نکاح کولای سي خو چي کله دي ښځي دبل سړي سره دعدت دتیریدو څخه وروسته نکاح وکړه نو داول میړه سره ددي نکاح نه سي کیدای.

دښځي قریبانو ته یی وویل چی ښځه زما په درد نه خوري، همدا زما طلاق او فارغ نامه وګڼئ، نو څه حکم دي؟ **سوال**: (۲۹۱) یوه سړي دخپلي ښځي قریبانو ته وویل چي ښځه زما دکار نه ده زه ددي ساتل نه غواړم نو ددی وجهي خپله انجلی زما دکور څخه بوځئ او همدا زما طلاق او فارغنامه وګڼئ ددي الفاظو دویلو څخه وروسته عقد قائم دی او که طلاق واقع سو؟

جواب: په دي صورت کي یو بائن طلاق دده پرښځه واقع سو او دعدت دتیریدو څخه وروسته دا ښځه بله نکاح کولای سي.

یو ځل یی طلاق ورکی او دری ځله یی وویل پرې مي ښودله نو څو طلاقه واقع سوه؟ سوال: (۲۹۲) زما او زما دښځي یو جنجال راغئ په دي خاطر ددي ماما ظهیر احمد زه دومره ووهلم چي زما پرسترګو تیاره راغله او زما غاړه یي خفه کړه تقریبا دوه سوه لرګیه یي ووهلم ددي وجهي څخه دغصي په حالت کي ما یوځل وویل چي ما تاته طلاق درکی په همدي وخت کي یو سړی راغی او وي ویل چي ده خپله ښځه پریښودله ما یوځل یا دری ځله وویل چي پري مي ښودله خو لفظ دطلاق مي صرف یوځل ووایه نو په دي صورت کي شرعًا څه حکم دی؟

جواب : په دي صورت کي دسائل پر ښځه دوه بائن طلاقه واقع سوه ځکه چي یو صریح

---

[۱] فالکنایات لا تطلق بها الا بنیة او دلالة الحال الخ فنحو اخرجي واذهبی وقومي یحتمل ردا الخ ویقع بباقیها ای باقي الفاظ الکنایات المذکورة الخ البائن ان نواها الخ لا یلحق البائن البائن (الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنایات ج۲ ص۲۳۵ – ۲۴۲، ط. س. ج۳ ص۲۹۲). ظفیر

طلاق په لفظ دطلاق سره واقع سو او بیا په دری ځله پرې می ښودله پرې مي ښودله ویلو سره یو بائن طلاق واقع سو لکه څنګه چي په درمختار کي دي: والبائن یلحق الصریح (١) نوکه سائل ددي ښځي سره بیانکاح کول غواړي او دا ښځه هم راضي وي نونکاح کولای سي.

دکنایي بیلا بیلي جملي یې وویلي نو څو طلاقه واقع سوه؟ سوال: (۲۹۳) ما دخپلي ښځي په باره کي وویل چي ما نن دخپلي ښځي دنکاح تار وشکوی او دیوي پردی ښځي په څیر یې حرامه ګڼم. دژوند لپاره مي پرې ښودله او هغه زما دپاره نه سي حلالیدای نو په دي صورت کي دپوښتونکي پرښځه بائن طلاق واقع سو اوکه مغلظ واقع سو؟ او دوهم وار ددي دساتلو څه صورت دی؟

جواب: په دي صورت کي دپوښتونکي ښځه پرده حرامه سوه او دده پرښځه بائن طلاق واقع سو او دنکاح تعلق ختم یو خو چي کله دا طلاق په کنایي الفاظو سره ورکړل سوی دی نو ددي وجهي څخه دا ښځه په یوه طلاق بائنه سوه لکه څنګه چي په درمختار اونورو کي په ډاګه سوي دي چي: البائن لا یلحق البائن الخ (٢) نو ددي وجهي سائل ددي مطلقي بائني سره بي له حلالي دوهم وار نکاح کولای سي په عدت کي هم او دعدت څخه وروسته هم، ځکه چي دری طلاقه په دي صورت کي واقع نه سوه. کذا في کتب الفقه.

ته زما دکور څخه ووزه که دطلاق په نیت وویل سوو نو طلاق واقع سو: سوال: (۲۹۴) یوه سړي خپلي ښځي ته په غصه کي دا الفاظ وویل چي ته زما خور یې اوزه ستا ورور یم اوس ته زما دکور څخه ووزه اوس ماته دېولو تکلیفونو څخه جلا کړې، وروسته بیا معلومه سوه چي په دي الفاظو سره دده نیت دطلاق وو نو په دي صورت کي کم طلاق واقع سو؟ میړه بي له حلالي نکاح کولای سي اوکه نه؟ ښځه بل ځای نکاح کولی سي اوکه نه؟

جواب: دمیړه دا ویل چي ته زما خور او زه ستا ورور یم دحرف تشبیه پرته لغوه دی. په دي سره طلاق یا ظهار نه واقع کیږي کذا في الدرالمختار (٣) خو دمیړه دا ویل چي ته

---

(١) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج٢ ص٣٤٥، لا يلحق البائن البائن (درمختار) المراد بالبائن الذي لا يلحق هو ما كان بلفظ الكنايات لانه هو الذي ليس ظاهرا في انشاء الطلاق كذا في الفتح (ردالمحتار باب الكنايات ج٢ ص٧٤٢. ط. س ج٣ ص ٣٠٨ - ٣٠٧). ظفير

(٢) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج٢ ص٧٤٢. ط. س. ج٣ ص٣٠٨. ظفير

(٣) وان نوى بانت على مثل امي برا او ظهارا او طلاقا صحت نيته وان لاينو شيئا او حذف الكاف لغا (درمختار) لأنه مجمل في حق التشبيه فما لم يتبين مراد مخصوص لا يحكم بشيء (ردالمحتار باب الظهار ج٢ ص٧٩٤. ط. س. ج٣ ص٣٧٥) فنحو اخرجي واذهبى وقومي الخ يقع بباقيها البائن الخ (ردالمحتار باب =

زما دکور څخه ووزه، دا کنايي طلاق دی په دي کي به نيت ته اعتبار ورکول کيږي نو که ميره دغه ذکر سوي الفاظ د طلاق په نيت ويلي وي نو دده پرښځه يو بائن طلاق واقع سو او د نکاح تجديد د ښځي په خوښه سره کيدای سي او حلالي ته ضرورت نسته او که ښځه دده سره راضي نه سوه او د بل سړي سره نکاح کول غواړي نو د عدت څخه وروسته يي کولای سي.

(ته پرما حرامه يې) ددې ويلو دوه شاهدان سته نو بائن طلاق واقع سو: **سوال**: (۲۹۵) يوه سړي د غصي په حالت کي خپله ښځه ووهله او چاړه يي پر راوايستله چي ماته پلار ووايه ښځي د بيري ورته وويل بيا ده وويل چي ته پر مور حرامه يي او زمور ستا سره هيڅ خبره نسته دا د ښځي او د هغي د خپلو خلګو بيان دی خو سړي دوهلو پرته د نورو ټولو خبرو څخه منکر دي نو په دي صورت کي د شريعت څه حکم دی؟

جواب: که ددي لفظ (چي ته پرمور حرامه يې) اوريدونکي دوه معتبر عادل شاهدان موجود وي نو په دي سره دا ښځه پردي سړي حرامه سوه او که دوه شاهدان د ذکر سويو الفاظو داوريدو نه وي او ميره انکار کوي نو بيا طلاق واقع نه دی، په درمختار کي دي: والقول بيمينه الخ (۱) وفي الشامي کما افتی المتأخرون في أنت عليّ حرام بانه طلاق بائن للعرف الخ (۲).

شرعي طلاق درکوم چي کم ځای دي خوښه وي نکاح وکړه يي وويل نو کم طلاق واقع سو؟

سوال: (۲۹۶) يوه سړي په طلاق نامه کي دا ليکلي دي چي زه خپلي ښځي ته د خپل مينځي اختلافاتو په وجه شرعي طلاق ورکوم دي ته اختيار دی چي کم ځای غواړي نکاح دی وکړي زما د طرفه دا مطلق العنان ده ماهغي ته شرعي طلاق ورکی او هغي ماته مهر را وبخښی دا رجعي طلاق دی او که بائن؟

جواب: په شامي کي دا ليکلي دي چي که د صريح طلاق سره څه کنايي لفظ وويل سو نو دا دواړه به بائن طلاقونه سي او ظاهره ده چي مطلق العنان کول د ښځي دازادولو په معنی دي همدارنګه هغي ته د نکاح اختيار ورکول د (إبتغي الازواج، يا اذهبي وتزوجي) په معنی دی او دا ټول کنايي طلاق دی او په مذاکره د طلاق کي په دي الفاظو سره بائن

= الظهار ج۲ ص۷۳۷. ط. س. ج۳ ص۴۹۸). ظفير

(۱) الدرالمختار علی هامش ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۶۴۰. ط. س. ج۳ ص۳۰۰. ظفير

(۲) الحاصل ان المتأخرين خالفوا المتقدمين في وقوع البائن بالحرام بلانية حتی لايصدق اذا قال لم انو لاجل العرف الحادث في زمان المتأخرين لکن الرجعي لا يحرم الوطی فتعين البائن (ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۷۳۸ – ۷۳۹. ط. س. ج۳ ص۲۹۹). ظفير

طلاق واقع کیږي نوکله چي دصریح طلاق څخه وروسته په دي الفاظو کي یو لفظ واقع سي نو صریح طلاق هم بائن ګرځوي په شامي کي ددرمختار ددي قول: كما لو نوى بطلاق واحدة وبنحو بائن أخرى، په شرح کي راوړي دي: قوله (بنحو بائن) اى من كل كناية قرنت بطالق كما في الفتح والبحر شامي، او دا مسلمه ده چي په ځینو کنایاتو کي غضب او مذاکره دطلاق قائم مقام دنیت ده او (انت حرة) ددي قسم څخه شمارل کیږي چي په هغه کي په حالت دغضب اوپه مذاکره دطلاق کي بي له نیته بائن طلاق واقع کیږي لنډه دا چي په پوښتل سوي صورت کي ددي سړي پرښځه بائن طلاق واقع سو.

(۲۹۷) سوال: (ته پرما حرامه یي چي ترڅو داسي نه وي سوي) یي وویل نوڅه حکم دي؟

دزید ښځي او ددي خپلوانو پرزید تور ولګوی نو زید په غصه کي خپلي ښځي ته وویل چي پرما کم تور ولګول سو چي ترڅو دغه تصفیه نه وي سوي نو ته پرما حرامه یي په دي خبره دده ښځه بي له اجازي دخپلو قریبانو کورته ولاړه ددریو میاشتو زیات وخت وسو چي نه دا په خپله راغلي ده اونه زید دا راغوښتي ده اونه تر اوسه پوري ددغه تور په اړه کمه فیصله سویده نو په دي صورت کي طلاق وسو اوکه نه؟

جواب: دحرام لفظ کنایي دی اصلي قاعده دفقهي داده چي په دي کي نیت ته ضرورت دی بي له نیت څخه په حالت دغضب کي په دي سره طلاق نه واقع کیږي: كما في الدرالمختار وفي الغضب توقف الاولان الخ (۱) او دحلية برية او حرام او بائن الفاظ ددویم قسم څخه دي چي دغضب په حالت کي هم پر نیت موقوف دي نو که دا لفظ په نیت دطلاق خپلي ښځي ته وویل سي نو په دي سره یو بائن طلاق واقع کیږي اوپه حالت دمذاکري دطلاق کي له نیته پرته هم په دي لفظ سره بائن طلاق واقع کیږي اوشامي نقل کړي دي چي دمتأخرینو فتوی داده چي دحرام په لفظ سره بي له نیته بائن طلاق واقع کیږي: حيث قال وسيأتي وقوع البائن به بلا نية في زماننا للتعارف الخ وفي الدرالمختار وبقى امر الحرام بانه طلاق بائن وان لم ينوه الخ، او ښکاره ده چي تر یوي مودي پوري لکه مثلا دذکر سوي معاملي دتصفیي تر مودي پوري خپله ښځه پرځان حرامول دتل لپاره حرامول دي او لومړی میړه که دهغي سره نکاح کول غواړي نو په عدت کي دننه هم نکاح کول صحیح دي او دعدت څخه وروسته هم صحیح دي: وتنكح مبائنته بما دون الثلاث في العدة وبعدها بالاجماع الخ. (۲)

(۲۹۸) سوال: دري کرښي یي وکښلي او ویي ویل ماته پریښودي نو څه حکم دي؟ یو سړي

---

(۱) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۶۴۰. ط. س. ج۳ ص۳۰۱. ظفير

(۲) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الرجعة ج۲ ص۷۳۸. ط. س. ج۳ ص۴۰۹. ظفير

اقرار کوي چي دغصي په حالت کي دطلاق په نيت دجنگ په دوران کي ما خپلي ښځي ته وويل يوه کرښه دوي کرښي دری کرښي او پر مځکه مي کرښي وکښلي داسي يي وويل چي څه ته ما پريښودي او زموږ په وطن کي پرمځکه کرښي دطلاق ورکولو په وخت کي کښل کيږي نو په دې صورت کي دری طلاقه واقع سوه اوکه نه؟

جواب: ددرمختار په (باب الصريح) کي دي: صريحه ما لم يستعمل الا فيه الخ قال في الشامي واراد بما اللفظ او ما يقوم مقامه من الكتابة المستبينة او الاشارة المفهومة فلا يقع بالقاء ثلثة احجار اليها او بامرها بحلق شعرها وان اعتقد الالقاء والحلق طلاقا كما قدمناه لان ركن الطلاق اللفظ او ما يقوم مقامه مما ذكر كما مر (۱) وقال الشامي فيما سبق في شرح قوله وركنه لفظ مخصوص وبه ظهران من تشاجر مع زوجته فاعطاها ثلثة احجار ينوي الطلاق ولم يذكر لفظا لا صريحا ولا كناية لايقع عليها كما افتى به الخير الرملي، رد المحتار شامي (۲) نو معلومه سوه چي په ذکر سوي صورت کي په نيت دطلاق پرمځکه باندي په کرښو راکشولو سره دده پرښځه دری طلاقه نه واقع کيږي خو دا لفظ چي ته ما پرېښودي که يي په نيت دطلاق يا په حالت دغضب کي يا په مذاکره دطلاق کي ويلي وي نو يو بائن طلاق به واقع وي: *كذافي باب الكنايات من الدر المختار.*

که په دومره ورځې کې رانغلم نو زه به بې دعوي يم په دې صورت کې څه حکم دی؟ سوال:

(۷۹۹) يوي ښځي دخپل ميړه څخه دليك په ذريعه ياپه ژبه طلاق وغوښتي په جواب کي يي ميړه داسي وويل يا يي وليکل چي: که تر شپږو مياشتو پوري زه رانغلم او يامي ستا دضرورياتو انتظام ونه کی نو زه به بي دعوی يم چي څه دي زړه غواړي هغه وکړه نو طلاق واقع کيږي اوکه نه؟ په قدوري او هدايه کي دي چي دطلاق دمذاکري په وخت کي په طلاق بالکنايه باندي طلاق واقع کيږي ايا دا خبره صحيح ده؟

جواب: کم الفاظ دکنايي چي په پوښتنه کي ذکر سوي دي نو په هغو سره بي شکه دمذاکری دطلاق په صورت کي بائن طلاق واقع کيږي ځکه چي بي دعوي کيدل دانت حرة يا دانت برية وغيره په معنی سره راځي او په دې دواړو لفظونو سره دمذاکري دطلاق په وخت کي بائن طلاق واقع کيږي (۳) او چي ستا زړه وغواړي هغه وکړه دا په معنی داِخْتَارِيْ کيدی سي په دې کي دبائن طلاق دوقوع لپاره شرط دادی چي ښځه خپل

(۱) ردالمحتار باب الصريح ج۲ ص۵۹۰. ط. س. ج۳ ص۲۷۷. ظفير

(۲) وګورئ: ردالمحتار کتاب الطلاق ج۲ ص۵۷۴. ط. س. ج۳ ص۲۳۰. ظفير

(۳) وفي مذاكرة الطلاق يتوقف الاولى فقط ويقع بالاخيرين وان لم ينو (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۶۴۵. ط. س. ج۳ ص۳۵۱). ظفير

ځان اختيار کړي، په شامي کي دي: اختياري اى حيث ذكر انه لا يقع بهما الطلاق ما لم تطلق المرأة نفسها الخ. (۱)

زه به تا ونه ساتم ته مي پرېښودي يي وويل نو څه حکم دی؟ سوال: (۷۰۰) دبشير الدين دښځي او دهغه دمور جنګ وسو بشير الدين دښځي دوهلو اراده وکړه چي بيا هغه وتښتيدله اوبل کور ته ولاړه کله چي دي په هغي پسي ورغی نو يوي ښځي ورته وويل چي ته په دي پسي ولي راغلی پرې يي ږده په دغه وخت کي بشير الدين ښځي ته خطاب وکی او ويي ويل چي زه به تا ونه ساتم که مي ساتلي نوته به زما مور يي درى ځله يي وويل چي ته مي پري ښودي، نو شرعًا په دي باره کي څه حکم دی؟

جواب: په ذکر سوي صورت کي ده وويل چي زه به تا ونه ساتم دا استقبال دی او په استقبال سره طلاق نه واقع کيږي بلکه دطلاق وعده کيږي لکه چي علامه شامي ليکلي دي: بقوله انه وعد (۲) ددي څخه وروسته يي وويل چي ته زما مور يې دا خبره واضحه ده چي که يو سړي دخپلي منکوحي تشبيه ديوي ابدي محرمي سره وکړي مثلا ووايي چي انت على كظهر امي نو په دي سره ظهار ثابتيږي او بيا دکفاري داداء کولو پرته وطی ناجائزه کيږي خو په ذکر سوي صورت کي دحرف تشبيه دنيستوالي له امله ظهار ثابت نه دی اودحرف تشبيه دنيستوالي په صورت کي کلام لغوه کيږي دلته ده وويل ته زما مور يي دا ترجمه ده دانت امي، دلته حرف دتشبيه ذکرنه دی نو دا کلام لغوه وګرځيدی کما في الدرالمختار ولا ينو شيئا او حذف الكاف وتعين الادنى اى البر يعني الكرامة (۳)ا دحذف دکاف مثال علامه شامي په: بان قال انت امي، سره ورکړی دی، وفي العالمگيرية لو قال لها انت امي لا يكون مظاهرا وينبغي ان يكون مكروها وفي البحر قيدها تشبيه لانه لو خلا عنه لان قال انت امي لا يكون مظاهرًا لكنه مكروه لقربه من التشبيه وقياسا على يا اختيه المنهى عنه في حديث ابي داؤد المصرح بالكراهة ولو لا التصريح بها لامكن القول بالظهار فعلم انه لابد في كونه ظهارا باداة التشبيه شرعا. انتهى (۴) البته داقول چي ته مي پري ښودي ترجمه د: سرحتك، ده او سرحتك دکنايي الفاظو په دريم قسم کي داخله ده او ددويم قسم حکم دادی چي په حالت دغضب کي بي

---

(۱) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۲۴۲. ط. س. ج۳ ص۳۰۳. ظفير

(۲) وګورئ ردالمحتار باب تفويض الطلاق ج۲ ص۷۵۷. ط. س. ج۳ ص۳۱۹. ظفير

(۳) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الظهار ج۲ ص۷۹۴. ط. س. ج۳ ص۴۷۰، ددي څخه وروسته داهم دی: وقوله انت امي ويا ابنتي ونحوه. ظفير

(۴) البحر الرائق باب الظهار ط. س. ج۲ ص۹۸. ظفير

له نيته هم طلاق وربانِدي واقع كيږي: كما في فتاوى الشامية وفي الغضب توقف الاولان اى ما يصلح ردًا وجوابا وما يصلح سبا وجوابا الخ بخلاف الفاظ الاخير ما يتعين للجواب فقط لانها وان احتملت الطلاق وغيره ايضا لكنها لما زال عنها احتمال الرد والتبعيد والسب والشتم اللذين احتملت حال الغضب تعينت الحال دالة على ارادة الطلاق فتوجع جانب الطلاق في كلامه ظاهرًا فلا يصدق في الصرف عن الظاهر فلذا وقع بها قضاءًا بلا توقف على النية انتهى (۱) نو دا ثابته سوه چي په لفظ دپريښودلو سره دنيت پرته يو بائن طلاق واقع كيږي ترڅو چي تجديد دنكاح نه وي سوي جماع ورسره كول ناجائز دي.

ددوو رجعي طلاقو څخه وروسته يې وويل چې جواب دی نوڅه حکم دی؟ سوال: (۷۰۱) زيد خپلي ښځي هندي ته دوه رجعي طلاقه ورکړل او دواړه ځله هندي بخښنه وغوښتله په دي وجه يي رجوع وكړه درى كاله وروسته زيد تنګ سو او هندي ته يي دپلار كره دتللو دپاره وويل چي ته اوس زما دكار نه يي دهندي پلار پوښتنه وكړه چي زه هنده خپل كورته بوزم؟ زيد وويل بوېي ځه، دهندي پلار پوښتنه وكړه چي ستا له طرفه اوس جواب دى؟ زيد وويل چي جواب دى نو په دي صورت كي طلاق واقع سو اوكه نه؟

جواب: په حكم د: الطلاق مرتان، باندي زيد ته تر دوو طلاقو پوري درجوع حق وو او رجوع دواړه ځله صحيح سوه او دريم ځل چي زيد كم لفظ ويلى دى نو هغه كنايي لفظ دى په هغه كي په نيت دطلاق يا دلالة الحال سره طلاق واقع كيږي يعني په حالت دغضب يا مذاكري دطلاق كي طلاق واقع كيږي خو په دي صورت كي دلالة الحال نه دى موجود ځكه چي دښځي يا ددي دپلار له لورى دطلاق غوښتنه دطلاق په صريحو الفاظو كي نسته اونه حالت دغضب په پوښتنه كي ذكر دى نو ددي وجهي دزيد دنيت نه پرته په دى سره طلاق نه واقع كيږي نو كه دزيد نيت دطلاق وو نو پرهنده دا دريم طلاق واقع سو او دامطلقه ثلاثه مغلظه سوه بي له حلالي زيد ددي سره نكاح نه سي كولاى اوكه يي نيت دطلاق نه وو نو بيا هنده مطلقه ثلثه نه سوه او ددوى دنكاح تعلق قائم دى هكذا في الدرالمختار. (۲) فقط

وي باسه چيري يې چې زړه غواړي ولاړه دي سي، دا يې وويل نو طلاق واقع سو اوكه نه؟

سوال: (۷۰۲) يوه سړي دليك په واسطه خپلي مورته وليكل چي زما ښځه دكوره وباسه

---

(۱) ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۲۴۵. ط. س. ج۳ ص۳۵۱. ظفير

(۲) فالكنايات لا تطلق بها الا بالنية او دلالة الحال الخ فنحو اخرجي واذهبي وقومي الخ (الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۲۳۵. ط. س. ج۱ ص۳۹۲). ظفير

او ماته ددي ضرورت نسته چي کمه خوا ددي زړه غواړي ولاړه دي سي زيد دا الفاظ يوه مفتي ته وښودل او دبينونت فتوى يي حاصله کړه او ددي ښځي سره يي نکاح وکړه ميړه دعوه وکړه خو اخر يي دهغه څخه تحريري طلاق حاصل کی نو دزيد مخکي نکاح صحيح ده اوکه نه تجديد دنکاح ضروري دی؟

جواب: که دي سړي دا الفاظ په نيت دطلاق نه وي ويلي لکه چي دده ددعوى کولو څخه ظاهريږي نو دطلاق څخه وروسته دي عدت تير کړي او بيا دي ددي سره نکاح وسي ځکه چي په دي صورت کي مخکی نکاح باطله ده: لان نكاح منكوحة الغير باطل، درمختار (۱) وشامي، قال الله تعالى: والمحصنات من النسآء، الآية. فقط

په غصه کيی يی: سرحتک او فارقتک وويل نوڅه حکم دی؟ **سوال**: (۷۰۳) يوه سړي خپلي ښځي ته په سخته غصه کي سرحتك او فارقتك وويل ويونکي دعدد تصريح نه کوي خو ښځه او ددي مور ددری ځله ويلو اظهار کوي نو په دي صورت کي عدد لره څه دخل سته اوکه نه؟

جواب: په درمختار او نورو کي دي چي سرحتك او فارقتك هغه قسم دکنايي دی چي دغصي په حالت کي بي له نيت څخه په دوي سره بائن طلاق واقع کيږي اوپه حکم د: لا يلحق البائن البائن، درمختار، پرذکر سوي ښځه يو بائن طلاق واقع کيږي دويم او دريم طلاق چي په کنايي لفظ سره وي نو دا به پردي واقع نه وي او جديده نکاح داول ميړه سره په عدت کي او دعدت څخه وروسته صحيح ده دحلالي ضرورت نسته. درمختار اوشامي.

که دي داسي ونه کړل نو ازاده به يی، دايې وليکل خو نيت دطلاق نه وو نو څه حکم دی؟

سوال: (۷۰۴) هندي دخپل ميړه کره دتلو او اوسيدو څخه انکار کوی دزيد يوه قريب صرف دبيرولو په غرض لانديني الفاظ په يوه خط کي په خپل قلم وليکل او دزيد لاسليك يي ورباندي وکی او هندي ته يي وليږي: نن داګست د۱۷ کال **۱۹۲۲** تر پنځو ورځو پوري دزيد کورته راسه اوښه په خوشحالي واوسيږه کنې ته به ازاده ګڼل کيږي، زموږ سره به دي څه تعلق نه وي خو هنده په پنځه ورځي کي دزيد کور ته رانغله اوس وايي چي زه طلاقه سوم نو آيا هنده طلاقه سوه او که نه؟ او زيد تصريح کوي چي زما نيت بالکل دطلاق ورکولو نه وو او نه په دي الفاظو ليکلو راضي وم.

جواب : په دي صورت کي دزيد ښځه طلاقه نه سوه ، ځکه چي اول خو زيد ددي الفاظو

(۱) اما نكاح منكوحة الغير فلم يقل احد بجوازه (ردالمحتا باب المهر ج۲ ص۴۸۲. ط. س. ج۳ ص۱۳۲). ظفير

دليکلو اوپه الفاظو درضا کيدلو څخه منکر دی او دويم دادی چي دده نيت دطلاق نه وو اونه حالت دغضب او دمذاکري دطلاق وو چي دهغې په قرينه وقوع دطلاق وګڼله سي نو ددي وجهي په دي صورت کي پرهنده طلاق واقع نه سو. درمختار او شامي.

دنفقې دغوښتنې په جواب کې په پرېښودو ويلو سره طلاق واقع کيږي اوکه نه؟ سوال:

(**۷۰۵**) صرف دپرېښودو په لفظ ويلو سره دبينونت دقرينې پرته په وخت دغوښتلو دنفقي کي بائن طلاق واقع کيږي اوکه رجعي اوکه هيڅ هم نه واقع کيږي؟

(۲) کله چي هندي په حيثيت دمنکوحي دنفقي دعوه وکړه نو زوج ددعوي دترديد لپاره وايي چي ما پرې ايښي ده او دا حقداره دخرڅ نه ده دا ترديد دزوج چي پرانقطاع کلي باندي دال دی په بائن طلاق باندي اقرار لره متضمن دی او که نه؟

جواب: په درمختار کي دي چي: سرحتك وفارقتك، چي دهغو ترجمه ده ماته پرېښودي په هغه کناياتو کي دی چي دمذاکري دطلاق په وخت کي په دی الفاظو سره بي له نيته طلاق واقع کيږي او دمذاکري دطلاق معنی شامي دا ليکلي ده چي ښځه دطلاق پوښتنه وکړي چي ماته طلاق راکړه په دي الفاظوسره بي له نيت څخه هم طلاق واقع کيږي يا يو بل سړي ميړه ته ووايي چي خپلي ښځي ته طلاق ورکړه نو دهغه په جواب کي ميړه ووايي چي ما پرېښودله نو په دغه وخت کي په دي لفظ سره بائن طلاق واقع کيږي او دنفقي دطلب په جواب کي طلاق نه واقع کيږي: فتفسير المذاکرة بسوال الطلاق او تقديم الايقاع.

ته يوځای ولاړه سه په دې ويلو کی که دطلاق نيت وی نو طلاق واقع کيږی او په اغلام بازی (يعني دشا له لوري په وطی) کولو سره طلاق نه واقع کيږي: **سوال**: (۷۰۲) دوې سکه خوندي دي ديوي واده دزيد سره وسو او ددويمي واده دعمر سره وسو عمر دخپلي ښځي سره اغلام بازي کوله دهمدي وجهي ددوی په مينځ کي خفګان راغی او عمر خپلي ښځي ته وويل چي ته يوځای ولاړه سه زه ستا هيڅ پروانه لرم نو دا دخپلي خور کور ته راغله او دزيد سره يي ناجائز تعلق جوړ سو او بچی يي پيدا سو نو آيا عمر چي خپلي ښځي ته کم الفاظ ويلي دي په هغو سره طلاق واقع سو اوکه نه؟ او دشا له لوري په جماع کولو سره نکاح فسخ سوه اوکه نه؟

جواب: که عمر ذکر سوي الفاظ دطلاق په نيت ويلي وي نو دده پرښځه بائن طلاق واقع سو اوکه عمر ووايي چي زما په دي الفاظو سره نيت دطلاق نه وو نو دده پرښځه طلاق نه دی واقع او په اغلام بازی کولو سره نکاح نه فسخ کيږي دزيد نکاح اوس هم قائمه ده. (خوداسي سړي چي پراغلام قادر وي اودښځي سره پرجماع قادر نه وي نو دا فقهاوو

دعنين په حکم کي ليکلي دی. ظفير)

خپله لور چي کم ځای دی خوښه وی وربی کړه زه ضرورت نه ورته لرم، که یی دطلاق په نیت ویلي وی، طلاق واقع کیږي: **سوال:** (۷۰۷) زيد دجدايي په وخت کي خپل خسرته وويل خپله لور چي دي کم ځای خوښه وي هلته يي ورکړه زما توبه ده او زه هيڅ ضرورت ستا لورته نه لرم نو په دي صورت کي دزيد پرښځه بائن طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: (اقول وبالله التوفيق) ظاهره داده چي په دي صورت کي که ميړه ذکر سوي الفاظ دطلاق په قصد او نيت ويلي وي نو دده پرښځه يو بائن طلاق واقع سو اوکه داسي نه وي نو نه دی واقع، ځکه چي ذکر سوي الفاظ په اولو دوو قسمونو کي دی اوپه دريم قسم کي نه دی چي په هغه کي په حالت دغضب او دجګړي کي بي له نيت څخه طلاق واقع کيږي ځکه چي دريم قسم الفاظ سرحتك، فارقتك، انت واحدة، انت حرة، وغيره دي او الفاظ دحلية، برية، حرام، بتة، بتلة دا ټول په دويم قسم کي دي اوپه شامي کي دخانيي څخه نقل دی: اذهبي فتزوجي وقال لم انو الطلاق لا يقع شيء الخ ([1]) وفي شرح الجامع ولا فرق بين الواو والفاء ويؤيده ما في الذخيرة اذهبي وتزوجي لا يقع إلا بالنية الخ ردالمحتار ([2]). فقط

مور ددي ساتلو ته ضرورت نه لرو، څه اړيکه نسته، په دې ويلو سر په نيت سره طلاق واقع کيږي: **سوال:** (۷۰۸) يوه سړي خپلي ښځي ته دا وويل چي مور ته ددی دساتلو ضرورت نسته او ددي سره زمور څه اړيکه نسته نو په دي صورت کي طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: دا الفاظ چي کم ذکر سوي سړي خپلي ښځي ته ويلي دي کنايي دی او دصريح طلاق الفاظ نه دي نو په دي کي که قرينه دطلاق نه وي دميړه څخه دي معلومات وکړل سی که دميړه نيت په دي الفاظو سره دطلاق وو بائن طلاق دده پرښځه واقع سو اوکه نيت دطلاق نه وو نو طلاق واقع نه سو ([3]) درمختار شامي.

چي کم ځای دي خوښه وي واده وکړه، په دې ويلو سره به په شرط دنيت طلاق واقع وي:

سوال: (۷۰۹) دکوچنۍ هندي پلار ددي نکاح ديوه ډير عمر لرونکي سړي سره وکړه او هنده خپل ميړه زيد ته واده سوه خو دښځي او دميړه په عمرکي لوي فرق وو نو جنګ شروع سو څو ورځي وروسته زيد رنګون نومي ځای ته ولاړی او هنده يي دمور او پلار

([1]) ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۷۵۲ ط. س. ج۳ ص۳۱۴. ظفير

([2]) ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۷۵۲. ط. س. ج۳ ص۳۱۴. ظفير

([3]) فالکنايات لا تطلق بها الا بنية او دلالة الحال فنحو اخرجي واذهبي وقومي الخ (الدرالمختار ج۲ ص ۷۳۵. ط. س. ج۳ ص۲۹۶). ظفير

کړه پرېښوده کله چي هغه څه خبر نه اخیستی نو ښځي خط ورته ولیکی چي که راځي راسه اوکه نه راځي نو صفا صفا ولیکه چي زه بل ځای واده وکړم، زید دخپلي خواښي په نوم خط ولیکی چي زه نه درځم ددي چي هر ځای چي خوښه وي واده دي وکړي نو په دي الفاظو سره طلاق واقع سو اوکه نه؟ څو ورځي وروسته دزید وراره هنده راوستله او زید ته یي خط ولیږی هغه هم درنګون څخه راغی دخپلي ښځي سره یوځای سو څو ورځي وروسته بیا جګړه شروع سوه هندي خپل ورور او نورو ته خبر ورکی هغوی په یوه طریقه هنده دمیړه دکور څخه را وایستله اوس هنده دزید کورته په تلو نه رضا کیږي او زید ددي په بیلولو او ددي سره په خلع کولو نه دی راضي هندي زید ته پیغام ولیږی چي تا په خط کي لیکلي وه چي کم ځای دي خوښه وي هلته واده وکړه زه خپله نکاح کوم زید جواب ورکی چي ماپه غصه کي لیکلي وه هندي دعمر سره نکاح وکړه نو دا نکاح شرعا صحیح ده اوکه نه؟

جواب: دزید دا الفاظ چي کم ځای دي خوښه وي واده وکړه کنایي طلاق دي چي په هغه سره په صورت دنیت کي طلاق واقع کیږي نو په ذکر سوي صورت کي که یي ذکر سوي الفاظ په نیت دطلاق ویلي وي نو پرهنده بائن طلاق واقع سو او ددي نکاح دعمر سره صحیح سوه خو که دزید نیت دطلاق ورکولو نه وو بلکه ده ددي څخه انکار کوی نو دا الفاظ بي کاره دي هنده هم دده په نکاح کي ده (۱) او چي کمه نکاح یي دعمر سره وکړه هغه صحیح نه ده که په هر ډول وي دزید څخه دي اول طلاق واخستل سي اویا دي دا معامله قاضي ته وړاندي کړل سي هغه دیوه شافعي المسلك قاضي په ذریعه په دوی کي تفریق کولای سي، ځکه چي دنفقي دنه ادا کولو په صورت کي حنفي قاضي تفریق نه سي کولای خوکه دي په یو داسي حاکم باندي چي دهغه په مذهب کي تفریق وي حکم وکړي نو دهغه فیصله دحنفي المذهب زوجینو په اړه نافذه ده.

دا بوزه او ددي سره نکاح وکړه که یي دطلاق په نیت ویلي وي نو طلاق واقع سو: **سوال**:

(۷۱۰) یوه سړي خپله ښځه دخپل مینځي جګړي په وجه دیوه پردي سره ولیږله او دایي وویل چي دا زموږ وړ نه ده ته دا بوزه او ددي سره نکاح وکړه او یایي بل چاته ور په نکاح کړه نوپه دي صورت کي ددي ښځي دویمه نکاح جائز ده اوکه نه؟

جواب: دمیړه څخه دي پوښتنه وسي چي که ده دا په نیت دطلاق ویلي وي نو دده ښځه بائنه طلاقه سوه او دعدت څخه وروسته یي دبل چا سره نکاح صحیح ده (۲) درمختار.

---

(۱) لو قال لها اذهبي فتزوجي تقع واحدة اذا نوي (عالمګیری مصري ج۱ ص۳۷۲). ظفیر

(۲) ولو قال ابعدي عني و نوی الطلاق (عالمګیري مصری ج۱ ص۳۷۲) ظفیر

زما دطرف څخه اجازه ده وې ساته، یا عقد ورلره وکړه، دا یې ولیکل نو طلاق به وي اوکه نه؟ **سوال:** (۷۱۱) میړه په دوو خطونو کي دخپلي ښځي په باره کي دا الفاظ ولیکل چي زما دطرف څخه اجازه ده چي څه دي طبعیت وي هغه وکړه که په خپل کورکي یې ساتي اوکه یې په بل ځای کي عقد کوي نو په دي صورت کي دښځي لپاره څه حکم دی؟

جواب: دا الفاظ چي میړه په دوو خطونو کي لیکلي دي دصریح طلاق الفاظ نه دي بلکه دکنایي طلاق الفاظ دي نیت ته پکښي ضرورت دی نو که میړه په نیت دطلاق دا الفاظ ویلي یا لیکلي وي نو یو بائن طلاق په دي صورت کي واقع سو او دنیت حال دی دمیړه څخه صفا معلوم کړل سي چي ایا ستا په دي طلاق ورکولو سره نیت دطلاق وو او که دي څه مطلب وو، کذا في الدرالمختار.

ته ازاده یې، دا یې دوه ځله وویل نوکم طلاق واقع سو؟ **سوال:** (۷۱۲) یوه سړي په غصه کي خپلي ښځي ته په اول وار وویل: ته زما څخه ازاده یې، اوپه دوهم ځل یې وویل چي: ځه ته زما څخه ازاده یې اودریم ځل یې وویل: ته زما څخه ازاده یې، نو په دي صورت کي کم طلاق واقع سو او صرف په تجدید دنکاح سره به حلاله سي اوکه حلاله شرط ده په دي پوښتنه باندي دیوه مولوي صاحب جواب لیکل سوی وو چي دهغه څخه ددریو طلاقونو وقوع په نظر کي راځي، ستاسو څه رایه ده؟

جواب: په دي صورت کي دبنده په نزد یو بائن طلاق دده پرښځه واقع سو لکه څنګه چي په درمختارکي دي: انت حرة (ته ازاده یې) دکنایاتو دهغه قسم څخه دی چي په هغه کي په حالت دغصي کي بې له نیت څخه بائن طلاق واقع کیږي او ددي څخه وروسته چي میړه کم الفاظ دکنایي ویلي دي نو پرهغو باندي د: لا یلحق البائن البائن، په حکم نوی طلاق نه واقع کیږي ددرمختار عبارت دادی: انت واحدة انت حرة الخ وفي الغضب توقف الاولان الخ ولا یتوقف ما یتعین للجواب الخ شامي ج۲ ص۴۲۵، اقول وانت انت حرة للجواب.

دا زما دمصرف وړ نه ده په دي جمله کی دطلاق نیت ته اعتبار دی: **سوال:** (۷۱۳) زید تقریبا لس ورځي کیږي چي دخپلي ښځي څخه خفه دی څو سړي دخفګان دمینځه وړلو لپاره راجمع سول او زید ته یې وویل چي ته خپله ښځه بوزه زید جواب ورکی او وې ویل چي دا زما دمصرف وړ نه ده او زه دا نه بیایم، او زه طلاق هم نه ورکوم نو په دي صورت کي شرعي طلاق واقع کیدای سي اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي که زید دطلاق نیت نه وي کړی لکه څنګه چي دده دخبري، چي زه طلاق نه ورکوم، څخه ښکاره کیږي نو دده پرښځه طلاق واقع نه دی ځکه چي کم

الفاظ زيد ويلي دي هغه صريح الفاظ نه دي بلکه کنايي دي چي په هغو کي دنيت يا ددلالة الحال ضرورت دی او دا دواړه صورتونه دلته نسته بلکه دا خو هغه الفاظ دي چي په دي سره دغصي په حالت کي يا دطلاق په يادونه کي هم طلاق نه واقع کيږي.

ما دخپل زوجيت څخه وايستله، په دي ويلو سره طلاق واقع کيږي: **سوال**: (۷۱۴) يوه سړي خپلي ښځي ته وويل چي ته ما دخپل زوجيت څخه بيله کړي دنن څخه ته زما ښځه نه يي ستا سره به زموږ جوړښت نه وي نوښځه بيله سوه اوپنځه شپږ مياشتي وروسته يي ددي ښځي سره بيا نوي نکاح وکړه ددي وجهي په پخواني قول سره طلاق واقع سو اوکه نه؟

جواب: که ذکر سوي الفاظ ميړه په نيت دطلاق ويلي وي نو په دي سره بائن طلاق واقع کيږي او دوهم وار نکاح ددي سره صحيح ده ځکه نو مذکوره نکاح صحيح ده او دنکاح څخه وروسته صحبت ددي سره جائز دی: کما في الدرالمختار: لا يلحق البائن البائن (۱) الخ.

په لاندي ذکر سوي صورت کی طلاق واقع سو اوکه نه؟ **سوال**: (۷۱۵) دسوال لنډيز دادی چي يوه ورځ دښځي او دميړه جنګ سو ميړه خپلي ښځي ته وويل زما او ستا جوړه به ونه سي خپل مهر دي واخله او دمور او پلار کره دهميشه لپاره اوسيږه بيا به زما او ستا تعلق پاته نه وي ددي څخه وروسته نه دښځي دبيولو لپاره راغی اونه يې خرڅ او خوراك ورکی؟

(۲) دښځي دخرڅ دغوښتلو په وخت کي يي دا وويل چي زما اوستا څه تعلق دي؟

(۳) ميړه په خبرو کي خسر ته ويل چي فيصله به داسي وي چي يا خو ته زما ښځه زما سره کړه اويا زما څخه طلاق واخله خسر وويل زه بس داغواړم يعني طلاق غواړم نو ده وويل ښه دی پري مي ښودله، ددي څخه وروسته دطلاق ليکنه وسوه چي داستفتاء سره منبتی ده په دي صورت کي کم طلاق واقع سو؟ رجوع کيدای سي اوکه نه؟ اوښځه چي حامله ده نو عدت ددي به وضع دحمل وي اوکه نه؟ او دتيرو سوو ورځو نفقه دميړه پرذمه ده اوکه نه؟

جواب: په دي صورت کي دده پرښځه يو بائن طلاق واقع سو يعني په (۳) نمبر سوال کي چي ميړه دخسر ددي خبري چي زه بس دا غواړم يعني طلاق غواړم په جواب کي وويل: ښه دی څه دا مي پرې ښودله په دي لفظ سره يو بائن طلاق واقع سو، ځکه چي دا لفظ دطلاق دطلب څخه وروسته ويل سوی دي نو دا دطلاق دمذاکري څخه وروسته وويل

---

(۱) الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الکنايات ج۲ ص۶۲۴. ط. س. ج ۳ ص۳۵۸. ظفير

سو چي موجب دوقوع دطلاق دی، درمختاور [1] په خلاف د ۱، ۲ نمبر ځکه چي هلته هيڅ قرينه او دلالة الحال دوقوع دطلاق نسته او دميړه نيت هم دطلاق نه وو لکه څنګه چي دټول تحرير دکتلو څخه معلوميږي او بيا چي کم تحرير دطلاق وليکل سو نو هغه هم دمخکي طلاق دخبر ورکولو په طريقه سره وو نو ددي وجهي په دي سره دوهم طلاق واقع نه سو غرض دا چي رجوع په دي کي جائزه نه ده [2] خو په نوي مهر او په رضا دفريقينو دوهمه نکاح کيدای سي او عدت ددي وضع دحمل ده او دتيري سوی زماني نفقه واجبه نه ده البته دعدت نفقه دميړه پرذمه ده. فقط

ما ستا صفايي وکړه يې وويل او بيله يې کړه نو طلاق واقع سو اوکه نه؟ سوال: (۷۱۲)

دسوال خلاصه دا ده چي زيد دخپلي ښځي کالي واخيسته او ورته وي وويل چي اوس مور ستا صفايي وکړه، ددي څخه يې مطلب دا دی چي دخپل زوجيت څخه مي وايستلي دزيد ښځه دمور اوپلار کره راغله اوس نهه کاله وروسته دزيد دعوه ده چي ما تاته طلاق نه دی درکړی نو زيد شرعًا هغه بيولای سي او که نه؟

جواب: که زيد داسي ووايي چي زما نيت په دي الفاظو سره دطلاق نه وو نو دده قول به معتبر وي او دده پرښځه به طلاق واقع نه وي او دي هغه ساتلای سي. [3]

قد تم الجزء التاسع من فتاوٰی دارالعلوم ديوبند

کمپوزنګ

المولوي الحافظ نور احمد النوراني الحقاني

العلم کمپيوټرز ، کوئټه

تاريخ الاختتام

الاربعاء، ۲۱ شعبان، ۱٤۳۰

مطابق

WEDNESDAY, AUGUST ۱۲, ۲۰۰۹

---

[1] وګورئ: الدرالمختار على هامش ردالمحتار باب الكنايات ج۲ ص۷۳۸. ط. س. ج۳ ص۳۹۹. ظفير

[2] ويقع بباقيها الخ البائن ان نواها (ايضا ج۲ ص۷۴۲. ط. س. ج۳ ص۳۰۲ – ۳۰۳). ظفير

[3] والقول له بيمينه في عدم النية (الدرالمختار باب الكنايات ج۲ ص ۷۴۵. ط. س. ج۳ ص۳۰۰). ظفير